This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at http://books.google.com/

Dette er en digital kopi af en bog, der har været bevaret i generationer på bibliotekshylder, før den omhyggeligt er scannet af Google som del af et projekt, der går ud på at gøre verdens bøger tilgængelige online.

Den har overlevet længe nok til, at ophavsretten er udløbet, og til at bogen er blevet offentlig ejendom. En offentligt ejet bog er en bog, der aldrig har været underlagt copyright, eller hvor de juridiske copyrightvilkår er udløbet. Om en bog er offentlig ejendom varierer fra land til land. Bøger, der er offentlig ejendom, er vores indblik i fortiden og repræsenterer en rigdom af historie, kultur og viden, der ofte er vanskelig at opdage.

Mærker, kommentarer og andre marginalnoter, der er vises i det oprindelige bind, vises i denne fil - en påmindelse om denne bogs lange rejse fra udgiver til et bibliotek og endelig til dig.

Retningslinjer for anvendelse

Google er stolte over at indgå partnerskaber med biblioteker om at digitalisere offentligt ejede materialer og gøre dem bredt tilgængelige. Offentligt ejede bøger tilhører alle og vi er blot deres vogtere. Selvom dette arbejde er kostbart, så har vi taget skridt i retning af at forhindre misbrug fra kommerciel side, herunder placering af tekniske begrænsninger på automatiserede forespørgsler for fortsat at kunne tilvejebringe denne kilde.

Vi beder dig også om følgende:

- Anvend kun disse filer til ikke-kommercielt brug
  Vi designede Google Bogsøgning til enkeltpersoner, og vi beder dig om at bruge disse filer til personlige, ikke-kommercielle formål.
- Undlad at bruge automatiserede forespørgsler
  Undlad at sende automatiserede søgninger af nogen som helst art til Googles system. Hvis du foretager undersøgelse af maskinoversættelse, optisk tegngenkendelse eller andre områder, hvor adgangen til store mængder tekst er nyttig, bør du kontakte os. Vi opmuntrer til anvendelse af offentligt ejede materialer til disse formål, og kan måske hjælpe.
- Bevar tilegnelse
  Det Google-"vandmærke" du ser på hver fil er en vigtig måde at fortælle mennesker om dette projekt og hjælpe dem med at finde yderligere materialer ved brug af Google Bogsøgning. Lad være med at fjerne det.
- Overhold reglerne
  Uanset hvad du bruger, skal du huske, at du er ansvarlig for at sikre, at det du gør er lovligt. Antag ikke, at bare fordi vi tror, at en bog er offentlig ejendom for brugere i USA, at værket også er offentlig ejendom for brugere i andre lande. Om en bog stadig er underlagt copyright varierer fra land til land, og vi kan ikke tilbyde vejledning i, om en bestemt anvendelse af en bog er tilladt. Antag ikke at en bogs tilstedeværelse i Google Bogsøgning betyder, at den kan bruges på enhver måde overalt i verden. Erstatningspligten for krænkelse af copyright kan være ganske alvorlig.

Om Google Bogsøgning

Det er Googles mission at organisere alverdens oplysninger for at gøre dem almindeligt tilgængelige og nyttige. Google Bogsøgning hjælper læsere med at opdage alverdens bøger, samtidig med at det hjælper forfattere og udgivere med at nå nye målgrupper. Du kan søge gennem hele teksten i denne bog på internettet på `http://books.google.com`

Ic 5078.68

HARVARD COLLEGE LIBRARY

ICELANDIC COLLECTION

FORMED BY KRISTJÁN KRISTJÁNSSON

Given in Memory of

WILLIAM HENRY SCHOFIELD

Professor of Comparative Literature 1906-1920

by his Wife

MARY LYON CHENEY SCHOFIELD

6th April 1931

[illegible]
1868

Th. H. [illegible]
24 Dec 1894

Naturen og Folkelivet

paa

Sydhavs-Øerne.

Skildringer for Dannede af alle Stænder,

af

Dr. G. Hartwig.

Forf. af „Underverdenen med dens Skatte og Vidundere", „Havet med dets Plante- og Dyreverden" m. v.

Med Billeder og Kort i Farvetryk.

Kjøbenhavn.

P. G. Philipsens Forlag.

1868.

Xc 5078.68

HARVARD COLLEGE LIBRARY
IN MEMORY OF
WILLIAM HENRY SCHOFIELD
APRIL 6, 1931

Bianco Lunos Bogtrykkeri ved F. S. Muhle.

Naturen og Folkelivet

paa

Sydhavs-Oerne.

Indholdsfortegnelse.

Side

Første Kapitel. Indledning. Det store Ocean . . . . 1.
Dets forskjellige Benævnelser. — Dets Grændser. — Vulkanske og lavere Øer. — Virksomme Vulkaner i Midten af det store Ocean og ved dets Grændser. — Jordskjælv. — Translationsbølger. — Strømninger i det store Ocean. — Flodstand. — Værdifulde Produkter i det store Ocean. — Hvalfangerne. — Fiske og Södyr, som hyppigst møde Søfarerne. — Veleller og Langhalse. — Tropiske Fugle. — Guanofugle. — Perler. — Skildpadde. — Søargurker.

Andet Kapitel. Kaskelotfangsten i det store Ocean . . . . 17.
Kaskelotten. — Rigdom af Fedt i Hovedet. — Kaskelotjagten. — Kaskelottens Næring. — Kaskelotjagtens Historie. — Farer ved denne Jagt.

Tredie Kapitel. Magellans Reise om Jorden . . . . 32.
Magellan. — Hans Eskadre. — Vanskeligheder, som han havde at kjæmpe med. — Vinterophold paa den patagoniske Kyst. — Opdagelsen af Magellanstrædet. — Fart over det store Ocean. — Opdagelsen af Desventuradas, Ladronerne og Philippinerne. — Slag ved Matam. — Magellans Død. — De spanske Officierers Mord ved Sultanen af Zebu. — El Cano fortsætter Reisen og fuldender den første Jordomseiling.

Fjerde Kapitel Handelens Udvikling paa det store Ocean fra Magellan til vore Dage . . . . 45.
Magellans Efterfølgere paa det store Ocean. — Mendana. — Urdaneta. — Juan Fernandez. — Drake. — Flibustierne i det stille Hav. — Schouten og Le Maire. — Tasman. — Cook. — Første Begyndelse af Handel paa det store Ocean. — Følger af Sydneys Anlæggelse. — Virkninger af de opdagede Guldminer i Californien og Australien. — Polynesiens nuværende politiske Tilstand.

Side

Femte Kapitel. Det store Oceans Menneskeracer. Hvorledes og hvorfra have disse Ogrupper faaet deres Befolkning? .... 52.

Den sorte og den gule Race. — Polynesier og Micronesier. — De polynesiske Stammers Eiendommeligheder og Grændser. — Deres Sprog. — Kawa. — Tabu. — Micronesiernes Eiendommeligheder og Grændser. — Fidschi=Oerne. — Hvorfra stamme det store Oceans Folkeslag? — De ere hverken Autochtoner eller komne fra Amerika, men fra Vesten. — Grundene til deres Udbredelse. — Vestlige Storme. — Exempler fra Kadu — fra forskjellige Kjedeinsulaner.

Sjette Kapitel. Juan Fernandez .... 67.

Oens Opdagelse. — Dens Beskrivelse. — Alexander Selkirk. — Hans Hændelser paa denne O. — Hvordan han siden befandt sig i Hjemmet. — Defoe, Robinsons Forfatter. — Cowpers Digt om Selkirk. — Anson i det store Ocean. — Uhyre Trængsler, som hans Eskadre gjennemgik, forend han naaede Juan Fernandez. — Frelse og Glæde. — Geder og Hunde. — Soløver. — Havets Rigdom af Fisk. — Glocesters Skuffelse. — Anson forlader Juan Fernandez. — Spaniernes og Chilenernes Forsøg paa at grundlægge en Straffecolonie. — D'Urvilles Besøg 1838. — Sidste Efterretninger fra Aaret 1858.

Syvende Kapitel. Galapagos .... 86.

Oernes Udseende. — Ode Kyster. — Vulkaner og parasitiske Udbrudskegler. — Ufrugtbare Lavaegne. — Tiltagende Vegetation paa de østlige Oer. — Cactuser og Euphorbier. — Den ringere Plantevært paa Høiderne. — Fiirben. — Den store Landskildpadde. — Fugle, egne for Galapagos. — Deres paafaldende Tamhed. — Et lignende Exempel paa Falklandsoerne. — Klima paa Galapagos. — Oernes Historie. — Hvalfiskefangsten i Bugterne ved Galapagos før af Vigtighed. — Port Office=Bay. — Kerr Porter. — Irlænderen Fitz Patricks Eventyr. — Colonisation af Galapagos ved General Flores. — Coloniens ulykkelige Ophævelse. — Skogmans Besøg 1852.

Ottende Kapitel. Paaskeøen. Sala y Gomez .... 104.

Paaskeøens Opdagelse. — Cook og Forster 1774. — Oens Beboere. — Mærkværdige Billedstøtter. — Chamisso paa Paaskeøen. — Forræderisk Menneskerov. — Polynesiernes Færdighed i at svømme. — Salas y Gomez.

Niende Kapitel. Pitcairn=Oen.................. 113.

Skibet Bounty. — Christians Mytteri. — Bligh seiler i en aaben Baad til Timor. — Haifiske og Fidschi Insulanerne. — Storm og Hungersnød. — En herlig Suppe af Østers. — Yderste

Side

Nød. — Maalet naaes lykkeligt. — Pandora. — Christian og hans Kammerater paa Pitcairn. — Spor af en tidligere Befolkning. — Christians Død. — John Adams. — Skibet Tagusses Ankomst. — George Nobbs. — Pitcairnerne udvandre til Tahiti; men vende snart igjen som angerfulde Faar tilbage. — Den uægte Lord. — Nobbs Reise til England. — Forfatningen paa Pitcairn. — Klima. — Ødelæggende Storme. — Udvandring til Norfolk-Øerne. — De vende tildeels tilbage.

Tiende Kapitel. Missionerne i det store Ocean ...... 130.
Missionerne i Almindelighed. — Stiftelse af det londonske Missionsselskab. — Missionsskibet „Duff". — Capitain Wilsons Liv og Levnet. — Hans Lidelser i Fangenskabet. — Det sorte Hul. — „Duff"s Reiser. — De første Missionairers Nedsættelse paa Marquesas, paa Tonga og Tahiti. — Senere Uheld. — Hvilke Resultater have de protestantiske Missionairer opnaaet? — De catholske Missionairer. — Rige Frugter af de protestantiske Missioner.

Ellevte Kapitel. Coraløerne i Almindelighed .... 141.
En Coraløes Udseende. — Lagunebilleder. — En Coralstammes Bygning. — Steencorallernes Grændser. — Dannelsen af ringformede Skjær. — Deres forskjellige Udviklingstrin. — Dyrelivet paa Coralrevene. — Tridacnamuslingerne. — Coralfisk. — Plantelivets Eensformighed. — Pandanus. — Cokospalmen. — Landdyr. — Mennesket paa Coraløerne.

Tolvte Kapitel. Manga-Reva .... 155.
Den lille Gruppes Udseende. — Mangarevernes Grusomhed forhen. — Kongens sælsomme Opdragelse. — Manga-Reva opdages ved Skibet „Duff". — Blodig Kamp med Skibet „Beechey". — De franske Missionairers Ankomst 1834. — Første Kampe og senere Held. — Biskoppen af Nikopolis. — Broder Cyprien. — Den forhenværende Ypperstepræst Matoua. — Kirke og Kloster. — Et Par Fædre. — Annexation.

Trettende Kapitel. Paumotu eller Østyen .... 161.
Dens første Opdagelse af Schouten. — Beechey 1826. — Bow Island. — De Indfødtes uforbeelagtige Udseende. — Høvdingen. — Qvindernes usle Tilstand. — En tahitisk Missionairs Omvendelsesforsøg. — Afguder. — Clermont-Tonnere. — Insulanernes fiendtlige Holdning mod Wilkes. — Honden-Øen eller Huake. — Farlige Haifiske. — Fuglenes Tamhed. — Interessant Dyreliv. — Weituhi og Otuho. — Den syge Høvding. — At gnide Næserne. — Insulanernes Fattigdom. — Raraka. — Spirer til Civilisation. — Anaa eller Chain-Island, den vigtigste Ø i Gruppen. — Kjedeinsulanernes Erobringer. —

Side

Perlefiskeri. — Dykkerne. — Maitia, en hævet Coralø. — Sammenligning med Helgoland. — Seneste Efterretninger. — Taarava.

Fjortende Kapitel. Tahiti . . . . 180.

Landets bjergfulde Natur. — Excursion i Dalen Tia-aura. — Førernes amphibiske Natur. — Farer ved at bestige Klippevæggene. — Natteleie i Bjergegnene. — At frembringe Ild ved at gnide Træ. — Gauchoernes Maade at skaffe Ild. — Polynesisk Kogekunst. — Høilandets rige Vegetation. — Tilbagegang til Havet. — Bestigelse af Aorai. — Besværlig Vei. — Herlig Udsigt. — Kystslettens Frugtbarhed. — Den yppige Guavabusk. — Brødfrugttræet. — Det yderste Skjær. — Lagunen. — Havnen ved Papeiti. — Motuer eller Coraløer. — Eimeo. — Det gjennemborede Bjerg. — Taloo-Bugten. — Borabora. — Selskabsøerne i Almindelighed. — Klima. — Den tahitiske Agerdyrkning. — Indenlandske Frugttræer og andre nyttige Planter. — Vitræet. — Sydhavskastanien. — Kukui. — Tamanu. — Hutu. — Fiskeri. — Indenlandske Pattedyr. — Hønen. — Evinipapegøien. — Kurukuruduen. — Søfugle, som forfølges for deres Fjedres Skyld. — Fiske. — Djævlerokken. — En Søkrabbes Krigspuds. — Mærkværdige Søpindsvin og Muslinger. — Besværlige Insecter.

Femtende Kapitel. Beboerne paa Tahiti . . . . 205.

Deres forskjellige Udseende. — Pynt. — Tatoveringen. — Beskrivelse af denne Operation. — Klædebragt. — Forfærdigelse af Tapaklædet. — Kunstfærdighed i at farve dette. — Pene Maatter og Kurve. — Medesnore og Net. — Medekroge af Perlemoder. — Bygning af Hytter. — Offentlige Huse. — Særegne Hovedpuder. — Stole, kaldede Iris. — Fade eller Umetis. — Papahia. — Penu. — Fata. — Tahitiernes Næringsmidler. — Musikalske Instrumenter. — Sange. — Væddekampe. — Bryden. — Nævekamp. — Dandse. — Svømning i Brændingen. — Stor Færdighed i at bygge Baade. — Kanoer af forskjellig Art. — Græsseligt Skibbrud. — Tahitiernes Kundskab i Seiladsen. — Regjeringsform. — Rangclasser. — Guddommelige Æresbeviisninger mod Kongen. — Hyldingsfest. — Menneskeoffer. — Mythologie. — Oro, Krigsguden. — Hiro, Havguden. — Tiierne. — Afgudsbilleder og disses Smykke af røde Fjer. — Templernes Størrelse. — Trolddom. — Besværgelser. — Orakler. — Begreber om et tilkommende Liv. — Begravelser. — Forster bedømmer Tahitierne for gunstigt. — Grusom Krigsførelse. — Menneskeoffere. — Slag. — Rautierne. — Areoiernes Selskab. — Børnemord. — Letsindighed i ægteskabelige Forhold.

Side

Sextende Kapitel. Tahitis Historie fra dets Opdagelse af Wallis indtil vore Dage . . . . 240.

Wallis opdager Tahiti den 18de Juni 1767. — Første Sammenstød med Tahitierne. — Geden og den stjaalne Hat. — Angreb paa Baadene. — Blodige Kampe i Matavaibugten. — Landgang. — Afgjørende Fægtning. — Fred. — Bougainville. — Aatourou. — Cook observerer paa Tahiti Venus's Gjennemgang — Ypperstepræsten Tupia. — Omai. — Pomaré I. — Missionairernes Ankomst. — Pomaré II. — Hans Omvendelse 1812. — Vender tilbage til Tahiti, men bliver igjen fordrevet. — Eimeo antager Christendommen. — Huaheine, Tahaa, Raiatea følge dette Exempel. — Hedningernes Nederlag paa Tahiti, 11te November 1815. — Øernes fuldstændige Omvendelse. — Nye Missionairers Ankomst 1817. — Trykning af det tahitiske Alfabet og Pomarés Bibeloversættelse. — Et Missionsselskab stiftes. — Bygning af en stor Kirke, i hvilken Pomaré bliver døbt og en ny Lovbog offentliggjort. — Pomarés Drikfældighed og Nærighed. — Hans Død og Grav. — Pomaré III. — Dronning Pomaré. — Jesuiterne Caret og Laval ankomme. — De fordrives med Magt. — Fransk Intervention. — Protectorat. — Erobring. — Krig mellem Tahitierne og Franskmændene. — De tahitiske Leires Overrumpling 17de December 1846. — Ende paa Fjendtlighederne. — Sørgelige Tilstande. — Tyrannie. — Skogman om Dronning Pomaré 1852. — Novara i Papeiti, Februar 1859.

Syttende Kapitel. Marquesasøerne . . . . 268.

Første Syn. — Dalenes Skjønhed. — Kjæmpemæssige Figentræer. — Udsigt fra Høiden. — Havnen Anna Maria. — Comptrollerbugten. — Tschitschaganbugten. — Marquesasøernes Klima. — Producter. — Nukahiverne. — Krusensterns ufordeelagtige Formening om deres moralske Characteer. — Racens Skjønhed. — Klædedragt. — Krigernes pragtfulde Pynt. — En eiendommelig Vifte. — Boliger. — Forhenværende Forfatning. — Religieuse Begreber. — Krige. — Kanibalisme — Ringe Befolkning.

Attende Kapitel. Marquesasøernes Historie fra deres Opdagelse af Mendana . . . . 280.

Mendana opdager Fatou-hiva 1595. — Fægtning med de Vilde. — Cook 1774. — Ingraham 1791. — Marchand 1791. — Hergest 1792. — Missionairernes Ankomst 1797. — Deres Skjæbne. — Crook flygter paa Skibet „Betsy". — Krusenstern 1804. — Kerr Porter i Bugten ved Taio-hae 1813. — Krig med Happaerne og Taipierne. — Amerikanerne maae trække sig

Side

tilbage, men fornye Angrebet op ad Bjergene, trænge ind i Dalen, ødelægge Landsbyerne. — Crooks gjentagne Omvendelsesforsøg. — Dupetit Thouars og Dumont D'Urville 1838. — Catholske Missionairer. — Fransk Protectorat 1842.

Nittende Kapitel. Den hawaiiske Øgruppe .... 305.

Gruppens Omfang. — Øen Hawaii. — Mauna Loa. — Hilo. — Wailukis Vandfald. — Udflugt til Krateret Kilauea. — Wilkes paa Toppen af Krateret paa Bjerget Mauna Loa. — Reisens Besværligheder. — Høinorden i den tropiske Verden. — Mauna Loas Udbrud i Aarene 1840, 43, 46, 52, 55, 59. — Øen Maui. — Haleakala, sandsynligviis endnu i den historiske Tid en virksom Vulkan. — Øen Oahu. — Steile Bjergmure. — Coralrev. — Øen Kauai. — Den skjønne Dal Hanapepe. — Vandfald i Hanapepe. — Herligt Stof for en Beskriver. — Øens fortrinlige Vanding. — Slukkede Kratere. — Vulkanske Huler. — Vegetationen paa Hawaiigruppen. — Dens tre Belter. — Taroroden. — Sandeltræ. — Don Francisco de Marini. — Vilde Hunde. — Forvildede Oxer. — Botanikeren Douglas omkommer ynkeligt. — Fugle. — Fiske. — Muslinger. — Indførte Insecter.

Tyvende Kapitel. Hawaiis Historie .... 338.

Gaetano 1542. — Cook 1778. — Hans Ophold i Bugten Karakakoa. — Der vises ham guddommelig Ære. — Høitideligt Besøg af Kongen Kalaniopuu. — Cooks Mord 1779. — Folkets Tilstand paa Cooks Tider. — Fødselens høie Forrettigheder. — Skummel Religion. — Pelé, Ildgudinden og hendes Følge. — Heiauer eller Templer. — Menneskeoffere. — Krigersk Aand. — Spydkasten. — Anecdote om Tameamea. — Kostbare Fjederkapper. — Fristæder eller Puhonouaer. — Kunstig Vanding. — Fiskedamme. — Boliger. — Indbo. — Forskjellig Brug af Græskarret. — Fangst af Boniter. — Tuskhandel. — Markeder. — Qvindernes underordnede Tilstand. — Kalaniopuu døer 1780. — Tameamea, Konge paa Hawaii. — Oprør paa Hawaii. — Sælsomt Naturphænomen. — Davis og Young. — Vancouver besøger Øerne tre Gange. — Hans gavnlige Indflydelse paa Tameamea. — Øerne Maui, Lanai og Molokai underkastes. — Tameameas Statsklogskab. — Hans Forsøg paa at handle directe med Canton. — Store Foretagender. — Tameamea den Stores Død 1819. — Tameamea II. — Dæmpet Oprør paa Hawaii. — Protestantiske Missionairer 1820. — Tameameas Reise til England, hvor han og hans Dronning døe. — Tameamea III — Nogle Jesuiters Ankomst. — Voldsom Indførelse af den katholske Kirketjeneste. — Statsforfatningen paa

Side

Hawaii 1840. — Europæisk Ministerium. — Det hawaiiske Hofs frie Manerer.

Etoagtyvende Kapitel. Honolulu . . . . 376.

Den bedste Havn i Hawaii. — Byens Opblomstren. — Vigtig Samfærdsel mellem Bremen og Honolulu. — Beskrivelse af Havnen. — Indløbet. — Landingspladsen. — Torvet. — Bygningerne. — Mangel paa Steenbro. — Methodistkirken. — Den catholske Kirke. — Seamens Friends Society's Kapel. — Hvorledes opstod dette Selskab? — Dets Virksomhed. — Byens Indbyggere. — Kanakernes Evner og Mangler. — Eiendommelige Kjøretøier. — Skjønne Qvinder tilhest. — Omegnen. — Veien til Saltsøen. — Dalen Nuanu. — Pali.

Toogtyvende Kapitel. Cooks-Gruppen . . . . 391.

Rarotongas Opdagelseshistorie. — Hungersnød paa Rurutua. — Høvdingen, som var drevet iland til Maurua. — Christendom forplantet til Rurutua og flere Øer. — Rarotonga opdaget af Williams. — Øens Skjønhed. — Udmærket Agerdyrkning. — Skyggefulde Veie. — Patriarkalske Hvilepladse. — Rarotonganernes Barbari. — Befolkningens Formindskelse. — Frygtelig Storm 1831. — Oversættelse af Bibelen i den rarotonganske Dialect. — Rarotonganerne nedstamme fra Tahiti og Manuka. — Legende om Karika og Mangiia. — Skibet Bounty ved Rarotonga. — Hervey-Øen. — Befolkningens Sammensmelten. — Atiu. — Aitutaki. — Hulen Taketake paa Atiu.

Treogtyvende Kapitel. Samoa . . . . 466.

Landets Skjønhed. — Samoa-Gruppens Størrelse. — De udslukkede Kratere paa Opolou. — Tafua Krateret. — Søen Lanuto. — Savaii. — Landets Udseende og Characteer paa Opolou. — Havkilder. — Huler. — Manono. — Apolima. — Naturlig Fæstning. — Manua. — Tatuila. — Havnen Pagopago. — Havnen ved Apia. — Samoagruppens Klima. — Vegetationens Characteer. — Dyr. — Tæmmede Duer. — Samoerne. — Deres Fortrin og Feil. — Høvdingernes Tiggeri. — Kunstfærdighed. — Forsamlingshuse, der kaldes Fale-tele. — Aristokratisk Regjeringsform. — Fono eller Høvdingernes Raadsforsamling. — Rangclasser. — Krige. — Vaaben. — Religion. — Sagn om Verdens Skabelse. — Begreber om et tilkommende Liv. — Tro paa Varsler. — Lupe-Spillet. — Lafo-litupa. — Tane-fua. — Tui-muri. — Litia. — Lafe. — Samoa opdaget af Bougainville 1768. — La Peyrouse 1787. — Capitain De Langles Mord i Baie du Massacre. — Sildig Indførelse og hurtig Udbredelse af Christendommen. — Nyeste Begivenheder paa Samoa.

Side

Fireogtyvende Kapitel. Tonga . . . . 430.

Vavoagruppen. — Den mærkværdige Hule Hunga. — Hapai-Gruppen. — Lifuka. — Tufoa Vulkanen. — Tonga. — Øens Udseende. — Kystens Beskaffenhed. — Et meget stort historisk mærkværdigt Figentræ. — Eua. — Klippen Pylstaert. — Klima. — Amarguras Ødelæggelse ved et Jordskjælv. — Tonganerne. — Deres Characteer. — Rangforskjel. — Tui-tonga. — Familien Fata-fai og Toubo. — Høvdinger. — Mataboulerne. — Mou-aerne. — Tuaherne. — Høitideligt Ceremoniel ved at drikke Kava. — Den tonganske Skabelseshistorie. — De Saliges Øer. — En ved Storm derhen dreven Piroges Skjæbne. — Præsterne. — Menneskeoffere. — Frygtelige Selvpinsler ved Begravelser. — Fingerled afhugges. — Tow-towfesten. — Tonganske Saturnalier. — Samfærdsel med Fidschi-Øerne. — Bygning af Piroger og Hytter. — Tuitonganernes Mausoleer. — Selsomt gammelt Monument. — Tonganernes Krigstog og Reiser. — Fuglesskyden. — Rottejagt. — Lokkefugle. — Duefangst med Net. — Færdighed i at fange Boniter. — Lege. — At bære Stene paa Havbunden. — Tonga-tabus Opdagelse af Tasman 1634. — Cook. — Maurelle. — Bligh. — Missionairernes Drab. — Toubos Omvendelse. — D'Urville 1827 og 1828. — Tahofa „King George". — Hans Virksomhed og Veltalenhed. — Krig paa Tonga. — King George, Hersker over hele Archipelet 1845. — Øernes Tilstand i Aaret 1853. — Souverainetetens Afstaaelse til England 1855.

Femogtyvende Kapitel. Fidschiøerne . . . . 471.

Vitu-Levu. — Rewafloden. — Rewa-Delta. — Antimon Miner. — Vanua-Levu. — Mangrove Skove. — Varme Kilder. — Den sorte Flodbarbe. — Kavairoden. — Ivia-roden. — Davablommen. — Caryotapalmen. — Vegetationens større Rigdom end paa de østligere Grupper. — Dammara-fyrren. — Hurtig Væxt. — Clima. — Gruppen opdaget af Tasman 1643. — Cook. — Dumont D'Urville 1827. — Wilkes 1840. — Aarsagerne til Ambaus Overvægt. — Tanao, Konge paa Ambau. — Fidschianernes usigelige Barbari. — Kanibalismens Afskyeligheder. — Livets Usikkerhed. — Nogle Mordhistorier. — Uhørt Despotisme. — Afguder. — Mburer eller Templer. — Mbetier eller Præster. — Forældremord. — Fremmede Speculanter. — Trepang-Samlere. — Skildpadder. — Hvorledes Skildpadderne skrælles. — Forræderske Overfald paa fremmede Skibe. — »Aimable Josephine«. — Sir David Ogilby. — Kunstflid. — Store Dobbeltpiroger. — Bygning af Huse. — Vaaben. — Pottemagerarbeide. — Fidschianernes

Side

Figur. — Mærkværdig Hovedpynt. — Nationalstolthed. — Klædning. — Seavo. — Liku. — Køllebandsen. — Sproget. — Agerdyrkningen. — Missionsværkets Begyndelse 1820. — Fremskridt til Aarene 1840 og 1848 efter Wilkes og Elphinstone. — Macdonalds Reise paa Revafloden 1856. — Dyrkning af Thakom. — Souveraineteten aftræbes til England. — Den tydske Botaniker Dr. Seemann. — Missionairen Young paa Fidschi 1853. — Forunderlige Modsigelser.

Sexogtyvende Kapitel. Guanoøerne i Midten af det store Ocean .... 499.

Guanohandelen. — Guanoøerne i det store Ocean. — Adskilte enkelte Puncter i det uhyre Havrum. — Natur. — American Guano Compagny. — Phønix Company. — United States Guano Company. — Slette Udsigter. — Penrhyn-Øen. — Chamisso. — Skibet „Porpoise". — Ustyrlige Vilde. — Juleøen. — Cook 1777. — Øens Hævelse. — Saltsøer. — Rigdom paa Skildpadder, Fiske og Fugle. — Mængde af Suyltekrebs.

Syvogtyvende Kapitel. Unionsgruppen og Ellicegruppen 508.

Fakaafo. — En mærkværdig lille Nation. — Lighed med Samoerne. — Besynderlig Modtagelse af Kongen. — Landsbyens Beskrivelse. — Tempeler. — Klædning. — Kunstfærdighed. — Oatafu. — Nalunono. — Byron 1765. — Vegetation. — Øen Ellice. — Nakufetau.

Otteogtyvende Kapitel. Tarawa eller Kingsmill Gruppen . 516.

Makinerne. — Kong Tekere den Tykke. — De krigerske Insulaner paa Drummond. — Vaaben til Forsvar og Angreb. — En besynderlig Hjelm. — Hvoraf bestaaer Kingsmillgruppen? — Dens Frugtbarhed. — Omhyggelig Jordbdyrkning. — Hvorledes bleve Øerne befolkede? — Rangforskjel. — Regjering. — Overtro. — Kainakaki, Elysium. — Simpelhed i Levemaaden. — Kurianerne. — Orakler. — Krige. — Klædning. — Fødemidler. — Fester. Lege. — Barnemord. — Befolkning. — Amerikanske Missionairer paa Kingsmiillgruppen.

Niogtyvende Kapitel. Radack og Ralick .... 534.

Chamisso. – Radack-Archipelet. — Atollets Størrelse. — Pandanus. — Mogan. — Cocos. — Hvad Havet udkaster. — Radackernes physiske og moralske Tilstand. — Beskjæftigelser i Freden. — Den blinde Gud i Bygar. — Høvdingernes Forrettigheder. — Krige. — Fægtning paa Skrømt. — Mesids Opdagelse af Kotzebue 1ste Januar 1817. — Otdia. — Indseiling i Lagunen. — Lagediack. — Anlæggelse af en Have. — Kadu. —

Side

Han reiser paa Rurick til Aleuterne. — Bliver paa Otdia. — Sandsynligviis myrdet. — Ralick-Missionairer paa Radack og Ralick.

Tredivte Kapitel. Carolinerne fra Ualan til Babelthuap 556.

Ualan. — Ubekjendtskab med Verden. — Sælsomt Dodekarchie. — Duperrey. — Lütke. — Folkets forrige Elskværdighed. — Underlig Bygning af Huse. — En Væv. — Yppig Skovvæxt. — Nogle mærkværdige Træer. — Læla. — Seneste Efterretninger fra Ualan. — Puinipet. — Opdaget af Lütke 1828. — Beboerne. — Mærkværdige Ruiner. — Spor af en gammelspansk Opdagelse. — Vegetationens Pragt. — Sjælesørger og Sjæleforbærver. — Lugunor. — Carolinernes Navigationskunst. — Overtro. — Fiskekurve. — Mærkværdige Snyltefisk. — Honoleu. — Den franske Ingenieur Jacquinots Besøg og natlige Eventyr. — Insulanernes slette Rygte. — Tidligere Opdagelser af de vestlige Caroliner. — Deres Samfærdsel med Marianerne. — Spaniernes mislykkede Omvendelsesforsøg. — Delphinfangst paa Ulea. — Religion. — Feyerne. — En voxet Coraløe. — Eap. — Pelew-Øerne. — Wilson. — Dumont d'Urville. — Insulanernes slette Rygte. — Dugong. — Krokodil.

Etogtredivte Kapitel. Marianerne . . . . 595.

Guajan. — Yppig Formerelse af Limonia Trifoliata og af Hjorten, som er indført. — Indenlandske Fugle. — Fiske. — Kjæmperokken. — De gamle Marianeser eller Chamorros. — Aristokrater og Plebeier. — Bygningskunst. — Mønter af Skildpadde. — Pottemagerarbeide. — Arvefølge. — Oulitaoerne.

Toogtredivte Kapitel. Marianernes Historie . . . . 606.

Opdages af Magellan. — San Vitores, Marianernes Apostel. — Chineseren Choco Sangley. — Marianesernes haardnakkede Opstande. — Don Jose de Quiroga. — Rebellernes Underkastelse paa Rota 1680. — Det sidste fortvivlede Oprør, undertrykt af Quiroga. — Straffefangernes Sammensværgelse. — De nordlige Øers Undertvingelse. — Agonigan indtages ved Storm. — Befolkningen tager af i en frygtelig Grad. — En ædel Gouverneur. — Statholdernes ubegrændsede Magt. — Marianesernes nuværende Tilstand. — Hanekampe. — Sjælesørgerne — Spedalskheden. — Fiskeskjæludslettet. — Pianen. — Sanct Lazarusilden.

Treogtredivte Kapitel. Tinian . . . . 622.

Anson paa Tinian. — Den frelsende Havn. — Et jordisk Paradis. — Melkehvidt Qvæg. — Nydelser og Bekymringer. — Erobring af et Sølvskib. — Lykkelig Hjemkomst. — Ruinerne

Side

paa Tinian. — Marianerne bestemte til Deportationsplads. — Spaniernes Fordringer paa Carolinerne.

Fireogtredivte Kapitel. Boninøerne . . . . 630.

Lütke paa Bonin. — En tydsk Robinson. — Romantisk Eremitbolig. — Gjæstfri Bevertning. — Dyre- og Planteverdenen. — Frygtelige Storme. — Den lille Colonie. — Nutid.

Fortegnelse over Billederne og Kort.

Naturscene fra Eimeo, Selskabsøerne . . . . 180.
Tahiti, Tongatu, Hawaii . . . . 205.
Marquesasøerne . . . . 268.
Hanapepedalen, Kauai . . . . 328.
Ualan, Carolinerne . . . . 333.
Kystparti fra Ovalau, Fidschiøerne . . . . 471.

Første Kapitel.

Det store Ocean.

Dets forskjellige Benævnelser. — Dets Grændser. — Vulkanske og lavere Øer. — Virksomme Vulkaner i Midten af det store Ocean og ved dets Grændser. — Jordskjælv. — Translationsbølger. — Strømninger i det store Ocean. — Flodstand. — Værdifulde Produkter i det store Ocean. — Hvalfangerne. — Fiske og Sødyr, som hyppigst møde Søfarerne. — Veleller og Langhalse. — Tropiske Fugle. — Guanofugle. — Perler. — Skildpadde. — Søargurker.

Det store Ocean — kun dette Navn passer for den umaadelige Havflade, som strækker sig fra Japan og Kamtschatka ned til Islandet og fra Sitcha ned til Ny-Zeeland. Og stort er det i Sandhed, thi alle øvrige Have tilsammentagne, overgaae det næppe i Fladerum, og Midnat hersker ved dets ene Ende, medens den anden gløder i Middagssolen.

Man kalder det ogsaa Sydhavet, forbi Magellan trængte ind i det fra Syden af og i Særdeleshed paa sin Reise seilede over den sydlige Halvkugle, — man kalder det ogsaa det stille Hav, forbi den store Søfarer bestandigt havde den gunstigste Bør; men hvor falske ere ikke disse to Benævnelser for et Ocean, der for Størstedelen ligger paa den nordlige Halvkugle, og ikke mindre end andre Have oprøres af skrækkelige Storme.

Mod Øst ere det store Oceans Grændser nøie dragne ved Amerikas høie Kyster; mod Vest kunne de vulkanske

Østrækninger, som drage sig fra Japan og Lju-kju over Formosa, nemlig Philippinerne, Dschilolo, Ny-Guinea, Ny-Irland, Salomonsøerne, Ny-Hebriderne og Norfolk ligetil Ny-Zeeland og Chathamsøerne, betragtes som dets Indhegning.

I det store Oceans Bækken, som begrændses paa denne Maade, ligger en Mængde Øer af næsten forsvindende Lidenhed adspredte som Stjernerne paa Himlen. De fleste forene sig ligesom Constellationer til Grupper, nogle svømme eensomme paa den umaadelige Vandflade. Deres Antal naaer op til mange Hundrede, men deres hele beboelige Fladerum nærmer sig næppe det lille Kongerige Belgiens Størrelse. Men paa dette snevre Rum har Skaberen udøst sin rigeste Velsignelse og smykket Naturen paa det yndigste. Her hæve Bjerge sig fjorten tusind Fod i Veiret, Vulkaner, Klippetinder, Fjelddale saa store som Alpernes; hist ligge lave Øer omkrandsede af Palmeskove og med Kysterne omgivne af Coralhaver. Intet Sted i Verden forene Basaltklipper, Vandfald og de herligste Planter sig til mere tillokkende Malerier; intet Sted danner Hav og Bjerge mere imponerende Billeder; intet Sted blander det Ophøiede og det Liflige sig paa skjønnere Maade. Det er let begribeligt, naar man betænker, at vulkanske Kræfter overalt have været virksomme til at opbygge og ødelægge, naar man betænker, at et vildt oprørt Hav strømmer mod Kysterne, udhuler Klipperne eller vælter Coralblokke op, og at de steile Bjergvægge paa de høie Øer give de nedbrusende Vandfald større Magt. Betænker man endelig, at alle disse Lande med faa Undtagelser høre til et varmt Jordbelte, der ligesaavel begunstiger Verdenshavets Coralskove under Vandfladen, som det skjuler de steileste Klippemure med yppigt Løv, saa vil man ikke undre sig over, at ved saadanne Kræfters Samvirken det store Oceans Øer paa et lille Rum indeholde en saadan ødsel Fylde og Mangfoldighed af Skjønhed, og i lige høi Grad glæde Kunstnerens Øie og Naturforskerens Videlyst.

Øerne i det store Verdenshav henhøre i geognostisk Henseende til to forskjellige Dannelser. De høie Øer, som danne Hovedgrupperne, ere af vulkansk Natur og bestaae indenfor de angivne Grændser — thi paa Ny-Zeeland forekommer Granit, Skifer og Steenkul — af en Knokkelbygning af Basalt.

De vise sig i alle mulige Former saavel den almindelige vulkanske Kegle, som det kløftede Bjergland, rigt paa skjønne Fjelddale og takkede Tinder. De fremvise ogsaa den forskjelligste Alder; idet de her forraade en forholdsmæssig Ungdom ved afrundede Former, hist ved spidse Tinder og dybt udhulede Revner forkynde en høiere Alder. Fordum vare de Skuepladsen for en Mængde virksomme Vulkaner, af hvilke endnu kun faa brænde f. Ex. paa Hawaii, Tofoa, Amargura og de nordlige Ladroner. Paa det store Oceans Grændser derimod hæve sig overalt ildsprudlende Bjerge, ligefra Amerikas Sydspidse til Islæmen under 60° n. Br. og langs den aleutiske og kuriliske Økjede, over Japan, Lju-kju, Philippinerne, Ny-Guinea og Ny-Hebriderne lige ned til Ny-Zeeland.

En betydelig Forskjel i Sammenligning med det atlantiske Hav, ved hvis Grændser det flammer og ryger forholdsviis saa lidt.

Overhovedet synes det store Oceans Fladerum at være Skuepladsen for en vulkansk Virksomhed af langt større Betydning. Store Strækninger sænke sig bestandig dybere ned i Havet, andre stige langsomt op af dets Bølger. Paa den carolinske Ø Puynipet staae gamle Bygninger, som vare indviede til Afgudsdyrkelsen, nu i Vand, og paa gamle Fodstier seile nu Baadene. Paa Honden-Øen i Gruppen Paumotu derimod tyde kæmpemæssige Tridacnamuslinger, som man finder i Coralrevet ved Flodlinien, medens det levende Dyr kun forekommer nedenfor Ebben, paa, at Kysten her idetmindste er steget 20 Tommer eller 2 Fod.

Paa Oahu skal denne Grundens Stigen foregaae saa

hurtigt, at Havet i Løbet af faa Aar er veget over en Favn bort fra Steder, hvor man før landede med Baade. Den Kanal gjennem Skjæret, som fører til Honolulus Havn, har i de sidste tyve Aar mistet tre Fod af sin Dybde, hvilket for Fremtiden kan blive farligt. Jeg kunde endnu anføre mange andre Exempler, men vil dog kun bemærke, at nyere Søfarere paa mange Øer have indhugget Tegn i Klipperne, ved Hjælp af hvilke man for Fremtiden med større Nøiagtighed vil kunne observere hiin interessante Fremtoning. Saaledes maa den underjordiske Ild afsløre sin hemmelighedsfulde Virken for den videnskabelige Jagttagers Øie.

Paa mange Øgrupper spores ofte Jordrystelser, og det amerikanske Fastlands Jordskjælv forplanter sine Virkninger langt ud over det store Verdenshav. De Jordstød, som i November 1837 ødelagde den lille By Valdivia i Araucanernes Land (Sydamerika), forplantede sig i Bølger, der vare følelige femtusind Sømile derfra paa Sandwichsøerne.

Om Eftermiddagen den 7de November drog Havet sig med stor Hurtighed tilbage fra Havnen ved Honolulu, til Bekymring for de Fremmede, der ventede en frygtelig Reaction, men til Glæde for de Indfødte, som jublende og glade fulgte efter de synkende Vande, sankede Fisk, der laae paa det Tørre, og samlede Muslinger. Havet faldt over 8 Fod, saa at Skjærene laae tørre, men snart kom det tilbage og havde i 28 Minuter naaet den sædvanlige Springflodhøide, hvorpaa det igjen sank 6 Fod for atter at stige nogle Tommer høiere end ved den første Tilbagekomst. Disse Havets urolige Bevægelser vedvarede til næste Middag.

Dette Phænomen viste sig endnu større paa de nærliggende Øer Hawaii og Maui, hvor det kostede flere Mennesker Livet. Paa Maui trak Havet sig 120 Fod tilbage og kom derpaa pludselig igjen i en uhyre Bølge, som ødelagde og bortskyllede Huse, Træer og Kanoer.

Ved Landsbyen Kahului fulgte de jublende Indbyggere

med Vandene, medens de droge sig tilbage; men disse vendte sig pludselig mod dem, hævede sig som en høi Muur, rullede fremad og ødelagde Hytterne. Insulanernes amphibiske Natur og deres uforlignelige Færdighed i at svømme var deres Frelse, skjøndt de dog maatte beklage Tabet af to af deres Egne, som ogsaa Tilintetgjørelsen af hele deres lille Eiendom. I Byronsbugten havde just en stor Mængde Folk samlet sig for at være nærværende ved en religieus Forsamling. Kl. 6½ om Eftermiddagen begyndte Havet at trække sig tilbage, saa at snart en stor Deel af Havnen var tør. De forbausede Tilskuere skyndte sig ned til Strandbredden for at beundre dette Skuespil, som de aldrig før havde seet, da pludselig en Kæmpebølge brusede frem, steg 20 Fod over den sædvanlige Flodhøide og overskyllede Kysten. I to Landsbyer bleve 66 Boliger ødelagte, og 11 Mennesker druknede. Bølgen havde paa sin Vandring overskyllet Dækket paa et engelsk Skib, som laae der for Anker. Saasnart Mandskabet havde fattet sig efter denne Overhaling, satte de Baade ud, og det lykkedes dem endnu at frelse flere Menneskeliv.

Den 17de Mai 1841 fandt en lignende Fremtoning Sted, der ogsaa blev iagttaget paa Kysten af Kamtschatka.

De lavere Øer, som hæve sig paa Coralskjærene og som udgjøre den anden naturlige Afdeling af de Lande, der opstige af det store Oceans Skjød, ere som bekjendt fremkomne paa en ganske anden Maade og dannede af et ganske andet Materiale, end de høie vulkanske Basalt- og Lavaøer, da de bestaae af Kalkmasser, hvilke ere et Produkt af organiske Kræfter. Deres interessante Dannelseshistorie bliver fremsat i et senere Kapitel, her vil jeg kun bemærke, at, skjøndt de Skjær, der komme for Dagen, indtage et mere betydeligt Fladerum end det store Oceans vulkanske Øer (19,000 Qvadrat Sømile mod 16,000) ere de dog langtfra saa vigtige, da næppe den tiende Deel af hiint Fladerum er bevoxet med nogensomhelst Planteart.

Hine Øgrupper, saasom Carolinerne, Mulgrawe-øerne, Paumotu o. s. v., som paa det store Oceans Kort synes at være noget Betydeligt, skrumpe ved nærmere Betragtning sammen til saare uanseelige Smaalande. Det gaaer dem som de sibiriske Landsbyer eller Smaabyer med en Snees Indbyggere, — de blive omtalte, forbi de ligge paa Steder, hvor der ellers Intet fandtes at tale om.

Det store Oceans Strømninger ere langt mindre bekjendte, end Strømmene i det atlantiske Hav. Ogsaa her bevæge Vandene sig indenfor Tropesolens Bredegrad for det meste i vestlig Retning indtil Asiens og Australiens store Masser foreskrive dem nye Veie. En Deel flyder derpaa sydlig mellem Ny-Holland og Ny-Zeeland; en anden Deel strømmer gjennem det sydasiatiske Øhavs Kanaler ud i det indiske Hav; det Øvrige vender sig mod det chinesiske Havs Grændser mod Nordost, beskyller Østkysten af de japanske Øer og udbreder derpaa under Indflydelse af nordvestlige Vinde sit varme Vand i den nordlige Deel af det stille Hav. Denne saakaldte japanske Strøm udfylder altsaa her Golfstrømmens Plads i det nordatlantiske Hav, og ligesom denne bringer vore Kyster et mildere Klima, saaledes kan Nordvestkysten af Amerika takke den japanske Strøm for en Temperatur, der er mildere end paa Østkysterne i samme Brede. Dog er den japanske Strøms Indflydelse langt mindre kraftig, forbi dens Vande ikke først som Golfstrømmens blive opvarmede i et tropisk Hav og siden paa Veien endnu betydeligere afkjøles.

Fra det sydlige Ishav trænger der i nordøstlig Retning en mægtig Strøm af koldt Vand ind i det stille Hav, og deler sig ved den amerikanske Kyst paa Høiden af Chiloe i en nordlig og en sydlig Arm.

Den sydlige flyder lige til Ildlandet langs med Kysten og derpaa omkring Cap Horn ind i det atlantiske Hav.

Men den nordlige Arm derimod bevæger sig med stor Hurtighed langs Kysterne af Chili og Peru og vandrer der-

paa, omslyngende Galapagos, med Æquatorialstrømmen mod Vest. Hjulpet af denne gaaer et Skib i otte til ni Dage fra Valparaiso til Callao, og i fire til fem Dage fra Callao til Guayaquil, medens det paa Tilbageveien ofte behøver ligesaa mange Uger.

Det er denne Strøm, der tildeels betinger den kjøligere Temperatur paa den peruanske Kyst i Sammenligning med den brasilske, om vi end i denne Henseende maae indrømme de kolde, fra Andesbjergene kommende Luftstrømme en meget betydelig Rolle; og at der ikke findes levende Coralrev ved Galapagos Kyster, maa tilskrives dens Indflydelse, da den ofte bringer Æquatorialhavets Varme der ned til en Grad, der ikke længer tillader Steenpolyper at trives.

Denne i det store Havs Huusholdning saa vigtige Strøm af det peruanske Hav kaldes ogsaa Humboldt-Strømmen, fordi denne udødelige Naturforsker ved Hjælp af nøiagtige Thermometermaalinger først paaviste dens Temperaturs Forskjel fra de tilgrændsende Vande, og derved gjorde dens climatologiske Vigtighed indlysende.

Det store Oceans Middeltemperatur er overhovedet endnu kun meget lidt bekjendt, hvilket ikke er forunderligt, naar man betænker, hvor umaadeligt det Fladerum er, der saa sjeldent er beseilet af reisende Videnskabsmænd. Som sandsynligt har det dog viist sig, at Temperaturen i den mildere og kolde Zone under samme Brede overalt staaer to til tre Grader under det atlantiske Havs Temperatur.

I det hede Jordbelte, især mellem 10° n. Br. og 10° s. Br. viser den langt fra Kysterne og, hvor den ikke bliver afkjølet ved kolde Havstrømme, paa Strækninger af mange tusinde Qvadratmile, en beundringsværdig Jævnhed og Stadighed. Hist stiger og falder den hele Aaret igjennem i de øvre Lag regelmæssig kun mellem 27½° og 29° C. og mellem de forskjellige Dagstider er der næsten ingen Forskjel at mærke. Kun et Hav af saa vidunderlig Størrelse kunde frembyde en saadan Stadighed og Jævnhed.

Floden, hvis mægtige Svingninger omkredse den hele Jordklode, skabes som bekjendt to Gange daglig i det store Ocean, efterdi kun dette frembyder det tilstrækkelige Fladerum for Maanens og Solens fulde Tiltrækningskraft.

Naar Floden i Bristol-Bay svulmer 70 Fod op og i Fundy-Bugten mellem Ny-Skotland og Ny-Brunswig ikke sjelden voxer saa hurtigt, at den overrasker og opsluger det ved Kysten græssende Qvæg, saa hidrører disse Virkninger for en Deel fra det store Ocean; thi hvis der midt i dets Skjød laae et Fastland som Afrika, hvorved naturligviis Flodens Dannelse vilde hindres, saa vilde heller ikke Vandenes Stigen i det atlantiske Havs Bugter nogensinde kunne blive saa betydelig. Saaledes udøver ethvert Punkt paa Jordkloden tidt en Indflydelse paa de allerfjerneste Dele, og man kan ikke tænke sig en nogenlunde betydelig Forandring i det gjensidige Forhold af Land og Hav, uden at ogsaa overalt Klimaterne og følgelig ogsaa det organiske Liv maatte forandre sig.

I det store Ocean selv er Floden af ringere Høide, og i hele det østlige Polynesien udgjør den kun 2 til 3 og ved Samoa og i Fidschi-Archipelet kun 4 til 6 Fod. Desuagtet er den af stor Indflydelse paa de voxende Skjær og Kystdannelsen af Coraløerne.

I Forening med Oceanets svulmende Brændinger udøve ogsaa Vindene en betydelig Virkning paa mange Kysters Dannelse og Form, idet de optaarne Sandet paa Strandbredden til Høie. Den største Deel af Aaret hersker i Polynesien Passaterne eller de regelmæssige Sydost- og Nordost-Vinde, undtagen i een Zone, som strækker sig i en Brede fra 5 til 7 Grader paa begge Sider af Linien og er udsat for Havblik og ustadige Vinde. I Vintermaanederne fortrænge Vestenvindene den regelmæssige Passat og blæse over den Deel af Oceanet, der ligger indenfor 15 til 20 Grader fra Æquator og udstrækker sig mod Øst til Paumotu. Storme og stundom Hvirvelorkaner pleie at være i Følge

med disse Vinde, der med Solen vandre op og ned mod Nord eller Syd.

Det er ikke saameget Naturproducterne paa de i det store Ocean adspredte Øer, som dettes egne Frembringelser, der have lokket fremmede Søfarende til dets udstrakte Ørkener. Havets kæmpemæssige Beboere f. Ex. Kaskelotten (Physeter macrocephalus), der især streifer om i dets tropiske Vande, og de to forskjellige Arter af Sletbag (B. mysticetus-australis), der forekomme i dets nordlige og sydlige koldere Egne, udøve fremfor Alt den stærkeste Tiltrækningskraft.

Skibe i hundredevis og Tusinder af Jægere følge uafladelig deres Spor, seile efter dem paa det vide Hav eller lure paa Sydhvalen i Klippebugterne ved Chili og Patagonien, hvor den aarlig tyer hen for at kaste sine Unger.

Havde Hvalfangerne ikke været, vilde vistnok mange af det store Oceans Egne ligge hyllede i et hemmelighedsfuldt Mørke; Intet har bidraget mere til at underkaste Polynesiens Folkeslag Paavirkningen af europæiske Sæder og Ideer, end netop denne Omstændighed; Missionairerne vilde uden Hvalfangernes Hjælp vanskeligt have kunnet udvide deres Virksomhed til hine fjerne Regioner; og naar der i Honolulu og Lahaine (Sandwich-Øerne), i Apia og Pago-pago (Samoa), i Papeiti (Tahiti) og Levuka (Fidschi) nu viser sig en fremspirende Dannelse, saa har Hvalfangeren givet første Foranledning dertil. Overalt paa de enkelte Øgrupper møde vi hans Spor og opdage hans Indflydelse i det Gode og det Onde.

Foruden de Hvaler, hvis Rigdom paa Spek lokker den morderiske Harpun, er der endnu mange andre, for Størstedelen ubekjendte Arter rundtom i det store Oceans Ørk. Pukkelhvalen (Balæna gibbosa) forekommer i smaa Hjorde, men Hvalfangerne træffe dem kun sjelden; hyppigere findes den sorte Delphin (Delphinus melas), hvis opadbøiede Mundviger give den et venligt smilende Udseende, skjøndt den dog

i Graadighed og Myrdelyst ikke giver sine Slægtninge noget efter; og den grusomme Spekhugger (Delphinus Orca), hvis Møde Jægeren glæder sig ved, forbi man siger, at den anmelder, at Kaskelotten er nær.

Paa det dybe Hav forekomme lignende Former af Slægter med Finner, som i det atlantiske Ocean. Ogsaa her hæve sig i den varmere Zone flyvende Fiske med Sølvvinger og blaat Pantser op i Luften; ogsaa her blive disse i Vandet forfulgte af Boniter (Scomber pelamys) og Albicorer (Scomber Germo), i det lettere Element af Tropik- og Fregatfugle.

Man skal ikke have Medlidenhed med dem, thi de ere jo selv Rovfiske, som med samme Lyst til Mord og samme umættelige Graadighed efterstræbe de Svagere; men beundringsværdigt er det, hvor herligt Skaberen har udrustet dem for deres eiendommelige dobbelte Liv. Deres Svømmeblære er saa stor, at den, naar den er heelt udvidet, næsten fylder hele Mavehulningen, og for at gjøre Fisken endnu lettere, er Munden forsynet med en Hud, der ved Hjælp af Fiskeørerne lader sig puste op. De store vingelignende Brystfinner derimod, som, naar de svømme, kunne være til Hinbring, sammenfolde sig meget net i Vandet til et særdeles lille Omfang, saa at der paa bedste Maade er sørget for alle Tilfælde. Den flyvende Fisk frembyder ikke alene et smukt Skuespil, men forsyner ogsaa Søfarerne med en velsmagende Spise. En Lygte med Lys, der om Natten hænges i Skibets Kjettinger, lokker ofte mange af dem ombord.

Til Søfarernes sædvanlige Ledsagere høre ogsaa Albicorerne og Boniterne. Under en rolig Krydsen i det store Ocean pleie de Første, der i Gjennemsnit ere fire Fod lange, ofte hele Maaneder i store Flokke at gaae i Skibets Kjølvand, men fjerne sig atter, naar man flere Dage har sat flere Seil til, medens den mindre Bonite holder mere af en rask Fart og desuden er en mindre udholdende Ledsager.

Ikke sjelden træffer man paa Sværdfisken (Xiphias platypterus). Dette Søuhyre har en brun Ryg og sølverhvid Bug, hvilken dog, naar den lidenskabelig forfølger sit Bytte, glimrer i forskjellige Farver, i Særdeleshed Blaat. Saasnart den seer en Flok af smaa Fiske, støder den med største Hurtighed ind iblandt dem, og naar den har spiddet saa mange som muligt paa sin lange Klinge, ryster den dem af for derpaa i Ro og Mag at fortære dem. Bennett saae en Sværdfisk paa denne Maade hurtigt og behændigt at gjennembore tre Boniter og at opsluge dem, og han formoder, at det især er for at undgaae den Rasendes Angreb, at de selskabelige Fiske i det dybe Hav — Boniter, Albicorer, Dorader (Coryphæna socialis) — holde sig til Skibene eller de store Hvaler, fordi Synet af et stort Legeme synes at være nok til at afholde Sværdfisken fra sit sædvanlige ubændige Angreb.

Ogsaa Haierne med Lodsfagere, Sugefisken (Echeneis) og Lodsen (Naucrates), lade sig stundom see, ellers er det sædvanligt eensomt og tomt paa det vide Hav, medens et rigt og mangfoldigt Liv rører sig i Vandet omkring Øerne. Paa Strækningen mellem Chili og Paumotu var det Eschscholtz paafaldende, hvor yderst faa Dyr der syntes at leve paa Oceanets Overflade, thi foruden de flyvende Fiske kom ham ingen for Øie, og selv af disse var der flere i Nærheden af Paaskeøen.

De gjennemsigtige geleeagtige Södyr — Gopler, Vingesnegle, Salper — som forekomme paa det tropiske atlantiske Havs store Øde — vise sig ogsaa, skjøndt i andre Arter, i lignende Former paa det store Ocean. Den prægtige Søblære (Physalia) viser sig her ikke rosenrød og purpurfarvet, men med en i det grønlige spillende, blaa Kam.

I Nærheden af Linien seilede Kittlitz gjennem en utallig Sværm Havgopler, der overalt vare farvede carminrøde, havde lange Fangearme og en lille meget hvælvet Hætte. Et Par andre smaa Meduser udmærkede sig ved deres

Skjønhed, den Mindste med en albeles gjennemsigtig Skive udmærkede sig ved stærkt gule Føletraader, der i regelmæssige Afstande omgive Randen; den anden ved en korsdannet Tegning, der var sammensat af forgrenede smaa Streger og udbredte sig over den hele, ellers hvide og gjennemsigtige Skive.

Hiin sælsomtdannede Ribbegople, der seer ud som et svømmende Baand — Venusbæltet — forekommer her i en mindre Art, omtrent 10 til 12 Tommer lang (eller egenlig bred, thi Hovedværktøierne for Livet ligge tværs over Midten af Baandet), den har carmosinrøde Kanter og bevæger sig meget livligt, hvilket især adskiller den fra den større atlantiske Art. Hvor meget iøvrigt den lavere Dyreverden i det store Ocean endnu ligger skjult, og hvor vid en Mark for Naturforskeren her endnu staaer aaben, fremgaaer allerede deraf, at der blandt de 14 Goplearter, Eschscholtz samlede paa Reisen fra Samoa til Æquator, kun fandtes en eneste tidligere Bekjendt.

Naar Søfareren ofte i lang Tid seiler som i et dødt Hav, saa bliver han paa andre Steder overrasket af et Fylde af Liv, som man næppe kan forestille sig. Ikke sjelden forandrer Havets mørke Blaa sig til en smudsig, rødlig, guul eller grøn Farve, der tidt i mange Miles Omkreds ledsager det seilende Skib og som hidrører fra utallige Millioner smaa Sødyr. De komme, man veed ikke hvorfra, de drage, man veed ikke hvorhen. Det næste Skib, som drager sit Kjølvand gjennem samme Flade, finder maaskee allerede Vandet krystalreent og ikke farvet af noget Levende.

Saaledes fortæller Kittlitz blandt Andre om et mærkværdigt Phænomen, der viste sig for ham paa det store Ocean. Han havde passeret den 30° n. Br. og allerede begyndt at nyde den nordlige tempererede Zones kjøligere Luftninger, da pludselig Havet ved en frisk, om end ikke just heftig Kuling, overalt saaes bedækket med Myriader af Dyr, som lignede Søblærer, hvilke alle henhørte til en Art af

Slægten Velella. Den var noget større end den atlantiske Art og med Undtagelse af den øverste gjennemsigtige Deel farvet med skjøn Ultramarin. Hele to Dage seilede man gjennem et Hav, der, saa langt Øiet naaede, var bedækket med disse Dyr, — da forandrede Scenen sig pludselig. Istedetfor hine Veleller og umiddelbart trængende sig ind i deres Flok, viste sig nu i lange, stedse paralel paa hinanden følgende Linier svømmende Klumper, af hvilken hver omtrent kunde være saa tyk som to knyttede Næver, og som vare dannede af hine mærkværdige Langhalse eller Bernikler (Lepas fasciculata), som ikke sjelden ved at hefte sig i stort Antal ved Skibets Planker betydeligt hæmme Fartøiets Løb. Man veed, at disse Dyr, ligesom saa mange andre Sødyr af lavere Rang — f. Ex. Østersen — begynde deres Liv fritsvømmende og derpaa med deres kjødagtige Fod hænge sig og voxe fast et eller andet Sted, hvorpaa det hovedløse, for Størstedelen i en halv aaben Skal skjulte Legeme bevæger sig omkring i Nabolaget for med sine 24 Fangearme, der have Led, at gjøre Bytte. De svømmende Knipper syntes at være fremkomne derved, at Langhalsene hængte sig fast ved det bruskagtige Rygstykke af en Velelle, Levningen af et Exemplar som nu var bleven Middelpunctet for den hurtig tiltagende Mængde. De største, som det syntes, udvoxne af disse Muslingdyr hængte nederst, medens de for en Deel meget smaa og yngre havde taget Plads imellem Rummene ovenpaa. Alle vare ivrigt beskjæftigede med at fortære de Veleller, i hvis umiddelbare Nærhed Strømmen drev dem. — Angrebsværktøierne vare sædvanligviis farvede blaa af dette Rov og Velellernes Mængde svandt øiensynligt, idet de gjorde Plads for denne nye Befolkning. De svømmende Klumpers større Vægt bevirkede formodenlig, at Strømmen stedse lidt efter lidt drev dem længere ind i Velellernes Flok, hvis fuldstændige Tilintetgjørelse paa denne Maade var øiensynlig. Endnu to til tre hele Dage havde man da det vidunderlige Syn af disse paa mange Maader levende og

dog ganske til Strømmenes Magt overladte, svømmende Knipper; man maatte undres over den Regelmæssighed, med hvilken de uoverskuelige Linier i stedse lige Afstande fulgte efter hinanden. Betænker man nu, at den Strækning af Havet, der var tæt besaaet med begge Slags Dyr, i det mindste havde en Udstrækning af 4 Bredegrader, saa kan man nogenlunde gjøre sig en Forestilling om deres svimmelvækkende Antal. Men umiddelbart efter dem kom hele Skarer af Delphiner og Kaskelotter, der øiensynlig forfulgte hine Knipper for at tilintetgjøre dem, ligesom de selv forfulgte Velellerne.

Ligesom enhver Dyrebannelse i Havets Dybder er henviist til bestemte Zoner, saaledes afvexle ogsaa de derover hensvævende Fugles Skikkelser. Naar man, seilende sydfra, forlader den vandrende Albatrosses Region, saa kommer den rødhalede Tropikfugl (Phaeton phoenicurus) og den høitflyvende Fregatpelikan eller Søglente tilsyne. Denne holder af at svæve over Skibets Mast og med sit Næb at rive Stykker af Vimplen.

Er Havet bevæget, kan den holde rigelige Maaltider, men er Søen rolig, saa er Fangsten mindre rig, og saa angriber den de svagere Tropikfugle, hvis Dykkerfærdighed sætter dem istand til at hente sig Næring fra Vandet til enhver Tid. Den prægtige Phaeton phoenicurus har glimrende hvide Fjer, men kun ved enkelte, sandsynligviis yngre Exemplarer smaa sorte Tværpletter, men hos alle løber der fra den stærkrøde Snabel en sort Stribe gjennem Øinene; især betegnende ere de to lange smalle zinnoberrøde Mellemfjedre i Halen. Man skulde ikke troe, naar man seer paa denne Fugls Vinger, der slet ikke synes stærke, at Skaberen havde bestemt den ligesom til en evig Flugt.

Kittlitz saae aldrig Nogen af dem sidde eller svømme, og allesammen fløi de bestandig saa høit over Vandfladen, at det slet ikke saae ud, som om de havde Lyst til at svømme. Det er endnu ganske gaadefuldt, hvor denne Fugl, der især

lever i de fra alle Kyster fjerneste Have, tilbringer Nætterne, om den sover svømmende eller opsøger en eller anden eensom Klippe.

Søfuglene, der forresten ikke havde nogen anden Interesse for Sømanden, end at de bidrage til at afbryde en lang Reises Ensformighed, have i de sidste Decennier faaet en forhen uanet Vigtighed som Guano-Fabrikanter. Man efterspører nu flittigt de Steder, hvor de forsamles og ruge midt i det store Oceans Skjød. Fordum upaaagtede Klippe- og Coralrev ere nu som Gjødningsoplag blevne til mere eller mindre værdifulde Besiddelser, og viser det sig, at den der fundne Guanos Qvalitet kan betale Arbeidet, saa vil der snart af det store Oceans Ørkener stige nye Skatte og endnu mere bidrage til at bevinge Samfærdselen, som der skrider rask fremad.

Blandt de vigtigere Frembringelser af Havet maa man heller ikke glemme Skildpadderne, hvis hornagtige Beklædning paa saa mangen Øgruppe er Gjenstand for Tuskhandel, eller hvis Kjød og Æg, efter i lang Tid at have savnet fersk Kjød, smage Sømanden dobbelt godt.

Det store Oceans Perler have rigtignok ikke et saa stort Navn som de, der findes i det indiske Hav, men dog findes ogsaa her Pragtexemplarer, der ere mange Tusinde værd, og Perlemoder fra Paumotu og Carolinerne har beriget meer end een Speculant, der med sit Skib vovede sig ind mellem hine farlige Coralrev.

De af vore Fiskere foragtede Søagurker eller Holothurier, hine Straaledyr, der ved Hjælp af talrige Sugefødder krybe langsomt som Orme omkring paa Havbunden og som trods deres meget ulige langagtige Skikkelse ere nær beslægtede med Søstjernerne, henhører som bekjendt til Chinesernes mest udsøgte Lækkerier og ere alt fra de ældste Tider af det indiske Oceans Malayer blevne samlede, flaaede, rensede og tørrede i Stegepander for at sælges i Canton. I Polynesiens Laguner og paa Skjærene vidt og bredt findes store

spiselige Arter, — fra Fidschi-Archipelet til Paumotu, fra Marianerne til Radack. Men Coraløernes tarvelige Beboere kjende ikke Nydelsen af disse Dyr, som de chinesiske Gastronomer ere saa begjærlige efter, og lide ofte Nød uden at have forsøgt at stille Sulten med denne væmmelige Orm. Først i nyere Tider er Trepang eller biche de mar (saaledes kaldes Holothurerne i Handelssproget) ogsaa paa dette Gebeet blevet til Gjenstand for en levende Handel. Engelske og amerikanske Søfarende leie paa Paumotu og paa Carolinerne de Indfødte til at dykke efter hiin Søorm og betale Arbeidet med Jern og andre europæiske Varer. Den samlede Trepang sælge de derpaa i Canton eller Shanghai med uhyre Fordeel og omsætte den i Thee eller Silke, der føres til Europa.

Men regne vi alle det store Oceans Produkter sammen — Hvalrav, Tran, Skildpadde, Perler, Perlemuslinger og Trepang — og tænke vi paa de mange tusinde Mennesker, som her finde en indbringende Beskjæftigelse, som ogsaa paa de uhyre Capitaler, som alle disse Handelsgrene middelbart og umiddelbart sætte i Bevægelse, saa kan et Hav, hvis Gaver virke saa oplivende paa vore Søstæder og Fabriker, ikke længer forekomme os som fremmed, og med høiere Deeltagelse see vi paa de polynesiske Folks Skjæbne, hvilke den tiltagende Samfærdsel stedse dybere og dybere drager med sig ind i den europæiske Verdensbevægelses Strøm.

Andet Kapitel.

Kaskelotfangsten i det store Ocean. — Kaskelotten. — Rigdom af Fedt i Hovedet. — Kaskelotjagten. — Kaskelottens Næring. — Kaskelotjagtens Historie. — Farer ved denne Jagt.

Det var det bløde Zobelskind, som først lokkede Kosakkerne ind i Sibiriens Ørkener, den endnu kostbarere Havodder gav Anledning til Opdagelsen af Aleuterne og Amerikas Nordvestkyst, — og hvor sjelden vilde ikke endnu i vore Dage det store Oceans udstrakte Ørkener være beseilede af hvide Skippere, hvis ikke den der svømmende Potfisk eller Kaskelot saa rigeligt belønnede Jægerens Harpune?

Man kunde endnu nævne andre Dyr, som have udøvet en betydelig Indflydelse paa geographiske Kundskabers Udbredelse og paa hele Folkeslags Skjæbne, men næppe vilde noget Andet med Hensyn til Vigtigheden af dets historiske Rolle overgaae det sidstnævnte store Pattedyr.

Ingen anden Frembringelse af det store Ocean bringer Polynesiens Øgrupper i saa levende Samfærdsel med de store Handelsfolk ved det atlantiske Hav; Hvalfangeren gik foran for Missionairen og Erobreren, og naar der nu opblomstrer Byer og reises christelige Bedehuse, hvor der endnu for kort Tid siden offredes Mennesker til vanskabte Afgudsbilleder, saa vilde alle disse Forandringer og Omvæltninger i Oceaniens Liv nok aldrig have fundet Sted, hvis ikke Kaskelotten havde sit Hjem i det tropiske store Verdenshav.

Et Dyr, der saavel i historisk som i mange andre Henseender er saa mærkværdigt, fortjener vel nok en mere omstændelig Omtale, og Læseren vil vist med Glæde ledsage de modige Mænd, der opsøge det fjerne Uhyre hos vore Antipoder.

I Størrelse staaer Kaskelotten ikke tilbage for den grønlandske Bardehval, ja man har fundet den 76 Fod lang og 38 Fod i Omfang; men de Exemplarer, som i Almindelighed dræbes ved Harpunen, naae sjelden en større Længde end 60 Fod. Men kun Hannen bliver saa kæmpemæssig stor; Hunnens Længde overstiger ikke 30 eller i det høieste 35 Fod, saa at der her finder et større Misforhold Sted mellem begge Kjøn, end ved nogen anden Art af Hvalfiske.

Det uhyre Dyrs Skikkelse er usymmetrisk og kan, da det ikke har andre fremstaaende Organer end Halen og Brystfinnerne, næppe sammenlignes med nogen anden Ting end med en mørk Klippeblok eller Bullen af et stort Træ. Dets overveiende Farve er matsort, paa enkelte Steder, især paa Bugen og paa Halen, er den hvid.

Den øverste Deel af det foran lodret faldende, næsten fiirkantede uhyre Hoved og af Kroppen drager sig jævnt og glat hen til den sidste Tredieddeel af Ryggen, hvor en pyramidalsk Pukkel eller falsk Finne, der heelt bestaaer af Fedt, hæver sig; efter denne ligge syv til otte lignende, men mindre Knuder langs med den øverste Rand af Halen, lige til Begyndelsen af Halefinnen.

Brystfinnerne, som staae lige bag Hovedet ere trekantede og smaa i Sammenligning med Dyrets Størrelse; Bennett fandt dem kun tre Fod lange og to Fod brede hos en 60 Fod lang Kaskelot. Hvad der mangler dem i Størrelse erstatte de ved deres Bevægelighed, de kunne nemlig bøie og bevæge sig frit i alle Retninger.

Saa meget desstørre er derimod den henved 19 Fod brede Halefinne, hvis Bevægelser ere meget udstrakte formedelst Rygradens store Bøielighed, og man kan skjønne

dens Kraft ved at see de uhyre Bundter af runde Sener, som paa begge Sider løbe ned langs Lænderne for at fæste sig til Halefinnens Rod. Naar nu denne i Kaadhed eller i Vrede bliver svunget, saa ere dens Bevægelser altid lette og raske, og naar den pidsker Vandskorpen, saa lyder det som en fjern Torden.

Ved Hjælp af dette Organ bevæger Kaskelotten sig fremad aldeles paa den modsatte Maade som Hummeren; thi medens denne svømmer baglænds, idet den rask krummer sin Hale under Kroppen og saaledes slaaer Vandet bagfra fremad, saa trækker hiin, ligesom alle andre Hvaler, ved en skraa Bevægelse den brede Finne langsomt til sig og skyder den derpaa kraftigt tilbage, hvorved den bliver drevet fremad i en bølgende eller springende Gang. Bruger den sin Hale som Vaaben, saa drager den Halen tilbage i modsat Retning af den Gjenstand, som den vil ramme, saa at Slaget følger af, at den med Magt springer tilbage.

Øiet er næppe saa stort som en Oxes; den ydre Aabning af Øret er en lille aflang Sprække, beliggende omtrent en Fod bag Øiet og lidt lavere. Lufthullet, som aabner sig oven og foran paa Snuden, er 8 til 10 Tommer langt og ligner F-Hullet paa en Violin. Randene ere tykke, afrundede og tætsluttende, saa at den maa bruge de stærke Musklers Anspænden, hvormed saavel det ydre Næsebøer som den hele Kanal ere omgivne, for ved ethvert Aandedræt at faae den fulde Luftstrøm. I Forbigaaende sagt udmunder Luftrøret hos Hvalerne ikke som hos os i Mundhulningen, men fortsættes i Sprøitekanalen, af hvilken den er snevert omgivet. Derfor kan der ogsaa kun udstødes Toner, der ligne Stemmer, gjennem det enkelte (Kaskelotten) eller dobbelte (Bardehvalen) Lufthul, da dette som er betynget med Klapper tydeligt nok kun er lidet skikket til at udstøde saadanne. Scoresby forsikkrer, at den grønlandske Hval er aldeles uden Stemme, og den ikke mindre paalidelige Bennett, der saa tidt iagttog Kaskelotten i en Tilstand af den høieste Smerte

og Skræk, hørte aldrig en lydeligere Tone end af det sædvanlige Aandedrag. Hr. Jonas Ramus har altsaa aldeles Uret, naar han i sin Beskrivelse af Malstrømmen fortæller, at Hvalerne, grebne af den mægtige Hvirvel under de frugtesløse Anstrengelser for at slippe ud deraf, brølede og hylede saa frygteligt, at det ikke var til at beskrive.

Naar Kaskelottens Overkjæbe hæver sig uhyre op, saa ligner Underkjæben et kæmpemæssigt Fuglenæb, der sidder ligesaa langt og tyndt under Gabet som Elefantens Snabel over dette. Naar Munden er lukket, skjules Underkjæben næsten ganske af Overkjæbens nedhængende Kanter. Virkelige og brugbare Tænder findes kun paa den. De ere spidse, bøiede bagud og noget indad, træde omtrent to Tommer frem af Tandkjødet, i hvilket de ligge dybt saavel som i Kjæbens Knokler. Tilsvarende Hulninger i de bløde Dele, der bedække Overkjæbens Rand, modtage dem, naar Munden er lukket. Deres Antal er, mærkværdigt nok, forskjelligt og synes uafhængigt af Størrelse, Alder og Kjøn, saa at Bennett ofte kun fandt paa hver Side af Kjæben 19 eller 20 men i andre Tilfælde henved 24 eller 26. Hos de gamle Hanner blive de meget store og tykke og opnaae en Vægt af 2 til 4 Pund. Snabelen er altsaa, som man seer, ikke slet bevæbnet.

Kaskelottens uhyre Forhoved skulde man troe var forsynet med en tilsvarende stor Hjerne; det er ikke Tilfældet, thi Rummet indtages af den store Mængde Fedt. En sammenhængende, blød, guul, olieagtig Masse, paa Hvalfangersproget kaldet Junk, som ligger umiddelbart over Overkjæben og danner den forreste og nederste Deel af Snuden, veier ofte ikke mindre end 5 ja endogsaa 6000 Pund. I den forreste og øverste Deel af Hovedet findes Hovedsækken (Case) og dens Tilbehør. Den har næsten samme Længde som Sprøitekanalen og i de store Celler af dens løse Væv indeholdes et klart, olieagtigt flydende Legeme, hvis Masse

undertiden udgjør henved 500 Galloner eller omtrent 2500 Flasker.

En saa uhyre Samling af let Fedtstof hjælper tydelig nok Dyret til at finde det rigtige Leie ved at svømme, medens det hjælper til at hæve Lufthullet over Vandets Overflade og at holde en Modvægt til de tunge knokkelagtige Dele i Hovedet.

Kaskelottens sorte Hud har stærke alkaliske Egenskaber, saavel i frisk Tilstand som brændt til Aske; en Rigdom af Ludsalt, som ogsaa hos andre Hvaler findes i samme Netvæv. Denne Eiendommelighed er Hvalfangeren til stor Bekvemmelighed, da den gjør ham det let at rense sit Skib og sine Klæder fra Olie, med hvilken Huden strax forbinder sig og bliver til Sæbe. Under dette øverste Lag af Hud ligger som bekjendt et 4 til 6 Tommer tykt Fedtlag, der rigtignok ikke er saa betydeligt som hos den store Bardehval, men desuagtet tilligemed den overveiende Rigdom i Hovedet er Jægeren et høist velkomment Bytte.

Naar den grønlandske Hval gjennemstrøifer Ishavene kun i enkelte Par, saa danner den selskabelige Kaskelot tit hele Hjorde (Schooles, Skoler) som bestaaer af 20 til 50 Stykker Hunner eller Køer, ledsagede af deres Unger og under Beskyttelse af en fuldvoxen Han eller Tyr, der i Almindelighed holder sig bagved den flygtende Skole for at forsvare den. Saaledes er det samme Tilfælde paa Havets Ødemarker som ved Rudler og Hjorde i vore Skove og paa vore Græsgange. De unge eller halvvoxne Hanner, som de Gamles Skinsyge fordrev fra den moderlige Hjord, drage om i mindre Selskaber (Poder) paa 5 til 6 Stykker. Endelig findes der ogsaa sære Eneboere, der drage gjennem Oceanets Ørkener langt fra deres Jævnlige. To eller flere Skoler forene sig stundom til en betydeligere Hob, saa at Bennett flere Gange i nogle Sømiles Afstand fra Skibet overalt saae en vedvarende Række af Damp- eller Vandstraaler rundtom stige op af Havet. Disse store Foreninger

svømme stundom hurtigt afsted i en bestemt Retning, men ofte ligge de og sole sig eller sove roligt paa Overfladen, sprøitende i al Mag og med alle Tegn paa, at de føle sig fuldkommen hjemme paa deres flydende Græsgange.

Naar først Harpunen har gjennemboret Kaskelotten, saa river denne den til Touget fæstede Baad afsted med sig med en Hurtighed af meer end 15 Sømile i Timen; dog en saadan Anstrengelse er kun Følgen af en høist oprørt Tilstand, thi naar den ellers er bleven bange lægger den i det høieste 8 eller 10 Mile tilbage i Timen. Ved Hjælp af Seil og Aarer eller under en stærk Brise kunne Baadene eller Skibet tidt indhente den eller ved deres Nærhed tvinge den til at skjule sig paa Havets Dybder. Ved den hurtigere Svømning kløver den let og majestætisk Bølgerne med opreist Hoved, medens Ryggen stødviis dukker op. Stundom seer man en flygtende Trop Kaskelotter drage afsted i en lang Linie ligesom en Ryttereskadron og med den dem eiendommelige springende Bevægelse samtidig eller rhytmisk stige og synke, — et Skuespil, hvilket som bekjendt Delphinen ofte opfører i vore Have. Det er meget morsomt at see en Hjord af Kaskelotter, som tumler sig overgiven og kaad. Man seer da undertiden een af de Største med Laxens Spændighed springe nogle Fod op over Vandet og i nogle Dieblikke vise de forbausede Søfugle sin hele Kæmpestørrelse; medens Andre løfte det uformelige Hoved lodret op eller svinge Halen hid og did og pidske Havets Overflade, saa man skulde troe, at det var en skummende Brænding, der slog imod sorte Klipper. Saalænge Kaskelotten svømmer ovenpaa, støder den ud af Sprøitehullet snøftende og regelmæssigt hver 10 eller 15 Secund en tæt, hvid, 6 til 8 Fod høi Dampstøtte eller Dunstsky, omtrent liig den, der strømmer ud af et Locomotiv; dog kan den opholde sig over en Time under Vandet.

Dens Hovedføde bestaaer af forskjellige Slags Cuttelfisk eller Blæksprutter, som i uhyre Antal befolke det

tropiske Ocean. Naar den bliver angrebet af Baadene og bliver forskrækket, giver den dem ofte fra sig i stor Mængde, og man finder dem ogsaa efter Døden i dens Mave. Blandt disse finder man undertiden Stykker af forbausende Størrelse og Vægt, men som dog kun ere Brudstykker af en eller anden kæmpemæssig Blæksprutte. I saadant Tilfælde forekommer det En saa meget troværdigere, at der gives saadanne Dyr, der, som Reisende i det indiske Ocean paastaae, med deres lange Følehorn kunne trække Fiskeren ud af sin Baad.

Men Kaskelotten æder ogsaa egentlige Fisk, thi man har ofte seet den udspye Kabeljauer og endogsaa smaa Haier.

Paa Grund af, at Overkjæben rager saa langt frem, er sagtens Kaskelotten nødt til at kaste sig paa Ryggen, naar den vil gribe eet eller andet større Bytte, — en Formodning, som bestyrkes derved, at naar Dyret med Gabet vil angribe en Baad, saa vælter det sig stedse om og løfter Underkjæben over den Gjenstand, som den vil snappe efter.

Ligesom de fleste Landpattedyr, der leve sammen i Hjorde, er Kaskelotten ogsaa af frygtsom Natur. En Flok Delphiner, der springer om i deres Nærhed, er allerede nok til at jage en heel Skole paa Flugt. Derfor maa Hvalfangeren ogsaa meget forsigtigt nærme sig til dem. De tilkjendegive deres Frygt for Faren ved undertiden at holde op at sprøite; det er tydeligt, at de lytte, de ligge uden Bevægelse paa Vandet eller løfte Hovedet lodret op for at kunne see sig videre om.

Naar de forfølges, viser der sig to Grader af Skræk hos dem. Enten jage de rasende afsted eller ogsaa overvældes de og lammes deraf. Naar Fjenden er i truende Nærhed eller een iblandt dem allerede er saaret, seer man dem rystende og bævende at klynge sig sammen, eller de gjøre kun forvirrede og ubestemte Forsøg paa at flygte.

Den erfarne Hvalfanger vogter sig vel for at have en altfor ringe Mening om Sandsernes Skarphed hos Kaske-

lotten. Man antager, at den kan see bedre end høre, og skjøndt Jægeren stedse bestræber sig for saa lydløst som muligt at nærme sig sit Bytte, saa sørger han dog for, at hans Baad ikke kommer Dyret for Øie, og søger derfor bestandig at holde lige Linie med Snuden eller Halen.

Man har fundet Kaskelotten i Middelhavet og et Exemplar er endogsaa engang blevet fanget i Themsen; den forekommer overhovedet i det varmere Ocean, men dens Hovedopholdssted er dog Æqvatorialstrømmen, der omtrent strækker sig 7 Bredegrader nordlig og sydlig for Linien.

Saa forskjellige ere Kaskelottens Opholdssteder fra den store Bardehvals, at i hele den Tid, da Bennett krydsede efter Kaskelotten, fik han end ikke en eneste Sletbag at see. Er denne en Ven af de iiskolde Vande, saa holder hiin meest af de af den lodrette Sol opvarmede Have. Man har bemærket, at Kaskelotten til visse Tider i stor Mængde opsøger bestemte Strækninger i Oceanet, dog er det endnu uvist om disse Besøg ere regelmæssige nok til at fortjene Navnet af en Saison; imidlertid vente Indbyggerne paa Selskabsøerne Kaskelotten kun i April og Mai, og Hvalfangerne ansee Tiden fra September til December for den fordeelagtigste til at krydse under Æqvator.

Den første Oprindelse til den systematiske Jagt efter Kaskelotten naaer omtrent op til Aaret 1690, paa hvilken Tid Englands Kolonier i Amerika gjorde Begyndelsen dermed. Efterat disse Kolonier havde tilkæmpet sig Uafhængighed, og høie Toldsatser efter Adskillelsen fra Moderlandet udelukkede dem fra det tidligere frie Torv, løb 1775 de første Kaskelotjægere ud fra storbritanniske Havne, hvilke dog i Begyndelsen maatte være forsynede med amerikanske Capitainer og Harpunerere, indtil der til denne Tjeneste kunde dannes dygtige Folk. I denne første Periode blev Fangsten isærdeleshed drevet paa Kysten af Afrika og den brasilske lave Grund. 1778 omseilede Skibet Emilia, der tilhørte det berømte londonske Huus Enderby, Cap Horn og be-

gyndte først Kaskelotfangsten i Sydhavet. Da Udfaldet viste sig fordeelagtigt, aabnedes her en vid og frugtbar Mark for større Foretagender, og alt som Jægerne bleve bedre bekjendte med det store Ocean, opdagede de lidt efter lidt de bedste Strøg og Grunde, hvor de kunde vente den rigeligste Fangst.

For Øieblikket ere mellem 6 og 700 amerikanske Skibe beskjæftigede med at forfølge Kaskelotten i Sydhavet, medens England i dette Øiemed kun udsender 30 eller 40 Seil, og de australske Kolonier omtrent lige saa mange. Ogsaa Frankrig og Bremen anvende nogle Fartøier til Kaskelotfangsten. Iøvrigt maa man ikke glemme, at en stor Deel af alle disse Skibe i Sommermaanederne efterstræber Sletbagen eller den store Bardehval ofte lige hiinsides Behringstrædet eller oppebier Sydhvalen i Bugterne ved Ny-Zeeland og Chili, saa at det ikke er Kaskelotten alene, der sætter hiin uhyre Flaade i Bevægelse, skjøndt den uimodsigelig har størst Andeel deri. Udrustningen af en Sydhavsfarer beløber sig i London omtrent til 8000 indtil 12,000 Lstrl. eller omtrent 120,000 Rd. dansk; og vender en saadan tilbage til Hjemmet med en fuld Ladning af 250 Tønder Tran (til 80 Lstrl. for Tønden), saa beløber dens Værdi sig til henved 23,000 Lstrl.; hvorhos 3000 Lstrl. beregnes for Skibet og den levnede Proviant. Det har saaledes, naar Alt gaaer efter Ønske, i sin tre til fireaarige Campagne, fordoblet sin Værdi, dog tilhører kun Halvdelen af Ladningen Rhederen; den anden Halvdeel deler Mandskabet efter Rang og Duelighed. Man indseer vel, at ved et saa voveligt Foretagende, der udfordrer Menneskets fulde Energie, kan en sløv Dagleier ikke være paa sin Plads; et godt Udfald kan kun der haabes, hvor alle Deeltagere ved en lykkelig Fangst ere sikkre paa at erholde en passende Løn.

Dækket paa en saadan Sydhavsfarer har et ganske andet Udseende end paa et almindeligt Handelsskib. Foruden det større Antal af Baade, som her maae have Plads (30

Fod lange og kun 4 til 5 Fod brede Schalupper, med Planker af ⅛ Tommes Tykkelse, skarpe til begge Ender, for med den største Hurtighed at kunne gjennemskjære Havet), er der mellem Stor- og Formasten indmuret flere store Smeltekjedler i en Skorsteen af brændt Steen. En anden mindre, men bevægelig Skorsteen er til Brug for Smedene, der, som begribeligt, have nok at bestille. Mellem Hoved- og Besanmasten er der et stærkt Stillads, hvorpaa der staaer Reservebaade; her ligge ogsaa de skarpe Spader, som bruges til at øde Spækket af med. Et Hvalfangerskib maa naturligviis have et betydeligt Mandskab, da der ofte paa eengang udsættes 4 eller 5 Baade med 6 Mand (4 Matroser, en Styrmand og en Harpunerer), og desuden et vist Antal maa blive ombord, saavel for at regjere Skibet, som ogsaa for, naar man har begyndt at flense Fiskene, bestandig at holde Spækkets Smeltning igang. Hvalfangeren fører derfor ikke mindre end 30 eller 36 Mand ombord, medens en Koffardimand af lignende Størrelse vilde nøies med 16 eller 18. Af disse Tal kan man slutte, hvormange Tusinde forvovne, eventyrlige Personer der bestandig ere beskjæftigede med Kaskelotjagten i Sydhavet, og hvilken storartet Høiskole her aabner sig til Uddannelse af de dygtigste Søfolk.

Capitainen har en næsten ligesaa uindskrænket Fuldmagt som Chefen paa et Krigsskib; han kan efter Godtbefindende krydse, løbe ind, hvor han vil, hele Udfaldet af det langvarige Foretagende er ganske betroet hans Indsigt. Saasnart Skibet nærmer sig Hvalernes Opholdssteder, bliver der mindsket Seil, og især hvor det plumrede Vand lader formode en tæt Havbefolkning, stryger man om Aftenen de smaa Seil og reber de store. Høit oppe i Masten sidder den utrættelige Speider og øiner allerede i vid Frastand de første og sædvanlige Spor af Byttet: nemlig svømmende Brudstykker af Blæksprutter eller brede, glatte, olieagtige Furer paa Havets Overflade, de svømmende Fiskes Kjølvand.

Imidlertid blive Jernene og Landserne slebne, Baadene kalfatrede, de store Trug bragte i Orden, ved Hjælp af hvilke Spækken skal heises ombord; alt staaer beredt til det kommende Slag.

Raaber Speideren endelig: „Der puster En!" saa virker dette paa hele Mandskabet som et electrisk Slag. Alle springe op, kaste Jern og Tougværk fra sig og stirre op til Masten, hvor den udstrakte Arm peger hen til den Egn, hvor det sprøitende Uhyre forraader sin Nærværelse. Dog giver Capitainen ikke sine Befalinger, før han har forvisset sig om, at Hvalen er af det Slags, man vil have, og ligger bekvemt til Angreb; da først commanderer han: „Baadene ud!" og i mindre end to Minutter roe allerede de smalle Schalupper derhen, naar Hvalen ligger til Vindsiden, eller seile og roe paa eengang, naar Brisen begunstiger Farten derhen. Imidlertid følger Skibet efter i passende Afstand for ved Iagttagelser fra Masten ved bekjendte Signaler at lede Operationerne af den lille Eskadre af Baade. Saasnart een af disse kommer i passende Nærhed, forlader Harpunereren sin Aare og staaer opreist i Forstavnen med Vaabenet i Haanden; han oppebier rolig det Øieblik, da han med Sikkerhed kan kaste det dræbende Spyd, thi en lang Erfaring har allerede lært ham ikke at overile sig.

Harpunen, som er forsynet med Modhager, flyver, — en frygtelig krampagtig Pidsken mod Bølgerne beviser, hvor godt den ramte, — dog efter den første Overraskelse af Rædsel og Smerte farer det saarede Dyr som den vilde Jagt hen over Havets Overflade og river den ved Harpunlinen befæstede Baad afsted med sig som et Lyn.

Med Aarerne i Ro, Forstavnen hævet og omgivet af Skum, kløver Schaluppen de brusende Bølger og undgaaer kun ved den uhyre Hurtighed fra Bagstavnen at fyldes med Vand. Alt som Flugtens Hurtighed formindskes, overlader Baadsmanden Roret til Harpunereren og træder selv frem

med den lange Landse for ved første Leilighed at give det allerede svækkede Dyr Naadestødet bagved Brystfinnen.

Træffer han rigtigt, saa forkynder den røde Blodstrøm, der vælder ud af det aabne Saar og farver Skummet, hvor mesterligt han har ført Landsen; — forgjæves søger det med Døden kæmpende Uhyre at skjule sig i Dybet, da den horizontale Flugt lykkedes det saa slet; det ruller om paa Siden, det sittrer, dets nederste Kjæbebeen synker, det driver livløst om paa Havet, — en mørk Masse, mod hvilken Bølgerne brusende skylle.

Naar de skræmmede Hvaler flygte under Vinden, indhentes de sjelden af Baadene, i modsat Tilfælde lykkes det ofte ved Hjælp af Seil og Aarer at indhente en Skole og ved at saare een af deres Midte at bringe de Øvrige til at standse. Ved saadanne Leiligheder gaaer det til som ved et Haandgemæng i et Slag; Baadene sætte for fulde Seil midt ind paa Fjenden; hvorledes man skal undgaae de rasende Slag af Halerne, er et andet Spørgsmaal, nu gjælder det kun om at ramme og gjennembore. Under den ivrige Jagt tabes Skibet ikke sjelden flere Timer afsyne, og desuagtet undslippe ikke sjelden Hvalerne, enten ved større Hurtighed eller ved List, idet de, naar en Baad nærmer sig, dukke under og først langt borte igjen komme tilsyne i en Retning, som er deres forrige Curs modsat.

En Hunkaskelot eller en ung Han hasper ved at dukke sjelden meer end een Line af, medens en fuldvoxen Tyr gaaer langt dybere og stundom fører hele tre Liner i Afgrunden. Det er mærkværdigt, at naar Dyret dukker ned i større Dybder, forplanter der sig fra dets Krop langsmed Linen en Lyd, der ligner Knirken af nyt Læder. Ved en eneste Jagt fanges der sjelden flere end 5 Kaskelotter, men er der Leilighed til at harpunere en større Mængde, end man i Øieblikket kan faae bragt i Sikkerhed, — saa er det en hyppig anvendt, men grusom Brug at saare dem med et Kastespyd, der ikke er befæstet til en Line fra Baaden, men

ved en stor firkantet Bøie for at vanskeliggjøre den Saaredes Flugt og maaskee paa denne Maade forskaffe en anden endnu ubeskjæftiget Baad en lettere Fangst.

Saasnart den døde Kaskelot er bragt paa Siden af Fartøiet giver man sig til at aftage, hvad der er af Værdi. Et Slags Stillads bliver ophængt paa Siden af Skibet, hvor Baadsmændene tage Plads, hvis Forretning er at hugge istykker. Den bevægelige Deel af Rælingen paa samme Side bliver taget bort, og det øvrige Mandskab staaer ved det til Hovedmasten befæstede stærke Spil for at heise det afskaarne Spæk op. Skindet imellem Øiet og Brystfinnen bliver først gjennemskaaret med Spaden og flaaet tilside, for deri at befæste en Krog, der er saa stor, at en enkelt Mand næppe kan føre den. For at sætte denne fast maa en Mand stige ned paa Fisken, hvilket ikke er uden Fare forbi Haierne ere forsamlede i Mængde.

Nu hives der rask i Spillet, den omtrent 4 Fod brede Stribe af Spæk, i hvilken Krogen er stukket, løfter sig op, og jo høiere den stiger, desto mere dreier Fisken sig, og idet man fortsætter Flænsningen spiralformigt, bliver den skrællet ligesom et Æble. Men da den hele Spekstribe vilde blive for lang, følger det af sig selv, at man flere Gange paany maa sætte Krogen ind og derpaa flænse. Stundom bliver ogsaa det nederste Kjæbebeen taget af, ikke alene for Fedtets Skyld, som hænger derved, men ogsaa for Tændernes Skyld, der ligne Elfenbeen og staae i stor Priis hos nogle af Sydhavets Insulaner, og for de store Beens Skyld, af hvilke Mandskabet i ledige Timer pleier at forfærdige mange Gjenstande til Nytte og Pynt.

Er Kaskelotten meget stor, saa blive Spekmasserne i Hovedet tagne ud og heisede omborb, eftersom Junken alene er saa tung, at Hovedmasten næppe kan bære den eller Mandskabet ved Spillet løfte den. Hovedsækken (Case) hænger man dog lodret op paa Siden af Skibet og tømmer den med en Spand, som man med en lang Stang støder

ned og heiser op ved et Spil. Kun ved mindre Fiske bliver hele Hovedet halet ombord. Man bruger omtrent 3 til 4 Timer til at forlægge en enkelt Fisk af sædvanlig Størrelse.

Ved Smeltningen bliver Hovedet som det Kostbareste taget først, og Produktet heraf adskilt fra det Øvrige, da det indeholder meest Spermacet, hvoraf der som bekjendt støbes fortræffelige Lys. Den røde Spermacet, saaledes som den kommer ud af Sækken, er et gjennemsigtigt, flydende Stof, næsten uden Farve og Lugt, af en mild Smag omtrent som friskt Smør. Den stivner ikke i den sædvanlige Temperatur under Troperne og udgjør omtrent Sjettedelen af alt det Tran, man har faaet.

Det flydende Tran af Kaskelotten er det reneste af alle dyriske Fedtstoffer, der forekomme i Handelen, og bruges især til Stuelamper og til at smøre Dampmaskiner med.

Desuden leverer som bekjendt Kaskelotten det vellugtende Ambra, som ikke er andet end en sygelig Affondring i Tarmene, men dog opveies med Guld. Man finder det sædvanligviis af og til svømmende paa Havet, thi da det vilde være vanskeligt at undersøge Kaskelottens døde Legeme og usikkert om man vilde finde noget, saa søger man sjeldent derefter paa denne Maade.

Ved Smeltningen er man udsat for den Fare at faae en stærk Regn, som kunde bringe den kogende Masse til at skumme og koge over, hvorfor man ogsaa tidt bliver tvunget til at slukke Ilden og holde op med Udsmeltningen. Forresten bliver der fyret under Nat og Dag, og hertil er de udsmeltede Grever det fortræffeligste Materiale, — thi det kommer an paa saa hurtigt som muligt at faae Plads til et nyt Bytte og faae de fulde Fade ned i Lasten. Omtrent i Løbet af tre Dage er paa denne Maade den største Kaskelot bragt afveien; en saadan leverer 90 Fade Tran, medens det sædvanlige Gjennemsnit kun beløber sig til 20—30.

Man kan nok begribe, at der ved en saa farlig Jagt ikke sjelden forekommer Ulykkestilfælde, ja der findes blandt Kaskelotterne endogsaa krigerske Naturer, som ikke først oppebie Angrebet, men allerede før Harpunen har naaet dem, rasende kaste sig paa de forfølgende Baade. Bennett saae en saadan hidsig Person i Sydhavet. Kaskelotten svømmede hurtig frem, søgte først ved et Stød af sin uformelige Snude at bore Fjenden isænk, men Roret vendte behændigt Schaluppen tilside og Uhyret skjød forbi. Derpaa vendte den sig rask igjen og gjorde et Forsøg paa at knuse Baaden mellem sine Kjæbebeen, idet den hurtig fløi hid, væltede sig paa Ryggen og snappede efter Baaden med høitopspærret Underkjæbe. Et dygtigt Stød af Landsen i Gabet tvang rigtignok det store Dyr til at lukke det frygtelige Svælg, men det kastede sig dog mod Baaden med saadan Kraft, at det slog nogle Planker ind og nær bragte den til at synke. Lykkeligviis kom de andre Baade endnu i rette Tid til og dræbte det rasende Dyr. Det var 60 Fod langt og rigt paa Tran og Spermacet.

Men endnu meget tiere kommer Menneskenes Liv i Fare, naar Kjæmpedyrets Hale rask feier gjennem Luften og ved et frygteligt Slag knuser Baaden, eller ogsaa i Svinget rammer den opretstaaende Harpunerer og slynger ham væk som et af Stormen drevet Fnug. Saaledes saae de Andre den ulykkelige Young, Styrmand paa Tuscan pludselig blive revet ud af deres Midte, idet han fløi høit igjennem Luften og faldt omtrent 50 Alen fra Baaden i Vandet. Der drev han endnu nogle Secunder ubevægelig om, og sank derpaa, for aldrig at sees mere.

Tredie Kapitel.

[illegible] — [illegible] — Hans Eskadre. — [illegible] — [illegible]opholb paa det [illegible] — [illegible] — [illegible] over det [illegible] — [illegible] og Philip[illegible] — [illegible] — [illegible] — De spanske Offi[illegible] — [illegible] Reisen og [illegible]

Endnu [illegible] store Mand og store Be[illegible] [illegible] følge den Mands [illegible] gjennemløiede det umaa[illegible] [illegible] Jordomseiling sit Navn.

Ferdinand af Magellan, en [illegible] af adelig Familie, [illegible] mærkværdige Historie [illegible] sin store Lands[illegible] [illegible] sig i Slaget ved Malacca (1510). [illegible] Fædreland nægtede ham [illegible] Fortjenester, [illegible] fremragende Cardinal Ximenes og Carl den Femte, [illegible] Fyrste, der havde [illegible] hans dristige [illegible], og til hvis [illegible] Begreber ikke [illegible]

[illegible] 130 Tønder og [illegible] Magellan selv; San An-

tonio paa 130 Tønder og 55 Mand; Vitoria paa 90 Tønder og 45 Mand; Conception paa 90 Tønder og 44 Mand; og tilsidst San Jago paa 60 Tønder og 30 Mand; som man seer, usle Nøddeskaller for Veie over det vide Hav, som først skulde findes.

Foruden de fra et saadant Foretagende uadskillelige Farer kom endnu for Magellans Vedkommende den særegne Vanskelighed til, at Cheferne paa de andre Skibe hadede ham saa meget bittrere, forbi han foruden sine overveiende Fortjenester tilmed var en Fremmed og det en Portugiser.

Den 20de September 1519 seilede Eskadren ud fra Havnen San Lucar, efterat Magellan i Forveien var kommen overeens med de andre Skibes Chefer angaaende de nødvendige Dag- og Nattesignaler og havde foreskrevet den Orden, i hvilken der skulde seiles, hvorefter la Capitana, saaledes kaldte man Hovedskibet la Trinidad, bestandigt skulde gaae foran de andre.

Den 2den October forlode de Teneriffa og styrede mod Sydvest, dog allerede næste Dag satte Magellan Cours mod Syd, til stor Misfornøielse for Officiererne, da dette stred mod, hvad der var aftalt.

Juan de Cartagena, Chef paa San Antonio, dristede sig endogsaa til at gjøre ham Forestillinger desangaaende, men fik til Svar, at det var hans Pligt at følge Capitanas Retning og afholde sig fra alle Bemærkninger.

Den sydlige Cours bragte dem imidlertid saa nær ved den afrikanske Kyst, at de, efterat de havde passeret Linien, ved Havblik bleve opholdte 20 Dage, og derpaa en heel Maaned maatte kjæmpe med slet Veir og Modvinde.

Angaaende denne første Deel af Reisen fortæller Pigafetta, en italiensk Adelsmand, der var gaaet med paa Expeditionen, og som man skylder den første Beskrivelse af Reisen, meget forunderlige Historier. Saaledes fortæller han, at det aldrig regner paa Teneriffa, men at der paa Øen voxer et stort Træ, fra hvis Blade der bestandig drypper det

klareste Vand, hvilket samles i en Grav ved Foden af den velgjørende Plante, og ene og alene slukker Menneskers og Dyrs Tørst, da der ellers hverken findes Kilder eller Bække paa Øen. Dette Træ var bestandig indhyllet af tætte Taager, som udentvivl, efter Pigafettas Mening, skjenkede Bladene det neddryppende Vand.

Tillige vil han have seet en mærkværdig Søfugl, som ingen Fødder havde og derfor heller ikke byggede nogen Rede. Hunnerne lagde deres Æg midt i Havet paa Ryggen af Hannen og udrugede dem der!

Dengang var Naturen kun lidt undersøgt, og der var altsaa et vidt Spillerum for den Reisendes Phantasie og Opdigtelser.

Den 13de December kastede de Anker i en brasiliansk Bugt under 23° 30 s. B. og fulgte dernæst Kysten sydpaa lige til Patagonien (49° 30 s. B.), hvor Magellan besluttede at overvintre.

Her havde han allerede opholdt sig to Maaneder uden at see noget Menneske; da kom der pludselig, som Pigafetta fortæller, en kjæmpemæssig Skikkelse tilsyne, saa stor, at Europæernes Hoveder næppe naaede ham til Beltestedet. Magellan lod give den Vilde noget at spise og drikke og forærede ham blandt andre Ting et Speil af Metal, men da denne Goliath i Speilet saae sit fæle Ansigt, der var bemalet med Rødt og Guult, traadte han saa forfærdet tilbage, at han kastede sine Folk omkuld, der stode bag ved ham. Snart kom der lignende Kjæmper, Mænd og Qvinder, klædte i Huanucoskind; men Pigafettas Patagoniere, skjøndt de endnu altid henhøre til de største Menneskeracer, vise sig dog for de nyere Reisendes rolige Øie af mindre kjæmpemæssig Vært.

Paa Magellans Befaling bleve to af Horden grebne og med Magt førte ombord, en barbarisk Grusomhed, som store Søfarende dengang ofte gjorde sig skyldige i mod vilde

Befolkninger, og som nu i det Høieste kun udøves af de raaeste Hvalfangere.

Under hans Ophold i Havnen San Julian udbrød de spanske Officierers Misfornøielse i aabenbart Oprør. San Antonio, Vitoria og Conception erklærede sig for Kongen og Gaspar de Quesada, og kun San Jago, der endnu ikke havde erfaret noget om Mytteriets Udbrud, svarede paa Tilspørgsel, som Generalcapitainen gav ham, at han var for Kongen og Magellan og vilde adlyde denne Sidste. Det vilde have været ude med den store Søfarer, hvis han ikke ufortøvet ved sin dristige Fremfærd havde gjenoprettet sin Anseelse, men han beviste ogsaa i dette kritiske Øieblik, at han var den rette Mand til at byde alle Skjæbnens Storme Trods. Han sendte strax een af sine troe Officierer til Vitoria med et Brev til Capitain Mendoza og med den Befaling at gjennembore ham med en Dolk, medens han læste, hvilket ogsaa punktligt blev udført og havde til Følge, at Skibsmandskabet øieblikkeligt blev bragt til Lydighed. Uden videre lod han San Antonio hilse med Kanonkugler og entre. Gaspar de Quesada traadte i fuld Rustning op paa Dækket og tilraabte sine Folk at følge ham. Men Ingen adløb; i et Nu blev Skibet taget og den oprørske Bande lagt i Lænker; derpaa underkastede Conception sig ogsaa. Gaspar de Quesada blev hængt og Juan de Cartagena, Chef paa Conception, sat iland; Magellan benaadede de Øvrige, thi hans fuldstændige Triumph gjorde ham det muligt at vise Mildhed.

Under Opholdet i San Julian strandede San Jago, der var sendt sydpaa for at undersøge Kysterne, men Mandskabet blev frelst og fordeelt paa de fire andre Skibe. Den 21de August 1520 fortsatte Magellan sin Reise i sydlig Retning og naaede den 21de October et Forbjerg (52° s. B.), hvilket han den hellige Ursula til Ære, paa hvis Navnedag Opdagelsen gjordes, kaldte Cabo de las Virgines. De to mindste Skibe bleve sendte forud og kom efter 5 Dages Forløb tilbage med den Efterretning, at de vare løbne ind

et Havstræde, til Enden af hvilket de ikke havde naaet, og hvor Strømmen saalangt de vare komne, var flydt stærkere mod Vest end den trængte ind fra Øst. Magellan tvivlede nu ikke om, at denne Kanal jo maatte føre til Havet paa hin Side; men da man fandt, at Levnetsmidlerne kun vare tilstrækkelige for tre Maaneder, sammenkaldte han først et Krigsraad af sine fortrinligste Officierer, for under saadanne Omstændigheder ikke at handle egenmægtigt og derved give nyt Stof til Utilfredshed. Nogle stemte for strax at vende tilbage til Spanien, men de Fleste vare enige om at fortsætte Reisen, og Magellan erklærede med største Rolighed, at om det end skulde komme saavidt, at de maatte spise de Huder, hvormed Ræerne vare beslaaede, saa var det hans faste Villie at holde ud og med Guds Hjælp at holde sit Ord til Keiseren. Derpaa gav han Befaling til for fulde Seil at sætte ind i Strædet, og forbød under Dødsstraf fremdeles at tale om at vende tilbage eller om Mangel paa Levnetsmidler.

Det var den sydlige Hemisphæres Sommer og Havstrædet viste sig saa smukt, som det i hine stormfulde Regioner er muligt. Her blev Kanalen saa smal som et Bøsseskuds Brede, hist dannede de krumme Kyster udstrakte Bugter. Paa nogle Steder vare Bjergenes Toppe bedækkede med Snee, men de lavere Skraaninger beklædte med tætte Skove.

De Baal, som de fattige Vilde om Natten antændte paa den sydlige Side, bragte Magellan til at kalde den Idlandet, Tierra del fuego.

Havstrædet er som bekjendt ikke nogen enkelt Kanal, men snoer sig i forskjellige Arme gjennem en Labyrint af Halvøer og Øer. Ved en saadan Spaltning blev San Antonio sendt gjennem den sydlige Rende paa Opdagelse, medens Magellan en heel Dag igjennem med de øvrige Skibe fulgte den nordlige Arm og derpaa kastede Anker i en Havn, hvor der blev fanget mange Fisk som lignede Sardeller. Der forløb 6 Dage, og endnu lod San Antonio sig ikke see.

Magellan sendte derfor Vitoria efter den, og da der igjen var gaaet 3 Dage, begav han sig med Trinidad og Concecion paa Veien for at opsøge de forvildede Helgene, skjønbt man næppe mere kunde være i Tvivl om, at jo San Antonio, hvilket ogsaa virkelig forholdt sig saaledes, var flygtet og draget ad Spanien til. Saaledes gik endnu 6 Dage tabt, hvorpaa man atter styrede mod Vest, indtil endelig den 27de November det aabne Hav viste sig, — et med Længsel ventet Syn, ved hvilket Magellan udgjød Glædestaarer.

Hans første Omsorg var nu at seile nordpaa, for saa hurtigt som muligt at komme ud af disse kolde, stormende Egne til et mildere Hav.

Den 18de December befandt Eskadren sig i 32° 20 s. B., og da Vinden, alt som de nærmede sig den varmere Zone blev gunstigere, satte Magellan sin Cours nu mod Vest. Dog medens han for fulde Seil trængte frem i det ubekjendte, store Ocean, maatte hans Eskadre kjæmpe med den frygteligste Nød. Skibsbrødet var ikke mere til at spise, det var blevet til et med Orme og Museskarn blandet Støv, Vandet en raaden, stinkende Vædske. For ikke at døe af Sult, saae man sig endogsaa nødt til at fortære de Oxehuder, hvormed Ræerne vare beklædte.

Men dette Læder, som havde været udsat for Vand, Sol og Vind, var blevet saa haardt, at man først 4 eller 5 Dage maatte opbløde det i Havvand, før det kunde blive stegt og spist.

Undertiden tog man tiltakke med Saugspaaner, og Muus, som man ellers har Modbydelighed for, vare nu saa efterspurgte, at man endogsaa betalte dem med en halv Dukat Stykket.

Man kan ikke undre sig over, at under saadanne Omstændigheder den dræbende Skjørbug begyndte at rase, løsnede Tandkjødet, saa at det endog skjød sig op over Tænderne og gjorde det umuligt at tygge, foraarsagede heftige

Smerter i Lemmerne og krævede som Offere nitten Menneskeliv. Blandt disse befandt sig een af de stakkels Patagoniere, den anden, som var ombord paa San Antonio, døde ligeledes paa Reisen til Europa.

Den 24de Jan. 1521 opdagede man en lille, ubeboet Ø, hvor man kun fandt Fugle og Træer, og som ikke engang frembød nogen Ankerplads. Man kaldte den San Pablo og forblev to Dage der for at fange Fisk. Den 4de Februar fik man Øie paa en lignende lille Ø, som man efter de mange Haifisk, der opholdt sig i dens Nærhed, kaldte Isla de los Tiburones. Da Magellans afkræftede og syge Søfolk end ikke fandt den ringeste Bederkvægelse paa disse to Øer, der havde viist sig for dem paa deres lange Vei ligesom for at haane dem, gav han dem begge det Navn las Desventuradas eller de Ulykkelige, skjøndt de ikke laae mindre end 200 Mile fra hinanden. Man vilde forgjæves søge dem paa vore Kort, thi Bestemmelserne for deres Beliggenhed ere i de forskjellige Beretninger om hiin evig mærkværdige Reise saa usikkre, at de ikke give noget fast Holdepunct.

Det var udentvivl de fattigste Coraløer, som viste sig for den store Søfarer, medens ved et sjeldent Uheld ingen høi vulkansk Bjergtop, ingen palmekronet Atoll aabenbarede sig for hans længselsfulde Blik paa hint med Øer besaaede Hav, til endelig Sayypan, Tinian og Aguijan den 5te Marts dukkede op af Bølgerne vestlig i det store Hav. Selv for mere forvænnede Øine vilde disse grønne Høie og skyldige bevoxede Kyster være forekomne yndige; hvor meget mere da for de haardt prøvede Spaniere! Snart kom Øboerne hid i deres underlige Baade og bragte Cocosnødder og Bananer, som med Begjærlighed bleve byttede mod Søm og andre Smaating.

Dog ulykkeligviis opstod der snart Tvistigheder, som foraarsagede en sørgelig Blodsudgydelse. De Vilde, som vare stegne ombord, søgte at rapse Alt, hvad der kom dem

for Hænde, og endelig voxede deres Antal og Paatrængenhed i den Grad, at Magellan gav Befaling til at rense Dækket, hvilket naturligviis ikke kunde skee uden med Magt. De opbragte Indianere angreb nu Skibene med Landser og Steenkast, og Spanierne, som just heller ikke vare taalmodige, svarede strax med Musketskud og Pile, hvorved nogle Vilde bleve dræbte. Desuagtet vedbleve Fartøierne at krydse ved Øerne, og Tuskhandelen blev fortsat livligt, til det endelig lykkedes de Vilde at stjæle en Baad, som Capitana havde paa Slæbetoug og at bringe den lykkeligt iland. Men dette Tyveri blev dem dog kostbart, thi den opbragte Magellan landede næste Dag med 90 Mand, satte Ild paa Insulanernes Huse, dræbte Flere af dem og kom igjen ombord, rigeligt forsynet med Levnetsmidler. Da Indianerne mærkede, hvormegen Skade Baaden havde foraarsaget dem, lode de den drive paa Havet, hvor Spanierne snart igjen fik fat paa den.

Efter denne blodige Begivenhed besluttede Magellan at forlade Øerne, som han formedelst de trekantede Seil, der brugtes, kaldte de las Velas latinas og Ladrones formedelst deres Beboeres Tyvagtighed. Af Taknemmelighed for der at have undgaaet Sult og Nød, burde han vel have givet de yndige Øer et smukkere Navn; jeg finder ogsaa, at Antonio Galvano i hans Opdagelseshistorie kalder dem Los Jardinas og Dos Prazeres, d. v. s. Haverne eller de Venlige.

Han seilede nu mod Vest og Vest-Syd-Vest, og den 16de Marts dukkede de høie Bjergtoppe af Samar eller Zamal, een af Philippinerne op af Havspeilet, og den næste Dag naaede de trætte Søfarere en lille ubeboet, men høist yndig Ø, hvor der var rigeligt Vand. Man gik iland, Telte bleve opslaaede, og de Syge fik endelig efter lange Lidelser den usigelige Nydelse at blive bragte fra deres pestagtige Kahytter ud i den friske, sødtduftende Luft.

Den 18de om Eftermiddagen kom der fra en nærliggende Ø en Kano med Indfødte, og en venskabelig Tusk-

handel blev indledet, der foraarsagede stedse talrigere Besøg, alt som Efterretningen om det fremmede Skib udbredtes videre og videre.

Den 25de Marts fortsatte Magellan sine Opdagelser og kastede den 7de April 1521 sit Anker i Havnen Zebu paa Øen af samme Navn. Her fandt han Civilisationen allerede saa vidt fremskredet, at Sultanen der i al Høflighed anmodede ham om at erlægge de brugelige Havnepenge, hvorpaa Magellan lige saa høfligt svarede, at det var ham, en Affendinq fra en saa stor Herre, som Hans Majestæt Carl den Femte, umuligt at betale en fremmed Fyrste Tribut. Efter nogen Underhandling opgav endelig Sultanen sine Fordringer og fra nu af fandt det bedste Forhold Sted mellem dem begge, saa at Magellan efter kort Tids Forløb omvendte sin hedenske Ven og formaaede ham til at anerkjende Kongen af Spaniens Overherredømme under den Betingelse, at han satte ham over alle Fyrsterne i Nabolaget. Ifølge denne Overeenskomst forlangte Magellan af Celapulapo, Høvding paa en lille, ligeoverfor Havnen Zebu liggende Ø Matam, at han strax skulde underkaste sig den christelige Fyrste paa Zebu, og da denne svarede trodsigt, besluttede han strax at straffe ham. Forgjæves blev han advaret for at indlade sig med en saa talrig og dristig Fjende; forgjæves bad Sultanen af Zebu, da Magellan var landet paa Matam, at maatte aabne Slaget, som da senere skulde afgjøres af Spanierne: Magellan var saa overbeviist om sine Vaabens Overmagt, at han befalede sin Bundsforvandte at blive i Baadene, for derfra at være Vidner til hans Seir. Paa denne Maade indlod han sig med sine 49 Mand i en høist ulige Kamp med idetmindste 2000 Indianere, der vare kloge nok til ikke at lade det komme til Haandgemæng, men stedse lokkede ham videre frem indtil han endelig af Mangel paa Krudt maatte trække sig tilbage, og nu, overvældet af Mængden, blev han dræbt ved et Landsestik.

Paa denne ulykkelige Maade faldt Magellan som et

Offer for sin egen Uforsigtighed; trods hans Feil kan Ingen frakjende ham Navnet af en stor Mand. Hans Ydre var ubetydeligt, hans Væxt var knap af Middelhøide. Hans livlige Charakteer var undertiden altfor pirrelig. Historieskriveren Herrera kalder ham en snarraadig Mand og i Energie er han vel sjelden bleven overgaaet. Hans seige Udholdenhed blev ved enhver ny Hindring kun stærkere. Som Søfarer stod han ikke tilbage for de bedste af sine Samtidige, og skjøndt en utidig Død nægtede ham fuldstændigt at udføre sit hæderlige Foretagende, saa have dog hans urokkelige Mod og den overordentlige Dygtighed, hvormed han fuldbragte den største og vanskeligste Deel deraf, sikkret ham et udødeligt Navn.

Efterverdenen har heller ikke været utaknemmelig mod hans glimrende Fortjenester, eftersom den har sat hans Navn et uforgjængeligt Mindesmærke saavel ved at opkalde det af ham opdagede Stræde, som ogsaa hiin tæt sammentrængte Gruppe af Stjerner og Taagepletter (de magellanske Skyer), som glimre saa skjønt paa den sydlige Halvkugles Himmel, efter ham.

Spaniernes Nederlag frembragte en stor Forandring i den nysomvendte Sultans Tænkemaade, og, saavel for at bemægtige sig deres Skatte, som ogsaa for at formilde Nabofyrsterne, der, som han frygtede, nu alle vilde falde over ham, pønsede han paa et afskyeligt Forræderi.

Under det Paaskud, at de skulde modtage de Foræringer, som han vilde sende Keiseren, indbød han alle Officerer til en stor Fest, og Duarte Barbosa og Juan Serrano, som efter Magellans Død bleve valgte til Overbefalende, vare uforsigtige nok til at modtage Indbydelsen. 28 Spaniere gik iland, bleve paa det Venligste modtagne af Sultanen, men under Festen overfaldne og Alle myrdede, saanær som Juan de Serrano.

Fra Skibene kunde man tydeligt høre Offrenes Skrig,

og snart saae man Indianerne slæbe Ligene til Kysten for at kaste dem i Havet som slagne Hunde.

Man lettede strax Anker og Lodsen Carvalho, der nu fik Overcommandoen, gav strax Befaling til at skyde paa Byen, hvorpaa Insulanerne førte den ulykkelige Serrano nøgen og lænket til Kysten. Serrano bad indstændigt saavel at standse med Skydningen, da man ellers truede ham med øieblikkelig Død, som ogsaa at løskjøbe ham med to Kanoner. Men under det Paaskud, at han frygtede yderligere Forræderi, vilde Carvalho ikke tillade nogen Baad mere at sætte til Land og overlod Serrano til hans Skjæbne.

Ved Slaget paa Matam og Sultanens Forræderi havde Spanierne mistet 35 Mand, og da deres Antal nu var sammensmeltet til 115, der ikke syntes nok til at føre og forsvare tre Skibe, tog man den Beslutning, at brænde Concepcion, det ældste og daarligste af Fartøierne, efter at man først derfra havde borttaget Alt, hvad der var brugeligt. Carvalho blev øverste Chef og Gomez de Espinoza blev valgt til Capitain paa Vitoria.

Det vilde være en altfor stor Omvei, hvis jeg vilde følge Expeditionen til Borneo og derfra over Magindanao til Molukkerne; jeg omtaler derfor kun i al Korthed, at da Skibene 18 December 1521 vilde løbe ud af Havnen Tidore, blev der i Trinidad opdaget en betydelig Læk, der udfordrede en langvarig Reparation. Man tog derfor den Beslutning, at Vitoria under Sebastian el Cano's Befaling ufortøvet skulde vende tilbage til Europa sønden om det gode Haabs Forbjerg, og at Trinidad senere skulde seile vestlig til Panama.

Men Vitoria maatte endnu udstaae megen Besværlighed, førend det glimrende kunde fortjene sit Navn. Ved Cap, som Skibet omhyggeligt maatte undgaae, for ikke at falde i Hænderne paa de skinsyge Portugisere, blev det i ni Uger opholdt ved Modvind. Savn og Nød var næsten lige saa stor som paa Farten gjennem det stille Ocean, og af

Ogsaa el Canos Ledsagere bleve rigeligt belønnede i Forhold til deres Fortjenester. Men Trinidad, der forgjæves hele Maaneder kjæmpede for at seile mod Passaten til Amerika, blev tilsidst taget af Portugiserne paa Ternate, og efter en Fraværelse af 5 Aar vendte kun faa af Mandskabet tilbage til Spanien. Deres Navne forbleve ubekjendte, medens Historieskriverne omhyggeligt fortælle Efterverdenen, hvad el Canos Kammerater hed.

usikkert og ubekjendt paa Kortet. Der blev dog 1565 grundet en Colonie paa Philippinerne, og det lykkedes Peter Urdaneta at komme tilbage til Acapulco med Efterretning om et lykkeligt Udfald, idet han, for at undgaae Passatmodvindene, der hidtil havde tilintetgjort alle Forsøg paa at gjennemskjære det tropiske Hav fra Vest til Øst, først styrede mod Norden, til han traf den gunstige Vestenvind, som igjen førte ham tilbage til den nye Verden.

Opdagelsen af denne Søvei var især vigtig for Spanierne, da den forbandt deres Besiddelser paa de to modsatte Kyster af det store Ocean med hinanden, og paa Urdanetes Vei styrede senere hele Aarhundreder igjennem Galeonerne fra Manilla til Acapulco og seilede tilbage over det tropiske Hav med deres Sølvladninger.

Paa denne Tid lykkedes det ogsaa Juan Fernandez, han, som opdagede Robinsons O, at finde den rette Søvei fra Callao og Chili, idet han først seilede langt ud i Havet og paa denne Maade undgik den fra Syd til Nord flydende Kyststrøm.

Halvandet Aarhundrede efter Magellan træffe vi endnu ene og alene det spanske Flag paa det store Verdenshav, men snart skulde ogsaa paa dette Ocean de castillanske Farver blegne og fortrænges af stoltere Vimpler.

Englænderen Drake trænger (1577—1580) gjennem det magellanske Stræde for at berige sig ved at plyndre Spanierne, kaprer talrige Skibe paa den peruanske Kyst og seiler saa belæsset med Bytte nordpaa lige til Ny-Albions Kyst, hvor han haaber at opdage en østlig Gjennemfart. Men da dette naturligviis ikke lykkes ham, beslutter han sig til, efter den store Portugisers Exempel, fra Øst til Vest at gjennemseile det store Oceen og tilendebringer lykkeligt den anden Jordomseiling. Dronning Elisabeth spiser ombord paa det Skib, som saa hæderligt omkredsede Jorden, slaaer Drake, Søn af en Matros, til Ridder og befaler, at Fartøiet omhyggeligt skal opbevares i Deptford. Da det senere

hen faldt fra hinanden, lod man forfærdige en Læneſtol af een af Plankerne, og den er endnu at ſee i Oxford.

Anſporede ved Drakes Held efterfølge ham hans Landsmænd Cavendiſh (1586—1588) og Hawkins (1594) og noget ſenere Hollænderne Balthaſar de Cordes og Olivier de Noort (1598—1601). Dette Aarhundrede ender ſørgeligt for Spanierne i Sydhavet; men endnu ſørgeligere Begivenheder gjemmer det nye Aarhundrede i ſit Skjød, thi ogſaa paa dette Hav blive de forfulgte og brandſkattede af deres ſkrækkelige Fjender Flibuſtierne. Man veed, hvorledes disſe det ſyttende Aarhundredes Søkonger i de amerikanſke Farvande gjentoge de ſamme Rædsler, men ogſaa de ſamme Heltegjerninger, ſom de gamle nordiſke Vikinger.

Sammenſkrabede fra forſkjellige Nationer, men beſjælede af lige Had til Alt, hvad der var ſpanſk, udføre de i Begyndelſen fra deres faſte Plads paa den lille Ø Tortuga, ſiden fra San Domingo og Jamaika deres Streiftog, der, altſom deres Magt og Antal mere og mere udvikler ſig, i en frygtelig Grad omfatter videre Kredſe. Under ſaadanne Anførere ſom Montbar, Ødelæggeren, L'Olonais den Gruſomme, Alexander Jernarmen, Michael de Baſco, Morgan og Van Horn, plyndre og afbrænde de endogſaa de ſtørſte Byer paa Kyſterne, ſaaſom Panama og Vera Cruz, og trænge (1680—1684) deels tillands over Darien, deels gjennem det magellanſke Stræde ind i Sydhavet, for paa den peruanſke Kyſt at gjentage disſe Scener af Mord og Ødelæggelſer, hvormed de havde forfærdet den nye Verden paa den atlantiſke Kyſt. Galapagos og Juan Fernandez vare deres Samlingsſteder og Hvilepuncter, og ligeſom Glenten ſtyrter ned paa ſit Bytte, ſaaledes overfaldt de fra disſe Reder i Havet de forfærdede Spaniere. Saaledes havde Lykken vendt ſig, og Indianernes umenneſkelige Undertrykkere maatte nu ſelv ſkjælve for hine vilde Røverbanders Gruſomhed. Freden til Ryswick (1697) gjorde førſt en Ende paa Flibuſteriet; det havde ſvunget en verdenshiſtoriſk

Brandfakkel, men ulmede nu kun i nogle Aar som almindeligt Sørøvervæsen.

De modige Opdagelsesreiser af Quiros og Torres (1606) kastede endnu den sidste Lysstraale paa det Flags svindende Hæder, som første Gang omseilede Jordkloden, men de bleve dog snart fordunklede ved de hollandske Søfareres glimrende Held. Le Maire og Schouten (1616) omseile først Cap Horn, og Tasmans Opdagelser i Sydhavet blive, hvad Størrelse og Vigtighed angaaer, kun overgaaede af Cooks senere Triumpher. De mellemliggende Reiser af Dampier (1689—1661), Roggewein (1721—1723), Anson (1740—1744), Byron (1764—1766), Bougainville (1766—1768), Wallis og Carteret (1765—1768) gjøre rigtignok Verden bekjendt med mangen til da ubekjendt Ø i det store Ocean, men før den udødelige Cook, der paa denne Mark høstede saa rigeligt, at han næsten kun overlod sine Efterfølgere at sanke Ax (1768—1778), blev endnu stedse den største Deel af hiin umaadelige Vandslette ikke undersøgt.

Man kan sige, at Cook erhvervede Polynesien for Verden, thi først efter hans Tid begyndte Handelen at udstrække sin Virksomhed over det store Ocean og at tage de Skatte til Indtægt, som siden Magellans Tid ikke vare benyttede. Den dovne Spanier havde kun lidet bekymret sig om Havets Frembringelser og ikke tænkt paa at benytte de opdagede Øgrupper som Stationer for Handelen; det var til ingen Nytte, at han eiede hele Vestkysten af den nye Verden, ingen Hvalfanger forlod nogensinde Havnene der, ingen driftig Kjøbmand tænkte nogensinde paa at gjøre det store Oceans Frembringelser til Penge paa det chinesiske Marked.

Dog næppe vare otte Aar henrundne, efter at Cook var bleven dræbt i Karakakoabugten, før allerede Portlock og Dixon (1786) og kort derpaa Meares viste sig i hiin Bugt med Hav-Odder- og Sælhundeskind, som de havde samlet ved Nordvestkysten af Amerika og vilde føre til Canton, og næsten samtidigt dermed omseilede den første engelske Hvalfanger

Cap Horn for ogsaa at svinge den dræbende Harpun mod det store Havs Leviathan.

De nordamerikanske Coloniers Frafald satte England i den Nødvendighed at udfinde et nyt Forviisningssted for sine Forbrydere, og 1790 blev Straffecolonien Botany-Bay grundet. Paa de australske Savanner trives Faareavlen i en vidunderlig Grad; frie Colonister strømme til og det hele vestlige Ny-Holland bedækkes lidt efter lidt med de engelske Nybyggeres Hjorde.

Disse Colonier førte rigtignok ikke umiddelbart Livsstrømmen til det store Ocean, eftersom deres Forbindelser med Moderlandet bleve vedligeholdte over det indiske Hav og omkring det gode Haabs Forbjerg; dog da Sydney blomstrede op, begyndte dette Sted allerede før Slutningen af det forrige Aarhundrede at udøve en vis Indflydelse paa Polynesien; forskjellige Handelsforetagender udgik herfra; Hvalfangerskibe bleve udrustede, og den engelske Missionsaand vilde vel næppe saa tidligt have udbredt sig over det store Oceans Øer, hvis den ikke ved den australske Bred havde fundet Understøttelse, Nærhed og Hjælpekilder som af et andet Fædreland.

Vi kjende allerede den stedse voxende Betydning som Kaskelotfangsten opnaaede i det polynesiske Hav, og med hvilken Kraft den blev drevet især af Anglo-Amerikanerne. Allerede derved maatte den Tanke, at blive ligesaa hjemlige ved det store Havs Kyster som ved det atlantiske Havbækken, stedse slaae dybere Rødder hos hiint ærgjerrige og dristige Folk; men da den chinesiske Opiumskrig (1843) aabnede det himmelske Riges Havne for Verdenshandelen, maatte de ansee Virkeliggjørelsen af hiint Ønske som en uafviselig Nødvendighed, og derfor see vi allerede kort derefter, at Oregon og Californien indlemmes i de Forenede Stater, og at San Francisco, den skjønneste og rummeligste Havn paa hele Amerikas Vestkyst, kommer i den mægtige Republiks Besiddelse.

Og dog vilde Handelen mellem Øst- og Vestkanten af det store Ocean kun langsomt have udviklet sig, hvis ikke den i Aaret 1848 opdagede Guldrigdom i Californien og de snart derefter fundne fabelagtige Skatte i Sydaustralien ligesom ved Slaget af en Tryllestav midt i Ørkenen havde kaldt folkerige Stater og Handelspladse af største Betydning tillive. Nu først saae man det store Hav i sin fulde Betydning; først nu fik Polynesiens adspredte Øgrupper, ja selv ubeboede Smaaøer en Vigtighed, som man nogle Aar før ikke havde kunnet ane.

Men at Opdagelsen af de nye Eldoradoer just falder paa de oceanske Dampbaades Tidsalder, uden hvilke de aldrig saa rask vilde have udviklet sig, er et Sammentræf, der selv for den meest overfladiske Iagttager maa vise sig som mere end et blot Tilfælde. Det stod utvivl skrevet i Skjæbnens Bog, at det store Ocean, ligesom det indiske og atlantiske Hav, nu ogsaa skulde blive en Landevei for Folkeslagene, en Bro mellem den nye og den gamle Verden, — og til at naae dette høie Maal have Omstændigheder af saa forskjellig Art hjulpet, at man for nogle Decennier siden næppe vilde have tænkt paa en saadan Samvirken.

Naar vi betragte den nuværende politiske Tilstand i det store Ocean og paa dets Kyster, saa finde vi overalt en overveiende Indflydelse af den angelsaxiske Race. Engelske og amerikanske Missionairer have allerede paa de vigtigste Øgrupper i Polynesien fortrængt det gamle Hedenskab eller idetmindste rystet det saaledes, at det staaer for Fald. Med Christendommen følger liberale Institutioner, og da næsten kun Engelsktalende Nationers Handelsflag vise sig paa det store Hav, og Briter eller Amerikanerne have nedsat sig i alle Havne, som Hvalfangerne anløbe, saa maa naturligviis ogsaa det engelske Sprog og de engelske Sæder og Skikke mere og mere faae Borgerret hos den brune Race i Polynesien og stedse erobre større Kredse.

Om end Sandwich-Øerne beherskes af et indfødt Dy-

nastie, saa underkaste de sig dog aldeles den amerikanske Indflydelse; ligesom Tonga, Samoa og Fidschiøerne allerede næsten staae under engelsk Overherredømme.

Paa begge modsatte Kyster af det store Ocean see vi Colonier fremblomstre, og det vil ikke vare længe, før disse ville udfolde den angelsaxiske Races Magt i det stille Hav ligesom i det atlantiske. Australien og Ny-Zeeland udvikle sig allerede nu til betydelige Stater, og Vancouver, Californien og Oragon voxe op med ungdommelig Drift og Kraft.

Indskudte som Stationer mellem disse store Lande, maae de polynesiske Øgrupper nødvendigviis bestandig blive politisk afhængige af dem, og om end Frankrig for Øieblikket behersker Tahiti- og Marquesas-Øerne, saa vil det dog næppe kunne haandhæve denne Besiddelse, saasnart Krigen vaagner og Slagenes Torden ruller hen over Oceanet.

Femte Kapitel.

Det stille Havs Menneskeracer.

Hvorledes og hvorfra have disse Øgrupper faaet deres Befolkning? — Den sorte og den gule Race. — Polynesier og Micronesier. — De polynesiske Stammers Eiendommeligheder og Grændser. — Deres Sprog. — Kawa. — Tabou. — Micronesiernes Eiendommeligheder og Grændser. — Fidschi-Øerne. — Hvorfra stamme det store Oceans Folkeslag? — De ere hverken Autochtoner eller komne fra Amerika, men fra Vesten. — Grundene til deres Udbredelse. — Vestlige Storme. — Exempler fra Kadu — fra forskjellige Kjædeinsulaner.

To Menneskeracer, saavel i moralsk som physisk Henseende forskjellige fra hinanden ved betydelige og talrige Charakteertræk, beboe Øerne i det store Ocean og de i Vesten tilgrændsende Øgrupper i Coralhavet.

Den første bestaaer af Stammer eller Folkeslag med en meget mørkfarvet Hud, stundom endog næsten ligesaa sort som Caffernes, med krusede, grove, men meget sjelden uldagtige Haar som Negernes, med ubehagelige Ansigtstræk, uskjønne Former og hyppigt magre og vanskabte Extremiteter.

Disse melanesiske Stammer have næsten intetsteds hævet sig til regelmæssige Regjeringsformer, og deres Dannelsestrin fjerner sig ikke fra det dybeste Barbari.

I det stille Havs sydvestlige Strækning beboe de hine store Øgrupper, som i en vid Kreds omgive Coralhavet f. Ex. det endnu næsten ganske ubekjendte Ny-Guinea, Ny-Irland,

Salomon-Archipelet, Nitendi, Ny-Hebriderne, Ny-Caledonien og Loyalti, en Øgruppe, som meget ufortjent bærer dette Navn.

Alle disse Lande og Folkeslag vedkomme ikke de Undersøgelser, der siden foretages i dette Værk, deels fordi de med sjeldne Undtagelser endnu ere altfor lidt bekjendte og endnu staae i altfor ringe Samfærdsel med den civiliserede Verden, til at de kunde frembyde en større almindelig Interesse, deels ogsaa fordi de danne et for sig afsluttet Omraade, hvis Behandling vilde have ført mig altfor langt ud over de mig foreskrevne Grændser.

Med en eneste betydelig Undtagelse, som senere vil blive omtalt, henhøre alle de mellem Vendekredsene liggende og beboede Øer i det store Ocean, nordlig og østlig for de omtalte Grupper, til en fra disse Barbarer meget forskjellig Menneskerace; de have en guul olivenfarvet eller brun, mere eller mindre mørk Hud, glatte, sædvanligviis sorte Haar, regelmæssigere Legemsformer og velskabte Arme og Been. De Folkeslag, som henhøre til disse, havde for det meste, allerede før de kom i Berøring med Europæerne, antaget regelmæssige Regjeringsformer, ordnet sig til Nationer og stundom endog forenet sig til temmelig store Riger. De staae derfor i Gjennemsnit paa et langt høiere Dannelsestrin end de sorte Horder i Vest, og udgjøre en fra disse adskilt Verden.

Denne gule Race i det store Ocean, hvis Forhold til det fjerne Europa stedse mere og mere paa mangfoldig Maade udvikler sig, og Aar for Aar, eftersom vor Indflydelse udvider sig, vinder en større Betydning for Handelen og Politiken, udgjør den egenlige Gjenstand for nærværende Arbeide. Dog maa jeg bemærke, at den store ny-zeelandske Gruppe, som ligeledes beboes af Mennesker af den gule oceanske Race, vil staae udenfor mine Betragtninger, da den ved sin Beliggenhed udenfor Vendekredsene for det Første henhører til en ganske forskjellig Natur end den paa de øvrige Archi-

usikkert og ubestemt paa Kortet. Der blev dog 1565 grundet en Colonie paa Philippinerne, og det lykkedes Peter Urbaneta at komme tilbage til Acapulko med Efterretning om et lykkeligt Udfald, idet han, for at undgaae Passatmodvindene, der hidtil havde tilintetgjort alle Forsøg paa at gjennemskjære det tropiske Hav fra Vest til Øst, først styrede mod Norden, til han traf den gunstige Vestenvind, som igjen førte ham tilbage til den nye Verden.

Opdagelsen af denne Søvei var især vigtig for Spanierne, da den forbandt deres Besiddelser paa de to modsatte Kyster af det store Ocean med hinanden, og paa Urdanetes Vei styrede senere hele Aarhundreder igjennem Galeonerne fra Manilla til Acapulko og seilede tilbage over det tropiske Hav med deres Sølvladninger.

Paa denne Tid lykkedes det ogsaa Juan Fernandez, han, som opdagede Robinsons Ø, at finde den rette Søvei fra Callao og Chili, idet han først seilede langt ud i Havet og paa denne Maade undgik den fra Syd til Nord flydende Kyststrøm.

Halvandet Aarhundrede efter Magellan træffe vi endnu ene og alene det spanske Flag paa det store Verdenshav, men snart skulde ogsaa paa dette Ocean de castillanske Farver blegne og fortrænges af stoltere Vimpler.

Englænderen Drake trænger (1577—1580) gjennem det magellanske Stræde for at berige sig ved at plyndre Spanierne, kaprer talrige Skibe paa den peruanske Kyst og seiler saa belæsset med Bytte nordpaa lige til Ny-Albions Kyst, hvor han haaber at opdage en østlig Gjennemfart. Men da dette naturligviis ikke lykkes ham, beslutter han sig til, efter den store Portugisers Exempel, fra Øst til Vest at gjennemseile det store Oceen og tilendebringer lykkeligt den anden Jordomseiling. Dronning Elisabeth spiser ombord paa det Skib, som saa hæderligt omkredsede Jorden, slaaer Drake, Søn af en Matros, til Ridder og befaler, at Fartøiet omhyggeligt skal opbevares i Deptford. Da det senere

hen faldt fra hinanden, lod man forfærdige en Lænestol af een af Plankerne, og den er endnu at see i Oxford.

Ansporede ved Drakes Held efterfølge ham hans Landsmænd Cavendish (1586—1588) og Hawkins (1594) og noget senere Hollænderne Balthasar de Cordes og Olivier de Noort (1598—1601). Dette Aarhundrede ender sørgeligt for Spanierne i Sydhavet; men endnu sørgeligere Begivenheder gjemmer det nye Aarhundrede i sit Skjød, thi ogsaa paa dette Hav blive de forfulgte og brandskattede af deres skrækkelige Fjender Flibustierne. Man veed, hvorledes disse det syttende Aarhundredes Søkonger i de amerikanske Farvande gjentoge de samme Rædsler, men ogsaa de samme Heltegjerninger, som de gamle nordiske Vikinger.

Sammenskrabede fra forskjellige Nationer, men besjælede af lige Had til Alt, hvad der var spansk, udføre de i Begyndelsen fra deres faste Plads paa den lille Ø Tortuga, siden fra San Domingo og Jamaika deres Streiftog, der, altsom deres Magt og Antal mere og mere udvikler sig, i en frygtelig Grad omfatter videre Kredse. Under saadanne Anførere som Montbar, Ødelæggeren, L'Olonais den Grusomme, Alexander Jernarmen, Michael de Basco, Morgan og Van Horn, plyndre og afbrænde de endogsaa de største Byer paa Kysterne, saasom Panama og Vera Cruz, og trænge (1680—1684) deels tillands over Darien, deels gjennem det magellanske Stræde ind i Sydhavet, for paa den peruanske Kyst at gjentage disse Scener af Mord og Ødelæggelser, hvormed de havde forfærdet den nye Verden paa den atlantiske Kyst. Galapagos og Juan Fernandez vare deres Samlingssteder og Hvilepuncter, og ligesom Glenten styrter ned paa sit Bytte, saaledes overfaldt de fra disse Reder i Havet de forfærdede Spaniere. Saaledes havde Lykken vendt sig, og Indianernes umenneskelige Undertrykkere maatte nu selv skjælve for hine vilde Røverbanders Grusomhed. Freden til Ryswick (1697) gjorde først en Ende paa Flibusteriet; det havde svunget en verdenshistorisk

Ogsaa el Canos Ledsagere bleve rigeligt belønnede i Forhold til deres Fortjenester. Men Trinidad, der forgjæves hele Maaneder kjæmpede for at seile mod Passaten til Amerika, blev tilsidst taget af Portugiserne paa Ternate, og efter en Fraværelse af 5 Aar vendte kun faa af Mandskabet tilbage til Spanien. Deres Navne forbleve ubekjendte, medens Historieskriverne omhyggeligt fortælle Efterverdenen, hvad el Canos Kammerater led.

Fjerde Kapitel.

Handelens Udvikling paa det store Ocean fra Magellan til vore Dage. — Magellans Efterfølgere paa det store Ocean. — Mendana. — Urdaneta. — Juan Fernandez. — Drake. — Flibustierne i det stille Hav. — Schouten og Le Maire. — Tasman. — Cook. — Første Begyndelse af Handel paa det store Ocean. — Følger af Sydneys Anlæggelse. — Virkninger af de opdagede Guldminer i Californien og Australien. — Polynesiens nuværende politiske Tilstand.

De uhyre Strækninger, som Magellan aabnede for Verden, og som gav Phantasien en saa rig Mark, maatte naturligviis anspore til at efterligne; og derfor see vi snart andre Søfolk følge den store Opdagers Spor; thi det var endnu paa den Tid Castiliens heroiske Tidsalder, da dristige Vovehalse lige saa lystne efter Guld som efter Hæder trængte stedse længere og længere frem og ikke fandt nogen Vei for besværlig eller for lang, naar den lovede at gjøre deres Haab til Virkelighed. Saaledes see vi endnu i det samme Aarhundrede Saavedra (1526), Villalobos (1542), Gaetano (1542) og Mendana (1567—1595) at styre ud fra Havnene ved Acapulko og Callao i det ubekjendte Hav; men de fleste Expeditioner fik en sørgelig Ende, ingen af dem opfyldte deres Ophavsmænds gyldne Drømme, og endogsaa deres Opdagelser paa det stille Havs vide Omraade bidrage kun lidet til at berige geographiske Kundskaber, eftersom de deels med Forsæt bleve holdte hemmelige, deels af Mangel paa nøiagtige astronomiske Stedbestemmelser vare ansatte

usikkert og ubestemt paa Kortet. Der blev dog 1565 grundet en Colonie paa Philippinerne, og det lykkedes Peter Urdaneta at komme tilbage til Acapulko med Efterretning om et lykkeligt Udfald, idet han, for at undgaae Passatmodvindene, der hidtil havde tilintetgjort alle Forsøg paa at gjennemskjære det tropiske Hav fra Vest til Øst, først styrede mod Norden, til han traf den gunstige Vestenvind, som igjen førte ham tilbage til den nye Verden.

Opdagelsen af denne Søvei var især vigtig for Spanierne, da den forbandt deres Besiddelser paa de to modsatte Kyster af det store Ocean med hinanden, og paa Urdanetes Vei styrede senere hele Aarhundreder igjennem Galeonerne fra Manilla til Acapulko og seilede tilbage over det tropiske Hav med deres Sølvladninger.

Paa denne Tid lykkedes det ogsaa Juan Fernandez, han, som opdagede Robinsons Ø, at finde den rette Søvei fra Callao og Chili, idet han først seilede langt ud i Havet og paa denne Maade undgik den fra Syd til Nord flydende Kyststrøm.

Halvandet Aarhundrede efter Magellan træffe vi endnu ene og alene det spanske Flag paa det store Verdenshav, men snart skulde ogsaa paa dette Ocean de castillanske Farver blegne og fortrænges af stoltere Vimpler.

Englænderen Drake trænger (1577—1580) gjennem det magellanske Stræde for at berige sig ved at plyndre Spanierne, kaprer talrige Skibe paa den peruanske Kyst og seiler saa belæsset med Bytte nordpaa lige til Ny-Albions Kyst, hvor han haaber at opdage en østlig Gjennemfart. Men da dette naturligviis ikke lykkes ham, beslutter han sig til, efter den store Portugisers Exempel, fra Øst til Vest at gjennemseile det store Oceen og tilendebringer lykkeligt den anden Jordomseiling. Dronning Elisabeth spiser ombord paa det Skib, som saa hæderligt omkredsede Jorden, slaaer Drake, Søn af en Matros, til Ridder og befaler, at Fartøiet omhyggeligt skal opbevares i Deptford. Da det senere

hen faldt fra hinanden, lod man forfærdige en Lænestol af een af Plankerne, og den er endnu at see i Oxford.

Ansporede ved Drakes Held efterfølge ham hans Landsmænd Cavendish (1586—1588) og Hawkins (1594) og noget senere Hollænderne Balthasar de Cordes og Olivier de Noort (1598—1601). Dette Aarhundrede ender sørgeligt for Spanierne i Sydhavet; men endnu sørgeligere Begivenheder gjemmer det nye Aarhundrede i sit Skjød, thi ogsaa paa dette Hav blive de forfulgte og brandskattede af deres skrækkelige Fjender Flibustierne. Man veed, hvorledes disse det syttende Aarhundredes Søkonger i de amerikanske Farvande gjentoge de samme Rædsler, men ogsaa de samme Heltegjerninger, som de gamle nordiske Vikinger.

Sammenskrabede fra forskjellige Nationer, men besjælede af lige Had til Alt, hvad der var spansk, udføre de i Begyndelsen fra deres faste Plads paa den lille Ø Tortuga, siden fra San Domingo og Jamaika deres Streiftog, der, altsom deres Magt og Antal mere og mere udvikler sig, i en frygtelig Grad omfatter videre Kredse. Under saadanne Anførere som Montbar, Ødelæggeren, L'Olonais den Grusomme, Alexander Jernarmen, Michael de Basco, Morgan og Van Horn, plyndre og afbrænde de endogsaa de største Byer paa Kysterne, saasom Panama og Vera Cruz, og trænge (1680—1684) deels tillands over Darien, deels gjennem det magellanske Stræde ind i Sydhavet, for paa den peruanske Kyst at gjentage disse Scener af Mord og Ødelæggelser, hvormed de havde forfærdet den nye Verden paa den atlantiske Kyst. Galapagos og Juan Fernandez vare deres Samlingssteder og Hvilepuncter, og ligesom Glenten styrter ned paa sit Bytte, saaledes overfaldt de fra disse Reder i Havet de forfærdede Spaniere. Saaledes havde Lykken vendt sig, og Indianernes umenneskelige Undertrykkere maatte nu selv skjælve for hine vilde Røverbanders Grusomhed. Freden til Ryswick (1697) gjorde først en Ende paa Flibusteriet; det havde svunget en verdenshistorisk

Brandfakkel, men ulmede nu kun i nogle Aar som almindeligt Sørøvervæsen.

De modige Opdagelsesreiser af Quiros og Torres (1606) kastede endnu den sidste Lysstraale paa det Flags svindende Hæder, som første Gang omseilede Jordkloden, men de bleve dog snart fordunklede ved de hollandske Søfareres glimrende Held. Le Maire og Schouten (1616) omseile først Cap Horn, og Tasmans Opdagelser i Sydhavet blive, hvad Størrelse og Vigtighed angaaer, kun overgaaede af Cooks senere Triumpher. De mellemliggende Reiser af Dampier (1689—1661), Roggewein (1721—1723), Anson (1740—1744), Byron (1764—1766), Bougainville (1766—1768), Wallis og Carteret (1765—1768) gjøre rigtignok Verden bekjendt med mangen til da ubekjendt Ø i det store Ocean, men før den udødelige Cook, der paa denne Mark høstede saa rigeligt, at han næsten kun overlod sine Efterfølgere at sanke Ax (1768—1778), blev endnu stedse den største Deel af hiin umaadelige Vandslette ikke undersøgt.

Man kan sige, at Cook erhvervede Polynesien for Verden, thi først efter hans Tid begyndte Handelen af udstrække sin Virksomhed over det store Ocean og at tage de Skatte til Indtægt, som siden Magellans Tid ikke vare benyttede. Den dovne Spanier havde kun lidet bekymret sig om Havets Frembringelser og ikke tænkt paa at benytte de opdagede Øgrupper som Stationer for Handelen; det var til ingen Nytte, at han eiede hele Vestkysten af den nye Verden, ingen Hvalfanger forlod nogensinde Havnene der, ingen driftig Kjøbmand tænkte nogensinde paa at gjøre det store Oceans Frembringelser til Penge paa det chinesiske Marked.

Dog næppe vare otte Aar henrundne, efter at Cook var bleven dræbt i Karakakoabugten, før allerede Portlock og Dixon (1786) og kort derpaa Meares viste sig i hiin Bugt med Hav-Odder- og Sælhundeskind, som de havde samlet ved Nordvestkysten af Amerika og vilde føre til Canton, og næsten samtidigt dermed omseilede den første engelske Hvalfanger

Cap Horn for ogsaa at svinge den dræbende Harpun mod det store Havs Leviathan.

De nordamerikanske Coloniers Frafald satte England i den Nødvendighed at udfinde et nyt Forviisningssted for sine Forbrydere, og 1790 blev Straffecolonien Botany-Bay grundet. Paa de australske Savanner trives Faareavlen i en vidunderlig Grad; frie Colonister strømme til og det hele vestlige Ny-Holland bedækkes lidt efter lidt med de engelske Nybyggeres Hjorde.

Disse Colonier førte rigtignok ikke umiddelbart Livsstrømmen til det store Ocean, eftersom deres Forbindelser med Moderlandet bleve vedligeholdte over det indiske Hav og omkring det gode Haabs Forbjerg; dog da Sydney blomstrede op, begyndte dette Sted allerede før Slutningen af det forrige Aarhundrede at udøve en vis Indflydelse paa Polynesien; forskjellige Handelsforetagender udgik herfra; Hvalfangerskibe bleve udrustede, og den engelske Missionsaand vilde vel næppe saa tidligt have udbredt sig over det store Oceans Øer, hvis den ikke ved den australske Bred havde fundet Understøttelse, Nærhed og Hjælpekilder som af et andet Fædreland.

Vi kjende allerede den stedse voxende Betydning som Kaskelotfangsten opnaaede i det polynesiske Hav, og med hvilken Kraft den blev drevet især af Anglo-Amerikanerne. Allerede derved maatte den Tanke, at blive ligesaa hjemlige ved det store Havs Kyster som ved det atlantiske Havbækken, stedse slaae dybere Rødder hos hiint ærgjerrige og driftige Folk; men da den chinesiske Opiumskrig (1843) aabnede det himmelske Riges Havne for Verdenshandelen, maatte de ansee Virkeliggjørelsen af hiint Ønske som en uafviselig Nødvendighed, og derfor see vi allerede kort derefter, at Oregon og Californien indlemmes i de Forenede Stater, og at San Francisco, den skjønneste og rummeligste Havn paa hele Amerikas Vestkyst, kommer i den mægtige Republiks Besiddelse.

Og dog vilde Handelen mellem Øst- og Vestkanten af det store Ocean kun langsomt have udviklet sig, hvis ikke den i Aaret 1848 opdagede Guldrigdom i Californien og de snart derefter fundne fabelagtige Skatte i Sydaustralien ligesom ved Slaget af en Tryllestav midt i Ørkenen havde kaldt folkerige Stater og Handelspladse af største Betydning tillive. Nu først saae man det store Hav i sin fulde Betydning; først nu fik Polynesiens adspredte Øgrupper, ja selv ubeboede Smaaøer en Vigtighed, som man nogle Aar før ikke havde kunnet ane.

Men at Opdagelsen af de nye Eldoradoer just falder paa de oceanske Dampbaades Tidsalder, uden hvilke de aldrig saa rask vilde have udviklet sig, er et Sammentræf, der selv for den meest overfladiske Jagttager maa vise sig som mere end et blot Tilfælde. Det stod utvivl skrevet i Skjæbnens Bog, at det store Ocean, ligesom det indiske og atlantiske Hav, nu ogsaa skulde blive en Landevei for Folkeslagene, en Bro mellem den nye og den gamle Verden, — og til at naae dette høie Maal have Omstændigheder af saa forskjellig Art hjulpet, at man for nogle Decennier siden næppe vilde have tænkt paa en saadan Samvirken.

Naar vi betragte den nuværende politiske Tilstand i det store Ocean og paa dets Kyster, saa finde vi overalt en overveiende Indflydelse af den angelsaxiske Race. Engelske og amerikanske Missionairer have allerede paa de vigtigste Øgrupper i Polynesien fortrængt det gamle Hedenskab eller idetmindste rystet det saaledes, at det staaer for Fald. Med Christendommen følger liberale Institutioner, og da næsten kun Engelsktalende Nationers Handelsflag vise sig paa det store Hav, og Briter eller Amerikanerne have nedsat sig i alle Havne, som Hvalfangerne anløbe, saa maa naturligviis ogsaa det engelske Sprog og de engelske Sæder og Skikke mere og mere faae Borgerret hos den brune Race i Polynesien og stedse erobre større Kredse.

Om end Sandwich-Øerne beherskes af et indfødt Dy-

nastie, saa underkaste de sig dog aldeles den amerikanske Indflydelse; ligesom Tonga, Samoa og Fidschiøerne allerede næsten staae under engelsk Overherredømme.

Paa begge modsatte Kyster af det store Ocean see vi Colonier fremblomstre, og det vil ikke vare længe, før disse ville udfolde den angelsaxiske Races Magt i det stille Hav ligesom i det atlantiske. Australien og Ny-Zeeland udvikle sig allerede nu til betydelige Stater, og Vancouver, Californien og Oragon voxe op med ungdommelig Drift og Kraft.

Indskudte som Stationer mellem disse store Lande, maae de polynesiske Øgrupper nødvendigviis bestandig blive politisk afhængige af dem, og om end Frankrig for Øieblikket behersker Tahiti- og Marquesas-Øerne, saa vil det dog næppe kunne haandhæve denne Besiddelse, saasnart Krigen vaagner og Slagenes Torden ruller hen over Oceanet.

Femte Kapitel.

Det stille Havs Menneskeracer.

Hvorledes og hvorfra have disse Øgrupper faaet deres Befolkning? — Den sorte og den gule Race. — Polynesier og Micronesier. — De polynesiske Stammers Eiendommeligheder og Grændser. — Deres Sprog. — Kawa. — Tabou. — Micronesiernes Eiendommeligheder og Grændser. — Fidschi-Øerne. — Hvorfra stamme det store Oceans Folkeslag? — De ere hverken Autochtoner eller komne fra Amerika, men fra Vesten. — Grundene til deres Udbredelse. — Vestlige Storme. — Exempler fra Kadu — fra forskjellige Kjædeinsulaner.

To Menneskeracer, saavel i moralsk som physisk Henseende forskjellige fra hinanden ved betydelige og talrige Charakteertræk, beboe Øerne i det store Ocean og de i Vesten tilgrændsende Øgrupper i Coralhavet.

Den første bestaaer af Stammer eller Folkeslag med en meget mørkfarvet Hud, stundom endog næsten ligesaa sort som Caffernes, med krusede, grove, men meget sjelden uldagtige Haar som Negernes, med ubehagelige Ansigtstræk, uskjønne Former og hyppigt magre og vanskabte Extremiteter.

Disse melanesiske Stammer have næsten intetsteds hævet sig til regelmæssige Regjeringsformer, og deres Dannelsestrin fjerner sig ikke fra det dybeste Barbari.

I det stille Havs sydvestlige Strækning beboe de hine store Øgrupper, som i en vid Kreds omgive Coralhavet f. Ex. det endnu næsten ganske ubekjendte Ny-Guinea, Ny-Irland,

Salomon-Archipelet, Nitendi, Ny-Hebriderne, Ny-Caledonien og Loyalti, en Øgruppe, som meget ufortjent bærer dette Navn.

Alle disse Lande og Folkeslag vedkomme ikke de Undersøgelser, der siden foretages i dette Værk, deels fordi de med sjeldne Undtagelser endnu ere altfor lidt bekjendte og endnu staae i altfor ringe Samfærdsel med den civiliserede Verden, til at de kunde frembyde en større almindelig Interesse, deels ogsaa fordi de danne et for sig afsluttet Omraade, hvis Behandling vilde have ført mig altfor langt ud over de mig foreskrevne Grændser.

Med en eneste betydelig Undtagelse, som senere vil blive omtalt, henhøre alle de mellem Veudekredsene liggende og beboede Øer i det store Ocean, nordlig og østlig for de omtalte Grupper, til en fra disse Barbarer meget forskjellig Menneskerace; de have en guul olivenfarvet eller brun, mere eller mindre mørk Hud, glatte, sædvanligviis sorte Haar, regelmæssigere Legemsformer og velskabte Arme og Been. De Folkeslag, som henhøre til disse, havde for det meste, allerede før de kom i Berøring med Europæerne, antaget regelmæssige Regjeringsformer, ordnet sig til Nationer og stundom endog forenet sig til temmelig store Riger. De staae derfor i Gjennemsnit paa et langt høiere Dannelsestrin end de sorte Horder i Vest, og udgjøre en fra disse adskilt Verden.

Denne gule Race i det store Ocean, hvis Forhold til det fjerne Europa stedse mere og mere paa mangfoldig Maade udvikler sig, og Aar for Aar, eftersom vor Indflydelse udvider sig, vinder en større Betydning for Handelen og Politiken, udgjør den egenlige Gjenstand for nærværende Arbeide. Dog maa jeg bemærke, at den store ny-zeelandske Gruppe, som ligeledes beboes af Mennesker af den gule oceanske Race, vil staae udenfor mine Betragtninger, da den ved sin Beliggenhed udenfor Vendekredsene for det Første henhører til en ganske forskjellig Natur end den paa de øvrige Archi-

peler og Øer i Polynesien, og desuden i enhver Henseende er vigtig nok til at fylde et særegent stort Værk.

De sorte og gule Racer i Oceanien — Paaskeøen, Paumotu, Tahiti, Cooksøerne, Samoa, Tonga, Marquesasøerne og Hawaii — beboes af polynesiske Folkeslag, medens Micronesierne besidde hele den Verden af Smaaøer, som fra Kingsmill-Archipelet strækker sig langt mod Vest lige hen til Marianerne og Palaosgruppen.

Uagtet de polynesiske Folkeslag ere adskilte fra hinanden ved uhyre Mellemrum, udmærke de sig ved en i enhver Henseende stor Lighed. Formen, Ansigtstrækkene, Legemets Skikkelse ligne hinanden overalt. Folkene staae næsten overalt paa samme Dannelsestrin og tale et fællleds Sprog, hvis Dialecter næsten kun ere betingede ved stedlige Afvigelser i Udtalen, saa at Reisende tidt kunne gjøre sig forstaaelige paa langt fraliggende Øer med de Ord, som de paa en anden Ø have samlet, og de Indfødte paa Hawaii kunne tale med dem paa de venskabelige Øer, ja Tupaia fra Tahiti kunne samtale med Ny-Zeelænderne.

Det er ikke min Hensigt vidtløftigt at indlade mig paa det philologiske Omraade, dog kunne maaskee nogle Bemærkninger over de polynesiske Dialekters Bygning være mangen Læser ret velkomne.

En Bebreidelse for Fattigdom, som man vel nok kunde vente hos et af Vilde talt Sprog, fortjene de langtfra, nei, de polynesiske Dialecter — Missionairen Williams opstiller 8 — udmærke sig tvertimod ved deres Rigdom, de taale en stor Afvexling i Dannelsen af Sætninger, eie en Mangfoldighed af fine Vendinger og underordne sig Grammatikens strengeste Regler.

Saaledes have de polynesiske Substantiver f. Ex. foruden Singularis og Pluralis ogsaa et Dualis, hvortil Verbernes Bøininger svare.

Pronomerne ere overordenlig fuldstændige og indbefatte endogsaa nogle mærkværdige og vigtige Distinctioner, som

ere fremmede for vore Sprog. Saaledes findes der Pronomer, som man kunne kalde indbefattende og udelukkende. Sige vi f. Ex. paa Dansk: „Det er paa Tiden, at vi gaae!" saa kan dette Udtryk baade indbefatte den Person, man taler til, eller ikke, medens de polynesiske Dialekter have to Pronomer, som antyde denne Forskjel. Naar den tiltalte Person henhører til dem, der skal gaae bort, bruges Ordet tatou, hvis ikke vilde man betjene sig af Ordet matou.

Betoningen er ligeledes meget fin og fører stundom Fremmede til besynderlige Feiltagelser, medens de Indfødte aldrig tale urigtigt. En Missionair tiltalte saaledes engang sine Tilhørere med det Ord elskede Bilde, istedetfor elskede Brødre, fordi han betonede det vigtigste Ord urigtigt.

Ingen polynesisk Dialect har mere end 14 eller 15 Bogstaver, og ikke blot hvert Ord, men ogsaa hver Stavelse slutter med en Vocal.

Chamisso siger rigtignok om de polynesiske Sprog, at de snarere kunne kaldes en yndig Børnestammen end et rigtigt Sprog, og dog behøvede Missionairerne ved deres Bibeloversættelse kun at indføre faa nye Ord. Disse have især Hensyn til den christelige Religions Forskrifter og til saadanne Gjenstande og Ideer, som maatte være ubekjendte for Polynesierne før deres Samfærdsel med Europæerne.

Førend Missionairerne optoge et nyt Ord, undersøgte de sædvanlig først, om det ikke ved at indskyde Vocaler kunde gjøres polynesisk, uden at forstyrre Identiteten, og om der ikke allerede havdes Ord, med hvilke det maaskee kunde forvexles. Hvor engelske Ord vare passende, der bleve de brugte, men forøvrigt benyttede man det bøielige græske Sprog til at berige den polynesiske Sprogskat. Saaledes har man, for blot at anføre et Par Exempler, i det Polynesiske optaget de græske Ord hippos (Hest), arnion (Lam) og artos (Brød), hvilke her have faaet de velklingende Former

hipo, arenio og areto. Alle disse fremmede Ord forstaaes meget snart, da de hver Dag forklares i Skolerne, og de Indfødte selv, der ere videbegjærlige og lærenemme, gjensidig meddele hinanden deres Betydning.

Alle polynesiske Folkeslag have meer eller mindre Anlæg til Civilisationens Kunster. Allerede før Europæernes Ankomst havde de som sagt tilegnet sig regelmæssige Regjeringsformer og underkastet sig Dynastier, der tildeels allerede vare befæstede paa Thronen (Hawaii, Tahiti, Tonga). De havde Love og Vedtægter, en Religion med dens Ritual, Præster og Offere, de vare inddeelte i Kaster med gjensidige Privilegier og iagttoge en Etikette, som i Strenghed og Detail ikke stod tilbage for Høflighedsformerne hos de meest dannede Folkeslag i Asien og Europa.

I Krigen brugte de ikke de Buer og Pile, som hos den sorte Race udøve en saa dræbende Virkning; de hengave sig næsten Alle til Nydelsen af Kawa, et Slags Peber (Piper methysticum), som var berusende, og adløde Alle den besynderlige Overtro, der kaldes Tabou, maaskee det virksomste Regjeringsmiddel, som Mennesket nogensinde opfandt.

I Almindelighed betød Tabou et Forbud. Det forbød at betræde visse Steder, at nyde bestemte Spiser, at berøre forskjellige Gjenstande, at benytte visse Udtryk, at udføre denne eller hiin Beskjæftigelse eller Handling osv. Den f. Ex., som berørte en Høvdings Lig, blev flere Maaneder underkastet Tabou, og maatte da ikke med egne Hænder putte Maden i Munden, men maatte lade sig made af en Anden. Var han altsaa sulten og Ingen tilstede, der kunde bevise ham denne Kjærlighedstjeneste, saa var der intet Andet for ham at gjøre end at krybe paa alle Fire og sanke de Levnetsmidler, som han fandt, op med Munden.

Tabou var af meget forskjellig Characteer: politisk eller religiøs, almindelig eller individuel, kortvarig eller bestandig. Stundom fastsattes det ved Kongens Lune, stundom tiltog Præsten sig denne Magt; snart fremtraadte det som en

Forholdsregel til det almene Vel, og snart igjen som en bekymret Eiermands Beskyttelse; undertiden blev et heelt Folk belagt med Tabou og i andre Tilfælde kun en enkelt Person. Det rammede i Særdeleshed Qvinderne haardt og hyppigt, og nægtede dem mange Nydelser og underkastede dem mangen byrdefuld Indskrænkning.

Tabou havde naturligviis i det Væsenlige den største Lighed med vore Love og Politiforbud; thi naar en Skildvagt med fældet Bajonet forbyder os at gaae et eller andet Sted igjennem, saa er det jo i Grunden det selvsamme, som naar en Polynesier paa det Tempels Dørtrin, hvor hans Forfædres Been ligge, med truende Mine tilraaber os Ordet Tabou; men der er den betydelige Forskjel, at medens en heel Deel af os ere meget villige til at omgaae dette Slags Forbud, vilde ingen Polynesier saa let have vovet med sit Vidende at støde an imod Tabouets Forskrifter, da han havde den faste urokkelige Tro paa, at en saadan Formastelse strax af Guderne vilde blive straffet med den frygteligste Død. Enhver Høvding havde Ret til at underkaste sine Undergivne et Tabou, men maatte ligeledes selv taale dette af dem, som stode over ham. Men havde han af Vanvare krænket et Tabou, saa kunde kun en Fornemmere igjen frikjende ham. Paa den Maade gav Tabouet de priviligerede Stænder en uhyre urokkelig Magt ihænde og beseglede ved Overtro Folkets evige Trældom.

Hvad Micronesierne angaaer, saa adskille de sig i det Ydre fra Polynesierne ved en noget mørkere Hudfarve, et mere aflangt Ansigt, mindre Øine og en finere Legemsbygning. Tabouet er dem forbetmeste ubekjendt eller har hos dem tabt betydeligt af sin Udstrækning og Strenghed. Fra det ene Archipel til det andet hersker en stor Forskjellighed i Dialecterne, som ere væsenligt forskjellige fra de polynesiske Folkeslags fælles Grundsprog. De ere forbetmeste fredelige og behagelige og nyde, eller snarere nød den Lykke fremfor Polynesierne at have en mildere Religion; de tilbede ingen

Billeder, men offre kun til usynlige Guder Førstegrøden af de Frugter, som udgjøre deres Næring. Brugen af Kawa hersker kun paa enkelte af deres Øer, medens man paa flere af de vestlige Grupper har vænnet sig til at tygge Betelblade og Arekanødder.

I andre Henseender nærme de sig paa den anden Side i høi Grad Polynesierne; vi finde hos dem det samme Kastevæsen, den samme Dygtighed i at bygge Skibe, den samme amphibiske Natur, den samme Lyst til at reise og endnu en Mængde andre Ligheder, der tydeligt pege hen paa et meget nøie Stammeslægtskab.

Ligesom det i Almindelighed er vanskeligt at drage skarpe Grændser for de forskjellige geographiske og ethnographiske Regioner, saaledes finde vi ogsaa mellem de ægte micronesiske og polynesiske Stammer et betydeligt Mellemled, nemlig Fidschiinsulanerne, som udgjøre den Undtagelse, vi ovenfor omtalte. Deres Farve, deres Ansigtsform er rigtignok afgjort melanesisk; men trods det usigelige Barbari, som i flere Henseender besmitter dem, saa ere Fidschianerne dog de vestligere Folkeslag af deres Stamme langt overlegne i Kunstfærdighed og politisk Udvikling, ligesom ogsaa ved et rigere, mere velklingende og regelmæssigere Sprog; de overgaae dem ogsaa i Intelligents og legemlig Skjønhed. Deres udmærkede Skibsbyggeri nærmer dem til Polynesierne, og ved deres hyppige Samfærdsel med Tonga have de saavel selv optaget meget fra deres østlige Naboer, som ogsaa paa den anden Side udøvet en betydelig Indflydelse paa disse.

Alle disse Omstændigheder og Forhold gjorde det aldeles nødvendigt trods Forskjellen mellem Racerne at lade en kort Skildring af Fidschi-Øerne følge efter Beskrivelsen af Tonga-Archipelet, — og jeg tør haabe, at Læseren saa meget snarere vil give mig Ret, som det maaskee ved de sælsomme Modsigelser, som det frembyder, er det mærkværdigste Folkeslag blandt alle dem, som i det Følgende skulle omtales.

Efter disse almindelige Betragtninger over det store Oceans Folkeslag, vil jeg til Slutning drøfte det høist interessante Spørgsmaal, hvorledes det er skeet, at ensomme Puncter, der næsten forsvinde, naar man sammenligner dem med det uhyre Hav, af hvis Skjød de rage op, og tidt ligge mange hundrede Sømile fra det nærmeste Land, dog beboes af Mennesker, der ved Legemsbygning, Sprog, Traditioner, Sæder, Vedtægter og Kunstfærdighed uimodsigeligt bevise, at de henhøre til een og samme Stamme, og tydeligt ere Kviste og Grene af eet og samme Træ.

At de skulde være Autochthoner eller oprindelig udsprungne af Jordbunden, hvor man nu finder dem, er høist usandsynligt, thi hvis man end vilde indrømme den nu hyppigt antagne Anskuelse, ifølge hvilken Mennesket ikke nedstammer fra eet Par, men at Slægten paa den Tid, da vor Planet begyndte at egne sig til Bolig for høiere begavede Væsener, paa mange forskjellige Puncter af Jorden blev kaldt tillive, — saa kan man dog slet ikke antage, at en saadan Skabelse, der paa en vis Maade kan ansees som det øverste Punct af en vidtforgrenet organisk Udvikling, kunde have fundet Sted paa saa ubetydelige Jordstrækninger.

Historien om Lagunøernes Dannelse, ifølge hvilken det fremgaaer, at den faste Jordbund paa vidtudstrakte Strækninger i det store Ocean er sunket lidt efter lidt, peger rigtignok tilbage til en Epoche, da uhyre sammenhængende Landstrækninger laae paa de Steder, som nu kun betegnes ved enkelte Bjergspidser eller Coralrev; og man har vel ogsaa villet føre Polynesiens Oprindelse tilbage til hine Tider; men den næsten fuldstændige Mangel paa Pattedyr, hvilke dog vistnok i dette Tilfælde ligesaa godt vilde have vedligeholdt sig paa Øerne som Mennesket, tør vel gjælde som et fuldgyldigt Beviis for, at den Periode, da hine vidtudstrakte Lande i Oceanet forsvandt under Bølgerne, gik foran for Menneskets og overhovedet de høiere Pattedyrs Skabelse.

At Polynesierne, ved Hjælp af Equatorialstrømningen og Passaterne skulde have udbredt sig fra Amerika og have fortsat Vandringen videre med Solens Gang, indtil de endelig naaede det fjerne Asien, — er ikke mindre usandsynligt.

Netop de tildeels betydelige Øgrupper — saasom Galapagos, Juan Fernandez — som ligge nærmest ved den nye Verden, bleve af Europæerne fundne ganske menneskletomme. Paa hele Vestkysten af Amerika findes ikke et eneste Folk, som i fjerneste Henseende kunde maale sig med Polynesierne i at bygge Piroger eller drive Sømandsskab; og endelig finder man denne Races eiendommelige Civilisation langt mere udviklet i de vestligere Grupper, saasom Tonga eller Samoa, end i de mere østlig beliggende Marquesasøer, medens dog det Modsatte vilde være at forudsætte, hvis Menneskestrømmen var flydt fra den nye Verden.

Som Polynesiernes første Vugge staaer altsaa kun Vesten tilbage, — og Alting tyder hen paa, at man maa søge deres Stammeland i det malayiske Øhav. I det Følgende vil jeg paapege mange asiatiske Glimt og nøies derfor paa dette Sted, foruden det lignende physiske Udvortes og Identiteten af Ansigtets Udtryk, kun at anføre det her ligesom hist herskende Kastevæsen, den samme Behandling af Qvinderne, hvem det i Polynesien ligesom i Bengalen var forbudt at nyde visse Spiser eller at holde Maaltid i Mændenes Nærværelse, den grusomme Behandling af Syge og Konernes Offring ved deres Ægtefællers Begravelse. Endnu maa man især bemærke, at de forskjellige Dialecter, som udbrede sig fra Madagascar i Vest lige til Paaskeøen i Øst, henhøre til een og samme Sprogstamme.

Af alt dette følger, at medens den mongolske Race indtager et langt større fast Fladerum, saa er den malayiske Race den Folkestamme, som paa Jordkloden har udstrakt sig allervidest. At befolke saamange fjerne Øgrupper og enkelte Øer kunde ogsaa kun skee ved en Race, der ved sin alminde-

lige instinctmæssige Kjærlighed til Vandet og Søfarten næsten fortjener at kaldes amphibisk. Begavede med en uimodstaaelig Tilbøielighed til at vandre (vi veed jo blandt Andet, hvor villige Indfødte paa Tahiti vare til at ledsage Bougainville og Cook til det ubekjendte fjerne Land), og mindre fasthængende ved Jorden end de øvrige Mennesker, banede Malayerne sig Vei over det bølgende Havs Ryg, og i Aarhundreders Løb blev næsten enhver Ø i det store Ocean, hvor de blot fandt det mindste Middel til at friste Livet, opdaget og befolket af dem.

Tilfældige Luner af Vinden kunde maaskee i de fleste Tilfælde have ført til hine saa adspredte Landes gradvise Opdagelse og Colonisering, thi vi veed jo, at det stille Hav er langtfra at fortjene det smukke Navn saa ubetinget, som den taknemmelige Magellan gav det, og at de regelmæssige Østenvinde, der ere de fremherskende mellem Vendekredsene dog ogsaa til visse Aarstider meget ofte slaae om til vestlige Storme og tidt drive Søfarerne mange hundrede Mile mod Øst.

Man har ofte anført den staaende Passat som en tilstrækkelig Grund mod Polynesiernes asiatiske Oprindelse, men der mangler ikke Kjendsgjerninger, som modsige denne Theorie og levere et sikkert Beviis for, at Befolkelsen af Øgrupperne i det tropiske store Ocean fra Vesten af slet ikke møder nogen naturlig Hindring. Jeg vil nøies med her at anføre to interessante Tilfælde, som ville sætte denne Paastand aldeles udenfor Tvivl.

Kadu — Chamissos Ven — som vi senere ville lære at kjende paa Øen Radack, var ifærd med at reise fra Ulea til Feys i Selskab med to af sine Landsmænd, men Storm og Uveir drev Baaden ud af Coursen. Hvis man kan sætte Lid til de Reisendes upaalidelige Tidsregning, drev de om paa aaben Sø i otte Maaneder. I tre Maaneder slog deres sparsomt brugte Proviant til; fem Maaneder nærede de sig uden fersk Vand blot af de Fisk, som de fangede.

For at slukke Tørsten dukkede Kadu dybt ned i Havet og hentede koldere og efter deres Mening ogsaa mindre saltholdigt Vand op i en Cocosskal. Nordostpassaten drev dem endelig hen til Aur-Gruppen (Radack), hvor de meente at befinde dem vestlig for Ulea, men vare i Virkeligheden næsten 30 Bredegrader eller 1800 Sømile østen derfor.

Iøvrigt er dette slet ikke noget eneſtaaende Exempel, thi paa en tidligere Reise havde Kadu allerede af en Olding paa Cap hørt tale om Radack og Ralick: Søreisende fra Cap skulde nemlig engang være drevne til Radack og netop til Gruppen Aur, og derfra over Nugor og Ulea have fundet Tilbageveien til Cap. Navnene Radack og Ralick vare ligeledes bekjendte for en Indfødt fra Lamureck, som Chamisso traf paa Guajan. Tidt blive Baade fra Ulea og de omliggende Øer kastede hen til de østlige Økjeder og der levede endnu dengang (1817) paa den sydlige Gruppe Arno af Kjæden Radack fem Indfødte fra Lamureck, som Skjæbnen paa samme Maade havde ført den samme Vei.

Paa den til Paumotugruppen henhørende Byam-Martin-Ø traf Beechey et Selskab af Indfødte fra Anna eller Chain-Island, som af det stormende Hav vare drevne derhen under uhørte Lidelser.

Da Pomare den Andens endnu umyndige Søn fulgte efter sin Fader i Regjeringen, havde disse Folk aftalt en Reise til Tahiti, som ligger omtrent 300 Mile vestlig, for at gjøre den unge Fyrste et Besøg og hylde ham. Til denne Seilads stod ingen andre Fartøier til deres Raadighed end dobbelte Kanoer, og det tre af de største. For os, der ere vante til at stikke i Søen paa store, med Compasser og med alle til de geographiske Iagttagelser nødvendige Instrumenter forsynede Skibe, maa Farten paa en skrøbelig Kano, hvis Mandskab ene og alene retter sig efter Stjernerne for at seile til et Land, hvis Beliggenhed de ikke engang kjende nøie, vise sig som et ubegribeligt Vovestykke. Imidlertid vare lignende Søreiser ikke blot til de vestlig

beliggende bjergfulde Øer, men ogsaa til de østlig liggende lave Coraløer slet ikke noget Usædvanligt, og da ingen onde Varsler talte imod Foretagendet, saa udrustede disse Folk ubekymret og freidigt deres Kanoer og gik ombord, 150 i Tallet, Mænd, Qvinder og Børn. Paa Afreisens Dag forsamlede alle Indfødte sig ved Kysten for at tage Afsked med de dristige Søfarere. Kanoerne bleve nøiagtigt satte i den Retning, som ved visse paa Landet anbragte Tegn var antydet, og derpaa under den forsamlede Mængdes bedste Ønsker satte i Søen. En gunstig Vind fyldte Seilene og nu glede de rask hen over Vandfladen uden at ane de Lidelser, der ventede dem.

Ulykkeligviis indfandt de vestlige Storme, som i Vintermaanederne spores i det sydlige stille Verdenshav paa alle det østlige Polynesiens Øer, sig i dette Aar tidligere end sædvanligt; imidlertid hengik to Dage under heldige Omstændigheder og allerede speidede de Reisende efter Høilandet Maitia mellem Kjædeøen og Tahiti, og følte forud Glæde over den lykkeligt fuldendte Reise, da et Havblik, denne Forløber for en frygtelig Storm, pludselig indtraadte; Stormen reiste sig i Vest, spredte Kanoerne fra hinanden og drev dem fremad. Om de to Baade fik man siden aldrig noget at vide, den tredie var flere Dage et Spil for Vindene, men søgte dog, da Veiret igjen havde bedaget sig, at naae sit Bestemmelsessted, eftersom den endnu var forsynet med Levnetsmidler til to Uger. Men en anden Storm kastede de Ulykkelige endnu længere tilbage end den første, og vedblev saa længe, at deres Kræfter sank. Saaledes forløb mange Dage og med hver Time fjernede de sig længer fra deres Hjem. Til stor Uleilighed for Mandskabet fyldte Havet stedse Kanoen, og Provianten var snart fortæret. Et langvarigt Havblik og, hvad der endnu var værre for dem, hedt, tørt Veir fulgte efter Stormen og drev dem til Fortvivlelse. Mandskabet smægtede under de brændende Solstraaler og kunde for Træthed ikke roe, Børnene for-

langte forgjæves Næring af deres Mødre, ethvert Middel til at slukke Tørsten blev forsøgt. Mange drak Søvand, Andre badede sig deri eller vædede Hovedet dermed, men Mangelen paa fersk Vand kunde derved ikke erstattes; Dag for Dag tiggede de om Regn og løftede deres Flaskegræskar op imod Himlen; men de lette Skyer, som svævede høit over dem, syntes kun at forkynde dem en ubestemt Forlængelse af deres Lidelser. Paa denne Maade vare allerede 17 af dem døde under de frygteligste Pinsler, og de Overlevende saae med de Vildes stoiske Sindro den samme Skjæbne imøde.

Dog endelig sendte Forsynet Hjælp. Himlen blev bedækket med tætte Skyer og en Regn strømmede ned, der med største Begjærlighed blev opsamlet og ikke blot for Øieblikket stillede de Ulykkeliges Tørst, men tillige forsynede dem med Forraad af Vand til længere Tid. Saaledes styrkede vovede de igjen at fatte Haab, men nu meldte sig en anden ikke mindre frygtelig Fjende — Sulten. Jeg giver ikke omtale det skrækkelige Middel, hvorved de frelstes fra at døe, indtil det endelig lykkedes dem at fange en Haifisk, som nu traadte istedetfor den gruelige Føde, som de i den sidste Tid havde maattet holde sig til.

Nu kunde de igjen roe og sætte Seil til, og snart øinede de Land, hvor de opdagede Cocospalmer med Nødder. De gjennemskare lykkeligt Brændingen, men da de vare komne iland, kunde de ikke klavre op ad de høie Stammer, men maatte derfor fælde dem med Øxen.

Ved at vandre om paa Øen traf de flere i Lagunen liggende Kanoer og saae heraf, saavelsom af Fodstierne, der gjennemskare Skovene, at den før havde været beboet; og da det var dem bekjendt, at de fleste Indfødte paa de lave Øer vare Menneskeædere, saa besluttede de ikke at opholde sig paa dette farlige Sted længer, end det var nødvendigt for igjen at komme til Kræfter.

De byggede Hytter, gravede Brønde, byggede endnu tre

Kanoer og samlede et betydeligt Forraad af Cocosnødder og tørrede Fiske.

Da de i lang Tid ikke bleve forstyrrede i deres Rolighed, saa forsvandt lidt efter lidt deres Frygt, og de bleve hele 13 Maaneder paa Øen, hvorpaa de igjen betroede sig til det lumske Hav.

De styrede mod Nordvest og fik efter flere Dages Forløb Øie paa den ubeboede Byam-Martins-Ø. Da de prøvede paa at lande her, fik deres Kano en Læk, ved hvilken Leilighed rigtignok Ingen mistede Livet, men hvorved de bleve nødte til at opholde sig længere her, saa at de allerede havde tilbragt otte Maaneder paa dette Sted, da Beechy traf dem.

Af forskjellige Omstændigheder kunde man slutte, at den Ø, hvor de Ulykkelige efter deres lange Omflakken først landede, var Teku- eller Barrow-Øen. Men Teku ligger 420 Sømile borte fra Kjedeøen, og naar man dertil lægger de 100 Mile, som de i Begyndelsen havde seilet henimod Maitia og den Strækning, som de tilbagelagde paa Veien til Barrowøen, saa kan man vel antage, at de ere drevne 600 Mile mod Øst.

Her see vi altsaa, at Menneskestrømmen ligesaa godt i den nordlige, som i den sydlige Halvkugle har kunnet bevæge sig fra Vest til Øst paa det store Ocean mod Solens Løb, og at de sidste Glimt af den asiatiske Dannelse i Tidernes Løb endogsaa vare istand til at naae Paaskeøen, uden at Elementerne ubønhørligt modsatte sig deres Udbredelse.

Hvor hyppigt maae ikke Scener, som de her anførte, have gjentaget sig paa det vide Hav? Hvor tidt kan Stormen ikke have grebet dristige Vovehalse, kjække Søfolk, ulykkelige Flygtninge, som den grusomme Krig forviste fra Fædrelandet, og slynget dem langt ud i det veiløse, ubekjendte Hav? Mange fandt udentvivl deres Grav her — de laae under for Orkanen eller for den endnu skrækkeligere Hungersnød, — men Nogle naaede lykkeligt et eller andet grønt

Eiland, hvor de kunde friste Livet og blive Stiftere af et nyt Folk. Paa samme Maade gaaer den største Deel af de utallige Plantefrø, som Oceanets Strømninger føre med sig, tabt i de salte Bølger; men mange af dem kastes ved et lykkeligt Tilfælde ubeskadt og med Evne til at spire ind i den stille Lagune, og bidrage til at smykke den nøgne Klippe, hvor de efter lang Omflakken tilsidst fandt et nyt Hjem.

Det vilde være høist interessant at kunne løfte det Slør, som bedækker Planternes, Dyrenes og Menneskenes hemmelighedsfulde Historie paa de eensomme Øer i det store Verdenshav, og at kunne udfinde de fjerne Kilder, som her forene sig til en ny Skabelse. Dog intet menneskeligt Øie vil nogensinde kunne gjennemtrænge disse Mysterier, og kun i de store, almindelige Træk formaae vi at see Oceanets Virksomhed ved Udbredelsen af det organiske Liv.

Sjette Kapitel.

Juan Fernandez.

Øens Opdagelse. — Dens Beskrivelse. — Alexander Selkirk. — Hans Hændelser paa denne Ø. — Hvorban han siden befandt sig i Hjemmet. — Defoe, Robinsons Forfatter. — Cowpers Digt om Selkirk. — Anson i det store Ocean. — Uhyre Trængsler, som hans Eskadre gjennemgik, førend han naaede Juan Fernandez. — Frelse og Glæde. — Geder og Hunde. — Søløver. — Havets Rigdom af Fisk. — Glocesters Skuffelse. — Anson forlader Juan Fernandez. — Spaniernes og Chilenernes Forsøg paa at grundlægge en Straffecolonie. — D'Urvilles Besøg 1838. — Sidste Efterretninger fra Aaret 1858.

Nogle Øer takke deres Størrelse eller Skjønhed, deres Producters Vigtighed eller deres gode Beliggenhed for Handelen for den Berømmelse, de nyde; men Juan Fernandez er især bleven Menneskeheden bekjendt ved en Roman.

Thi her var det, hvor Alexander Selkirk, den sande, oprindelige Robinson, Stammefaderen til Crusoe, til den yngre, den schweitziske Robinson, med eet Ord til hele den talrige, altid frisk blomstrende Slægt af Robinsoner, levede flere Aar langt fra alle Mennesker, uden at ane, at der fra hans fjerne Eremitbolig skulde udstraale et Lys til Belæring og Glæde for utallige barnlige Hjerter.

Allerede for vor gamle Ungdomsvens Skyld, vil Selkirks nærmere Bekjendtskab vist ikke være min Læser ubehageligt; dog førend jeg forestiller ham, ville vi dvæle nogle Øieblikke ved Beskrivelsen af den ved ham saa berømte Ø og dens tidligere Historie.

I Aaret 1563 blev den tilfældigviis opdaget af Juan Fernandez, hiin før omtalte spanske Lods, der istedetfor som hans Forgjængere slavisk at holde sig ved Kysten, hvor de næsten stedse maatte kjæmpe mod Søndenvinden og mod Strømmen, dristigt styrede ud fra Callao i det vide Hav, og paa denne Maade først udfandt den rigtige Søvei fra Peru til Chili og Cap Horn.

Næsten overalt med steile Kyster løfter den lille Ø sig høit op af Havet. Den er fire Mile lang og to Mile bred. De skarpe phantastisk takkede Bjergaase ere synlige i flere Miles Frastand, og naar man nærmer sig, udfolder sig for Øiet en skjøn Natur med Klipper, Skove og Enge. Frugtbare Dale, gjennemstrømmede af klare Bække, der undertiden danne ikke ubetydelige Vandfald, ligge imellem Bjergene. Paa den nordlige Side ligger Havnen, en som et Krater afrundet Bugt, indesluttet af en høi Klippekjedel. Ofte er den i lang Tid utilgjængelig formedelst Modvind. Udsigten fra Ankerpladsen skildres som meget deilig, eftersom Landet fra Strandkanten af jævnt stigende hæver sig omtrent en halv tydsk Miil til en Bjergryg, der i Baggrunden næsten lodret kneiser i en Høide af 1700 Fod, og hvis Fladetinde er bedækket med yppig Skov. Mod Havet skraane Klipperne tilhøire og tilvenstre, saa at de ved Strandkanten kun ere 7 eller 800 Fod høie. Herlige Grupper af Myrthetræer, for det meste frie for Underskov, saa at man let kan vandre derigjennem, smykke den af Naturen dannede yndige Have i Dalen. Kaalpalmen seer man hyppig, en kostelig Gave for Sømanden, naar han længe har maattet undvære den forfriskende Plantesøde, man seer ogsaa Kirsebærtræer og Fersken, som Anson af Taknemmelighed medbragte fra en anden Verdensdeel og plantede her.

Pebermynte og Timian opfylde Luften med Vellugt; Jordbærret dufter under blomstrende Buske, og rislende Bække snoe sig overalt gjennem den grønne Engbund og forsvinde tilsidst mellem Strandbreddens Rullestene. En

lille livlig Dyreverden, deels oprindelig, deels indført af fremmede Søfarende, bringer Liv og Bevægelse i denne vilde Egn. En smuk Colibri (Otiorynchus stephanoides) svæver fra Busk til Busk og Geder græsse paa enhver Høi. Dette sidste Dyr skal Juan Fernandez selv have hidbragt, da han, som det synes kjed af at være Lods, kort efter at have opdaget Øen, med Kone og Børn nedsatte sig paa denne; men da Valdivia havde erobret Chili, drog han derhen.

Denne Ø, der ligger omtrent 115 geographiske Mile fra den amerikanske Kyst, bliver ogsaa kaldt Mas a tierra (nærmere Landet), for at adskille den fra en mindre, men høiere Ø, som ligger omtrent 50 Sømile længere ude i Havet, og derfor kaldes Mas a fuera (længer ude).

Ligeoverfor Sydpynten af Mas a tierra hæver sig en næsten nøgen Klippe, der kaldes Isla de lobos (Sælhundeøen).

Da Spanierne opdagede Hovedøen i denne lille Gruppe, fandt de den aldeles ubeboet, og søgte heller ikke siden at drage nogen Fordeel af den. Saameget des nyttigere blev Øen for deres frygtelige Fjender, Flibustierne, som gjorde den til en Yndlingsplads, hvor de hvilede og sankede Kræfter, da de her foruden Brændsel, fortræffeligt Vand, Gedekjød og en uendelig Rigdom af Fiske, mange Maaneder om Aaret fandt en sikker Ankerplads. Styrkede paa Liv og Sjæl kunde de tilsidst fra dette saa heldigt beliggende Punct af vidt og bredt true den hele Kyst.

Alexander Selkirks Ophold paa Øen falder i Begyndelsen af det attende Aarhundrede. Han var Høibaadsmand ombord paa Cinque-ports, et lille Skib paa 90 Tønder, som fulgte med Skibet St. George, hvis Chef var den berømte Verdensomseiler Dampier, og i Aaret 1704 omseilede Cap Horn, for i det stille Hav at krydse mod Spanierne. I September samme Aar, efter at Cinque-ports ifølge en Trætte med Dampier allerede havde skilt sig fra ham, kom

Selkirk ligeledes selv i Uenighed med Capitain Stradling (der nok har været en raa Person), da de netop ankrede ved Juan Fernandez, og da Skibet desuden var meget læk og i det hele i daarlig Forfatning, tog han den Beslutning at blive der alene. Men da Baaden igjen gik fra Land, vaklede hans Beslutning, og han forlangte igjen at blive taget ombord. Men Capitainen afslog ham denne Bøn og lod ham blive tilbage paa den øde Ø med hans Klæder, Sengklæder, en Bøsse, noget Ammunition, en Øxe, en Kniv og en Kjedel tilligemed hans Bøger og metriske Instrumenter. I Begyndelsen faldt Eensomheden tungt paa Selkirks Hjerte, men lidt efter lidt lærte han, trøstet ved Religion og Vane, at finde sig i sin forladte Stilling, og følte sig tilsidst fuldkommen lykkelig og tilfreds.

Ved Øvelse lærte han i Løbet at indhente de vilde Geder, og han mener under sit Ophold paa Øen at have fanget over Tusinde, af hvilke han lod Halvparten løbe igjen efterat han først havde mærket deres Ører ved et Snit. Den første Ged, som Lord Ansons Folk omtrent 30 Aar derefter fangede paa Øen, var paa denne Maade mærket, og da den var meget gammel, tænkte man sig, at den nok engang havde været under Selkirks Hænder. Han tæmmede ogsaa smaa Kid og holdt sig en Garde af Katte, som maatte beskytte ham mod de frække Rotter, naar han sov. Da hans Klæder vare slidte, lavede han sig en Dragt af Gedeskind; at lave sig Sko vilde dog ikke ret lykkes ham. Ved at bygge og udsmykke sin Hytte, ved at jage og fiske, ved at læse og bede og ved at afrette sine tamme Dyr, med hvilke han tidt pleiede at dandse og synge, fik han Tiden til at gaae; saaledes forløb fire Aar og fire Maaneder; da ankrede to engelske Kaperskibe «Duke», Capitain Rogers og «Duchess», Capitain Courteney fra Bristol, ved Juan Fernandez og toge ham næsten imod hans Villie med.

Et Besøg af Spanierne, for hvis Kugler han frelste sig ved Flugten, og et Fald fra en steil Klippe, ifølge hvilket

han (hvad han beregnede efter Maanens Forandring) tre Dage laae uden Bevidsthed paa Jorden og derpaa næppe kunde krybe til Hytten, hvor han i lang Tid maatte holde Sengen, vare de eneste vigtige Hændelser, der afbrøde hans eensformige Eneboerliv. Skjøndt han hver Dag havde læst høit og holdt Bøn, saa var hans Sprog alligevel næsten blevet uforstaaeligt ved den lange Taushed. Ombord paa «Duke» befandt sig som Lods den før omtalte Dampier, nu 57 Aar gammel (man formoder, at eet eller andet Feiltrin maa have berøvet den geniale Mand hans tidligere Rang), og paa hans Anbefaling blev Selkirk ansat som Baadsmand. I denne Egenskab var han med at afbrænde en lille peruviansk By paa Kysten, som ogsaa ved at kapre et Manilla-Skib paa den californiske Kyst, og kom den 1ste October 1711 omkring det gode Haabs Forbjerg tilbage til England.

Hans Bliven paa Juan Fernandez havde været hans Lykke, thi kort efter at han havde forladt «Cinque-ports», var Skibet taget af Spanierne, og dets Mandskab maatte flere Aar smægte i et usselt Fængsel. Efterat være kommet tilbage til Mennesker følte Selkirk tidt Længsel efter sin romantiske Eensomhed. Han kunde ikke længer finde sig i den ivrige Travlhed, og det selskabelige Livs Baand laae tungt paa hans Sind. Han pleiede i hele Timer at sidde paa en høi Klippe og ligesom hensunket i dybe Tanker at stirre ud over Havet. Hans Phantasie har sagtens da igjen foremalet ham Juan Fernandez, og Stemmer fra den øde Eensomhed klang ham vel imøde fra det fjerne Ocean.

Da Selkirks mærkværdige Eventyr vakte nogen Opsigt, skrev han dem op og betroede Manuskriptet til en ung, talentfuld Forfatter, Daniel Defoe, for at han til Begges Fordeel skulde kunstnerisk bearbeide det raae Stof. Den Lærde beholdt Papirerne og gav den stakkels Sømand dem efter nogen Tids Forløb med kold Fornemhed tilbage og sagde ham, at man ikke kunde gjøre noget deraf. Men snart efter udkom „Robinson Crusoe“, som overordenlig

hurtigt blev solgt og indbragte Defoe mange Penge, men heraf (jeg skammer mig ved at fortælle det) gav han dog Selkirk ikke en eneste Skilling! Efter flere Aars Forløb af et bevæget Liv betroede den gamle Defoe een af sine Sønner sin Formue under den Betingelse, at han derfor skulde udbetale ham en Livrente; men den unaturlige Skurk glemte sin Forpligtelse og lod sin gamle Fader lide Nød og Sult. Ved at mindes henrundne Dage maa Robinsons livstrætte Forfatter vist ofte have tænkt paa den fattige Selkirk, og han har da vist ønsket dengang at have været retfærdig og ædel.

Selkirks Eneboerliv paa Juan Fernandez gav ogsaa senere Digteren Cowper Stof til nogle smukke, i England velbekjendte Vers, i hvilke de Tanker, som en saadan Situation kan fremkalde ere skildrede træffende og med naturlig Sandhed.

En prosaisk Oversættelse heraf vil maaskee ikke være den overbærende Læser imod.

„Jeg er Herskér over alle de Ting, som mit Øie seer omkring mig: Dyr, Fugle ere mig underdanige, ingen kan modstaae mig!

Eensomhed, hvor er din Skjønhed, som Digteren snakker for mig om? Bedre at lide Nød mellem Mennesker end at være Konge i Ørkenen.

Ak, ganske fremmed for Menneskeheden vandrer jeg træt, Dag ud Dag ind; jeg hører aldrig en Vens Stemme, jeg skræmmes ved Klangen af min egen.

Ligegyldig og uforfærdet gaaer Dyret forbi mig, det kjender endnu saa Lidt til Mennesket, jeg gyser næsten ved dets Tamhed.

Venskab! Kjærlighed! hulde Gaver, skjænkede os af Gud til vor Lykke; hvis jeg blot havde Fuglenes Vinger, ak, hvor skulde jeg ile Eder imøde.

Jeg vilde da ved en Broders Bryst lette Kummerens

Byrder, lære Viisdom af Alderdommen og af Ungdommen at være glad.

En Christens Andagt! hvilke Skatte ligge ei skjulte i dette Ord, mere dyrebare end Guld og Sølv, end Alt, hvad Verden ellers byder.

Dog disse Dale hørte aldrig Kirkeklokkens Klang, sukkede aldrig ved Gravklokken, smilede aldrig paa Helligdagens Morgen.

I Vinde, som have kastet mig herhid, bringer mig en eller anden venlig Hilsen fra det fjerne Hjem til denne øde Kyst.

Mindes mine Venner mig endnu? Har deres Hjerte ikke forglemt mig? Vist mig denne Trøst imøde, om jeg end ikke skulde see dem mere!

O, hvor hurtig iler Tanken gjennem de umaadelige Rum; mod den er Stormens Vinger matte og Lysets Piil langsom.

Tanken bærer mig i sin Flugt med sig til de fjerne Elskede; men naar jeg tænker mig om, kaldes jeg grusomt tilbage igjen til Fortvivlelse.

Det er Aften; Dyr og Fugle ere dragne hjem til deres Leie; ogsaa jeg har Hviletimer og min Hytte vinker ogsaa mig.

Ja ogsaa her hersker Guds Godhed, som oplyser Ulykkens Nat, og gyder Trøstens søde Balsam i Sorgens bittre Skaal!"

Lord Anson, den berømte Søhelt og Jordomseiler, opholdt sig paa Juan Fernandez i Aaret 1711. Dog Historien om de uhørte Trængsler, der tvang ham til at søge frelsende Tilflugt paa hiin øde Ø, er altfor mærkværdig, saa at jeg finder mig foranlediget til at omtale den lidt udførligere.

England var dengang i Krig med Spanien, og Anson fik det Hverv at trænge ind i Sydhavet og at lade Amerikas fjerne Vestkyst føle Vægten af den brittiske Sømagt. Med

langte forgjæves Næring af deres Mødre, ethvert Middel til at slukke Tørsten blev forsøgt. Mange drak Søvand, Andre badede sig deri eller vædede Hovedet dermed, men Mangelen paa fersk Vand kunde derved ikke erstattes; Dag for Dag tiggede de om Regn og løftede deres Flaskegræskar op imod Himlen; men de lette Skyer, som svævede høit over dem, syntes kun at forkynde dem en ubestemt Forlængelse af deres Lidelser. Paa denne Maade vare allerede 17 af dem døde under de frygteligste Pinsler, og de Overlevende saae med de Vildes stoiske Sindro den samme Skjæbne imøde.

Dog endelig sendte Forsynet Hjælp. Himlen blev bedækket med tætte Skyer og en Regn strømmede ned, der med største Begjærlighed blev opsamlet og ikke blot for Øieblikket stillede de Ulykkeliges Tørst, men tillige forsynede dem med Forraad af Vand til længere Tid. Saaledes styrkede vovede de igjen at fatte Haab, men nu meldte sig en anden ikke mindre frygtelig Fjende — Sulten. Jeg gider ikke omtale det skrækkelige Middel, hvorved de frelstes fra at døe, indtil det endelig lykkedes dem at fange en Haifisk, som nu traadte istedetfor den gruelige Føde, som de i den sidste Tid havde maattet holde sig til.

Nu kunde de igjen roe og sætte Seil til, og snart øinede de Land, hvor de opdagede Cocospalmer med Nødder. De gjennemskare lykkeligt Brændingen, men da de vare komne iland, kunde de ikke klavre op ad de høie Stammer, men maatte derfor fælde dem med Øxen.

Ved at vandre om paa Øen traf de flere i Lagunen liggende Kanoer og saae heraf, saavelsom af Fodstierne, der gjennemskare Skovene, at den før havde været beboet; og da det var dem bekjendt, at de fleste Indfødte paa de lave Øer vare Menneskeædere, saa besluttede de ikke at opholde sig paa dette farlige Sted længer, end det var nødvendigt for igjen at komme til Kræfter.

De byggede Hytter, gravede Brønde, byggede endnu tre

Kanoer og samlede et betydeligt Forraad af Cocosnødder og tørrede Fiske.

Da de i lang Tid ikke bleve forstyrrede i deres Rolighed, saa forsvandt lidt efter lidt deres Frygt, og de bleve hele 13 Maaneder paa Øen, hvorpaa de igjen betroede sig til det lumske Hav.

De styrede mod Nordvest og fik efter flere Dages Forløb Øie paa den ubeboede Byam-Martins-Ø. Da de prøvede paa at lande her, fik deres Kano en Læk, ved hvilken Leilighed rigtignok Ingen mistede Livet, men hvorved de bleve nødte til at opholde sig længere her, saa at de allerede havde tilbragt otte Maaneder paa dette Sted, da Beechy traf dem.

Af forskjellige Omstændigheder kunde man slutte, at den Ø, hvor de Ulykkelige efter deres lange Omflakken først landede, var Teku- eller Barrow-Øen. Men Teku ligger 420 Sømile borte fra Kjedeøen, og naar man dertil lægger de 100 Mile, som de i Begyndelsen havde seilet henimod Maitia og den Strækning, som de tilbagelagde paa Veien til Barrowøen, saa kan man vel antage, at de ere drevne 600 Mile mod Øst.

Her see vi altsaa, at Menneskestrømmen ligesaa godt i den nordlige, som i den sydlige Halvkugle har kunnet bevæge sig fra Vest til Øst paa det store Ocean mod Solens Løb, og at de sidste Glimt af den asiatiske Dannelse i Tidernes Løb endogsaa vare istand til at naae Paaskeøen, uden at Elementerne ubønhørligt modsatte sig deres Udbredelse.

Hvor hyppigt maae ikke Scener, som de her anførte, have gjentaget sig paa det vide Hav? Hvor tidt kan Stormen ikke have grebet dristige Vovehalse, kjække Søfolk, ulykkelige Flygtninge, som den grusomme Krig forviste fra Fædrelandet, og slynget dem langt ud i det veiløse, ubekjendte Hav? Mange fandt udentvivl deres Grav her — de laae under for Orkanen eller for den endnu skrækkeligere Hungersnød, — men Nogle naaede lykkeligt et eller andet grønt

Eiland, hvor de kunde friste Livet og blive Stiftere af et nyt Folk. Paa samme Maade gaaer den største Deel af de utallige Plantefrø, som Oceanets Strømninger føre med sig, tabt i de salte Bølger; men mange af dem kastes ved et lykkeligt Tilfælde ubeskadt og med Evne til at spire ind i den stille Lagune, og bidrage til at smykke den nøgne Klippe, hvor de efter lang Omflakken tilsidst fandt et nyt Hjem.

Det vilde være høist interessant at kunne løfte det Slør, som bedækker Planternes, Dyrenes og Menneskenes hemmelighedsfulde Historie paa de eensomme Øer i det store Verdenshav, og at kunne udfinde de fjerne Kilder, som her forene sig til en ny Skabelse. Dog intet menneskeligt Øie vil nogensinde kunne gjennemtrænge disse Mysterier, og kun i de store, almindelige Træk formaae vi at see Oceanets Virksomhed ved Udbredelsen af det organiske Liv.

Sjette Kapitel.

Juan Fernandez.

Øens Opdagelse. — Dens Beskrivelse. — Alexander Selkirk. — Hans Hændelser paa denne Ø. — Hvordan han siden befandt sig i Hjemmet. — Defoe, Robinsons Forfatter. — Cowpers Digt om Selkirk. — Anson i det store Ocean. — Uhyre Trængsler, som hans Eskadre gjennemgik, førend han naaede Juan Fernandez. — Frelse og Glæde. — Geder og Hunde. — Søløver. — Havets Rigdom af Fisk. — Glocesters Skuffelse. — Anson forlader Juan Fernandez. — Spaniernes og Chilenernes Forsøg paa at grundlægge en Straffecolonie. — D'Urvilles Besøg 1838. — Sidste Efterretninger fra Aaret 1858.

Nogle Øer takke deres Størrelse eller Skjønhed, deres Producters Vigtighed eller deres gode Beliggenhed for Handelen for den Berømmelse, de nyde; men Juan Fernandez er især bleven Menneskeheden bekjendt ved en Roman.

Thi her var det, hvor Alexander Selkirk, den sande, oprindelige Robinson, Stammefaderen til Crusoe, til den yngre, den schweitziske Robinson, med eet Ord til hele den talrige, altid friskt blomstrende Slægt af Robinsoner, levede flere Aar langt fra alle Mennesker, uden at ane, at der fra hans fjerne Eremitbolig skulde udstraale et Lys til Belæring og Glæde for utallige barnlige Hjerter.

Allerede for vor gamle Ungdomsvens Skyld, vil Selkirks nærmere Bekjendtskab vist ikke være min Læser ubehageligt; dog førend jeg forestiller ham, ville vi dvæle nogle Øieblikke ved Beskrivelsen af den ved ham saa berømte Ø og dens tidligere Historie.

I Aaret 1563 blev den tilfældigviis opdaget af Juan Fernandez, hiin før omtalte spanske Lods, der istedetfor som hans Forgjængere slavisk at holde sig ved Kysten, hvor de næsten stedse maatte kjæmpe mod Søndenvinden og mod Strømmen, bristigt styrede ud fra Callao i det vide Hav, og paa denne Maade først udfandt den rigtige Søvei fra Peru til Chili og Cap Horn.

Næsten overalt med steile Kyster løfter den lille Ø sig høit op af Havet. Den er fire Mile lang og to Mile bred. De skarpe phantastisk takkede Bjergaase ere synlige i flere Miles Frastand, og naar man nærmer sig, udfolder sig for Øiet en skjøn Natur med Klipper, Skove og Enge. Frugtbare Dale, gjennemstrømmede af klare Bække, der undertiden danne ikke ubetydelige Vandfald, ligge imellem Bjergene. Paa den nordlige Side ligger Havnen, en som et Krater afrundet Bugt, indesluttet af en høi Klippekjedel. Ofte er den i lang Tid utilgjængelig formedelst Modvind. Udsigten fra Ankerpladsen skildres som meget deilig, eftersom Landet fra Strandkanten af jævnt stigende hæver sig omtrent en halv tydsk Miil til en Bjergryg, der i Baggrunden næsten lodret kneiser i en Høide af 1700 Fod, og hvis Fladetinde er bedækket med yppig Skov. Mod Havet straane Klipperne tilhøire og tilvenstre, saa at de ved Strandkanten kun ere 7 eller 800 Fod høie. Herlige Grupper af Myrthetræer, for det meste frie for Underskov, saa at man let kan vandre derigjennem, smykke den af Naturen dannede yndige Have i Dalen. Kaalpalmen seer man hyppig, en kostelig Gave for Sømanden, naar han længe har maattet undvære den forfriskende Plantesøde, man seer ogsaa Kirsebærtræer og Fersknener, som Anson af Taknemmelighed medbragte fra en anden Verdensdeel og plantede her.

Pebermynte og Timian opfylde Luften med Vellugt; Jordbærret dufter under blomstrende Buske, og rislende Bække snoe sig overalt gjennem den grønne Engbund og forsvinde tilsidst mellem Strandbreddens Rullestene. En

lille livlig Dyreverden, deels oprindelig, deels indført af fremmede Søfarende, bringer Liv og Bevægelse i denne vilde Egn. En smuk Colibri (Otiorynchus stephanoides) svæver fra Busk til Busk og Geder græsse paa enhver Høi. Dette sidste Dyr skal Juan Fernandez selv have hidbragt, da han, som det syntes kjed af at være Lods, kort efter at have opdaget Øen, med Kone og Børn nedsatte sig paa denne; men da Valdivia havde erobret Chili, drog han derhen.

Denne Ø, der ligger omtrent 115 geographiske Mile fra den amerikanske Kyst, bliver ogsaa kaldt Mas a tierra (nærmere Landet), for at adskille den fra en mindre, men høiere Ø,. som ligger omtrent 50 Sømile længere ude i Havet, og derfor kaldes Mas a fuera (længer ude).

Ligeoverfor Sydpyntern af Mas a tierra hæver sig en næsten nøgen Klippe, der kaldes Isla de lobos (Sælhundeøen).

Da Spanierne opdagede Hovedøen i denne lille Gruppe, fandt de den aldeles ubeboet, og søgte heller ikke siden at drage nogen Fordeel af den. Saameget des nyttigere blev Øen for deres frygtelige Fjender, Flibustierne, som gjorde den til en Yndlingsplads, hvor de hvilede og sankede Kræfter, da de her foruden Brændsel, fortræffeligt Vand, Gedekjød og en uendelig Rigdom af Fiske, mange Maaneder om Aaret fandt en sikker Ankerplads. Styrkede paa Liv og Sjæl kunde de tilsidst fra dette saa heldigt beliggende Punct af vidt og bredt true den hele Kyst.

Alexander Selkirks Ophold paa Øen falder i Begyndelsen af det attende Aarhundrede. Han var Høibaadsmand ombord paa Cinque-ports, et lille Skib paa 90 Tønder, som fulgte med Skibet St. George, hvis Chef var den berømte Verdensomseiler Dampier, og i Aaret 1704 omseilede Cap Horn, for i det stille Hav at krydse mod Spanierne. I September samme Aar, efter at Cinque-ports ifølge en Trætte med Dampier allerede havde skilt sig fra ham, kom

Selkirk ligeledes selv i Uenighed med Capitain Stradling (der nok har været en raa Person), da de netop ankrede ved Juan Fernandez, og da Skibet desuden var meget læk og i det hele i daarlig Forfatning, tog han den Beslutning at blive der alene. Men da Baaden igjen gik fra Land, vaklede hans Beslutning, og han forlangte igjen at blive taget ombord. Men Capitainen afslog ham denne Bøn og lod ham blive tilbage paa den øde Ø med hans Klæder, Sengklæder, en Bøsse, noget Ammunition, en Øxe, en Kniv og en Kjedel tilligemed hans Bøger og metriske Instrumenter. I Begyndelsen faldt Eensomheden tungt paa Selkirks Hjerte, men lidt efter lidt lærte han, trøstet ved Religion og Vane, at finde sig i sin forladte Stilling, og følte sig tilsidst fuldkommen lykkelig og tilfreds.

Ved Øvelse lærte han i Løbet at indhente de vilde Geder, og han mener under sit Ophold paa Øen at have fanget over Tusinde, af hvilke han lod Halvparten løbe igjen efterat han først havde mærket deres Ører ved et Snit. Den første Ged, som Lord Ansons Folk omtrent 30 Aar derefter fangede paa Øen, var paa denne Maade mærket, og da den var meget gammel, tænkte man sig, at den nok engang havde været under Selkirks Hænder. Han tæmmede ogsaa smaa Kid og holdt sig en Garde af Katte, som maatte beskytte ham mod de frække Rotter, naar han sov. Da hans Klæder vare slidte, lavede han sig en Dragt af Gedeskind; at lave sig Sko vilde dog ikke ret lykkes ham. Ved at bygge og udsmykke sin Hytte, ved at jage og fiske, ved at læse og bede og ved at afrette sine tamme Dyr, med hvilke han tidt pleiede at dandse og synge, fik han Tiden til at gaae; saaledes forløb fire Aar og fire Maaneder; da ankrede to engelske Kaperskibe «Duke», Capitain Rogers og «Duchess», Capitain Courteney fra Bristol, ved Juan Fernandez og toge ham næsten imod hans Villie med.

Et Besøg af Spanierne, for hvis Kugler han frelste sig ved Flugten, og et Fald fra en steil Klippe, ifølge hvilket

han (hvad han beregnede efter Maanens Forandring) tre Dage laae uden Bevidsthed paa Jorden og derpaa næppe kunde krybe til Hytten, hvor han i lang Tid maatte holde Sengen, vare de eneste vigtige Hændelser, der afbrøde hans eensformige Eneboerliv. Skjøndt han hver Dag havde læst høit og holdt Bøn, saa var hans Sprog alligevel næsten blevet uforstaaeligt ved den lange Taushed. Ombord paa «Duke» befandt sig som Lods den før omtalte Dampier, nu 57 Aar gammel (man formoder, at eet eller andet Feiltrin maa have berøvet den geniale Mand hans tidligere Rang), og paa hans Anbefaling blev Selkirk ansat som Baadsmand. I denne Egenskab var han med at afbrænde en lille peruviansk By paa Kysten, som ogsaa ved at kapre et Manilla-Skib paa den californiske Kyst, og kom den 1ste October 1711 omkring det gode Haabs Forbjerg tilbage til England.

Hans Bliven paa Juan Fernandez havde været hans Lykke, thi kort efter at han havde forladt «Cinque-ports», var Skibet taget af Spanierne, og dets Mandskab maatte flere Aar smægte i et usselt Fængsel. Efterat være kommet tilbage til Mennesker følte Selkirk tidt Længsel efter sin romantiske Eensomhed. Han kunde ikke længer finde sig i den ivrige Travlhed, og det selskabelige Livs Baand laae tungt paa hans Sind. Han pleiede i hele Timer at sidde paa en høi Klippe og ligesom hensunket i dybe Tanker at stirre ud over Havet. Hans Phantasie har sagtens da igjen foremalet ham Juan Fernandez, og Stemmer fra den øde Eensomhed klang ham vel imøde fra det fjerne Ocean.

Da Selkirks mærkværdige Eventyr vakte nogen Opsigt, skrev han dem op og betroede Manuskriptet til en ung, talentfuld Forfatter, Daniel Defoe, for at han til Begges Fordeel skulde kunstnerisk bearbeide det raae Stof. Den Lærde beholdt Papirerne og gav den stakkels Sømand dem efter nogen Tids Forløb med kold Fornemhed tilbage og sagde ham, at man ikke kunde gjøre noget deraf. Men snart efter udkom „Robinson Crusoe“, som overordenlig

hurtigt blev solgt og indbragte Defoe mange Penge, men heraf (jeg skammer mig ved at fortælle det) gav han dog Selkirk ikke en eneste Skilling! Efter flere Aars Forløb af et bevæget Liv betroede den gamle Defoe een af sine Sønner sin Formue under den Betingelse, at han derfor skulde udbetale ham en Livrente; men den unaturlige Skurk glemte sin Forpligtelse og lod sin gamle Fader lide Nød og Sult. Ved at mindes henrundne Dage maa Robinsons livstrætte Forfatter vist ofte have tænkt paa den fattige Selkirk, og han har da vist ønsket dengang at have været retfærdig og ædel.

Selkirks Eneboerliv paa Juan Fernandez gav ogsaa senere Digteren Cowper Stof til nogle smukke, i England velbekjendte Vers, i hvilke de Tanker, som en saadan Situation kan fremkalde ere skildrede træffende og med naturlig Sandhed.

En prosaisk Oversættelse heraf vil maaskee ikke være den overbærende Læser imod.

„Jeg er Hersker over alle de Ting, som mit Øie seer omkring mig: Dyr, Fugle ere mig underdanige, ingen kan modstaae mig!

Eensomhed, hvor er din Skjønhed, som Digteren snakker for mig om? Bedre at lide Nød mellem Mennesker end at være Konge i Ørkenen.

Ak, ganske fremmed for Menneskeheden vandrer jeg træt, Dag ud Dag ind; jeg hører aldrig en Vens Stemme, jeg skræmmes ved Klangen af min egen.

Ligegyldig og uforfærdet gaaer Dyret forbi mig, det kjender endnu saa Lidt til Mennesket, jeg gyser næsten ved dets Tamhed.

Venskab! Kjærlighed! hulde Gaver, skjænkede os af Gud til vor Lykke; hvis jeg blot havde Fuglenes Vinger, ak, hvor skulde jeg ile Eder imøde.

Jeg vilde da ved en Broders Bryst lette Kummerens

Byrder, lære Viisdom af Alderdommen og af Ungdommen at være glad.

En Christens Andagt! hvilke Skatte ligge ei skjulte i dette Ord, mere dyrebare end Guld og Sølv, end Alt, hvad Verden ellers byder.

Dog disse Dale hørte aldrig Kirkeklokkens Klang, sukkede aldrig ved Gravklokken, smilede aldrig paa Helligdagens Morgen.

I Vinde, som have kastet mig herhid, bringer mig en eller anden venlig Hilsen fra det fjerne Hjem til denne øde Kyst.

Mindes mine Venner mig endnu? Har deres Hjerte ikke forglemt mig? Vist mig denne Trøst imøde, om jeg end ikke skulde see dem mere!

O, hvor hurtig iler Tanken gjennem de umaadelige Rum; mod den er Stormens Vinger matte og Lysets Piil langsom.

Tanken bærer mig i sin Flugt med sig til de fjerne Elskede; men naar jeg tænker mig om, kaldes jeg grusomt tilbage igjen til Fortvivlelse.

Det er Aften; Dyr og Fugle ere dragne hjem til deres Leie; ogsaa jeg har Hviletimer og min Hytte vinker ogsaa mig.

Ja ogsaa her hersker Guds Godhed, som oplyser Ulykkens Nat, og gyder Trøstens søde Balsam i Sorgens bittre Skaal!"

Lord Anson, den berømte Søhelt og Jordomseiler, opholdt sig paa Juan Fernandez i Aaret 1711. Dog Historien om de uhørte Trængsler, der tvang ham til at søge frelsende Tilflugt paa hiin øde Ø, er altfor mærkværdig, saa at jeg finder mig foranlediget til at omtale den lidt udførligere.

England var dengang i Krig med Spanien, og Anson fik det Hverv at trænge ind i Sydhavet og at lade Amerikas fjerne Vestkyst føle Vægten af den brittiske Sømagt. Med

fex større og mindre Krigsskibe, som havde næsten 2000 Mand ombord, seilede Commodoren om Morgenen den 7de Marts 1741 gjennem Le Maire-Strædet og, skjøndt dette er 7 til 8 Mile langt, gjennemfløi man det ved Hjælp af Strømmen og en frisk Vind i mindre end to Timer. Den klareste Himmel oplivede den ellers saa vilde Scene, og Eskadren, som meente at have overstaaet den vanskeligste Deel af Farten, og syntes paa Lykkens Vinger ligesom at blive baaret til Hæder og et rigt Bytte, hengav sig til de mest glimrende Forhaabninger. Man havde ingen Anelse om de Ulykkens skrækkelige Skyer, som snart vilde briste, eller at den Tid var saa nær, da Skibene vilde skilles ad for aldrig mere at komme sammen, og at denne Gjennemseilings Timer tilhørte den sidste glade Dag, som de Fleste skulde opleve.

Thi fra nu af reiste sig under bestandig Modvind fra Vest en Række Storme, der endogsaa overraskede de ældste Søfolk ombord og fik dem til at tilstaae, at hvad de hidtil havde anseet for Storme egenlig kun vare svage Briser i Sammenligning med disse Vindes Magt, der optaarnede saa korte og tillige saa kæmpemæssige Bølger, at de overgik det aabne Havs brede Vover, og Skibsfolket svævede i evig Fare for at blive kastet om paa Dækket eller slynget mod Rælingen, hvorved ogsaa mange bleve saarede og nogle dræbte.

Undertiden sagtnedes Stormen ligesom lumsk og gav dem Mod til at sætte Topseilene til, — men saa bleve de i et Nu revne af Stængerne, og for at gjøre Faren fuldstændig formørkede tæt Sneefog ofte Luften.

Den 23de Marts var Ansons Skib «Centurionen» ved evigt at arbeide i et saa oprørt Hav blevet saa løst i sin øvre Bygning, at det trak Vand gjennem alle Fuger, og at hverken Officierer eller Mandskab kunde ligge tørt i Sengen. Det var endogsaa sjelden, at Nogen lagde sig to

Nætter efter hinanden uden ved det indtrængende Vand at blive jaget fra sit Leie.

Den 24de Marts blev een af de bedste Matroser skyllet overbord, og trods den uhyre Bølgegang saae man ham svømme af al Magt, uden at der var den mindste Mulighed for at hjælpe ham. Hans Ulykke vakte saameget mere Bedrøvelse, da man tabte ham afsyne, medens han endnu kæmpede mod Bølgerne og af den Kraft, som han lagde for Dagen, maatte slutte, at han endnu længe vilde blive sig sin haabløse Tilstands Rædsel bevidst. Digteren Cowper har ogsaa helliget denne Ulykkelige et smukt Digt, af hvilket jeg idetmindste vil anføre en Strophe:

No poet wept him; but the page
Of narrative sincere
That tells his name, his worth, his age,
Is wet with Ansons tear:
And tears by bards and heroes shed,
Alike immortalize the dead.

Den 3die April udbrød en Storm, der varede tre Dage og i Raseri overgik alle dem, de hidtil havde oplevet, og i hvilken eet af Skibene mistede sin Stormast.

Den 13de April troede man allerede at være kommet saa langt mod Vest, at man nærede Haab om snart at forlade Stormenes Region og efter faa Dage at kunne nyde det stille Oceans saa ofte priste klare Veir. Men hvor skrækkeligt blev man ikke skuffet, da man næste Morgen fik Øie paa Cap Non og nu først blev opmærksom paa den østlige Strømnings Magt, som hidtil havde tilintetgjort alle Anstrengelser. Istedetfor, som man haabede, at befries fra alle Trængsler og Sorger, saae man sig nu twunget til paany at kjæmpe mod hine frygtelige Vestenvinde, og dette ovenikjøbet med et Mandskab, der var modløst og svækket, og blandt hvilket Døden allerede begyndte at gjøre lyst. Opfyldte af disse nedslaaende Tanker og skumle Anelser,

styrede de atter mod Sydvest, da en bitter Erfaring havde lært dem, at, hvormeget man end ved den vestlige Cours tog den østlige Strømnings Drift med i Beregning, vilde man efter et andet Forsøg paa at undgaae den dog endnu engang finde sig skuffet.

Lige til 22de April holdt man sydvestlig Cours, saa at man nu befandt sig under den 60 Bredegrad og efter Beregningen omtrent 6 Grader vestlig for Cap Noir. Tillige syntes Veirliget at blive gunstigere. Men den 24de April reiste sig igjen en frygtelig Storm, og henimod Midnat tabte «Centurionen» de andre Skibe af Eskadren afsigte, hvilke hidtil, trods al det foregaaende Uveirs Magt, stedse havde holdt sig i dens Nærhed.

Den 30te April smigrede man sig med, at Nøden nu havde naaet sit Høieste og vilde ende; men tvertimod opnaaede den i Mai Maaned en endnu høiere Grad, saavel med Hensyn til de stærke Storme, som til den tiltagende Dødelighed, der truede Skibet med fuldstændig Undergang.

Henimod Slutningen af April fandtes endnu kun Faa ombord, som jo meer eller mindre havde lidt af Skørbug, og i Løbet af hiin Maaned mistede «Centurionen» ikke mindre end 43 Mand; men i Mai Maaned voxede Dødsfaldenes Antal til det dobbelte, og da man ikke naaede Juan Fernandez før i Midten af Juni, havde Sygdommen til den Tid taget saa rædsomt Overhaand, at der efter et Tab af meer end 200 Mand tilsidst kun kunde afmønstres 24 Mand, som kunde gjøre Tjeneste.

Det stille Hav svarede kun meget lidt til sit Navn; thi da «Centurionen» den 8de Mai laae ligeoverfor Øen Socorro, hvor det var aftalt, at den skulde mødes med de øvrige Skibe, saae Skibet sig, efterat have krydset flere Dage der, skuffet i sine Forventninger. Tillige maatte man hvert Øieblik frygte for at blive drevet paa Land, og dette Lands vilde Udseende var virkelig afskrækkende; thi høit over den øde Klippekyst saae man de sneebedækkede Aase af Anderne

stige ivejret og Kysten skraanede steil ned imod Havet. Alle disse Farer, der vedvarede i 14 Dage forøgedes end mere ved den store Vanskelighed, man havde med at føre Skibet. Under eet af de hyppige Vindstød foer en Ildstraale over Dækket, sprang med et frygteligt Knald og saarede flere Matroser og Officierer. Meteoret var ledsaget af en stærk Svovlstank og Flammen udentvivl af samme Natur, som de større Lynstraaler, der samtidig fore gjennem Luften.

Den 22de Mai syntes alle forudgaaende Stormes Magt at have sammensvoret sig til det ulykkelige Skibs Undergang. Næsten alle Seil bleve sønderrevne, og henimod Kl. 8 om Aftenen slog en bjerghøi Bølge med saa frygtelig Magt mod Skibet, at næsten alt Tougværket ved dette Stød blev ødelagt og Masterne truede med at gaae overbord. Man ventede hvert Øieblik at gaae under, og skjøndt Vinden efter nogle Timers Forløb sagtnedes, saa rullede Fartøiet af Mangel paa Seil dog hjælpeløst omkring paa den hule Sø. Man gjorde sig al Umage for, saavidt det var muligt, igjen at bøde paa Skaden og ordne Seilene, da man svævede i den største Fare for at blive kastet ind paa den øde Kyst af Chiloe.

Lykkeligviis dreiede Vinden sig pludselig, da Nøden var paa det Høieste, saa at man kun med eet Seil satte af fra Landet. Capitainen stod tilroers, medens alle andre Hænder, der endnu kunde røre sig, vare beskjæftigede med Seilene, Tougværket og Masterne. Efter denne rædsomme Storm bedagede Veiret sig dog og Anson, som nu var overbeviist om, at de andre Skibe vare fortabte, besluttede ikke længer at vente paa dem, men seile til Juan Fernandez, det eneste Punkt, hvor der viste sig Mulighed til at helbrede de Syge og igjen at istandsætte det saa ilde medhandlede Skib. Hvis et spansk Krigsskib tilfældigviis skulde befinde sig der, saa var Expeditionens Skjæbne afgjort, thi det var ikke at tænke paa at kunne forsvare sig.

Den 28de Mai befandt «Centurionen» sig tæt i Nær-

heden af Juan Fernandez. Men de lumske Magter, som havde tilføiet Englænderne saa usigelig Elendighed, vilde endnu ikke holde op med deres Forfølgelser og bevirkede en Forandring i Coursen, hvorved man spildte ni Dage og mistede 70 til 80 Mand, som udentvivl vilde været frelste, hvis man blot nogle Timer havde kunnet holde den oprindelige Cours.

Den 9de Juni ved Daggry viste sig endelig tydelig Bjergtoppene paa Øen, som man saa inderligt længtes efter. «Centurionens» Tilstand var nu blevet saa ynkelig, at der mellem de 200 og nogle Mand, som den endnu havde ombord, Officierer, Tjenere og Skibsdrenge med indbefattet, næppe fandtes Kræfter nok til at føre den ind i den frelsende Havn.

Den 10de Juni befandt man sig under Vinden ved Øen og saae med Glæde, at de vildt kløftede og takkede Fjeldmasser, som seete langtfra ydede et intet mindre end indbydende Syn, i Nærheden havde et ganske andet Udseende, eftersom de overalt vare beklædte med Skov, og de deiligste Dale, smykkede med friskt Grønt og gjennemstrømmede af Bække og Vandfald, leirede sig langs Bjergskraaningerne. Det er ubeskriveligt, med hvilken glad Forventning man betragtede dette yndige Landskabsbillede, og hvor længselsfuldt Øiet fulgte et crystalklart Vandfald, som i Nærheden af Skibet styrtede ned i Havet fra en næsten 10 Fod høi Klippe.

Uagtet man anvendte al mulig Flid og Iver for sa[a] snart som muligt at udfrie de Syge, hvis Antal idetmindst beløb sig til 180, af deres væmmelige Tilstand, thi man kan begribe, i hvilket Smuds de maatte ligge, saa var de[t] dog ikke muligt før den 16de at faae dem iland, da der først maatte slaaes Telte op, hvori de kunde ligge.

Man bar de fleste af dem iland i deres Køier, et meget trættende Arbeide, hvori Commodoren selv tog Deel. Efter Landingen forløb næsten tre Uger, før Dødeligheden nogen

lende tog af; flere døde allerede i Baadene, saasnart de kom i den friske Luft, og i de første 10—12 Dage blev sjelden begravet mindre end 6 daglig. De haardest Angrebne kom sig kun meget langsomt, men de som ved Landgangen endnu havde kunnet krybe, følte sig snart styrkede.

Men det saae ogsaa ud, som om Naturen havde bestemt den yndige Ø til et Hospital for scorbutiske Syge, thi i den lette Jordbund voxede og trivedes, understøttede af det mest passende Klima, Karse og Brøndkarse, den fortræffeligste vilde Syre og en uendelig Mængde af Roer og Ræbiker. Skovene, som næsten overalt bedækkede Bjergene, vare frie for Krat, og den bølgeformede Jordbund ydede til alle Sider skjønne Udsigter.

Den Plads, hvor Commodore Anson lod sit Telt slaae op, var en lille Græsslette paa en jævn Skraaning, omtrent ½ engelsk Miil fra Havet. Ligeoverfor var der en bred Aabning gjennem Skoven, og herigjennem havde man fri Udsigt til Bugten og det for Anker liggende Skib. Bagved var Græssletten amphitheatralsk omgivet af en høi Myrtheskov, og over denne viste sig høie Bjergtoppe, der gave Landskabet en storartet Charakteer. To Bække fløde paa høire og venstre Side af Teltet under de Træers Skygge, der indhegnede Græssletten og fuldendte Billedets smukke Symmetrie.

De talrige Geder, som Selkirk fandt paa Øen, vare aftagne meget ved de Hunde, som Spanierne havde indført, og der levede kun faa paa de mest utilgængelige Klipper i særskilte Hjorder paa 20 til 30 Stykker, der aldrig blandedes med hinanden; de beboede ligesaa mange forskjellige Fæstninger og det var meget vanskeligt at faae fat paa dem.

Derimod havde Hundene formeret sig overordenligt, saa at enkelte Personer tidt bleve anfaldne af dem. Da der var saa faa Geder, maatte man formode, at de levede af unge Sælhunde. Disse sidste udgjorde ligeledes en Yndlingsspise for Englænderne, der kaldte det Lammekjød, lige-

som de ogsaa toge tiltakke med Søløverne under Navn af Oxekjød. Søløven er undertiden 20 Fod lang og 15 Fod i Omkreds. Naar man har skaaret gjennem den tommetykke Hud, finder man et Fedtlag, som idetmindste er en Fod tykt, førend man kommer til Kjødet eller Benene. Der var en forbausende Mængde Blod i disse Dyr, thi naar man saarede dem paa tolv forskjellige Steder, sprang der en rød Straale frem af enhver Aabning. For at maale, hvor meget Blod der var, blev en Søløve skudt og Blodet først tappet ud, og det befandtes at være 2 Tønder. Deres Haar var kort og brunt, men Halen og Finnerne næsten sorte. Hannerne havde en stor Snude, som hængte 5 til 6 Tommer nedad. Om Sommeren opholde disse Dyr sig ude paa Havet, men om Vinteren paa Landet, hvor de leve af Græs og alt det Grønne, som voxer ved Bredden af Ferskvandsbækkene. Naar de sove, udstille de Skildvagter, som i lang Frastand ere istand til at gjøre Larm, da de have en meget stærk Stemme. Hannerne slaaes undertiden ganske frygteligt, og engang var man meget forbauset over at see to af disse Dyr, der havde et ganske usædvanligt Udseende, men da man kom nærmere, fandt man, at det var to Søløver, som havde stødt hinanden med Tænderne, saa at de overalt vare bedækkede med Blod. Hjertet og Tungen smagte fortrinligt og vare langt bedre end de samme Dele af Oxen. Det var let at dræbe Søløverne, da de paa Landet kun bevæge sig med megen Besvær.

Desuden leverede Havet de fortræffeligste Fisk, især en kulsort Art, som de alle holdt meget af og som de kaldte Skorsteensfejere. Der fandtes Hummer af en Størrelse og Fiinhed i Smagen, som maaskee intet andet Sted i Verden. De veiede 8 til 9 Pund, og der var saa mange af dem, at Baadshagerne ofte gjennemborede dem, naar Schalupperne stødte til eller fra Land.

Man havde kun i kort Tid kunnet glæde sig ved alle disse herlige Gaver, der efter saa mange Lidelser og Savn

lydede usigelige Nydelser, da man den 21de Juli langt fra fik Øie paa et Skib, men som snart igjen forsvandt i Taagen og først den 26de henimod Middag igjen nærmede sig. Man var bange for, at det kunde være en spansk Krydser, men Frygten blev snart til Glæde, da man i hiint mistænkelige Fartøi gjenkjendte Glocester, een af «Centurionens» Ledsagere, som man troede var gaaet tabt. En Baad, ladet med ferskt Vand, Grøntsager og Fisk, blev strax sendt det til Hjælp, og aldrig kunde Hjælpen komme mere passende, thi et Skibsmandskab havde maaskee aldrig gjennemgaaet større Lidelser. To Trediedele af Mandskabet var allerede kastet overbord, og var Hjælpen ikke kommet itide, saa vilde Tørsten ogsaa have dræbt de Øvrige. Formedelst Modvind kunde Skibet ikke naae Rheden, saa at Commodoren næste Dag sendte en anden Baad ud med Levnetsmidler; Mandskabet saavel paa denne som paa den første saae Capitain Mitchell sig nødsaget til at beholde ombord, da han uden denne Forstærkning ikke mere var istand til at føre Skibet. Hele 14 Dage holdt Glocester sig i Nærheden af Øen uden at kunne naae den. Den 9de Juli fjernede den sig og først den 16de saae man den igjen, idet den forgjæves bestræbte sig for at klare Østpynten af Øen; thi Vinden bar endnu stedse fra Land, saa at den kun kunde nærme sig paa nogle Mile. Den satte Nødsignal til og den store Barkasse blev sendt derud med Proviant og tillige med den udtrykkelige Befaling, strax at vende tilbage; men formedelst det stormende Veir lykkedes dette først tredie Dagen efter. Baaden medbragte 6 Syge, af hvilke 2 døde paa Overfarten, og der meldtes, at, hvis Hjælpen ikke var kommet, vilde der ikke have været nogen Levende ombord. Desværre havde man intet Middel til at udrive Skibet af dets pinlige Stilling, der samme Dag blev endnu mere haabløs end forhen; thi endnu engang tabte man det affigte, og man troede, at det aldrig vilde lykkes det at ankre op, hvilket dog endelig lykkedes den 24de Juli, 33 Dage efter at det første Gang havde seet Øen.

Glocester havde ikke mistet mindre end tre Fjerdedele af sit Mandskab; af de Overlevende døde dog mod al Forventning kun meget faa, sandsynligviis fordi kun de stærkeste Naturer, der vare i Besiddelse af en livskraftig Spire til Helbredelse, havde kunnet modstaae hiint Overmaal af Trængsler.

Imidlertid havde man tilbørligt benyttet Tiden til at rense «Centurionen», fylde Vandfadene og saa hurtigt som muligt at sætte Alt i god Stand, da man ikke var uden Frygt for spanske Krydsere. Der blev indrettet en Ovn til at bage Brød i, og da endeel af Mandskabet allerede i Juli igjen kom til Kræfter, maatte de Stærkeste fælde Træer og kløve Brænde. Smedien blev sendt iland og et stort Telt slaaet op for Seilmageren.

I September Maaned viste det sig, at «Centurionen» fra Reisens Begyndelse af havde mistet 292 Mand og nu kun havde 214 Mand ombord. Glocesters Tab var endnu større; forunderligt nok var der ligeledes død 292 Mand, men kun 82 levnede. Med et saa stærkt sammensmeltet Mandskab kunde man naturligviis ikke mere udrette noget Stort, og man maatte frygte for at møde den spanske Admiral Pizarro, der, som man vidste, havde det Hverv at tilintetgjøre Ansons Planer i Sydhavet. Men af et lille spansk Skib, som den 7de September viste sig for Juan Fernandez og blev taget, fik man dog at vide, at Admiralen ved de samme Storme, der havde været saa uheldbringende for Eskadren, var drevet tilbage til Rio de la Plata, og at man altsaa fra denne Side ikke havde mere at frygte. De Syge vare nu igjen aldeles helbredede, og med nye Forhaabninger og med nyt Mod forlode de den 19de September den gjæstfrie Havn, hvor de efter den yderste Elendighed igjen følte sig fulde af Kraft, og ligesom igjen vare opvakte fra Døden til Livet.

Paa Tinian ville vi gjenfinde Anson, og der, ligesom vi have fortalt om hans Trængsler og Lidelser, ogsaa melde om hans Triumpher og hans Lykke.

I Aaret 1749 prøvede Spanierne paa at anlægge en lille Forbrydercolonie paa Juan Fernandez, men som snart efter blev forstyrret ved det samme Jordskjælv, som i Mai Maaned 1751 ødelagde Byen Conception i Chili. Det oprørte Hav rullede sine Bølger henover Dalen, saa at Gouverneuren tilligemed sin Familie og 35 andre Personer druknede. Overhovedet er Juan Fernandez meget udsat for Jordskjælv og den sittrer ofte, naar Fastlandet ryster sig. Ved det Jordskjælv, som i September 1835 sporedes gjennem hele Sydamerika, faldt Vandet i Cumberland-Bay, men snart efter steg det hurtigt 15 Fod høiere end den sædvanlige Springflod. Støtter af Damp og Ild opstege af Havet een Sømiil fra Kysten, udspyede Vand og Aske i alle Retninger, og efter den Tid var der, hvor der før havde været Grunde, kun et bundløst Dyb.

Disse Naturbegivenheder tilligemed hyppige Mytterier, Fædrelandets altfor store Nærhed, der lettede Forbrydernes Undvigelse og, som man fortæller, den utrolige Formerelse af Rotterne, der trods al Forsigtighed og Forfølgelse opaade Provianten, tilintetgjorde ligeledes det af den chileniske Regjering i Aaret 1816 gjorte Forsøg paa at anlægge et lille Botany-Bay paa Juan Fernandez, saa at Øen fra 1835 af igjen aldeles ligger overladt til Naturen og aaben for tilfældige Besøgere.

Sælhundejægere opholdt sig før her ofte; nu kommer her kun fra Tid til anden en Hvalfanger eller et af Nysgjerrighed draget Krigsskib for at forsyne sig med frisk Vand; thi Søløverne, der fordum vare saa talrige, ere forjagede eller findes endnu kun enkeltviis i Klippekystens afsides Huler.

I Mai Maaned 1838 forsøgte D'Urville at ankre i Cumberland-Bay, men da Vinden bestandig stod ugunstig, nøiedes han tilsidst med at sætte en Baad ud, der kun opholdt sig nogle Timer i Land. De med Buske tilvoxede Volde og forfaldne Mure af et lille Fort, tilligemed nogle

rustne Kanoner vidnede endnu om den chileniske Besætning. Noget tilhøire, ved Skraaningen af en lille Høi vare nogle rummelige Huler huggede i den blødere Steen. Herfra kunde man oversee den hele Bugt, og deels for Udsigtens Skyld, deels af Nysgjerrighed bestege Franskmændene Høien. Da de nærmede sig een af Hulerne, styrtede 5—6 store Hunde gjøende ud, men strax efter kom en Mand, der med et Ord bragte dem til Taushed og venligt hilsede de Fremmede. Det var en Olding, men desuagtet stærk og kraftig; hans lange hvide Haar hængte ned over den nøgne, solbrændte Hals; hans Ansigt tydede paa Ro og Ærlighed. En Skjorte og et Par Lærredsbuxer udgjorde hans Dragt; med Venlighed indbød han de Fremmede til at træde ind i hans Grotte.

Dette var een af de meest maleriske Boliger, som man kan tænke sig, rummelig, høi med rund Hvælving. Gulvet var udmærket reenligt og peent. Til høire Side hængte Gedeskind og røgede Fisk paa Væggen, og bag to Tønder befandt sig Eneboerens beskedne Leie; her stod en gammel Bøsse med langt Løb, her hængte en Jagttaske af Sælhundeskind og et stort Oxehorn. Tilhøire saae man først det af nogle Stene bestaaende Arnested, foran hvilket en stor Jagthund strakte sig, Huusherrens Yndling. Noget borte fra Arnestedet laae Aarer, Master og Seil til hans Baad, og lidt længer henne vare Sælhundeskind symmetrisk opstablede. Baggrunden af Hulen var nøgen Klippesteen med Undtagelse af nogle Smaabuske med lysegrønt Løv, som vandedes ved Fugtigheden, der dryppede ned gjennem Klippevæggens Revner. Et dæmpet Lys, der faldt ind gjennem den aabne Dør, oplyste denne eiendommelige eensomme Bolig. Beboeren syntes at være lykkelig; hans Ønsker og Fornødenheder vare beskedne og lette at tilfredsstille. Hans Bolig var rummelig og magelig. Havet ydede ham Fisk i Overflod, og han kunde ved Hjælp af sine Hunde uden Vanskelighed faae fat paa Gederne. For de Dyrehuder, som han

havde skaffet sig, tilbyttede han sig alle andre Fornødenheder fra de Skibe, der af og til besøgte Øen.

Oldingen besvarede jævnt og godmodigt alle Spørgsmaal, medens han paa sin Side lagde den største Ligegyldighed for Dagen angaaende de Fremmedes Forhold. Han fandt det ikke Umagen værd at spørge, om de vare Englændere eller Franskmænd, om de vare i Begreb med at foretage en Opdagelsesreise, eller om de vare paa Jagt efter Kaskelotter. Man saae, at Øen var hans Verden, og at alt Andet var ham ganske ligegyldigt.

Franskmændene toge Afsked med den gode Gamle og skyndte sig ned til Kysten, thi allerede vinkede Flaget paa «Astrolabe» dem tilbage. Det mørknede allerede, da de stege i Baaden, og de fjerne Skibe saae endnu kun ud som sorte Puncter. De maatte roe mere end 6 Sømile. Næste Morgen laae de blaalige Bjergtoppe paa Juan Fernandez kun som fjerne Skyer i Horizonten.

I Aaret 1845 opholdt den engelske Sølieutenant Walpole sig nogle Dage paa Øen. Her traf han en amerikansk Matros, som fortjente Penge ved at sælge Brænde og Gedekjød til Hvalfangerne og ved at følge med dem paa Jagtudflugter. Foruden ham boede der endnu nogle chileniske Familier i et Par usle Hytter. Disse Nybyggere havde mange Høns og Ænder, som ogsaa nogle tamme Geder og levede for det meste af Fisk. Paa hans Spørgsmaal, hvorfor de ikke dyrkede Jorden, fik han til Svar, at Rotterne vilde opæde al Sæden, og han fandt ogsaa virkelig ved nærmere Bekjendtskab, at disse gode Folk havde at gjøre med en uovervindelig Rotte af det allerslemmeste Slags, — nemlig Dovenskaben.

Ifølge de sidste Efterretninger fra Aaret 1858 levede der dengang 16 Mennesker paa Juan Fernandez, som endnu stedse betragtes som henhørende til Republiken Chili.

Tyvende Kapitel.

Galapagos.

[illegible] — [illegible] — [illegible] og [illegible] Ud-[illegible] — [illegible] — [illegible] Vegetation paa de [illegible] Øer. — [illegible] og [illegible] — Den ringere Plante-[illegible] — [illegible] — Den [illegible] Landskildpadde. — [illegible] Galapagos. — [illegible] — En lig-[illegible] — [illegible] Galapagos. — [illegible] — [illegible] Galapagos [illegible] af Vig-[illegible] — [illegible] — [illegible] — [illegible] Fik Pa-[illegible] — [illegible] af Galapagos ved General Flores. — [illegible] — [illegible] 1852.

Ingen Palmer bestygge Kysten af Galapagos, hvad man ellers skulde vente paa Øer, der ligge under Liniens lodrette Solstraaler: hverken Bananer eller Brødfrugttræer ernære her en talrig Befolkning: Kysten er vild og afskrækkende, nøgen og skummel.

Rigtignok skifter aarlig to Regnperioder med to tørre Aarstider, og hvergang Solen staaer i Æqvator, medbringer den Stormveir og hyppige Regnskyl; men den lette Klippesteen opsluger strax den befrugtende Fugtighed, og man veed paa den hele store Øgruppe kun af en eneste Bæk, som med sit tarvelige Vand strømmer ud i Havet; der findes kun to smaa Vandfald, som paa Sydøstspydsen af Chatham-Øen styrte ned fra den høie Klippekyst.

Det er navnlig de lavere Egne, som lide af bestandig Tørke, og naar man undtager den peruanske Sandkyst og Ørkenen Sahara i Afrika vilde man nok vanskelig finde et

tropisk Land af samme Størrelse som Galapagos, der frembyder en saa trøstesløs øde Characteer, og hvor Flora med saa ringe Held kjæmper mod den mægtige Vulkan. Thi Skraaningerne af Bjerget, der overalt i bløde Linier hæver sin runde Aas, ere bedækkede med Lavastrømme, der for det meste tydeligt røbe deres unge Alder ved den fattige Vegetation eller fuldstændige Mangel paa Vært, og paa de vestlige Øer Narborough og Albemarle, hvor den underjordiske Ild endnu bestandigt kommer til hyppigt Udbrud, vælte Lavaflodernes glødende Bølger sig ned over de ældre vulkanske Steenmasser og kvæle de Spirer til Planteliv, som maaskee havde udfoldet sig i Revner og Sprækker af de allerede hensmuldrede Slakker.

De høiere Øer, der hæve sig fra 3 til 5000 Fod i Veiret, bære sædvanligviis et Hovedkrater, stundom flere, paa deres Centraltoppe, og deres Sider ere bestrøede med utallige smaa vulkanske Kegler.

Paa Chatam-Øen saae Darwin saaledes fra en lille Høi 60 af disse afstumpede Kegler, alle kronede af et meer eller mindre fuldstændigt Krater. De fleste bestode kun af en Ring af rødtbrændte Slakker og hævede sig kun 50 til 100 Fod over den omgivende Lavamark. Ved deres regelmæssige Form mindede de om de vindskibelige Egne, der ere bedækkede med høie Skorstene og Smeltehytter; men Dødens Stilhed i disse øde Egne førte snart Phantasien bort fra de livsfriske Billeder til den golde Virkelighed.

Lavastrømmens forskjellige Alder kan man tydeligt see paa det forholdsmæssig større eller mindre Fremskridt eller paa den fuldstændige Mangel af Plantevært, og man kan ikke tænke sig noget mere Raat, end Overfladen af de nyeste Strømninger. Man tænke sig et oprørt Hav pludselig forstenet, og dog vilde intet Hav frembyde saa uregelmæssige Undulationer eller saa dybe Bølgekløfter.

Det vilde være interessant at vide, hvor lang Tid en saadan rynket Lavamark under forskjellige Bredegrader behøver til

ved Luftens Indvirkning er forvandlede til en frugtbar Jordbund. Paa Island maa der vist hengaae en uberegnelig Række af Aar, førend Heklas Lavastrømme, der allerede nægtede fra den Normandiske Erobring, selv under dette langt mildere Himmelstrøg, endnu kun har tilbudt sin første Steenmasse med et kummerligt Plantelag, og selv i den tropiske Zone, hvor nemlig vor Forvandlingsprocessen hurtigst udvikler sig, hengaaer der en lang, lang Tid.

Det maa i de første Aartusinder Vegetationen paa Galapagos have manglet ganske, thi ellers vilde en saa nøiagtig Iagttager som Darwin (1684) ikke have paastaaet, at selv de ældste Øer foruden nogle Cactusarter, hverken frembringe Træer, Buske eller Græs, en Beskrivelse, som nu kun kan passe paa den vestlige Deel af Øgruppen, hvor hyppige vulkanske Udbrud endnu stedse finde Sted og lægge Lag paa Lag.

Naar man nærmer sig Galapagos, seer man paa mange af Øerne Vegetationen næsten ganske at ophøre, før den naaer til Strandbredden, og paa de fleste er Kysten endnu fuldkommen uden Planter. Paa nogle af Øerne findes kun Spor af Vegetation paa Bjergtoppene eller paa enkelte af disse, og paa de færreste strækker Planteriget sig ned til Tredie-delen eller Halvdelen af Skraaningerne eller ned til Stranden. Man maa antage, at det første Tilfælde indtræffer der, hvor Lavaen er ældst eller hvor den vulkanske Kraft først slukkedes.

Planternes Eiendommelighed bidrager ligeledes til at give Landskabet i de lavere Egne en øde, planteløs Characteer, da de vigtigste af dem ere kjæmpestore Cactuser med brede, sammentrykte Lemmer og næsten et Qvarteer lange Torne (Opuntia galapagensis) eller Vorteurter, som i nogen Frastand synes at være ganske bladløse, saa at Darwin først ved nøiere Betragtning blev vaer, at de fleste af disse tørre, ligesom døde Planter ikke alene havde brune Blade, men endogsaa stode i fuld Blomstring.

Paa Kysten af Chatam-Øen gjorde den samme Naturforsker sig den største Umage for at samle Planter, dog lykkedes det ham kun at finde ti Arter, og dette saa smaa Planter og af saa usselt et Udseende, at de snarere syntes at være Frembringelser af Nordpolens Flora end af et tropisk Lands. Opuntia og en Akacie ere de eneste Planter i disse Egne, som kaste nogen Skygge.

Længere oppe i Høider, som ligge omtrent 1000 Fod iveiret, og navnligen paa de sydøstlige Skraaninger, som den meste Tid af Aaret ere udsatte for den fugtige Passat, avler Bjerget ved at fortætte Dunsterne og danne Taager en Vegetation paa de Steder, hvor Lavaen tillader det, af en ganske anden Characteer end den, der saa sparsomt bedækker de udtørrede, solbrændte Kyster.

Her findes endogsaa fugtige Enge, begroede med grovt Sivgræs, i hvilke store Flokke af en meget lille Vandvagtel leve og ruge; her trives ogsaa Bregner og forskjellige store Græsarter, men selv paa disse fugtigere Høider savnes den prægtige Træbregne, som ellers smykker et tropisk Krat, og fuldstændigt Savn af alle Palmearter er især paafaldende paa en Øgruppe, der ligger midt i den tropiske Zone.

Men de Dyr, som findes paa Galapagos, ere af større Interesse end Planteverdenen, i Særdeleshed Krybdyrene og Fuglene.

Et afskyeligt hæsligt Firbeen, smudsig sort, dumt og dosigt i fine Bevægelser, lever paa den stenede Havbred og træffes ofte svømmende flere hundrede Alen ude i Havet; men paa Landet fjerner det sig aldrig fra den yderste Strandbred. Den bliver undertiden 4 Fod lang og opnaaer en Vægt af 20 Pund, og er i Særdeleshed mærkværdig derved, at den af alle hidtil kjendte Firbeen er det eneste, som man kan henregne til de egentlige Søbyr, da intet blandt de andre saa udelukkende lever af Havets Frembringelser.

De rædsomme Ichthyosaurer og Plesiosaurer i Forverdenens Ocean have kun endnu paa denne eneste Plet af

Jorden denne aldrig ellers forekommende Repræsentant, men den er ikke, som de, bevæbnet med frygtelige Tænder og lang Snude, men har et kort, afstumpet Hoved, der er mere bredt end langt, saa at Gabet kun kan aabne sig meget lidt. Denne Havleguan, Amblyrynchus cristatus jager derfor heller ikke efter de forskrækkede Fisk, saaledes som hine forsvundne Havets Tyranner, men lever udelukkende af Søplanter, som det gnaver af de overskyllede Stene. Dets Been og stærke Kløer hjælpe det fortrinligt til at krybe over de ujævne sprukne Lavamasser, hvoraf Kysterne overalt bestaae. Her kan man hyppigt see Grupper paa 6 eller 7 af disse fæle Krybdyr ligge med udstrakte Been paa de sorte Klippeblokke nogle Fod over Brændingen, og sole sig.

Foruden dem oplive endnu andre Dyr den øde Strandbred. Et umaadeligt Antal af brandgule Krabber krybe frem og tilbage paa de overstrømmede Lavastumper, og paa Kystens mørke Stene staaer der Pelikaner og Pinguiner i lange Rækker, medens de omflagrende Tropikfugle og Maager med høit Skrig som en Piil styrte ned paa deres Bytte. Sælhunde træffer man ligeledes i stor Mængde. Med utrolig Hurtighed forfølge de Fiskene, hvilke man ofte seer at springe høit op af Vandet; men Forfølgerne springe lige saa rask og snappe i Luften efter deres Rov. Paa disse henved 2 Alen lange Sælhunde sidde Forbenene længer bagud end paa Sælhundene i Nordsøen, og de kunne derfor strække Hovedet langt høiere iveiret. De krybe ofte et Stykke op fra Strandbreden og ind i Krattet, saa at man stundom pludselig paa en eensom Kystvandring bliver overrasket af en vred Grynten eller Skjæren-Tænder, som man nok kunde blive bange for. Dog bag dette truende Udvortes skjuler sig kun liden Fare, thi et eneste Slag med en Stok paa Snuden er allerede nok til at nedlægge det værgeløse Dyr.

En Art af Fiirbeen, som er meget nær beslægtet med det føromtalte Hav- eller Vandfiirbeen, men som udelukkende

beboer Fastlandet, findes kun paa Centraløerne af Archipelet, nemlig Albemarle, James og Indefatigable. Darwin fandt dem hverken paa de sydlige Øer, Charles, Hood og Chatamøerne eller de nordlige, Windloes, Tower og Abingdon. Paa hine Øer i Midten, som udgjøre disse Firbeens begrændsede Hjem, opholde de sig saavel i de høiere og fugtige som i de lavere og udtørrede Egne, dog forekomme de langt hyppigere paa det sidste Sted. For at give et Begreb om deres Antal, anfører Darwin kun, at han paa Øen James havde Nød med at finde et Sted til at slaae sit Telt op paa, der ikke var undergravet af deres underjordiske Gange. Disse Firbeen ere, ligesom deres Brødre i det salte Vand, stygge Dyr, og deres stumpe Ansigtsvinkel giver dem et overmaade dumt Udseende. De ere ikke fuldt saa store som hine, men kunne dog have en Vægt af 10 til 15 Pund. Bugen, Forbenene og Hovedet ere (med Undtagelse af Kammen, der næsten er hvid) smudsig orangegule, men Ryggen er brunrød. I deres Bevægelser ere de dovne, ligesom sløve, og krybe langsomt med Bugen hængende ned til Jorden og slæbe Halen efter sig. De blive ofte staaende med lukkede Øine og udstrække Bagbenene paa den fortørrede Jordbund.

Deres afskrækkende Udseende forbundet med den sorte Lavasteen, de tornede Cactusplanter og den bladløse Busk af Vortemelken, give hele Scenen en sælsom Characteer af Forverdenen, og fører Phantasien tilbage til Sauriernes for længe siden svundne Rige.

De beboe Huler, som de stundom udgrave mellem Lavagruset, men fordetmeste paa jævne Steder af den bløde, vulkanske Tuffsteen. Disse Huller synes ikke at være meget dybe og trænge ind i Jorden under en skarp Vinkel, saa at Jorden, naar man gaaer derover, bestandig synker til stor Uleilighed for den trætte Vandrer. Naar Dyret graver, arbeider det afvexlende med de modsatte Sider af Legemet. Et Forbeen kradser en kort Tid Jorden op og kaster den

til Bagbenet paa samme Side, hvilket sidder meget passende til at skrabe Jorden videre ud af Hulens Aabning. Er den ene Side af Legemet træt, saa bliver den afløst af den anden. Darwin betragtede et saadant Fiirbeen, medens det arbeidede, og da det var halvt under Jorden, trak han det i Halen, saa at det forundret sprang op af Hullet og gloede paa ham med sine dumme Øine, som om den vilde spørge, hvorfor han tog sig den Frihed at forstyrre det.

Disse Fiirbeen æde om Dagen, de fjerne sig ikke langt fra deres Huler, og naar man kyser dem, løbe de med keitede Bevægelser, saa hurtig de kunne, tilbage til deres Huler. De ere slet ikke frygtsomme; naar man betragter dem opmærksomt, løfte de Halen iveiret, reise sig paa Bagbenene, nikke hurtigt med Hovedet og forsøge at see rigtigt slemme ud; men igrunden har det Intet at betyde, thi man behøver blot at stampe med Foden, saa vralter Dyret hurtig afsted.

Hele Aaret igjennem kunne de Fiirbeen, som beboe de lavere Egne, næppe faae en eneste Draabe Vand, men de fortære meget af den saftige Marv i Cactusplanten, hvis Grene ofte ligge knækkede af Vinden. Darwin kastede et saadant Stykke Cactus hen til nogle Fiirbeen, og det var comisk at see, hvorlunde hvert af dem bestræbte sig for at bære det bort i Flaben, ligesom sultne Hunde pleie at gjøre ved et Been.

De æde meget langsomt, men tygge ikke. De smaa Fugle veed meget godt, hvor uskadelige disse Dyr ere, thi Darwin saae tidt en tyknæbbet Bogfinke nippe af den ene Ende af en Cactusgreen, medens et Fiirbeen aad af den anden, og naar Fuglen havde ædt, hoppede den uden videre op paa Ryggen af Krybdyret.

I disse Fiirbeens Maver finder man bestandig vegetabilske Trevler og Blade af forskjellige Træer, især af en Art Akazie. De kravle op paa de lave forkrøbne Stammer og tidt seer man flere paa engang i al Magelighed at æde

Løvet af en Green, paa hvilken de sidde flere Fod over Jordbunden.

Naar deres Kjød er kogt, har det en hvid Farve og skal være velsmagende, hvilket bekræfter Humboldts Bemærkning, at alle Fiirbeen i det tropiske Sydamerika, som beboe de **tørre** Egne, kunne ansees som en lækker Føde.

Det vigtigste Dyr paa Galapagos eller snarere det eneste Product, som endnu drager Sømandens Opmærksomhed til sig, siden Hvalfiskene ved uophørlige Forfølgelser ere fordrevne fra dette Archipels Bugter, henhører ligeledes til Krybdyrene.

Dette er nemlig den kæmpemæssige Landskildpadde (Testudo indica), som har givet Øgruppen dens spanske Navn Galapagos, Skildpaddeøerne. Den har sandsynligviis hjemme i hele Archipelet, hvor den rigtignok foretrækker de høie, fugtige Egne, men dog ogsaa beboer de lave, tørre Kyststrækninger. Den fandtes tidligere saa talrig, saa at Jordomseileren Dampier, hvem vi skylde de første paalidelige Efterretninger om Øerne, mener, at en heel Flaade vilde kunne proviantere sig alene med dem. Enkelte Skibe skulle have medtaget endogsaa 700 af disse Dyr, og selv i Aarene 30 blev der paa een Dag af Mandskabet paa en Fregat slæbt 200 Stykker ned til Kysten.

Men deres Antal har betydeligt formindsket sig fra den Tid, da deres Fedt, som i Velsmag overgaaer Svinefedtet, drog Speculanternes Opmærksomhed til sig, og blev en meget betydelig Handelsartikel med det nærliggende amerikanske Fastland; de vilde Hunde true dem ogsaa paa flere Øer med fuldstændig Udryddelse. Enkelte Exemplarer saa store, at der maatte 6 eller 8 Mand til at løfte dem, findes vel nu næppe mere.

De Skildpadder, som beboe de vandløse Øer eller de lave, tørre Kystegne, leve især af den saftige Cactusmarv; men de, som have valgt til Opholdssted de høiere, fugtige Strækninger, æde forskjellige Arter Løv, de sure og bittre

Bær paa Guayavita og en bleggrøn traabagtig Lavart, der ligesom et Skjæg hænger ned fra Træernes Grene.

Skildpadderne holde meget af Vand, de drikke det i store Drag og boltre sig gjerne om i Dybdet.

Det er derfor saa meget mere paafaldende, at de ofte fjerne sig saa langt fra denne Vederkvægelse, dog kan denne Gaade maaskee forklares ved deres Kjærlighed til Cactusmarven og i Særdeleshed vel den Ting, at de for at udruge deres Æg trænge til Heden paa den tørre Strandbred.

Fra Indlandets Vandpytter strække sig derfor til alle Sider Skildpaddernes brede, vel udtraadte Stier henimod Kysten, og uden disse Stier vilde man vel næppe have fundet Veien til de frygtelige Bjerghøider gjennem det tornefulde Krat og de vildt opkastede Lavamasser. Saaledes have Skildpadderne paa Galapagos paataget sig Omsorgen for at anlægge Landeveie, hvilket Hverv paa Kamtschatka paaligger Bjørnene og paa de javanske Bjerge tilfalder Rhinoceros.

I Nærheden af Kilderne er det morsomt at see disse klodsede Uhyrer; nogle komme saa hurtigt, som de kunne, vraltende med udstrakt Hals, medens andre langsomt krybe bort, efterat de have drukket rigeligt Vand.

Saasnart Skildpadden kommer til Kilden, dukker den strax hele Hovedet ned i Vandet og suger det med begjærlige Drag, omtrent 10 i Minutet. Enhver Skildpadde, siger man, opholder sig 3—4 Dage i Nærheden af Vandet og vender derpaa tilbage til de lavere Egne; men man veed ikke, hvortidt disse Besøg gjentages, men formodenlig rette de sig efter Foderets Beskaffenhed. Saameget er vist, at der ogsaa lever Skildpadder paa de vandløse Øer, hvor det idethøieste regner et Par Gange om Aaret.

Det synes at være en afgjort Kjendsgjerning, at Frøens Blære tjener dette Dyr til et nødvendigt Gjemme for Vand, og dette maa vel ogsaa være Tilfældet hos Skildpadden.

En Tidlang efter Skildpaddernes Reise til Kilden er

deres Urinblære opfyldt med en klar, kun ganske lidt bitter Vædske, der lidt efter lidt formindskes og bliver mere ureen. Denne Omstændighed skal være benyttet af tørstige Søfolk, som da dræbte den første Skildpadde, de mødte, og vædede deres tørre Struber med denne besynderlige Vandsæks Indhold.

Naar Skildpadderne ere ifærd med at reise, vandre de Dag og Nat og naae deres Maal langt hurtigere, end man skulde vente. En stor Skildpadde, som Darwin iagttog, tilbagelagde to Alen i 10 Minuter og kom altsaa ifølge dette Forhold daglig omtrent en geografisk Miil fremad.

Hunnen lægger sine Æg paa den løse Jord i et Hul, og skraber Sandet sammen over dette; paa en Klippegrund lader den kun Æggene falde i den første den bedste Hulning, og overlader Solen siden at sørge for dem. Ægget er hvidt og rundt og 7 til 8 Tommer i Omkreds. Saasnart de unge Dyr krybe frem af Skallen, bliver en stor Mængde af dem fangne af en graadig Art af Musvaager, og Mennesket sørger da ogsaa for, at de Voxne ikke blive altfor gamle.

Man troer, at disse Dyr ere ganske døve, saameget er vist, at de ikke blive En vaer, om man end gaaer tæt bag efter dem. Darwin morede sig ofte med at indhente de uhyre store, langsomt fremskridende Krybdyr, og idet han gik forbi dem, trak de øieblikkeligt deres Hoved og deres Been ind og sank med lydelig Hvislen og stor Larm paa Jorden, som om et Lyn havde rørt dem. Han steg ofte op paa deres Ryg, og naar han havde givet dem et Par dygtige Slag paa Bagdelen af deres Pantser pleiede de at tage sig sammen og fortsætte Vandringen — men Naturforskeren fandt det meget vanskeligt at holde sig i Ligevægt paa dette besynderlige Lastdyr.

Kjæmpeskildpadden paa Galapagerne bliver nu fundet i mange andre Lande, men de stamme sagtens alle oprindelig fra denne Øgruppe. Naar man veed, hvor hyppigt Gala-

ved Luftens Indvirkning at forvandles til en frugtbar Jordbund. Paa Island maa der vist hengaae en uberegnelig Række af Aar, eftersom Ætnas Lavastrømme, der allerede udgjøde sig før Marcellus's Erobring, selv under dette langt mildere Himmelstrøg endnu kun har tilhyllet sin sorte Steenmasse med et tarveligt Planteslør, og selv i den tropiske Zone, hvor naturligviis Forvandlingsprocessen hurtigst udvikler sig, hengaaer der en lang, lang Tid.

Dog maa i de sidste Aarhundreder Vegetationen paa Galapagos have tiltaget noget, thi ellers vilde en saa nøiagtig Jagttager som Dampier (1684) ikke have paastaaet, at selv de østlige Øer foruden nogle Cactusarter, hverken frembringe Træer, Buske eller Græs, en Beskrivelse, som nu kun kan passe paa den vestlige Deel af Øgruppen, hvor hyppige vulkanske Udbrud endnu stedse finde Sted og lægge Lag paa Lag.

Naar man nærmer sig Galapagos, seer man paa mange af Øerne Vegetationen næsten ganske at ophøre, før den naaer til Strandbredden, og paa de fleste er Kysten endnu fuldkommen uden Planter. Paa nogle af Øerne findes kun Spor af Vegetation paa Bjergtoppene eller paa enkelte af disse, og paa de færreste strækker Planteriget sig ned til Tredie-delen eller Halvdelen af Skraaningerne eller ned til Stranden. Man maa antage, at det sidste Tilfælde indtræffer der, hvor Lavaen er ældst eller hvor den vulkanske Kraft først slukkedes.

Planternes Eiendommelighed bidrager ligeledes til at give Landskabet i de lavere Egne en øde, planteløs Characteer, da de vigtigste af dem ere kjæmpestore Cactuser med brede, sammentrykte Lemmer og næsten et Qvarteer lange Torne (Opuntia galapagensis) eller Vorteurter, som i nogen Frastand synes at være ganske bladløse, saa at Darwin først ved nøiere Betragtning blev vaer, at de fleste af disse tørre, ligesom døde Planter ikke alene havde brune Blade, men endogsaa stode i fuld Blomstring.

Paa Kysten af Chatam-Øen gjorde den samme Naturforsker sig den største Umage for at samle Planter, dog lykkedes det ham kun at finde ti Arter, og dette saa smaa Planter og af saa usselt et Udseende, at de snarere syntes at være Frembringelser af Nordpolens Flora end af et tropisk Lands. Opuntia og en Akacie ere de eneste Planter i disse Egne, som kaste nogen Skygge.

Længere oppe i Høider, som ligge omtrent 1000 Fod iveiret, og navnligen paa de sydøstlige Skraaninger, som den meste Tid af Aaret ere udsatte for den fugtige Passat, avler Bjerget ved at fortætte Dunsterne og danne Taager en Vegetation paa de Steder, hvor Lavaen tillader det, af en ganske anden Characteer end den, der saa sparsomt bedækker de udtørrede, solbrændte Kyster.

Her findes endogsaa fugtige Enge, begroede med grovt Sivgræs, i hvilke store Flokke af en meget lille Vandvagtel leve og ruge; her trives ogsaa Bregner og forskjellige store Græsarter, men selv paa disse fugtigere Høider savnes den prægtige Træbregne, som ellers smykker et tropisk Krat, og fuldstændigt Savn af alle Palmearter er især paafaldende paa en Øgruppe, der ligger midt i den tropiske Zone.

Men de Dyr, som findes paa Galapagos, ere af større Interesse end Planteverdenen, i Særdeleshed Krybdyrene og Fuglene.

Et afskyeligt hæsligt Firbeen, smudsig sort, dumt og døsigt i sine Bevægelser, lever paa den stenede Havbred og træffes ofte svømmende flere hundrede Alen ude i Havet; men paa Landet fjerner det sig aldrig fra den yderste Strandbred. Den bliver undertiden 4 Fod lang og opnaaer en Vægt af 20 Pund, og er i Særdeleshed mærkværdig derved, at den af alle hidtil kjendte Firbeen er det eneste, som man kan henregne til de egentlige Södyr, da intet blandt de andre saa udelukkende lever af Havets Frembringelser.

De rædsomme Ichthyosaurer og Plesiosaurer i Forverdenens Ocean have kun endnu paa denne eneste Plet af

Jorden denne aldrig ellers forekommende Repræsentant, men den er ikke, som de, bevæbnet med frygtelige Tænder og lang Snude, men har et kort, afstumpet Hoved, der er mere bredt end langt, saa at Gabet kun kan aabne sig meget lidt. Denne Havleguan, Amblyrynchus cristatus jager derfor heller ikke efter de forskrækkede Fisk, saaledes som hine forsvundne Havets Tyranner, men lever udelukkende af Søplanter, som det gnaver af de overskyllede Stene. Dets Been og stærke Kløer hjælpe det fortrinligt til at krybe over de ujævne sprukne Lavamasser, hvoraf Kysterne overalt bestaae. Her kan man hyppigt see Grupper paa 6 eller 7 af disse fæle Krybdyr ligge med udstrakte Been paa de sorte Klippeblokke nogle Fod over Brændingen, og sole sig.

Foruden dem oplive endnu andre Dyr den øde Strandbred. Et umaadeligt Antal af brandgule Krabber krybe frem og tilbage paa de overstrømmede Lavastumper, og paa Kystens mørke Stene staaer der Pelikaner og Pinguiner i lange Rækker, medens de omflagrende Tropikfugle og Maager med høit Skrig som en Piil styrte ned paa deres Bytte. Sælhunde træffer man ligeledes i stor Mængde. Med utrolig Hurtighed forfølge de Fiskene, hvilke man ofte seer at springe høit op af Vandet; men Forfølgerne springe lige saa rask og snappe i Luften efter deres Rov. Paa disse henved 2 Alen lange Sælhunde sidde Forbenene længer bagud end paa Sælhundene i Nordsøen, og de kunne derfor strække Hovedet langt høiere iveiret. De krybe ofte et Stykke op fra Strandbreden og ind i Krattet, saa at man stundom pludselig paa en eensom Kystvandring bliver overrasket af en vred Grynten eller Skjæren-Tænder, som man nok kunde blive bange for. Dog bag dette truende Udvortes skjuler sig kun liden Fare, thi et eneste Slag med en Stok paa Snuden er allerede nok til at nedlægge det værgeløse Dyr.

En Art af Fiirbeen, som er meget nær beslægtet med det føromtalte Hav- eller Vandfiirbeen, men som udelukkende

beboer Fastlandet, findes kun paa Centraløerne af Archipelet, nemlig Albemarle, James og Indefatigable. Darwin fandt dem hverken paa de sydlige Øer, Charles, Hood og Chatamøerne eller de nordlige, Bindloes, Tower og Abingdon. Paa hine Øer i Midten, som udgjøre disse Firbeens begrændsede Hjem, opholde de sig saavel i de høiere og fugtige som i de lavere og udtørrede Egne, dog forekomme de langt hyppigere paa det sidste Sted. For at give et Begreb om deres Antal, anfører Darwin kun, at han paa Øen James havde Nød med at finde et Sted til at slaae sit Telt op paa, der ikke var undergravet af deres underjordiske Gange. Disse Firbeen ere, ligesom deres Brødre i det salte Vand, styggе Dyr, og deres stumpe Ansigtsvinkel giver dem et overmaade dumt Udseende. De ere ikke fuldt saa store som hine, men kunne dog have en Vægt af 10 til 15 Pund. Bugen, Forbenene og Hovedet ere (med Undtagelse af Kammen, der næsten er hvid) smudsig orangegule, men Ryggen er brunrød. I deres Bevægelser ere de dovne, ligesom sløve, og krybe langsomt med Bugen hængende ned til Jorden og slæbe Halen efter sig. De blive ofte staaende med lukkede Øine og udstrække Bagbenene paa den fortørrede Jordbund.

Deres afskrækkende Udseende forbundet med den sorte Lavasteen, de tornede Cactusplanter og den bladløse Busk af Vortemelken, give hele Scenen en sælsom Characteer af Forverdenen, og fører Phantasien tilbage til Saurierne for længe siden svundne Rige.

De beboe Huler, som de stundom udgrave mellem Lavagruset, men fordetmeste paa jævne Steder af den bløde, vulkanske Tuffsteen. Disse Huller synes ikke at være meget dybe og trænge ind i Jorden under en skarp Vinkel, saa at Jorden, naar man gaaer derover, bestandig synker til stor Uleilighed for den trætte Vandrer. Naar Dyret graver, arbeider det afvexlende med de modsatte Sider af Legemet. Et Forbeen kradser en kort Tid Jorden op og kaster den

Syvende Kapitel.

Galapagos.

Øernes Udseende. — Øde Kyster. — Vulkaner og parasitiske Udbrudskegler. — Ufrugtbare Lavaegne. — Tiltagende Vegetation paa de østlige Øer. — Cactuser og Euphorbier. — Den ringere Plantevæxt paa Høiderne. — Firben. — Den store Landskildpadde. — Fugle, egne for Galapagos. — Deres paafaldende Tamhed. — Et lignende Exempel paa Falklandsøerne. — Klima paa Galapagos. — Øernes Historie. — Hvalfiskefangsten i Bugterne ved Galapagos før af Vigtighed. — Port Office-Bay. — Kerr Porter. — Irlænderen Fitz Patricks Eventyr. — Colonisation af Galapagos ved General Flores. — Coloniens ulykkelige Ophævelse. — Skogmans Besøg 1852.

Ingen Palmer beskygge Kysten af Galapagos, hvad man ellers skulde vente paa Øer, der ligge under Liniens lodrette Solstraaler; hverken Bananer eller Brødfrugttræer ernære her en talrig Befolkning; Kysten er vild og afskrækkende, nøgen og skummel.

Rigtignok skifter aarlig to Regnperioder med to tørre Aarstider, og hvergang Solen staaer i Æquator, medbringer den Stormveir og hyppige Regnskyl; men den lette Klippesteen opsluger strax den befrugtende Fugtighed, og man veed paa den hele store Øgruppe kun af en eneste Bæk, som med sit tarvelige Vand strømmer ud i Havet; der findes kun to smaa Vandfald, som paa Sydøstpynten af Chatham-Øen styrte ned fra den høie Klippekyst.

Det er navnlig de lavere Egne, som lide af bestandig Tørke, og naar man undtager den peruanske Sandkyst og Ørkenen Sahara i Afrika vilde man nok vanskelig finde et

tropisk Land af samme Størrelse som Galapagos, der frembyder en saa trøstesløs øde Characteer, og hvor Flora med saa ringe Held kjæmper mod den mægtige Vulkan. Thi Skraaningerne af Bjerget, der overalt i bløde Linier hæver sin runde Aas, ere bedækkede med Lavastrømme, der for det meste tydeligt røbe deres unge Alder ved den fattige Vegetation eller fuldstændige Mangel paa Væxt, og paa de vestlige Øer Narborough og Albemarle, hvor den underjordiske Ild endnu bestandigt kommer til hyppigt Udbrud, vælte Lavafloddernes gløbende Bølger sig ned over de ældre vulkanske Steenmasser og kvæle de Spirer til Planteliv, som maaskee havde udfoldet sig i Revner og Sprækker af de allerede hensmuldrede Slakker.

De høiere Øer, der hæve sig fra 3 til 5000 Fod i Veiret, bære sædvanligviis et Hovedkrater, stundom flere, paa deres Centraltoppe, og deres Sider ere bestrøede med utallige smaa vulkanske Kegler.

Paa Chatam-Øen saae Darwin saaledes fra en lille Høi 60 af disse afstumpede Kegler, alle kronede af et meer eller mindre fuldstændigt Krater. De fleste bestode kun af en Ring af rødtbrændte Slakker og hævede sig kun 50 til 100 Fod over den omgivende Lavamark. Ved deres regelmæssige Form mindede de om de vindskibelige Egne, der ere bedækkede med høie Skorstene og Smeltehytter; men Dødens Stilhed i disse øde Egne førte snart Phantasien bort fra de livsfriske Billeder til den golde Virkelighed.

Lavastrømmens forskjellige Alder kan man tydeligt see paa det forholdsmæssig større eller mindre Fremskridt eller paa den fuldstændige Mangel af Plantevæxt, og man kan ikke tænke sig noget mere Raat, end Overfladen af de nyeste Strømninger. Man tænke sig et oprørt Hav pludselig forstenet, og dog vilde intet Hav frembyde saa uregelmæssige Undulationer eller saa dybe Bølgekløfter.

Det vilde være interessant at vide, hvor lang Tid en saadan rynket Lavamark under forskjellige Bredegrader behøver til

ved Luftens Indvirkning at forvandles til en frugtbar Jordbund. Paa Island maa der vist hengaae en uberegnelig Række af Aar, eftersom Ætnas Lavastrømme, der allerede udgjøde sig før Marcellus's Erobring, selv under dette langt mildere Himmelstrøg endnu kun har tilhyllet sin sorte Steenmasse med et tarveligt Planteslør, og selv i den tropiske Zone, hvor naturligviis Forvandlingsprocessen hurtigst udvikler sig, hengaaer der en lang, lang Tid.

Dog maa i de sidste Aarhundreder Vegetationen paa Galapagos have tiltaget noget, thi ellers vilde en saa nøiagtig Jagttager som Dampier (1684) ikke have paastaaet, at selv de østlige Øer foruden nogle Cactusarter, hverken frembringe Træer, Buske eller Græs, en Beskrivelse, som nu kun kan passe paa den vestlige Deel af Øgruppen, hvor hyppige vulkanske Udbrud endnu stedse finde Sted og lægge Lag paa Lag.

Naar man nærmer sig Galapagos, seer man paa mange af Øerne Vegetationen næsten ganske at ophøre, før den naaer til Strandbredden, og paa de fleste er Kysten endnu fuldkommen uden Planter. Paa nogle af Øerne findes kun Spor af Vegetation paa Bjergtoppene eller paa enkelte af disse, og paa de færreste strækker Planteriget sig ned til Trediedelen eller Halvdelen af Skraaningerne eller ned til Stranden. Man maa antage, at det sidste Tilfælde indtræffer der, hvor Lavaen er ældst eller hvor den vulkanske Kraft først slukkedes.

Planternes Eiendommelighed bidrager ligeledes til at give Landskabet i de lavere Egne en øde, planteløs Characteer, da de vigtigste af dem ere kjæmpestore Cactuser med brede, sammentrykte Lemmer og næsten et Qvarteer lange Torne (Opuntia galapagensis) eller Vorteurter, som i nogen Frastand synes at være ganske bladløse, saa at Darwin først ved nøiere Betragtning blev vaer, at de fleste af disse tørre, ligesom døde Planter ikke alene havde brune Blade, men endogsaa stode i fuld Blomstring.

Paa Kysten af Chatam-Øen gjorde den samme Naturforsker sig den største Umage for at samle Planter, dog lykkedes det ham kun at finde ti Arter, og dette saa smaa Planter og af saa usselt et Udseende, at de snarere syntes at være Frembringelser af Nordpolens Flora end af et tropisk Lands. Opuntia og en Akacie ere de eneste Planter i disse Egne, som kaste nogen Skygge.

Længere oppe i Høider, som ligge omtrent 1000 Fod iveiret, og navnligen paa de sydøstlige Skraaninger, som den meste Tid af Aaret ere udsatte for den fugtige Passat, avler Bjerget ved at fortætte Dunsterne og danne Taager en Vegetation paa de Steder, hvor Lavaen tillader det, af en ganske anden Characteer end den, der saa sparsomt bedækker de udtørrede, solbrændte Kyster.

Her findes endogsaa fugtige Enge, begroede med grovt Sivgræs, i hvilke store Flokke af en meget lille Vandvagtel leve og ruge; her trives ogsaa Bregner og forskjellige store Græsarter, men selv paa disse fugtigere Høider savnes den prægtige Træbregne, som ellers smykker et tropisk Krat, og fuldstændigt Savn af alle Palmearter er især paafaldende paa en Øgruppe, der ligger midt i den tropiske Zone.

Men de Dyr, som findes paa Galapagos, ere af større Interesse end Planteverdenen, i Særdeleshed Krybdyrene og Fuglene.

Et afskyeligt hæsligt Fiirbeen, smudsig sort, dumt og døsigt i sine Bevægelser, lever paa den stenede Havbred og træffes ofte svømmende flere hundrede Alen ude i Havet; men paa Landet fjerner det sig aldrig fra den yderste Strandbred. Den bliver undertiden 4 Fod lang og opnaaer en Vægt af 20 Pund, og er i Særdeleshed mærkværdig derved, at den af alle hidtil kjendte Fiirbeen er det eneste, som man kan henregne til de egentlige Søbyr, da intet blandt de andre saa udelukkende lever af Havets Frembringelser.

De rædsomme Ichthyosaurer og Plesiosaurer i Forverdenens Ocean have kun endnu paa denne eneste Plet af

Jorden denne aldrig ellers forekommende Repræsentant, men den er ikke, som de, bevæbnet med frygtelige Tænder og lang Snude, men har et kort, afstumpet Hoved, der er mere bredt end langt, saa at Gabet kun kan aabne sig meget lidt. Denne Havleguan, Amblyrynchus cristatus jager derfor heller ikke efter de forskrækkede Fisk, saaledes som hine forsvundne Havets Tyranner, men lever udelukkende af Søplanter, som det gnaver af de overskyllede Stene. Dets Been og stærke Kløer hjælpe det fortrinligt til at krybe over de ujævne sprukne Lavamasser, hvoraf Kysterne overalt bestaae. Her kan man hyppigt see Grupper paa 6 eller 7 af disse fæle Krybdyr ligge med udstrakte Been paa de sorte Klippeblokke nogle Fod over Brændingen, og sole sig.

Foruden dem oplive endnu andre Dyr den øde Strandbred. Et umaadeligt Antal af brandgule Krabber krybe frem og tilbage paa de overstrømmede Lavastumper, og paa Kystens mørke Stene staaer der Pelikaner og Pinguiner i lange Rækker, medens de omflagrende Tropikfugle og Maager med høit Skrig som en Piil styrte ned paa deres Bytte. Sælhunde træffer man ligeledes i stor Mængde. Med utrolig Hurtighed forfølge de Fiskene, hvilke man ofte seer at springe høit op af Vandet; men Forfølgerne springe lige saa rask og snappe i Luften efter deres Rov. Paa disse hendved 2 Alen lange Sælhunde sidde Forbenene længer bagud end paa Sælhundene i Nordsøen, og de kunne derfor strække Hovedet langt høiere iveiret. De krybe ofte et Stykke op fra Strandbreden og ind i Krattet, saa at man stundom pludselig paa en eensom Kystvandring bliver overrasket af en vred Grynten eller Skjæren-Tænder, som man nok kunde blive bange for. Dog bag dette truende Udvortes skjuler sig kun liden Fare, thi et eneste Slag med en Stok paa Snuden er allerede nok til at nedlægge det værgeløse Dyr.

En Art af Fiirbeen, som er meget nær beslægtet med det føromtalte Hav- eller Vandfiirbeen, men som udelukkende

beboer Fastlandet, findes kun paa Centraløerne af Archipelet, nemlig Albemarle, James og Indefatigable. Darwin fandt dem hverken paa de sydlige Øer, Charles, Hood og Chatamøerne eller de nordlige, Bindloes, Tower og Abingdon. Paa hine Øer i Midten, som udgjøre disse Firbeens begrændsede Hjem, opholde de sig saavel i de høiere og fugtige som i de lavere og udtørrede Egne, dog forekomme de langt hyppigere paa det sidste Sted. For at give et Begreb om deres Antal, anfører Darwin kun, at han paa Øen James havde Nød med at finde et Sted til at slaae sit Telt op paa, der ikke var undergravet af deres underjordiske Gange. Disse Firbeen ere, ligesom deres Brødre i det salte Vand, stygge Dyr, og deres stumpe Ansigtsvinkel giver dem et overmaade dumt Udseende. De ere ikke fuldt saa store som hine, men kunne dog have en Vægt af 10 til 15 Pund. Bugen, Forbenene og Hovedet ere (med Undtagelse af Kammen, der næsten er hvid) smudsig orangegule, men Ryggen er brunrød. I deres Bevægelser ere de dovne, ligesom sløve, og krybe langsomt med Bugen hængende ned til Jorden og slæbe Halen efter sig. De blive ofte staaende med lukkede Øine og udstrække Bagbenene paa den fortørrede Jordbund.

Deres afskrækkende Udseende forbundet med den sorte Lavasteen, de tornede Cactusplanter og den bladløse Busk af Vortemelken, give hele Scenen en sælsom Characteer af Forverdenen, og fører Phantasien tilbage til Saueriernes for længe siden svundne Rige.

De beboe Huler, som de stundom udgrave mellem Lavagruset, men fordetmeste paa jævne Steder af den bløde, vulkanske Tuffsteen. Disse Huller synes ikke at være meget dybe og trænge ind i Jorden under en skarp Vinkel, saa at Jorden, naar man gaaer derover, bestandig synker til stor Uleilighed for den trætte Vandrer. Naar Dyret graver, arbeider det afvexlende med de modsatte Sider af Legemet. Et Forbeen kradser en kort Tid Jorden op og kaster den

til Bagbenet paa samme Side, hvilket sidder meget passende til at skrabe Jorden videre ud af Hulens Aabning. Er den ene Side af Legemet træt, saa bliver den afløst af den anden. Darwin betragtede et saadant Fiirbeen, medens det arbeidede, og da det var halvt under Jorden, trak han det i Halen, saa at det forundret sprang op af Hullet og gloede paa ham med sine dumme Øine, som om den vilde spørge, hvorfor han tog sig den Frihed at forstyrre det.

Disse Fiirbeen æde om Dagen, de fjerne sig ikke langt fra deres Huler, og naar man kyser dem, løbe de med keitede Bevægelser, saa hurtig de kunne, tilbage til deres Huler. De ere slet ikke frygtsomme; naar man betragter dem opmærksomt, løfte de Halen iveiret, reise sig paa Bagbenene, nikke hurtigt med Hovedet og forsøge at see rigtigt slemme ud; men igrunden har det Intet at betyde, thi man behøver blot at stampe med Foden, saa vralter Dyret hurtig afsted.

Hele Aaret igjennem kunne de Fiirbeen, som beboe de lavere Egne, næppe faae en eneste Draabe Vand, men de fortære meget af den saftige Marv i Cactusplanten, hvis Grene ofte ligge knækkede af Vinden. Darwin kastede et saadant Stykke Cactus hen til nogle Fiirbeen, og det var comisk at see, hvorlunde hvert af dem bestræbte sig for at bære det bort i Flaben, ligesom sultne Hunde pleie at gjøre ved et Been.

De æde meget langsomt, men tygge ikke. De smaa Fugle veed meget godt, hvor uskadelige disse Dyr ere, thi Darwin saae tidt en tyknæbbet Bogfinke nippe af den ene Ende af en Cactusgreen, medens et Fiirbeen aad af den anden, og naar Fuglen havde ædt, hoppede den uden videre op paa Ryggen af Krybdyret.

I disse Fiirbeens Maver finder man bestandig vegetabilske Trevler og Blade af forskjellige Træer, især af en Art Akazie. De kravle op paa de lave forkrøbne Stammer og tidt seer man flere paa engang i al Magelighed at æde

Løvet af en Green, paa hvilken de sidde flere Fod over Jordbunden.

Naar deres Kjød er kogt, har det en hvid Farve og skal være velsmagende, hvilket bekræfter Humboldts Bemærkning, at alle Fiirbeen i det tropiske Sydamerika, som beboe de tørre Egne, kunne ansees som en lækker Føde.

Det vigtigste Dyr paa Galapagos eller snarere det eneste Product, som endnu drager Sømandens Opmærksomhed til sig, siden Hvalfiskene ved uophørlige Forfølgelser ere fordrevne fra dette Archipels Bugter, henhører ligeledes til Krybdyrene.

Dette er nemlig den kæmpemæssige Landskildpadde (Testudo indica), som har givet Øgruppen dens spanske Navn Galapagos, Skildpaddeøerne. Den har sandsynligviis hjemme i hele Archipelet, hvor den rigtignok foretrækker de høie, fugtige Egne, men dog ogsaa beboer de lave, tørre Kyststrækninger. Den fandtes tidligere saa talrig, saa at Jordomseileren Dampier, hvem vi skylde de første paalidelige Efterretninger om Øerne, mener, at en heel Flaade vilde kunne proviantere sig alene med dem. Enkelte Skibe skulle have medtaget endogsaa 700 af disse Dyr, og selv i Aarene 30 blev der paa een Dag af Mandskabet paa en Fregat slæbt 200 Stykker ned til Kysten.

Men deres Antal har betydeligt formindsket sig fra den Tid, da deres Fedt, som i Velsmag overgaaer Svinefedtet, drog Speculanternes Opmærksomhed til sig, og blev en meget betydelig Handelsartikel med det nærliggende amerikanske Fastland; de vilde Hunde true dem ogsaa paa flere Øer med fuldstændig Udryddelse. Enkelte Exemplarer saa store, at der maatte 6 eller 8 Mand til at løfte dem, findes vel nu næppe mere.

De Skildpadder, som beboe de vandløse Øer eller de lave, tørre Kystegne, leve især af den saftige Cactusmarv; men de, som have valgt til Opholdssted de høiere, fugtige Strækninger, æde forskjellige Arter Løv, de sure og bittre

Bær paa Guayavita og en bleggrøn traabagtig Lavart, der ligesom et Skjæg hænger ned fra Træernes Grene.

Skildpadderne holde meget af Vand, de drikke det i store Drag og boltre sig gjerne om i Dyndet.

Det er derfor saa meget mere paafaldende, at de ofte fjerne sig saa langt fra denne Vederkvægelse, dog kan denne Gaade maaskee forklares ved deres Kjærlighed til Cactusmarven og i Særdeleshed vel den Ting, at de for at udruge deres Æg trænge til Heden paa den tørre Strandbred.

Fra Indlandets Vandpytter strække sig derfor til alle Sider Skildpaddernes brede, vel udtraadte Stier henimod Kysten, og uden disse Stier vilde man vel næppe have fundet Veien til de frygtelige Bjerghøider gjennem det tornefulde Krat og de vildt opkastede Lavamasser. Saaledes have Skildpadderne paa Galapagos paataget sig Omsorgen for at anlægge Landeveie, hvilket Hverv paa Kamtschatka paaligger Bjørnene og paa de javanske Bjerge tilfalder Rhinoceros.

I Nærheden af Kilderne er det morsomt at see disse klodsede Uhyrer; nogle komme saa hurtigt, som de kunne, vraltende med udstrakt Hals, medens andre langsomt krybe bort, efterat de have drukket rigeligt Vand.

Saasnart Skildpadden kommer til Kilden, dukker den strax hele Hovedet ned i Vandet og suger det med begjærlige Drag, omtrent 10 i Minutet. Enhver Skildpadde, siger man, opholder sig 3—4 Dage i Nærheden af Vandet og vender derpaa tilbage til de lavere Egne; men man veed ikke, hvortidt disse Besøg gjentages, men formodenlig rette de sig efter Foderets Beskaffenhed. Saameget er vist, at der ogsaa lever Skildpadder paa de vandløse Øer, hvor det idethøieste regner et Par Gange om Aaret.

Det synes at være en afgjort Kjendsgjerning, at Frøens Blære tjener dette Dyr til et nødvendigt Gjemme for Vand, og dette maa vel ogsaa være Tilfældet hos Skildpadden.

En Tidlang efter Skildpaddernes Reise til Kilden er

deres Urinblære opfyldt med en klar, kun ganske lidt bitter Vædske, der lidt efter lidt formindskes og bliver mere ureen. Denne Omstændighed skal være benyttet af tørstige Søfolk, som da dræbte den første Skildpadde, de mødte, og vædede deres tørre Struber med denne besynderlige Vandsæks Indhold.

Naar Skildpadderne ere isærd med at reise, vandre de Dag og Nat og naae deres Maal langt hurtigere, end man skulde vente. En stor Skildpadde, som Darwin iagttog, tilbagelagde to Alen i 10 Minuter og kom altsaa ifølge dette Forhold daglig omtrent en geografisk Miil fremad.

Hunnen lægger sine Æg paa den løse Jord i et Hul, og skraber Sandet sammen over dette; paa en Klippegrund lader den kun Æggene falde i den første den bedste Hulning, og overlader Solen siden at sørge for dem. Ægget er hvidt og rundt og 7 til 8 Tommer i Omkreds. Saasnart de unge Dyr krybe frem af Skallen, bliver en stor Mængde af dem fangne af en graadig Art af Musvaager, og Mennesket sørger da ogsaa for, at de Voxne ikke blive altfor gamle.

Man troer, at disse Dyr ere ganske døve, saameget er vist, at de ikke blive En vaer, om man end gaaer tæt bag efter dem. Darwin morede sig ofte med at indhente de uhyre store, langsomt fremskridende Krybdyr, og idet han gik forbi dem, trak de øieblikkeligt deres Hoved og deres Been ind og sank med lydelig Hvislen og stor Larm paa Jorden, som om et Lyn havde rørt dem. Han steg ofte op paa deres Ryg, og naar han havde givet dem et Par dygtige Slag paa Bagdelen af deres Pantser pleiede de at tage sig sammen og fortsætte Vandringen — men Naturforskeren fandt det meget vanskeligt at holde sig i Ligevægt paa dette besynderlige Lastdyr.

Kjæmpeskildpadden paa Galapagerne bliver nu fundet i mange andre Lande, men de stamme sagtens alle oprindelig fra denne Øgruppe. Naar man veed, hvor hyppigt Gala-

Tider bleve besøgte af Flibustierne, som
ngde Skildpadder med omborð, er det
t disse nyttige Krybdyr paa denne Maade
vidt og bredt over den tropiske Zone.
ærdigt at see, at de paa Galapagos mang-
Pattedyr erstattes ved Krybdyr, nemlig
rbeen, saa at man her troer sig sat til-
Epoche af Planetens Liv, da Saurierne
paa Jorden.
Henseende frembyde Øerne [illegible]
neligheder. Darwin fandt 26 forskj[illegible]
r for største Delen ikke forekomme noget
en, og endnu mærkværdigere er det ved
rende Characteer, at den eneste Maage,
e Øer, ligeledes udelukkende tilhører dem.
jedre ere sædvanligviis meget lidt smukke
som Landets Flora.
hele Archipel, men endogsaa enhver Ø
elige Species. Saaledes lever f. Ex.
gl (Orpheus trifasciatus. Gould) ude-
les-Øen; en anden (O. parvulus) paa
edie (O. melanotus) baade paa James-

les meget interessant at see, hvor denne
e alle ere overordentlig tamme. Der
man jo kunde komme nær nok til at
in Pidsk eller Hovedbedækning. En
næsten overflødig, eftersom Darwin
t Gevær slog en Høg ned, der sad
Engang satte en Tossefugl sig ned paa
som Naturforskeren holdt i Haanden og
g at drikke af Vandet. Endnu tidligere
ogsaa at have været meget tammere.
694) fortæller, at Turtelduerne vare saa
sig paa de Vandrendes Hatte og Arme.

og Dampier (i samme Aar) beretter ligeledes, at det var meget let paa een Morgen at dræbe disse Fugle tusindviis.

Skjøndt de endnu ere meget tamme, sætte de sig dog ikke længer ned paa Menneskenes Arme eller lade sig slaae ihjel i saa stort Antal.

Men det er underligt, at denne Forandring ikke er bleven langt større, thi i de to sidste Aarhundreder ere disse Øer hyppigt blevne besøgte først af Flibustierne og derpaa af Hvalfangerne, og naar Matroserne streife om efter Skildpadder, more de sig stedse med at slaae de smaa Fugle ihjel.

Dog trods alle Forfølgelser tabe disse Dyr ikke deres Tamhed: paa Charlesøen, som dengang (1835) allerede i 6 Aar havde været coloniseret, saae Darwin en Dreng sidde ved en Brønd og med en Vaand slaae Duer og Bogfinker ihjel, naar de kom der for at drikke. Paa denne Maade havde Drengen allerede samlet en temmelig Bunke til sit Middagsmaaltid og sagde, at han pleiede at gjøre dette hver Dag.

Fuglene have altsaa endnu ikke lært, at Mennesket er et langt farligere Dyr end Skildpadden og Fiirbenet, og frygte det lige saa lidt, som hos os Kragerne ere bange for de paa Marken græssende Køer eller Heste.

Falklands-Øerne, der ligeledes vare ubeboede, da de bleve opdagede, give os et andet Beviis paa denne usædvanlige Tamhed hos Fuglene, skjøndt de allerede have lært lidt mere Forsigtighed, da hiint Archipel i Løbet af to Aarhunder ikke blot hyppigt er besøgt, men flere Gange coloniseret. At den mørkfarvede Furnarius (Ovnfugl) var meget troskyldig og frygtløs, blev bemærket af Pernetty, Lesson og andre Reisende, dog er denne Egenskab ogsaa almindelig hos de øvrige Fugle. Der findes ligeledes Ræve paa Falklands-Øerne, og da desuagtet Fuglene ere saa tillidsfulde mod Menneskene, kan den fuldstændige Mangel paa Rovdyr paa Galapagerne vel ikke være Aarsagen til deres Tamhed.

Gjæssene paa Falklands-Øerne vise ved at vælge de

mindste Holme til at lægge Æg paa og ruge, at de nok vide, hvor farlige Rævene kunne være dem, men de have ikke endnu udviklet deres Forsigtighed til Mennesket.

Ogsaa i tidligere Tider, da alle Fugle paa Falklands-Øerne endnu vare aldeles tamme, gjorde den forthalsede Svane en Undtagelse fra Regelen. Men da den er en Trækfugl, har den naturligviis medbragt til disse Øer den Klogskab, som den har lært i andre Lande.

Af alle disse Kjendsgjerninger kan man slutte, at de Fugle, som ikke tidligere kjendte Mennesket, trods alle Forfølgere ikke saasnart lære at frygte, men at denne Frygt tilsidst i Løbet af de følgende Generationer udvikles og bliver til et arveligt Instinct.

Ikke anderledes lader den Omstændighed sig forklare, at alle Fugle i Europa ere bange for Mennesket, skjøndt kun faa af dem lide nogen Forfølgelse; medens mange paa Galapagerne og Falklands-Øerne ere blevne beskadigede og dessuagtet endnu ikke kjende hiin gavnlige Frygt. Man kan ogsaa heraf slutte, hvilken Ødelæggelse vilde afstedkommes, naar et nyt Rovdyr blev indført i et Land, før Instinctet hos de derværende Dyr havde uddannet sig saa vidt, at de tage sig iagt for denne Fremmedes List eller Magt.

Af indfødte Pattedyr findes paa Galapagerne kun en stor Muus, thi Rotten er sandsynligviis indført af fremmede Søfarende. Der findes paafaldende faa Insecter, selv i de deilige, frodige Krat i det Indre af Øerne, og denne Mangel er Aarsag til, at de fugtige, tæt bevoxede Egne næsten ere uden Fugle, som man ellers skulde have ventet at see her.

Naar man betænker, at Øerne ligge umiddelbart under Linien, saa er Klimatet slet ikke overdrevent hedt, en Omstændighed, der sandsynligviis hidrører fra det omliggende Havs lavere Temperatur, der ligeledes hindrer, at der dannes Coralrev ved Kysten, da Temperaturen stundom endogsaa synker under 13° R., den laveste Varmegrad, hvori

Steenpolypen kan leve. Her udøver altsaa den kolde peruanske Strøm, der kommer fra den sydlige Brede, en Virkning ganske modsat den, som den varme Golfstrøm udøver paa vor Halvkugle, hvis formildende Indflydelse endog spores lige til Spitzbergen.

Paa den nøgne, solbrændte Kyst bliver det dog ofte, især ved Havblik, trykkende hedt, og den sorte Lavagrund indsuger saa megen Hede, at det er meget besværligt at gaae der endogsaa med tyksaalede Støvler.

Galapagerne bleve allerede opdagede i de første Tider efter Mexicos Erobring, før det guldrige Peru. Man fandt dem aldeles ubeboede ligesom Juan Fernandez, og da her hverken var ædelt Metal eller nogen indiansk Befolkning til at undertrykke, benyttede Spanierne sig ikke af dem. Senere, da Flibustierne havde plyndret Panama og begyndt at udstrække deres Røvertog videre i det stille Hav, forstode disse Sørøvere bedre at tage Nytte af Galapagerne, og havde der eet af deres meest yndede Smuthuller, hvis gode Beliggenhed gjorde dem istand til med forfriskede Kræfter at overfalde den amerikanske Kyst.

Mod Slutningen af det forrige Aarhundrede blev denne Øgruppe en Hovedstation for de fredelige Hvalfangere, saavel fordi de her let og uden Bekostning kunde tage Proviant og tillige finde en sikker Ankergrund, som især ogsaa fordi Sundene og Bugterne ved deres dybe og klare Vand og ved deres Beliggenhed, som var beskyttet mod stærk Søgang, lokkede en Mængde Hunhvaler til at kaste deres Unger der. Banks-Bay, som ligger mellem Øerne Albemarle og Narborough, pleiede især at besøges af disse kæmpestore Havpattedyr.

Men den Udryddelseskrig, som nu allerede i lang Tid er ført mod disse Havets Kjæmper, har deels kyst dem bort, deels formindsket deres Antal, saa at der for nærværende Tid kun træffes meget faa Hvaler i disse Egne.

Hvalfangerne faldt paa den sindrige Idee, at anlægge

et simpelt Posthuus paa Charlesøen i den Bugt, som dera[f]
fik Navnet Post-Office-Bay. De pleiede nemlig at lægge
deres Breve i en der opstillet Tønde, og Capitainerne paa
de hjemreisende Skibe forsømte sjelden at medtage de Breve,
som fandtes der, for at aflevere dem i de nærmeste Havne
til videre Beforbring.

Lignende Postindretninger ere ogsaa anlagte i Torre-
strædet, der nu hyppigere bliver besøgt, som ogsaa i Port
Famine i det magellanske Stræde.

Under den sidste Søkrig mellem England og de For-
enede Stater i Aarene 1812 til 14 tilføiede denne Brev-
beforbringsanstalt paa Galapagerne Englænderne meget
Skade, thi den amerikanske Commodore Ker Porter, som
vi nedenfor ved Beskrivelsen af Marquesas-Øerne ville lære
nøiere at kjende, forstod at benytte denne Sædvane til sin
Planers Fremme, og det lykkedes ham ved Hjælp heraf ikke
blot at faae vigtige Efterretninger, men ogsaa ved falske
Advarsler, som han med Forsæt nedlagde for de senere kom-
mende Fartøier, at bemægtige sig næsten alle engelske Hval-
fangere i denne Deel af det stille Hav, til endelig hans
eget Skib efter tapper Modstand blev taget af Englænderne
ved Valparaiso.

Man kan let forestille sig, skjøndt Galapagerne ikke
havde faste Beboere, at det dog aldrig har manglet paa
Deserteurer og Eventyrere, som paa længere eller kortere
Tid valgte dem til deres Opholdssted.

Den meest bekjendte af disse nye Robinsoner var e[n]
vis Fitz Patrick, en Irlænder, som i Aaret 1812 paa eg[et]
Forlangende blev sat iland fra et engelsk Fartøi paa Char-
lesøen. Paa det mere frugtbare Høiland byggede han s[ig]
en lille Hytte og dyrkede Kartofler og Vandmeloner, hv[is]
rigelige Udbytte han solgte til de Fartøier, der besøgte Øe[n]
for gode Dollars eller Rhum, som var hans vigtigste Fo[r-]
nøielse i den øde Egn. Paa denne Maade tilbragte ha[n]
flere Aar i næsten uafbrudt Ensomhed, dog uagtet han næste

var bleven fremmed for Verden, aandede dog Ærgjerrighedens Djævel i hans Hjerte, og han besluttede ved Hjælp af sit Gevær idetmindste at forskaffe sig een Undersaat. Endelig lykkedes det ham at træffe en Neger alene, der bevogtede en Baad, som tilhørte et ved Øen liggende Fartøi. Han tvang ham til at følge med ind i Landet og erklærede ham for sin Slave. Dog engang, da han maaskee ikke har været forsigtig nok eller seet for dybt i Flasken, overfaldt Tjeneren ham, kastede ham til Jorden og bandt hans Hænder og Fødder. Ved Øen laa netop et engelsk Fartøi, og Capitainen behandlede den stakkels Konge haardt, lod ham dygtig prygle, ødelagde hans Hytte og Plantninger, tog alle hans Penge fra ham og overlod ham tilsidst med lænkede Hænder til hans Skjæbne. I denne fortvivlede Tilstand lykkedes det dog Fitz Patrick med en gammel Fiil, hvis Greb han slog ind i et Træ, at befrie sig fra sine Lænker. Nu vedblev han at forsyne de kommende Skibe med Levnetsmidler, forførte lidt efter lidt nogle Matroser til at desertere, og var saa heldig at forskaffe sig Lydighed hos disse nye Undersaatter.

Endelig bemægtigede han sig en Baad og begav sig med sine Kammerater til Guayaquil, hvor han dog ankom alene, efterat han, som man almindelig troede, underveis havde myrdet de andre, dengang han saae, at hans Vandforraad ikke vilde være tilstrækkeligt for dem Alle. Senere begav denne Vagabond sig til Payta, hvor han forelskede sig i en Mulatinde, som ogsaa gjengjældte hans Kjærlighed; dog da han med denne sin Dronning igjen vilde begive sig til Øen, blev han sat fast. Hans senere Hændelser ere ubekjendte. Mangen Landstryger af dette Slags, halv Sørøver, halv Robinson streifer sikkerlig om paa mange Øer i det stille Hav.

Republiken Ecuador, som gjør Fordring paa Souverainitet over Galapagerne, prøvede i Aaret 1832 paa at anlægge en Colonie paa Charlesøen, men dette Forsøg var

lige saa uheldigt som Republiken Chilis lignende Bestræbelse for at befolke det øde Juan Fernandez. Colonien, der til Ære for General Flores, Republikens daværende Præsident, blev kaldt Floriana, blomstrede i Begyndelsen temmelig hurtig op., saa at den efter et Par Aars Forløb allerede havde 300 Indbyggere, som tildeels vare deporterede formedelst politiske og andre Forbrydelser, og tildeels frivilligt havde begivet sig derhen. Disse lovende Udsigter varede dog kun kort Tid, thi allerede mod Slutningen af Aarene 30 gjorde de forviste Forbrydere Oprør. Gouverneuren blev myrdet, den bedre Deel af Befolkningen flyttede igjen tilbage til Fastlandet, de Andre spredte sig til alle Kanter, og Colonien forfaldt aldeles.

Den øde Plads, hvor den havde ligget, blev i Mai Maaned 1852 besøgt af Skogman.

Nede fra den sorte Lavastrøm førte en Sti langs med en Dal, der var bevoxet med Cactusbuske op til en omtrent 900 Fod over Havfladen liggende aaben Plads, hvor næsten alle den forladte Colonies Bygninger vare opreiste. Rundtom de talrige, forfaldne Hytter laae nogle smaa indhegnede Marker, hvor nu Græskarrene vildt voxende netop stode i Blomster. En Kilde med rigelig Vandmængde findes paa dette Sted og kunde let føres ned til Stranden ved Rør. Vandet havde en god, reen Smag, men var ubehageligt lunkent; et prægtigt Figentræ kastede sine Skygger i det Basin, hvori det sprudlede frem, og mange smaa Fugle hoppede og qviddrede omkring Kilden. De vare her allerede noget mere sky end paa Chathamsøen, men dog endnu saa tamme, at man med Ladestokken mageligt kunde dræbe dem. Til Gavn for kommende Colonister havde Hornkvæg, Svin og Geder, der vare blevne vilde, formeret sig betydeligt, og græssede uden Frygt for Seletøi eller Slagtehus paa de omliggende Enge. At dømme efter den yppige Plantevært maatte den lille Skraaning, hvor Husene og Plantagerne laae, have en særdeles frugtbar Jordbund, og derfra havde man en ret smuk,

skjøndt noget øde Udsigt over en Deel af Øens vestlige Skraaninger.

Fodstien gik videre til høire Side, og Skogman steg op ad en jævn Skraaning, hvis skarpe og tørre Jordbund kun var tyndt bevoxet med Krat og Urter.

Efter at han omtrent havde tilbagelagt en Fjerdingvei og var kommet til Foden af det 1800 Fod høie Sabelbjerg, blev Vegetationen yppigere og ganske uformodet befandt han sig paa den østlige og sydøstlige Skraaning af Bjerget, hvor han havde en deilig Udsigt ned i en rigt bevoxet Dal, hvis saftige Engbund afvexler med rigtignok tynde, men dog skyggefulde Skove. Overgangen fra den nordvestlige Skraanings Tørhed og Ufrugtbarhed til det livlige Grønne paa Sabelbjergets sydøstlige Side er ligesaa brat, som naar man i en stor By kommer ud fra en smudsig Gyde og ved at gaae om Hjørnet befinder sig paa en stor, smuk Plads.

Her havde Gouverneuren havt sin Bolig, og man kunde vel næppe have valgt en behageligere Beliggenhed. Den frugtbare Jordbund var tilstrækkelig til at ernære en talrig Befolkning; herlige Græsninger laae mellem Bjergene, og paa Vand var der ingen Mangel. Hele denne Plet laa saa yndigt, at man næppe kunde afholde sig fra det Ønske her at turde opslaae sit Paulun og tilbringe sit Liv i contemplativ Rolighed.

Der behøves kun flittige Hænder til at omskabe det nu saa øde Floriana til en blomstrende Colonie, hvor den trætte Sømand efter at have faret om paa det øde Hav med taknemligt Hjerte vilde nyde de Frugter, som Landmandens Flid aflokker den villige Jordbund.

Ottende Kapitel.

Paaskeøen. — Salas y Gomez.

Paaskeøens Opdagelse. — Cook og Forster 1774. — Dens Beboere. — Mærkværdige Billedstøtter. — Chamisso paa Paaskeøen. — Forræderisk Menneskerov. — Polynesiernes Færdighed i at svømme. — Salas y Gomez.

Mere ensom og forladt end nogen anden af Sydhavets Øer hæver Paaskeøen sig med bredryggede Bjerge op af Bølgerne, thi først 15 Bredegrader mod Vest ligger Ducie, det nærmeste Punct, hvor der lever Mennesker; og lader man Øiet ile mod Øst og Nord paa Kortet, saa ligger Juan Fernandez og Galapagos endnu længere borte, som de første beboelige Lande, der i vid Omkreds dukke op op af den uhyre Vandørken.

En Englænder, Davis, hvem man ikke maa forvexle med den Davis, som beseilede Ishavet, skal i Aaret 1686 have opdaget Paaskeøen eller Waihu, som den kaldes af de Indfødte; og først 1722 kom den bekjendte hollandske Jordomseiler Roggewein til Øen; han gav den det Navn, under hvilket den endnu er mest bekjendt, og fortæller meget Fabelagtigt om den.

De første troværdige Efterretninger om Waihu skylde vi den store Cook og den tydske Lærde, Naturforskeren Georg Forster, som fulgte med ham; de ankrede i Marts Maaned 1774 paa Rheden ved Øens vestlige Side.

Den lille trekantede Ø, hvis Vinkler støtte sig til pyramide-

dannede Bjerge, frembød overalt Tegn paa Ødelæggelse af vulkansk Oprindelse. Jordbunden var bedækket med sort Steengrus og adspredte Klippemasser, mellem hvilke der voxede nogle forkrøbne Græsarter, der nogenlunde formildede Landets sørgelige Udseende. Kun med Møie kunde Europæerne komme afsted paa de ujævne Veie, medens de Indfødte med forbausende Lethed sprang fra den ene Klippeblok til den anden.

Men trods denne almindelige Ufrugtbarhed saae man ogsaa enkelte store Strækninger Land, som kunde dyrkes, og her avledes guldgule Kartofler, saa søde som Roer, Bananer og Sukkerrør. Græsset, som groede mellem Stenene, blev deels brugt som Gjødning, deels til at beskytte de unge Kjøkkenurter mod de brændende Solstraaler.

Ligeoverfor Øens Sydpynt, som steil og takket hæver sig op af Havet, ligge omtrent i en Fjerdingveis Frastand to enkelte Klipper, af hvilke den ene ligner en uhyre Støtte. Store Sværme af Søfugle flagre omkring dem og blande deres skrigende Stemmer med Brændingens Brusen.

Paaskeøens Beboere ere mærkværdige, som de sidste østlige Grene af den store polynesiske Menneskerace. Forster beskriver dem som temmelig magre og af Middelstatur. Deres Farve er castaniebruun, deres Haar sort og kruset. De gaae forbetmeste ganske nøgne og vare ligesom alle deres Stammebeslægtede, tatoverede eller smykkede med uudslettelige Tegninger i Huden. Kun Enkelte havde Belter paa af guultfarvet Tapatøi, det samme, der paa Tahiti og de andre vestlige Øgrupper bliver forfærdiget ved Stampning af Papirmorbærtræets Bark. Det var formodenlig Høvdingene, Landets Fornemste. Især paafaldende vare disse Insulaneres store Øren, hvis Flipper vare saa udvidede, at de næsten hængte ned paa Skuldrene, og der var et Hul i dem saa stort, at man let kunde have puttet fire eller fem Fingre gjennem det. Den samme Vanskabelse, der nok betragtes som en Skjønhed, findes ogsaa paa den

modsatte Side af den polynesiske Verden, nemlig paa Carolinerne. Ringe, forfærdigede af det elastiske Sukkerrør og rullede op som en Uhrfjer, sad i det store Hul og holdt det udvidet, og denne Aabning var igjen opfyldt med hvide Dun af Søfugle. Qvinderne vare smaa og fiintbyggede, deres Ansigter vare farvede med lyseguult Gurgemeie og heri var der malet hvide Striber. Man undredes over blandt de Indfødte, hvis Antal blev anslaaet til omtrent 700, at see saa faa Qvinder. Sandsynligviis holdt de sig skjulte under de Steenbunker, der vare kastede sammen i Form af en Høi, og som man hist og her saae; paa deres ene lodrette Side fandtes tydeligt en Indgang. Det indre Rum kunde paa ingen Maade være stort; dog holdt Forster det for sandsynligt, at disse Huler tilligemed de usle Hytter vare Befolkningens Opholdssteder om Natten, og maaskee kunde de ogsaa staae i Forbindelse med naturlige Grotter der saa ofte forekomme i vulkanske Landes Lavastrømme. Vandet paa Øen er næsten overalt saltholdigt, og kun paa Østkanten findes een fuldkommen fersk Kilde. Naar de Indfødte komme til den for at slukke deres Tørst, benytte de den tillige til at vadske deres hele Legeme; naar der paa engang indfinder sig et større Selskab her, saa springer den Første midt ned i Hullet, drikker og vadsker sig uden videre, hvorpaa en Anden bærer sig ligesaadan ad. Man kan begribe, at denne Maneer ikke rigtig behagede de tørstige Europæere.

Den største Mærkværdighed paa Øen var en Mængde kjæmpestore Billedstøtter, som stode langs med Søkysten, og af hvilke dog kun faa vare vedligeholdte. Paa Østkanten af Øen saae man Ruinerne af tre Platformer, byggede af Steen; paa enhver af disse havde før staaet fire af hine mægtige Statuer. Men nu vare de næsten alle faldne ned og laae i Stumper og Stykker paa Jorden. Een af disse styrtede Storheder var 15 Fod lang og 6 Fod bred over Skuldrene; paa Hovedet havde alle en Cylinder af rød Steen, fuldkommen rund tilhugget. Man maalte nogle andr

Billedstøtter, som næsten vare 27 Fod lange og over 8 Fod brede, og een Støtte, som endnu stod opreist, kastede en Skygge som kunde beskytte hele Selskabet mod Solstraalerne, uagtet det bestod næsten af 30 Personer. Arbeidet var grovt, men ikke slet, Ansigtstrækkene temmelig godt modellerede, Ørerne vare efter Landets Skik lange, men alt det Øvrige lignede næppe en menneskelig Figur.

Det var ubegribeligt, hvorledes disse Øboere, som tilsyneladende manglede alle mechaniske Hjælpemidler, havde kunnet opreise saadanne uhyre Figurer og endogsaa kronet deres Hoveder med de store cylindriske Stene. Disse Fortidens Mindesmærker forekom de Reisende ikke at staae i Forhold til den nuværende Befolknings ringe Antal og Fattigdom. Her var altsaa atter en historisk Gaade at løse! Her havde altsaa ogsaa, som paa saa mange andre, nu aldeles øde Steder, fordum blomstret en rigere Fortid!

40 Aar efter Forster kom den i Literaturen ikke mindre berømte Chamisso til Paaskeøen. Han var baade Naturforsker og Digter, og en poetisk Aand svæver over hans Beskrivelser af Sydhavet uden dog nogensinde at træde Sandheden for nær.

Ved at nærme sig til Øen opdagede han strax ved at see Inddelingen af Marker, Røgen som opsteg fra Høiene, Kjendetegn paa en vis Culturtilstand. Med Undren betragtede han denne vulkanske, steenbedækkede Jord, der var saa berygtet formedelst sin Mangel paa Brændsel og Vand, da den dog forekom ham beklædt med det friskeste Grønne og overalt selv paa Bjergenes steileste Skraaninger syntes inddeelt i regelmæssige Marker, der vare forskjellige fra hinanden ved yndige Schatteringer, og af hvilke mange havde gule Blomster. Han var ved sine Forgjængeres Beskrivelser ikke beredt paa et saa behageligt Syn. Gjennem Kikkerten troede han at kunne opdage nogle af de colossale Billedstøtter paa Sydøstkysten, som i saa høi Grad havde vakt Forsters Beundring. I

Cooks-Bay paa Vestkysten, hvor Skibet Rurick kastede Anker, vare de Buster, som betegnede Landingspladsen, og som Russeren Lisianskoi endnu havde seet, ikke mere tilstede. To Canoer (i det Hele saae man kun tre paa Øen) hver med 2 Mand i, vare komne de fremmede Søfarende venligt imøde, uden dog at vove sig nærmere. En Baad blev sat ud for at peile og blev omringet af Svømmende, der strax begyndte en Tuskhandel med Folkene. Derpaa lod Ruricks Chef, Capitain Kotzebue (en Søn af den bekjendte Theaterdigter) foretage en Landgang, og Chamisso steg ned i en anden Baad, der i denne Hensigt satte af fra Skibet. En talrig Mængde ventede ved Kysten paa de Fremmede; de vare fredelige, glade, støiende, utaalmodige ligesom Børn.

Baaden nærmede sig Strandbredden. Alle løb de, jublede og skreg, men truende Steenkast blandede sig ogsaa med de fredelige Yttringer. Havde det været Spaniere for et Par Aarhundreder siden, vilde dette strax have ført til et Blodbad: nu nøiedes man med som Advarsel at affyre et Par uskadelige Skud.

Endelig seirede Nysgjerrigheden over Mistilliden; de Svømmende vovede sig i Sværme nærmere, Tuskhandelen begyndte og blev ført med Redelighed. Med det gjentagne Raab Hoë! Hoë! forlangte de Alle Knive eller Jern for de Frugter og Rødder og pene Fiskenet, som de bragte tiltorvs.

Chamisso steg et Øieblik iland med nogle af sine Ledsagere. Om hans Phantasie maaskee har blandet nogle forskjønnende Træk i det Billede, som i Virkeligheden stod for ham, — dog syntes han, at disse Mennesker, der vare skildrede som saa usle, havde smukke Ansigtstræk, et behageligt og udtryksfuldt Physiognomie, en veldannet, rank og sund Legemsbygning, og at de meget Gamle vare uden Legemsfeil. Kunstnerens Øie glædede sig ved i disse Skikkelser at see en skjønnere Natur end hans eneste Skole, nemlig Badestæderne i Europa, frembøde. De blaae, brede Streger af

Tatoveringen paa Hudens brune Grund, som kunstnerisk fulgte Musklernes Løb, gjorde en behagelig Virkning. Der syntes ikke at være Mangel paa Basttøi. Friske Krandse af Løv omslyngede Haarene, der snart vare lange og snart afskaarne kort; sjeldnere saae man et Hovedsmykke af sorte Fjedre. De bare ogsaa ziirlige Halsbaand, som foran vare smykkede med en stor sleben Patellamusling. Der saaes ingen vansirende Pynt. Naar han sammenlignede de Beskrivelser, som Cook, Lapeyrouse og Lizianskoi have givet, med sine egne Erfaringer, saa maatte han formode, at Befolkningen havde formeret sig, og at dens Tilstand var bleven bedre. Men om Ludvig den Sextendes menneskekjærlige Hensigter ved at lade Lapeyrouse bringe dette Folk vore Huusdyr, Kjøkkenurter og Frugttræer, vare opnaaede, maatte betvivles; thi Chamisso saae kun de af Cook opregnede Producter, nemlig Bananer, Sukkerrør, Rødder og meget smaa Høns. Da man om Aftenen lettede Anker, laae der befrugtende Skyer over Øens høiere Puncter. Maaskee havde Cook og Forster seet Øen efter lang, vedholdende Tørke og saaledes faaet et mindre smukt Billede af den.

Senere erfarede Chamisso, hvad der formodenlig havde været Aarsag til den tvetydige Modtagelse, han og hans Ledsagere havde faaet paa Paaskeøen: Skonnerten „Nancy" fra Ny-London beskjæftigede sig 1805 paa Øen Mas a fuera, som henhører til Gruppen Juan Fernandez, med at fange Sælhunde. Men da Øen ikke havde nogen sikker Ankerplads, saa at Skibet maatte blive under Seil, og den americanske Capitain ikke havde Mandskab nok til paa samme Tid at fange Sælhunde, besluttede han at seile til Paaskeøen, landede i Cooks-Bay og røvede efter tapper Modstand 12 Mænd og 10 Kvinder. I hele tre Dage lod man de Fangne være bundne; først da man ikke mere kunde øine Land, bleve Baandene løste. Men strax sprang Mændene i Vandet, og Kvinderne, som vilde følge efter, maatte man med Magt holde tilbage. Capitainen lod Skibet lægge bi

i det Haab, at de dog igjen vilde søge Frelse ombord, men bemærkede snart, at han tog feil, thi for disse med Havet fortrolige Mennesker syntes det ikke umuligt, skjøndt de havde været borte i tre Dage, dog igjen at naae deres Hjem, og i ethvert Tilfælde foretrak de at døe i Bølgerne for et smertefuldt Liv i Fangenskab. En Baad blev sendt ud for at fange dem, men heller ikke dette nyttede noget, thi naar Baaden kom dem nær, dukkede de bestandig under, og Søen optog dem medlidende i sit Skjød.

Det kan altsaa ikke undre os, at senere ankommende Skibe, som nu Rurick, bleve modtagne med Mistænkelighed; man maa snarere undres over, at ikke den hele Befolkning flygtede ved dets Ankomst.

Paa de mere afsides Øer i Sydhavet finder saadanne afskyelige Menneskerov endnu hyppigt Sted, og saakaldte Christne begaae de samme Forbrydelser, som fordum Røverstaterne i Middelhavet, paa hine Steder, hvor civiliserede Folkeslags Love ere uden Magt.

Man kjender mange Exempler paa Polynesiernes vidunderlige Udholdenhed i at svømme, som beviser, hvor vidt Mennesket kan drive det ved at øve sine Kræfter. Den berømte amerikanske Søfarer Commodore Wilkes fortæller os om en Indfødt fra de venskabelige Øer, som Kl. 4 om Eftermiddagen faldt overbord og holdt sig svømmende paa Overfladen til næste Morgen. I det Øieblik, da han saae Frelsen, var han dog nær bleven Offer for en stor Haifisk, hvis skarpe Tænder han dog lykkelig undgik, ved i sidste Øieblik at naae Coralrevet ved Øen Ofalanga.

Capitain Porter fortæller et endnu mærkeligere Tilfælde om en Tahitier ved Navn Tamaha. I en Frastand af 20 Mile fik han af en Officeer paa „Essex“ et Slag og kastede sig strax af Fortvivlelse i Havet. Een Dag og to Nætter blev han paa Vandet, indtil endelig en Bølge kastede ham op paa Strandbredden af Nukahiva, da netop hans sidste Kræfter vilde forlade ham.

Porter siger, at Beboerne paa Nukahiva ere saa udmærkede Svømmere, at de altid mod en ringe Kjendelse vare villige til at binde et Skibstoug til en Ankerring 30 Fod under Vandet.

Kittlitz (Erindringer fra en Reise til det russiske Amerika, til Micronesien og gjennem Kamtschatka 1858) saae under sit korte Ophold ved Uleai beundringsværdige Prøver paa Beboernes Dykkerfærdighed, hvori de selv overgik de andre Beboere af Carolinerne. Et ungt Menneske, som endnu ikke var fuldkommen udvoxet — han syntes omtrent at være 15 Aar gammel — satte ham ofte i Forbauselse ved den Sikkerhed, med hvilken han svømmede under Vandet og fangede Alt, hvad man kastede overbord, førend det endnu i den ubetydelige Dybde af 19 Favne var sunket til Ankerpladsens Grund. Selv meget smaa tunge Gjenstande, f. Ex. Lommeknive og lignende Sager af Jern, undgik ham aldrig, naar man blot først havde viist ham dem, før de kastedes ud. Som et Lyn var han ude af sin Piroge, som endogsaa var adskilt fra Skibet ved den mellemliggende store Baad; han svømmede under dens Kjøl og kom efter faa Øieblikke frem med det grebne Bytte.

Desværre have Insulanerne i Sydhavet meget ofte benyttet deres Svømmefærdighed til det Onde. De dukke f. Ex. under, tage fat paa Ankertouget, skjære det over, for at Vinden, der bærer paa Land, kan drive Skibet til Stranding; eller de befæste ogsaa ved Havblik et Toug ved Skibets Ankerketting, ved Hjælp af hvilket deres Kammerater, der staae paa Strandbredden, slæbe Fartøiet iland. Sædvanligviis vælger man til saadanne forræderske Foretagender Tiden før Solens Opgang. Saasnart Skibet berører Kysten, betragte de det som en Prise, som deres Guder have sendt dem. Iøvrigt maae vi bemærke, at mange Kystbeboere i Europa i forrige Aarhundrede ikke bare sig bedre ad.

Der lever, som sagt, intet Menneske i en Omkreds af 300 og flere Mile omkring Paaskeøen og dette hele uhyre

Havrum vilde frembyde en fuldkommen uafbrudt Vandflade, hvis ikke 100 Mile mod Øst den nøgne og lave Klippe Salas y Gomez duKkede op af Bølgerne. Formodenlig hænger denne sammen med og har samme Natur som det høie, nærliggende Land, Paaskeøen. Endnu finder man slet ingen Begyndelse til en kommende Vegetation paa denne Klippe, og dog er den Skuepladsen for et bevæget, tumultuarisk Liv. Thi den tjener til Opholdssted for utallige Vandfugle, som synes at foretrække saadanne skaldede Klipper for de ubeboede Øer, der have Grønsvær, nemlig forbi, hvor der er Planter, findes ogsaa Insecter — og Myrer især, som berede deres Yngel Farer. Man gyser ved Forestillingen om det mulige Tilfælde, at et Skib kunde strande paa denne Klippe, og et menneskeligt Væsen kastes op derpaa, thi Vandfuglenes Æg vilde altfor meget forlænge hans forladte Tilværelse mellem Hav og Himmel paa denne skaldede, solbrændte Steenblok. Chamisso har mesterlig skildret det Skrækkelige i en saadan Tilstand i sit bekjendte Digt „Salas y Gomez."

Niende Kapitel.
Pitcairn Øen.

Bounty. — Christians Mytteri. — Bligh seiler i en aaben
Timor. — Haifiske og Fidschi Insulanerne. — Storm og
d. — En herlig Suppe af Østers. — Yderste Nød. — Maalet
ligt. — Pandora. — Christian og hans Kammerater paa
— Spor af en tidligere Befolkning. — Christians Død.
ldams. — Skibet Tagusses Ankomst. — George Nobbs. —
e udvandre til Tahiti; men vende snart igjen som angerfulde
je. — Den uægte Lord. — Nobbs Reise til England. — For=
aa Pitcairn. — Klima. — Ødelæggende Storme. — Ud=
il Norfolk=Øerne. — De vende tildeels tilbage.

er vel et Skib blevet udrustet i mere menneske-
Hensigter end „Bounty", som mod Slutningen af
87 løb ud fra Havnen i Plymouth. Det skulde
det fjerne Sydhav; paa Tahiti skulde det hente
er, og føre dem derfra til Vestindien, for at de at-
Øer ogsaa skulde faae godt af denne udmærkede
Frugter.

tenant Bligh, en dygtig Sømand, som havde led-
ok paa hans sidste Jordomseiling, commanderede
g den 26 October 1788 ankom Bounty til det yndige
og forlod først efter 6 Maaneders Forløb Mata-
, ladet med en svømmende Brødfrugthave.

skjønt Veir, saaledes som det næsten stedse hersker i
de tropiske Hav, begunstigede Reisens første Dage
s at love godt; men der herskede Tvedragt ombord,
ys opbrusende Characteer havde allerede flere Gange

ført til Misforstaaelser med Understyrmanden, Fletcher Christian, en ung Mand af god Familie, velbevandret i sit Fag og, som hans Opførsel snart vil vise, af dristig, eventyrlig Aand. Om Aftenen den 27de April var det Fuldmaane, og Skibet gik langsomt gjennem de blinkende Havbølger. Bligh har formodenlig følt sig meget lykkelig, da han i den forfriskende Natteluft vandrede op og ned paa Dækket, han kan vel have tænkt sig en lykkelig Fremtid, — dog hvem veed, hvad den næste Time bringer?

Næste Morgen bliver Chefen pludselig vækket, hans Kahyt fyldes med Bevæbnede, anførte af Christian. Han spørger, hvad alt dette skal betyde, men faaer til Svar: „Hold Mund! eller Du er dødsens!" Man binder hans Hænder paa Ryggen, man slæber ham op paa Dækket og tvinger ham tillige med 18 Andre, for Størstedelen Officierer, at stige ned i en Baad, som ligger parat. Derpaa leverer man dem 32 Pund Flesk, 150 Pund Brød, 28 Galloner Vand, noget Rom og Viin, 4 Huggerter, en Octant og et Compas samt et ringe Forraad af Seil og Tougværk, og overlader dem til deres Skjæbne midt i det stille Hav, i en tungtladet 23 Fod lang, 6 Fod 9 Tommer bred Baad, uden Beskyttelse mod Solens Straaler og det ublide Veir.

Dette Drama opførtes omtrent 30 Mile fra Tofoa, een af de venskabelige Øer, og derhen besluttede de Forladte for det Første at sætte Cours, for at forsyne sig med Brødfrugter og mere Vand. Men de bleve modtagne slet af de Vilde, som endogsaa sloge een af dem ihjel, og med deres Kanoer forfulgte Englænderne, som i al Hast igjen indskibede sig, da de ikke havde et eneste Skydegevær til deres Forsvar. Dog lykkedes det dem ved at kaste nogle Klædningsstykker overbord at sinke de begjærlige og nysgjerrige Barbarer og at undgaae Døden. Men hvad nu? Hvor skulde man nu styre hen? Efter modent Overlæg gik man ind paa Blighs Forslag at seile til den hollandske Colonie

a Øen Timor, som de kun kjendte af Navn, og som, skjøndt t var den nærmeste europæiske Colonie, dog laae mere end 300 Sømile fra dem. Den anden Mai begyndte denne ærkværdige Reise, efter at Alle med Haand og Mund havde vet Bligh det høitidelige Løfte, dagligt at nøies kun med : Unze Brød og en Pægl Vand, thi deres lille Forraad aatte idetmindste strække til for 6 Uger. Halvdelen af landskabet maatte sidde til Tjeneste, medens den anden alvdeel hvilede paa Bunden af Schaluppen, hvor de dog art bleve angrebne af Krampe og Rheumatisme, forbi de ikke nde strække sig ud, bestandig vare udsatte snart for Fugtighed, snart for Solens brændende Straaler og snart for n kolde Natteluft. Man kan let begribe, at de Ulykkelige le vare vel stemte ved at see de rovbegjærlige Haifisk, som rætteligt fulgte Baadens Fart og lurede paa det Bytte, m den første Storm eller Sulten kunde skjenke dem.

Efterat have seilet 5 Dage saae de to store Kanoer fra idschi-Archipelet, der, fyldte med Kanibaler, hurtigt roede ter dem. Disse Mennesker forfulgte dem i en Strækning to Mile, — derpaa trak de sig igjen tilbage.

Ofte truede heftige Storme dem med Undergang, men : stakkels Søfolk haabede paa Gud og gjentoge ofte en øn, som Bligh havde forfattet for dem. Denne tilligemed ıdre Notitser opskrev han i en lille Signalbog, som endnu i Familiens Eie. Tillykke syntes der ikke at være opraet nogen Misforstaaelse imellem dem, thi Tvedragt vilde ve gjort den lille Baad til et sandt Helvede.

Allerede den 8de Mai maatte Mundportionerne forindskes. Paa denne Tid indtraf meget velkomment en ftig Skylregn, som forøgede Vandforraadet med nogle trukker, men den 10de Mai indtraade vedholdende slet Veir, a at Bølgerne hvert Øieblik skyllede ind i Baaden og vang det syge, svækkede Mandskab bestandig til at øse. Hertil kom endnu den slemme Omstændighed, at Søvandet rdærvede deres lille Forraad af Brød; den 24de Mai

8*

blev Mundportionen af Brød nedsat til 1/25 Pund til Morgen og Middag, medens man om Aftenen maatte nøies med Udsigten til den næste Frokost.

Den 25de Mai fangede de med Haanden et Par Søfugle af en Dues Størrelse, dumme Dyr, som næsten godvillig lode sig fange. Enhver af disse blev skaaret i 18 Stykker, og med Glæde og Graadighed slugte raae.

Om Morgenen den 29de befandt de sig i Nærheden af en Klippegrund, mod hvilken der brød en Brænding, dog heldigviis lykkedes det dem at opdage et Gab i Revet, gjennem hvilket de kom ind i smult Vand, og undgik Faren. De landede paa en lille Ø, og man kan tænke sig, hvor godt det gjorde dem, efter i 4 Maaneder at have siddet og ligget krum, igjen engang at kunne strække de stive Lemmer paa Guds velsignede Jord. Der fandtes rigtignok ingen Frugter paa Øen, men fersk Vand og Østers, saa gode som man vilde forlange. De hentede en Kobberkjedel fra Baaden, der blev tændt et Baal og af Brød, Østers og lidt Flæsk lavet en ypperlig varm Suppe, som gav deres udsultede Lemmer nyt Liv.

De havde gjerne blevet længere her, men da de i nogen Frastand saae nogle Indfødte med høit Skrig at løbe hen til dem, saa ansaae de det for raadeligst ikke at oppebie, om disse Folk meente det godt eller ondt, men strax at sætte af fra Kysten; i den Grad havde Indbyggerne paa de venskabelige Øer formindsket deres gode Tro til de Vilde. De befandt sig nu mellem Østkysten af Ny-Holland og det store Barrierrev, og idet de styrede igjennem den brede Kanal mod Nord, saae de den ene Ø efter den anden. Der hvor de opdagede Flokke af Indfødte, seilede de hurtigt forbi; men hvor der ingen Mennesker var, landede de nu og da og samlede saavel Østers som en Art smaa Bønner, hvis Nydelse Botanikeren Nelson havde sagt dem var nærende, og at de kunde spises uden Skade. Om Aftenen den 3die Juni passerede Baaden Endeavour-Strædet, og de befandt sig igjen

paa det aabne Hav, der modtog dem med stormende, raakoldt Veir.

Den 10de om Morgenen efter en vaagen Nat var Mandskabets Sundhedstilstand mærkeligt forværret. En stor Svaghed, opsvulmede Been, hule, spøgelseagtige Ansigter, en meer end sædvanlig Tilbøielighed til Søvn og aandelig Sløvhed tydede paa, at de synkende Livskræfter ikke ret længe vilde kunne udholde saamange Savn og Besværligheder. Nogle Theeskeer Viin, der var gjemt til den høieste Nøds Tid, men især den aandelige Bevægelse af Haabet oplivede dog deres Mod, thi de vidste, at de nu ikke kunde være langt borte fra deres Maal, og den 12te saae de endelig ved den første Morgenrøde Timor, som de havde længtes saalænge efter.

Den 14de Juni kom de da efter en mageløs Reise i 48 Dage til denne hollandske Coloni, hvor de af Gouverneuren, Hr. Vilhelm Adrian van Este, bleve modtagne med hjertelig Velvillie og rigeligt pleiede. Da de havde faaet Kræfter til at fortsætte Reisen, indskibede de sig den 30te August til Batavia, hvor de ankom den 1ste October. Her blev Bligh meget syg, men kom sig igjen, hvorimod flere af hans Folk laae under for det usunde Klima paa hiin sumpede Kyst. Den stakkels Botaniker var til stor Sorg for sine Ulykkesfæller allerede død af Feber i Conpang. De Øvrige begave sig ombord paa den hollandske Flaade, der gik til Europa, og de ankom lykkelig til deres Hjem den 14de Marts 1790. Næste Aar seilede Bligh som Capitain paa «Providence» endnu engang til Tahiti for igjen at hente Brødfrugttræer, som han dennegang lykkelig bragte til Antillerne, men hvor de desværre bare slette Frugter; senere udmærkede han sig i Søslagene ved Camperdown og Kjøbenhavn, hvor han under Nelsons Overcommando førte et Linieskib; derpaa blev han udnævnt til Gouverneur i Ny-Sydwales, og tilsidst fik han Rang som Viceadmiral. Han

tilbragte de sidste Aar af sit bevægede Liv rolig og lykkelig i sin Families Skjød, og døde 1817 i London.

Man kan vel begribe, at det britiske Admiralitet ikke kunde lade Christians og hans Kammeraters Forbrydelse henstaae ustraffet, og Fregatten „Pandora" blev ogsaa strax sendt til Sydhavet for at gjennemsøge de selskabelige og venskabelige Øer og føre Oprørerne tilbage til England, hvis det kunde lykkes at fange dem. Det sidste Glædesskrig, der hørtes fra „Bounty", da de stakkels Forladte med tungt Hjerte saae Oprørerne seile bort, var: „Hurra, til Otaheiti!" Til Otaheiti styrede altsaa „Pandora" allerførst sin Stavn. Da Skibet den 23de Marts 1791 kastede Anker i Bugten Matavai, kom der strax tre af Oprørerne ombord og angave tillige, hvor endnu ti af deres Medskyldige vare at finde. To Andre vare allerede slagne ihjel, men Christian tilligemed otte Kammerater var for længe siden paa „Bounty" seilet bort ad ubekjendte Veie.

Efter forgjæves at have undersøgt alle Øer i Nabolaget tiltraadte altsaa Fregatten Hjemreisen til England. De 13 Fangne vare lænkede i et stort Buur, som man kaldte „Pandoras" Æske. Men den 29de August strandede de dog paa et Coralrev i Nærheden af Ny-Holland, og Mandskabet maatte i Schalupperne tilbagelægge en Vei af 1000 Sømile, før de kunde naae Land; en saadan Række af Eventyr og Ulykker udspandt sig af hiin første onde Gjerning. Fire af de Fangne sank belæssede med Lænker tilligemed „Pandora", Fortvivlelsen gav de Andre Kræfter til at løse deres Lænker. 30 af Mandskabet druknede. Ved Ankomsten til Porsmuth bleve de frelste Oprøre strax stillede for en Krigsret, fire af dem bleve frikjendte, tre benaadede og tre hængte ombord paa Skibet „Brunswick".

Disse vare de eneste, der faldt for den menneskelige Retfærdighed, thi der hengik Aar, før det Slør løftede sig, der hidtil havde skjult Christians og hans Kammeraters

Skjæbne, og da endelig i Aaret 1808 deres første Spor igjen blev fundet, var der kun een af dem endnu ilive.

1200 Sømile Sønden for Tahiti hæver sig den lille Ø Pitcairn 1046 Fod over Havet. Den bratte Klippekyst sænker sig umiddelbart i det uudgrundelige Havs dybe Blaa, frembyder ingen Havn og ingen flad Strand. Kun paa et eneste Punct er det muligt at lande, men kun i roligt Veir; men selv da gjør Brændingen det vanskeligt at lægge til med Baaden. Naar den Reisende har sat Foden iland, maa han strax klavre op ad en steil Skraaning. Den nordlige Side, der er udhulet som et Amphitheater og bevoxet med Skov lige til de høieste Bjergtoppe samt indelukket af steile, nøgne Klipper, yder et meget malerisk Skue. Maaskee opdagede Torres allerede 1606 denne midt i Havet eensomtliggende Klippe, som Carteret først igjen saae den 2den Juli 1767; men han blev ved den heftige Brænding hindret i at gaae iland.

Christian og hans Kammerater havde valgt denne eensomme Ø, der ligger saa langt fra alle de Veie, som dengang af Mennesker bleve fulgte, og hvor kun Søfuglene lade høre deres skrigende Stemmer, til deres Opholdssted; thi skjøndt de næppe kunde tvivle om, at deres Forbrydelses Hemmelighed jo var gjemt under Bølgerne, saa kunde deres onde Samvittighed dog ikke slaae sig til Ro. Med tolv Qvinder og sex Mænd fra Tahiti samt et ti Maaneder gammelt Barn landede de i Aaret 1790 paa Pitcairn, som dengang vel var aldeles ubeboet, men fordum i en ubekjendt Tid maatte have været beboet, thi man fandt Øxer og Afgudsbilleder og menneskelige Pandeskaller nedgravede i Jorden, som hemmelighedsfulde Minder om en svunden Slægt. I Begyndelsen haandhævede Christian sin Myndighed som Befalingsmand og holdt sit vilde, ustyrlige Følge nogenlunde til Orden. Dog pleiede han at tilbringe mangen Time paa en høi Klippetop, som han kaldte sin Udsigt i Havet. Derfra ilede hans urolige Blik langt ud over Havets øde

Strækninger, hvor hvert Øieblik de krænkede Loves Hævn kunde dukke op af Horizonten.

Strax efter Landgangen blev „Bounty“ brændt for at ikke dens høie Master skulde forraade Oprørernes Opholdssted, og paa denne Maade dømte de sig selv til et evigt Fangenskab paa hiin eensomme Klippe, 10,000 Mile fra deres Hjem, deres Familier og Venner. Havde de havt en reen Samvittighed og havde de været samdrægtige, saa kunde de dog endnu have levet lykkeligt, men ved deres egen Lumpenhed gjorde de den yndige Ø til et Helvede. Der udbrød Stridigheder og disse endte med Mord. Ikke eet Aar var forløbet, før Christian tilligemed fire Englændere bleve overfaldne og ihjelslagne af Tahitierne, hvem det strax efter ikke gik bedre. En af de endnu levende Oprørere opfandt den usalige Konst at tilberede en berusende Drik af en vis Rod, og styrtede sig i et Anfald af Drankervanvid i Havet; Adams og Young, de eneste, der senere døde en naturlig Død, maatte til Selvforsvar skyde en anden af deres Kammerater.

I Aaret 1800 var John Adams, som dengang var 36 Aar gammel den eneste Mand paa Øen. Han var altsaa uimodsigelig Overhovedet for den lille Stat, som bestod af endeel Qvinder og hans afdøde Kammeraters tyve Børn. Hans Livs bittre Erfaringer havde imidlertid fremkaldt en mærkværdig Forandring hos ham, han var bleven eftertænksom og from, læste flittigt i Biblen, og bestræbte sig for at opdrage den voxende Generation efter Christendommens Grundsætninger. Saaledes var altsaa den raae Matros, der i sin Ungdom havde deeltaget i saa voldsomme Scener, bleven til Patriarch og Fader for en fredelig Menighed, som under hans Veiledning blomstrede i Orden, Arbeidsomhed og Enighed.

Imidlertid begyndte Hvalfangerne mere og mere at besøge det stille Hav, — og tidlig eller seent maatte vel Pitcairn-Øens Hemmelighed blive røbet.

Det varede dog lige til Aaret 1808, før den ensomme Ø for første Gang blev besøgt af det amerikanske Skib „Topas“, hvis Capitain landede og i een af de forladte Hytter — thi paa Adams Befaling havde den lille Coloni før de Fremmedes Ankomst skjult sig — fandt han, til sin store Forbauselse flere Levninger fra „Bounty“, nemlig et Cronometer og et Compas, som han sendte til det engelske Admiralitet.

Dette syntes i Begyndelsen ikke at tage nogen Kjending deraf, dog sex Aar senere saae Adams til sin store Forfærdelse to Fregatter, „Briton“ og „Tagus“, nærme sig Øen, og havde snart al mulig Grund til at frygte, at den forsinkede Straffetime nu tilsidst vilde slaae for ham, thi flere Baade med Officerer og Bevæbnede satte af fra Skibene og roede lige til Landingspladsen. Han føiede sig i sin Skjæbne, traadte de Kommende imøde, men erfarede til sin usigelige Glæde, at man slet ikke havde noget Ondt isinde mod ham, og at hans forældede Brøde kunde være tilgivet og glemt.

Da han paa denne Maade følte sig befriet for sin 25-aarige Sorg, var det ham, som om man havde taget en Møllesteen fra hans Hals. Han døde 1829, efterat have opholdt sig paa Pitcairn i 39 Aar, og blev inderlig begrædt af den hele Menighed, der skyldte ham saa meget. Før sin Død samlede han sine Børn, som han kaldte alle Øens Beboere, om sin Sygeseng, og efterat han inderlig havde lagt dem paa Hjerte aldrig at glemme deres religieuse og moralske Pligter, raadede han dem til at udvælge een af deres Egne til Overhoved.

Omtrent fire Maaneder før Adams Død var der lykkeligviis, ligesom sendt af Forsynet, paa Øen landet en mærkværdig Mand, der besad alle Egenskaber til at være hans værdige Efterfølger i den lille Brodermenigheds Tillid, Kjærlighed og sædelige Veiledning.

George Herm. Nobbs var født i Irland 1799, han havde fra sit 11te Aar tjent i den engelske Marine og senere

Havrum vilde frembyde en fuldkommen uafbrudt Vandflade, hvis ikke 100 Mile mod Øst den nøgne og lave Klippe Salas y Gomez duffede op af Bølgerne. Formodenlig hænger denne sammen med og har samme Natur som det høie, nærliggende Land, Paaskeøen. Endnu finder man slet ingen Begyndelse til en kommende Vegetation paa denne Klippe, og dog er den Skuepladsen for et bevæget, tumultuarisk Liv. Thi den tjener til Opholdssted for utallige Vandfugle, som synes at foretrække saadanne skaldede Klipper for de ubeboede Øer, der have Grønsvær, nemlig forbi, hvor der er Planter, findes ogsaa Insecter — og Myrer især, som berede deres Yngel Farer. Man gyser ved Forestillingen om det mulige Tilfælde, at et Skib kunde strande paa denne Klippe, og et menneskeligt Væsen kastes op derpaa, thi Vandfuglenes Æg vilde altfor meget forlænge hans forladte Tilværelse mellem Hav og Himmel paa denne skaldede, solbrændte Steenblok. Chamisso har mesterlig skildret det Skrækkelige i en saadan Tilstand i sit bekjendte Digt „Salas y Gomez.“

Niende Kapitel.
Pitcairn Øen.

Skibet Bounty. — Christians Mytteri. — Bligh seiler i en aaben
ıd til Timor. — Haifiske og Fidschi Insulauerne. — Storm og
ıgersnød. — En herlig Suppe af Østers. — Yderste Nød. — Maalet
es lykkeligt. — Pandora. — Christian og hans Kammerater paa
cairn. — Spor af en tidligere Befolkning. — Christians Død.
John Adams. — Skibet Tagusses Ankomst. — George Nobbs. —
cairnerne udvandre til Tahiti; men vende snart igjen som angerfulde
ır tilbage. — Den uægte Lord. — Nobbs Reise til England. — For=
ıingen paa Pitcairn. — Klima. — Ødelæggende Storme. — Ud=
ıdring til Norfolk=Øerne. — De vende tildeels tilbage.

jelden er vel et Skib blevet udrustet i mere menneske-
rlige Hensigter end „Bounty", som mod Slutningen af
ret 1787 løb ud fra Havnen i Plymouth. Det skulde
ıe til det fjerne Sydhav; paa Tahiti skulde det hente
ødtræer, og føre dem derfra til Vestindien, for at de at-
tiske Øer ogsaa skulde faae godt af denne udmærkede
ıntes Frugter.

Lieutenant Bligh, en dygtig Sømand, som havde led-
et Cook paa hans sidste Jordomseiling, commanderede
ibet, og den 26 October 1788 ankom Bounty til det yndige
ıhiti, og forlod først efter 6 Maaneders Forløb Mata-
ibugten, ladet med en svømmende Brødfrugthave.

Et skjønt Veir, saaledes som det næsten stedse hersker i
ette milde tropiske Hav, begunstigede Reisens første Dage
ı syntes at love godt; men der herskede Tvedragt ombord,
Blighs opbrusende Characteer havde allerede flere Gange

ført til Misforstaaelser med Understyrmanden, Fletcher Christian, en ung Mand af god Familie, velbevandret i sit Fag og, som hans Opførsel snart vil vise, af dristig, eventyrlig Aand. Om Aftenen den 27de April var det Fuldmaane, og Skibet gik langsomt gjennem de blinkende Havbølger. Bligh har formodenlig følt sig meget lykkelig, da han i den forfriskende Natteluft vandrede op og ned paa Dækket, han kan vel have tænkt sig en lykkelig Fremtid, — dog hvem veed, hvad den næste Time bringer?

Næste Morgen bliver Chefen pludselig vækket, hans Kahyt fyldes med Bevæbnede, anførte af Christian. Han spørger, hvad alt dette skal betyde, men faaer til Svar: „Hold Mund! eller Du er dødsens!" Man binder hans Hænder paa Ryggen, man slæber ham op paa Dækket og tvinger ham tillige med 18 Andre, for Størstedelen Officierer, at stige ned i en Baad, som ligger parat. Derpaa leverer man dem 32 Pund Flesk, 150 Pund Brød, 28 Galloner Vand, noget Rom og Viin, 4 Huggerter, en Octant og et Compas samt et ringe Forraad af Seil og Tougværk, og overlader dem til deres Skjæbne midt i det stille Hav, i en tungtladet 23 Fod lang, 6 Fod 9 Tommer bred Baad, uden Beskyttelse mod Solens Straaler og det ublide Veir.

Dette Drama opførtes omtrent 30 Mile fra Tofoa, een af de venskabelige Øer, og derhen besluttede de Forladte for det Første at sætte Cours, for at forsyne sig med Brødfrugter og mere Vand. Men de bleve modtagne slet af de Vilde, som endogsaa sloge een af dem ihjel, og med deres Kanoer forfulgte Englænderne, som i al Hast igjen indskibede sig, da de ikke havde et eneste Skydegevær til deres Forsvar. Dog lykkedes det dem ved at kaste nogle Klædningsstykker overbord at sinke de begjærlige og nysgjerrige Barbarer og at undgaae Døden. Men hvad nu? Hvor skulde man nu styre hen? Efter modent Overlæg gik man ind paa Blighs Forslag at seile til den hollandske Colonie

paa Øen Timor, som de kun kjendte af Navn, og som, skjøndt det var den nærmeste europæiske Colonie, dog laae mere end 3600 Sømile fra dem. Den anden Mai begyndte denne mærkværdige Reise, efter at Alle med Haand og Mund havde givet Bligh det høitidelige Løfte, dagligt at nøies kun med en Unze Brød og en Pægl Vand, thi deres lille Forraad maatte idetmindste strække til for 6 Uger. Halvdelen af Mandskabet maatte sidde til Tjeneste, medens den anden Halvdeel hvilede paa Bunden af Schaluppen, hvor de dog snart bleve angrebne af Krampe og Rheumatisme, forbi de ikke kunde strække sig ud, bestandig vare udsatte snart for Fugtighed, snart for Solens brændende Straaler og snart for den kolde Natteluft. Man kan let begribe, at de Ulykkelige ikke vare vel stemte ved at see de rovbegjærlige Haifisk, som utrætteligt fulgte Baadens Fart og lurede paa det Bytte, som den første Storm eller Sulten kunde skjenke dem.

Efterat have seilet 5 Dage saae de to store Kanoer fra Fidschi-Archipelet, der, fyldte med Kanibaler, hurtigt roede efter dem. Disse Mennesker forfulgte dem i en Strækning af to Mile, — derpaa trak de sig igjen tilbage.

Ofte truede heftige Storme dem med Undergang, men de stakkels Søfolk haabede paa Gud og gjentoge ofte en Bøn, som Bligh havde forfattet for dem. Denne tilligemed andre Notitser opskrev han i en lille Signalbog, som endnu er i Familiens Eie. Tillykke syntes der ikke at være opstaaet nogen Misforstaaelse imellem dem, thi Tvedragt vilde have gjort den lille Baad til et sandt Helvede.

Allerede den 8de Mai maatte Mundportionerne formindskes. Paa denne Tid indtraf meget velkomment en heftig Skylregn, som forøgede Vandforraadet med nogle Krukker, men den 10de Mai indtraade vedholdende slet Veir, saa at Bølgerne hvert Øieblik skyllede ind i Baaden og tvang det syge, svækkede Mandskab bestandig til at øse. Hertil kom endnu den slemme Omstændighed, at Søvandet forbærvede deres lille Forraad af Brød; den 24de Mai

blev Mundportionen af Brød nedsat til 1/25 Pund til Morgen og Middag, medens man om Aftenen maatte nøies med Udsigten til den næste Frokost.

Den 25de Mai fangede de med Haanden et Par Søfugle af en Dues Størrelse, dumme Dyr, som næsten godvillig lode sig fange. Enhver af disse blev skaaret i 18 Stykker, og med Glæde og Graadighed slugte raae.

Om Morgenen den 29de befandt de sig i Nærheden af en Klippegrund, mod hvilken der brød en Brænding, dog heldigviis lykkedes det dem at opdage et Gab i Revet, gjennem hvilket de kom ind i smult Vand, og undgik Faren. De landede paa en lille Ø, og man kan tænke sig, hvor godt det gjorde dem, efter i 4 Maaneder at have siddet og ligget krum, igjen engang at kunne strække de stive Lemmer paa Guds velsignede Jord. Der fandtes rigtignok ingen Frugter paa Øen, men ferskt Vand og Østers, saa gode som man vilde forlange. De hentede en Kobberkjedel fra Baaden, der blev tændt et Baal og af Brød, Østers og lidt Flæsk lavet en ypperlig varm Suppe, som gav deres udsultede Lemmer nyt Liv.

De havde gjerne blevet længere her, men da de i nogen Frastand saae nogle Indfødte med høit Skrig at løbe hen til dem, saa ansaae de det for raadeligst ikke at oppebie, om disse Folk meente det godt eller ondt, men strax at sætte af fra Kysten; i den Grad havde Indbyggerne paa de venskabelige Øer formindsket deres gode Tro til de Vilde. De befandt sig nu mellem Østkysten af Ny-Holland og det store Barrierrev, og idet de styrede igjennem den brede Kanal mod Nord, saae de den ene Ø efter den anden. Der hvor de opdagede Flokke af Indfødte, seilede de hurtigt forbi; men hvor der ingen Mennesker var, landede de nu og da og samlede saavel Østers som en Art smaa Bønner, hvis Nydelse Botanikeren Nelson havde sagt dem var nærende, og at de kunde spises uden Skade. Om Aftenen den 3die Juni passerede Baaden Endeavour-Strædet, og de befandt sig igjen

paa det aabne Hav, der modtog dem med stormende, raakoldt Veir.

Den 10de om Morgenen efter en vaagen Nat var Mandskabets Sundhedstilstand mærkeligt forværret. En stor Svaghed, opsvulmede Been, hule, spøgelseagtige Ansigter, en meer end sædvanlig Tilbøielighed til Søvn og aandelig Sløvhed tydede paa, at de synkende Livskræfter ikke ret længe vilde kunne udholde saamange Savn og Besværligheder. Nogle Theeskeer Viin, der var gjemt til den høieste Nøds Tid, men især den aandelige Vederqvægelse af Haabet oplivede dog deres Mod, thi de vidste, at de nu ikke kunde være langt borte fra deres Maal, og den 12te saae de endelig ved den første Morgenrøde Timor, som de havde længtes saalænge efter.

Den 14de Juni kom de da efter en mageløs Reise i 48 Dage til denne hollandske Coloni, hvor de af Gouverneuren, Hr. Vilhelm Adrian van Este, bleve modtagne med hjertelig Velvillie og rigeligt pleiede. Da de havde faaet Kræfter til at fortsætte Reisen, indskibede de sig den 30te August til Batavia, hvor de ankom den 1ste October. Her blev Bligh meget syg, men kom sig igjen, hvorimod flere af hans Folk laae under for det usunde Klima paa hiin sumpede Kyst. Den stakkels Botaniker var til stor Sorg for sine Ulykkesfæller allerede død af Feber i Conpang. De Øvrige begave sig omkord paa den hollandske Flaade, der gik til Europa, og de ankom lykkelig til deres Hjem den 14de Marts 1790. Næste Aar seilede Bligh som Capitain paa «Providence» endnu engang til Tahiti for igjen at hente Brødfrugttræer, som han dennegang lykkelig bragte til Antillerne, men hvor de desværre bare slette Frugter; senere udmærkede han sig i Søslagene ved Camperdown og Kjøbenhavn, hvor han under Nelsons Overcommando førte et Linieskib; derpaa blev han udnævnt til Gouverneur i Ny-Sydwales, og tilsidst fik han Rang som Viceadmiral. Han

tilbragte de sidste Aar af sit bevægede Liv rolig og lykkelig i sin Families Skjød, og døde 1817 i London.

Man kan vel begribe, at det britiske Admiralitet ikke kunde lade Christians og hans Kammeraters Forbrydelse henstaae ustraffet, og Fregatten „Pandora" blev ogsaa strax sendt til Sydhavet for at gjennemsøge de selskabelige og venskabelige Øer og føre Oprørerne tilbage til England, hvis det kunde lykkes at fange dem. Det sidste Glædesskrig, der hørtes fra „Bounty", da de stakkels Forladte med tungt Hjerte saae Oprørerne seile bort, var: „Hurra, til Otaheiti!" Til Otaheiti styrede altsaa „Pandora" allerførst sin Stavn. Da Skibet den 23de Marts 1791 kastede Anker i Bugten Matavai, kom der strax tre af Oprørerne ombord og angave tillige, hvor endnu ti af deres Medskyldige vare at finde. To Andre vare allerede slagne ihjel, men Christian tilligemed otte Kammerater var for længe siden paa „Bounty" seilet bort ad ubekjendte Veie.

Efter forgjæves at have undersøgt alle Øer i Nabolaget tiltraadte altsaa Fregatten Hjemreisen til England. De 13 Fangne vare lænkede i et stort Buur, som man kaldte „Pandoras" Æske. Men den 29de August strandede de dog paa et Coralrev i Nærheden af Ny-Holland, og Mandskabet maatte i Schalupperne tilbagelægge en Vei af 1000 Sømile, før de kunde naae Land; en saadan Række af Eventyr og Ulykker udspandt sig af hiin første onde Gjerning. Fire af de Fangne sank belæssede med Lænker tilligemed „Pandora", Fortvivlelsen gav de Andre Kræfter til at løse deres Lænker. 30 af Mandskabet druknede. Ved Ankomsten til Porsmuth bleve de frelste Oprøre strax stillede for en Krigsret, fire af dem bleve frikjendte, tre benaadede og tre hængte ombord paa Skibet „Brunswick".

Disse vare de eneste, der faldt for den menneskelige Retfærdighed, thi der hengik Aar, før det Slør løftede sig, der hidtil havde skjult Christians og hans Kammeraters

Skjæbne, og da endelig i Aaret 1808 deres første Spor igjen blev fundet, var der kun een af dem endnu ilive.

1200 Sømile Sønden for Tahiti hæver sig den lille Ø Pitcairn 1046 Fod over Havet. Den bratte Klippekyst sænker sig umiddelbart i det uudgrundelige Havs dybe Blaa, frembyder ingen Havn og ingen flad Strand. Kun paa et eneste Punct er det muligt at lande, men kun i roligt Veir; men selv da gjør Brændingen det vanskeligt at lægge til med Baaden. Naar den Reisende har sat Foden iland, maa han strax klavre op ad en steil Skraaning. Den nordlige Side, der er udhulet som et Amphitheater og bevoxet med Skov lige til de høieste Bjergtoppe samt indelukket af steile, nøgne Klipper, yder et meget malerisk Skue. Maaskee opdagede Torres allerede 1606 denne midt i Havet eensomtliggende Klippe, som Carteret først igjen saae den 2den Juli 1767; men han blev ved den heftige Brænding hindret i at gaae iland.

Christian og hans Kammerater havde valgt denne eensomme Ø, der ligger saa langt fra alle de Veie, som dengang af Mennesker bleve fulgte, og hvor kun Søfuglene lade høre deres skrigende Stemmer, til deres Opholdssted; thi skjøndt de næppe kunde tvivle om, at deres Forbrydelses Hemmelighed jo var gjemt under Bølgerne, saa kunde deres onde Samvittighed dog ikke slaae sig til Ro. Med tolv Qvinder og sex Mænd fra Tahiti samt et ti Maaneder gammelt Barn landede de i Aaret 1790 paa Pitcairn, som dengang vel var aldeles ubeboet, men fordum i en ubekjendt Tid maatte have været beboet, thi man fandt Øxer og Afgudsbilleder og menneskelige Pandeskaller nedgravede i Jorden, som hemmelighedsfulde Minder om en svunden Slægt. I Begyndelsen haandhævede Christian sin Myndighed som Befalingsmand og holdt sit vilde, ustyrlige Følge nogenlunde til Orden. Dog pleiede han at tilbringe mangen Time paa en høi Klippetop, som han kaldte sin Udsigt i Havet. Derfra ilede hans urolige Blik langt ud over Havets øde

Strækninger, hvor hvert Øieblik de krænkede Loves Hævn kunde dukke op af Horizonten.

Strax efter Landgangen blev „Bounty" brændt for at ikke dens høie Master skulde forraade Oprørernes Opholdssted, og paa denne Maade dømte de sig selv til et evigt Fangenskab paa hiin eensomme Klippe, 10,000 Mile fra deres Hjem, deres Familier og Venner. Havde de havt en reen Samvittighed og havde de været samdrægtige, saa kunde de dog endnu have levet lykkeligt, men ved deres egen Lumpenhed gjorde de den yndige Ø til et Helvede. Der udbrød Stridigheder og disse endte med Mord. Ikke eet Aar var forløbet, før Christian tilligemed fire Englændere bleve overfaldne og ihjelslagne af Tahitierne, hvem det strax efter ikke gik bedre. En af de endnu levende Oprørere opfandt den usalige Konst at tilberede en berusende Drik af en vis Rod, og styrtede sig i et Anfald af Drankervanvid i Havet; Adams og Young, de eneste, der senere døde en naturlig Død, maatte til Selvforsvar skyde en anden af deres Kammerater.

I Aaret 1800 var John Adams, som dengang var 36 Aar gammel den eneste Mand paa Øen. Han var altsaa uimodsigelig Overhovedet for den lille Stat, som bestod af endeel Qvinder og hans afdøde Kammeraters tyve Børn. Hans Livs bittre Erfaringer havde imidlertid fremkaldt en mærkværdig Forandring hos ham, han var bleven eftertænksom og from, læste flittigt i Biblen, og bestræbte sig for at opdrage den voxende Generation efter Christendommens Grundsætninger. Saaledes var altsaa den raae Matros, der i sin Ungdom havde deeltaget i saa voldsomme Scener, bleven til Patriarch og Fader for en fredelig Menighed, som under hans Veiledning blomstrede i Orden, Arbeidsomhed og Enighed.

Imidlertid begyndte Hvalfangerne mere og mere at besøge det stille Hav, — og tidlig eller seent maatte vel Pitcairn-Øens Hemmelighed blive røbet.

Det varede dog lige til Aaret 1808, før den ensomme Ø for første Gang blev besøgt af det amerikanske Skib „Topas“, hvis Capitain landede og i een af de forladte Hytter — thi paa Adams Befaling havde den lille Coloni før de Fremmedes Ankomst skjult sig — fandt han, til sin store Forbauselse flere Levninger fra „Bounty“, nemlig et Cronometer og et Compas, som han sendte til det engelske Admiralitet.

Dette syntes i Begyndelsen ikke at tage nogen KjendING deraf, dog sex Aar senere saae Adams til sin store Forfærdelse to Fregatter, „Briton“ og „Tagus“, nærme sig Øen, og havde snart al mulig Grund til at frygte, at den forsinkede Straffetime nu tilsidst vilde slaae for ham, thi flere Baade med Officerer og Bevæbnede satte af fra Skibene og roede lige til Landingsplabsen. Han føiede sig i sin Skjæbne, traadte de Kommende imøde, men erfarede til sin usigelige Glæde, at man slet ikke havde noget Ondt isinde mod ham, og at hans forældede Brøde kunde være tilgivet og glemt.

Da han paa denne Maade følte sig befriet for sin 25-aarige Sorg, var det ham, som om man havde taget en Møllesteen fra hans Hals. Han døde 1829, efterat have opholdt sig paa Pitcairn i 39 Aar, og blev inderlig begrædt af den hele Menighed, der skyldte ham saa meget. Før sin Død samlede han sine Børn, som han kaldte alle Øens Beboere, om sin Sygeseng, og efterat han inderlig havde lagt dem paa Hjerte aldrig at glemme deres religieuse og moralske Pligter, raadede han dem til at udvælge een af deres Egne til Overhoved.

Omtrent fire Maaneder før Adams Død var der lykkeligviis, ligesom sendt af Forsynet, paa Øen landet en mærkværdig Mand, der besad alle Egenskaber til at være hans værdige Efterfølger i den lille Brodermenigheds Tillid, Kjærlighed og sædelige Veiledning.

George Herm. Nobbs var født i Irland 1799, han havde fra sit 11te Aar tjent i den engelske Marine og senere

under Lord Cochrane paa den chileniske Flaade, hvor han blev beforbret til Lieutenant. Efter at have oplevet mangen Lykkens Omskiftelse og tidt seet Døden for Øie, vendte han 1822 tilbage til England paa et Skib, som havde besøgt Pitcairn.

Capitainen gav ham en saa tillokkende Beskrivelse af den lille Menigheds lykkelige og fredelige Liv, at den af Livets Storme saa længe omtumlede Sømand følte en uimodstaaelig Længsel efter hiin velsignede Ro, og fattede den Beslutning, saasnart som muligt at nedsætte sig paa Pitcairn. I Callao, hvorhen han i denne Hensigt begav sig, overtalte han en Mand, der eiede en Schalup, at følge med ham til Øen, og efter en Reise af 42 Dage ankom ogsaa det skrøbelige Fartøi dertil den 15de November 1828. Nobbs blev venligt modtaget af den gamle Adams, blev ansat som Skolelærer, erhvervede sig i kort Tid almindelig Kjærlighed og Agtelse, og vedblev efter Patriarchens Død som Lærer, Læge og Sjælesørger at drage Omsorg for den lille Menigheds Velfærd; der var nu ialt 68 Personer. Dog Mennesket synes ikke at være født til uafbrudt Lykke og Ro. Ogsaa her paa Pitcairn blev Freden paa længere Tid forstyrret. Før sin Død havde Adams med Bekymring yttret, at Øens Vandforraad vist ikke vilde være tilstrækkeligt, naar Befolkningen tog til, og derfor kom ogsaa Krigsschaluppen „Kometen" 1831 til Pitcairn for efter Indbyggernes Ønske at føre dem over til Tahiti. Den hele Befolkning, ialt 87 Personer, indskibede sig, men ankom i en meget ulykkelig Tid til det nye Hjem, eftersom der i Landet stod en Borgerkrig for Døren. Folkets grændseløse Usædelighed vakte deres Afsky; der udbrød Sygdomme mellem dem og 17 døde. Modløshed og Hjemvee trykkede Alles Sind, og deres inderligste Ønske var at vende tilbage til det elskede Pitcairn. En af de engelske Colonister paa Tahiti foranstaltede en Indsamling til dem, de solgte selv Kobberspiger og Bolte, som havde hørt til „Bounty" og

fik derved bragt en Sum sammen, hvorfor de leiede et amerikansk Skib, der førte dem tilbage til det forladte Hjem. Dog de onde Følger af denne uheldige Udvandring lode sig ikke saa snart udslette, og da Bennett to Aar senere besøgte Øen, bemærkede han endnu hos mange af dem en urolig utilfreds Stemning og et saa ryggesløst Sprog, som vist før havde været dem aldeles fremmed. Paa denne Tid bragte ogsaa en engelsk Vagabond ved Navn Hill Tvedragtens Spirer til Pitcairn. Han gav sig uden videre Titel af Lord og kongelig storbrittanisk Statholder, fik de Stærkeste paa sin Side og ødelagde snart den forhenværende broderlige Lighed. Vel havde den ærlige Nobbs meget snart gjennemskuet ham, men han var ikke istand til at byde den listige Intriguant Spidsen og saae sig tilsidst nødsaget til at forlade Øen. Nu havde Skurken frit Spil og fortalte de lettroende Øboere bundløse Løgne om sin høie Stilling i England, f. Ex. at han var nærbeslægtet med og en fortrolig Ven af Hertugen af Bedford, med hvis Frue, som han sagde, han næsten daglig pleiede at kjøre en Tour. Dog medens Pitcairnerne gabende hørte paa Kjæltringens Pralerier, førte Tilfældet Capitain, Lord Eduard Russell, en Søn af Hertugen, til Øen. Han havde havt stor Lyst til at tage den afslørede Bedrager strax med til England, men da han ikke havde nogen lovformelig Fuldmagt dertil, blev den falske Lord først næste Aar derefter afsat fra sit ursurperede Embede. Nu indbøde de angerfulde Pitcairner igjen deres gamle Ven Nobbs til sig; han var i Mellemtiden draget til Mangareva og vendte med Glæde tilbage til sine forvildede Faar, som siden efter ikke gave ham nogen Grund til Klage. Han betragtede dem som Børn, der vare ham betroede af Forsynet, og udrettede Alt, hvad man kunde vente af en kjærligtsindet, kundskabsrig og erfaren Mand. Indbyggerne paa Pitcairn vare meget fattige, og dette vidste Nobbs meget vel, da han nedsatte sig imellem dem.

I Aaret 1844 skrev han til en Geistlig i Valparaiso:

„De Klæder, som jeg bragte med fra England, ere, som De let kan begribe, meget slidte. Før tog jeg om Søndagen en sort Kjole paa, men i de sidste 3 Aar har jeg været nødsaget til at bruge en Trøie af Nankin, som jeg selv har syet. Saa luvslidt som denne Stadskjole er, saa bruges den dog kun ved Bryllupper og Begravelser. Kommer nu en ung Mand og siger til mig: „Mester, paa Søndag maa Du tage din sorte Kjole paa!" saa veed jeg, hvad Klokken har slaaet." Den gode Nobbs fik som Løn for sit Embedsarbeide anviist et Stykke Jord, og det kunde han ogsaa meget trænge til, da hans Kone, en Datterdatter af den ulykkelige Christian, skjænkede ham elleve Børn. I Aaret 1852 foretog han en Reise til England for der at blive ordineret til Præst af Londons Biskop. Han havde levet paa Pitcairn i 26 Aar, og det travle Liv i den uhyre By maatte udentvivl forekomme ham rigtigt babylonisk; dog holdt han sig rolig og i Ligevægt. I de Selskaber, til hvilke han som Dagens Løve ofte blev indbudt, gjorde han Indtryk af en høist beskeden, alvorlig Mand, hvis jævne, stundom noget originale Opførsel stod i fuldkommen Samklang med det eiendommelige Liv, han saalænge havde ført og som han tydeligt nok længtes efter. Af de Bedste og Fornemste i Landet blev han modtaget hjerteligt og oprigtigt; thi de, som havde beseilet Sydhavet havde ved deres Beskrivelser alt for længe siden draget den offentlige Opmærksomhed paa Pitcairn, og Alle interesserede sig for den lille Colonie, der paa en saa mærkværdig Maade var opstaaet og voxet. En Collect blev foranstaltet, og for dette temmelig betydelige Beløb bleve Pitcairnerne forsynede med en Mængde nyttige Gjenstande, og Hr. Nobbs selv fik af Missionsselskabet anviist en aarlig Indtægt af 50 Pund Sterling. To Dage før hans Afreise førte den kongelige Yacht „Fairy" ham til Osborne, hvor han af Dronningen og Prinds Albert meget venligt blev modtaget. Da Prindsen spurgte ham, „om han endnu kunde gjøre Noget for

hans lille Menighed", svarede Nobbs, at man allerede tilstrækkelig havde sørget for alle dens Fornødenheder, men at et Portrait af den kongelige Familie vilde i høi Grad glæde den, og Prindsen lovede at opfylde denne Bøn. Under mange Omfavnelser og lydelig Graad havde Indbyggerne paa Pitcairn taget Afsked med deres fortræffelige Lærer, og ikke mindre rørende var Gjensynet i det følgende Aar (1853), da han fra sin 18,000 Mile lange Reise kom tilbage til sin fredelige Menighed.

Denne bestod paa den Tid af 170 Personer eller 22 Familier, mellem hvilke alle Jorder paa Øen, som kunde dyrkes, vare fordeelte. Regjeringen bestod af en Overdommer, som hvert Aar den 1ste Januar blev valgt ved almindelig Stemmeret, og to Raadmænd, der ligeledes paa samme Dag valgtes, den ene af Overdommeren, den anden af Folket. Iøvrigt vare de gode Pitcairner saa lidt ærgjerrige, at de ikke sjelden søgte at unddrage sig denne Udmærkelse ved at betale et fedt Sviin. Grændsestridigheder, som pleie at forekomme selv mellem de fredeligste Naboer, bleve sædvanligviis meget snart udjævnede af Magistraten, da der lykkeligviis ingen Prokurator fandtes paa Øen, der kunde puste til Tvedragten; var Sagen af indviklet Natur, saa blev der sammenkaldt en eedsvoren Ret af 7 Personer for at afgjøre den, men oversteg Retstilfælbet selv disse 7 Viismænds Skarpsindighed, saa ventede man, til der kom et engelsk Krigsskib, og Capitainen paa dette afsagde som høieste Ret den endelige Dom. Iøvrigt satte saadanne Stridigheder slet ikke ondt Blod, thi det var en Grundsætning paa Pitcairn, ikke at lade Solen gaae ned over sin Vrede.

Lovene vare meget simple, som man kunde vente det ved saa simple Forhold. Med Hensyn til Grændseskjellene mellem de forskjellige Eiendomme, bleve disse undersøgte af Overdommeren paa samme Dag, han blev valgt, hvorved han blev ledsaget af alle Familiers Ældste, og de ødelagte

eller omstyrtede Grændsepæle ombyttedes med nye, hvorve der forebyggedes mange Stridigheder. Det var strengt for budt at indføre berusende Drikke, undtagen som Læg midler; tillige var det ikke tilladt noget Fruentimmer gaae ombord paa et fremmed Skib, uden at have Rog med sig. I Skolepenge betaltes maanedlig een Shilli eller Levnetsmidler eller Arbeide til et lignende Beløb; m Hr. Nobbs underviste alle sine Gudbørn, og det var en st Deel af den opvoxende Ungdom, uden Betaling.

Kattene stode i stor Anseelse paa Pitcairn; den, d dræbte en Kat maatte i Bøde levere 300 Rottehaler, ganske egen Straf, men som tillige forklarer, hvorfor Katt stod i saa høi Priis.

Alt Fjerkræ blev mærket paa Benene, og naar Eie manden af en Mark traf en Høne, som ødelagde ha Yams eller Batater, saa havde han ikke alene Lov til dræbe og spise den, men kunde desforuden fordre Skade erstatning af dens forrige Eier. Stiftede et Sviin saad Skade, saa kom Sagen først for Magistraten, og naar d her ikke blev afgjort til gjensidig Tilfredshed, valgtes eedsvoren Ret.

Colonien laae ved den forhen omtalte amphitheatral Fordybning paa den nordlige Side af Øen. De sim Hytter, tæggede med Blade af Pandanus, laae adspre paa den grønne Skraaning og halv skjulte i det tætte Kr Nydelige Stier førte fra den ene til den anden og tabte ofte i alvorlige Lunde af majestætiske Banianer. Coko nødder, Pisang og Brødfrugter afgave kun en daarlig Hø den vigtigste Føde bestod af Yams, Batater og Rødder af Bjergtaro (Arum costatum). Knap een Gang om Ug fik man Kjød, eftersom der paa Øen ikke fandtes nok Sv og Geder for den tiltagende Befolkning og der tillige i var tilstrækkelig Græsning for de større Huusdyr. Se Fisk vare temmelig sjeldne ved Kysten, og Fiskeriet var i uden Fare. Spiserne bleve stegte paa polynesisk Maa

mellem hede Stene, hvortil den tørrede Treveleskal af Cokosnødderne især blev brugt som Brændsel.

I Udvortes havde Pitcairnerne stor Lighed med de engelske Landmænd, kun deres noget mørkere Farve mindede om en Blanding af tahitisk Blod. Deres sædvanlige Dragt var sjelden mere end et Belte, da deres tarvelige Klædeforraad kun kunde forøges ved tilfældig Indførsel. Qvinderne gik sædvanlig i et langt Skjørt, Tøiet var af Barken paa Papirmorbærtræet; de pyntede gjerne deres Haar med Krandse af vellugtende hvide og skarlagenrøde Blomster, hvilke klædte deres smukke Ansigter godt. I ethvert Huus begyndte Dagen med en Bøn og med at læse to Kapitler i Bibelen. Efter en let Frokost begyndte man strax Dagværket, thi paa den hele Ø fandtes ikke en eneste Lediggjænger. Børnene gik i Skole, besørgede Markarbeidet eller forfærdigede Hatte af Palmeblade eller Kurve og Æsker, som de siden solgte til fremmede Søfolk; Qvinderne havde travlt med Huusholdningen, og hertil hørte ogsaa, at de syede og lappede Klæderne. Efter en fælles Aftenbøn gik man tidlig til Ro og sov ubekymret uden Laas eller Slaa.

Alle Pitcairner kunde læse og gjorde det stedse i deres Fritid; men deres eneste Læsning var moralske eller religieuse Bøger, som hyppigt bleve sendte dem fra det londonske Selskab til Udbredelse af christelige Kundskaber. De henhørte Alle til den anglikanske Kirke. Gudstjenesten blev holdt i Skolehuset, en grundmuret Bygning, 56 Fod lang og 20 Fod bred.

Nu ere de Tider ikke mere, da Pitcairn kun meget sjelden blev besøgt af Fartøier; thi nu berøre henved 50 Skibe om end kun paa kort Tid aarlig denne Ø; de fleste af disse ere amerikanske Hvalfangere.

Saasnart et fremmed Seil viste sig, blev det ligesom en Fest for det eensomme lille Folk. Skibbrudne bleve gjæstfrit modtagne og pleiede, men fik ikke Lov til at blive længere end til et Fartøi kom, der kunde tage dem ombord.

Uden denne Forholdsregel vilde Øboernes Levnet og Vandel næppe have holdt sig saa reen og saa christelig, som den blandt Andet skildres af Admiral Moresbys Capellan, der bestyrede det geistlige Embede paa Pitcairn, medens den gode Nobbs i ti Maaneder var borte. Ifølge hans Forsikkring fandtes paa den hele Jord ingen mere gudfrygtig Menighed; hele Tiden, medens han var hos dem, fandt der end ikke den ringeste Ufred, endsige nogen Forbrydelse Sted.

Sundhedstilstanden paa Pitcairn var ikke saa gunstig, som man skulde vente af Beboernes simple Levemaade; Svindsot, Asthma og Feber forekom hyppigt. Klimatet var herligt, men dog forefaldt der stundom Storme af meget ødelæggende Natur. En saadan Storm forenet med Skybrud udbrød 15de April 1845 og skyllede det frugtbare Jordsmon ned fra Klipperne; 300 Cocostræer bleve oprevne med Rod og styrtede i det brusende Hav. Flere Fiskerbaade bleve knuste, og alle Bananer, blandt hvilke 200 vare fulde af Frugt, ligesom feiede bort fra Jorden. Fire lange Hungersnødsmaaneder fulgte efter denne forværvelige Orkan, hvilken Ulykke de fromme Øboere underkastede sig som en guddommelig Straf.

Tilstanden paa Pitcairn er ikke mere saadan, som den her er skildret, thi i de sidste Aar har der fundet store Forandringer Sted. Den smukke Ø blev lidt efter lidt for lille for Befolkningen, da denne allerede i Aaret 1854 udgjorde 200 Personer, og man maatte forudsee, at den Tid snart vilde komme, da enten Alle maatte beslutte sig til at opsøge et nyt Hjem eller idetmindste Nogle af dem være nødte til at udvandre.

Man foretrak det Første, og med Taknemlighed modtoge Pitcairnerne den engelske Regjerings Tilbud at indrømme dem den skjønne Norfolks-Ø, som, saalænge man endnu deporterede Forbrydere til Ny-Sydwales, havde været

det Sted, hvorhen man forviste de Værste blandt disse, men som nu stod forladt.

I Aaret 1858 flyttede de derover, men Modløshed og Hjemvee indfandt sig ligesom forhen paa Tahiti, og ifølge de sidste Efterretninger er en Deel af de Udvandrede vendt tilbage til Pitcairn medens de Øvrige med Længsel vente paa det Øieblik, da de kunne gjøre det samme.

Tiende Kapitel.

Missionerne i det store Ocean.

Missionerne i Almindelighed. — Stiftelse af det londonske Missionsselskab. — Missionsskibet Duff. — Capitain Wilsons Liv og Levnet. — Hans Lidelser i Fangenskabet. — Det sorte Hul. — Duffs Reiser. — De første Missionairers Nedsættelse paa Marquesas, paa Tonga og Tahiti. — Senere Uheld. — Hvilke Resultater have de protestantiske Missionairer opnaaet? — De catholske Missionairer. — Rige Frugter af de protestantiske Missioner.

Det store Oceans Folkeslags Omvendelse til Christendommen er udentvivl et af de mærkværdigste Kapitler i den hele Kirkehistorie.

I Britanien, denne fjerne, taagede Ø i Nordsøen, hvem Verden skylder de første grundige Efterretninger om Polynesien, blev allerførst med Kraft den Tanke opfattet og udført at forplante Frelserens Tro til hiin anden Side af Jorden, og man kommer derved til at tænke paa de mægtige religieuse Impulser, som bevægede den romantiske Middelalder; og at Missionairerne allerede saa tidlig fulgte Hvalfangerens og Kjøbmandens Spor, synes at tyde paa, at Forsynet ikke vilde overlade Øboerne i Sydhavet til den fordærvelige Indflydelse, som de raaeste europæiske Menneskeclasser kunde havt, men strax bar Omsorg for, at de som Modgift bleve gjorte bekjendte med en fuldkomnere Religionslære, der forædler Tanken og Hjertet.

Uden Understøttelse af verdslig Magt, uden nogetsomhelst Tvangsmiddel, ikke forsynet med andre Vaaben, end

en redelig Iver og den Ærefrygt, som en høiere Dannelses Værdighed indgyder den Vilde, traadte den nye Læres Forkyndere op mellem Mennesker, som ved Sprog, Skikke, Begreber, Levesæd og Charakteer vare dem fuldkommen fremmede, og dette i ingen ringere Hensigt end at frembringe en fuldstændig Omvæltning af det Bestaaende og at forplante Ideerne fra en fjern Verdensdeel til det stille Havs eensomtliggende Øer.

Det var ingen let Opgave, som hine Mænd havde paataget sig, og der behøvedes lange Kampe, deels mod Mængdens Ligegyldighed, deels mod Høvdingernes Privatinteresser, hvis Anseelse for Størstedelen beroede paa den nedarvede Gudelære, førend de naaede det Maal, de stræbte til; ofte vare de paa det Punct at forlade Kamppladsen, hvor de saalænge forgjæves havde stridt, og at opgive et Foretagende, der forekom dem aldeles haabløst, — men den angelsachsiske Races uovervindelige Seighed holdt modigt Stand mod alle Gjenvordigheder og Hindringer, reiste sig efter ethvert Nederlag stærkere, og førte tilsidst til Seir.

Ved de enkelte Øgruppers Historie vil jeg nedenfor tidt have Leilighed til at omtale, hvad de evangeliske Troeslærere have udrettet, thi det er jo disse Mænd, som spille Hovedrollen i Polynesiens nyere Annaler; foreløbig vil jeg kun her kaste et Blik paa Missionerne i Almindelighed og med faa Ord minde om de Velgjerninger, som saavel de Indfødte, som de fremmede Søfarende skylde deres Virksomhed.

Missionsselskabet i London, hvorfra den Bevægelse udgik, der skulde udøve en saa mægtig Indflydelse paa de allerfjerneste Folkeslags Skjæbne paa Jordkloden, blev stiftet i September Maaned i Aaret 1795. Ved den offentlige Høitidelighed, da Selskabet blev stiftet, holdt Dr. Haweis, forhen Capellan hos den fromme Grevinde af Huntingdon, en Dame, hvis Tilhængere endnu udgjøre en særegen religieus Sect, en Tale, hvori der blev ført Beviis for, at blandt alle hedenske Lande vilde Øerne i Sydhavet frembyde

de færreste Vanskeligheder for Omvendelsesværket. Denne Idee havde allerede før foresvævet den afdøde Grevinde, som altid med stor Interesse havde læst Søfarernes Beskrivelser af det paradisiske Klima og den fortryllende Skjønhed paa hine smaragdgrønne Øer i det store Ocean, og hvis ivrigste Ønske det var — hvilket hun endogsaa paa Dødssengen lagde sin Capellan paa Hjertet, — at lade Christendommens Velgjerninger komme de blide, barnlige og intelligente Øboere tilgode.

Denne Tale af Dr. Haweis gjorde et saa dybt Indtryk paa Forsamlingen, at det eenstemmigen blev besluttet at aabne en Missionsvirksomhed i det stille Hav, og at der i kort Tid blev tegnet 10,000 Pund Sterling til at fremme dette menneskekjærlige Øiemed.

Saaledes havde man de tilstrækkelige Midler ihænde til efter en større Maalestok at begynde Værket, og allerede i August det følgende Aar see vi Skibet „Duff", ført af Capitain Wilson, med 30 Missionairer ombord, at forlade Havnen ved Portsmouth.

Blandt Missionairerne befandt sig kun tre ordinerede Geistlige, de Øvrige henhørte til Haandværkerstanden. Missionsvæsenets Fjender have ofte forekastet Missionairerne egennyttige Hensigter, men det vil falde vanskeligt i dette Tilfælde at kunne paavise slige urene Bevæggrunde.

Det store Ocean blev dengang endnu ikke som nu besøgt af Skibe i Hundredetal, og dengang var der end ikke nogen Udsigt til, at det skulde kunne føres ud fra denne eensomme Tilstand. Endnu var der ingen regelmæssig Handel, som forbandt dette Havs Kyster og Øer med det fjerne Europa; Dampkraften havde endnu ikke indsnevret Afstandene paa Jordkloden; — en evig Forviisning fra Fædrelandet, et Affald paa og en Løsrivelse fra alle kjære elskede Ting og Baand i Hjemmet, for at begive sig til en fuldkommen fremmed Verden, det var den Lod, som hine Mænd frit valgte, — og en saadan Beslutning kunde kun

fattes i Sjæle, som vare beredvillige til at offre noget Stort for et stort Øiemed.

Øerne i Sydhavet, som ikke havde andet, end hvad der henhører til Menneskets umiddelbare Fornødenheder, frembøde næsten slet intet for Havesygen, og disse Missionairer, som vare Mænd i deres bedste og kraftigste Aar og, som Valget allerede beviser, af det meest uplettede Rygte, kunde vistnok, hvis det havde været dem om verdslig Fordeel at gjøre, endogsaa i den forholdsmæssig lave Stand, som de for Størstedelen henhørte til, have ventet større Fordeel i deres rige Fædreland, end i det fattige Polynesien.

For at føre Sagen til et lykkeligt Maal behøvedes der naturligviis en Søfarer, ikke blot erfaren og verdensklog, men som især var besjælet af ikke mindre Iver end Missionairerne for at fremme det fromme Øiemed, og en saadan fandt man i Capitain Wilson, en Mand, som en Række af de mærkværværdigste Eventyr syntes at have opdraget til denne Opgave. Efterat han i Ostindien havde ydet den engelske Armee store Tjenester, var han saa ulykkelig at komme i fransk Fangenskab, hvorfra han ved Flugten frelste sig, skjøndt Fængselsmurene ikke vare mindre end 40 Fod høie.

Den mægtige Coleroon, en Flod, der vrimler af Crocodiler, laae ham iveien; men uden at ane Faren, sprang han i Vandet og svømmede til den anden Bred. Overbeviist om, at han nu sikkert var i Frihed, besteg han en Høi for at oversee Landet rundtom; men til hans usigelige Forfærdelse blev han bemærket af nogle Ryttere af Hyder Alis Hær, disse galloperede strax hen til ham, greb ham, klædte ham af, bandt hans Hænder paa Ryggen og drev ham foran sig til den berømte Sultan af Mysores Hovedqvarteer.

Da han her blev forhørt af en Officier, fortalte han aabenhjertigt, hvorledes han var undsluppet fra Fængslet i Cuddalore. Officieren beskyldte ham strax for at lyve og

føiede til, at endnu ingen Dødelig var svømmet over Coleroon, hvor man ikke kunde dyppe en Finger i Vandet, før en Crocodil snapper efter den. Men da han dog blev overbeviist om, at det var sandt, saae alle Tilstædeværende med Forundring paa Wilson, og Officieren raabte: „Sandelig, denne Mand bliver beskyttet af Gud". Nu blev han lænket til en menig Soldat og maatte paa denne Maade nøgen, barfodet og saaret vandre flere hundrede Mile. Tilsidst kastede man ham, lænket med 32 Pund Jern, i et afskyeligt Fængsel, det saakaldte sorte Hul, hvor han led Sult og Tørst, og hvor den ene Ulykkeskammerat efter den anden som Liig blev løst fra hans Arm.

Det var næsten et Mirakel, at Wilson i 22 Maaneder udholdt en saa topmaalt Elendighed uden at ligge under derfor. Dog endelig blev Fjenden overvundet og det sorte Huls Porte aabnede sig, og tillige med 31 Lidelsesfæller kom den udsultede, nøgne, med Bylder bedækkede Wilson igjen i Frihed.

Senere i Bencoolen døde alle Europæere ombord paa det Skib, som han førte, og kun han alene blev forskaanet, uden at han i sit Hjerte følte den ringeste Taknemmelighed derfor mod Gud.

Da han ved Handel var bleven rig, besluttede han at vende tilbage til England, for der i magelig Ro at ende sit hidtil saa bevægede Liv. Paa Hjemreisen befandt sig en Geistlig ombord, der ofte underholdt sig med ham angaaende Religionen, men gjorde saa lidet Indtryk paa den forhærdede Atheist, at han tilsidst erklærede, at det vilde være lettere at omvende en Haifisk til Christendommen, end Capitain Wilson.

Men tilsidst blev han dog ved en Række af høist interessante Tilfælde bevæget til at frafalde sine vantroe Grundsætninger og af inderste Hjerte at slutte sig til Evangeliet. Midt i Nydelsen af alle Beqvemmeligheder, som en betydelig Formue kunde forskaffe ham, faldt et Numer af «Evan-

gelical Magazine» ham i Hænderne, hvilket indeholdt nogle Bemærkninger angaaende den tilsigtede Mission i Sydhavet, og paa Øieblikket besluttede han at tilbyde sin Tjeneste til at fremme dette Maal, villig til at give Afkald paa et sorgfrit Livs Nydelser og til endnu engang at trodse Farerne paa det stormfulde Hav.

Under denne fortræffelige Anfører gjorde „Duff" en lykkelig Reise og medbragte den kjærkomne Efterretning til England, at Missionairerne havde nedsat sig paa Marquesasøerne, paa Tahiti og paa Tonga, og at de af de Indfødte vare modtagne paa en Maade, som berettigede til de gunstigste Forventninger.

Skibet blev endnu engang sendt afsted med en Forstærkning af 30 nye Missionairer; — dog nu forestod der en tung Prøvelsestid. Det hidtil saa heldige Skib „Duff" blev taget af en fransk Kaper og erklæret for god Prise, og først efter store Savn og Lidelser lykkedes det de fangne Missionairer at komme tilbage til England.

Hvad deres Brødre, som alt havde nedsat sig i det stille Hav, angaaer, saa maatte Missionen paa Marquesasøerne snart igjen opgives; paa Tonga bleve nogle af Lærerne ihjelslagne, og her saae man sig ogsaa nødsaget til efter en Række af ulykkelige Begivenheder at rømme Marken; fra Tahiti vare endelig de fleste Missionairer flygtede til Ny-Sydwales for at bjerge Livet, — saa at allerede efter faa Aars Forløb det heldigt begyndte Foretagende var nærved aldeles at strande. Kun nogle Faa holdt ud paa den dem anviste Post, og Andre vendte efter kort Fraværelse tilbage dertil. Men i flere Aar mislykkedes alle Bestræbelser; disse opoffrende Mænd anvendte den meest utrættelige Iver, foretog uophørlige Reiser, formanede og underviste, men Intet mægtede at vække den ringeste Deeltagelse hos Tahitierne, Ingen lod sig omvende, og den grusomme Krigsgud beherskede endnu bestandig aldeles deres Sjæle.

Modfaldne ved denne fuldstændige Mangel paa Held,

stode Missionsselskabets Directeurer allerede isærd med at opgive det trøstesløse Foretagende, da de tilsidst bleve overraskede ved Efterretninger fra Tahiti om, at Hedenskabet var fuldkommen tilintetgjort; tillige sendtes dem som Seierstegn de forkastede Afgudsbilleder, som Folket for kort Tid siden havde bedet og offret til.

Fra dette Vendepunct af gjorde Christendommen snart hurtigere, snart langsommere Fremskridt fra Ø til Ø og fra Gruppe til Gruppe, og af de omvendte Tahitier selv fremgik et Antal Religionslærere, hvis Arbeide væsenlig bidrog til et heldigt Udfald.

Foruden det oprindelige London Missionary Society see vi senere Methodisterne eller Wesleyanerne tage sig af Omvendelsesværket paa Tonga- og Fidschi-Øerne, som ogsaa det amerikanske Missionsselskab at vælge Hawaii til Stedet for dets Virksomhed.

Som Udbytte af denne ivrige og mangesidige Bestræbelse finde vi for Tiden, at de selskabelige Øer og Sandwichøerne, Hervey-Gruppen og Tonga, Samoa og tildeels ogsaa Fidschi, og Paumotu og endnu mange adspredte Øer, kort sagt, at næsten alle Grene af den polynesiske Stamme have antaget Evangeliet, og Missionsselskaberne, opmuntrede ved dette heldige Resultat, gjøre sig nu al Umage for at omvende de vestlige Grupper af Ny-Hebriderne og Salomons-Øerne, som ere beboede af sorte Folkeslag, og hvor en ulige høiere Grad af Barbari lægger dem endnu langt større Vanskeligheder iveien.

Hvad de catholske Missioner angaaer, saa have de allerede før Slutningen af det syttende Aarhundrede omvendt Beboerne paa Marianerne, dog paa spansk Maneer ikke uden Medvirkning af Soldater og Skyts. Tillige med Castiliens fuldstændige Afkræftelse ophørte naturligviis ogsaa alle videre Forsøg paa at udbrede Cristendommen paa Carolinerne og de øvrige Øer i det store Ocean, som vare opdagede af spanske Søfarere.

Først i Aarene tredive af nærværende Aarhundrede see i det catholske Frankrig igjen at tage fat paa det saa længe afbrudte Arbeide, og den franske Mission har gjort en god Begyndelse med den lille Mangareva-Gruppe. Iøvrigt stod i dette Tilfælde Religionen i Politikens Tjeneste, thi det var Frankrig om at gjøre at modsætte sig den engelske Indflydelse, at reise Banner mod Banner, og under det Paaskud at beskytte de romersk catholske Lærere foreløbig at bemægtige sig nogle beqvemme Stationer.

Man har tidt været tilbøielig til ikke at vurdere de protestantiske Missioners Velgjerninger meget høit; men den, der, selv uden at sætte stor Priis paa den christelige Puritanisme, med Upartiskhed vil overveie Tilstandene i det stille Hav, vil ikke kunne Andet end fælde en fordeelagtigere Dom om hine Mænds Virken og ønske, at det maa lykkes dem med de sorte Barbarer paa Ny-Hebriderne og Salomons-Øerne ligesaa godt, som med de forholdsviis langt mere dannede kobberfarvede Polynesiere.

At de have styrtet en Religion, som tillod Barnemord, forlangte Menneskeofferer, ikke lagde Baand paa Lasterne og med sjeldne Undtagelser gjorde noget til at styrke Dyden, men tvertimod opbød Alt for at qvæle Spiren til det Gode i Mennesket, var allerede i og for sig en uberegnelig Velgjerning.

Derhos maa bemærkes, at de overalt have gjort sig Umage for at lægge Grundstenen til den borgerlige Frihed ved Love, som yde den Ringeste af Folket Sikkerhed for Person og Eiendom, og at forplante den angelsachsiske Races liberale Institutioner. Hvem andre end Missionairerne have Beboerne af Hawaii at takke for, at deres gamle Kongehuus trods utallige Farer baade hjemme og i Forhold til Udlandet endnu stedse staaer, og at der i det Land, hvor

Cook blev myrdet, besidder langt mere frisindede Regjerings-Grundsætninger end selv i den største Deel af Europa.

Desuden have Missionairerne indført en Mængde nyttige Planter og Dyr og beriget Insulanerne med mange Slags techniske Kunster. Blandt Andet have Polynesierne af disse trofaste Venner lært at brænde Kalk, at bygge Huse og Skibe, at dreie og snedkre, at fabrikere Sukker og Tobak og at trykke Bøger.

Naar man seer hen til disse mange overveiende Velgjerninger og nyttige Gaver, saa kunde man vel tilgive, om disse Mænd have indført en altfor streng Disciplin for Sæderne, som maaskee mindre tiltaler Sydhavets Insulanere med den muntre, letsindige, livsglade Characteer, end den catholske Kirkes mere sandselige Gudstjeneste og dens føieligere Moral: om de forbyde disse Glædens livlige Børn Dands, Musik, ja endog at bære Blomsterkrandse paa Haaret, og indskjærpe Sabbathens Helligholdelse ved Straffe, som man selv i deres eget Fædreland ikke kjender.

Andre kunde maaskee have gjort det bedre, dog er det meget at befrygte, at hvis Polynesierne først skulde have ventet paa Besøg af de oplyste Philantroper, som i deres Skrifter saa strengt dadle Missionairerne, saa vilde de endnu den Dag idag myrde deres Børn og æde deres slagne Fjender.

Lad os altsaa takke Missionairerne for det, de have udrettet, og ikke foreholde dem, at de maaskee kunde have udrettet mere.

Hvis nu, trods deres Bestræbelser, Drikfældighed og Usædelighed endnu herske paa mange Steder i Polynesien, om den oprindelige Dovenskab endnu ikke er overvundet, og Sydhavets Insulanere ligegyldigt see paa, at den Fremmede beriger sig, uden derved at blive ansporet til større Flid; naar endogsaa ifølge de af Europæerne medførte Sygdomme, Skydegevær og stærke Drikke, Befolkningen paa de fleste Grupper har taget betydeligt af og det overhovedet

endnu er tvivlsomt, om den oprindelige Race i Længden vil kunne holde sig, — saa kan man kun sige hertil, at Missionairerne overalt efter Evne have kjæmpet mod alle disse Onder, og især derved paadraget sig Fjendskab hos det europæiske Pak — deserterede Matroser, undvegne Tugthuuslemmer, vindesyge Speculanter, — som have sat sig fast i alle Sydhavets Havne og naturligviis nære det bittreste Had til Mænd, hvis hele Virksomhed saa afgjort strider mod deres Færd og Stræben.

Det er indlysende, at alle hine Onder efter en langt mere fordærvelig Maalestok vilde have grebet om sig, hvis ikke Missionairerne overalt med saadan Udholdenhed havde bekjæmpet dem, og at det vilde være lige saa uretfærdigt at gjøre dem Bebreidelser over, at det tilsigtede Gode ikke overalt er opnaaet, som at dadle en kraftig Svømmer, der med anstrengte Kræfter forgjæves stræber at naae Kysten, som en stærk Strøm river ham bort fra.

De Tjenester, som Missionairerne i det store Ocean have ydet Skibsfarten ere af stor Vigtighed. Hvor der forhen lurede Forræderi og Mord paa Sømanden, hvor han i Tilfælde af et Skibbrud kun havde den sørgeligste Lod for Øie, hvis han ikke havde Mandskab nok og Vaaben til at kyse de rovbegjærlige Barbarer, — der fandt han senere, efterat Christendommen havde udbredt sit Herredømme, Bistand i Nøden og Hjælp i Ulykken; thi hvor talrige end Exemplerne ere paa Skibe, som bleve overfaldede af de endnu hedenske Polynesier, saa kan man ikke anføre et eneste Exempel paa, at en saadan Forbrydelse er indtruffet paa nogetsomhelst Sted, hvor Missionairerne have skaffet sig nogen Indflydelse.

Uden Missionairerne vilde de polynesiske Sprog uden Spor være forsvundne, thi kun de have gjort sig Umage for grundigt at lære disse Sprog, og foruden Bibelen have de ogsaa oversat mange andre nyttige Bøger i hine Dialecter og udgivet dem i Trykken. Paa den Maade ere

mange historiske Documenter, mange Sprogformer helbigt undbragne Forglemmelsen, Ting, som kunne være Historiegranskeren eller den sammenlignende Philolog af stor Interesse, og som ellers uden al Tvivl vilde være tabte. Ogsaa Naturforskeren maa være hine Mænd Tak skyldig, thi de banede ham Veien til det Indre af mangen barbarisk Ø, som før var ham lukket, og først efterat de havde tæmmet Mennesket, turde han vove at gaae paa Spor efter Dyrene og at samle de endnu ubekjendte Planter.

At alle Missionairer handlede i rene Hensigter, at der ikke ogsaa blandt dem fandtes Mennesker, der under et hykkelsk Klædemon arbeidede for egennyttige Formaal, vil vel Ingen paastaae, men for den upartiske Dommer er det dog vist og sandt, at Missionairernes Virksomhed og den Aand, der besjælede dem, for en stor Deel var ædel og rig paa Velsignelse.

Naar Historien kan paavise blandt Missionairerne enkelte Mennesker, hvis uværdige Opførsel kun saare lidt svarede til en Religionslærers Characteer, saa fandtes der og findes der Mænd iblandt dem, som England med Stolthed kalder sine Sønner og agter lige saa høit som de dristige Søfarere, der have ført det britiske Flags Hæder fra Pol til Pol over alle Have.

Ellevte Kapitel.
Coraløerne i Almindelighed.

En Coraløes Udseende. — Lagunebilleder. — En Coralstammes Byg=
ıg. — Steencorallernes Grændser. — Dannelsen af ringformede Skjær. —
:res forskjellige Udviklingstrin. — Dyrelivet paa Coralrevene. — Tri=
cnamuslingerne. — Coralfisk. — Plantelivets Eensformighed. — Pan=
ıus. — Cokospalmen. — Landdyr. — Mennesket paa Coraløerne.

let første Syn af en Coral=Ø er meget overraskende! lers er det de blaae Bjergtoppe, som i den fjerne Horizont je sig for den sig nærmende Sømand, og det varer længe, r det lidt efter lidt voxende Land antager tydelige Omrids; orimod disse lavere Øer, som kun hæve sig faa Fod over avspeilet, pludseligt og i ringe Frastand melde sig ved ty= ligt synlige Trætoppe, der dukke op af Oceanet, naar kibet stiger med en svulmende Bølge, og atter forsvinde, ıar Bølgen synker. Det seer ud som en Skov, der groede Havet, og man er næsten tilbøielig til at antage dette sikkre Phænomen snarere for en Luftspeiling end for en irkelighed.

Dog snart sees det sprøitende Skum af den mod runbrevet skyllende Brænding, og snart kommer ogsaa det hegule Coralsands smalle Stribe tilsyne, hvorpaa hiin ønne Skovbort hæver sig. Har Øen kun en sparsom og d Vegetation, saa kan man ogsaa fra Merset faae Øie ıa det stille Vand i det indelukkede Lagunbækken, hvis olighed er underligt afstikkende mod den Bølgelarm, der user ved den ydre Kant af Revet.

Har Fartøiet været saa heldigt gjennem et Gab paa Coralringen at trænge ind i Lagunen, saa aabner sig en ikke mindre eiendommelig Scene, hvis Skjønhed dog især beroer paa Farvernes Spil.

Ved en større Dybde f. Ex. 20 til 35 Favne har det indelukkede Vand det uudgrundelige Havs mørkeblaae Farve, men der, hvor det hviler paa lavere Grund af hvidt Sand og naar Solen kaster lodrette Straaler derpaa, er det klart og lysegrønt. Der, hvor det lave Rev næppe hæver sig over Vandspeilet, frembyder Brændingen, som udenfra kjæmper derimod, et ligesaa afvexlende som ophøiet Skuespil. Snart bryde Havets mørkeblaae Bølger sig med forfærdelig Larm mod de fremragende Klippeblokke, der ere sorte og vildtformede; snart rulle de som uhyre Bjergbække hen over Revets Flade. Den Følelse, at man ligger i Sikkerhed inde i den rolige Lagune, forhøier ikke lidt denne vilde Scenes Skjønhed.

Paa andre Steder, hvor Revet allerede har dannet sig til en fuldkommen Ø, indfattes det yndige Lagunbillede af høie Palmer, hvis sirlige Vifter, bevægede af Passaten, malerisk aftegne sig paa den blaae Himmelhvælving.

Hvor man saa kaster sit Øie hen, straaler Alt med muntre, lyse, livlige Farver, og ligner slet ikke de matte, eensformige Farvetoner ved vore nordlige Kyster.

Dette ligesaa skjønne som mærkværdige Syn faaer en saa meget høiere Interesse, naar man betænker, hvor mangfoldige organiske og physiske Kræfter Coraløen skylder sin Tilblivelse; naar man veed, at den Jordbund, i hvilken hine Palmer groe, eller hvor denne Brænding larmer, ene og alene hidrører fra Steencoraller, usle Smaadyr, som næsten staae paa det laveste Trin af animalsk Liv, og hvis Dannelse jeg nødvendigviis i Korthed maa omtale, for at deres Bygninger bedre kunne forstaaes.

Deres Legems Blindtarm aabner sig opad med en vid Mund omgivet af en Krands af Fangetraade, som de efter Godt-

befindende kunne udbrede og trække sammen, og som tilføre Svælget Næringen; da de ikke kunne skifte Plads, ere de ikke istand til ved Kamp, ved Legemskraft eller List at fange noget Bytte, og ligesom de høiere Dyrearters hjælpeløse Unger blive opammede af deres Forældre, saaledes tære Polypperne hele deres Liv igjennem paa det, som deres kjærlige Moder, Havet, bringer dem. Det er let begribeligt, at saadanne Dyr, der til deres Existents trænge til saa ringe Grad af Intelligents, ogsaa kunne undvære de høiere Sandser. Polypperne kunne hverken høre eller see, og hvortil skulde det ogsaa hjælpe dem? De leve fastgroede paa eet Sted, og hverken Øre eller Øie kunde altsaa være dem behjælpelige til at undgaae deres Fjenders Angreb, ligesaa lidt som disse Organer behøvedes til at lette dem Arbeidet ved at gribe et Bytte, der af sig selv svømmer til dem, uden at de behøve at see sig om eller lytte. Følelsessandsen, der især er sammentrængt i de Lemmer paa dem, hvormed de gribe, opfylder tydeligt nok alle deres indskrænkede Livs Fordringer. Ligesom Planterne, med hvilke de, ifølge deres lave Udvikling, have megen Lighed, mangfoldiggjøre de sig ved Knopper og danne paa denne Maade nøie forbundne Samfund eller saa at sige socialistiske Republiker. Ethvert Individ har sin egen Mund og sit Fangeapparat og sin egen Mave; det affondrer indenfor sin Væv en kalkagtig Masse, hvorved det voxer sammen med Stammen; men videre strækker sig dets Individualitet ikke, thi ved Kanaler og Safter er det ligeledes forbundet med sin Nabo, saa at de Safter, som den enkelte Polyp bereder, kommer det hele Samfund tilgode.

I en saadan Coralstamme holde Liv og Død lige Skridt; det døende Lag, som med Alderen mere og mere forkalker sig, tjener den nye Generation til Grundvold, og paa denne Maade voxer og breder Bygningen sig videre paa Overfladen, saalænge den endnu finder de nødvendige Betingelser for sin Tilværelse i den ydre Verden. De høiere Dyrs

stode Missionsselskabets Directeurer allerede ifærd med at opgive det trøstesløse Foretagende, da de tilsidst bleve overraskede ved Efterretninger fra Tahiti om, at Hedenskabet var fuldkommen tilintetgjort; tillige sendtes dem som Seierstegn de forkastede Afgudsbilleder, som Folket for kort Tid siden havde bedet og offret til.

Fra dette Vendepunct af gjorde Christendommen snart hurtigere, snart langsommere Fremskridt fra Ø til Ø og fra Gruppe til Gruppe, og af de omvendte Tahitier selv fremgik et Antal Religionslærere, hvis Arbeide væsenlig bidrog til et heldigt Udfald.

Foruden det oprindelige London Missionary Society see vi senere Methodisterne eller Wesleyanerne tage sig af Omvendelsesværket paa Tonga- og Fidschi-Øerne, som ogsaa det amerikanske Missionsselskab at vælge Hawaii til Stedet for dets Virksomhed.

Som Udbytte af denne ivrige og mangesidige Bestræbelse finde vi for Tiden, at de selskabelige Øer og Sandwichøerne, Hervey-Gruppen og Tonga, Samoa og tildeels ogsaa Fidschi, og Paumotu og endnu mange adspredte Øer, kort sagt, at næsten alle Grene af den polynesiske Stamme have antaget Evangeliet, og Missionsselskaberne, opmuntrede ved dette heldige Resultat, gjøre sig nu al Umage for at omvende de vestlige Grupper af Ny-Hebriderne og Salomons-Øerne, som ere beboede af sorte Folkeslag, og hvor en ulige høiere Grad af Barbari lægger dem endnu langt større Vanskeligheder iveien.

Hvad de catholske Missioner angaaer, saa have de allerede før Slutningen af det syttende Aarhundrede omvendt Beboerne paa Marianerne, dog paa spansk Maneer ikke uden Medvirkning af Soldater og Skyts. Tillige med Castiliens fuldstændige Afkræftelse ophørte naturligviis ogsaa alle videre Forsøg paa at udbrede Cristendommen paa Carolinerne og de øvrige Øer i det store Ocean, som vare opdagede af spanske Søfarere.

Først i Aarene tredive af nærværende Aarhundrede see vi det catholske Frankrig igjen at tage fat paa det saa længe afbrudte Arbeide, og den franske Mission har gjort en god Begyndelse med den lille Mangareva-Gruppe. Iøvrigt stod i dette Tilfælde Religionen i Politikens Tjeneste, thi det var Frankrig om at gjøre at modsætte sig den engelske Indflydelse, at reise Banner mod Banner, og under det Paaskud at beskytte de romersk catholske Lærere foreløbig at bemægtige sig nogle beqvemme Stationer.

Man har tidt været tilbøielig til ikke at vurdere de protestantiske Missioners Velgjerninger meget høit; men den, der, selv uden at sætte stor Priis paa den christelige Puritanisme, med Upartiskhed vil overveie Tilstandene i det stille Hav, vil ikke kunne Andet end fælde en fordeelagtigere Dom om hine Mænds Virken og ønske, at det maa lykkes dem med de sorte Barbarer paa Ny-Hebriderne og Salomons-Øerne ligesaa godt, som med de forholdsviis langt mere dannede kobberfarvede Polynesiere.

At de have styrtet en Religion, som tillod Barnemord, forlangte Menneskeoffere, ikke lagde Baand paa Lasterne og med sjeldne Undtagelser gjorde noget til at styrke Dyden, men tvertimod opbød Alt for at qvæle Spiren til det Gode i Mennesket, var allerede i og for sig en uberegnelig Velgjerning.

Derhos maa bemærkes, at de overalt have gjort sig Umage for at lægge Grundstenen til den borgerlige Frihed ved Love, som yde den Ringeste af Folket Sikkerhed for Person og Eiendom, og at forplante den angelsachsiske Races liberale Institutioner. Hvem andre end Missionairerne have Beboerne af Hawaii at takke for, at deres gamle Kongehuus trods utallige Farer baade hjemme og i Forhold til Udlandet endnu stedse staaer, og at der i det Land, hvor

føiede til, at endnu ingen Dødelig var svømmet over Coleroon, hvor man ikke kunde dyppe en Finger i Vandet, før en Crocodil snapper efter den. Men da han dog blev overbeviist om, at det var sandt, saae alle Tilstædeværende med Forundring paa Wilson, og Officieren raabte: „Sandelig, denne Mand bliver beskyttet af Gud“. Nu blev han lænket til en menig Soldat og maatte paa denne Maade nøgen, barfodet og saaret vandre flere hundrede Mile. Tilsidst kastede man ham, lænket med 32 Pund Jern, i et afskyeligt Fængsel, det saakaldte sorte Hul, hvor han led Sult og Tørst, og hvor den ene Ulykkeskammerat efter den anden som Liig blev løst fra hans Arm.

Det var næsten et Mirakel, at Wilson i 22 Maaneder udholdt en saa topmaalt Elendighed uden at ligge under derfor. Dog endelig blev Fjenden overvundet og det sorte Huls Porte aabnede sig, og tillige med 31 Lidelsesfæller kom den udsultede, nøgne, med Bylder bedækkede Wilson igjen i Frihed.

Senere i Bencoolen døde alle Europæere ombord paa det Skib, som han førte, og kun han alene blev forskaanet, uden at han i sit Hjerte følte den ringeste Taknemmelighed derfor mod Gud.

Da han ved Handel var bleven rig, besluttede han at vende tilbage til England, for der i magelig Ro at ende sit hidtil saa bevægede Liv. Paa Hjemreisen befandt sig en Geistlig ombord, der ofte underholdt sig med ham angaaende Religionen, men gjorde saa lidet Indtryk paa den forhærdede Atheist, at han tilsidst erklærede, at det vilde være lettere at omvende en Haifisk til Christendommen, end Capitain Wilson.

Men tilsidst blev han dog ved en Række af høist interessante Tilfælde bevæget til at frafalde sine vantroe Grundsætninger og af inderste Hjerte at slutte sig til Evangeliet. Midt i Nydelsen af alle Beqvemmeligheder, som en betydelig Formue kunde forskaffe ham, faldt et Numer af «Evan-

gelical Magazine» ham i Hænderne, hvilket indeholdt nogle Bemærkninger angaaende den tilsigtede Mission i Sydhavet, og paa Øieblikket besluttede han at tilbyde sin Tjeneste til at fremme dette Maal, villig til at give Afkald paa et sorgfrit Livs Nydelser og til endnu engang at trodse Farerne paa det stormfulde Hav.

Under denne fortræffelige Anfører gjorde „Duff" en lykkelig Reise og medbragte den kjærkomne Efterretning til England, at Missionairerne havde nedsat sig paa Marquesasøerne, paa Tahiti og paa Tonga, og at de af de Indfødte vare modtagne paa en Maade, som berettigede til de gunstigste Forventninger.

Skibet blev endnu engang sendt afsted med en Forstærkning af 30 nye Missionairer; — dog nu forestod der en tung Prøvelsestid. Det hidtil saa heldige Skib „Duff" blev taget af en fransk Kaper og erklæret for god Prise, og først efter store Savn og Lidelser lykkedes det de fangne Missionairer at komme tilbage til England.

Hvad deres Brødre, som alt havde nedsat sig i det stille Hav, angaaer, saa maatte Missionen paa Marquesasøerne snart igjen opgives; paa Tonga bleve nogle af Lærerne ihjelslagne, og her saae man sig ogsaa nødsaget til efter en Række af ulykkelige Begivenheder at rømme Marken; fra Tahiti vare endelig de fleste Missionairer flygtede til Ny-Sydwales for at bjerge Livet, — saa at allerede efter faa Aars Forløb det heldigt begyndte Foretagende var nærved aldeles at strande. Kun nogle Faa holdt ud paa den dem anviste Post, og Andre vendte efter kort Fraværelse tilbage dertil. Men i flere Aar mislykkedes alle Bestræbelser; disse opoffrende Mænd anvendte den meest utrættelige Iver, foretog uophørlige Reiser, formanede og underviste, men Intet mægtede at vække den ringeste Deeltagelse hos Tahitierne, Ingen lod sig omvende, og den grusomme Krigsgud beherskede endnu bestandig aldeles deres Sjæle.

Modfaldne ved denne fuldstændige Mangel paa Held,

stode Missionsselskabets Directeurer allerede ifærd med at opgive det trøsteløse Foretagende, da de tilsidst bleve overraskede ved Efterretninger fra Tahiti om, at Hedenskabet var fuldkommen tilintetgjort; tillige sendtes dem som Seierstegn de forkastede Afgudsbilleder, som Folket for kort Tid siden havde bedet og offret til.

Fra dette Vendepunct af gjorde Christendommen snart hurtigere, snart langsommere Fremskridt fra Ø til Ø og fra Gruppe til Gruppe, og af de omvendte Tahitier selv fremgik et Antal Religionslærere, hvis Arbeide væsenlig bidrog til et heldigt Udfald.

Foruden det oprindelige London Missionary Society see vi senere Methodisterne eller Wesleyanerne tage sig af Omvendelsesværket paa Tonga- og Fidschi-Øerne, som ogsaa det amerikanske Missionsselskab at vælge Hawaii til Stedet for dets Virksomhed.

Som Udbytte af denne ivrige og mangesidige Bestræbelse finde vi for Tiden, at de selskabelige Øer og Sandwichøerne, Hervey-Gruppen og Tonga, Samoa og tildeels ogsaa Fidschi, og Paumotu og endnu mange adspredte Øer, kort sagt, at næsten alle Grene af den polynesiske Stamme have antaget Evangeliet, og Missionsselskaberne, opmuntrede ved dette heldige Resultat, gjøre sig nu al Umage for at omvende de vestlige Grupper af Ny-Hebriderne og Salomons-Øerne, som ere beboede af sorte Folkeslag, og hvor en ulige høiere Grad af Barbari lægger dem endnu langt større Vanskeligheder iveien.

Hvad de catholske Missioner angaaer, saa have de allerede før Slutningen af det syttende Aarhundrede omvendt Beboerne paa Marianerne, dog paa spansk Maneer ikke uden Medvirkning af Soldater og Skyts. Tillige med Castiliens fuldstændige Afkræftelse ophørte naturligviis ogsaa alle videre Forsøg paa at udbrede Cristendommen paa Carolinerne og de øvrige Øer i det store Ocean, som vare opdagede af spanske Søfarere.

Først i Aarene tredive af nærværende Aarhundrede see vi det catholske Frankrig igjen at tage fat paa det saa længe afbrudte Arbeide, og den franske Mission har gjort en god Begyndelse med den lille Mangareva-Gruppe. Iøvrigt stod i dette Tilfælde Religionen i Politikens Tjeneste, thi det var Frankrig om at gjøre at modsætte sig den engelske Indflydelse, at reise Banner mod Banner, og under det Paaskud at beskytte de romersk catholske Lærere foreløbig at bemægtige sig nogle beqvemme Stationer.

Man har tidt været tilbøielig til ikke at vurdere de protestantiske Missionærs Velgjerninger meget høit; men den, der, selv uden at sætte stor Priis paa den christelige Puritanisme, med Upartiskhed vil overveie Tilstandene i det stille Hav, vil ikke kunne Andet end fælde en fordeelagtigere Dom om hine Mænds Virken og ønske, at det maa lykkes dem med de sorte Barbarer paa Ny-Hebriderne og Salomons-Øerne ligesaa godt, som med de forholdsviis langt mere dannede kobberfarvede Polynesiere.

At de have styrtet en Religion, som tillod Barnemord, forlangte Menneskeoffere, ikke lagde Baand paa Lasterne og med sjeldne Undtagelser gjorde noget til at styrke Dyden, men tvertimod opbød Alt for at qvæle Spiren til det Gode i Mennesket, var allerede i og for sig en uberegnelig Velgjerning.

Derhos maa bemærkes, at de overalt have gjort sig Umage for at lægge Grundstenen til den borgerlige Frihed ved Love, som yde den Ringeste af Folket Sikkerhed for Person og Eiendom, og at forplante den angelsachsiske Races liberale Institutioner. Hvem andre end Missionairerne have Beboerne af Hawaii at takke for, at deres gamle Kongehuus trods utallige Farer baade hjemme og i Forhold til Udlandet endnu stedse staaer, og at der i det Land, hvor

Cook blev myrdet, hersker langt mere frisindede Regjerings-Grundsætninger end selv i den største Deel af Europa.

Desuden have Missionairerne indført en Mængde nyttige Planter og Dyr og beriget Insulanerne med mange Slags techniske Kunster. Blandt Andet have Polynesierne af disse trofaste Venner lært at brænde Kalk, at bygge Huse og Skibe, at dreie og snedkre, at fabrikere Sukker og Tobak og at trykke Bøger.

Naar man seer hen til disse mange overveiende Velgjerninger og nyttige Gaver, saa kunde man vel tilgive, om disse Mænd have indført en altfor streng Disciplin for Sæderne, som maaskee mindre tiltaler Sydhavets Insulanere med den muntre, letsindige, livsglade Characteer, end den catholske Kirkes mere sandselige Gudstjeneste og dens føieligere Moral; om de forbyde disse Glædens livlige Børn Dands, Musik, ja endog at bære Blomsterkrandse paa Haaret, og indskjærpe Sabbathens Helligholdelse ved Straffe, som man selv i deres eget Fædreland ikke kjender.

Andre kunde maaskee have gjort det bedre, dog er det meget at befrygte, at hvis Polynesierne først skulde have ventet paa Besøg af de oplyste Philantroper, som i deres Skrifter saa strengt dadle Missionairerne, saa vilde de endnu den Dag idag myrde deres Børn og æde deres slagne Fjender.

Lad os altsaa takke Missionairerne for det, de have udrettet, og ikke foreholde dem, at de maaskee kunde have udrettet mere.

Hvis nu, trods deres Bestræbelser, Drikfældighed og Usædelighed endnu herske paa mange Steder i Polynesien, om den oprindelige Dovenskab endnu ikke er overvundet, og Sydhavets Insulanere ligegyldigt see paa, at den Fremmede beriger sig, uden derved at blive ansporet til større Flid; naar endogsaa ifølge de af Europæerne medførte Sygdomme, Skydegevær og stærke Drikke, Befolkningen paa de fleste Grupper har taget betydeligt af og det overhovedet

endnu er tvivlsomt, om den oprindelige Race i Længden vil kunne holde sig, — saa kan man kun sige hertil, at Missionairerne overalt efter Evne have kjæmpet mod alle disse Onder, og især derved paadraget sig Fjendskab hos det europæiske Pak — deserterede Matroser, undvegne Tugthuuslemmer, vindesyge Speculanter, — som have sat sig fast i alle Sydhavets Havne og naturligviis nære det bittreste Had til Mænd, hvis hele Virksomhed saa afgjort strider mod deres Færd og Stræben.

Det er indlysende, at alle hine Onder efter en langt mere fordærvelig Maalestok vilde have grebet om sig, hvis ikke Missionairerne overalt med saadan Udholdenhed havde bekjæmpet dem, og at det vilde være lige saa uretfærdigt at gjøre dem Bebreidelser over, at det tilsigtede Gode ikke overalt er opnaaet, som at dadle en kraftig Svømmer, der med anstrengte Kræfter forgjæves stræber at naae Kysten, som en stærk Strøm river ham bort fra.

De Tjenester, som Missionairerne i det store Ocean have ydet Skibsfarten ere af stor Vigtighed. Hvor der forhen lurede Forræderi og Mord paa Sømanden, hvor han i Tilfælde af et Skibbrud kun havde den sørgeligste Lod for Øie, hvis han ikke havde Mandskab nok og Vaaben til at kyse de rovbegjærlige Barbarer, — der fandt han senere, efterat Christendommen havde udbredt sit Herredømme, Bistand i Nøden og Hjælp i Ulykken; thi hvor talrige end Exemplerne ere paa Skibe, som bleve overfaldede af de endnu hedenske Polynesier, saa kan man ikke anføre et eneste Exempel paa, at en saadan Forbrydelse er indtruffet paa nogetsomhelst Sted, hvor Missionairerne have skaffet sig nogen Indflydelse.

Uden Missionairerne vilde de polynesiske Sprog uden Spor være forsvundne, thi kun de have gjort sig Umage for grundigt at lære disse Sprog, og foruden Bibelen have de ogsaa oversat mange andre nyttige Bøger i hine Dialecter og udgivet dem i Trykken. Paa den Maade ere

mange historiske Documenter, mange Sprogformer heldigt unddragne Forglemmelsen, Ting, som kunne være Historiegranskeren eller den sammenlignende Philolog af stor Interesse, og som ellers uden al Tvivl vilde være tabte. Ogsaa Naturforskeren maa være hine Mænd Tak skyldig, thi de banede ham Veien til det Indre af mangen barbarisk Ø, som før var ham lukket, og først efterat de havde tæmmet Mennesket, turde han vove at gaae paa Spor efter Dyrene og at samle de endnu ubekjendte Planter.

At alle Missionairer handlede i rene Hensigter, at der ikke ogsaa blandt dem fandtes Mennesker, der under et hykkelsk Klædemon arbeidede for egennyttige Formaal, vil vel Ingen paastaae, men for den upartiske Dommer er det dog vist og sandt, at Missionairernes Virksomhed og den Aand, der besjælede dem, for en stor Deel var ædel og rig paa Velsignelse.

Naar Historien kan paavise blandt Missionairerne enkelte Mennesker, hvis uværdige Opførsel kun saare lidt svarede til en Religionslærers Characteer, saa fandtes der og findes der Mænd iblandt dem, som England med Stolthed kalder sine Sønner og agter lige saa høit som de dristige Søfarere, der have ført det britiske Flags Hæder fra Pol til Pol over alle Have.

Ellevte Kapitel.

Coraløerne i Almindelighed.

En Coraløes Udseende. — Lagunebilleder. — En Coralstammes Byg-
ng. — Steencorallernes Grændser. — Dannelsen af ringformede Skjær. —
eres forskjellige Udviklingstrin. — Dyrelivet paa Coralrevene. — Tri-
cnamuslingerne. — Coralfisk. — Plantelivets Eensformighed. — Pan-
nus. — Cocospalmen. — Landdyr. — Mennesket paa Coraløerne.

Det første Syn af en Coral-Ø er meget overraskende! llers er det de blaae Bjergtoppe, som i den fjerne Horizont se sig for den sig nærmende Sømand, og det varer længe, r det lidt efter lidt voxende Land antager tydelige Omrids; vorimod disse lavere Øer, som kun hæve sig faa Fod over avspeilet, pludseligt og i ringe Frastand melde sig ved ty-ligt synlige Trætoppe, der dukke op af Oceanet, naar kibet stiger med en svulmende Bølge, og atter forsvinde, ıar Bølgen synker. Det seer ud som en Skov, der groede Havet, og man er næsten tilbøielig til at antage dette ikfre Phænomen snarere for en Luftspeiling end for en irkelighed.

Dog snart sees det sprøitende Skum af den mod runbrevet skyllende Brænding, og snart kommer ogsaa det)segule Coralsands smalle Stribe tilsyne, hvorpaa hiin rønne Skovbort hæver sig. Har Øen kun en sparsom og ıv Vegetation, saa kan man ogsaa fra Merset faae Øie ıaa det stille Vand i det indelukkede Lagunbækken, hvis !olighed er underligt afstikkende mod den Bølgelarm, der :uſer ved den ydre Kant af Revet.

Har Fartøiet været saa heldigt gjennem et Gab paa Coralringen at trænge ind i Lagunen, saa aabner sig en ikke mindre eiendommelig Scene, hvis Skjønhed dog især beroer paa Farvernes Spil.

Ved en større Dybde f. Ex. 20 til 35 Favne har det indelukkede Vand det uudgrundelige Havs mørkeblaae Farve, men der, hvor det hviler paa lavere Grund af hvidt Sand og naar Solen kaster lodrette Straaler derpaa, er det klart og lysegrønt. Der, hvor det lave Rev næppe hæver sig over Vandspeilet, frembyder Brændingen, som udenfra kjæmper derimod, et ligesaa afvexlende som ophøiet Skuespil. Snart bryde Havets mørkeblaae Bølger sig med forfærdelig Larm mod de fremragende Klippeblokke, der ere sorte og vildtformede; snart rulle de som nyhyre Bjergbække hen over Revets Flade. Den Følelse, at man ligger i Sikkerhed inde i den rolige Lagune, forhøier ikke lidt denne vilde Scenes Skjønhed.

Paa andre Steder, hvor Revet allerede har dannet sig til en fuldkommen Ø, indfattes det yndige Lagunbillede af høie Palmer, hvis sirlige Vifter, bevægede af Passaten, malerisk aftegne sig paa den blaae Himmelhvælving.

Hvor man saa kaster sit Øie hen, straaler Alt med muntre, lyse, livlige Farver, og ligner slet ikke de matte, eensformige Farvetoner ved vore nordlige Kyster.

Dette ligesaa skjønne som mærkværdige Syn faaer en saa meget høiere Interesse, naar man betænker, hvor mangfoldige organiske og physiske Kræfter Coraløen skylder sin Tilblivelse; naar man veed, at den Jordbund, i hvilken hine Palmer groe, eller hvor denne Brænding larmer, ene og alene hidrører fra Steencoraller, usle Smaadyr, som næsten staae paa det laveste Trin af animalsk Liv, og hvis Dannelse jeg nødvendigviis i Korthed maa omtale, for at deres Bygninger bedre kunne forstaaes.

Deres Legems Blindtarm aabner sig opad med en vid Mund omgivet af en Krands af Fangetraade, som de efter Godt-

befindende kunne udbrede og trække sammen, og som tilføre Svælget Næringen; da de ikke kunne skifte Plads, ere de ikke istand til ved Kamp, ved Legemskraft eller List at fange noget Bytte, og ligesom de høiere Dyrearters hjælpeløse Unger blive opammede af deres Forældre, saaledes tære Polypperne hele deres Liv igjennem paa det, som deres kjærlige Moder, Havet, bringer dem. Det er let begribeligt, at saadanne Dyr, der til deres Existents trænge til saa ringe Grad af Intelligents, ogsaa kunne undvære de høiere Sandser. Polypperne kunne hverken høre eller see, og hvortil skulde det ogsaa hjælpe dem? De leve fastgroede paa eet Sted, og hverken Øre eller Øie kunde altsaa være dem behjælpelige til at undgaae deres Fjenders Angreb, ligesaa lidt som disse Organer behøvedes til at lette dem Arbeidet ved at gribe et Bytte, der af sig selv svømmer til dem, uden at de behøve at see sig om eller lytte. Følelsessandsen, der især er sammentrængt i de Lemmer paa dem, hvormed de gribe, opfylder tydeligt nok alle deres indskrænkede Livs Fordringer. Ligesom Planterne, med hvilke de, ifølge deres lave Udvikling, have megen Lighed, mangfoldiggjøre de sig ved Knopper og danne paa denne Maade nøie forbundne Samfund eller saa at sige socialistiske Republiker. Ethvert Individ har sin egen Mund og sit Fangeapparat og sin egen Mave; det affondrer indenfor sin Væv en kalkagtig Masse, hvorved det voxer sammen med Stammen; men videre strækker sig dets Individualitet ikke, thi ved Kanaler og Safter er det ligeledes forbundet med sin Nabo, saa at de Safter, som den enkelte Polyp bereder, kommer det hele Samfund tilgode.

I en saadan Coralstamme holde Liv og Død lige Skridt; det døende Lag, som med Alderen mere og mere forkalker sig, tjener den nye Generation til Grundvold, og paa denne Maade voxer og breder Bygningen sig videre paa Overfladen, saalænge den endnu finder de nødvendige Betingelser for sin Tilværelse i den ydre Verden. De høiere Dyrs

Beenrad forsvinder efter faa Aars Forløb fra Jorden, og naar man undtager enkelte Forsteninger, bliver der Intet tilbage af dem; men Polypernes fastgroede Skelet bidrager til at danne en evig Klippemasse. Vi kunne altsaa ikke undres over, at saadanne Dyr, hvis Væxt i og for sig er ubegrændset, og hvis Producter ere begavede med en saadan Uforanderlighed, i Tidernes Løb opføre Bygninger, hvis uhyre Størrelse overgaaer Alt, hvad der dannes af Menneskehaand. Da Steencorallernes Væxt har Lighed med Planternes, saa antage de ogsaa alle mulige Planteformer. Der findes blandt dem Lavarter og Mos, Buske og Træer, pyntelige Vaser og regelmæssige Kupler, hvis Gjennemsnit ikke sjelden udgjør 10 til 20 Fod.

De forekomme kun i de tropiske og subtropiske Have, thi det Vands Temperatur, hvori de skulle leve og trives, maa aldrig synke under + 13° R. Paa den østlige Kyst af det stille Hav ere deres Grændser indsnevrede mellem 21° og 4° n. B.; men paa den vestlige Kyst derimod udvide Grændserne sig til 34° n. og 30° s. B. Et lignende Forhold mellem Øst- og Vestkysterne finder ogsaa Sted i det atlantiske Hav, hvilket formodenlig er en Virkning af den varme Æquatorialstrøm, der flyder mod Vest og støder mod de amerikanske og asiatiske Østkyster, medens disse Fastlandes Vestkyster beskylles af koldere Strømninger, der ere skadelige for Corallernes Liv.

Indenfor disse Grændser forekomme Coraldyrenes Dannelser under tre forskjellige geologiske Former. Coralrevene hænge nemlig enten umiddelbart sammen med Kysten af et Fastland eller en Ø; eller de udgjøre en Dæmning i større eller mindre Frastand fra Landet; eller de omgive ringformigt en Centralsø, en Lagune.

Skjøndt de forskjellige Slags Rev ofte strække sig i Længde eller i Omkreds flere hundrede engelske Mile, saa ere de altid kun af ringe Brede, saaledes at enhver Lagunø hæver sig op af Havet som en smal Stribe, der sædvanlig-

viis er saa steil og brat, at Lodbet allerede i ringe Frastand ikke finder Grund mere.

En saa sælsom Dannelse maatte nødvendigviis tildrage sig Naturforskernes Opmærksomhed og opfordre deres Skarpsindighed til at finde en Forklaring deraf. I Begyndelsen troede man, at Steencorallerne opførte deres lodrette Mure lige fra Havets dybeste Dyb, men denne Mening kunde ikke længer holde stik, da det ved nøiere Undersøgelse viste sig, at den Dybde, i hvilken de Dyr, der danne Rev f. Ex. Astræer, Poriter, Pocilliporer, Mæandriner osv. kunne leve, i det høieste beløber sig til 20—30 Favne.

Derpaa opstillede Quoy og Gaimard den Paastand, at Coralrevene paa Randen af de under Havet liggende Kratere dannede en forholdsmæssig tynd Skorpe, og de meente paa denne Maade fuldkomment at kunne forklare saavel Lagunrevenes mærkværdige Ringform, som ogsaa den Omstændighed, at de gaae bratte ned til Havets Bund. Men ved nøiere Undersøgelse holdt denne Theorie heller ikke stik, thi hvor i al Verden fandtes et Krater, hvis Diameter paa nogen Maade kunde maale sig med mange Ringreves Størrelse, der ofte omgive Laguner af 20, 30 og 40 Qvadratmile.

Tilsidst fandt Darwin dog Nøglen til de geologiske Gaader, som Revdannelserne frembøde, idet han hidledede dem fra Jordskorpens endnu altid vedvarende Oscillationer; thi som bekjendt besidder Jordskorpen slet ikke hiin faste Ubevægelighed, som man før tilskrev den, men den løfter sig langsomt paa nogle Steder og sænker sig paa andre lige saa langsomt.

Man maa altsaa tænke sig et høit Øbjerg, omgivet af Coralrev, og at dets Grundvolde begynde langsomt at vige, og at dette skeer i en umaadelig Række af Aarhundreder. Medens Klippen sænker sig, arbeide Coraldyrene, der omgive den, imod denne Proces, idet de nemlig bygge opad, saa at Revet holder sig ved Havets Overflade. Men de

mod Havsiden liggende Coraller finde der bedre Næring og et heldigere Standpunct for deres Udvikling end de, der ligge ind mod Landet, og paa den Maade dannes med Tiden mellem den høie vulkanske Centraløs og Revet en bred Canal, i hvilken Vandet tidt findes saa dybt, at store Skibe magesligt kunne kaste Anker i dette indelukkede Bækken, som i en Havn.

Endelig kommer der en Periode, da Centraløen ved den vedvarende Synken aldeles forsvinder under Bølgerne, og kun det ringformede Rev bliver tilbage. Paa den Maade bliver hiin Krands af Coraller, der i Begyndelsen ligesom et Smykke eller en Beskyttelse slyngede sig om Foden af den høie Bjergø, senere staaende som dennes Gravmæle, og er det eneste, som minder om, at den var til. Krandsens Omrids antyder Formen af den Kyst, som den fordum omgav. Enhver Atoll (Lagunrev) er som sagt et forsvundet Lands Gravsteen.

Ligesom Coraldyrene kun ere istand til at leve i en ringe Dybde, saaledes taale de heller ikke at udsættes for Solstraalerne i fri Luft, og derfor bygge de heller ikke høiere end den laveste Vandstand.

De høiere liggende Skjær og Gruusdæmninger paa Revene ere derfor frembragte ved en anden Kraft — nemlig ved Brændinger, der ellers vise sig ødelæggende, men her træde op som Bygmestere; thi de løsrive Brudstykker og Blokke fra Revets yderste Side og rulle dem med Kjæmpekraft høit over dets Overflade og ind til Lagunens Kyst. Coraller, Muslingskaller og Søæbleskaller forvandle sig under Brændingens knusende Kraft til Kalkgruus, som opfylder Mellemrummene mellem de større uregelmæssigt opførte Blokke og sammenkitte Stenene, og paa denne Maade stiger Jordbunden høiere og høiere, saa at endogsaa Springfloden ikke længer kan skylle derover, og der dannes en fast, tør Grund, hvor Plantelivet tilsidst vaagner.

Men et Coralrev uddannes dog meget sjeldent saa fuld-

stændigt i sin hele Udstrækning, forsbetmeste er det kun forhøiet paa den Side af sin Omkreds, der vender mod Vinden, hvor altsaa Havets Brænding er stærkest, og staaer da ved Lavvande over Vandet ligesom en bred Chaussee. Paa denne Side og især deleshed ved de udspringende Vinkler samle de fleste Øer sig paa Ryggen af Dæmningen. Men under Vinden derimod ligger den næsten altid under Vand. Paa denne Side er den hist og her afbrudt, og disse Aabninger frembyde ofte Indløb for større Skibe, der med Strømmen kunne seile gjennem dem ind i det indre Bækken.

Forresten staae Revene paa de meest forskjellige Trin af Udvikling, thi medens mange kun staae der som nøgne Klipper, ligger der paa andre en Række af smaa grønne Øer, saa at Lagunen seer ud, som om den var omgivet af et Halsbaand af Smaragder. Men Overfladen af det beboede Land er altid kun yderst ringe i Sammenligning med den hele Atolls Udstrækning. Nairsa i Paumotu-Gruppen f. Ex., der kun er 50 engelske Mile lang og 19 bred, og omgiver en 1000 engelske Qvadratmile stor Lagune, har et med Vegetation bedækket Fladerum af kun 16 engelske Qvadratmile; og paa Radack udgjør det grønne Jordsmon næppe 1/100 af det hele Rum. Alle Carolinernes Atoller, som paa det stille Havs Kort synes saa store, vilde krybe ind til et næsten usynligt Punct, hvis man paa eet Sted samlede deres bevoxede Areal.

Man indseer vel, at de store Laguner ikke have den samme stille, rolige Characteer, der er de indelukkede Vande af mindre Omfang egen. De ere netop bevægelige som Havet, omend ikke i saa høi en Grad, og deres Brændinger gaae ved heftig Storm mod deres Ringmuur, saa at et Skib, der vil løbe ind, kun under Vinden kan finde Beskyttelse ved de høiere Øer.

Ligesom ved mange store Landsøer, kan man heller ikke her øine den ene Kyst fra den anden, og man skulde troe, at man stod ved det grændseløse Hav. Langt borte, tilhøire

og venstre vise sig nogle svage, utydelige Puncter, der lidt efter lidt udgjøre grønne Linier og tilsidst i en vid Bue som Palmeskove bøie sig henimod Tilskuerens Standpunct.

Jeg gaaer nu over til at betragte det eiendommelige Liv, der udvikler sig ved og paa disse Rev. Hvad altsaa for det Første Corallerne angaaer, disse Bygmestre, paa hvem hele denne lille Verdens Existents beroer, saa trives og voxe de frodigst under den yderste Rand af Revet, hvor Brændingen strømmer til; i de brede Aabninger eller Canaler paa Revene og paa de Skjær, som hæve sig indeni Lagunerne.

Nogle Arter holde af et oprørt, andre af et stille Vand. Ligesom Albatrossen glæder sig ved Stormen og med udbredte Vinger trodser den frygteligste Vind, saaledes voxe nogle Coraller i det brølende Bølgeslag, som man umuligt kan see paa uden at komme til den Overbeviisning, at en Ø, der var bygget af den haardeste Steen, Granit, Porphyr eller Quartz, tilsidst maatte ligge under for en saadan Kjæmpemagt. Men de lave Coraløer modstaae seirrigt det vrede Havs rasende Angreb, thi her træder en ny levende Kraft i Skrankerne mod den blinde physiske Vold. Lad Brændingen rive tusinde Blokke af den ydre Ringmuur, — det har dog Intet at betyde imod det uafladelige Arbeide af utallige Millioner smaa Architekter, som Dag og Nat, Aar ud, Aar ind, evig og altid unddrage de skummende Bølger deres Kalkatomer og ordne dem til symmetriske Bygninger. Vi see saaledes den Livskraft, der ligger i en Polyps bløde, geleeagtige Legeme, overvinde Havets Kjæmpekræfter, som hverken menneskelig Kunst eller livløs Natur kunde modstaae.

Revets Overflade mellem Brændingen og den forhøiede Gruusdæmning, som ved Ebbe ofte ligger tør og bliver ureen ved det efterladte Sand og opkastede Brudstykker, er en ugunstig Jordbund for Corallernes Væxt, og ligner i Almindelighed en Brakmark, hvor en nøgen, ufrugtbar Steengrund afvexler med bevoxede Pletter.

Kun i de større, altid med Vand opfyldte Kløfter og Udhulninger udbreder der sig et rigeligere Coralliv og udfolde Polyperne deres afterlignende Kroners Farvepragt, som de skylde Navn af Havets Blomster. I Klippens Huler og slyngede Gange finde talrige Krabber, Søæbler, Søanemoner og Søstjerner Tilflugt, og man træffer ofte ved Revets yderste Rand den kjæmpestore Tridacnamusling halvbegravet mellem Stene, saa at den næppe kan aabne sine tunge Skaller og fremvise sin prægtigtfarvede Kappe. Ligesom de smaa Muslinger, Pholaderne, i vore Have, har den tropiske Tridacna Evne til at blødgjøre Kalkstenen og udhule sig et Leie i Klippen. Hvis de ikke paa denne Maade gravede sig ind, maatte de nødvendigviis blive ødelagte; thi selv den stærkeste Art af Byssus, der f. Ex. holder vor lille blaae Musling sikkert for Anker i Bølgelarmen, vilde kun være en meget utilstrækkelig Beskyttelse mod Bølgeslaget for et Skaldyr, som er 5 Fod langt og har en Vægt af 5 Centner.

Corallerne vise sig herligst paa de Klipper, der i Lagunerne eller Laguncanalerne dukke op nogle Favne fra Overfladen og frembyde det oven over dem seilende Skib et henrivende Skuespil. Det dybere Vands Ultramarinfarve forvandler sig pludselig til bleggule eller æblegrønne Mellemfarver, ganske forskjellige fra de lavere Grundes sædvanlige mørke Lød, og ligesom Fugle og Sommerfugle boltre sig i den klare Luft paa en Blomstereng, saaledes krydser der her over Astræernes Hvælvinger og de zirligt grenede Madreporer mange Slags smaa Fiske gjennem det krystalklare Vand, hvis glimrende metalblanke Skjælklædning og zirlige Tegninger næppe kunne overgaaes af den meest blomstrende Phantasie.

Denne glimrende Verden af Fiske f. Ex. Balister og Glyphysodonter udmærker sig tillige ved dens Slægters store Mangfoldighed. Næsten hver Atoll har sine eiendomme-

lige Species, og mange af disse straalende Skikkelser ere maaskee endnu aldeles ubekjendte for Naturforskeren.

„Det Indtryk", siger Kittlitz, „som slige isolerede Coral-klipper frembringe, forhøies end mere derved, at de forsvinde saa hurtigt, naar man seiler hen over dem. Paa den Maade har Phantasien et ubegrændset Spillerum, og jo mere denne er tilbøielig til at danne sig afskrækkende, stumle Billeder i det gaadefulde Dyb, des glædeligere bliver den overrasket ved hine glimrende Sceners Pragt, naar de pludseligt vise sig. Det er ligesom en henrivende Drøm, der fremtræder af Søvnens ubestemte Dunkelhed".

Medens Livet under Havets Overflade saaledes udmærker sig ved en uendelig Mangfoldighed af Skikkelser og snart hist, snart her aabenbarer sig i afvexlende Skjønhed, saa er derimod den Vegetation, der saa at sige nedsætter sig paa Coraløerne, kun indskrænket til faa Arter og er een og den samme paa de fjerneste Atoller.

Uagtet Paumotugruppen er meget stor, finder Botanikeren der dog kun 28 eller 29 hjemmefødte Plantespecies, medens endog den vinterlige Melville-Ø i det amerikanske Ishav har 64 Phanerogamer at opvise, og Chamisso samlede paa Radack-Archipelet, som er noget mere begunstiget, dog kun 52 vildtvoxende Plantearter, af hvilke 19 forekomme paa Øen Romanzoff, der ligger 40 Bredegrader derfra.

Havets Bølger og Strømme medføre Frøarterne, der spire i den nys dannede Jordbund, som er opsteget af Havets Skjød, og smykke det Land, som Brændingen optaarnede. Det Hele er et Product af Havet.

Yderst paa Gruusdæmningen voxe de beskyttende Buske af Scævola Kønigii og Tournefortia sericea, hvis tæt sammenslyngede Grene frembyde Vinden en skraa Flade, under hvis Beskyttelse Skoven eller Krattet indenfor hæver sig. Ved disse Planters yppige Væxt og deres store lysegrønne Blades Rigdom paa Saft danner der sig hurtigt en Muld-

jord, hvor der snart kan trives andre større Planter af mere Vigtighed, og paa den Maade see vi, at her som overalt forstaaer Naturen at naae sit Maal paa den meest passende Maade.

Paa de Øer, hvor Skovene ere rigere, udmærker sig blandt de større Planter Sydhavsøernes almindelige Pandanus, der voxer vildt saavel i det tørreste Sand, hvor Vegetationen først begynder, og ved det meget faldende Løv gjøder den magre Jordbund, og som ogsaa groer godt i de fugtige, lave Egne; man maa paa disse Øer ogsaa bemærke den pragtfulde Barringtonia speciosa, som her for det meste voxer som en stor Busk, Morinda citrifolia eller det indiske Morbærtræ og Hibiscus tiliaceus med dens mørkerøde Blomster.

Som en Konge kneiser den herlige Cocospalme over alle Skovens Hoveder, deels i større Grupper, deels enkeltstaaende, dette saa overordenlig nyttige Træ, paa hvilket hele Folkeslags Tilværelse beroer, ligesom paa Ørkenens Kameel eller Ishavets Sælhund. De yngre Palmer, hvis Kroner kun hæve sig faa Fod over Jordbunden, danne med deres lange, bøiede Vifter de skyggefuldeste Løvhytter, og kun den, der har prøvet det, veed, hvor herligt det er at sidde der og nyde Nøddernes kølige Læbskedrik, fuldkommen beskyttet mod de gløbende Solstraaler, der kastes tilbage fra Revets hvide Kalk.

Landdyrene paa disse Øer ere endnu mere eensformige og indskrænkede til endnu færre Arter end Planterne. Paa mange Øer findes slet intet Pattedyr, end ikke Rotten, der ellers er allevegne og følger med Mennesket paa hans Vandring over den hele Jordklode. Smaa Fiirbeen findes her; de ere først hidkomne med det Drivtømmer, som f. Ex. en Flod, der er traadt over sine Bredder, rykkede op med Rod i Urskoven i det fjerne Hjem; de bevæge sig slangeagtig mellem Rullestenene, eller rasle i det tørre Løv og ere ofte de eneste fiirføddede Gjæster paa Øen. Forskjellige Slags

Strandløbere, Snepper og Raller forekomme hyppigt, og en utallig Mængde Søfugle finde paa det lave Land en meget beqvem Plads til at ruge paa midt i den uhyre Vandørken. Den høitflyvende Fregatfugl udhviler efter sine lange Luftreiser i Palmernes Kroner, og uendelige Skarer af Søsvaler bygge i de høie Toppe, der vugge i Vinden.

Men selv naar en Coraløe har naaet sin høieste Fuldkommenhed og Udvikling, er den dog altid en usel Bolig for Mennesket, og dens Skjønhed kun en fattig Erstatning for de mere nærende Frugter, som findes paa de vulkanske Lande, der have en frugtbarere Jordbund.

Cokos- og Pandanusnødder ere sædvanligviis de eneste Producter af Planteriget, som skjenke Mennesket Næring, og Fisk og Krabber fra Skjærene den eneste dyriske Føde. Men disse tarvelige Spiser tilmaales kun sparsomt, og tidt troer Mennesket sig tvunget til at dræbe Børnene for selv at kunne leve og for at forebygge en Overbefolkning paa det Par Haandfulde Jord, som udgjøre hans hele lille Verden.

Og dog findes der flere Behageligheder, end man skulde vente paa et Land af saa indskrænket Omfang, uden Floder, uden Høie, midt i det salte Hav, og hvis høieste Punct næppe hæver sig ti Fod over Havets Overflade, og som paa intet Sted fjerner sig et Par Hundrede Skridt fra Oceanet. Skjøndt kun et meget tyndt Lag Muldjord bedækker Grunden, og Overfladen tidt er bedækket med Coralblokke, saa hvælver der sig dog et tæt Løvtag over Insulanens lave Hytte og beskytter ham mod den tropiske Sols brændende Hede. Alene Cokostræet tilfredsstiller næsten alle hans smaa Fornødenheder, og hvor dette ikke findes, maa han nøies med den sødlige Saft i de trevlede Steenfrugter, som Pandanus yder ham. De talrige smaa Fiske paa Skjærene lade sig let fange, og i det dybere Vand fanges de større Arter ved Medekroge, som ere gjorte af Træ eller af Muslingskaller.

Foruden disse Næringsmidler, som Naturen frivillig byder Mennesket, dyrkes der paa flere af de lavere Øer forskjellige Culturplanter, f. Ex. Tarotoden, Bananen, ja endogsaa Brødfrugttræet, dette Polynesiens vegetabilske Vidunder. Paa den Maade kan der paa mangen lille Coraløe leve en tæt Befolkning, og Tapouteuea (Kingsmill-Gruppen) f. Ex. føder ikke mindre end 10,000 Mennesker paa et Areal, hvis beboelige Overflade næppe udgjør en Fjerdedeel af en Qvadratmiil. Skjøndt saadant et Land er lavt og fladt, saa leverer det dog i Almindelighed Vand i tilstrække-Mængde. Man graver 5 til 10 Fod dybe Brønde i Coralsandet og faaer derved et vedvarende Forraad af ferskt Vand. Disse Brønde ere ofte omhyggeligt indhegnede og rundt omkring dem ligge de fattige Hytter. Vandets eneste Kilde er Regnvandet, som siver gjennem den løse Sandbund og samler sig paa den haarde Coralklippe, der udgjør Øens Grundvold. Da Jordbunden er hvid og følgelig kaster Solstraalerne tilbage, bliver den kun langsomt ophedet, saa at det engang indsugede Vand kun svinder lidt ved Fordunstning.

Foruden de Frøsorter, der oprindeligt befrugtede Coralinsulanerens fattige Hjem, skjænker det venlige Hav ham paa hemmelighedsfuld Maade endnu mangen anden kostbar Gave, og forsyner ham ikke blot med Drivtømmer til at bygge Piroger af, men ogsaa med det til Tømmerets Bearbeidelse nødvendige Materiale. Som en særegen Gunst af Havet anseer han de haarde Stene, der kunne bruges til at slibe med, og som han finder i de opdrevne Træers Rødder, saavelsom Vraget af europæiske Skibe og de deri siddende Søm, hvorved han faaer det Jern, han behøver. Disse Stene og dette Jern tilhøre Høvdingerne og maa under Straf afleveres til dem mod en Godtgjørelse. Her altsaa ansees det, som Havet skyller op og som vi paa vor Strandbred med Foragt lade ligge, som en misundelsesværdig Skat, medens de høie Palmer og metalblanke Pragtfiskt, hvis Syn vilde henrive os til den høieste Beundring

staae der for de fattige Insulaner som dagligdags ligegyldige Gjenstande.

Lagunøerne frembyde den fremmede Søfarer mange Fordele. Paa den Tid da Passaten blæser, finder han ofte under deres Beskyttelse en sikker Ankerplads, og om de end forresten ere fattige paa Frembringelser og i alle andre Henseender staae langt tilbage for de høie vulkanske Øer, saa yde de ham dog ofte en rigelig Høst af Perlemuslinger og Trepang.

Paa nogle af Carolinerne, hvis Beboere foretage længere Søreiser, findes naturligviis en noget mere udvidet Ideekreds, men forresten sporer man i Sprogets Fattigdom overalt, hvor usselt et saadant Liv maa være, der er indskrænket til et saa lille Rum og til saa faa uforanderlige Gjenstande. Man kunde sandelig vist næppe paa den hele Jord finde en Plet, som var mindre egnet til at udvikle sine Beboere i moralsk og aandelig Henseende end en saadan Coralø, trods al den Skjønhed, der kan findes i Skov og Hav.

Naar man seer de høie Palmekroner bølge op og ned i Passatens Luftning og betragter Himlens evige Blaa og Foraarsmildhed, skulde man næppe troe, at ogsaa her stundom Naturen med ødelæggende Haand brat tilintetgjør den Bygning, som den saa langsomt har arbeidet paa og fuldendt. Ved Stormflod feier stundom den ødelæggende Bølge henover Øen, og bringer dens Smykke i ynkelig Urede; ja, man kjender endogsaa det Tilfælde, at en mægtig Orkan har bortrevet alt Levende og gjort den allerede grønklædte Ø til et nøgent Rev, som det før var. Intet Spor vidner da om, at der engang har levet Mennesker her, hvor nu kun Søfuglen hviler sig; at en smuk lille Skov kneisede her paa dette Sted, hvor Brændingen nu kun beskyller den skaldede Klippegrund.

Tolvte Kapitel.

Manga-Reva.

Den lille Gruppes Udseende. — Mangarevernes Grusomhed forhen. — Kongens sælsomme Opdragelse. — Manga-Reva opdages ved Skibet Duff. — Blodig Kamp med Skibet Beechey. — De franske Missionairers Ankomst 1834. — Første Kampe og senere Held. — Biskoppen af Nikopolis. — Broder Cyprien. — Den forhenværende Ypperstepræst Matoua. — Kirke og Kloster. — Et Par Fædre. — Annexation.

De vulkanske Øer, hvoraf den lille Mangareva-Gruppe bestaaer, ligge midt i en stor Lagune, der er omringet af et Coralrev af 40 Mile i Omkreds. Paa Coralrevets østlige Side har dette Belte et grønt Plantetæppe, hvor der kneiser enkelte Palmer, men imod Vest ligger den paa mange Steder under Vandets Overflade, hvad man saa ofte seer ved lignende Dannelser i Sydhavet, og derfor kan endogsaa større Skibe paa nogle Puncter seile ind i Lagunen.

Kun fire af de elleve Øer, som saaledes ere indhegnede, temlig Mangareva, Taravai, Aka-Marou og Aeeno, re beboede eller beboelige, og selv paa disse bliver Dyr-lsens Grændser indskrænkede ved steile Fjeldmasser og sol-ændte Skraaninger, saa at Befolkningen kun bestaaer af ntrent 2000 Sjæle, og at den efter D'Urvilles Mening ld ved den omhyggeligste Dyrkelse af Jordbunden ivethøieste nde blive tre Gange saa stor. Ved Foden af Høiderne æsser man den tropiske Flora, som er sædvanlig paa de

vulkanske Sydhavsøer, nemlig Bananer, Kokos, Pandanus, Aleuriter og Barringtonier, som her trives yppigt, hvorimod Høiderne forstørstedelen ere bedækkede med skarpere Græsarter, der høre til Slægterne Saccharum og Arundo, og have et nøgent, temmelig uvenligt Udseende.

Skjøndt der er Vand nok til Indbyggernes Brug, saa kunne de indløbende Skibe kun med Møie forsyne sig dermed, og naar Perlefiskeriet er udtømt, hvilket ikke kan være længe, da man driver det med hensynsløs Begjærlighed, vil altsaa ogsaa det vigtigste Baand løses, som knytter disse Øer til den øvrige Verden.

Mangarevernes forrige Religion lignede Tahitiernes. Tabou herskede ogsaa her i sin fulde Strenghed, og man bragte Guderne Menneskeoffre, som man fortærede. I Almindelighed var det kun de i Krigen dræbte eller fangne Fjender, som bleve offrede; men stundom ogsaa Børn og især de, som havde mistet deres Forældre. Naar derfor disse ulykkelige Skabninger saae, at der blev gravet en Stege-Ovn, der forekom dem mistænkelig, saa flygtede de hurtigt op paa Bjergene og skjulte sig i det høie Græs, til Festen var forbi og de for Øieblikket befriede for Dødsangest.

Paa Øerne findes der intet vildt Rovdyr. Naar der stundom hersker Hungersnød, pleie Forældrene endogsaa at sælge deres Børn som Slagteqvæg.

Naar to Stammer have ligget i Krig sammen, blive de Overlevende af det slagne Parti bundne til usle Tømmerflaader og overladte til Strømmens og Vindenes Luner. De Fleste fandt naturligviis deres Grav i Havet; men ved en gunstigere Skjæbne bleve dog enkelte af dem kastede iland paa en nærmere eller fjernere Ø, og maaskee skylder endogsaa Paaskeøen sin Befolkning en saadan ufrivillig Udvandring. Saameget er vist, at det ikke er meget lang Tid siden, at Temoe (Crescent-Øen) paa denne Maade fra Mangareva fik sine første Indbyggere.

En Konge førte Overherredømmet i dette Miniaturrige.

Saasnart Thronfølgerrn kunde undvære den moderlige Pleie, blev han baaret op paa det 900 Fod høie Duff-Bjerg, det høieste paa Mangareva, og levede der til sit tolvte Aar, næsten aldeles adskilt fra Mennesker. Kun et Par Tjenere vare hos ham; kun sjelden vovede Præsterne og de fornemme Høvdinger at besøge ham; for Folket var hans Person, hans Huus, ja endogsaa Bjerget en Helligdom, de ikke turde nærme sig. Ved hans Fødsel gik ogsaa strax Kongeværdigheden over paa ham, og hans Fader regjerede saa kun som Regent. Naar han steg ned til Sletten blev denne Begivenhed høitideligtholdt, dog var det først med det 18de Aar, at dette Forbud eller denne Tabou ophørte, der hidtil havde unddraget ham al menneskelig Omgang. Iøvrigt gik det denne lille Monarch ligesom Keiseren i det hellige romerske Rige, eftersom Hovedvasallerne mere i Formen end i Virkeligheden underkastede sig hans Værdighed, men forresten raadede og regjerede i deres Districter efter eget Godtbefindende.

Mangareva-Gruppen blev i Aaret 1797 opdaget af den fromme Capitain Wilson, som Læserne allerede kjende. Han kaldte dem Gambier-Øerne og Navnet Duff-Bjerg minder endnu den Dag idag om hans Skib. Han gik dog ikke iland, og først 30 Aar senere lader det til, at Beechey har været den første Europæer, der landede paa denne lille Gruppe. Hans Samfærdsel med de Indfødte var i Begyndelsen venskabelig, men snart opstod der dog Misforstaaelser, og Englænderne saae sig tilsidst nødsagede til at tilbagevise et bristigt Angreb med Geværs og Kanonskud. Flere Vilde bleve dræbte i denne Fægtning, som gjorde et saa dybt Indtryk paa disse Øboere, at de siden regnede Tiden efter denne Begivenhed.

Den 7de April 1834 landede to catholske Missionairer paa Ao-Kena, og da D'Urville i August Maaned 1838 besøgte Øerne, var allerede hele Befolkningen omvendt og døbt, saa nær som een stivsindet gammel Mand.

Det følger iøvrigt af sig selv, at disse Nyomvendte slet ikke havde noget Begreb om Christendommens egenlige Væsen; men de vare allerede fuldkommen fortrolige med Gudsdyrkelsens udvortes Former, de hørte andægtigt Messen og gjorde ved enhver passende og upassende Leilighed Korsets Tegn.

Det har formodentlig været de franske Søfarende smigrende her at see deres store Nations Navn holdt i Ære; og de forvanskede franske Talemaader f. Ex. mon tours for bon jour, mon toirs for bon soir og come vous porte vous, parnaces (francais) hvormed de overalt venligt bleve hilsede, antoge de for et glædeligt Tegn paa, at Civilisationen allerede begyndte at udvikle nogle spæde Spirer blandt disse Vilde, der for kort Tid siden vare Menneskeædere.

Missionairerne vare forresten ikke uden Kamp komne saa vidt. Da de først vilde lande paa den største Ø, modtog man dem med Steenkast og forfulgte dem som vilde Dyr op i Bjergenes høie Græs, hvilket man ovenikjøbet antændte, for ved Ild og Røg at jage dem ud af deres Skjulested. Men den tætte Røg begunstigede tvertimod deres Flugt, og da de Vilde, trætte af at forfølge dem, havde trukket sig tilbage, stege de fromme Fædre igjen ned til Kysten og undkom lykkeligt til Ao-Kena, som allerede var omvendt.

I Aaret 1835 blev Missionen forstærket ved Stephan Rochouses Ankomst; han var Biskop af Nikopolis og med ham fulgte Munkene Cyprien og Chausson. Cyprien, som i nogen Tid havde studeret Medicin, fuldendte nogle heldige Cure, og banede som Læge Veien for den nye Tro. Under en Landsfarsot lod han de Syge bære ind i Templet, og da han erklærede, at de umuligt kunde komme dem under de onde Afguders Indflydelse, bleve disse Vrængbilleder, som nylig stode saa høit i Ære, kastede ud af deres Helligdom.

En underjordisk Larm, der saa ofte høres paa disse vulkanske Øer og som ellers altid af Præsterne blev udtydet

som et Seierstegn af een eller anden Gud, kom ved denne Leilighed meget beqvemt til for fuldstændigt at tilintetgjøre de gamle Afguder. Mangen Hedning, som endnu vaklede, blev derved bevæget til at modtage Daaben; og Exemplets Magt tilligemed Nyhedens Tillokkelse rev tilsidst selv de Gjenstridigste med sig.

Hvor Beechey endnu for 10 Aar siden kun havde truffet Forrædere og Tyve, fandt D'Urville et venligt lille Folk, som endogsaa meget ærligt tilbageleverede Eiermanden tabte Gjenstande. Qvinderne, som forresten allerede tidligere havde udmærket sig fremfor de fleste Qvinder i Polynesien ved et sædeligt Væsen, bare istedenfor det tidligere Belte en lang Kjole af Kattun, omtrent som en Særk, og Mændene satte deres Stolthed i at have europæiske Klæder; men meget havde de naturligviis ikke af denne Artikel; Kongen bar rigtignok en blaa Kjole, men den manglede Knapper og der var Huller paa Albuerne, og hans Buxer naaede ikke længere end til Læggene.

Den forhenværende Ypperstepræst Matoua havde en gammel Straahat paa, en broget Vest og korte Bomuldsbuxer, men hans nøgne Arme og Been vare bedækkede med sorte Tatoveringer og Ringorme. Han var overmaade stor og uagtet han havde Been saa tykke som Elephantens, saa mægtede de dog næppe at bære den 6 Fod høie Krop, der var af uhyre Omfang.

Missionairerne havde allerede indført adskillige nyttige Planter og Dyr. Saaledes fik Øboerne til deres Føde foruden Cokos og Bananer de forhen ukjendte Tarorødder og Batater. Af Geder var der saa mange, at de allerede begyndte at være skadelige for Plantningerne; Svineavlen gjorde betydelige Fremskridt, og til at udrydde Rotterne, det eneste oprindelige Pattedyr, havde man kaldt Katten tilhjælp. Den indenlandske Bomuldsplante var bleven byttet om med en bedre, Qvinderne havde lært lidt at spinde, og man var ifærd med at bygge en Væverstol. Der existerede rigtignok ikke nogen

Landsforfatning eller Lovbog, men et Nationalflag vaiede allerede i Vinden til ikke ringe Fornøielse for Kong Gregorio Mapouteoa.

En Englænder, der 5 Aar senere besøgte Øerne (Rovings in the Pacific) fandt allerede de katholske Missionairers Indflydelse saa stor, at man maatte see den for at troe derpaa. Der var allerede bygget Kirker paa alle Øerne; og Kirken paa Mangareva vilde have gjort ethvert civiliseret Land Ære. Stentaget, som i Midten var kuppelformet, blev baaret af to Rækker massive Steensøiler, Gulvet var belagt med hvide og sorte Fliser, og et Crucifix i Legemsstørrelse, en Forœring af den fromme Dronning Amelie, prydede Høialteret.

Tilligemed Kirken var der ogsaa allerede bygget et Kloster, i hvilket Præsterne havde været istand til at indelukke 90 nysomvendte Qvinder. Denne Bygning stod paa en nøgen Udløber fra Duff-Bjerget og var saaledes beliggende, at ingen Uberettiget kunde liste sig derhen uden at blive bemærket af Missionairerne. Den engelske Forfatter saae kun to af disse geistlige Herrer.

Det følger ganske af sig selv, at Mangareva allerede for længe siden er annecteret Frankrig, og hvis den stakkels Kong Gregorio endnu lever, maa han finde sig i samme Skjæbne som Dronning Pomare.

Trettende Kapitel.

Paumotu eller Øskyen.

Dens første Opdagelse af Schouten. — Beechey 1826. — Bow Island. — De Indfødtes ufordeelagtige Udseende. — Høvdingen. — Qvindernes usle Tilstand. — En tahitisk Missionairs Omvendelsesforsøg. — Afguder. — Clermont-Tonnere. — Insulanernes fjendtlige Holdning mod Wilkes. — Honden-Øen eller Huake. — Farlige Haifiske. — Fuglenes Tamhed. — Interessant Dyreliv. — Waituchi og Otuho. — Den syge Høvding. — At gnide Næserne. — Insulanernes Fattigdom. — Karuka. — Spirer til Civilisation. — Anaa eller Chaine-Island, den vigtigste Ø i Gruppen. — Kjedeinsulanernes Erobringer. — Perlefiskeri. — Dykkerne. — Maitia, en hævet Coralø. — Sammenligning med Helgoland. — Seneste Efterretninger. — Taarave.

Paumotu, det vil sige „Øskyen" — Tahitiernes Phantasie kunde ikke have opfundet noget bedre Navn for denne Brimmel af Coralrev og Atoller, der i stort Antal og tæt sammentrængte, som Stjernerne i en Constellation, bedækker Havets blaae Flade østen for de selskabelige Øer i en Længde af 15 Bredegrader.

Dengang man endnu troede, at Corallerne opførte deres vidunderlige Bygninger ligefra Havets dybeste Bund, kunde disse Øer maaskee gjælde for Kjerner eller Spirer til en fremtidig Verdensdeel; men en bedre Indsigt har lært, at de egentlig kun ere Gravminder paa et sunket Land, der vidne om een af hine storartede Omvæltninger, som Jordens Skorpe, der endnu ikke er kommet til fuldkommen Ro, frembringer paa vor Planets Overflade ved at hæves og synke.

Den modige hollandske Sømand Schouten, der i Aaret 1666 med Le Maire først omseilede Ildlandet og trængte ind i det stille Hav gjennem det Stræde, som bærer den Sidstes Navn, var ogsaa den Første, der opdagede en Deel af Paumotu. Det var de nordligt beliggende Øer Ouira, Tiokea, Manhii, som han med eet Navn kaldte „det farlige Archipel", saavel formedelst de lumske Coralrev, som de ikke mindre forræderske Indbyggere, der angrebe hans Matroser med Spyd og Køller.

Paa de Tider gjennemkrydsede ikke som nu Hvalfangere i hundredeviis det store Verdenshav i alle Retninger; endnu seilede ingen europæisk Skipper fra Ø til Ø for at samle Sandeltræ eller Perlemoder, Skildpadde eller Trepang; de bekjendte Handelsveie laae altfor langt borte fra hiin lave Vrimmel af Øer, til at Hændelsen saa let skulde have ført til videre Opdagelse, og paa den Maade forløb der over et Aarhundrede, før nogen Søfarer fulgte Schoutens Spor.

Først 1772 seer man Roggewein komme i disse fjerne Egne, og igjen efter et halvt Aarhundrede følge Byron, Wallis, Carteret, Bougainville og Cook hurtigt efter hinanden. Navnlig den Sidste seilede paa sine evig mindeværdige Reiser ikke mindre end tre Gange (1769—73—74) gjennem dette Archipel og opdagede en Mængde nye Øer, som hans Forgjængere ikke havde seet. Og nu i vort Aarhundrede have Kotzebue, Bellinghausen, Krusenstern, Beechey, Wilkes og nogle andre mindre bekjendte Søfarere fuldstændiggjort denne Øgruppes Hydrographie, saa at der næppe nu er nogen af dens Atoller, der ikke er bekjendt.

Da disse smalle Øer ikke ere af stor Vigtighed, og deres Natur saa eensformig, vilde det være et utaknemligt Arbeide, hvis jeg førte Læseren strengt geographisk fra den ene Atoll til den anden; det vil i ethvert Tilfælde være interessantere og altsaa ogsaa mere belærende, naar vi ledsage paalidelige Jagttagere, som Beechey og Wilkes til enkelte Puncter af denne Vrimmel af Øer og ved Hjælp af

:res Skildringer lære de Mennesker at kjende, som paa Coral-
:venes smalle Ryg saa afsides føre deres eensformige Liv.

Da Beechey i Februar Maaned 1826 seilede gjennem
'aumotu-Gruppen, saae han sig foranlediget til at løbe ind
Lagunen ved Hau eller Bow-Island, en Ø, der omtrent
gger i Midten af hiin vidtløftige Mængde Skjær. Den
lev i Aaret 1768 opdaget af Bougainville og næste Aar
:søgt af Capitain Cook, der kaldte den Bow-Island, fordi
en i Skikkelse har Lighed med en Bue. Den er 34 Mile
ıng og 10 Mile bred, har paa Vindsiden god Skov, men
aa den modsatte Side er den kun tyndt bevoxet og tildeels
ıa lav, at Havets Bølger slaae over i Lagunen, der natur-
gviis udgjør den største Deel af det indelukkede Rum,
fterſom det egenlige Land, som ved Coraløerne i Alminde-
ghed, kun bestaaer af en smal Stribe.

Indbyggerne forekom Beechey at være en i høi Grad
rim og doven Menneskerace; deres Næse var bred og flad,
eres Øine matte og indfaldne, deres Læber tykke, deres
Nund hængende ned i Mundvigerne, deres Ansigt meget
ynket og deres lange stride Haar sammenfiltret med Smuds
g Utøi; de vare lidt over Middelstørrelse, holdt sig krumme,
'nokkelbygningen i Arme og Been var stærk, men Musk-
:rne slappe. Men saa stygge end Mændene vare, saa saae
og Qvinderne endnu fælere ud; Mændene laae allesammen
Skyggen under Palmerne og holdt hinanden om Halsen
ıed Armene, medens Qvinderne, baade gamle og unge, i
en brændende Solhede maatte arbeide haardt for deres
Mænd eller snarere Herrer. De aldeles nøgne Børn sad
ɔaa Maatter og væltede sig skrigende omkring for at for-
drive de Myriader af Fluer, der næsten skjulte dem saaledes,
at man næppe kunde kjende deres Hudfarve.

Under disse Omgivelser blev Beechey forestillet for
Høvdingen, som kun ved større Væxt og Styrke var for-
skjellig fra sine Undersaatter, og som formodenlig kun skyldte
disse Egenskaber, at han kunde opretholde sin Magt. Han

modtog den engelske Chef venligt og tillod ham gjerne at fælde det Brænde, som han behøvede, saafremt han kun ikke fældede Frugttræer. Da man gjorde ham nogle Foræringer, gjengjeldte han disse ved nogle Perlemedekroge og Skildpaddeskaller, som han hentede fra sin Kano og bad Beechey at modtage disse Gjenstande; men, da Høvdingen var saa fattig, syntes han ikke, at han kunde være bekjendt at modtage dem, skjøndt han ikke ret begreb, hvad den sidstanførte Artikel kunde nytte ham til.

Da Brændet skulde fældes, søgte man ved Tobak, Skjorter og deslige at faae de Infødte til at arbeide med, men saa høi denne Arbeidsløn end var, saa var det dog kun Høvdingen, der kunde vækkes af sin halve Søvn; men ogsaa han lod Øxen synke, førend han havde fældet det første Træ.

Nogle Matroser bleve tillige sendte hen for at grave Brønde, der leverede et saa rigeligt Udbytte, at man i mindre end tre Dage havde samlet 30 Tønder ferskt Vand. For den Søfarende er det vigtigt at vide, at man ved at grave Brønde paa Coraløerne kan faae temmelig godt Vand. Man maa derved passe paa, at man anlægger Brøndene paa Øens høieste Steder, saa langt muligt fra Havet og allerbedst i Nærheden af Cokospalmer.

Beechey opholdt sig fire Dage paa Øen og havde megen Anledning til at færdes med de Indfødte, og ved Hjælp af en Tolk erfarede han meget Interessant om dem. Først ganske nylig havde de ophørt med at æde Mennesker; Høvdingen tilstod, at han ofte havde spiist Menneskekjød, og da han med Velbehag priste denne fortræffelige Ret, især naar det var Kjødet af en Qvinde, antog hans dyriske Ansigt pludselig et frygteligt Udtryk af Livlighed. Han sagde, at kun Fjender, som vare faldne i Slaget, Folk, der vare døde en voldsom Død og Mordere, som vare henrettede, ene og alene bleve anvendte til slige Gilder. Han fortalte endvidere, at Mordere, enten deres Forbrydelse kunde for-

svares eller ikke, bleve tagne afdage og fortærede tilligemed dem, de havde myrdet.

Disse Vilde holdt endnu bestandig meest af raae Spiser, og vare derved næsten endnu som Kannibaler. Da en Kano fuld af Fiske engang landede i Nærheden af Landsbyen, opslugte de strax den hele Ladning og levnede kun Benene og Finnerne. De Qvinder, som skulde bringe Fiskene iland, holdt en Fisk i Munden, medens de lagde de andre i smaa Bunker, dog selv ved dette væmmelige Maaltid røbede de lidt menneskelig Følelse, idet de altid først beed Fiskens Hoved istykker og derved hurtigt gjorde Ende paa dens Lidelser. De vare heller ikke ganske ligegyldige for Reenlighed, thi man bemærkede, at de efter dette fæle Maaltid omhyggeligt skyllede Munden.

Høvdingen havde tre Koner og Polygamie blev saa vidt drevet, at det var overladt til Enhvers Godtbefindende; en Mand kunde tillige jage sin Kone bort og tage sig en ny, forudsat at hun ikke tilhørte en Anden. Ved Giftermaalet fandt ingen Høitideligheb Sted. Manden behøvede blot at sige til en qvindelig Person: „Du skal være min Kone!" saa var den Sag afgjort.

Børnene af disse Ægteskaber synes at være de eneste Gjenstande, som Mændene viste nogen Ømhed. Med Qvinderne var dette idetmindste ikke Tilfældet. Disse ulykkelige Skabningers Tilstand i Samfundet var høist beklageligt, og paa intet Sted i Verden blive de vel behandlede mere følesløst; medens Mændene under Træernes Skygge overlode sig til fuldstændig Dovenskab og intet andet udrettede til deres eget Ophold, end at de spiste den Mad, som blev sat for dem, maatte Qvinderne sanke Muslinger paa de spidse Coralrev eller Pandanusnødder i Skovene. De gik paa Arbeide ved Daggry, og naar de trætte kom hjem fra deres Morgenarbeide, maatte de ikke engang hvile sig lidt, men strax møisommeligt tilberede, hvad de havde samlet til deres sultne Herrer. Saasnart Mændene havde faaet fat

paa Nøbberne, fortærede de den kjødagtige Masse, der sidder mellem Frugtens ydre Trevler, og kastede Levningen til deres Koner, som spiste det øvrige Kjød og derpaa knækkede Nødden heelt for at komme til de fire, fem smaa Kjerner, der ere saa store som en Mandel. Nødden blev nemlig lagt paa Siden paa en glat Steen og knækket med en tung Coralblok; Kjernerne bleve gjemte til Mændene. Da der maatte mange af disse Nødder til for at mætte disse graadige Mennesker, saa kunde Qvinderne egenlig ikke bestille Andet hele Dagen igjennem end samle Muslinger, Søæbler samt Pandanusnødder, og knække disse.

Det stærkere Kjøns Overherredømme blev paa det Strengeste haandthævet, og Mandens Tyranni viste sig intet Sted paa en foragteligere Maade. Da en ulykkelig Kone stod og knækkede nogle Nødder, som hun havde hentet langt borte og troede, at Ingen saae hende, spiste hun et Par Kjerner; men dette undgik ikke hendes dyriske Mands Opmærksomhed; han reiste sig og slog hende paa den meest umenneskelige Maade til Jorden ved tre Slag med knyttet Næve. Saaledes tyranniserede, forsømte og nedværdigede af deres Mænd kjende de ikke til Kjærlighed, og man maa ikke undre sig over, at de savne alle hine Egenskaber, som i civiliserede Lande gjøre Qvinderne saa tiltrækkende.

Da Beechey løb ind i Lagunen, traf han der et engelsk Perlefiskerskib med et Antal Dykkere fra Anaa eller Kjedeøen, den vigtigste i hele Paumotu-Gruppen, som dengang allerede var omvendt til Christendommen. Blandt Dykkerne var en tahitisk Missionair, en Mand af meget god Holdning og Opførsel, der gjorde sig al mulig Umage for at omvende Bow-Insulanerne til Christendommen, og skjøndt disse hemmeligt gjorde Nar ad ham, dog ikke blev træt og tilsidst fik den største Deel af dem til at antage den christelige Gudstjenestes Skikke. Det var et interessant Syn at see en Sværm af Vilde, som havde aflagt deres Vantro, stille og fulde af Ærefrygt at knæle ned paa den sandede Kyst og hver

Morgen og hver Aften sende Bønner til den Almægtige. Skjøndt det vel var tvivlsomt, om de meente det oprigtigt, saa var det dog muligt, at der herved var frembragt et Indtryk paa disse Nyomvente, som kunde have varige gode Følger for deres Sædelighed. Før Missionairens Ankomst havde enhver Mand sin egen Afgud, der sædvanligviis bestod af et Stykke Træ, hvori der var indklemt en Dusk Menneskehaar. Den virksomste Afgud antog man dog at være Laarbenet af en Fjende eller af en afdød Slægtning. I denne Knokkels Hulning blev anbragt en Lok af samme Persons Haar, og derpaa blev Afguden hængt op i et Træ. Til dette Symbol henvendte de deres Bønner, saalænge de havde Tillid til det; men ligesom den chinesiske Pige styrtede og pidskede sin malmstøbte Afgud, fordi hendes Kjæreste var bleven hende utro, saaledes troe disse Folk kun saalænge paa deres Guddom, som de ere tilfredse med ham og bytte ham efter Behag med en anden. Stundom dog, naar de frygtede hans Vrede, søgte de at formilde ham ved at offre Cokosnødder; dog hørte Beechey aldrig at de offrede Afguderne Mennesker. Det saae næsten ud, som om de troede paa den pythagoræiske Lære om Sjælevandringen, og de ansaae det første Skib, som de saae, for een af deres nylig afdøde Slægtninges Aand. Da man antog, at Sjælen en Tidlang besøgte Gravstedet, saa blev der i Begyndelsen sat Levnetsmidler og Vand derhen, og naar man forsømte denne Pligt, troede man, at det kunde have slemme Følger. Indbyggernes Antal beløb sig i det Hele taget til henved 100 Sjæle.

Disse Folks Kunstflid indskrænkede sig til det Allernødvendigste, f. Ex. Maatter, Kurve, Fiskeredskaber. Da Beechey spurgte Høvdingen, hvad han bestilte hele Dagen, svarede denne, at han stod tidligt eller sildigt op, bad derpaa til sin Guddom, gik derpaa stundom ud for at fange Fisk eller Skildpadder, men blev sædvanligviis i Skyggen af

Cokospalmerne og lagde sig derpaa til at sove, naar han havde spiist tilaften.

Tretten Aar efter Beecheys Fart gjennem Østkyen saae Wilkes den 13de August 1839 Cokospalmerne paa Clermont-Tonnerre snart dukke op og snart forsvinde i den mørkeblaae Horizont, alt som Bølgerne sank eller steg. Man kunde næppe tænke sig en større Contrast end mellem den sydamerikanske Kyst, han nylig havde forladt, med de evig hvide Sneetoppe paa de høie Cordillierer i Baggrunden og denne saa flade Ø, den man snarere kunde have anseet for et Spil i Kimingen end for en Virkelighed. Det var tydeligt, at man var kommet til en ny Verdens Grændser, og med spændt Opmærksomhed saae man endelig de op- og neddukkende Palmer ligesom rodfæstes i Havet, derpaa den hvide Coralkyst blive synlig og tilsidst den skummende Brænding skylle mod Skibet, medens man fra Mærset kunde lade Blikket ile over den rolige, ubevægelige, krebsformigt indelukkede Lagune. Det varede længe, førend der viste sig Spor af Indbyggere, dog endelig dukkede to Skikkelser op mellem det adspredte lave Krat og trak strax Kikkerterne paa sig. De rørte sig ikke og det lod, som om de agtede paa de fremmede Skibe. De klare Farver, som omgave dem, det mørkeblaae Hav, den lyseblaae Himmel, den sneehvide Brænding, det saftige Grønne, var maaskee Grunden til, at deres næsten nøgne Skikkelser syntes at have en afgjort rød Farve.

Næste Morgen fulgte Naturforskeren Pickering med et lille Selskab, som havde Lyst til at see Kysten, uagtet baade Brændingen og Menneskene truede med Fare. Altsom Baadene nærmede sig Land, kom de glimrende Farver tilsyne af alt det, som levede under Havet, og det saae ganske anderledes ud end det, der møder os ved vore mørke Havkyster. Dog uagtet den store Forskjellighed mellem Gjenstandene var det dog udelukkende det animalske Livs Billeder, der med hvert Aaretag kom frem i afvexlende Skjønhed.

Man lagde til Land, vandrede over den smalle, idethøieste 20 Fod høie Rand lige til Lagunens Bred, og efter to Timers Ophold kom man tilbage til Baadene uden i denne Tid at have faaet nogen af de Indfødte at see. Det egenlige Mineralrige savnedes og den hele uhyre Masse af animalske Levninger, omringet af bundløse Vande, berettigede fuldkommen til at henregne Coraløerne til Skabelsens Underværker.

Den tredie Dag blev der igjen foretaget et Landgangsforsøg i det Haab at knytte noget Bekjendtskab med de Indfødte; men da Baaden nærmede sig, kom der 17 Krigere ned til Stranden og svingede med truende Miner deres Landser og Køller og gjorde Tegn til de Fremmede, at de skulde holde sig borte. Nu lod Wilkes heise et hvidt Flag, og bemærkede, medens de roede nærmere, at der laae andre Indbyggere skjulte bag Buskene. Den tahitiske Tolk tiltalte dem venligt, men fik intet andet Svar, end at Flere mere aabenhjertigt end høfligt paa eengang skrege: „Vender tilbage til Eders eget Land! Dette tilhører os! Vi ville ikke have noget med Jer at skaffe."

For at komme iland var det nødvendigt at svømme et lille Stykke, da Brændingen og de skarpe Coraller hindrede Baaden i at lægge lige til Bredden, saa at man kunde befrygte et Angreb, førend det var muligt at indlede et venligere Forhold. Derfor kastede Wilkes med venlig Mine Foræringer til de Vilde, og dem sankede de meget begjærligt op, men vedbleve ikke desto mindre at forbyde Landgangen. Tilsidst svømmede nogle Officierer gjennem Brændingen, men da tre af de Indfødte truende sprang til, trak de sig hurtigt tilbage, hvorved de Vildes Selvtillid og Raseri steg saa høit, at de endogsaa begyndte at kaste Stene i Baaden, hvorved flere af Mandskabet blev saaret. Skjøndt Wilkes slet ikke havde Lyst til strengt at straffe dette forvovne Angreb, saa vilde han dog ikke lade Øboerne blive i den falske Formening, at de havde vundet en Seir, og han

befalede derfor at affyre nogle Geværer med løst Krudt, som dog ikke gjorde andet Indtryk paa de Vilde, end at de opløftede et haanligt Skrig og opfordrede „Kujonerne“ til at lande, hvis de vovede det. Nu blev der skudt paa deres Been med Sennepskorn, hvorpaa den vilde Sværm løb bort medens de ivrigt gned de saarede Steder. Det var en smuk, stærktbygget Race, af mørkebruun Farve og med lange, sorte, glat nedhængende Haar, som paa Høvdingene i Nakken var sammenbundet i en Knude. Naar man undtager et smalt Belte, der dog var tilstrækkeligt for Anstanden, vare de fuldstændigt nøgne.

Deres uvenlige Opførsel blev siden forklaret, da man erfarede, at forbiseilende Perlefiskere blot af Raadhed havde skudt paa dem, eet af de mange Exempler paa Grusomheder, som den raae Europæer, naar han er langt borte fra Lovens vaagne Øie, tillader sig mod sine vilde Brødre.

Paa Honden-Øen eller Henuake, den næste Ø, som Wilkes berørte, forkyndte Myriader af Søfugle og Savnet af Cokospalmer, som ogsaa, at den tamme Ged ikke fandtes der, at intet Menneske endnu havde bygget sin Hytte der. Da man vilde roe iland, viste der sig dog en ny Fare, idet nemlig Haifiskene fandtes langt talrigere end noget andet Sted. De fulgte efter Baadene i lange Rækker, og det saae farligt ud, naar Havets Dønninger stundom hævede disse Rovfiske høiere end Schaluppens Ræling. Spor af deres Tænder vare tydeligt at see paa de lemlæstede Skildpadder, der havde søgt at undgaae dem paa Strandbredden. Fuglene vare ligesaa tamme her, som paa Galapagos, ja man maatte jage dem af deres Rede for at faae Æggene.

Blandt de utallige Tossefugle, Havsvaler og andre tropiske Fugle var Fregatfuglen især mærkværdig; den bedækkede mange Træer — Pandanus, Boerhaavia, Pisonia — med sine Reder, som vare byggede af nogle Qviste. Naar de gamle Fugle fløi bort, pustede de deres røde Halspose op til Størrelsen af et Barnehoved, saa at det saae ud som

om der hængte en stor Blodblære ved deres Hals. Alle disse Fugles Skrig var næsten bedøvende.

Det var meget comisk at see, hvorledes Krabber løb afsted med Fiirbeen i deres Saxe, og at derpaa begge to bleve grebne af en Fugl. Hele Skarer af Snyltekrebs vandrede med deres laante eller stjaalne Sneglehuus omkring paa Strandbredden. De mangefarvede Fiske, de store Aal, de frygtelige graadige Haier, Edderkopperne, hvis Net overalt bedækkede Jordbunden, Molluskerne og Crustaceerne udgjorde et mærkværdigt, lige saa nyt, som interessant Naturbillede, der ikke saa let glemtes.

Efter at have seilet flere Dage mod Vest fik de Weituhi og Otuho, Byrons Disappointment-Øer, isigte. En Mængde Kanoer nærmede sig Skibene, Folkene sang, loe og gjorde mange sælsomme Fagter, men ingen af dem vilde komme ombord eller sælge Noget, undtagen nogle gamle Maatter. Baadene vare ganske smaa, kun 12—13 Fod lange, de havde en Udlægger og en fremtrædende Snabel agter og foran, som man kunde holde sig ved, naar man steg ombord. I hver Baad sad der sædvanligviis kun to Indfødte, og den var saa let, at den mageligt kunde bæres af to Mennesker.

Disse Øboere havde et ganske eiendommeligt Udseende, stærke, børstede Skjæg og Overskjæg, og Ansigtstræk, som vare forskjellige fra dem, man havde seet hos andre Indfødte paa denne Gruppe. Deres Vildhed og deres Personers meget forsømte Udseende kunde vække Tvivl, om de ogsaa virkelig hørte til Menneskeslægten. I Begyndelsen modsatte de sig ogsaa Landgangen, men da Baadene roede langs med Nordvestkysten af Weituhi, kom de ned til Strandbredden med grønne Grene i Hænderne og opførte en Dands, hvorhos de svang deres Køller over Hovederne. Høvdingen reiste sig fra sit Leie i Skyggen af en Pandanus, hans Been vare ganske hvide og opsvulmede af Spedalskhed, og dette saa regelmæssigt, at man i Begyndelsen troede, at han

havde vide Matrosbuxer paa. Hans Haar var sneehvidt, saa at han kunde gjælde for sit lille Folks Patriarch. Da man lod ham forstaae, at der var en Foræring til ham, viste der sig en mærkelig Forandring i hans Physiognomie og han nærmede sig strax, snart vadende, snart svømmende til Baaden; dog viste han sig meget ængstelig, indtil han til Velkomst havde gnedet sin Næse paa Wilkes Næse, en Ceremonie, der med en saa snavset og væmmelig syg Person ikke maa have været videre behagelig for Capitainen. Til Gjengjæld for de modtagne Foræringer gav han strax sin korte Kappe, en daarlig Maatte, og i al den Tid han var hos dem lod han høre en underlig Lyd, omtrent som en Kats Knurren.

Man gik iland, trods den Gamles Forbud. De frygtsomme Øboere var det meget vanskeligt at berolige, og man saae tydeligt, at de ønskede, at Besøget blev saa kort som muligt. Det var klart, at de allerede før havde havt Samfærdsel med Skibe, men der havde dog næppe før været nogen Fremmed iland paa deres Ø. Nogle Cokospalmer, Brødfrugttræer og Pandaner stode mellem Pisonier, Tournefortier og andet Krat paa den fattige Ø og ydede dens 80 til 90 Indbyggere langt mindre Næring end de fiskerige Skjær. Hytterne vare usle Huller, omtrent 6—8 Fod lange, 4 Fod høie og 5 Fod brede; de ydede næppe Skygge mod Solen og kunde slet ikke holde Regnen ude. De bestode af Stave eller bøiede Grene, som med begge Ender vare stukne i Jorden, og den saaledes frembragte Hvælving var løseligt belagt med Cokosblade, Maatter og Græs. Deres Redskaber vare smaa og som det syntes slet indrettede til deres Brug. Man saae intet Tapatøi, og Folket stod øiensynligt paa eet af de laveste Trin af den polynesiske Cultur, og dog syntes det tillige, som om Kunster, der før vare kjendte, kun af Mangel paa Materiale nu vare indslumrede paa denne fattige Jordbund.

Endogsaa der, hvor de vilde Coralinsulaner, som her

paa Weituhi, kun udgjøre et ringe Antal, kunne de dog vise sig frygtelige for de Skibbrudne, eftersom de Kyster, hvor de boe, ligesom beskyttes af en mægtig Brænding. Civilisationens Strømning kan maaskee engang med Tiden naae dem, dog er der vist ringe Fare for dem, at en anden Race skulde røve dem deres eensomme Skjær, hvis Besiddelse disses Fattigdom borger dem for.

Paa Naraka i den vestlige Deel af Grupperne, som nogle Dage senere besøgtes, saae man med Fornøielse det tahitiske Flag, og ved Indseilingen i Lagunen stod et Antal Indfødte, tildeels iførte europæisk Dragt, som modtog dem venligt. Intet kunde være mere overraskende end den Forskjel, der var mellem disse allerede noget civiliserede Mennesker og de Barbarer, de nylig havde forladt; det var ligesom en Overgang fra Mørke til Lys, — og det viste sig snart, at denne gode Forvandling maatte tilskrives Missionairernes Indflydelse. Den barbariske Mistro var svundet, og den skibbrudne Sømand kunde for Fremtiden vente at behandles menneskeligt. Qvinder og Børn nærmede sig uden Frygt. Skjøndt Hytterne ikke vare meget bedre end de, man før havde seet, saa vare de dog reenlige, og Plantager af unge Cokostræer tydede paa en klog Omhu for Fremtiden.

De fleste af disse Insulanere havde dog ikke deres bestandige Bolig paa Naraka, men vare, for at fiske Perler, med deres Dobbeltpiroger komne herhid fra Anaa eller Chain-Island, som rigtignok er een af de mindste Øer i Gruppen, men den allerbedst befolkede. Det hele Antal af Indbyggere var dengang 5000 Sjæle, og altsaa ligesaa stort som paa det hele øvrige Paumotu, endog den vulkanske Mangareva-Gruppe med indbefattet.

Den hele Ø er en tæt Cokospalmeskov, der omhyggeligt underholdes ved idelig at plante nye Træer; Frugterne af denne Skov tilligemed Lagunens Fiske udgjøre Indbyggernes Hovednæring. Den Overvægt, som Anaa udøvede i

Paumotus lille Verden, skyldte den dog mindre Naturens Gunst end dens Beboeres krigerske Aand, som i denne lille afsides Krog paa Jorden frembragte Omvæltninger, der lignede Romernes og Hunnernes Herskesyge og Erobringslyst paa Verdens store Skueplads. Besjælede af denne Aand havde Anaanerne med deres Dobbeltpiroger seilet fra Ø til Ø og underkastet sig hele den vestlige Deel af Gruppen, ligetil Hau eller Bow=Island. De nøiedes dog ikke alene med at underkaste sig disse, men ødelagde overalt, hvor de kom hen, de nærende Cocostræer og bortførte den største Deel af Befolkningen med sig som Slaver. Heraf bliver det klart, hvoraf det kommer, at Øer, som nogle Søfarende tidligere fandt beboede, af Andre siden kun bleve seete som Rugesteder for Søfugle, og at de smykkende Palmer savnedes paa saa mange af dem.

Paa Pomare den Førstes Tid steg Anaanernes Erobringslyst til den storartede Plan at erobre Tahiti; og det lykkedes dem ogsaa at bemægtige sig Halvøen Tairabu. Men ved en betydelig Gave af Sviin og Tapaklæde lode de sig dog bevæge til at drage bort, og de vedbleve, ligesom før, at anerkjende Tahitis nominelle Overherredømme. Deres krigerske Rygte stod saa fast, at Pomare den Anden af dem dannede sig et Slags Livgarde, der ikke lidet bidrog til at befæste hans Anseelse.

Før vare Anaanerne hengivne til at æde Mennesker, hvilket maaskee endnu ikke ganske er forsvundet paa den østlige Deel af Gruppen; men fra 1815, da de første tahitiske Missionairer nedsatte sig paa Anaa, tog deres Charakteer lidt efter lidt en gunstig Vending. Christendommen gjorde dem mere fredsommelige, og det blev Krigsfangerne tilladt at vende tilbage til deres Ø, en Gunst, som imidlertid kun Faa benyttede, da de Fleste allerede havde giftet sig paa Anaa og nu ikke vilde forlade deres nye Hjem.

Den fattige Natur paa Øskyen har ikke nogen Tillokkelse for Handelen, — Hovedproductet er Perlemoder, der

paa de forskjellige Øer i Gruppen fiskes ved Hjælp af Dykkere fra Anaa.

De smaa Skibe, som udrustes hertil, tilhøre fremmede, paa Tahiti boende Kjøbmænd, der sædvanligviis slutte Accord med en indfødt Tolk, ifølge hvilken denne for en vis Sum forpligter sig til at leie det nødvendige Antal Dykkere, for det meste 30 til 40. Foruden fri Kost, der bestaaer i gjæret Brødfrugt, noget Flesk og Cokosnødder, lønnes Dykkerne med en ringe Maanedsløn, nemlig nogle Alen Cattun, hvilket ikke staaer i Forhold til det svære Arbeide.

Perlemuslingerne sidde fast paa de smaa Coralbanker, der ligesom Høie under Søen voxe frem paa Bunden af Lagunerne, og klynge sig med deres stærke Skjæg ved Polypernes Steengrene, saa at der hører dygtig Kraft til at rive dem løs derfra. Baaden bliver fortøiet ved en fremragende Steenblok og nu undersøge Dykkerne Banken i alle Retninger, til at der ikke er flere Muslinger, eller de selv ere saa trætte, at de maae skifte Sted og tage Hvile. Det er ret interessant at see disse amphibiske Mennesker som Dykkere; næsten uden nogen Bevægelse skyde de som en Piil tilbunds, lede mellem enhver fremragende Coralstok, og naar de ere færdige paa eet Sted, behøve de blot at røre Armene lidt for horizontalt at skyde gjennem Vandet til en anden Plet. Den længste Tid, de kunne tilbringe under Vandets Overflade, udgjør noget over eet Minut. Naar de maae dukke ned i dybere Vand, klage de ikke sjelden over Smerte i Ørerne. Paa denne Maade bliver der daglig samlet omtrent en Tønde Muslinger, og efter nogle Maaneders Forløb forlader Skibet det „farlige Hav“ efter først at have bragt Dykkerne tilbage til Anaa.

De Perler, man finder her, ere i Almindelighed kun af det mindste Slags, som sælges i Valparaiso for 10 eller 12 Dollars Unzen, dog den, som har Lykken med sig, kan ogsaa her ved et sjeldent Tilfælde tjene flere tusinde Daler.

Perlemoderskallerne blive som bekjendt anvendte paa

mange Maader til indlagte Arbeider, Daaser, Knivskafter, Legetøi, Zirater o. s. v.; deres nuværende Priis i Hamborg er efter deres Qvalitet 1½ til 17 Skilling Banko for Pundet.

Perlefiskerne tale om en gylden Tid, da man for en Medekrog eller for en slet Kniv af Indbyggerne paa Paumotu kunde kjøbe skjønne Perler, og klage over, at Dykkerne hvert Aar skrue deres Fordringer op, men man seer dog ikke, at disse blive rigere eller at hine vise Lyst til at opgive Forretningen.

Fra 1832—38 blev henved 900 Tønder Perlemuslinger bragte fra Paumotu-Øerne til Tahiti, hvorfra de skulde føres til Europa. Deres Værdi anslog man til 50,000 Dollars eller 55 Dollars for Tønden, — visselig et smukt Udbytte for de slette Bomuldstøier, som man ovenikjøbet ikke sjelden under forskjellige Paaskud bedrog de stakkels Dykkere for.

Da Kongerne paa Tahiti udøvede et Slags Overhøihed over Paumotu-Gruppen, saa er det ikke at undres over, at den franske Beskyttelse, efter at have taget hine Hovedøer under sin skjærmende Vinge, tillige ogsaa har udstrakt sine Velgjerninger til da lave Coraløer og paa Anaa underholder en Gensdarmeripost. Foruden de protestantiske Religionslærere har der ogsaa nedsat sig en catholsk Mission paa Anaa, siden Franskmændene have sat sig fast paa Tahiti, — men de Efterretninger, der komme til os fra hiin afsides Krog i Verden, ere dog altfor sparsomme og sjeldne, til at jeg seer mig istand til at sige, om Anaanerne ere blevne den Concession troe, hvis Forkyndere først udreve dem af Barbariet, eller om de ere traadte over under Pavedømmets Fane.

En engelsk Perlefisker (Rovings in the Pacific) maatte i Aaret 1848 gjøre den ubehagelige Erfaring, at det blev ham forbudt at sætte sin Ladning iland paa Tahiti, da Handelen med det afhængige Paumotu blev betragtet som

nhørende til Kystfarten, der var en udelukkende Ret for t franske Flag.

Naar Anaa i historisk Henseende og ved sin Befolknings tørrelse udmærker sig fremfor de øvrige Atoller i Pou-otu-Gruppen, saa finde vi i Øen Maitia det sjeldne Ex-ıpel paa en høit over Havfladen hævet Coraløe. Med brette, 250 Fod høie Klippemure, som paa mange Steder ere ıbt udhulede af Brændingen, hæver Maitia sig op af et av, som allerede i en ringe Afstand ikke kan bundes med ı Lodline, som er 150 Favne lang. Øen vilde været ınske utilgjængelig, hvis Klippevæggene paa Nordsiden ikke ıvde en Indbøining, som danner en skraa Slette, hvor er i en frodig Skov af Brødfrugt- og Cokostræer ligger n lille Landsby, der beboes af henved 300 Mennesker. Man eer nogle vandrige Brønde, men ellers er der Mangel paa ılt flydende Vand. Fra denne Slette kan man gjennem en Kløft i Klippen ved Hjælp af uhyre Trappetrin af Coraller tige op til Øens øverste Høislette, der er tæt bevoxet med træer og synes at være fordybet ligesom en Skaal, omtrent m man kan tænke sig en udtørret Lagune. Dens Over-ıde er sælsomt forvittret, saa at de snevre Stier og Gange underligt slynge sig mellem Klippespidser og Kanter af en ıds Høide. Paa Klippevæggen løbe to horizontale Stri- langs hvilke den synes gnavet og udhulet meest ved Beslaget, saa at den hele Klippe derved deles i tre næ-lige Lag. Øens Opstigen maa altsaa være foregaaet i tiellige Perioder eller idetmindste med to store Pauser, ved Havet fik Tid til at indgrave hine Mærker i Steen-sſen.

Man kan saaledes paa denne lille Ø iagttage nogle af interessanteste geologiske Phænomer: nemlig Coralrevenes nnelse, den underjordiske løftende Magt og endelig Ha-s Styrke til at udhule Klipper, som i Løbet af Aartu-der frembringer saa store Virkninger og i Forbindelse med vulkanske Kræfter bestandig forandrer og ombanner Jordens

Overflade. Man kommer herved til at tænke paa Helgoland, der jo ligeledes hæver sig op af Bølgerne med lodrette Klippelag, men hvor ganske anderledes er ikke Materialet, og hvor forskjellig er den lille Verden af Planter, Fugle og Mennesker, der har nedsat sig paa den røde Sandsteensklippe i Nordsøen.

Med Hensyn til at bygge Baade og Hytter, som ogsaa i Jordens Dyrkning viste der sig paa Maitia betydeligere Tilnærmelse til den polynesiske Civilisation, end hos Anaaerne og paa de endnu uslere østligt beliggende Øer. Den Mængde slidte Matrosklæder, som Øens Beboere pyntede sig med ved høitidelige Leiligheder, viste noksom, at de havde hyppig Samfærdsel med fremmede Skibe og med Tahiti, som ligger næppe en Dagsreise derfra.

Da Wilkes besøgte Øen, vare Køller og Spyd aldeles forsvundne; thi siden Missionairen havde prædiket Freden, vare alle Krige ophørte. De Fleste kunde læse og skrive. Foruden Brødfrugt og det rige Udbytte af Taroplantningerne var der Overflødighed af Fisk og Krabber, Fjerkræ og Sviin, og den amerikanske Capitain forlod Øen med det behagelige Indtryk, at den var beboet af lykkelige og glade Mennesker.

De sidste Efterretninger fra Paumotu skylde vi den franske Marinechirurg de Rochas, som var der i Aaret 1857. (Nouvelles Annales des voyages. Juillet 1860.)

Fra Kjedeøen bliver der for Tiden udført en temmelig stor Mængde Cokosnød-Olie, men Fiskeriet efter Perlemuslinger er næsten ganske standset og bliver endnu kun drevet paa nogle andre, mindre udtømte Atoller.

Faarava eller Faroua (Wittgenstein), efter Anaa den vigtigste og meest civiliserede Ø i det hele Archipel, kaldes af Tahitierne Paumotu-Gruppens Perle. To snevre Ga[illegible] tilstede endogsaa større Skibe Indløbet i Lagunen, meden[illegible] Revet ved Anaa overalt ligger lige under Havspeilet, saa [illegible] kun Baade kunne komme ind, og de større Skibe ikke ud[illegible]

Fare maae krydse udenfor Coralbeltet, saalænge de indtage Ladning.

Anaa, Faroua og nogle andre af Gruppens vestlige Øer ere nu fuldstændigt christnede, nogle omvendte til den protestantiske, andre til den catholske Kirke; men man siger, at de ofte med Letsindighed og i et Øiebliks Lune meget let gaae over fra den ene til den anden Tro. Trods deres Omvendelse ere de endnu stedse hengivne til den gammel-polynesiske Usædelighed, og anvende den lille Fortjeneste, som Handelen med Cokosolie og Perler forskaffer dem, især til at kjøbe stærke Drikke, som de lykkeligviis endnu ikke selv forstaae at tilberede. Anaa skal have 1800 Indbyggere, Faroua noget færre. De øvrige Øer ligge endnu nedsunkne i det gamle Barbari, og paa nogle af dem hersker endogsaa endnu Kanibalismen med alle dens Rædsler.

Fjortende Kapitel.

Tahiti.

Landets bjergfulde Natur. — Excursion i Dalen Tia-aura. — Førernes amphibiske Natur. — Farer ved at bestige Klippevæggene. — Natteleie i Bjergegnene. — At frembringe Ild ved at gnide Træ. — Gauchoernes Maade at skaffe Ild. — Polynesisk Kogekunst. — Høilandets rige Vegetation. — Tilbagegang til Havet. — Bestigelse af Aroai. — Besværlig Vei. — Herlig Udsigt. — Kystslettens Frugtbarhed. — Den yppige Guavabusk. — Brødfrugttræet. — Det yderste Skjær. — Lagunen. — Havnen ved Papeiti. — Motuer eller Coraløer. — Eimeo. — Det gjennemborede Bjerg. — Taloo-Bugten. — Borabora. — Selskabsøerne i Almindelighed. — Klima. — Den tahitiske Agerdyrkning. — Indenlandske Frugttræer og andre nyttige Planter. — Vitræet. — Sydhavskastanien. — Kukui. — Tamanu. — Hutu. — Fiskeri. — Indenlandske Pattedyr. — Hønen. — Svinipapegøien. — Kurukuruduen. — Søfugle, som forfølges for deres Fjedres Skyld. — Fiske. — Djævlerokken. — En Søkrabbes Krigspuds. — Mærkværdige Søpindsvin og Muslinger. — Besværlige Insecter.

Det verdensberømte Tahiti bestaaer af to ulige store, næsten kredsrunde Halvøer forbundne ved et langt smalt Fedd og med et Fladerum af henved 20 geographiske Qvadratmile. Med Undtagelse af den smalle, flade Kystbræm bestaaer det hele Land af dybe Dale og høie Bjerge. Paa den nordlige Halvø, som tillige er den største, stige de dybe Dale rundtom op til de steile Centraltoppe af Aroai, som er 7543 Fod høit, og til det endnu høiere Orohena og danne Kløfter i Bjergets steile Sider.

Frygtelige Afgrunde fremkomme ved Fjeldaasenes Vægge,

Naturscene fra Eimeo
(Selskabsøerne)

adskille hine Dale eller Kløfter fra hinanden og hvis
te Rand løber saa spidst op, at det ofte er umuligt
t Menneske at gaae der.

Disse Kløfter, som saaledes ere indelukkede af steile
e, ere fordetmeste saa snevre, at de næppe have Plads
e smaa Bække, der bruse ned ad deres stenede Grund.
mod Havbredden have disse Dalenes Sidemure en Høide
0 til 1000 Fod, men længere ind ad Landet ere de
e og mere bratte, saa at tilsidst Kløfter af 2 til 3000
Dybde løbe ud mod Centraltoppens Muur. At ville
ge disse Bjerge op gjennem Dalene er derfor aldeles
igt, thi om end ikke uoverstigelige Klippeblokke i Skov-
nes Seng spærrede Veien for Vandringsmanden, saa
han dog pludselig ved en tværliggende Bjergvæg see
fskaaret fra sit Maal.

I nogle Dale ligger der en Stribe af jævn Jordbund,
kunde dyrkes, og gjennem hvilken en lille Flod slynger
ed til Havet. Dog ogsaa disse have de samme bratte
ge, som de snevrere Bjergkløfter, høiere op antage de
ovenfor beskrevne Characteer, den lille Flod bliver til
ld Bjergbæk, som udfylder hele Klippekløftens Dybde.
r Nordens kolde Himmel vilde en Grundbygning som
, fuld af Kløfter, nøgen og stiv, frembyde et mørkt
de af en sørgelig Ødelæggelse. Dog for at faae et
t Begreb om Tahiti, maa man ikke glemme, at Skraa-
rne næsten overalt ere beklædte med frodigt Løv, thi
ndes paa den hele Ø næppe en Side af en Dal, som
smykket med Bregner og Krat eller overtrukken med
gplanter, og hvor blot et Træ kan slaae Rod og finde
kkelig Fugtighed, der staaer snart en tæt Skov. I en
af 1000 til 1500 Fod over Havfladen ere Bjergenes
r dog bevoxede med Græs, og have især i den tørre
tid et tørt afsvedet Udseende. Først høiere oppe fremmer
fugtigere Atmosphære den Trævæxt, som saa yndigt
er den flade Kystbræm, medens det mellemliggende

Belte, som ikke er saa rigeligt vandet, er afstikkende ved sin forholdsmæssige Ufrugtbarhed.

Efter denne almindelige Oversigt over de tahitiske Dales og Bjerges Formationer, ville vi nu gjøre lidt nærmere Bekjendtskab med deres Skjønhed ved at følge med Naturforskerne Darwin og Dana paa deres Udflugter til det Indre af Øen.

Den Første af disse steg, ledsaget af to tahitiske Førere op i Dalen Tia-aura, gjennem hvilken den lille Flod strømmer ned, der udmunder i Havet ved den berømte Venuspynt. Da han sagde til dem, at de til den lille Reise skulde forsyne sig med Klæder og Levnetsmidler, svarede Tahitierne, at deres Hud var dem nok som Klæder, og at der oppe i Bjergene aldrig var Mangel paa Føde. I Begyndelsen førte Veien gjennem den Skov, som ligger paa begge Sider af den lille Flod, og de høie Centralbjergtoppe, som af og til kunde sees over Skoven, dannede en meget malerisk Udsigt. Snart blev Dalen snevrere og dens Sider høiere og brattere. Efter en Vandring af tre til fire Timer var Kløften kun meget lidt bredere end Bækkens Leie. Paa hver Side vare Fjeldmurene næsten lodrette, dog i den forvittrede vulkanske Steenmasse var der paa ethvert fremragende Sted en frodig Vegetation og mange Træer. Disse steile Vægge vare flere tusinde Fod høie og det Hele dannede en Bjergkløft, pragtfuldere og større end Darwin nogensinde før havde seet paa sin Reise om Jorden. Før Middagssolen stod lodret over Kløften, var Luften kølig og fugtig, men siden blev den trykkende heed. I Skyggen af en fremspringende Klippe blev der holdt Middag. Førerne havde allerede fanget et Fad fuldt af smaa Fiske og Ferskvandskrebs. De havde medtaget et lille Net, som var befæstet til et Tøndebaand, og hvor Vandet var dybt og boblede i smaa Hvirvler, dukkede de ned ligesom Havoddere, fulgte Fiskene med Øiet ind i Huler og Revner i Klippegrunden og trak dem saa frem med Haanden. Disse Menne-

skers amphibiske Natur mindede om Sælhundenes og Hvalrossernes Færdighed i at svømme i en anden Zone.

Noget høiere op deelte den lille Flod sig i tre Arme, begge de nordlige vare utilgjængelige formedelst en Række af Vandfald, der styrtede ned fra det høieste Bjergs steile Toppe; den tredie var efter Udseendet at dømme ikke mindre ufremkommelig, dog lykkedes det at komme videre ad en høist mærkværdig Vei. Dalens Sider vare her næsten lodrette, dog paa mange Steder sprang der smalle Kanter frem, tæt bevoxede med Bananer, Planter af Liliesslægten og andre frodige Frembringelser af den tropiske Natur. Ved at klavre op paa disse fremragende Steder for at samle Frugter havde Tahitierne opdaget en Vei, som vilde føre heelt op paa Bjergvæggen. Men Opstigningen var imidlertid meget farlig, thi man maatte ved Hjælp af medbragte Toug klavre langs ad den nøgne Klippe, saa at det var Darwin ubegribeligt, hvorledes man nogensinde havde kunnet opdage, at dette afskrækkende Sted var det eneste, som gjorde Bestigelsen af Bjergvæggen mulig. Paa denne Maade kom man tilsidst til en lille Flade, over hvilken et nogle hundrede Fod høit, deiligt Vandfald styrtede ned, medens der nedenunder dette strømmede en anden høi Cascade ned i Hovedfloden. Fra dette kølige og skyggefulde Hvilepunct gjorde man en Omvei for at undgaae Vandfaldet. For at komme videre maatte man ligesom før benytte smaa fremspringende Kanter, hvis Farlighed tildeels skjulte sig bag en tæt Vegetation. Ved Overgangen fra een af disse Kanter til en anden, maatte man klavre op ad en lodret Fjeldmuur. Een af Tahitierne, en smuk, behændig Mand, stillede en Træstamme op imod den, entrede op af denne, og kom derpaa ved at holde sig fast i Revnerne op ovenpaa Muren. Her bandt han et Toug ved en fremragende Spids, og halede ved Hjælp af dette sine Ledsagere op til sig. Nedenfor den fremragende Kant, hvor Træstammen blev stillet, var den steile Afgrund omtrent 5 til 600 Fod dyb, og hvis den frodige Vært af

Bregner og Lilliaceer ikke tildeels havde skjult den, saa vild Darwin under ingen Betingelse være gaaet videre.

Veien opad blev nu fortsat, deels som før paa fremspringende Fjeldkanter, deels paa Bjergaase næsten saa skarpe som Knive, og paa begge Sider af disse sænkede sig dybe Svælg. I Cordilliererne havde Darwin vel seet en meget større Bjergnatur, men Bjergene der vare aldrig saa bratte, som disse paa Tahiti. Da det blev Aften, kom man til en lille flad Plet paa Bredden af Bækken, der, som forhen meldt, brusede ned i en Række af Vandfald, og her opslog man Natteleiet. Paa begge Sider af Kløften stod der store Grupper af Fehé eller Bjergbananer fulde af modne Frugter. Mange af disse Planter havde en Høide af 20 til 25 Fod og et Omfang af 2 til 4 Fod, skjøndt den hele Stamme kun var et Produkt af en eneste Sommer. Ved Hjælp af nogle Baststrimler, der bleve brugte som Seilgarn, nogle Bambusstammer, der bleve brugte som Stolper, og med de store Bananblade til Tag, havde Tahitierne i kort Tid bygget en fortræffelig Hytte og lavet en blød Seng af tørt Løv.

Derpaa gjorde man Ild ved med begge Hænder at snurre et spidst Stykke Træ frem og tilbage i en langagtig Fure i et andet Stykke Træ, indtil de fine Spaaner gik ibrand. Det hvide og lette Ved af Hibiscus tibiacius bliver alene brugt hertil, det bruges ogsaa til Stænger til at bære Byrder paa og paa Pirogerne til Udlægger, der hindrer Baaden i at kantre. De fik Ild allerede efter nogle Secunder men den, som ikke forstaaer Kunsten, falder det vanskelig nok; Darwin forsøgte det selv og det morede ham, at Forsøget tilsidst lykkedes ham. Indbyggeren paa Sydamerikas Sletter, der kaldes Pampas, denne Gaucho, der næsten lever og døer tilhest, og paa sine Toure gjennem de uendelige Savanner, ofte kommer i det Tilfælde, kun at maatte stole paa sig selv, gjør Ild paa en anden Maade: han tager en bøielig, omtrent 18 Tommer lang Stok, sætter den ene Ende

mod sit Bryst, den anden, som er spids, mod et Stykke Træ og dreier det som en Vimmel.

Efter at Tahitierne havde antændt et lille Baal af Qviste, lagde de et Dusin Stene saa store som Æg paa Gløderne. Omtrent efter ti Minuters Forløb var Ilden udbrændt og Stenene glohede. De havde imidlertid indsvøbt nogle Stykker Kjød, Fiske, modne og umodne Bananer og nogle Knolder af den vilde Taro i Blade. Disse grønne Pakker bleve nu lagte imellem to Lag hede Stene og det Hele derpaa bedækket med Jord, saa at Intet kunde fordampe.

I et Qvarteerstid var det Hele fortræffeligt stegt. Det prægtige Maaltid blev nu anrettet paa en Dug af Bananblade, og en Cokosskal, fyldt med Bækkens kolde Vand, tjente som Drikkekar.

Darwin beundrede hele Egnens rige Vegetation. Overalt kneisede Bananer, og skjøndt deres Frugter idelig bruges som Føde, laae de dog i Mængde paa Jorden og raadnede. I Forgrunden stod der et tæt Krat af det vilde Sukkerrør, og Bækken beskyggedes af de mørkegrønne, knortede Stammer af Kava eller Ava (Piper Methysticum), som nu, efterat Missionairerne have forbudt Nydelsen af den berusende Drik, som laves deraf, kun endnu findes i disse affides Kløfter, hvor den ikke skader Nogen. Ved Siden voxede den vilde Taro, hvis stegte Rødder ere en god Spise, og hvis unge Blade smage bedre end Spinat. Længere henne voxede den lille Yams og Tiplante (Dracæna terminalis), der er af Lilieslægt, og hvis bløde, brune Rod i Form og Størrelse ligner en tyk Træblok. Denne udgjorde Desserten, thi den er sød som Sukker og har en behagelig Smag. Foruden det kjølige, forfriskende Vand bød den lille Bæk Vandringsmanden i denne vilde Eensomhed ovenikjøbet Aal og Krabber.

Da Natten faldt paa, vandrede Darwin under Bananernes mørke Skygger langs med Bækken. Men han maatte snart vende om igjen, da han blev standset af et 2 til 300

Overflade. Man kommer herved til at tænke paa Helgoland, der jo ligeledes hæver sig op af Bølgerne med lodrette Klippelag, men hvor ganske anderledes er ikke Materialet, og hvor forskjellig er den lille Verden af Planter, Fugle og Mennesker, der har nedsat sig paa den røde Sandsteensklippe i Nordsøen.

Med Hensyn til at bygge Baade og Hytter, som ogsaa i Jordens Dyrkning viste der sig paa Maitia betydeligere Tilnærmelse til den polynesiske Civilisation, end hos Anaaerne og paa de endnu uslere østligt beliggende Øer. Den Mængde slidte Matrosklæder, som Øens Beboere pyntede sig med ved høitidelige Leiligheder, viste noksom, at de havde hyppig Samfærdsel med fremmede Skibe og med Tahiti, som ligger næppe en Dagsreise derfra.

Da Wilkes besøgte Øen, vare Køller og Spyd aldeles forsvundne; thi siden Missionairen havde prædiket Freden, vare alle Krige ophørte. De Fleste kunde læse og skrive. Foruden Brødfrugt og det rige Udbytte af Taroplantningerne var der Overflødighed af Fisk og Krabber, Fjerkræ og Sviin, og den amerikanske Capitain forlod Øen med det behagelige Indtryk, at den var beboet af lykkelige og glade Mennesker.

De sidste Efterretninger fra Paumotu skylde vi den franske Marinechirurg de Rochas, som var der i Aaret 1857. (Nouvelles Annales des voyages. Juillet 1860.)

Fra Kjedeøen bliver der for Tiden udført en temmelig stor Mængde Cokosnød-Olie, men Fiskeriet efter Perlemuslinger er næsten ganske standset og bliver endnu kun drevet paa nogle andre, mindre udtømte Atoller.

Faarava eller Faroua (Wittgenstein), efter Anaa den vigtigste og meest civiliserede Ø i det hele Archipel, kaldes af Tahitierne Paumotu-Gruppens Perle. To snevre Gab tilstede endogsaa større Skibe Indløbet i Lagunen, medens Revet ved Anaa overalt ligger lige under Havspeilet, saa at kun Baade kunne komme ind, og de større Skibe ikke uden

Fare maae krydse udenfor Coralbeltet, saalænge de indtage Ladning.

Anaa, Faroua og nogle andre af Gruppens vestlige Øer ere nu fuldstændigt christnede, nogle omvendte til den protestantiske, andre til den catholske Kirke; men man siger, at de ofte med Letsindighed og i et Øieblikś Lune meget let gaae over fra den ene til den anden Tro. Trods deres Omvendelse ere de endnu stedse hengivne til den gammel-polynesiske Usædelighed, og anvende den lille Fortjeneste, som Handelen med Cokosolie og Perler forskaffer dem, især til at kjøbe stærke Drikke, som de lykkeligviis endnu ikke selv forstaae at tilberede. Anaa skal have 1800 Indbyggere, Faroua noget færre. De øvrige Øer ligge endnu nedsunkne i det gamle Barbari, og paa nogle af dem hersker endogsaa endnu Kanibalismen med alle dens Rædsler.

Fjortende Kapitel.

Tahiti.

Landets bjergfulde Natur. — Excursion i Dalen Tia-aura. — Førernes amphibiske Natur. — Farer ved at bestige Klippevæggene. — Natteleie i Bjergegnene. — At frembringe Ild ved at gnide Træ. — Gauchoernes Maade at skaffe Ild. — Polynesisk Kogekunst. — Høilandets rige Vegetation. — Tilbagegang til Havet. — Bestigelse af Aroai. — Besværlig Vei. — Herlig Udsigt. — Kystslettens Frugtbarhed. — Den yppige Guavabusk. — Brødfrugttræet. — Det yderste Skjær. — Lagunen. — Havnen ved Papeiti. — Motuer eller Coraløer. — Eimeo. — Det gjennemborede Bjerg. — Taloo-Bugten. — Borabora. — Selskabsøerne i Almindelighed. — Klima. — Den tahitiske Agerdyrkning. — Indenlandske Frugttræer og andre nyttige Planter. — Vitræet. — Sydhavskastanien. — Kukui. — Tamanu. — Hutu. — Fiskeri. — Indenlandske Pattedyr. — Hønen. — Evinipapegøien. — Kurukurubuen. — Søfugle, som forfølges for deres Fjedres Skyld. — Fiske. — Djævlerokken. — En Søkrabbes Krigspuds. — Mærkværdige Søpindsvin og Muslinger. — Besværlige Insecter.

Det verdensberømte Tahiti bestaaer af to ulige store, næsten krebsrunde Halvøer forbundne ved et langt smalt Fedd og med et Fladerum af henved 20 geographiske Qvadratmile. Med Undtagelse af den smalle, flade Kystbræm bestaaer det hele Land af dybe Dale og høie Bjerge. Paa den nordlige Halvø, som tillige er den største, stige de dybe Dale rundtom op til de steile Centraltoppe af Aroai, som er 7543 Fod høit, og til det endnu høiere Orohena og danne Kløfter i Bjergets steile Sider.

Frygtelige Afgrunde fremkomme ved Fjeldaasenes Vægge,

Naturscene fra Eimeo
(Selskabsöerne.)

adskille hine Dale eller Kløfter fra hinanden og hvis
:ste Rand løber saa spidst op, at det ofte er umuligt
et Menneske at gaae der.

Disse Kløfter, som saaledes ere indelukkede af steile
:e, ere fordetmeste saa snevre, at de næppe have Plads
e smaa Bække, der bruse ned ad deres stenede Grund.
mod Havbredden have disse Dalenes Sidemure en Høide
00 til 1000 Fod, men længere ind ad Landet ere de
'e og mere bratte, saa at tilsidst Kløfter af 2 til 3000
s Dybde løbe ud mod Centraltoppens Muur. At ville
ge disse Bjerge op gjennem Dalene er derfor aldeles
:igt, thi om end ikke uoverstigelige Klippeblokke i Skov-
:nes Seng spærrede Veien for Vandringsmanden, saa
han dog pludselig ved en tværliggende Bjergvæg see
fskaaret fra sit Maal.

I nogle Dale ligger der en Stribe af jævn Jordbund,
kunde dyrkes, og gjennem hvilken en lille Flod slynger
ed til Havet. Dog ogsaa disse have de samme bratte
ge, som de snevrere Bjergkløfter, høiere op antage de
ovenfor beskrevne Characteer, den lille Flod bliver til
ild Bjergbæk, som udfylder hele Klippekløftens Dybde.
:r Nordens kolde Himmel vilde en Grundbygning som
e, fuld af Kløfter, nøgen og stiv, frembyde et mørkt
:de af en sørgelig Ødelæggelse. Dog for at faae et
gt Begreb om Tahiti, maa man ikke glemme, at Skraa-
:rne næsten overalt ere beklædte med frodigt Løv, thi
findes paa den hele Ø næppe en Side af en Dal, som
: smykket med Bregner og Krat eller overtrukken med
ıgplanter, og hvor blot et Træ kan slaae Rod og finde
ækkelig Fugtighed, der staaer snart en tæt Skov. I en
e af 1000 til 1500 Fod over Havfladen ere Bjergenes
:r dog bevoxede med Græs, og have især i den tørre
tid et tørt affvedet Udseende. Først høiere oppe fremmer
fugtigere Atmosphære den Trævæxt, som saa yndigt
ker den flade Kystbræm, medens det mellemliggende

Velte, som ikke er saa rigeligt vandet, er afstikkende ved sin forholdsmæssige Ufrugtbarhed.

Efter denne almindelige Oversigt over de tahitiske Dales og Bjerges Formationer, ville vi nu gjøre lidt nærmere Bekjendtskab med deres Skjønhed ved at følge med Naturforskerne Darwin og Dana paa deres Udflugter til det Indre af Øen.

Den Første af disse steg, ledsaget af to tahitiske Førere op i Dalen Tia-aura, gjennem hvilken den lille Flod strømmer ned, der udmunder i Havet ved den berømte Venuspynt. Da han sagde til dem, at de til den lille Reise skulde forsyne sig med Klæder og Levnetsmidler, svarede Tahitierne, at deres Hud var dem nok som Klæder, og at der oppe i Bjergene aldrig var Mangel paa Føde. I Begyndelsen førte Veien gjennem den Skov, som ligger paa begge Sider af den lille Flod, og de høie Centralbjergtoppe, som af og til kunde sees over Skoven, dannede en meget malerisk Udsigt. Snart blev Dalen snevrere og dens Sider høiere og brattere. Efter en Vandring af tre til fire Timer var Kløften kun meget lidt bredere end Bækkens Leie. Paa hver Side vare Fjeldmurene næsten lodrette, dog i den forvittrede vulkanske Steenmasse var der paa ethvert fremragende Sted en frodig Vegetation og mange Træer. Disse steile Vægge vare flere tusinde Fod høie og det Hele dannede en Bjergkløft, pragtfuldere og større end Darwin nogensinde før havde seet paa sin Reise om Jorden. Før Middagssolen stod lodret over Kløften, var Luften kølig og fugtig, men siden blev den trykkende heed. I Skyggen af en fremspringende Klippe blev der holdt Middag. Førerne havde allerede fanget et Fad fuldt af smaa Fiske og Ferskvandskrebs. De havde medtaget et lille Net, som var befæstet til et Tøndebaand, og hvor Vandet var dybt og boblede i smaa Hvirvler, dukkede de ned ligesom Havoddere, fulgte Fiskene med Øiet ind i Huler og Revner i Klippegrunden og trak dem saa frem med Haanden. Disse Menne-

skers amphibiske Natur mindede om Sælhundenes og Hvalrossernes Færdighed i at svømme i en anden Zone.

Noget høiere op deelte den lille Flod sig i tre Arme, begge de nordlige vare utilgjængelige formedelst en Række af Vandfald, der styrtede ned fra det høieste Bjergs steile Toppe; den tredie var efter Udseendet at dømme ikke mindre ufremkommelig, dog lykkedes det at komme videre ad en høist mærkværdig Vei. Dalens Sider vare her næsten lodrette, dog paa mange Steder sprang der smalle Kanter frem, tæt bevoxede med Bananer, Planter af Liliesłægten og andre frodige Frembringelser af den tropiske Natur. Ved at klavre op paa disse fremragende Steder for at samle Frugter havde Tahitierne opdaget en Vei, som vilde føre heelt op paa Bjergvæggen. Men Opstigningen var imidlertid meget farlig, thi man maatte ved Hjælp af medbragte Toug klavre langs ad den nøgne Klippe, saa at det var Darwin ubegribeligt, hvorledes man nogensinde havde kunnet opdage, at dette afskrækkende Sted var det eneste, som gjorde Bestigelsen af Bjergvæggen mulig. Paa denne Maade kom man tilsidst til en lille Flade, over hvilken et nogle hundrede Fod høit, deiligt Vandfald styrtede ned, medens der nedenunder dette strømmede en anden høi Cascade ned i Hovedfloden. Fra dette kølige og skyggefulde Hvilepunct gjorde man en Omvei for at undgaae Vandfaldet. For at komme videre maatte man ligesom før benytte smaa fremspringende Kanter, hvis Farlighed tildeels skjulte sig bag en tæt Vegetation. Ved Overgangen fra een af disse Kanter til en anden, maatte man klavre op ad en lodret Fjeldmuur. Een af Tahitierne, en smuk, behændig Mand, stillede en Træstamme op imod den, entrede op af denne, og kom derpaa ved at holde sig fast i Revnerne op ovenpaa Muren. Her bandt han et Toug ved en fremragende Spids, og halede ved Hjælp af dette sine Ledsagere op til sig. Nedenfor den fremragende Kant, hvor Træstammen blev stillet, var den steile Afgrund omtrent 5 til 600 Fod dyb, og hvis den frodige Væxt af

Bregner og Lilliaceer ikke tildeels havde skjult den, saa vild Darwin under ingen Betingelse være gaaet videre.

Veien opad blev nu fortsat, deels som før paa fremspringende Fjeldkanter, deels paa Bjergaase næsten saa skarpe som Knive, og paa begge Sider af disse sænkede sig dybe Svælg. I Cordillierererne havde Darwin vel seet en meget større Bjergnatur, men Bjergene der vare aldrig saa bratte, som disse paa Tahiti. Da det blev Aften, kom man til en lille flad Plet paa Bredden af Bækken, der, som forhen meldt, brusede ned i en Række af Vandfald, og her opslog man Natteleiet. Paa begge Sider af Kløften stod der store Grupper af Feyé eller Bjergbananer fulde af modne Frugter. Mange af disse Planter havde en Høide af 20 til 25 Fod og et Omfang af 2 til 4 Fod, skjøndt den hele Stamme kun var et Produkt af en eneste Sommer. Ved Hjælp af nogle Baststrimler, der bleve brugte som Seilgarn, nogle Bambusstammer, der bleve brugte som Stolper, og med de store Bananblade til Tag, havde Tahitierne i kort Tid bygget en fortræffelig Hytte og lavet en blød Seng af tørt Løv.

Derpaa gjorde man Ild ved med begge Hænder at snurre et spidst Stykke Træ frem og tilbage i en langagtig Fure i et andet Stykke Træ, indtil de fine Spaaner gik ibrand. Det hvide og lette Ved af Hibiscus tibiacius bliver alene brugt hertil, det bruges ogsaa til Stænger til at bære Byrder paa og paa Pirogerne til Udlægger, der hindrer Baaden i at kantre. De fik Ild allerede efter nogle Secunder, men den, som ikke forstaaer Kunsten, falder det vanskeligt nok; Darwin forsøgte det selv og det morede ham, at Forsøget tilsidst lykkedes ham. Indbyggeren paa Sydamerikas Sletter, der kaldes Pampas, denne Gaucho, der næsten lever og døer tilhest, og paa sine Toure gjennem de uendelige Savanner, ofte kommer i det Tilfælde, kun at maatte stole paa sig selv, gjør Ild paa en anden Maade: han tager en bøielig, omtrent 18 Tommer lang Stok, sætter den ene Ende

mod sit Bryst, den anden, som er spids, mod et Stykke Træ og dreier det som en Vimmel.

Efter at Tahitierne havde antændt et lille Baal af Qviste, lagde de et Dusin Stene saa store som Æg paa Gløderne. Omtrent efter ti Minuters Forløb var Ilden udbrændt og Stenene glohede. De havde imidlertid indsvøbt nogle Stykker Kjød, Fiske, modne og umodne Bananer og nogle Knolder af den vilde Taro i Blade. Disse grønne Pakker bleve nu lagte imellem to Lag hede Stene og det Hele derpaa bedækket med Jord, saa at Intet kunde fordampe.

I et Qvarteerstid var det Hele fortræffeligt stegt. Det prægtige Maaltid blev nu anrettet paa en Dug af Bananblade, og en Cokosskal, fyldt med Bækkens kolde Vand, tjente som Drikkekar.

Darwin beundrede hele Egnens rige Vegetation. Overalt kneisede Bananer, og skjøndt deres Frugter idelig bruges som Føde, laae de dog i Mængde paa Jorden og raadnede. I Forgrunden stod der et tæt Krat af det vilde Sukkerrør, og Bækken beskyggedes af de mørkegrønne, knortede Stammer af Kava eller Ava (Piper Methysticum), som nu, efterat Missionairerne have forbudt Nydelsen af den berusende Drik, som laves deraf, kun endnu findes i disse afsides Kløfter, hvor den ikke skader Nogen. Ved Siden voxede den vilde Taro, hvis stegte Rødder ere en god Spise, og hvis unge Blade smage bedre end Spinat. Længere henne voxede den lille Yams og Tiplante (Dracæna terminalis), der er af Lilieslægt, og hvis bløde, brune Rod i Form og Størrelse ligner en tyk Træblok. Denne udgjorde Desserten, thi den er sød som Sukker og har en behagelig Smag. Foruden det kjølige, forfriskende Vand bød den lille Bæk Vandringsmanden i denne vilde Eensomhed ovenikjøbet Aal og Krabber.

Da Natten faldt paa, vandrede Darwin under Bananernes mørke Skygger langs med Bækken. Men han maatte snart vende om igjen, da han blev standset af et 2 til 300

Fod høit Vandfald, ovenfor hvilket endnu et andet strømmede ned.

Af denne lange Række af Cascader kan man slutte si til, hvor brat Dalens Skraaning var. I den fordybede Rende, hvor Vandet brusede nedad, lod det til, at der aldrig var kommet et Vindstød; thi Bananbladene, som vare vaade af de opstigende Vandperler, vare hele og holdne, da de ellers paa andre Steder pleie at være sønderrevne i tusinde Pjalter. Fra dette Standpunct af havde man herlige Udsigter til de dybe, nærliggende Dale og til Centralbjergenes høie Toppe, som hævede sig mod Zenith og skjulte Halvdelen af den natlige Himmel. Det var et ophøiet Skuespil at see Nattens Skygger lidt efter lidt at stige op til de sidste og høieste Toppe.

Næste Morgen gik man tilbage ad en anden Sti, som endte længere nede i Hovedbalen. Paa de mindre bratte Steder gik Stien gjennem Tykningen af de vilde Bananer. Da man maatte flytte Foden ved hvert Skridt med stor Forsigtighed, blev Vandringen høist besværlig. Darwin forbausedes stedse over disse Kløfter og Afgrunde, thi Dalene ere at betragte som dybe Revner i Fjeldet. Naar man paa de skarpe Fjeldaase kastede Blikket ud over Egnen, saa var det Sted, man stod paa saa indskrænket, at man næsten havde Følelsen af at svæve i Luften eller at see ned paa Jorden fra en Luftballon. Man tog Natteleie under den samme fremspringende Klippe, hvor man Dagen i Forveien havde spiist til Middag; Natten var stjerneklar, men i den dybe og snevre Kløft laa Alt i det tætteste Mørke.

Bjerget Aroai blev besteget af Dana, og dette var meget interessant, thi kun meget faa af de Indfødte vare komne til Toppen, saa at det endogsaa var meget vanskelig at faae fat paa en kyndig Veiviser. Man begyndte at stige op langs med Fjeldkammen paa den vestlige Side af Matavai-Dalen, og ved Førerens Dygtighed lykkedes det at blive bestandig ovenpaa Aasen uden at stige ned i de dybe

Dale tilhøire og venstre. Ligetil Bjergbananerne i en Høide af omtrent 1000 Fod har man efter Omstændighederne magelige Stier at gaae; dog længere oppe ere Aaserne bedækkede med et Slags grovt Græs, som paa nogle Steder er ti Fod høit og næsten uigjennemtrængeligt. For at komme gjennem maatte man bryde Krattet ned, idet man kastede sig ned over det, eller ogsaa ligesom en Muldvarp bore sig en Vei gjennem de tætte Straae. En anden Ubehagelighed var Mangel paa Vand, som allerede efter nogle tørre Dage pleier at kunne spores i de høieste Dale, der føre op til Toppen.

Den anden Dag henimod Middag var Dana kommet til en Høide af 5,000 Fod, og stod nu paa en lille Flade af 12 Fod i Qvadrat; det var Toppen af en særskilt Klippe. Mod Øst kunde han see ned i Matavai-Dalen, omtrent 2000 Fod i Dybden; mod Vest omtrent halv saa dybt i en Arm af Papaua-Dalen; Skraaningerne paa begge Sider havde et Fald af 70 og 80° og vare altsaa næsten lodrette. Fra dette Punct førte en steil Skraaning paa 300 Fod til en smal Fjeldkant, som derpaa igjen førte opad til Aorais Top. Tahitierne forsikkrede, at den skarpe Ryg ikke var bredere end en Mands Arm, og da en tæt Taage faldt paa, vægrede de sig ved at gaae videre den Dag. Næste Morgen klaredes Veiret op og man var istand til at fortsætte Udflugten.

Langtfra havde Aroais høie Top Udseende af en Kegle og det saae ud, som om man fra alle Sider kunde komme derop, men naar man kom derhen saae man, at den kun paa et eneste Sted var tilgængelig og det paa en Fjeldmuur, med steile, 2 til 3000 Fod dybe Afgrunde paa begge Sider og ovenpaa sjelden mere end to Fod bred. Paa dette Sted sad de Reisende overskrævs paa Fjeldaasens Tinde ligesom paa en Hest og skuppede sig paa denne Maade fremad, til endelig Fjeldkammen igjen blev bredere og talrige Buske ydede dem Støtte, saa de igjen vovede at gaae opreist. Tilsidst stode

de da paa Bjergets Top, hvor de næppe havde Plads til at dreie sig for til alle Kanter at beundre det smukke Panorama. Mod Øst spærrede de høie Toppe af Orohena og Pitohiti Udsigten; mod Syd dukkede Øiet ned i talrige Kløfter, eller ilede med Blikket over de mange Fjeldkamme, som udmærke det tahitiske Landskab; mod Vest hævede sig Øerne Eimeo og Tetuaroa paa hiin Side af en lignende Række af takkede Fjeldaase med kjække Omrids over Horizonten; mod Nord saae man ned paa Kystsletten med dens Skove af Cokospalmer, Brødfrugttræer og Orangetræer, og til Havnen med sine Skibe og Piroger, og til Coralrevene, som skille Lagunerne fra det ubegrændsede Hav udenfor.

Jeg har allerede omtalt, at der rundtom Øerne, ligefra Søkysten til Bjergenes Skraaning strækker sig en flad Rand, der for det meste hæver sig 6 til 12 Fod over den høieste Havflod og er een til to Sømile bred. Dette Belte, som næsten alene bliver beboet af Insulanerne, er især saa frugtbart, forbi dets Jordbund bestaaer af sort, forvittret Basalt og, forbi dets Fladeindhold har saa ringe Skraaning, saa at Vandet, der fra alle Sider strømmer ned fra Bjergene, kun meget langsomt finder Afløb; og denne Deel af Landet er det i Særdeleshed, det gjælder om, naar de Reisende give glimrende Skildringer af Tahitis tropiske Plantefrodighed.

Under skyggefulde, høie Palmer og Brødfrugttræer med rigt Løv, under saftgrønne Bananer og Oranger med gylden Frugt, omgivne af Marker, hvor der groer Yams, Batater, Sukkerrør og Ananas, og forbundne med hinanden ved smukke, velvedligeholdte Fodstier, ligge de Indfødtes Hytter langs med Kysten, og nyde godt af den kølige Søluft i et evigt Foraar. Prægtige Blomster opfylde Luften med deres Vellugt, og Fugle med brogede Fjedre vugge sig paa Grenene og forlyste Øret med deres smukke Sang. Endogsaa de vildtvoxende Buske bære Frugter paa denne velsignede Jordbund; thi Guavabusken, som man i andre

Lande sætter Priis paa, som et Frugttræ, groer her saa frodigt, at den næsten er forhadt. Det er næppe 40 Aar siden, at denne yppige Plante først blev indført fra Norfolk=Øen, og nu behersker den allerede det bedste, frugtbareste Jordsmon, trods alle Bestræbelser for at forhindre dens Udbredelse. I hele Miles Udstrækning bestaaer Krattet næsten ene og alene af Guavabuske, som hele Aaret igjennem bære Frugt, ikke sjelden endogsaa modne Bær og Klaser af store, hvide Blomster paa een og samme Green. Tahitierne ynde Frugten og spise den i stor Mængde, men i Marts og April Maaned, da Høsten er rigest, er det slet ikke muligt at faae Bugt med den, og Guavabærrene ligge hobeviis paa Jorden og vrages endogsaa af Svinene, som kun sluge de bedste blandt dem. Frøet er saa haardt som Steen, saa at Dyrene ikke kunne fordøie det, og dette er især Grunden til, at Planten udbredes overalt. Den trives bedst paa fugtige Steder og især ved Bredden af Bækkene. Den fortrænger Græsset aldeles fra alle de Steder, hvor den engang har fæstet Rod, men dens Blade ere godt Kvægfoder, og Heste og Kvæg æde Frugten med Begjærlighed. Den ødelægger i høi Grad Landskabets Skjønhed, da den hindrer de forhen saa yndige Udsigter til Havet mellem Palmernes høie Stammer. Det er derfor intet Under, at man i Samoa var bange for Guavabuskens Indførelse; dog saae Wilkes, at den blev dyrket paa Fidschiøerne, og i Hawaii kan den kun med Held opbrættes i et eneste District.

Man beundrer i Brasilien den Contrast af forskjellig Skjønhed, som Grupperne af Bananer, Palmer ng Oranger frembyde; men her kommer endnu Brødfrugttræet til, som udmærker sig ved sit store Blad, der er zirligt dannet, dybt indskaaret, som Figenbladet, og hvælver sig til en stor, skyggefuld Krone, og ved sin Reisnings skjønne Symmetri. Det er smukt at see Skove af et Træ, hvis Grene reise sig med samme kjernefulde Styrke, som Egen, og som tillige er betynget med store, meget nærende Frugter.

En stor Deel af Øen er omgivet af brede Kystskjær, som ved Ebbe sædvanligviis ligge tørre og ved Inddæmning meget let kunde vindes for Dyrkning, hvis der ikke allerede var Overflod paa frugtbar Jordbund for den lille Befolknings Trang og Arbeidsdygtighed.

Længere ude i Havet, mange Sømile fra Stranden, løber paralel med Landet et Rev eller en Ringmuur af lave Coralklipper. Over denne yderste Vold bryder Havet sig i skummende Brænding, medens den Canal, der ligger mellem denne og Øen er blikstille, og naar Stormen stundom oprører det store Hav, seiler Pirogen uden Frygt og sikker over Lagunens stille Vand. Lagunen udvider sig paa mange Steder til anseelige Havne og Bugter, og gjennem Aabninger i Skjæret kunne endog store Skibe seile derind, og den er desuden dyb nok i hele dens Omkreds.

Blandt alle disse Havne er den fortrinligste Papeiti paa Nordkysten, og derfor maatte ogsaa Øens anseeligste Plads anlægges her, alt eftersom den stigende Samfærdsel med europæiske Skibe gjorde sin Indflydelse gjældende. Den er næsten kredsrund, har fortræffelig Ankergrund lige tæt til Strandbredden, er overmaade beqvem for Skibene, naar de kjølhales for at kalfatres, og er saa stor, at den kunde rumme en heel Flaade. Den har altsaa alle Egenskaber, som fordres af en sikker og beqvem Havn, og ligner snarere en uhyre stor, kunstigt anlagt Dok end en naturlig Havn.

Men det yderste Rev bidrager ikke alene til Seiladsens Sikkerhed ved at danne Lagunen; den beskytter ikke alene Palmeskovene paa den smilende Kyst mod den ødelæggende Brændings Raseri, men den hjælper ogsaa betydeligt til at forskjønne Kystlandskabet ved de smaa med Cocuspalmer og andre Kysttræer bevoxede Coraløer eller Motuer, som hist og her, navnlig paa begge Sider af Indseilingerne, hæve sig paa dens Ryg.

Vestkysten af Tahiti er især begunstiget ved den herlige Udsigt til Øen Eimeo, som ligger omtrent 12 engelske Mil

derfra, hvis takkede Bjergmasser brat optaarne sig til en anseelig Høide. I een af de høieste Tinder paa Eimeo, nogle hundrede Fod fra Spidsen, seer man den blaa Himmel skinne gjennem en Aabning. Ifølge et gammelt Sagn skyldes denne Aabning Guden Oro: engang da han var vred paa Piu eller den lille Gud paa Eimeo, slyngede han fra Tahiti sit Spyd efter ham, men ramte ham dog ikke; thi i Vrede kan ogsaa en Guddom sigte feil, og hans frygtelige Vaaben foer nu som en Tordenkile gjennem Bjerget. Her som overalt har Folkets skabende Phantasie søgt at knytte en Legende til enhver usædvanlig Naturfremtoning.

Eimeos Omrids ere langt mere vilde end paa den store Nabos, og der hører ingen synderlig Anstrengelse af Phantasien til at forvandle disse skarpt takkede Klippemasser og Fjeldhorn til et Kjæmpebolværk af gothiske Bastioner og Taarne, hvis steile Mure ere rigt bevoxede med Grønt, der langt fra seer ud som den frodigste Vedbend.

Havnene ved Eimeo, der kun er tilgjængelig gjennem en eneste Aabning i Skjæret, udmærke sig fremfor Tahitis Havne derved, at de skjære sig dybt ind i Landet. Taloo-Bugten f. Ex., er en henved 3 engelske Mile lang Fjord, omgivet af Bjerge, hvis lodrette Vægge paa nogle Steder hæve sig til en Høide af 3000 Fod. Baggrunden strækker sig ud til en vid Flade med den rigest opskyllede Jordbund, som nu bliver brugt til at dyrke Sukkerrør paa og pranger med den frodigste Trævæxt. Det største Skib synes for Øiet kun en lille Baad, naar man seer det ved Siden af de høie Bjerge, i hvis umiddelbare Nærhed det ligger for Anker.

Det Indre af Øen danner en Dalkjedel, fuld af ophøiet Skjønhed. Naar man stiger op fra det inderste af Taloo-Bugten, kommer man lidt efter lidt i Midten til dette Amphitheater, som rundtom er omgivet af steile Høider, hvis Toppe bestaae af nøgne Klipper af uhyre Størrelse og sælsomme Skikkelser. Nogle hvile paa smalle Grundlag, men have foroven et større Omfang, og ligeoverfor Havnen

kneiser et kjæmpemæssigt Taarn, hvis spidse Top rager høit op i Skyerne.

„Forholdene i dette Himlens og Jordens Tempel," siger Dana, „vare saa harmoniske, at dets uhyre Størrelse i Begyndelsen ikke var os paafaldende. Men da vi saae os tilbage til Havnen og bemærkede, hvorlunde de steile Skraaninger, som vi vare vandrede opad, næsten vare svundne ind til umærkelige Høider, viste Størrelsen af de Bjerge, som her begrændsede vor Horizont, sig tydeligt, saa-velsom hvor bred den indelukkede Dal var, i hvis Midte vi stod."

Med Undtagelse af Tubuai og Tetuaroa, som hvile paa lave Coralrev, ere alle de øvrige Øer, som henhøre til Selskabsøerne — Maurua, Borabora, Tahaa, Raiatea, Huaheine, Tapamanu — bjergfulde og romantiske, som Tahiti og Eimeo. Alle disse høie Øer bestaae af mørke-graa Basalt og basaltisk Lava, der stundom afvexle med Lag af grove og fine Conglomerater og Tuffer af samme basaltiske Bestanddeel. Alle disse Steenarter blive hurtig forvittrede, saa at selv de smalleste fremspringende Kanter ere bedækkede med et dybt Lag af Jord, hvorved den frodig Plantevæxt betinges, som ene og alene gjør det muligt at reise i disse Bjergegne, da den skjuler Faren for Øiet og yder Holdepuncter, naar man stiger opad.

Jeg har ikke Plads til at beskrive disse Øer hver især og da deres Udseende og Vegetation næsten er eens over-alt, vilde det ogsaa trætte Læseren; dog maa jeg med et Par Ord omtale det ydre Rev ved Borabora. Det er nem-lig ikke, som ved de fleste andre Øer snart overskyllet af Havet og snart hævet over Havspeilet, paa nogle Steder nøgent og paa andre bevoxet, men det er overalt bedækket med Cokospalmer, som danne et fuldstændigt Belte om Øen. En eneste smal Indseiling fører til den indre Lagune, og midt i denne hæver sig det kegleformige Bjerg med sine to Toppe, hvoraf den lille Ø bestaaer. Ved Bjergets Fod paa

den lave Kyst af en Bugt ligge de Indfødtes Hytter smukt mellem Palmer, Brødfrugttræer og Bananer.

Alle Selskabsøernes Overflade udgjør omtrent 30 geographiske Qvadratmile, og naar man betænker, at de forbedmeste bestaae af høie Bjerge eller steile, smalle Kløfter, som slet ikke kunne dyrkes, og at det flade Land kun indskrænker sig til en forholdsmæssig smal Kystbræm og nogle Dale, saa indseer man, at de aldrig, trods den store Frugtbarhed og det milde Klima, ville kunne ernære en Befolkning, der svarer til deres Størrelse. Da Wallis opdagede Øen Tahiti, var rigtignok Indbyggernes Antal langt betydeligere end nu, da det under det franske Protectorat bestandig smelter ind; dog har det vist aldrig været saa stort, som Cook og Forster have angivet, nemlig at det skulde bestaae af 100,000 ja endogsaa 150,000 Sjæle.

Selskabsøernes Klima er eet af de behageligste og sundeste paa Jorden, thi skjøndt Tahiti kun ligger 17° fra Æqvator, saa bliver Heden ved Havets og Bjergenes bestandig afvexlende Indflydelse dog saa formildet, at endogsaa Europæere meget godt kunne taale den. Forster siger: „Der stiger bestandig Dunster op af Havet, hænge sig ved Bjergene og dryppe ned som Morgendug. Hver Time paa Dagen afkjøler Søvinden Sletten og formilder Solstraalernes Magt, og om Natten svæver den velgjørende Landluft med Dug ned fra Bjergenes Toppe."

I December og Januar, de tahitiske Sommermaaneder, bliver Passaten dog ikke sjeldent afbrudt af heftige Nordenvinde, der stundom ere stærke nok til at oprykke Palmer og andre Træer med Rod. Regn og Tordenveir indtræffe paa denne Tid hyppigt, saa at man kunde ansee Sommeren her for en Vinter. Jordskjælv spores her sjelden, og man har aldrig seet, at de have anrettet nogen Skade.

Ifølge Kotzebues Iagttagelser skulle Ebbe og Flod i Matavai-Bugten afvige meget fra den almindelige Regel og synes ikke at bryde sig om Maanen. Hele Aaret igjennem,

hver Middag, naar Solen har naaet Meridianen, staaer Vandet høiest og falder, alt som Solen gaaer ned, lige til Midnat. Flodhøiden udgjør iøvrigt kun nogle Fod. Ebben løber med stor Hurtighed ud af Aabningerne i Revet, Floden derimod med ringe Styrke ind i Lagunen, en Følge af de mange Bække, som strømme ned i Havet.

Hvor Naturen allerede har gjort saa meget for Mennesket, kunde hans Flid med ringe Besvær fuldende dens skjønne Værk, betroe de nyttigste Planter til den villige Jordbunds frugtbare Skjød og faae dem igjen med mange Renter. Og medens andre Nationer, som beboe ligesaa rige, ligesaa skjønne Øer, ikke kjendte dette lette Arbeide og af de europæiske Søfarende endnu blere forefundne paa et saa lavt Trin af Barbari, at de næppe afhjalp den yderste Trang, var Tahitieren allerede gaaet saa langt frem i Cultur, at han ved Siden af de Frugter, som han skulde spise, tillige ogsaa plantede den Busk, der forsynede ham med Klædning, og den Blomst, hvis Duft han yndede. Foruden det velgjørende Brødfrugttræ, som forskaffede ham den bedste og rigeligste Føde, og som han plantede vidt og bredt paa Sletterne; foruden den høit voxende Cocospalme, hvis rynkede Stamme han med utrolig Behændighed forstod at klavre op ad ved at forbinde begge Fødder tæt over Anklerne med et Bastreb og saaledes stige op som paa en Stige; og fornden Pisanen, af hvilken der, foruden det i de høie Dale vildtvoxende Species, blev dyrket ikke mindre end tretten Varieteter, havde han endnu til sin Underholdning den søde Knoldrod af Bataten, en Art af Snerle (Convolvulus), den fortræffelige Yamsrod (Dioscorea alata), der bliver to til tre Fod lang, og har et sneehvidt eller ogsaa ferskenfarvet Kjød, Tarroden (Caladium esculentum et macrorhizon), som vi nedenfor ville træffe paa Havaii som det vigtigste Næringsstof, og Tacca, som leverer et fortrinligt, sneehvidt Kraftmeel. Dengang havde Tahitieren endnu ikke Ananassen, Orangen og den peruanske Chirimoya; dog foruden Sukkerrøret, som

man tyggede formedelst den søde Saft, skjænkede forskjellige Frugttræer ham ypperlige Frugter. Den prægtige Vi (Spondias dulcis), det smukkeste og meest maleriske af alle polynesiske Træer, der henrykker Øiet ved sin hvide, kraftige Stamme, sin brede Krone, sit lysegrønne, fjerformede Løv og de guldgule Blommer med en behagelig syrlig Smag, som betynge dens Grene, er tilligemed Erythrina corallodendrum en af de sjeldne polynesiske Planter, som i den Aarstid, der svarer til vor Vinter, naar Solen med sine lodrette Straaler ophæver den nordlige Vendekreds, kaste deres Løv, en Fremtoning, der er saa meget mere besynderlig, som mange af vore europæiske Træer, der kaste deres Løv, blive immergrønne, naar man forplanter dem til et varmere Klima. Frugterne modnes i Mai og det i en saadan Overflødighed, at skjøndt Mennesker og Sviin fortære en betydelig Mængde, raadne næsten lige saa mange paa Jorden.

Den høie, skyggefulde, mørkegrønne, løvrige Jambuse (Eugenia malacencis) er prydet med skarlagenrøde Blomster og rosenrøde Frugter, saa store som Oranger, hvis søde, hvide Marv omtrent er ligesaa fast, som vore Æbler. Sydhavscastanien (Inocarpus edulis), som ligeledes har et mørkegrønt Løv, danner store Skove og udmærker sig i Skovlandskabet ved sin høie Væxt. Dens gule Blomster udbrede en behagelig Duft. Den modne, nyreformede Frugt, indeholder en Kjerne, der ligner vor Castanie og ligeledes af de Indfødte bliver stegt og spiist. De gamle Stammer af dette Træ blive meget tykke, og, som det ogsaa er Tilfældet med andre tropiske Træer, især Figentræerne, saaledes skyde de til alle Sider lodrette Udvæxter ligesom Lægter, der paa den skraa Jordbund, hvor Træet i Almindelighed voxer, tjene det til Støtte.

Ligesom mangen frugtbar Ager i Europa maa ødsle sine Kræfter til at frembringe den unyttige Tobak, saaledes vare ogsaa i Tahiti store Strækninger af Jorden beplantede med

Polynesiernes berygtede berusende Peberrod (Piper methysticum).

Til mere Nytte var Dyrkningen af Flaskegræskarret (Cucurbita lagenaria Linné) og Kuglegræskarret (C. pruriens), i hvilke man kunde gjemme Olie og andre flydende Ting; af Papirmorbærtræet (Morus papyrifera), af hvis fine indre Bark de fleste tahitiske Tøier bleve forfærdigede; af Bambusrøret (Arundo Bambus), som er let anvendelig til Medestænger og andre Redskaber; af Kølletræet (Casuarina equisetifolia), af hvis Træ de smukkeste og stærkeste Vaaben og Redskaber bleve forfærdigede; af den chinesiske Poppel (Hibiscus Rosa sinensis), af den skjønne Guettarda speciosa og især af den saakaldte Cap Jasmin (Gardenia stellata), som deels har meget smukke, deels herligt duftende Blomster, som Piger og unge Mænd pyntede sig med. Blandt de mange Træer, som skjænkede disse Øer Gavntømmer, maa man foruden Casuarinen, Brødfrugttræet, hvis lette Tømmer især er godt til at bygge Baade af, og Inocarpus o. s. v., især lægge Mærke til Kukui-(Aleurites Triloba) Tamanu- (Calophyllum Inophyllum) og Hututræet (Barringtonia speciosa).

Kukuitræet voxer saavel paa den smalle Kyst, som paa Bjergskraaningerne, hvor den udmærker sig ved sit brede Løv, der paa Bagsiden har brunt Lod. De steenhaarde Nødder indeholde en fed Kjerne og bleve forhen af Polynesierne brugt til Belysning, idet man stak dem paa en Træpind og lod dem brænde.

Tamanutræet, som ogsaa Cassuarinen, der begge have mørktfarvet Løv, plantede man omkring Gravene. Tømmeret, der har ligesaa nyttige Egenskaber, som vort Elmetræ, har en rødlig Farve og er næsten ligesaa smukt som Mahogni. Man brugte desuden Frugten til at farve gult med.

Hututræet, et høitstammet, skyggefuldt Træ, voxer i Mængde ved Havbredden og ved andre Vande. Dets Blade ... store, glatkantede og ægformede, og de mange hvide

Blomster med rosenfarvede Støvtraade have et pynteligt Udseende.

Man knuser Frugten og bedøver dermed Fiskene, for lettere at kunne fange dem; i lignende Øiemed bruger man ogsaa den stinkende Daphne foetida, den giftige Carse (Lepidium piscidium) og den bedøvende Galega littoralis. At anvende giftige Plantesafter paa denne Maade er iøvrigt vidt og bredt udbredt i den tropiske Zone, paa de ostindiske Øer og i Afrika, som ogsaa hos de vilde Stammer i Brasilien og Guyana.

Et Slags Sivgræs (Cyperus) med høit, tyndt Straa og tykt Ax, bruges til at bære Fiskefangsten, idet man stikker Straaet gjennem de smaa Fiskes Gjeller, som da glide ned til Axet og paa en Maade blive trukne paa Traad, og saaledes mageligt bæres.

Til Fiskefangsten forfærdigede man desuden de stærkeste Net og Toug af Sølvnelden (Urtica argentea) og af andre med stærke Trevler forsynede Planter.

Tahitieren benyttede til sin Klædning ogsaa mange af de vilde, indenlandske Planter. Af Pandanus tog han de palmeagtige Blade, og Barken af Hibiscus og flettede Maatter deraf, og paa Brødfrugttræet, saavelsom paa Figentræet forefandt han en netformet, indre Bark, som han kunde bruge til at forfærdige Tapaklæde, ligesom af Papirmorbærtræets Bark.

Den Kunst at farve var ikke Tahitieren fremmed, og hertil benyttede han forskjellige Slags Plantesafter; og selv for Lugtesandsen forstod han at berede Nydelser, thi ikke mindre end fjorten Arter af vilde Planter, blandt hvilke det gule Sandeltræ stod øverst, bleve anvendte til at gjøre Cokosolien vellugtende, hvormed han pleiede at salve sit Haar og sin Hud, ligesom de gamle Grækere hertil brugte Olietræets Frugter.

Han forstod at benævne hver Busk og hver Urt, der voxede paa Øerne, med et særegent Navn og aabenbarede

heri en fiin Jagttagelse af Planteriget, der endog savnes hos de meest cultiverede europæiske Folk.

Kunne de tahitiske Skove med Hensyn til forbausende Frodighed ikke nær sættes ved Siden af de brasilianske Skove — og det var heller ikke at vente, at der paa en Øes indskrænkede Rum skulde udfolde sig en saa utallig Mængde af Planteformer, som et umaadeligt Fastland kan frembringe — saa see vi dog allerede af den anseelige Række af de her anførte Planter, der paa forskjellig Maade ere nyttige, at Selskabsøernes Flora med fuldkommen Ret kan siges at være rig.

Men kun faa af de oprindelige Planter udmærke sig ved deres Blomsters Skjønhed og Duft eller ved Virksomhed som Lægemidler, thi Jordbundens overordentlige Frugtbarhed giver Vegetationen en altfor frodig Characteer, saa at Væxtens Kræfter mere udtømmer sig i at danne Løv og grovere Stoffer end til at frembringe de fine virksomme Safter, eller de aromatiske Blomsters glødende Farvepragt, som udmærker Floraen i mange Tropelande, der ere fattige paa Vand og i andre Henseender minbre begunstigede.

Udentvivl er dette ogsaa Aarsagen til, at Brødfrugttræet og den vilde Bjergpisan frembringe Frugter uden Frø og ere rige paa Meel og sødt Stof, hvilket paa andre Steder kun opnaaes ved den omhyggeligste Dyrkning.

De første europæiske Søfarende fandt der ikke andre Pattedyr end Rotter, Sviin og Hunde. Den tahitiske Hund, som levede af reen vegetabilsk Føde, var, naar den paa Landets Maade blev stegt mellem hede Stene, en meget velsmagende Spise; men ved Blanding med europæiske Racer er den oprindelige gode Beskaffenhed gaaet tabt, saa at man ganske har holdt op med at bruge den paa denne Maade.

Svinene ere fortræffelige, dog i den nuværende blandede Race er det ligeledes umuligt at opdage Spor af den oprindelige polynesiske. Denne havde spidse, opretstaaende

Øren, men nu hænge Ørelapperne næsten bestandigt slappe ned paa dem. Man lader dem løbe frit om, og de nære sig selv af Frugttræernes Overflødighed. Naar de ere kjede af at æde Planter gaae de for en Forandrings Skyld til Havets Kyst for at æde Skaldyr. Naar man indskiber dem som levende Proviant, er det nødvendigt at medtage en Mængde modne Cokosnødder som Foder til dem, da de ikke ville æde Korn eller det sædvanlige Svinefoder. Men er man forsynet med Cokosnødder, kunne de godt udholde Reisen og blive sjeldent syge eller døe. Tahitierne opkaldte alle de senere indførte Pattedyr efter deres egne; saaledes kaldte de f. Ex. de større Dyr buaa, Sviin; de mindre uri, Hund eller ioro, Rotte. Saaledes hed Oxen buaa tero, d. e. Svinet med den lange Hals, Hesten buaa-horo-fenua, d. e. Svinet, der løber hurtigt over Jorden; Gedebukken buaa-niho, d. e. Svinet med Tænder paa Hovedet. Abekatten, som de undertiden fik at see, kaldte de uri-taata, d. e. Hundemennesket, og Katten iore-pii-fore, d. e. Rotten, som kryber opad Huset.

Oxerne ere en smuk Race og ligne de engelske i Størrelse og Skikkelse, da Stammedyrene for det meste bleve indførte fra Ny-Sydwales. Nogle ere blevne vilde, men de fleste blive brugte som Huusdyr. Tahitierne have for længe siden aflagt den Fordom, som de i Begyndelsen nærede mod Oxekjød, og nyde nu med samme Velbehag Kjødet som Melken.

Hesten stammer fra Sydamerika, den bliver aldrig beslaaet, og kun brugt til at ride paa. Gederne ere meget talrige, men de Indfødte have en uovervindelig Modbydelighed for dem formedelst den stramme Lugt, og ville paa ingen Maade spise deres Kjød.

Alle Forsøg paa at indføre Faaret paa Tahiti ere mislykkede, da hverken Klimatet eller Græsgangene svare til dette Dyrs Tarv.

Hønen, moa, som Wallis og Cook allerede fandt der,

er endnu stedse Øernes nyttigste Fjederkræ. Man lader den løbe frit om og den trænger ikke til nogen Pasning. Man lægger den især til for at sælge den til de fremmede Skibe, og Æggene blive samlede til samme Brug. Kalkunske Høns og Ænder har man ogsaa indført, men ikke med stort Held. Derimod synes andre Fugle, som fandtes der, da Øerne bleve opdagede, nu at være forsvundne; f. Ex. den røde Honninggjøg (Melithreptes coccineus), som endnu findes paa Hawaii, en grøn langhalet Papegøie og en blaa Due, men som maaskee endnu leve skjulte i det Indre. Den smukke lille blaae Papegøie (evini) med hvidt Bryst og rødt Næb og Fødder, og som kun er saa stor som en Spurv, forekommer endnu meget ofte paa Cokospalmerne, hvis søde Blomster den suger.

Duen Kurukuru er ikke nær saa smuk som paa Nukahiva, dens Farver ere ikke saa stærke og især er den purpurrøde Top meget bleg.

Af Vandfugle findes der en større Mængde end af Landfugle; man finder vilde Ænder, Maager, Tossefugle med skifergraae Fjedre og røde Been, den sodfarvede Stormfugl (Procellaria fuliginosa), den plettede Isfugl (Alcedo rudis) og Søsvalen (Sterna stolida) af en Dues Størrelse, som let lader sig tæmme af de Indfødte og bliver foret med smaa Fiske.

Den blaae Heire (Ardea coerulea) og en mere almindelig Art af samme Familie med hvide Fjer, viser sig stundom paa det yderste Rev; de staae der paa deres eiendommelige Maade, ubevægelige som Støtter og lure paa Bytte, eller ile i rask Flugt til et andet Sted, hvor de haabe paa Fangst.

Den høitflyvende Fregatfugl bygger Rede paa Klipperne ved Kysten og fisker i de omgivende Vande. Man seer den ligesom Maagen ved vore Kyster ofte i stort Antal og med uophørligt Skrig at svæve over Havet, hvor et rigeligt Bytte lokker den. De Indfødte fange denne Fugl ved at klavre

op paa Klipperne, hvor den ruger. Dens Fjedre (især de lange, sorte Halefjedre) bleve tidligere brugte som Smykke for Høvdingerne. De fleste sorte Fjedre, som smykke de polynesiske Klædningsstykker i vore ethnographiske Museer, hidrøre fra Fregatfuglen.

Den ætheriske Tropikfugl (Phaeton æthereus) med lange, hvide Halefjedre, og den endnu smukkere Art (Ph. phoenicurus) med skarlagenrøde Halefjedre forekomme ligeledes paa Selskabsøerne, men de leve ganske og aldeles paa Havet, og søge til Land, ligesom Stormfuglene og Albatrossen, kun for at lægge Æg og ruge. De flyve ligeledes høit i Luften med et eiendommeligt pibende Skrig, som høres Dag og Nat, og hvoraf de af Søfolkene have faaet Navn af Baadsmand (Boatswain).

Den første Art er den sædvanligste, men begge to ere meget sjeldne i Sammenligning med andre Søfugle, og man seer næsten aldrig flere end tre eller fire paa eengang. Forhen stode disse Fugles Halefjedre, især de røde, i meget høi Pris. For at faae dem, besøgte man de smaa og ubeboede Øer i Gruppen paa den Tid, da Tropikfuglen ruger og lettest lader sig fange. Fuglen blev da taget af Reden, og naar man havde trukket de kostbare Halefjedre af, lod man den flyve igjen, for senere atter at kunne plyndre den. De smaa Øer, saasom Tetuaroa, Tubuai og andre, hvor der var mange af disse Fugle, tilhørte som Privat-Domainer de kongelige Høvdinger paa Tahiti.

Blandt de ved Kysterne forekommende Fiske, af hvilke Banks allerede kjendte 150 forskjellige Arter, kan man bemærke Haier, Sværdfiske, Boniter, Diodon, Lophius, Ostracion, Papegøiefiske, (Scarus), flyvende Fiske, Balistes o. s. v., altsaa som man seer, en ganske anden svømmende Verden end den, som lever i vore Farvande. Sugefiske af over en Fods Længde findes ikke sjelden i Havet udenfor Revene. De ere altsaa betydelig større end den berømte Remora i

hver Middag, naar Solen har naaet Meridianen, staaer Vandet høiest og falder, alt som Solen gaaer ned, lige til Midnat. Flodhøiden udgjør iøvrigt kun nogle Fod. Ebben løber med stor Hurtighed ud af Aabningerne i Revet, Floden derimod med ringe Styrke ind i Lagunen, en Følge af de mange Bække, som strømme ned i Havet.

Hvor Naturen allerede har gjort saa meget for Mennesket, kunde hans Flid med ringe Besvær fuldende dens skjønne Værk, betroe de nyttigste Planter til den villige Jordbunds frugtbare Skjød og faae dem igjen med mange Renter. Dog medens andre Nationer, som beboe ligesaa rige, ligesaa skjønne Øer, ikke kjendte dette lette Arbeide og af de europæiske Søfarende endnu bleve forefundne paa et saa lavt Trin af Barbari, at de næppe afhjalp den yderste Trang, var Tahitieren allerede gaaet saa langt frem i Cultur, at han ved Siden af de Frugter, som han skulde spise, tillige ogsaa plantede den Busk, der forsynede ham med Klædning, og den Blomst, hvis Duft han yndede. Foruden det velgjørende Brødfrugttræ, som forskaffede ham den bedste og rigeligste Føde, og som han plantede vidt og bredt paa Sletterne; foruden den høit voxende Cocospalme, hvis rynkede Stamme han med utrolig Behændighed forstod at klavre op ad ved at forbinde begge Fødder tæt over Anklerne med et Bastreb og saaledes stige op som paa en Stige; og foruden Pisanen, af hvilken der, foruden det i de høie Dale vildtvoxende Species, blev dyrket ikke mindre end tretten Varieteter, havde han endnu til sin Underholdning den søde Knoldrod af Bataten, en Art af Snerle (Convolvulus), den fortræffelige Yamsrod (Dioscorea alata), der bliver to til tre Fod lang, og har et sneehvidt eller ogsaa ferskenfarvet Kjød, Taroroden (Caladium esculentum et macrorhizon), som vi nedenfor ville træffe paa Havaii som det vigtigste Næringsstof, og Tacca, som leverer et fortrinligt, sneehvidt Kraftmeel. Dengang havde Tahitieren endnu ikke Ananassen, Orangen og den peruanske Chirimoya; dog foruden Sukkerrøret, som

man tyggede formedelst den søde Saft, skjænkede forskjellige Frugttræer ham ypperlige Frugter. Den prægtige Vi (Spondias dulcis), det smukkeste og meest maleriske af alle polynesiske Træer, der henrykker Øiet ved sin hvide, kraftige Stamme, sin brede Krone, sit lysegrønne, fjerformede Løv og de guldgule Blommer med en behagelig syrlig Smag, som betynge dens Grene, er tilligemed Erythrina corallodendrum en af de sjeldne polynesiske Planter, som i den Aarstid, der svarer til vor Vinter, naar Solen med sine lodrette Straaler ophæder den nordlige Vendekreds, kaste deres Løv, en Fremtoning, der er saa meget mere besynderlig, som mange af vore europæiske Træer, der kaste deres Løv, blive immergrønne, naar man forplanter dem til et varmere Klima. Frugterne modnes i Mai og det i en saadan Overflødighed, at skjøndt Mennesker og Sviin fortære en betydelig Mængde, raadne næsten lige saa mange paa Jorden.

Den høie, skyggefulde, mørkegrønne, løvrige Jambuse (Eugenia malacencis) er prydet med skarlagenrøde Blomster og rosenrøde Frugter, saa store som Oranger, hvis søde, hvide Marv omtrent er ligesaa fast, som vore Æbler. Sydhavscastanien (Inocarpus edulis), som ligeledes har et mørkegrønt Løv, danner store Skove og udmærker sig i Skovlandskabet ved sin høie Væxt. Dens gule Blomster udbrede en behagelig Duft. Den modne, nyreformede Frugt, indeholder en Kjerne, der ligner vor Castanie og ligeledes af de Indfødte bliver stegt og spiist. De gamle Stammer af dette Træ blive meget tykke, og, som det ogsaa er Tilfældet med andre tropiske Træer, især Figentræerne, saaledes skyde de til alle Sider lodrette Udvæxter ligesom Lægter, der paa den skraa Jordbund, hvor Træet i Almindelighed voxer, tjene det til Støtte.

Ligesom mangen frugtbar Ager i Europa maa ødsle sine Kræfter til at frembringe den unyttige Tobak, saaledes vare ogsaa i Tahiti store Strækninger af Jorden beplantede med

Polynesiernes berygtede berusende Peberrod (Piper methysticum).

Til mere Nytte var Dyrkningen af Flaskegræskarret (Cucurbita lagenaria Linné) og Kuglegræskarret (C. pruriens), i hvilke man kunde gjemme Olie og andre flydende Ting; af Papirmorbærtræet (Morus papyrifera), af hvis fine indre Bark de fleste tahitiske Tøier bleve forfærdigede; af Bambusrøret (Arundo Bambus), som er let anvendelig til Medestænger og andre Redskaber; af Kølletræet (Casuarina equisetifolia), af hvis Træ de smukkeste og stærkeste Vaaben og Redskaber bleve forfærdigede; af den chinesiske Poppel (Hibiscus Rosa sinensis), af den skjønne Guettarda speciosa og især af den saakaldte Cap Jasmin (Gardenia stellata), som deels har meget smukke, deels herligt duftende Blomster, som Piger og unge Mænd pyntede sig med. Blandt de mange Træer, som skjænkede disse Øer Gavntømmer, maa man foruden Casuarinen, Brødfrugttræet, hvis lette Tømmer især er godt til at bygge Baade af, og Inocarpus o. s. v., især lægge Mærke til Kukui-(Aleurites Triloba) Tamanu- (Calophyllum Inophyllum) og Hututræet (Barringtonia speciosa).

Kukuitræet voxer saavel paa den smalle Kyst, som paa Bjergskraaningerne, hvor den udmærker sig ved sit brede Løv, der paa Bagsiden har brunt Lod. De steenhaarde Nødder indeholde en fed Kjerne og bleve forhen af Polynesierne brugte til Belysning, idet man stak dem paa en Træpind og lod dem brænde.

Tamanutræet, som ogsaa Casuarinen, der begge have mørktfarvet Løv, plantede man omkring Gravene. Tømmeret, der har ligesaa nyttige Egenskaber, som vort Elmetræ, har en rødlig Farve og er næsten ligesaa smukt som Mahogni. Man brugte desuden Frugten til at farve gult med.

Hututræet, et høitstammet, skyggefuldt Træ, voxer i Mængde ved Havbredden og ved andre Vande. Dets Blade ere store, glatkantede og ægformede, og de mange hvide

Blomster med rosenfarvede Støvtraade have et pynteligt Udseende.

Man knuser Frugten og bedøver dermed Fiskene, for lettere at kunne fange dem; i lignende Øiemed bruger man ogsaa den stinkende Daphne foetida, den giftige Carse (Lepidium piscidium) og den bedøvende Galega littoralis. At anvende giftige Plantesafter paa denne Maade er iøvrigt vidt og bredt udbredt i den tropiske Zone, paa de ostindiske Øer og i Afrika, som ogsaa hos de vilde Stammer i Brasilien og Guyana.

Et Slags Sivgræs (Cyperus) med høit, tyndt Straa og tykt Ax, bruges til at bære Fiskefangsten, idet man stikker Straaet gjennem de smaa Fiskes Gjeller, som da glide ned til Axet og paa en Maade blive trukne paa Traad, og saaledes mageligt bæres.

Til Fiskefangsten forfærdigede man desuden de stærkeste Net og Toug af Sølvnelden (Urtica argentea) og af andre med stærke Trevler forsynede Planter.

Tahitieren benyttede til sin Klædning ogsaa mange af de vilde, indenlandske Planter. Af Pandanus tog han de palmeagtige Blade, og Barken af Hibiscus og flettede Maatter deraf, og paa Brødfrugttræet, saavelsom paa Figentræet forefandt han en netformet, indre Bark, som han kunde bruge til at forfærdige Tapaklæde, ligesom af Papirmorbærtræets Bark.

Den Kunst at farve var ikke Tahitieren fremmed, og hertil benyttede han forskjellige Slags Plantesafter; og selv for Lugtesandsen forstod han at berede Nydelser, thi ikke mindre end fjorten Arter af vilde Planter, blandt hvilke det gule Sandeltræ stod øverst, bleve anvendte til at gjøre Cokosolien vellugtende, hvormed han pleiede at salve sit Haar og sin Hud, ligesom de gamle Grækere hertil brugte Olietræets Frugter.

Han forstod at benævne hver Busk og hver Urt, der voxede paa Øerne, med et særegent Navn og aabenbarede

heri en fiin Jagttagelse af Planteriget, der endog savnes hos de meest cultiverede europæiske Folk.

Kunne de tahitiske Skove med Hensyn til forbausende Frodighed ikke nær sættes ved Siden af de brasilianske Skove — og det var heller ikke at vente, at der paa en Øes indskrænkede Rum skulde udfolde sig en saa utallig Mængde af Planteformer, som et umaadeligt Fastland kan frembringe — saa see vi dog allerede af den anseelige Række af de her anførte Planter, der paa forskjellig Maade ere nyttige, at Selskabsøernes Flora med fuldkommen Ret kan siges at være rig.

Men kun faa af de oprindelige Planter udmærke sig ved deres Blomsters Skjønhed og Duft eller ved Virksomhed som Lægemidler, thi Jordbundens overordentlige Frugtbarhed giver Vegetationen en altfor frodig Characteer, saa at Væxtens Kræfter mere udtømmer sig i at danne Løv og grovere Stoffer end til at frembringe de fine virksomme Safter, eller de aromatiske Blomsters glødende Farvepragt, som udmærker Floraen i mange Tropelande, der ere fattige paa Vand og i andre Henseender mindre begunstigede.

Udentvivl er dette ogsaa Aarsagen til, at Brødfrugttræet og den vilde Bjergpisan frembringe Frugter uden Frø og ere rige paa Meel og sødt Stof, hvilket paa andre Steder kun opnaaes ved den omhyggeligste Dyrkning.

De første europæiske Søfarende fandt der ikke andre Pattedyr end Rotter, Sviin og Hunde. Den tahitiske Hund, som levede af reen vegetabilsk Føde, var, naar den paa Landets Maade blev stegt mellem hede Stene, en meget velsmagende Spise; men ved Blanding med europæiske Racer er dens oprindelige gode Beskaffenhed gaaet tabt, saa at man ganske har holdt op med at bruge den paa denne Maade.

Svinene ere fortræffelige, dog i den nuværende blandede Race er det ligeledes umuligt at opdage Spor af den oprindelige polynesiske. Denne havde spidse, opretstaaende

Øren, men nu hænge Ørelapperne næsten bestandigt slappe ned paa dem. Man lader dem løbe frit om, og de nære sig selv af Frugttræernes Overflødighed. Naar de ere kjede af at æde Planter gaae de for en Forandrings Skyld til Havets Kyst for at æde Skaldyr. Naar man indskiber dem som levende Proviant, er det nødvendigt at medtage en Mængde modne Cokosnødder som Foder til dem, da de ikke ville æde Korn eller det sædvanlige Svinefoder. Men er man forsynet med Cokosnødder, kunne de godt udholde Reisen og blive sjeldent syge eller døe. Tahitierne opkaldte alle de senere indførte Pattedyr efter deres egne; saaledes kaldte de f. Ex. de større Dyr buaa, Sviin; de mindre uri, Hund eller ioro, Rotte. Saaledes hed Oxen buaa tero, d. e. Svinet med den lange Hals, Hesten buaa-horo-fenua, d. e. Svinet, der løber hurtigt over Jorden; Gedebukken buaa-niho, d. e. Svinet med Tænder paa Hovedet. Abekatten, som de undertiden fik at see, kaldte de uri-taata, d. e. Hundemennesket, og Katten iore-pii-fore, d. e. Rotten, som kryber opad Huset.

Oxerne ere en smuk Race og ligne de engelske i Størrelse og Skikkelse, da Stammedyrene for det meste bleve indførte fra Ny-Sydwales. Nogle ere blevne vilde, men de fleste blive brugte som Huusdyr. Tahitierne have for længe siden aflagt den Fordom, som de i Begyndelsen nærede mod Oxekjød, og nyde nu med samme Velbehag Kjødet som Mælken.

Hesten stammer fra Sydamerika, den bliver aldrig beslaaet, og kun brugt til at ride paa. Gederne ere meget talrige, men de Indfødte have en uovervindelig Modbydelighed for dem formedelst den stramme Lugt, og ville paa ingen Maade spise deres Kjød.

Alle Forsøg paa at indføre Faaret paa Tahiti ere mislykkede, da hverken Klimatet eller Græsgangene svare til dette Dyrs Tarv.

Hønen, moa, som Wallis og Cook allerede fandt der,

er endnu stedse Øernes nyttigste Fjederkræ. Man lader den løbe frit om og den trænger ikke til nogen Pasning. Man lægger den især til for at sælge den til de fremmede Skibe, og Æggene blive samlede til samme Brug. Kalkunske Høns og Ænder har man ogsaa indført, men ikke med stort Held. Derimod synes andre Fugle, som fandtes der, da Øerne bleve opdagede, nu at være forsvundne; f. Ex. den røde Honninggjøg (Melithreptes coccineus), som endnu findes paa Hawaii, en grøn langhalet Papegøie og en blaa Due, men som maaskee endnu leve skjulte i det Indre. Den smukke lille blaae Papegøie (evini) med hvidt Bryst og rødt Næb og Fødder, og som kun er saa stor som en Spurv, forekommer endnu meget ofte paa Cokospalmerne, hvis søde Blomster den suger.

Duen Kurukuru er ikke nær saa smuk som paa Nukahiva, dens Farver ere ikke saa stærke og især er den purpurrøde Top meget bleg.

Af Vandfugle findes der en større Mængde end af Landfugle; man finder vilde Ænder, Maager, Tossefugle med skifergraae Fjedre og røde Been, den sodfarvede Stormfugl (Procellaria fuliginosa), den plettede Isfugl (Alcedo rudis) og Søsvalen (Sterna stolida) af en Dues Størrelse, som let lader sig tæmme af de Indfødte og bliver foret med smaa Fiske.

Den blaae Heire (Ardea coerulea) og en mere almindelig Art af samme Familie med hvide Fjer, viser sig stundom paa det yderste Rev; de staae der paa deres eiendommelige Maade, ubevægelige som Støtter og lure paa Bytte, eller ile i rask Flugt til et andet Sted, hvor de haabe paa Fangst.

Den høitflyvende Fregatfugl bygger Rede paa Klipperne ved Kysten og fisker i de omgivende Vande. Man seer den ligesom Maagen ved vore Kyster ofte i stort Antal og med uophørligt Skrig at svæve over Havet, hvor et rigeligt Bytte lokker den. De Indfødte fange denne Fugl ved at klavre

op paa Klipperne, hvor den ruger. Dens Fjedre (især de lange, sorte Halefjedre) bleve tidligere brugte som Smykke for Høvdingerne. De fleste sorte Fjedre, som smykke de polynesiske Klædningsstykker i vore ethnographiske Museer, hidrøre fra Fregatfuglen.

Den ætheriske Tropikfugl (Phaeton æthereus) med lange, hvide Halefjedre, og den endnu smukkere Art (Ph. phoenicurus) med skarlagenrøde Halefjedre forekomme ligeledes paa Selskabsøerne, men de leve ganske og aldeles paa Havet, og søge til Land, ligesom Stormfuglene og Albatrossen, kun for at lægge Æg og ruge. De flyve ligeledes høit i Luften med et eiendommeligt pibende Skrig, som høres Dag og Nat, og hvoraf de af Søfolkene have faaet Navn af Baadsmand (Boatswain).

Den første Art er den sædvanligste, men begge to ere meget sjeldne i Sammenligning med andre Søfugle, og man seer næsten aldrig flere end tre eller fire paa eengang. Forhen stode disse Fugles Halefjedre, især de røde, i meget høi Pris. For at faae dem, besøgte man de smaa og ubeboede Øer i Gruppen paa den Tid, da Tropikfuglen ruger og lettest lader sig fange. Fuglen blev da taget af Reden, og naar man havde trukket de kostbare Halefjedre af, lod man den flyve igjen, for senere atter at kunne plyndre den. De smaa Øer, saasom Tetuaroa, Tubuai og andre, hvor der var mange af disse Fugle, tilhørte som Privat-Domainer de kongelige Høvdinger paa Tahiti.

Blandt de ved Kysterne forekommende Fiske, af hvilke Banks allerede kjendte 150 forskjellige Arter, kan man bemærke Haier, Sværdfiske, Boniter, Diodon, Lophius, Ostracion, Papegøiefiske, (Scarus), flyvende Fiske, Balistes o.s.v., altsaa som man seer, en ganske anden svømmende Verden end den, som lever i vore Farvande. Sugefiske af over en Fods Længde findes ikke sjelden i Havet udenfor Revene. De ere altsaa betydelig større end den berømte Remora i

Middelhavet, om hvilken der er fortalt saa mange Fabler, som om alle underligt formede Dyr.

Haierne henhøre fordetmeste til den brune eller hvide Art (Squalus carcharias), som træffes overalt i det tropiske Ocean. De besidde deres Slægts hele Graadighed, men blive sjelden længere end 8 Fod. Kjødet spises af Insulanerne, og Leveren ansees som en udmærket Lækkerbid.

Djævlerokken eller Søbjævlen forekommer ligeledes ved Selskabsøerne. Dette Skrækkebillede lever sammen i Flokke, svømmer hurtigt og kommer tidt op paa Overfladen, hvor deres sorte Ryg seer ud som et fladt Klippeskjær. Den bliver 12 til 15 Fod bred, og Lesson fik af en Fisker fra Borabora en Hale af dette Dyr, som var 5 Fod lang. Øboerne fange Djævlerokken med Harpuner og bruge dens skarpe Hud til at polere og file med.

Blandt de talrige smaa Fiske med glimrende Farver og selsomme Skabninger, der sværme omkring Skjærene, er især den blodrøde, sortstribede Scorpæne (Scorpæna antennata) bemærkelig; ved dens talrige lange Pigge har den langt mere Lighed med et Søæble end med en Fisk.

Skjøndt Skildpadderne ikke ruge paa disse Kyster, saa finder man dem dog ofte i Nabolaget i andre Vande, og ikke sjeldent komme de svømmende ind i Lagunerne. Der findes ingen Slanger i Skovene paa Selskabsøerne, derimod smutte smaa Firbeen om i det raslende Løv, og den store guulplettede Gecko løber hurtigt op ad Hytternes Vægge og renser Tagene for Insecter.

Blandt de talrige Crustaceer er en Hyas mærkværdig, for med større Sikkerhed at overraske sit Bytte, bedækker den sig med Coralsand, Dynd og udgaaede Plantedele. Hertil hjælpes den derved, at hele Overfladen af Skallen og Benene ere forsynede med stive, krumme Børster eller Pigge, som holde fast paa det fremmede Dække, medens den lader sine Øine, der sidde paa lange Stilke, kigge ud derover.

Lignende Krigspuds anvendes som bekjendt af mange

Femtende Kapitel.

Beboerne paa Tahiti.

Deres forskjellige Udseende. — Pynt. — Tatoveringen. — Beskrivelse af denne Operation. — Klædedragt. — Forfærdigelse af Tapaklædet. — Kunstfærdighed i at farve dette. — Pene Maatter og Kurve — Medesnore og Net. — Medekroge af Perlemoder. — Bygning af Hytter. — Offentlige Huse. — Særegne Hovedpuder. — Stole, kaldede Iris. — Fade eller Umetis. — Papahia. — Peuu. — Fata. — Tahitiernes Næringsmidler. — Musikalske Instrumenter. — Sange. — Væddekampe. — Bryden. — Nævekamp. — Dandse. — Svømning i Brændingen. — Stor Færdighed i at bygge Baade. — Kanoer af forskjellig Art. — Græsseligt Skibbrud. — Tahitiernes Kundskab i Seiladsen. — Regjeringsform. — Rangclasser. — Guddommelige Æresbeviisninger mod Kongen. — Hyldingsfest. — Menneskeoffer. — Mythologie. — Oro, Krigsguden. — Hiro, Havguden. — Tiierne. — Afgudsbilleder og disses Smykke af røde Fjer. — Templernes Størrelse. — Trolddom. — Besværgelser. — Orakler. — Begreber om et tilkommende Liv. — Begravelser. — Forster bedømmer Tahitierne for gunstigt. — Grusom Krigsførelse. — Menneskeoffere. — Slag. — Rautierne. — Areoiernes Selskab. — Børnemord. — Letsindighed i ægteskabelige Forhold.

De tahitiske Øer gjorde ved deres maleriske Omrids og deres tropiske Planteverdens Pragt det behageligste Indtryk paa de europæiske Søfarende, som først besøgte dette hidtil ubekjendte Paradis, men deres Indbyggere stillede sig med Hensyn til legemlig Skjønhed og ydre Anstand i et ikke mindre fordeelagtigt Lys.

Mændene vare store, stærke og velvoxne, og de fornemmere Qvinders Statur overgik i Almindelighed den

europæiske Middelhøide, medens Qvinderne i de la
Stænder vare noget mindre.

Deres naturlige Hudfarve var bruun, af det Sl
som ofte i Europa foretrækkes for den smukkeste hvid
røde Farve; den var noget mørkere hos dem, som m
udsætte sig for Vind og Sol, ulige lysere hos de forn
mere Klasser, der tillige udmærkede sig ved finere
sigtstræk.

Ansigtet havde en tiltalende, behagelig Form, uden
fremstaaende Kind- og Pandebeen, som udmærke den m
golske Typus; det eneste Træk, som ikke svarede til
Begreber om Skjønhed, vare de noget tykke opkastede L
og den noget platte Næse; men ved de udtryksfulde Ø
især hos Qvinderne, erstattedes rigeligt denne Mangel,
ogsaa ved de blændende hvide, regelmæssige Tænder.

Haaret var i Almindelighed kulsort og stridt; dog
dens Mændene i andre Lande, hvis Indbyggere har
langt Hovedhaar, klippe dette kort af, og Qvinderne
det groe saa frodigt som muligt, fandt her det Mod
Sted, da det smukke Kjøn bar det kort afskaaret, og M
dene, med Undtagelse af Fiskerne, lode det hænge lang
ad Skuldrene eller bandt det i en Knude paa Issen.
den vilde Indbygger paa Ildlandet, der ikke engang
Naturdrift nok til at hytte sig mod Kulden, dog allig
drevet af den Mennesket medfødte Forfængelighed, for
paa at smykke sin udmarvede Figur ved et Been gje
Næsebrusken eller et Halsbaand af Muslinger, saa kan
nok begribe, at Tahitieren, den mere dannede Søn
lykkeligere Natur, maatte have Lyst til ved Smykker af
skjellig Art at forhøie sin medfødte Skjønhed. Han sa
sine Haar med Olie af Cokosnødden, satte pyntelige Kr
af Fjedre paa sit Hoved og Blomster i sit Øre, der s
smigrede Øiet ved deres levende Farver, som Lugtesa
ved deres vellugtende Duft.

Endnu mere mærkværdig var Tatoveringen, en Pry

der kun kunde erhverves ved at underkaste sig de heftigste Smerter. Tatoveringen forefindes ikke alene hos de fleste Polynesiere, paa enhver Øgruppe noget afvigende i Tegning, men ogsaa hos de vilde Indianere i Nordamerika og hos Malayerne i det indiske Hav. Snart ere Tegningerne udførte med større og snart med mindre Omhu, snart ere de mesterligt udførte og snart bestaae de kun af faa Streger. Tahitierne underkastede sig gjerne den Pine, paa de følsomste Steder af Legemet at lade sig prikke tilblods, for dernæst at kunne indgnide Puncterne med en sorteblaa Farve, der bestod af den fede Sod af brændte Tukuinødder, og disse Puncter forsvandt aldrig siden. Denne sælsomme Operation blev hos begge Kjøn foretaget mellem det 12te og 14de Aar, og i forskjellige Figurer, alt efter Patientens Rang. Qvadrater, Cirkler, Halvmaaner og uformelige Afbildninger af Mennesker, Fugle og Hunde vare paa denne Maade prægede paa Arme og Been; men meest pyntet var dog Ryggen, hvor der snoede sig brede Buer med takkede Kanter, den ene over den anden lige til de korte Ribbeen. Man viste de Fremmede med Stolthed disse Ornamenter, enten for deres Skjønheds Skyld, eller forbi man gjerne vilde prale med dem som Beviis paa den Standhaftighed, hvormed man havde udholdt Smerterne. Ansigtet var ganske frit. Den engelske Naturforsker Banks var selv nærværende, da en 13-aarig Pige blev tatoveret. Det Instrument, som man brugte hertil, havde 30 Tænder, og ethvert Slag, der idetmindste blev gjentaget 100 Gange i Minutet, bragte Blodet til at flyde. Et Qvarteerstid udholdt Pigebarnet denne Pine med stoisk Taalmodighed, men nu blev Smerten ved de utallige Stik saa utaalelig, at hun først sagte klynkede, derpaa græd, og tilsidst jamrede og skreg og bad Kunstneren indstændigt om dog endelig at lade hende være fri. Men han var ubønhørlig, og da hun begyndte at sparke om sig, holdt to Qvinder paa hende, og gav hende af og til et dygtigt Rap.

Da Banks efter en Times Forløb gik bort, var Operationen endnu ikke færdig, skjøndt den kun var udført paa den ene Side; paa den anden Side var hun allerede puncteret, og Buerne paa Ryggen og Lænderne, som de satte deres største Stolthed i, og som foraarsage de største Smerter, vare endnu tilbage.

Tahitiernes Klædning bestod af Tapaklæde; da det ikke kunde taale Fugtighed, bares det kun i tørt Veir, og forskjellige Slags Maatter tjente til Legemets Bedækning, naar det regnede.

Det var een af Qvindernes Hovedforretninger at forfærdige Tapa, og dette vidnede om en beundringsværdig Kunstflid. Tøiet blev forfærdiget af tre forskjellige Planters indre Bark; Papirmorbærtræet leverede den fineste Sort, Brødfrugttræet forsynede især de lavere Folkeclasser med Klæde, og et vildt Figentræ afgav et Stof, der vel var noget grovere, ikke saae saa godt ud og var mindre blødt, men dog af større Værdi, da det kunde taale Fugtighed. Dette Klæde, der tillige var det sjeldnere, brugte Høvdingerne som Morgendragt.

Den afskallede Bark blev udblødt i Vand og derpaa skrabet med en Muslingskal, saa at kun de lange Basttrevler bleve tilbage. Derpaa bleve disse lagte paa et langt Bræt og taktmæssigt, ligesom naar man tærsker, med firkantede Træhammere eller Banketærskeler, hvis fire Sider havde Skurer af fire forskjellige Breder, saaledes bankede, at man begyndte med den Side, som havde de groveste Skurer og endte med de fineste, som gjorde, at Tøiet saae ud, som om det var vævet. Ved at lægge flere Stykker over hinanden og derpaa banke dem, kunde Tøiet gjøres saa tykt, som man ønskede. Hovedegenskaberne ved Tapa var Blødhed, og at det var en for det varme Klima passende kølig Dragt; dets Hovedfeil var, at det sugede Vandet til sig som Papir og var næsten ligesaa skjørt; og derfor maatte Qvinderne anvende en stor Deel af deres Tid til at forfærdige, hvad man

trængte til. Det paa denne Maade forfærdigede Klæde blev farvet enten rødt, guult, bruunt eller sort. Den smukkeste Farve var det Røde, som ogsaa var mærkværdig derved, at man fik det ved at blande to forskjellige Plantesafter, som hver for sig ikke vare røde. Man heldte nemlig den mælkehvide Saft af et vist Figentræ paa Bladene af Cordia Sebestina, og naar disse tilstrækkeligt vare opbløbte, pressede man dem, og den blandede Saft, som man saaledes fik, var det skinnende Røde, hvormed sædvanligviis kun Bræmmene af det tyndere Klæde bleve farvede; ved de tykkere Tøier farvede man hele den ene Side dermed.

De fornemmere Qvinders fuldstændige Dragt bestod af flere Stykker Tapaklæde, som hverken blev tilskaaret i bestemte Former eller syet sammen. Et Stykke, omtrent 2 Alen bredt og 11 Alen langt, blev flere Gange slynget om Hofterne, saa at det hængte ned som et Skjørt; det kaldtes Parou. Et andet Klædningsstykke, omtrent 1½ Alen langt og 1 Alen bredt, lignede meget den peruanske eller chileniske Poncho, da det havde en Aabning i Midten, hvorigjennem man kunde putte Hovedet. Dette Klædningsstykke kaldte man Tiputa, og det hængte altsaa paa Skuldrene, det halve foran og det halve bagved, og var aabent paa begge Sider, saa at man kunde frit bevæge Armene. Mændene bare ligeledes et Stykke Tapa om Hofterne, men lode det ikke hænge ned som et Skjørt, men gjorde det fast mellem Benene omtrent som et Par Buxer. Naar Dagen var varm, havde de intet andet paa end denne saakaldte Maro, og Qvinderne nøiedes ligeledes i den hede Tid med en tynd Parou.

Da alle Rangclasser bare det samme Klædningsstof, saa udmærkede de Fornemmes Luxus sig kun ved den større Masse, som de anvendte til deres Dragt. Høvdingerne f. Ex. svøbte, især naar de skulde gjøre høitidelige Besøg, saa meget Tapaklæde om Hofterne, som kunde have været nok til 10—12 Personers Beklædning, og kastede tillige et Par

større Stykker som Kapper eller Skuldrene, medens den Fattige maatte nøies med den simpleste Maro.

De fineste Maatter, der bleve brugte til Klædedragt, flettedes af Blade af Pandanustræet eller af Basten af Hibiscus; de grovere, der bleve brugte til at ligge og sidde paa, flettede man af forskjellige Slags Bark og Græsstraa. Heri saavel som i at forfærdige mange Slags Kurve vare Tahitierne saa dygtige, at deres Arbeider i denne Henseende overgik Alt, hvad Europa kunde frembringe.

Da der kun var faa Pattedyr og Landfugle, havde de kun ringe Leilighed til Jagt, men det fiskerige Hav tilbød dem et saa meget rigeligere Bytte og maatte til Fangsten deraf saa meget mere vække deres Kunstflid. De forfærdigede saaledes f. Ex. af Erowa, en Nelbeart, der groer paa Bjergene og derfor kun med Besvær bliver samlet, Medesnore af en saadan Godhed, at de kunne fastholde de kraftigste og meest levende Fisk, f. Ex. Boniter og Albicorer, der upaatvivleligt i kortere Tid end et Minut vilde have sønderrevet de stærkeste Silkesnører af den dobbelte Tykkelse.

Af en bred, grov Græsart blev forfærdiget et Net med store Masker, omtrent i Omfang som en stor Sæk og 60 til 80 Favne langt; dette blev i lavt, roligt Vand slæbt afsted, og holdt sig ved sin egen Tyngde saa nær ved Bunden, at næsten ingen Fisk kunde undslippe.

Et Slags Medekrog af det glimrende Perlemoder, forsynet med en Dusk hvide Hundehaar, saa at det havde nogen Lighed med en Fiskehale, tjente baade som Krog og Madding og blev slæbt efter Baaden i Vandet. Fiskeren holdt Øie med Fuglenes Flugt, da disse altid pleie at følge Boniternes Sværme, og han styrede derfor sin Piroge efter disse sikkre Veivisere, og kom næsten altid hjem med et rigeligt Bytte.

Andre Medekroge af Perlemoder eller lignende haarde Muslinger, der rigtignok ikke som vore havde Modkroge, men hvis Spidser vare bøiede indad og som vare af for-

ellig Størrelse, bleve anvendte til at fange de fleste øvrige ske. Knap i et Qvarteerstid kunde de ved Hjælp af de rde Coraller, der tjente som File, forfærdige en saadan dekrog. Om Natten bleve Fiskene i de mere lavvandede ner ved Fakkelskin stangede med Harpuner, som man erdigede af lange Rør og forsynede med Spidser af dt Træ. At de brugte Plantesafter til Fiskefangst er ede i forrige Kapitel omtalt.

Skjøndt Husene eller Hytterne vare meget simple i s Bygningsart, saa havde de den Forbeel at være meget ende for Klimaet, en Egenskab, som mange europæiske tbygninger savne. De udgjorde en langagtig Fiirkant, ede paa tre paralelle Rækker af Piller af Brødfrugttræ, hvilke den midterste Række var den høieste, og det til e Sider skraae Tag var saa kunstigt tægget med Palme-de, at den stærkeste Skylregn ikke kunde trænge igjennem. dt om Hytten, som i Midten i det høieste var 9 Fod paa Siderne kun 3½ Fod høi, blev Skoven kun ryddet langt, som det var nødvendigt til at forhindre, at Taget beskadiget ved Regnvandet, der dryppede fra Grenene; r man kom ud af Huset, stod man strax i Brødfrugt-Palmeskovenes Skygge, og da Bygningens Sider rundtom e aabne, kunde den kølige Luftning, fra hvilken Side den kom, uhindret trænge ind. Gulvet blev bestrøet med et e Tommer høit Lag af tørrede Planter; her udbredte n Maatter, og paa disse sov Indbyggerne, indsvøbte i es Kapper. Hyttens Indre havde ingen særskilte Afde-der eller Kamre, thi hos et Folk, der levede saa enfoldigt, vedes ingen afskilte Værelser, og desuden havde de i es Sprog intet Ord for Undseelse. Dog havde Høvdin-ne foruden deres sædvanlige Boliger andre mindre Hytter, e kunde flyttes fra eet Sted til et andet og reises som lte, og som paa Siderne vare lukkede med Blade af Co-træet, dog ikke saa tæt, at Lufttrækket derved blev holdt e. I Nærheden af Huset paa en Plads med Gjerde om-

kring var der opreist Stænger forsynede med Kroge, hvorpaa man hængte Kurve og Poser med Levnetsmidler for at bevare dem for de graadige Rotter.

Skure af lignende Bygning som Boligerne brugtes til at beskytte Baadene mod Veirligets Indflydelse, dog med den Forskjel, at deres Tag naaede lige ned til Jorden.

Foruden Familieboligerne fandtes der ogsaa store Communehuse, som ofte vare 200 Fod lange, 30 Fod brede og under Rygningen 20 Fod høie, og som benyttedes til Raadsforsamlinger og andre offentlige Sammenkomster.

Det simple Bohave bestod næsten kun af Kurve og Maatter, og de Fornemme og Rige brammede med store Forraad af Tapa, der laae i Baller, og som de skyldte deres qvindelige Vasallers Flid. Foruden en Sovemaatte brugte de ogsaa en Hovedpude, men denne bestod ikke, som man skulde troe, af et blødt Bolster, men det var kun en Skammel af det haardeste Træ, omtrent en Fod lang, fir[e] til fem Tommer høi og udhulet paa den øverste Side, sa[a] at den passede til Hovedet. Skjøndt man sædvanligviis sa[d] paa Maatter med korslagte Been, saa brugte man dog ogsaa en Stol (iri eller nohoroa), som i Skikkelse lignede Hovedpuden, men var meget større og udhugget af en eneste Blok. I Almindelighed valgte man Tamanu-Træets haarde Ved, og uhyre store Træer bleve ofte fældede til dette Brug. Ellis saae saadanne Stole 4 til 5 Fod lange, 3 Fod brede og ved hver Ende 3 Fod 6 Tommer høie, som dog vare udhuggede kun af en eneste Træstamme. Overfladen var [i] Midten udhulet, saa at den lignede en Halvmaanes Krumning, og kun een Person kunde sidde derpaa, hvor stor saa iri'en var. Dette Meubel blev altid omhyggeligt poleret, og da Træet i Farve og Fasthed ligner det fineste Mahagoni, saa var det, skjøndt det var saa simpelt, en ganske passende og ret kostbar Prydelse for en Høvdings Bolig, især naar man betænker det uhyre Arbeide.

Overeensstemmende med den Besøgendes Rang bød man denne en større eller mindre iri at sidde paa.

Fadene (Umeti) bleve ligeledes forfærdigede af poleret Tamanutræ. De største af dem, som man snarere kunde kalde Truge, vare 6 til 8 Fod lange, 1½ Fod brede og 12 Tommer dybe, tilhørte naturligviis Høvdingerne og bleve kun brugte ved store Gjæstebud og offenlige Høitideligheder. De sædvanlige meget mindre Umetier, som ligeledes med alle deres fire Been vare skaarne ud af eet Stykke, benyttedes især til Fade, paa hvilke man anrettede de stegte Spiser ved Middagsmaaltidet.

Paa en lav Blok, der stod paa fire korte Been og havde en blankpoleret Overflade, den saakaldte Papahia, bleve Brødfrugterne, Bananerne eller Tarorødderne stampede og knuste med den saakaldte Penu, en kort Morterstøder af sort Basaltsteen.

Man gjemte Drikkevandet i store udhulede Græskar, som bleve ophængte paa Hyttens Stolper i Net af Cokostraad. Man gjorde Drikkekar af fuldt udvoxne, endnu ikke ganske modne Cokosnødskaller, som da vare saa bløde, at man kunde skrabe dem, saa at de næsten bleve gjennemsigtige.

Man brugte den saakaldte Fata, en Stang forsynet med flere Knager og en Skure i Spidsen, til derpaa at hænge Kurvene med Fødevarer og Fade. Omtrent en Fod fra Jorden var der en rund Brikke, som paa den underste Side var concav for at holde Rotter og Muus borte. Man anvendte megen Omhyggelighed paa at forfærdige dette Stativ, som udgjorde eet af de peneste Meubler i en tahitisk Huusholdning.

Alle disse Meubler og Redskaber bleve holdte meget pyntelige, som da overhovedet Tahitieren lægger meget Vind paa en Reenlighed, som man forgjæves vilde søge hos mange europæiske Folkeslag. Før og efter hvert Maaltid vaskede han sine Hænder og sit Ansigt, og tre Gange dagligt badede

han hele sit Legeme i Floden eller i Lagunens lunkne Vand. I forrige Kapitel har jeg allerede omtalt den tahitiske Kogekunst, jeg vil derfor her indskrænke mig til den Bemærkning, at de Sviin og store Fiske, som paa tahitisk Maade vare stegte, forekom Capitain Cook og hans Ledsagere mere velsmagende, end naar de vare tillavede paa engelsk Maneer. Tahitiernes vigtigste Spise bestod dog i vegetabilsk Føde, især Brødfrugter; og for at faae disse, behøvede man kun at stige op i et Træ. Thi naar en Tahitier sit hele Liv igjennem kun plantede ti Afslæggere, hvilket vist næppe udfordrede en Times Arbeide, saa havde han, som den store Jordomseiler bemærker, opfyldt sin Pligt mod sig selv og sine Efterkommere lige saa fuldstændigt og rigeligt, som en Indbygger under vor ublide Himmel, der hele sit Liv i Vinterens Kulde har pløiet, i Sommerens Hede høstet, og ikke blot forsyner sit eget Huus med Brød, men ogsaa møisommeligt sammensparer lidt rede Penge til sine Børn. I 7—8 Maaneder af Aaret plukker man Frugterne af Træet og spiser dem friske; men til Vinterforraad plukker man Frugterne af, før de ere fuldkommen modne, og nedlægger dem i en dyb, med Stene brolagt Kule, hvor de gjæres til en Deig (Mahai). Hverken denne Mahai eller den friske Frugt kan man spise raae, men den uspiselige Skal maa tages af og det pibede, meelagtige Kjød maa ristes eller steges.

Skjøndt det altsaa koster ringe Møie, saa gad Sydlænderen, der finder saa stort Behag i at dovne, dog gjerne være fri derfor, og han drømte sig derfor i sit Paradiis en Brødfrugt, som ikke behøvede at tillaves, men kunde plukkes og spises frisk af Træet. „Denne fortræffelige Legende," siger Forster, „er maaskee et godmodigt Indfald af en Præst i det hyggelige Øieblik, da et Par af hans Tjenere, efter Landets Sædvane, vexelviis stoppede ham Haandfulde af den ædle Brødfrugt, den søde Pisang og den velsmagende Svinesteg i Munden. Han undte ibetmindste Lægfolk den samme lykkelige Ro, i hvis Nydelse han befandt sig saa vel".

For Havets Frembringelser havde Tahitierne en stor
ɔrkjærlighed, og at fange dem var een af Folkets Hoved-
skjæftigelser, hvortil de som sagt betjente sig af meget kun-
ge Redskaber. De smaa Fisk bleve spiste raae, og ligeledes
'e blot de forskjelligste Crustaceer og Muslinger, men ogsaa
:alepher (Vandmænd), skjøndt de sidste stundom vare saa
ge, at man først kunde tygge dem, naar man havde ladet
m raadne.

Den almindelige Sauce var Søvand, der blev gjemt i
ɪre Bambusrør af dem, der boede noget længere fra Havet,
:n ellers hentet frisk til ethvert Maaltid. Man blandede
t tidt med Kjerner af Cocosnødden som ved Gjæring var
eltet sammen til et harsk Smør, og denne ramme Dyp-
lse, som i Begyndelsen forekom Europæerne meget mod-
delig, blev snart saa yndet af dem, at de, især til Fisk,
:etrak den for deres egne Saucer.

De drak kun Vand eller Mælken af Cocosnødder, thi
:uden den berygtede Kawa, hvis Brug kun fandt Sted
ɔ høitidelige Leiligheder og var forbeholdt de Fornemmere,
r den fordærvelige Kunst, ved Gjæringsproces at tilberede
:usende Drikke, dem endnu ganske fremmed. Hos et saa
ɪgjængeligt Folk var det mærkværdigt nok at see, at de al-
g fandt Glæde i at spise sammen; enhver holdt sit Maaltid
:rskilt og taus.

For Qvinderne blev der endogsaa lavet Mad særskilt.
gen vidste at angive Grunden til denne mærkværdige Skik,
n deres Forfædre sandsynligviis havde bragt med fra In-
:n, og hvis oprindelige Betydning var gaaet i Forglem-
lse; de sagde kun, at de spiste alene, forbi det passede sig
ɪledes, men naar man spurgte hvorfor? saa vidste de ikke,
ɪd de skulde svare. Efter Middagsmaaltidet holdt man
ɪ i alle hede Lande brugelige Siesta, og da det i det
le var saa let at tilfredstille alle Fornødenheder, anvendte
:n den største Deel af Dagen til at drive eller til at more

Da Banks efter en Times Forløb gik bort, var Operationen endnu ikke færdig, skjøndt den kun var udført paa den ene Side; paa den anden Side var hun allerede puncteret, og Buerne paa Ryggen og Lænderne, som de sætte deres største Stolthed i, og som foraarsage de største Smerter, vare endnu tilbage.

Tahitiernes Klædning bestod af Tapaklæde; da det ikke kunde taale Fugtighed, bares det kun i tørt Veir, og forskjellige Slags Maatter tjente til Legemets Bedækning, naar det regnede.

Det var een af Qvindernes Hovedforretninger at forfærdige Tapa, og dette vidnede om en beundringsværdig Kunstflid. Tøiet blev forfærdiget af tre forskjellige Planters indre Bark; Papirmorbærtræet leverede den fineste Sort, Brødfrugttræet forsynede især de lavere Folkeclasser med Klæde, og et vildt Figentræ afgav et Stof, der vel var noget grovere, ikke saae saa godt ud og var mindre blødt, men dog af større Værdi, da det kunde taale Fugtighed. Dette Klæde, der tillige var det sjeldnere, brugte Høvdingerne som Morgendragt.

Den afskallede Bark blev udblødt i Vand og derpaa skrabet med en Muslingskal, saa at kun de lange Basttrevler bleve tilbage. Derpaa bleve disse lagte paa et langt Brædt og taktmæssigt, ligesom naar man tærsker, med fiirkantede Træhammere eller Banketærskeler, hvis fire Sider havde Skurer af fire forskjellige Breder, saaledes bankede, at man begyndte med den Side, som havde de groveste Skurer og endte med de fineste, som gjorde, at Tøiet saae ud, som om det var vævet. Ved at lægge flere Stykker over hinanden og derpaa banke dem, kunde Tøiet gjøres saa tykt, som man ønskede. Hovedegenskaberne ved Tapa var Blødhed, og at det var en for det varme Klima passende kølig Dragt; dets Hovedfeil var, at det sugede Vandet til sig som Papir og var næsten ligesaa skjørt; og derfor maatte Qvinderne anvende en stor Deel af deres Tid til at forfærdige, hvad man

trængte til. Det paa denne Maade forfærdigede Klæde blev farvet enten rødt, guult, bruunt eller sort. Den smukkeste Farve var det Røde, som ogsaa var mærkværdig derved, at man fik det ved at blande to forskjellige Plantesafter, som hver for sig ikke vare røde. Man heldte nemlig den mælkehvide Saft af et vist Figentræ paa Bladene af Cordia Sebestina, og naar disse tilstrækkeligt vare opbløbte, pressede man dem, og den blandede Saft, som man saaledes fik, var det skinnende Røde, hvormed sædvanligviis kun Bræmmene af det tyndere Klæde bleve farvede; ved de tykkere Tøier farvede man hele den ene Side dermed.

De fornemmere Qvinders fuldstændige Dragt bestod af flere Stykker Tapaklæde, som hverken blev tilskaaret i bestemte Former eller syet sammen. Et Stykke, omtrent 2 Alen bredt og 11 Alen langt, blev flere Gange slynget om Hofterne, saa at det hængte ned som et Skjørt; det kaldtes Parou. Et andet Klædningsstykke, omtrent 1½ Alen langt og 1 Alen bredt, lignede meget den peruanske eller chileniske Poncho, da det havde en Aabning i Midten, hvorigjennem man kunde putte Hovedet. Dette Klædningsstykke kaldte man Tiputa, og det hængte altsaa paa Skuldrene, det halve foran og det halve bagved, og var aabent paa begge Sider, saa at man kunde frit bevæge Armene. Mændene bare ligeledes et Stykke Tapa om Hofterne, men lode det ikke hænge ned som et Skjørt, men gjorde det fast mellem Benene omtrent som et Par Buxer. Naar Dagen var varm, havde de intet andet paa end denne saakaldte Maro, og Qvinderne nøiedes ligeledes i den hede Tid med en tynd Parou.

Da alle Rangclasser bare det samme Klædningsstof, saa udmærkede de Fornemmes Luxus sig kun ved den større Masse, som de anvendte til deres Dragt. Høvdingerne f. Ex. svøbte, især naar de skulde gjøre høitidelige Besøg, saa meget Tapaklæde om Hofterne, som kunde have været nok til 10—12 Personers Beklædning, og kastede tillige et Par

store Stykker som Kapper over Skuldrene, medens den Fattige maatte nøies med den snevreste Maro.

De fineste Maatter, der bleve brugte til Klædedragt, flettedes af Blade af Pandanustræet eller af Basten af Hibiscus; de grovere, der bleve brugte til at ligge og sidde paa, flettede man af forskjellige Slags Bark og Græsstraa. Heri saavel som i at forfærdige mange Slags Kurve vare Tahitierne saa dygtige, at deres Arbeider i denne Henseende overgik Alt, hvad Europa kunde frembringe.

Da der kun var faa Pattedyr og Landfugle, havde de kun ringe Leilighed til Jagt, men det fiskerige Hav tilbød dem et saa meget rigeligere Bytte og maatte til Fangsten deraf saa meget mere vække deres Kunstflid. De forfærdigede saaledes f. Ex. af Erowa, en Neldeart, der groer paa Bjergene og derfor kun med Besvær bliver samlet, Medesnore af en saadan Godhed, at de kunne fastholde de kraftigste og meest levende Fisk, f. Ex. Boniter og Albicorer, der upaatvivleligt i kortere Tid end et Minut vilde have sønderrevet de stærkeste Silkesnører af den dobbelte Tykkelse.

Af en bred, grov Græsart blev forfærdiget et Net med store Masker, omtrent i Omfang som en stor Sæk og 60 til 80 Favne langt; dette blev i lavt, roligt Vand slæbt afsted, og holdt sig ved sin egen Tyngde saa nær ved Bunden, at næsten ingen Fisk kunde undslippe.

Et Slags Medekrog af det glimrende Perlemoder, forsynet med en Dusk hvide Hundehaar, saa at det havde nogen Lighed med en Fiskehale, tjente baade som Krog og Madding og blev slæbt efter Baaden i Vandet. Fiskeren holdt Øie med Fuglenes Flugt, da disse altid pleie at følge Boniternes Sværme, og han styrede derfor sin Piroge efter disse sikkre Veivisere, og kom næsten altid hjem med et rigeligt Bytte.

Andre Medekroge af Perlemoder eller lignende haarde Muslinger, der rigtignok ikke som vore havde Modkroge, men hvis Spidser vare bøiede indad og som vare af for-

skjellig Størrelse, bleve anvendte til at fange de fleste øvrige Fiske. Knap i et Qvarteerstid kunde de ved Hjælp af de haarde Coraller, der tjente som File, forfærdige en saadan Medekrog. Om Natten bleve Fiskene i de mere lavvandede Laguner ved Fakkelskin stangede med Harpuner, som man forfærdigede af lange Rør og forsynede med Spidser af haardt Træ. At de brugte Plantesafter til Fiskefangst er allerede i forrige Kapitel omtalt.

Skjøndt Husene eller Hytterne vare meget simple i deres Bygningsart, saa havde de den Fordeel at være meget passende for Klimaet, en Egenskab, som mange europæiske Pragtbygninger savne. De udgjorde en langagtig Fiirkant, hvilede paa tre paralelle Rækker af Piller af Brødfrugttræ, af hvilke den midterste Række var den høieste, og det til begge Sider skraae Tag var saa kunstigt tægget med Palmeblade, at den stærkeste Skylregn ikke kunde trænge igjennem. Rundt om Hytten, som i Midten i det høieste var 9 Fod og paa Siderne kun 3½ Fod høi, blev Skoven kun rydbet saa langt, som det var nødvendigt til at forhindre, at Taget blev beskadiget ved Regnvandet, der dryppede fra Grenene; naar man kom ud af Huset, stod man strax i Brødfrugt- og Palmeskovenes Skygge, og da Bygningens Sider rundtom vare aabne, kunde den kølige Luftning, fra hvilken Side den saa kom, uhindret trænge ind. Gulvet blev bestrøet med et flere Tommer høit Lag af tørrede Planter; her udbredte man Maatter, og paa disse sov Indbyggerne, indsvøbte i deres Kapper. Hyttens Indre havde ingen særskilte Afdelinger eller Kamre, thi hos et Folk, der levede saa enfoldigt, behøvedes ingen adskilte Værelser, og desuden havde de i deres Sprog intet Ord for Undseelse. Dog havde Høvdingerne foruden deres sædvanlige Boliger andre mindre Hytter, som kunde flyttes fra eet Sted til et andet og reises som Telte, og som paa Siderne vare lukkede med Blade af Cokostræet, dog ikke saa tæt, at Luftrækket derved blev holdt ude. I Nærheden af Huset paa en Plads med Gjerde om-

kring var der opreist Stænger forsynede med Kroge, hvorpaa man hængte Kurve og Poser med Levnetsmidler for at bevare dem for de graadige Rotter.

Skure af lignende Bygning som Boligerne brugtes til at beskytte Baadene mod Veirligets Indflydelse, dog med den Forskjel, at deres Tag naaede lige ned til Jorden.

Foruden Familieboligerne fandtes der ogsaa store Communehuse, som ofte vare 200 Fod lange, 30 Fod brede og under Rygningen 20 Fod høie, og som benyttedes til Raadsforsamlinger og andre offentlige Sammenkomster.

Det simple Bohave bestod næsten kun af Kurve og Maatter, og de Fornemme og Rige brammede med store Forraad af Tapa, der laae i Baller, og som de skyldte deres qvindelige Vasallers Flid. Foruden en Sovemaatte brugte de ogsaa en Hovedpude, men denne bestod ikke, som man skulde troe, af et blødt Bolster, men det var kun en Skammel af det haardeste Træ, omtrent en Fod lang, fire til fem Tommer høi og udhulet paa den øverste Side, saa at den passede til Hovedet. Skjøndt man sædvanligviis sad paa Maatter med korslagte Been, saa brugte man dog ogsaa en Stol (iri eller nohoroa), som i Skikkelse lignede Hovedpuden, men var meget større og udhugget af en eneste Blok. I Almindelighed valgte man Tamanu-Træets haarde Ved, og uhyre store Træer bleve ofte fældede til dette Brug. Ellis saae saadanne Stole 4 til 5 Fod lange, 3 Fod brede og ved hver Ende 3 Fod 6 Tommer høie, som dog vare udhuggede kun af en eneste Træstamme. Overfladen var i Midten udhulet, saa at den lignede en Halvmaanes Krumning, og kun een Person kunde sidde derpaa, hvor stor saa iri'en var. Dette Meubel blev altid omhyggeligt poleret, og da Træet i Farve og Fasthed ligner det fineste Mahagoni, saa var det, skjøndt det var saa simpelt, en ganske passende og ret kostbar Prydelse for en Høvdings Bolig, især naar man betænker det uhyre Arbeide.

Overeensstemmende med den Besøgendes Rang bød man denne en større eller mindre iri at sidde paa.

Fadene (Umeti) bleve ligeledes forfærdigede af poleret Tamanutræ. De største af dem, som man snarere kunde kalde Truge, vare 6 til 8 Fod lange, 1½ Fod brede og 12 Tommer dybe, tilhørte naturligviis Høvdingerne og bleve kun brugte ved store Gjæstebud og offenlige Høitideligheder. De sædvanlige meget mindre Umetier, som ligeledes med alle deres fire Been vare skaarne ud af eet Stykke, benyttedes især til Fade, paa hvilke man anrettede de stegte Spiser ved Middagsmaaltidet.

Paa en lav Blok, der stod paa fire korte Been og havde en blankpoleret Overflade, den saakaldte Papahia, bleve Brødfrugterne, Bananerne eller Tarorødderne stampede og knuste med den saakaldte Penu, en kort Morterstøder af sort Bassaltsteen.

Man gjemte Drikkevandet i store udhulede Græskar, som bleve ophængte paa Hyttens Stolper i Net af Cokostraad. Man gjorde Drikkekar af fuldt udvoxne, endnu ikke ganske modne Cokosnødskaller, som da vare saa bløde, at man kunde skrabe dem, saa at de næsten bleve gjennemsigtige.

Man brugte den saakaldte Fata, en Stang forsynet med flere Knager og en Skure i Spidsen, til derpaa at hænge Kurve med Fødevarer og Fade. Omtrent en Fod fra Jorden var der en rund Brikke, som paa den underste Side var concav for at holde Rotter og Muus borte. Man anvendte megen Omhyggelighed paa at forfærdige dette Stativ, som udgjorde eet af de peneste Meubler i en tahitisk Huusholdning.

Alle disse Meubler og Redskaber bleve holdte meget pyntelige, som da overhovedet Tahitieren lægger meget Vind paa en Reenlighed, som man forgjæves vilde søge hos mange europæiske Folkeslag. Før og efter hvert Maaltid vaskede han sine Hænder og sit Ansigt, og tre Gange dagligt badede

han hele sit Legeme i Floden eller i Lagunens lunkne Vand. I forrige Kapitel har jeg allerede omtalt den tahitiske Kogekunst, jeg vil derfor her indskrænke mig til den Bemærkning, at de Sviin og store Fiske, som paa tahitisk Maade vare stegte, forekom Capitain Cook og hans Ledsagere mere velsmagende, end naar de vare tillavede paa engelsk Maneer. Tahitiernes vigtigste Spise bestod dog i vegetabilsk Føde, især Brødfrugter; og for at faae disse, behøvede man kun at stige op i et Træ. Thi naar en Tahitier sit hele Liv igjennem kun plantede ti Aflæggere, hvilket vist næppe udfordrede en Times Arbeide, saa havde han, som den store Jordomseiler bemærker, opfyldt sin Pligt mod sig selv og sine Efterkommere lige saa fuldstændigt og rigeligt, som en Indbygger under vor ublide Himmel, der hele sit Liv i Vinterens Kulde har pløiet, i Sommerens Hede høstet, og ikke blot forsyner sit eget Huus med Brød, men ogsaa møisommeligt sammensparer lidt rede Penge til sine Børn. I 7—8 Maaneder af Aaret plukker man Frugterne af Træet og spiser dem friske; men til Vinterforraad plukker man Frugterne af, før de ere fuldkommen modne, og nedlægger dem i en dyb, med Stene brolagt Kule, hvor de gjæres til en Deig (Mahai). Hverken denne Mahai eller den friske Frugt kan man spise raae, men den uspiselige Skal maa tages af og det pibede, meelagtige Kjød maa ristes eller steges.

Skjøndt det altsaa koster ringe Møie, saa gad Sydlænderen, der finder saa stort Behag i at dovne, dog gjerne være fri derfor, og han drømte sig derfor i sit Paradiis en Brødfrugt, som ikke behøvede at tillaves, men kunde plukkes og spises frisk af Træet. „Denne fortræffelige Legende," siger Forster, „er maaskee et godmodigt Indfald af en Præst i det hyggelige Øieblik, da et Par af hans Tjenere, efter Landets Sædvane, vexelviis stoppede ham Haandfulde af den ædle Brødfrugt, den søde Pisang og den velsmagende Svinesteg i Munden. Han undte idetmindste Lægfolk den samme lykkelige Ro, i hvis Nydelse han befandt sig saa vel".

For Havets Frembringelser havde Tahitierne en stor Forkjærlighed, og at fange dem var een af Folkets Hovedbeskjæftigelser, hvortil de som sagt betjente sig af meget kunstige Redskaber. De smaa Fisk bleve spiste raae, og ligeledes ikke blot de forskjelligste Crustaceer og Muslinger, men ogsaa Acalepher (Vandmænd), skjøndt de sidste stundom vare saa seige, at man først kunde tygge dem, naar man havde ladet dem raadne.

Den almindelige Sauce var Søvand, der blev gjemt i store Bambusrør af dem, der boede noget længere fra Havet, men ellers hentet friskt til ethvert Maaltid. Man blandede det tidt med Kjerner af Cokosnødden som ved Gjæring var smeltet sammen til et harsk Smør, og denne ramme Dyppelse, som i Begyndelsen forekom Europæerne meget modbydelig, blev snart saa yndet af dem, at de, især til Fisk, foretrak den for deres egne Saucer.

De drak kun Vand eller Mælken af Cokosnødder, thi foruden den berygtede Kawa, hvis Brug kun fandt Sted ved høitidelige Leiligheder og var forbeholdt de Fornemmere, var den fordærvelige Kunst, ved Gjæringsproces at tilberede berusende Drikke, dem endnu ganske fremmed. Hos et saa omgjængeligt Folk var det mærkværdigt nok at see, at de aldrig fandt Glæde i at spise sammen; enhver holdt sit Maaltid særskilt og taus.

For Qvinderne blev der endogsaa lavet Mad særskilt. Ingen vidste at angive Grunden til denne mærkværdige Skik, som deres Forfædre sandsynligviis havde bragt med fra Indien, og hvis oprindelige Betydning var gaaet i Forglemmelse; de sagde kun, at de spiste alene, fordi det passede sig saaledes, men naar man spurgte hvorfor? saa vidste de ikke, hvad de skulde svare. Efter Middagsmaaltidet holdt man den i alle hede Lande brugelige Siesta, og da det i det Hele var saa let at tilfredstille alle Fornødenheder, anvendte man den største Deel af Dagen til at drive eller til at more

fig. Musik, Dands og forskjellige Slags Lege fik Tiden til at gaae, thi her behøvede Mennesket ikke i sit Ansigts Sved at sørge for det daglige Brød.

Det vigtigste musikalske Instrument hos Tahitierne var pahu eller Trommen, som bestod af en eneste udhulet Træblok, over hvis Munding der var spændt Skind af en Haifisk. De hellige Trommer, som vare opstillede i Templerne, vare meget store, undertiden 8 Fod høie. Deres Tone klang gyseligt i Nattens Mørke og vakte Frygt for Guderne. Mindre Trommer brugtes til at ledsage Sangene og vare, ligesom de større, smukt udskaarne og polerede.

Muslingehornet, hvortil der blev valgt en vis Murex, der undertiden var en Fod lang og ved Mundingen havde et Gjennemsnit af 7—8 Tommer, frembragte en endnu mere eensformig, dump og skrækkelig Tone end den store hellige Tromme. For lettere at kunne blæse i denne Trompet, blev der nærved Spidsen boret en Aabning af en Tommes Brede, gjennem hvilken man stak et henved 3 Fod langt Bambusrør, som med fiintflettet Seilgarn af Cokostrevler blev bundet fast og ved Hjælp af den størknede Mælkesaft af Brødfrugttræet limet til Muslingen og gjort lufttæt.

Et andet meget støiende Instrument var Ihara, der bestod af et enkelt Led af et stort Bambusrør, paa hvilket der var gjort en lang Aabning fra det ene Knæ til det andet. Man lagde det lige paa Jorden og slog derpaa med Stokke, hvilket frembragte en raa, uharmonisk Tone.

Det behageligste tahitiske Instrument var Fløiten, som dog ikke blev blæst med Munden, men med Næsen. Den var sædvanligviis gjort af Bambusrør, og 12—18 Tommer lang. Den Aabning, som man blæste i, var tæt ved den ene Ende; Fløiten havde sjelden mere end fire Huller, tre foroven til Fingrene og det fjerde forneden til Tommelfingeren. Virtuosen trykkede sædvanligviis den høire Haands Tommelfinger paa det høire Næseboer, holdt den nederste Aabning paa Fløiten, som han holdt med samme Haand,

›et venstre Næseboer og fremlokkede behagelige, blide er af Instrumentet, idet han med den venstre Haands ;re lukkede eller aabnede Hullerne.

Sangene vare fordetmeste historiske Ballader, der priste erne eller udmærkede Heltes Bedrifter, men meget ofte a af et forkasteligt Indhold. Mindet om svundne Tider lev paa denne Maade at leve hos Folket, som i Mangel revne Annaler ikke eiede noget andet Middel til at ud- Forfædrenes skiftende Hændelser af Forglemmelse; ja yrdes Stridigheder bleve mangen Gang afgjorte ved : mundtlige Documenters Vidnesbyrd.

Taupiti eller Oroa var en Fest, der samlede flere Tu- : af begge Kjøn i deres Høitidsdragt for at see paa 'jellige Væddekampe. Blandt disse var Bryden den meest :de. Brydekjæmperne fra eet District udfordrede ofte fra et andet, eller særdeles berømte Kjæmpere traadte mod hinanden. Under Kampen herskede den dybeste lhed og Opmærksomhed, dog saasnart een af Kjæmperne kastet til Jorden, forandrede Scenen sig øieblikkeligt; thi pe var den Overvundne udstrakt paa Sandet, før Seir- ens Venner opløftede et høit Triumphskrig. Frygteligt ıede og raslede deres Horn og Trommer, og de jub- e Qvinder sprang og dandsede over den Faldne og sang viser om det modsatte Parti. Men dette forholdt sig ıagtet ikke roligt, men gjorde en ligesaa bedøvende Støi at forstyrre Modpartiets Triumph. Man tænke sig le tusinde Mennesker i den største Ophidselse, alle trom- de, dandsende, syngende mellem hinanden, det ene Parti prisende Seirherrens Bedrifter, det andet forkyndende s snarlige Nederlag!

Dog saa stor end Tummelen kunde være, saa hørte strax op, saasnart to nye Kjæmpere traadte frem eller rherren indlod sig i en ny Kamp, og naar denne var ort, begyndte Larmen igjen ligesaa frygteligt. Naar man :nker, hvor livlige overhovedet Polynesierne ere ved at

udtrykke deres Følelser, saa at, naar Venner eller Slægtninge efter lang Skilsmisse igjen mødes, græde de høit af Glæde, saa kan man maaskee gjøre sig et Begreb om den nysbeskrevne Scenes vilde Spectakel. Ogsaa Qvinderne toge stundom Deel i disse Kampe og kjæmpede med Mændene om Seirens Palme.

Ved alle store Høitideligheder fulgte der efter Brydningen ogsaa Nævekamp, men denne drevés dog meest kun af den laveste Folkeklasse.

Smukkere var det at see paa Væddeløbene; de som toge Deel heri, fremstillede sig med salvet Legeme, fast opkiltet Maro og en Blomsterkrone paa Hovedet. Ogsaa Væddeseiladser eller Regatter paa de stille Vande i Lagunen var en meget yndet Forlystelse.

Til de egenlige krigerske Lege hørte den Kunst at kaste med Steen og med Spyd. I at kaste med Steen overgik Tahitierne de fleste polynesiske Folkeslag, derimod syntes de ikke at have bragt det til samme Færdighed i at kaste med Spyd, som Indbyggerne paa Hawaii. De havde mange Slags Dandse, og disse fandt i Almindelighed Sted i de store Communehuse, vedvarede ofte fra Aften til Morgengry, og skjøndt de i Almindelighed havde Character af en religieus Høitidelighed, stemte de ofte saare lidt overeens med vore Begreber om Anstændighed. At skyde med Bue hørte med til de hellige Lege og udførtes kun som Morskab, men brugtes ikke i Krigen. Den, hvis smuktfarvede og polerede Piil fløi længst bort, havde vundet, og der var ikke Tale om at ramme et Maal.

Til de ældste og meest almindelige tahitiske Lege hørte ogsaa Hanekampene, som ifølge Folkesagnene allerede hidrørte fra de første Indvandrere. Ved disse Kampe fandt der ingen Væddemaal Sted, Eieren af Hanen var allerede glad nok, naar hans Fugl havde seiret, og han ønskede intet Andet.

Ved Tahitiernes næsten amphibiske Natur kan man ikke

[...]ndre sig over, at Havet aabnede dem en evig Kilde til Forlystelse. Det var f. Ex. een af deres kjæreste Morskaber at svømme i Brændingen. Hertil valgte man sædvanligviis Aabningerne i Skjærene eller Bugternes Mundinger, hvor Havets lange, tunge Dønninger i uafbrudt Majestæt rullede ud. Til Svømningen benyttede de et Brædt, med hvilket [d]e ofte vovede sig temmelig langt ud i Havet, ventede [d]erpaa, at Bølgen svulmede op, og saasnart den naaede [d]em, lagde de Brystet paa det korte, flade, tilspidsede Brædt [o]g red saaledes paa Bølgens Top henimod Kysten. I Nær[h]eden af denne lode de sig glide ned af Brædtet, tog det i [H]aanden og lode Bølgen skylle hen over deres Hoveder. [U]ndertiden bleve de kastede op paa Strandbredden eller [im]ellem Klipperne paa Skjærenes Kanter, men de vare saa [fo]rtrolige med Vandet, at der meget sjeldent indtraf et [U]lykkestilfælde. Den som har seet Bølgerne bryde sig ved [N]ordhavets Kyster, vil indrømme, at ingen Europæer saa[le]t kunde eftergjøre dem dette Kunststykke!

Ellis saae tidt ved Randen af det Skjær, som udgjør [G]rændselinien af Havnen Fare paa Øen Huaheine, over [h]undrede Personer af enhver Alder lege sammen i den rul[le]nde Brænding ligesom Marsvin; stundom ridende paa [B]ølgen og næsten indhyllede i Skum, og derpaa igjen duk[ke]nde ned i Vandet, der som et Bjerg væltede sig over dem, [ti]lblende opmuntrende hinanden, saa at deres glade Skrig [n]æsten overdøvede Bølgernes Brølen. Her som paa Sand[w]ichsøerne indtraf det stundom, at Glæden blev forstyrret [v]ed en Haifisk, der blandt den jublende Mængde snappede [si]g et ulykkeligt Offer.

Paa enkelte Steder, hvor Havet nærved Kysten havde [e]n større Dybde, blev der opreist et Slags Stillads, fra [h]vilket Børnene sprang ud i Havet for dukkende og svøm[me]nde at forfølge hinanden. Ved saaledes i en spæd Alder [b]estandig at øve sig, opnaaede de hiint Mesterskab, som vakte [d]e europæiske Søfarendes Beundring.

Den Kunstfærdighed, hvormed Tahitierne og andre polynesiske Folkeslag byggede deres Baade, var saameget mere beundringsværdig, naar man betænker, at en lille Steenøxe, som næsten hvert Øieblik paany maatte slibes, en Beenmeisel, en Rasp af Coraller og Skindet af en Rokke til at file og polere med vare det eneste Værktøi, de brugte. Meest Besvær havde de med at fælde Træerne, et Arbeide, som udfordrede mange Hænder og flere Dage, og da de ikke kjendte den Kunst at krumme Træet ved Hjælp af Ild, saa maatte alle Baadens Dele, saavel de krumme og udhulede, som de flade, dannes ved Haandkraft. Naar man overveier alle disse Omstændigheder, skulde man næsten troe, at Bygningen af een af deres større Piroger ikke maatte være et mindre stort Værk end Bygningen af et Linieskib ved Hjælp af vore virksommere Værktøier.

Krigskanoerne vare de allerstørste, og Cook beskriver nogle, som havde den uhyre Længde af 108 Fod. For- og Bagstavnen stod høit over Havet, især den sidste, som stundom, dannede en 17 til 18 Fod høi Snabel. Disse Baade gik aldrig tilsøes enkeltviis, men stedse Par og Par, idet de ved stærke Stænger vare forbundne Side om Side, dog med en Alens Mellemrum. Paa disse Skibe reiste sig et 6 Fod høit Stillads, hvorpaa de med Spyd og Slynger bevæbnede Krigere stode, under dette sad Roerkarlene, som fra oven af modtoge de Saarede og i deres Sted gik i Kampen. En Flaade af saadanne Skibe, smykket med udskaarne Figurer, med vaiende Flag og Vimpler, og Krigernes folderige Klædninger frembød et malerisk Syn.

Kongerne og de fornemme Høvdinger havde til deres Reiser særegne Dobbeltbaade, hvorpaa der stode nydelige smaa Hytter, under hvis Tag af Palmeblade den fornemme Eiermand og hans Venner fandt Beskyttelse mod Solstraalerne og Natteduggen. Jo fornemmere Eieren var, desto rigere var Skibets Udsmykning og desto større Antallet af Roerkarle.

Den menige Mand betjente sig kun af enkelte Kanoer, ı vare overordenlige lette og uden Undtagelse alle for- ede med en Udlægger, for at vedligeholde Ligevægten.

ɔver Kano havde kun eet trekantet Seil, og nederst ved :sten ragede et Brædt paa begge Sider ud over Rælingen. ır de holdt dem tæt til Vinden, saa stod der Een paa Brædt, som vendte mod Vinden, saa at det saae ud, om enhver Dønning i Havet skulde skylle ham ned fra s tilsyneladende usikkre Standpunct.

Til længere Reiser ansaae man de simple Kanoer for ceſt, da Dobbeltpirogerne stundom i en Storm gik fra anden, og da vare ganske ustyrlige. Naar en Kano kæn- ›e, sprang Mandskabet i Havet og trykkede med forenede efter paa den ene Ende, saa at den anden hævede sig t over Søen, hvorved der strømmede en stor Mængde nd ud. Derpaa slap de pludselig igjen Baaden, som paa ıne Maade, tildeels losset, fløb paa Havet. Svømmende › Siden øste de derpaa det øvrige Vand ud, gik ombord :n og fortsatte deres Reise. Ved saadanne Uheld var ·n meest bange for Angreb af Haierne, der stundom an- tede slemme Nederlag mellem de Skibbrudne.

Saaledes fortæller Ellis, at omtrent 30 Personer, som :n stor Dobbeltpiroge seilede fra en Ø til en anden, en- ag bleve overfaldne af en skrækkelig Storm, som rev Ka- erne fra hinanden og knækkede de horizontale Lægter, som :bandt dem. Alle Bestræbelser for igjen at bringe Baa- ıe paa Kjøl strandede, og man havde intet andet at gjøre d at samle de adspredte Lægter og Planker og binde dem nmen til et Flaad, paa hvilket man kunde haabe ved trømmen at blive drevet iland. Vægten af saamange Folk virkede, at Flaadet sank dybt under Havfladen, saa at de ›de i Vand over Knæerne. Strømmen gik meget lang- mt og snart led de meget af Sult og Træthed. Denne ygtelige Situation forværredes end mere derved, at de bleve ıfaldne af et Antal Haier. De havde hverken Knive eller

andre Vaaben, og bleve et let Bytte for de graadige Uhy-
rer. Een efter Een blev grebet og fortæret, og de Over-
levende, som i den skrækkeligste Angst saae deres ulykkelige
Kammerater blive revne fra deres Side, ventede hvert Øie-
blik at føle Haiernes skarpe Tænder, og tilsidst var der kun
To eller Tre tilbage. Men Flaadbet, befriet for den største
Deel af sin Byrde, hævede sig nu til Overfladen af Vandet
og bragte dem ud af denne Fare. Reisen gik kun fra en
af Selskabsøerne til den anden, saa at de ikke vare langt
fra Land. Floden og Strømmen dreve dem til Kysten, hvor
de fortalte deres Ledsageres ulykkelige Skjæbne. De poly-
nesiske Pirogers Sødygtighed var saa meget mærkværdigere,
som hverken Bolte eller Søm holdt den lette Bygning sam-
men, men Plankerne, hvoraf de bestode, kun vare forbundne
med hinanden ved Snore af Cokosbast. Men dette blev
gjort saa snildt og dueligt, at de ikke trængte til anden
Kalfatring.

Med Hensyn til Tahitiernes Kjendskab til Seiladse
bemærker Cook, at de med større Sikkerhed end Europæerne
vare istand til at forudsige et forestaaende Vindskifte, th
ligesom Indianeren i Urskoven forstaaer at tyde mange
Naturtegn, som undgaae vore grovere Sandser, saaledes var
ogsaa den søkyndige Polynesier begavet med en finere Følelse
for Atmosphærens og Havets evig foranderlige Luner. Paa
længere Reiser styrede de om Dagen efter Solen, om Nat-
ten efter Stjernerne, som de gave forskjellige Navne. De
vidste, i hvilken Himmelegn Stjernerne vilde stige op i hver
af de Maaneder, naar de bleve synlige over deres Horizont.
De kunde ogsaa angive, paa hvilken Tid de i Aaret kom
frem og forsvandt, med større Nøiagtighed end mangen
europæisk Astronom vilde troe.

Regjeringsformen paa Selskabsøerne var despotisk mo-
narchisk og nøie forbunden med det herskende Religionssystem.
Guddommen og Kongen deelte mellem sig Herredømmet
over alle Menneskene. De fyrstelige Familiers Genealogi

kunde i Almindelighed føres tilbage til deres Sagnhistories mørkeste Tidsalbere, og paa nogle Øer hidledede Kongerne deres Herkomst i lige Linie fra Guderne.

Der fandtes tre forskjellige Rangclasser: Ariierne, hvortil den kongelige Familie og Adelen hørte, Raatiraerne, de mindre Godsbesiddere og Forpagtere, og Manahunerne, til hvilke de lavere Stænder hørte.

En høist mærkværdig Skik, som vi allerede have lært at kjende paa Mangareva, var Herskerens Nedlæggelse af Regjeringen, saasnart en jævnbyrdig Gemalinde havde født ham den første Søn. Nationens Herold blev derpaa sendt rundt om paa Øen med den unge Konges Banner for at udraabe hans Navn i alle Kredse.

Lod man dette Bud uhindret drage videre, saa blev det betragtet som et Tegn paa, at Raatiraerne og Høvdingerne anerkjendte hans Efterfølge, men i modsat Tilfælde var det et Oprør og en Krigserklæring. Hele den udøvende Magt forblev dog i Faderens Hænder, men han udøvede den kun som Regent, indtil hans Søn var myndig, og han bragte denne de samme Hyldinger, som han selv før havde modtaget af Folket.

Denne sælsomme Skik udstrakte sig endogsaa til Høvdingerne og Raatiraerne; i begge disse Classer fik den ældste Søn strax efter Fødselen de samme Titler og modtog de samme Æresbeviisninger, som Faderen før havde faaet. Grunden hertil maa maaskee have ligget deri, at man itide vilde sikkre Sønnen en uanfægtet Arveret.

Næst efter Kongen havde Dronningen den høieste Rang og kunde ogsaa paatage sig Regjeringen.

Man viste dem begge næsten guddommelig Ære. De Klæder, som de bare, de Huse, som de beboede, de Kanoer, som de seilede i, bleve til hellige Gjenstande, ja endogsaa de Stavelser, hvoraf deres Navne bestode, maatte ikke mere benyttes til almindelige Benævnelser, saa at de oprindelige Navne paa de meest brugelige Ting fra Tid til anden

undergik betydelige Forandringer. Ingen af Folket turde berøre Kongens hellige Person, og hvis nogen havde staae over ham eller kastet sin Skygge paa hans Sti, havde ha maattet bøde med Døden for denne Majestætsforbrydelse.

Naar det kongelige Par viste sig offenligt, blev det alti baaret paa Skuldrene af Mænd, hvem dette ærefulde Hve befriede fra ethvert andet Arbeide. Reisen paa denne Maal gik for sig i fuldt Trav, saa at man tilbagelagde en tyd Miil i Timen. Andre Bærere, som skulde afløse de Træt løb tilligemed et anseeligt Følge ved Siden af. Naar de blev skiftet Bærere, satte det kongelige Par aldrig Fode paa Jorden, men de trætte Bærere bukkede Hovederne, saa sprang de over paa de nye Bæreres Skuldre, og dis fortsatte strax Reisen i et rask Løb. Saasnart Kongen vis sig, maatte enhver blotte sin Overkrop lige til Beltet, samme Æresbeviisning fandt ogsaa Sted, naar man g forbi hans Boliger og Gudernes Templer, thi disse ansaae som hellige Pladse.

Høitideligheden ved Hyldingen og Ceremonierne ve Kroningen svarede til samme Festligheder hos de europæis Nationer; de bestode deri, at man ombandt Kongen Mar Ura eller det hellige Belte, hvorved han sattes lige me Guderne. Man forfærdigede dette Belte af Trevlerne af den stærke Pebberrod og flettede deri en Mængde røl Fjer, som man tog fra Gudebillederne. For at vække Gu dernes Gunst, blev der offret et Menneske, naar man be gyndte at være Maroen, og endnu eet, naar den var færdi Et tredie Menneskeoffer blev slagtet om Morgenen før Hyl dingen, medens Kongen var i Bad.

Deeltagerne i Ceremonien forsamlede sig i Marai eller Templet for Oro, Nationens Skytsgud. Herfra sat det høitidelige Tog sig i Bevægelse med Afgudsbilledet fora næst efter hvilket Kongen gik. Derpaa fulgte Oros sto Bænk, baaret af fire Høvdinger, og tilsidst alle Præsterne deres største Pynt, og gjorde med Trommer og Muslinge

Horn en frygtelig Støi. Toget gik til Kysten, hvor en Flaade af Piroger laae i Beredskab, blandt hvilke Oros hellige Kano udmærkede sig ved sine rige Prydelser. Afgudsbilledet blev baaret ombord, fulgt af Præsterne og Musiken, medens Kongen paa Oros hellige Stol blev siddende ved Kysten. Høvdingerne flokkedes om ham, ligesom Præsterne om Afguden, til han endelig paa et givet Tegn reiste sig og steg ned i Havet for at bade sig. Derpaa gik Oros Ypperstepræst ogsaa i Vandet for at slaae Kongens Ryg med en Qvist af det hellige Merotræ, der voxer indenfor Templets Gjerde, og derved rense ham fra alle Synder og Pletter. Naar dette var skeet, stege de begge op i den hellige Baad, hvor Kongen foran det stygge Afgudsbillede under lydeligt Tilraab af den paa Kysten og paa Skibene forsamlede Mængde og det kraftigste Fortissimo af alle Instrumenter fik spændt den hellige Maro om sig, som Tegn paa Majestæt og Herskermagt.

Visse Landstrækninger udgjorde den kongelige Families Privatgodser; og de vare de eneste Steder paa Øen, hvor Kongen turde sætte Foden paa Jorden. Indkomsten af disse Landgodser var sjelden tilstrækkelig til den kongelige Huusholdning; og derfor maatte Høvdingerne og Raatiraerne efter gammel Vedtægt levere, hvad der endnu manglede af Svin, Brødfrugter og Klæde.

Trods de guddommelige Æresbeviisninger, som Kongen nød, var hans Magt dog meget indskrænket ved Høvdingerne og Raatiraerne, saa at han ikke kunde foretage sig noget af Vigtighed uden at have faaet deres Samtykke. Enhver Høvding eller Raatira var uindskrænket Herre paa sit Omraade, skjøndt de alle anerkjendte Kongens Overhøihed. For Høiforræderi og Oprør kunde en Høvding forvises eller hans Formue confiskeres, dog havde Kongen, hvem det var givet at udnævne den Forvistes Efterfølger, aldeles ikke Lov til at udvide sine egne Domainer ved hans Landgodser. Da han ikke havde nogen staaende væbnet Magt til sin Raa-

dighed, undtagen sine egne Vasaller, saa var han ikke istand til i alle Tilfælde at sætte sin Villie igjennem; deraf kom det, at naar Kongen havde fældet en Forviisningsdom over en gjenstridig Raatiraa, og de andre af denne Stand ikke billigede denne Forholdsregel, kunde den Dømte uden at drøde sig videre derom blive i rolig Besiddelse af sine Landeiendomme; en Tilstand, der levende minder om de feudale Tilstande i Middelalderen i Europa, da de mægtige Baroner kun adløde Kongen forsaavidt, som det stemmede overeens med deres egen Fordeel.

Da jeg maa forudsætte, at Læseren slet ikke har Lyst til at følge mig gjennem alle den polynesiske Mythologies Labyrinther, vil jeg nøies med nogle korte Bemærkninger.

Ligesom der hos de gamle Grækere skjulte sig en usynlig Gudeverden bag Naturens synlige Fremtoninger, saaledes havde ogsaa Tahitiernes blomstrende Phantasie befolket Himlen og Jorden, Havet og Bjergene med en mægtig Hær af Aander. De saae dem herske og regjere i den straalende Sol, det milde Maanelys, den flygtige Flamme af Meteoret, Stormens Hylen, den brølende Brænding og den susende Aftenvind. Bjergenes Toppe, de snuggede Dunster, som leire sig paa dets Side, det skummende Vandfald, den eensomme Kløft vare hine usynlige Væseners Boliger. Saaledes udbredte sig en poetisk Ynde over de skjønne Øer, og Phantasiens Skabelser forhøiede end mere Naturens romantiske Trylleri.

Tilbedet og frygtet af Alle var Oro, den mægtige Skytsaand for Hovedøerne Tahiti og Eimeo; han var en Søn af Taaroa, Gudernes Fader, der var født af Natten, — thi ogsaa her ligesom hos Grækerne fremgik Alt af et oprindeligt chaotisk Mørke.

Ogsaa Havguden Hiro spillede en stor Rolle i Folkesagnene. Engang blev denne mægtige Havaand i Havets dybeste Afgrunde dysset isøvn af de derboende Uhyrer, medens Vindenes Gud reiste en frygtelig Storm for at knuse et

kib, paa hvilket den Sovendes Venner seilede. Deres idergang syntes uundgaaelig — de anraabte deres Velder om Hjælp — en venlig Aand trængte ned i den ıvhule, hvor han hvilede, vækkede ham af hans Søvn og :derrettede ham om den Fare, hvori hans Tilhængere evede. Strax steg han op paa Havets Overflade, fordrev d sit Komme den svagere Stormgud, og de frelste Venner aede lykkeligt Havnen.

Enhver Landstrækning, enhver Stand havde sin egen ud, og der fandtes ingen fornem Familie, som jo havde : egen Skytspatron eller Atua.

Mellem Guderne og Menneskene stode Tiierne, som holdt sig i Nattens Verden og af Troldmændene bleve ınede op for at skade Menneskene. Til denne Klasse rte ogsaa oramatuaerne eller de afdøde Slægtninges ınder; thi man tænkte ikke paa disse med Kjærlighed, men ın frygtede for dem som Dæmoner, hvis onde Villie man jte at formilde ved Offere.

De fleste Guder vare ligeledes hævngjerrige, stolte, :dagtige Væsener, som med svære Straffe hævnede den ıgeste Forsømmelse af deres Dyrkelse, men der fandtes g Nogle af mere velvillig Natur, og deres Hjælp paa-[dte man for at fordrive de onde Aander.

Skjøndt disse Atuaer og Tiier vare usynlige Væsener en Legeme, bleve de dog tilbedede under Form af Afguds-leder, — grovt udskaarne Figurer eller raae Træblokke ıykkede med røde Fjedre. Guddommen nærmede sig sæd-nligen sit Tempel i Skikkelse af en Fugl, hvis Legeme n da forlod for at fare ind i det Billede, der som et 'ellemled satte den i Forbindelse med Præsten.

Man meente, at Guderne havde en særdeles Forkjær-;hed for de røde Fjedre af Mellithreptes vestiarius; disse nhørte til de kostbareste Foræringer, som man kunde give m, den guddommelige Kraft kunde gaae over i dem, og d dem ogsaa udstrækkes til de Gjenstande, som man hef-

15*

ære dem paa. De vare derfor et beqvemt Middel til at mangfoldiggjøre Husgudene, eftersom Præsterne stoppede de andre Fjedre, som Folket bragte dem, i de udhulede Afgudsbilleder, og siden, naar de vare gjennemtrængte af den guddommelige Kraft, uddeelte dem til de Troende, — en Umage, som naturligviis indbragte disse Herrer mangt et Svin og mangen Brødfrugt. De Fjedre, som saaledes vare helliggjorte, blive omvundne i smaa Bambusrør og fremtagne, naar man vilde tilbede dem. Gik det Eieren heldigt, saa tilskrev han dets Indvielse sin Lykke, og de fik den Ære at blive fæstede paa et Afgudsbillede eller maaskee endog at blive ophøiede paa et lille Huusalter. Det nye Billede maatte dog først indvies i det store Tempel, ved hvilken Leilighed der igjen maatte gives Foræringer.

Nationaltemplerne, Marai, havde et betydeligt Omfang og vare omgivne af høie Steenmure. Ligeoverfor Indgangen hævede sig en massiv pyramideformet Bygning, paa hvilken Afgudsbillederne og Alterne stode, og som ikke sjelden var af en forbausende Størrelse. Den Pyramide, som udgjorde den ene Side af det store Tempel i Atehuru, var ved Basis 270 Fod lang og 94 Fod bred. Dets Høide udgjorde 50 Fod, og Terrasser førte ligesom Trapper op til den øverste Flade, der var 180 Fod lang og 6 Fod bred. De yderste Stene af Pyramiden, som var bygget af Coraller og Basalt, vare udhuggede med største Omhyggelighed og uendelig Flid, især Hjørnestenene. En saadan Bygning maa forekomme saa meget mere beundringsværdig, naar man tager Hensyn til Øens ringe Befolkning og den store Mangel paa mechaniske Hjælpemidler.

Ruiner af saadanne Templer findes overalt, paa Høie, paa Forbjerge og Landtunger eller i en skyggerig Lunds Eensomhed. De Træer, som groede indenfor Murene og omkring Templet, vare hellige. Foruden de høie Casuariner, som ligne Cypresser, bestode de sædvanlig af Tamanus, Thespesier og Cordier, hvis skyggerige og alvorlige, mørke

Løv dannede en paafaldende Modsætning til den tropiske klare Dag. Stammernes phantastiske Krumninger og de gamle Træers slyngede Grene, Vindens klagende, sukkende Lyd, som, naar den susede i Casuarinernes Blade, havde Lighed med Æolsharpens høitidelige Toner, som ogsaa Templets mørke Mure med Afgudsbilledernes afskyelige vanskabte Skikkelser kunde forene sig til at vække en hellig Gysen, og vedligeholdt den dybt indgroede Følelse af Frygt, som Tahitierne nærede for sine blodtørstige Guddomme.

Man bragte dem som Offere ikke blot Jordens Frugter, Markens Dyr, Luftens Fugle og Havets Fiske, men ogsaa ofte Mennesker, især i Krigstid, ved store Folkefester, naar Templerne byggedes. Enhver Søile, som bar Tempelbygningens Tag, blev nedrammet paa Liget af et Menneske, der var slagtet til Ære for den grusomme Guddom, hvem Bygningen var helliget. Disse ulykkelige Offere vare enten Krigsfanger eller Personer, som havde gjort sig ubehagelige for Præsterne eller Høvdingerne — et frygteligt Middel til at støtte de Mægtiges Tyranni. Det Grusomme i denne Skik blev dog noget formildet ved den Omstændighed, at Offeret ikke blev pint ved lange Forberedelser, men sædvanligviis uforventet kastet til Jorden ved et Kølleslag eller et Steenkast, hvorpaa Liget i en stor Kurv af Cokosnødblade blev bragt til Templet og sat hen foran Afgudens Billede. Offerpræsten udtog et Øie, sandsynligviis fordi dette er det kosteligste af alle Lemmer, lagde det paa et Stykke Bananblad og overrakte Kongen det. Han nærmede det til sin Mund, som om han vilde spise det, men gav det dog til en anden Præst, som stod der for at modtage det. Efter Høitideligheden blev Liget sædvanligviis indsvøbt i Cokosnødblade, lagt paa Grenene af et Træ i Nærheden og overladt til Forraadnelse.

Troen paa magiske Kunster var meget almindelig. Den, som vilde hævne sig paa en Anden, søgte at faae nogle af hans Haar eller nogle af de Frugter, som vare bestemte til

hans Maaltid, og bragte disse Sager til Troldmanden, som saa udtalte sine Besværgelsesformeler derover. Disse havde tilfølge, at den onde Aand foer i dem og derved greb den Person, som skulde lide ved Trolddommen. De Næringsmidler, som ved Besværgelsen vare forgiftede af den onde Aand, søgte man at lægge i den Persons Proviantkurv, for hvem de vare bestemte, og spiste han dem saa, var hans Undergang uundgaaelig. Førend han døde, maatte den Besatte først udstaae de frygteligste Qvaler, og efter Døden blev han i po, det natlige Mørke, endnu mere piint af de grusomme Aander. Mangen Syg er vistnok bragt til Fortvivlelse og til en pinefuld Død ved den Tro, at han var et Offer for en ond Aands umættelige Raseri. I andre Tilfælde kan vel Gift have frembragt de græsselige Convulsioner eller det vilde Raseri, som man tilskrev Dæmonernes Magt, og som af de ugudelige Gjøglere bleve brugte til at styrke Troen paa deres Kunst.

Saasnart En troede at lide af en Besværgelse, søgte han, hvis han havde Formue, at faae Hjælp hos en anden Troldmand. Det vigtigste var da at opdage den Person, som havde anstiftet Ulykken, og derpaa anraabtes andre Dæmoners Hjælp, for at de Pinsler og den Død, som hine havde tiltænkt deres Offer, kunde falde tilbage paa dem selv. Naar den nye Troldmands Aander nu vare mægtigere end de, den første havde kaldt, saa var et lykkeligt Udfald sikkret; man kunde ogsaa stundom bringe de pinende Dæmoner til Ro ved rigeligere Foræringer. Her udøvede Bestikkelsen altsaa sin Magt ogsaa paa Aandeverdenen, som man tænkte sig underkastet alle menneskelige Svagheder og Lidenskaber.

Ligesom i det gamle Grækenland gave Guderne deres Villie tilkjende ved Orakelsprog, og man begyndte intet vigtigt Foretagende, uden at være sikker paa de usynlige Magters Bifald. Orakelet blev meddeelt i en Drøm, eller i Skriget af en Fugl, eller i Vindens Klynken gjennem Casuarinens indflettede Grene, eller ogsaa en Gud foer i

Præsten, som da blev til et villieløst Værktøi for den overnaturlige Indflydelse, ligesom den cumæiske Sybilla eller den sibiriske Troldmand, Schamanen, naar han ved at slaae Tryllетrommen har manet Aanderne hid. Præstens Lemmer sprællede og spjettede i frygtelig Krampe, hans Ansigtstræk forvrængede sig paa den gyseligste Maade, hans Dine rullede vildt. Ofte væltede han sig omkring paa Jorden med fraadende Mund, som om han kjæmpede mod den Aand, der gjennembævede hans hele Væsen, til endelig det guddommelige Svar trængte frem af hans stønnende Bryst i utydelige Toner og skingrende Skrig. Præsterne, som stode hos og vare velbevandrede i disse Mysterier, modtoge Aandens Ord og forklarede og forkyndte det for det andægtige Folk.

Begreberne om Livet efter dette vare høist ubestemte. Man tænkte sig et natligt mørkt Sted, po, hvor Sjælen tre Gange blev slugt af Guderne og derpaa selv blev til en guddommelig og uforgjængelig Aand; man tænkte sig ogsaa et Paradis, udrustet med alle de Skjønheder, som Phantasien pleier at smykke saadanne Boliger for de Salige med. Dog havde Retfærdigheden kun lidt at betyde ved Mennesfets tilkommende Bestemmelse, eftersom hans moralske Vandel i denne Henseende slet ikke blev taget i Betragtning. Den eneste Forbrydelse, som vakte Gudernes Vrede, var Forsømmelse af en eller anden religieus Fest eller Forholdelse af de Offergaver, der skyldtes dem, og det var den skrækkeligste Synd.

De simple Folks Liig bleve begravede, men de Fornemmeres og Rigeres ved en raae Balsameringskunst saalænge som muligt beskyttede mod Forraadnelse. De skrøbeligste Dele bleve tagne ud, Blod og andre Safter saavidt muligt pressede ud, og Liget derpaa gnedet med vellugtende Olier. Liget blev lagt i Solen eller paa et høit Stillads med Tag, hvor det var udsat for Lufttræk, og den saaledes tørrede Mumie blev derpaa iført Klæder og bragt i en siddende Stilling, hvorpaa man hele Maaneder igjennem bragte

den dagligt Offere af Frugter og Blomster. Tilsidst blev Hovedskallen omhyggeligt gjemt, og de øvrige Been begravede man i Nærheden af Familietemplet.

Sorgen ved en Slægtnings eller en Vens Død yttrede sig i de vildeste Udbrud af Raseri, saa at de Sørgende skabede sig som Vanvittige. Man nøiedes ikke med at rive sit Haar af eller at flænge sine Klæder, men man skar og huggede sig selv paa en frygtelig Maade ved Hjælp af et ½ Alen langt Rør, som paa begge Sider var besat med skarpe Haifisketænder. Enhver Qvinde forsynede sig med et saadant Instrument, naar hun var bleven gift, for ubarmhjertigt at bruge det i paakommende Tilfælde. Med dette slog og kradsede man Ansigt, Bryst og Arme, saa at Blodet flød i Strømme; derhos hylede de frygteligt og lignede med deres vilde Fagter, deres pjudskede Haar og forvrængede Ansigtstræk, snarere Helvedes Furier end menneskelige Væsener. De nærmeste Slægtninge begyndte denne dæmoniske Scene, de tililende Venner og Naboer bleve smittede af dette Raseri og forøgede Støien, som tilsidst steg til en saadan Grad, at man angreb hinanden med Køller og Stene, hvorved ikke sjelden een af den rasende Bande blev ihjelslaget.

Dette Slags Bersærkerraseri viste sig ogsaa, dog i en mildere Form, ved glædelige Begivenheder, saa at f. Ex. naar en Søn eller en Fader efter længere Fraværelse eller efter overstaaede Farer kom tilbage til Sine, blev han ikke blot modtaget med hjertelige Hilsener, men ogsaa med lydelig Jammer, hvorhos Haifisketænderne ogsaa kom i Anvendelse, eftersom Glæden var stor eller ringe. Naar Fremmede spurgte om Aarsagen til disse sælsomme Optrin, saa svarede man kun, at det nu engang var Skik og Brug.

Man maa paa ingen Maade undre sig over, at de Søfarende, som først besøgte Selskabsøerne, udkastede et saa smigrende Billede af Beboere. Folkets imødekommende Elskværdighed kunde ved et overfladisk Bekjendtskab let føre

til en altfor gunstig Mening om det, og den franske Philosophs dengang herskende Anskuelser, ifølge hvilke alle Dyder tilhørte Naturtilstanden og alle Laster Civilisationen, havde allerede forud bestukket Dommeren. Saaledes har blandt Andre den yngre Forster holdt en glimrende Lovtale over Tahitiernes huuslige Dyder og storartede ædle Egenskaber; at denne Lovtale er urigtig, fremgaaer vel allerede for en Deel af det, som ovenfor er fortalt, og vil endnu blive mere indlysende ved følgende Træk.

Hvad for det første angaaer den af vor sværmeriske Landsmand priste Fredsommelighed og Humanitet, saa gjendrives denne Paastand vel tilstrækkeligt ved den Kjendsgjerning, at i de 15 Aar, som Missionairen Nott tilbragte paa det endnu hedenske Tahiti, var Øen ikke mindre end ti Gange indviklet i Krig. Jo grusommere Krigen blev ført, desto mere troede man at have tilfredsstillet Oro, den fornemste Krigsgud. Allerede medens man raadslog, om det skulde komme til Krig eller ei, blev strax et menneskeligt Offer bragt denne polynesiske Moloch; et andet ved Krigserklæringen, et tredie, saasnart man stod i Vaaben; og alle disse Offre maatte svømme i deres eget Blod til Velbehagelighed for den gyselige Afgud.

Selve Slagene havde Lighed med de homeriske Heltes Kampe. Ofte traadte de berømteste Krigere ud af Rækkerne, naar Hærene stode ligeoverfor hinanden, og udfordrede hinanden til Tvekamp. Med Praleri nævnte de deres egne og deres Forfædres Navne, glædede sig ved at kunne føie en ny Triumph til de Seirvindinger, de allerede havde feiret, bad Modstanderen skynde sig frem, for at de kunde offre ham til den utaalmodige Guddom, som svævede over Kamppladsen, eller talte med medlidende Ringeagt om hans snarlige Nederlag. Ordskiftet blev stedse hidsigere, Spydene fløi; saasnart een af de Stridende faldt, løb andre hid, ligesom Troianere og Grækere om den faldne Patroklus; Nogle for at frelse Liget, de andre for at bortføre det som Seiers-

dighed, undtagen sine egne Vasaller, saa var han ikke istand til i alle Tilfælde at sætte sin Villie igjennem; deraf kom det, at naar Kongen havde fældet en Forviisningsdom over en gjenstridig Raatiraa, og de andre af denne Stand ikke billigede denne Forholdsregel, kunde den Dømte uden at bryde sig videre derom blive i rolig Besiddelse af sine Landeiendomme; en Tilstand, der levende minder om de feudale Tilstande i Middelalderen i Europa, da de mægtige Baroner kun adløde Kongen forsaavidt, som det stemmede overeens med deres egen Fordeel.

Da jeg maa forudsætte, at Læseren slet ikke har Lyst til at følge mig gjennem alle den polynesiske Mythologies Labyrinther, vil jeg nøies med nogle korte Bemærkninger.

Ligesom der hos de gamle Grækere skjulte sig en usynlig Gudeverden bag Naturens synlige Fremtoninger, saaledes havde ogsaa Tahitiernes blomstrende Phantasie befolket Himlen og Jorden, Havet og Bjergene med en mægtig Hær af Aander. De saae dem herske og regjere i den straalende Sol, det milde Maanelys, den flygtige Flamme af Meteoret, Stormens Hylen, den brølende Brænding og den susende Aftenvind. Bjergenes Toppe, de snuggede Dunster, som leire sig paa dets Side, det skummende Vandfald, den eensomme Kløft vare hine usynlige Væseners Boliger. Saaledes udbredte sig en poetisk Ynde over de skjønne Øer, og Phantasiens Skabelser forhøiede end mere Naturens romantiske Trylleri.

Tilbedet og frygtet af Alle var Oro, den mægtige Skytsaand for Hovedøerne Tahiti og Eimeo; han var en Søn af Taaroa, Gudernes Fader, der var født af Natten, — thi ogsaa her ligesom hos Grækerne fremgik Alt af et oprindeligt chaotisk Mørke.

Ogsaa Havguden Hiro spillede en stor Rolle i Folkesagnene. Engang blev denne mægtige Havaand i Havets dybeste Afgrunde dysset isøvn af de derboende Uhyrer, medens Vindenes Gud reiste en frygtelig Storm for at knuse et

Skib, paa hvilket den Sovendes Venner seilede. Deres Undergang syntes uundgaaelig — de anraabte deres Velynder om Hjælp — en venlig Aand trængte ned i den Havhule, hvor han hvilede, vækkede ham af hans Søvn og underrettede ham om den Fare, hvori hans Tilhængere svævede. Strax steg han op paa Havets Overflade, fordrev ved sit Komme den svagere Stormgud, og de frelste Venner naaede lykkeligt Havnen.

Enhver Landstrækning, enhver Stand havde sin egen Gud, og der fandtes ingen fornem Familie, som jo havde sin egen Skytspatron eller Atua.

Mellem Guderne og Menneskene stode Tiierne, som opholdt sig i Nattens Verden og af Troldmændene bleve manede op for at skade Menneskene. Til denne Klasse hørte ogsaa oramatuaerne eller de afdøde Slægtninges Aander; thi man tænkte ikke paa disse med Kjærlighed, men man frygtede for dem som Dæmoner, hvis onde Villie man søgte at formilde ved Offere.

De fleste Guder vare ligeledes hævngjerrige, stolte, vredagtige Væsener, som med svære Straffe hævnede den ringeste Forsømmelse af deres Dyrkelse, men der fandtes dog Nogle af mere velvillig Natur, og deres Hjælp paakaldte man for at fordrive de onde Aander.

Skjøndt disse Atuaer og Tiier vare usynlige Væsener uden Legeme, bleve de dog tilbedede under Form af Afgudsbilleder, — grovt udskaarne Figurer eller raae Træblokke smykkede med røde Fjedre. Guddommen nærmede sig sædvanligen sit Tempel i Skikkelse af en Fugl, hvis Legeme den da forlod for at fare ind i det Billede, der som et Mellemled satte den i Forbindelse med Præsten.

Man meente, at Guderne havde en særdeles Forkjærlighed for de røde Fjedre af Mellithreptes vestiarius; disse henhørte til de kostbareste Foræringer, som man kunde give dem, den guddommelige Kraft kunde gaae over i dem, og ved dem ogsaa udstrækkes til de Gjenstande, som man hef-

tede dem paa. De vare derfor et beqvemt Middel til at mangfoldiggjøre Huusguderne, eftersom Præsterne stoppede de røde Fjedre, som Folket bragte dem, i de udhulede Afgudsbilleder, og siden hen, naar de vare gjennemtrængte af den guddommelige Kraft, uddeelte dem til de Troende, — en Umage, som naturligviis indbragte disse Herrer mangt et Sviin og mangen Brødfrugt. De Fjedre, som saaledes vare helliggjorte, bleve puttede i smaa Bambusrør og fremtagne, naar man vilde tilbede dem. Gik det Eieren heldigt, saa tilskrev han deres Indflydelse sin Lykke, og de fik den Ære at blive klistrede paa et Afgudsbillede eller maaskee endog at blive opstillede paa et lille Huusalter. Det nye Billede maatte dog først indvies i det store Tempel, ved hvilken Leilighed der igjen maatte gives Foræringer.

Nationaltemplerne, Marai, havde et betydeligt Omfang og vare omgivne af høie Steenmure. Ligeoverfor Indgangen hævede sig en massiv pyramidedannet Bygning, paa hvilken Afgudsbillederne og Alterne stode, og som ikke sjelden var af en forbausende Størrelse. Den Pyramide, som udgjorde den ene Side af det store Tempel i Atehuru, var ved Basis 270 Fod lang og 94 Fod bred. Dets Høide udgjorde 50 Fod, og Terrasser førte ligesom Trapper op til den øverste Flade, der var 180 Fod lang og 6 Fod bred. De yderste Stene af Pyramiden, som var bygget af Coraller og Basalt, vare udhuggede med største Omhyggelighed og uendelig Flid, især Hjørnestenene. En saadan Bygning maa forekomme saa meget mere beundringsværdig, naar man tager Hensyn til Øens ringe Befolkning og den store Mangel paa mechaniske Hjælpemidler.

Ruiner af saadanne Templer findes overalt, paa Høie, paa Forbjerge og Landtunger eller i en skyggerig Lunds Eensomhed. De Træer, som groede indenfor Murene og omkring Templet, vare hellige. Foruden de høie Casuariner, som ligne Cypresser, bestode de sædvanlig af Tamanus, Thespesier og Cordier, hvis skyggerige og alvorlige, mørke

Løv dannede en paafaldende Modsætning til den tropiske klare Dag. Stammernes phantastiske Krumninger og de gamle Træers slyngede Grene, Vindens klagende, sukkende Lyd, som, naar den susede i Casuarinernes Blade, havde Lighed med Eolsharpens høitidelige Toner, som ogsaa Templets mørke Mure med Afgudsbillédernes afskyelige vanskabte Skikkelser kunde forene sig til at vække en hellig Gysen, og vedligeholdt den dybt indgroede Følelse af Frygt, som Tahitierne nærede for sine blodtørstige Guddomme.

Man bragte dem som Offere ikke blot Jordens Frugter, Markens Dyr, Luftens Fugle og Havets Fiske, men ogsaa ofte Mennesker, især i Krigstid, ved store Folkefester, naar Templerne byggedes. Enhver Søile, som bar Tempelbygningens Tag, blev nedrammet paa Liget af et Menneske, der var slagtet til Ære for den grusomme Guddom, hvem Bygningen var helliget. Disse ulykkelige Offere vare enten Krigsfanger eller Personer, som havde gjort sig ubehagelige for Præsterne eller Høvdingerne — et frygteligt Middel til at støtte de Mægtiges Tyranni. Det Grusomme i denne Skik blev dog noget formildet ved den Omstændighed, at Offeret ikke blev pint ved lange Forberedelser, men sædvanligviis uforventet kastet til Jorden ved et Kølleslag eller et Steenkast, hvorpaa Liget i en stor Kurv af Cokosnødblade blev bragt til Templet og sat hen foran Afgudens Billede. Offerpræsten udtog et Øie, sandsynligviis fordi dette er det kosteligste af alle Lemmer, lagde det paa et Stykke Bananblad og overrakte Kongen det. Han nærmede det til sin Mund, som om han vilde spise det, men gav det dog til en anden Præst, som stod der for at modtage det. Efter Høitideligheden blev Liget sædvanligviis indsvøbt i Cokosnødblade, lagt paa Grenene af et Træ i Nærheden og overladt til Forraadnelse.

Troen paa magiske Kunster var meget almindelig. Den, som vilde hævne sig paa en Anden, søgte at faae nogle af hans Haar eller nogle af de Frugter, som vare bestemte til

hans Maaltid, og bragte disse Sager til Troldmanden, som saa udtalte sine Besværgelsesformeler derover. Disse havde tilfølge, at den onde Aand foer i dem og derved greb den Person, som skulde lide ved Trolddommen. De Næringsmidler, som ved Besværgelsen vare forgiftede af den onde Aand, søgte man at lægge i den Persons Proviantkurv, for hvem de vare bestemte, og spiste han dem saa, var hans Undergang uundgaaelig. Førend han døde, maatte den Besatte først udstaae de frygteligste Qvaler, og efter Døden blev han i po, det natlige Mørke, endnu mere piint af de grusomme Aander. Mangen Syg er vistnok bragt til Fortvivlelse og til en pinefuld Død ved den Tro, at han var et Offer for en ond Aands umættelige Raseri. I andre Tilfælde kan vel Gift have frembragt de græsselige Convulsioner eller det vilde Raseri, som man tilskrev Dæmonernes Magt, og som af de ugudelige Gjøglere bleve brugte til at styrke Troen paa deres Kunst.

Saasnart En troede at lide af en Besværgelse, søgte han, hvis han havde Formue, at faae Hjælp hos en anden Troldmand. Det vigtigste var da at opdage den Person, som havde anstiftet Ulykken, og derpaa anraabtes andre Dæmoners Hjælp, for at de Pinsler og den Død, som hine havde tiltænkt deres Offer, kunde falde tilbage paa dem selv. Naar den nye Troldmands Aander nu vare mægtigere end de, den første havde kaldt, saa var et lykkeligt Udfald sikkret; man kunde ogsaa stundom bringe de pinende Dæmoner til Ro ved rigeligere Foræringer. Her udøvede Bestikkelsen altsaa sin Magt ogsaa paa Aandeverdenen, som man tænkte sig underkastet alle menneskelige Svagheder og Lidenskaber.

Ligesom i det gamle Grækenland gave Guderne deres Villie tilkjende ved Orakelsprog, og man begyndte intet vigtigt Foretagende, uden at være sikker paa de usynlige Magters Bifald. Orakelet blev meddeelt i en Drøm, eller i Skriget af en Fugl, eller i Vindens Klynken gjennem Casuarinens indflettede Grene, eller ogsaa en Gud foer i

Præsten, som da blev til et villieløst Værktøi for den overnaturlige Indflydelse, ligesom den cumæiske Sybilla eller den sibiriske Troldmand, Schamanen, naar han ved at slaae Trylletrommen har manet Aanderne hid. Præstens Lemmer sprællede og spjettede i frygtelig Krampe, hans Ansigtstræk forvrængede sig paa den gyseligste Maade, hans Oine rullede vildt. Ofte væltede han sig omkring paa Jorden med fraadende Mund, som om han kjæmpede mod den Aand, der gjennembævede hans hele Væsen, til endelig det guddommelige Svar trængte frem af hans stønnende Bryst i utydelige Toner og skingrende Skrig. Præsterne, som stode hos og vare velbevandrede i disse Mysterier, modtoge Aandens Ord og forklarede og forkyndte det for det andægtige Folk.

Begreberne om Livet efter dette vare høist ubestemte. Man tænkte sig et natligt mørkt Sted, po, hvor Sjælen tre Gange blev slugt af Guderne og derpaa selv blev til en guddommelig og uforgjængelig Aand; man tænkte sig ogsaa et Paradis, udrustet med alle de Skjønheder, som Phantasien pleier at smykke saadanne Boliger for de Salige med. Dog havde Retfærdigheden kun lidt at betyde ved Mennesket tilkommende Bestemmelse, eftersom hans moralske Vandel i denne Henseende slet ikke blev taget i Betragtning. Den eneste Forbrydelse, som vakte Gudernes Vrede, var Forsømmelse af en eller anden religieus Fest eller Forholdelse af de Offergaver, der skyldtes dem, og det var den skrækkeligste Synd.

De simple Folks Liig bleve begravede, men de Fornemmeres og Rigeres ved en raae Balsameringskunst saalænge som muligt beskyttede mod Forraadnelse. De skrøbeligste Dele bleve tagne ud, Blod og andre Safter saavidt muligt pressede ud, og Liget derpaa gnedet med vellugtende Olier. Liget blev lagt i Solen eller paa et høit Stillads med Tag, hvor det var udsat for Lufttræk, og den saaledes tørrede Mumie blev derpaa iført Klæder og bragt i en siddende Stilling, hvorpaa man hele Maaneder igjennem bragte

den dagligt Offere af Frugter og Blomster. Tilsidst blev Hovedskallen omhyggeligt gjemt, og de øvrige Been begravede man i Nærheden af Familietemplet.

Sorgen ved en Slægtnings eller en Vens Død yttrede sig i de vildeste Udbrud af Raseri, saa at de Sørgende skadede sig som Vanvittige. Man nøiedes ikke med at rive sit Haar af eller at flænge sine Klæder, men man skar og huggede sig selv paa en frygtelig Maade ved Hjælp af et ⅛ Alen langt Rør, som paa begge Sider var besat med skarpe Haifisketænder. Enhver Qvinde forsynede sig med et saadant Instrument, naar hun var bleven gift, for ubarmhjertigt at bruge det i paakommende Tilfælde. Med dette slog og krabsede man Ansigt, Bryst og Arme, saa at Blodet flød i Strømme; derhos hylede de frygteligt og lignede med deres vilde Fagter, deres pjudskede Haar og forvrængede Ansigtstræk, snarere Helvedes Furier end menneskelige Væsener. De nærmeste Slægtninge begyndte denne dæmoniske Scene, de tililende Venner og Naboer bleve smittede af dette Raseri og forøgede Støien, som tilsidst steg til en saadan Grad, at man angreb hinanden med Køller og Stene, hvorved ikke sjelden een af den rasende Bande blev ihjelslaget.

Dette Slags Bersærkerraseri viste sig ogsaa, dog i en mildere Form, ved glædelige Begivenheder, saa at f. Ex. naar en Søn eller en Fader efter længere Fraværelse eller efter overstaaede Farer kom tilbage til Sine, blev han ikke blot modtaget med hjertelige Hilsener, men ogsaa med lydelig Jammer, hvorhos Haifisketænderne ogsaa kom i Anvendelse, eftersom Glæden var stor eller ringe. Naar Fremmede spurgte om Aarsagen til disse sælsomme Optrin, saa svarede man kun, at det nu engang var Skik og Brug.

Man maa paa ingen Maade undre sig over, at de Søfarende, som først besøgte Selskabsøerne, udkastede et saa smigrende Billede af Beboere. Folkets imødekommende Elskværdighed kunde ved et overfladisk Bekjendtskab let føre

til en altfor gunstig Mening om det, og den franske Philosophs dengang herskende Anskuelser, ifølge hvilke alle Dyder tilhørte Naturtilstanden og alle Laster Civilisationen, havde allerede forud bestukket Dommeren. Saaledes har blandt Andre den yngre Forster holdt en glimrende Lovtale over Tahitiernes huuslige Dyder og storartede ædle Egenskaber; at denne Lovtale er urigtig, fremgaaer vel allerede for en Deel af det, som ovenfor er fortalt, og vil endnu blive mere indlysende ved følgende Træk.

Hvad for første angaaer den af vor sværmeriske Landsmand priste Fredsommelighed og Humanitet, saa gjendrives denne Paastand vel tilstrækkeligt ved den Kjendsgjerning, at i de 15 Aar, som Missionairen Nott tilbragte paa det endnu hedenske Tahiti, var Øen ikke mindre end ti Gange indviklet i Krig. Jo grusommere Krigen blev ført, desto mere troede man at have tilfredsstillet Oro, den fornemste Krigsgud. Allerede medens man raadslog, om det skulde komme til Krig eller ei, blev strax et menneskeligt Offer bragt denne polynesiske Moloch; et andet ved Krigserklæringen, et tredie, saasnart man stod i Vaaben; og alle disse Offre maatte svømme i deres eget Blod til Velbehagelighed for den gyselige Afgud.

Selve Slagene havde Lighed med de homeriske Heltes Kampe. Ofte traadte de berømteste Krigere ud af Rækkerne, naar Hærene stode ligeoverfor hinanden, og udfordrede hinanden til Tvekamp. Med Praleri nævnte de deres egne og deres Forfædres Navne, glædede sig ved at kunne føie en ny Triumph til de Seirvindinger, de allerede havde feiret, bad Modstanderen skynde sig frem, for at de kunde offre ham til den utaalmodige Guddom, som svævede over Kamppladsen, eller talte med medlidende Ringeagt om hans snarlige Nederlag. Ordskiftet blev stedse hidsigere, Spydene fløi; saasnart een af de Stridende faldt, løb andre hid, ligesom Troianere og Grækere om den faldne Patroklus; Nogle for at frelse Liget, de andre for at bortføre det som Seiers-

tegn, til der af Tvekampen tilsidst udviklede sig et almindeligt Slag. Og Slaget blev ført med saameget større Raseri, som Enhver var overbeviist om, at Guderne, der havde Kampens Skjæbne i deres Haand, virkelig vare farede ind i Vaabnene, som han førte, og gave dem den rette Kraft og Retning.

Slagets Larm blev endnu mere forøget ved de uhyre Anstrengelser, som Rautierne eller Slagtalerne gjorde sig, for ved deres mægtige Ord at ophidse de Kjæmpendes Forbittrelse til det høieste Raseri. „Ruller hen over dem som Bølgerne! kaster Eder over deres Rækker, brølende og fraadende som Havet, der vælter sig over Skjærene! farer hen over dem, som den takkede Lynstraale over Brændingens Skum! angriber dem med al den graadige, vilde Hunds Raseri!" Med saadanne Ord, der kun give et svagt Billede af den originale Tiltales Kraft, ilede Rautierne fra den ene Kriger til den anden, og det med saadan brændende Iver, at de ikke sjelden midt i Slagtummelen segnede om af Udmattelse og døde. Det var fordetmeste stolte, store Folk, som havde indlagt sig Berømmelse i Krigen; deres Paaklædning bestod kun af et Bælte af Dracænas Blade, af hvilke de ogsaa holdt en lille Dusk i den høire Haand, medens de stundom i den venstre Haand vare bevæbnede med et let Spyd.

Den første Fange blev offret til Oro, men han blev ikke ført til Templet, men levende baaret paa de spidse Spyd bag Fronten, medens Præsten gik ved Siden af og opsendte sine Bønner til Guden og iagttog den Ulykkeliges Dødskrampe, for deraf at kunne spaae om Slagets Udfald.

Naar Seiren var tilfægtet, var de Kjæmpendes Raseri endnu ikke mættet; Nogle stormede efter de Flygtende for at forfølge dem til Bjergene eller til Havet, Andre ilede til den slagne Fjendes Landsbyer for ubarmhjertigt at nedsable de værgeløse Oldinge, Qvinder og Børn, eller med

djævelsk Grusomhed at pine dem. Hytterne bleve stukne ibrand, Brødfrugttræerne huggede om, Bladknopperne paa Cokostræerne skaarne af, saa at endnu lang Tid efter de bladløse Stammer, nøgne og ligesom trufne af Lynild, stode der som et Vidnesbyrd om Menneskenes fæle Raseri.

Dagen efter Slaget bleve de faldne Fjenders Liig samlede og offrede til Oro. Man lagde dem i en Hob eller i Rækker ved Strandbredden, hvor de bleve sønderrevne af de vilde Hunde og overladte til Forraadnelse. De fornemste Krigeres Underkjæber tog man med som Seierstegn, som ogsaa nogle Been, for deraf at forfærdige Værktøi til Skibsbyggeriet eller Fiskekroge.

Under Slaget steg undertiden Raseriet til en saa barbarisk Høide, at en Kriger med sin tunge Kølle slog sin faldne Fjende flad, og derpaa med sin Stridsøxe huggede et Hul i Midten, gjennem hvilket han stak sit Hoved, ligesom han ellers pleiede at gjøre med sin Tibuta (Kappe). Paa denne skrækkelige Maade, med den Slagnes Hoved og dinglende Arme foran og Benene paa Ryggen, styrtede han sig rasende igjen i Slagets Tummel. Hos Tahitieren skjulte sig altsaa bag en vis ydre Elskværdighed hele den Vildes Brutalitet.

Det overvundne Parti, som var flygtet til de ikke let tilgjængelige Bjergdale, hvis naturlige Styrke ofte var understøttet af Kunsten, blev ogsaa her forfulgt og beleiret af de overmodige Fjender, indtil de enten opgave Haabet om Gudernes Bistand og overgave sig, eller ved et dygtigt Forsvar og uimodstaaelige Hjælpemidler tiltvang sig Freden. Man hængte Vaabnene op i Boligerne og tog igjen fat paa Livets sædvanlige Beskjæftigelser, indtil en ny Tvist mellem Naboøer eller mellem Kongen og Høvdingerne, eller mellem disse indbyrdes igjen fornyede hine græsselige Scener.

Naar Forster roser Tahitiernes ufordærvede Sædelighed, lader det til, at han ikke har tænkt paa Areoiernes Selskab. Dette bestod af en Bande Gjøglere og Dagdriver

af begge Kjøn, som drev om fra en Ø til en anden og fra et District til et andet og overalt, hvor de kom hen ved deres tøilesløse Dandse og Skuespil udspredte Spirer til moralsk Fordærvelse. Deres Skytsguder Orotetefa og Urutetefa vare ifølge Folketroen Uhyrer af Lastværdighed, og Lærlingenes hele Opdragelse gik ud paa at efterligne disse utugtige Forbilleder. Disse Areoier vare deelte i syv forskjellige Classer eller Grader, som man kunde kjende ved den forskjellige Tatovering. Kun den laveste Classe eller Novicerne maatte paatage sig de trættende Dandse og Pantomimer, som de ofte hele Nætter igjennem morede Folket med; de høiere Classer vogtede sig vel for at forøde deres Kræfter paa denne Maade, de sparede dem til de hemmelige Mysteriers Fest.

Da enhver Areoi ifølge Selskabets Love maatte dræbe sine Børn, kunde Samfundet naturligviis kun vedligeholdes ved frisk Tilvæxt udenfra, og som man let kan tænke sig var denne ikke vanskelig at faae. Personer af alle Stænder kunde melde sig som Candidater, de bleve optagne med mange Ceremonier, Noviciatet var langvarigt, og kun langsomt og med Møie kunde man opnaae at stige til høiere Grader.

Man troede, at de, som ønskede at blive Areoier, vare drevne dertil ved guddommelig Indskydelse. Naar altsaa Nogen vilde slutte sig til Selskabet, traadte han frem ved een af deres offentlige Forestillinger og løb, som om han var vanvittig. Sædvanligviis bar han et Bælte af gule Tiblade om Hofterne, hans Ansigt var malet med Skarlagenrødt, hans Haar salvet med stærkt lugtende Olie og krandset med mange Blomster. Saaledes udstafferet og udmaiet styrtede han gjennem den Sværm, som var forsamlet om det Huus, hvor de frække Gjøglere opførte deres Lege, han trængte midt ind i Banden og begyndte med paataget Vildskab at tage Deel i Dandsen eller Pantomimen. Dette blev betragtet som en Melding til Optagelse; men ikke altid bleve

Candidaterne antagne, de maatte først længe opvarte Selskabets fornemme Medlemmer, førend de fik Adgang til den første Grad.

Disse Areoier, som hos os kun i Hemmelighedens Mørke og langt fra Lovens straffende Haand havde kunnet drive deres Uvæsen, stode paa Tahiti i den høieste Anseelse, Høvdingerne priste sig lykkelige, naar de bleve beærede med deres Besøg, og den første Classes Medlemmer betragtede man med Ærefrygt som overnaturlige Væsener. Endogsaa efter Døden ophørte ikke de fornemmere Areoiers Forrettighed, thi da de ikke manglede Midler, var det en let Sag ved kostbare Foræringer at bestikke Præsterne ved Afguden Romatanes Alter, der bevogtede Indgangen til det tahitiske Paradiis. Der tilbragte de i Selskab med Konger og Høvdinger, thi kun Fornemme og Rige fandt Veien til de Saliges Opholdssted, en glædelig Udødelighed i Nydelsen af alle de Fornøielser og Udsvævelser, som de havde helliget deres Liv, medens den fattige Mand maatte forblive i po, det natlige Mørke. Begrebet om en gjengjældende Retfærdighed efter Døden var Tahitierne aldeles fremmed.

Hvor stort Antallet af disse Gjøglere maa have været, kan man allerede slutte deraf, at Cook engang paa Huaheine saae ikke mindre end 70 store Baade, alle fyldte med dette liderlige Pak sætte af fra Strandbredden. Kun et Land, hvor Naturen saa rundhaandet sørger for Menneskets Fornødenheder, kunde taale Trykket af en saadan Sværm usle Lediggjængere. Skjøndt de ogsaa fandtes paa andre Øer, stode dog Areoierne paa Selskabsøerne i deres fuldeste Blomstring. Det lader til, at man ikke har kjendt dem paa Marquesas og Hawaii, dog ville vi nedenfor finde dem igjen i det fjerne Vest hos Ladronernes oprindelige Beboere, hvor de næsten havde samme Navn, nemlig Uritoy eller Ulitoy.

Areoierne besmittede sig med Børnemord og tilintetgjorde med formastelig Haand deres hele Efterslægt; men denne Forbrydelse herskede, om end i en ringere Grad, hos

alle Samfundsclasser, ligefra den kongelige Familie til den usleste Stodder. Allerede Cook havde bemærket, hvor hyppigt Barnemord forefaldt. Da de første Missionairer landede paa Tahiti, fandt de, at der vel stundom blev myrdet voxne Mennesker, at Menneskeoffere tidt forekom og at mange omkom i Krigen; men alt dette sammenregnet naaede dog langtfra ikke Tallet af de Børn, som bleve dræbte af deres Forældre. Insulanerne talte om disse Misgjerninger med største Ligegyldighed og Ro, og naar man gjorde dem Forestillinger desangaaende, svarede de, at det var Landets Skik og Brug. Ikke mindre end to Trediedele af alle fødte Børn skulle paa denne Maade være omkomne, og de troværdigste Vidner, saasom Nott og Ellis, der i hele Aar opholdt sig paa Selskabsøerne og ved deres Kald som Missionairer stode i stadig Samfærdsel med Folket, forsikkre, ikke at have kjendt en eneste Moder, som jo meer end een Gang havde begaaet denne Forbrydelse. Mange Forældre havde saaledes dræbt 6—8—10, ja endogsaa flere af deres smaa Børn. Især tog man hyppigt Piger afdage; Drengene skaanede man snarere, forbi et Mandfolk som Fisker, Tempeltjener, Kriger eller Sømand havde en langt høiere Værdi end den svage Qvinde. Skeete Mordet ikke umiddelbart efter Fødselen, saa var Barnet frelst og blev siden, det maa man indrømme Tahitierne, behandlet med den største Kjærlighed. Hovedgrunden til denne Afskyelighed laae i den almindelig herskende Dovenskab. Skjøndt Jordbundens villige Frugtbarhed og det milde Clima gjorde det muligt for dem ved et meget maadholdent Arbeide at skaffe sig Livets Ophold, saa var selv dette for meget for de fleste af dem, saa at en Mand med 3 eller 4 Børn, hvilket var et sjeldent Tilfælde, blev betragtet som et sværtbelæsset Lastdyr. For derfor at spare Forældrene den ubetydelige Anstrengelse som en noget talrigere Families Underholdning vilde have foraarsaget dem, bleve Børn i tusindviis offrede. En anden Grund laae i det ægteskabelige Baands Svaghed og løse

Natur; det blev rigtignok knyttet i Templerne med stor Høitidelighed, men under de ubetydeligste Paaskud igjen løst. Naar de fornemme Høvdinger skiltes fra deres Koner, vedblev rigtignok Ægteskabet endnu at bestaae af Navn, men Manden tog andre Koner, og Konen tog andre Mænd. Det var fordetmeste smukke Personer, men af lavere Rang, og Afkommet af disse Forbindelser blev uden Barmhjertighed dræbt, for at Familiestoltheden ikke skulde lide ved en Blanding af uædelt Blod. Forsters Paastand, „at de gifte Qvinder vare sande Mønstere paa Troskab", var i ethvert Tilfælde meget mindre begrundet end hans Tilstaaelse, „at den jomfruelige Kydskhed hos Tahitierne ligesaa lidt blev agtet, som hos mange andre Folkeslag". Allerede ved det flygtigste Besøg kunde denne sidste Kjendsgjerning ikke blive skjult for den Fremmede, medens Forster efter et Ophold af kun faa Uger paa ingen Maade kunde være istand til at fælde en paalidelig Dom om Konernes Troskab.

Sextende Kapitel.

Tahitis Historie fra dets Opdagelse af Wallis indtil vore Dage.

Wallis opdager Tahiti den 18de Juni 1767. — Første Sammenstød med Tahitierne. — Geden og den stjaalne Hat. — Angreb paa Baadene. — Blodige Kampe i Matavaibugten. — Landgang. — Afgjørende Forgrening. — Fred. — Bougainville. — Aatourou. — Cook observerer paa Tahiti Venus's Gjennemgang. — Ypperstepræsten Tupi — Omai. — Pomaré I. — Missionairernes Ankomst. — Pomaré I — Hans Omvendelse 1812. — Vender tilbage til Tahiti, men bliv igjen fordrevet. — Eimeo antager Christendommen. — Huaheine, Taha Raiatea følge dette Exempel. — Hedningernes Nederlag paa Tahiti, 11 November 1815. — Dernes fuldstændige Omvendelse. — Nye Missionairers Ankomst 1817. — Trykning af det tahitiske Alfabet og Pomarés Bibeloversættelse. — Et Missionsselskab stiftes. — Bygning af en st Kirke, i hvilken Pomaré bliver døbt og en ny Lovbog offentliggjort. — Pomarés Drikfældighed og Nærighed. — Hans Død og Grav. — Pomaré III. — Dronning Pomaré. — Jesuiterne Caret og Laval ankomm — De fordrives med Magt. — Fransk Intervention. — Protectorat. — Erobring. — Krig mellem Tahitierne og Franskmændene. — De tahitis Leires Overrumpling 17de December 1846. — Ende paa Fjendtlighedern — Sørgelige Tilstande. — Tyranni. — Skogman om Dronning Pomaré 1852. — Novara i Papeiti, Februar 1859.

Naar den Søfarende efter i lang Tid at have seilet o paa den grændseløse Vandflade og igjen faaer Land, Bjerg grønne Skove og Marker at see, naar han hører Sang fugle istedetfor de hæse Maager, og venlige Menneske

nme ham imøde, maa han vel næsten føle sig som en
rviist, der kommer tilbage fra de trøstesløse fremmede
teder til sin kjære Hjemstavn.

Dog, hvormeget maae disse Følelser ikke vinde i Kraft,
ar det Land, som dukker op af Havets Skjød og afbryder
rizontens lange Eensformighed, hidtil var Verden aldeles
ekjendt, og naar det ovenikjøbet er et Land som Tahiti,
ykket med alle den tropiske Naturs Yndigheder. Denne
lne Lykke faldt i Capitain Wallis's Lod, da han den
de Juni 1767 uformodet saae Tahitis høie Bjergtoppe
eve sig over Havspeilet og udfolde sig til mere og mere
aleriske Omrids. Det kan være, at den spanske Capitain
uiros allerede før har seet Øen, men ikke destomindre
rblev den Europa aldeles ubekjendt, og Wallis, som
rst aabenbarede dens skjulte Skjønheder for Verden, bør
ed fuld Ret ansees som dens Opdager.

Næste Dag ved Morgengry laae det skjønne Land for
n i en Frastand af omtrent 5 Mile, men henimod Kl. 8,
Skibet allerede var nærved Kysten, blev Wallis ved en
Taage tvunget til at lægge bi, og da Taagen nogle
ter derefter trak bort, saae han nogle hundrede Piroger
ig imøde. De vare af forskjellig Størrelse, nogle havde
andre ti Mand ombord. Da de vare komne paa Pi-
tuds Afstand, holdt de op at roe og betragtede med For-
else det fremmede Havuhyre, som pludselig aabenbarede
en fuldkommen ubekjendt Verden. De vidste rigtignok
hvilke Følger denne Aabenbaring vilde have for hele
s fremtidige Skjæbne, hvormeget Godt og Ondt heraf
e udvikle sig, og at denne Dag var een af de vigtigste
ens Historie. Det er ikke at undres over, om Polyne-
le indbildte sig, at de første europæiske Skibe, der plud-
l viste sig ved deres Skjær og udsendte Torden og Lynild,
Guder, komne fra Himlen, hvorhen de kort efter
n droge.

Opmuntrede ved venlige Vink vovede nogle af de rød-

brune Oboere at komme op paa Dækket, dog medens een af dem just stod fordybet i sine Betragtninger, stangede een af de Geder, som vare ombord, ham i Hoften. Forbauset over dette uformodede Angreb dreiede han sig rask om og saae Geden staaende paa Bagbenene ifærd med at gjentage Stødet. Ved at see dette ham aldeles ubekjendte Dyr i den truende Stilling blev han saa forskrækket, at han strax sprang overbord, og alle hans Ledsagere bagefter; men snart kom de dem af deres Angest og stege igjen op paa Skibet. Da Wallis havde gjort dem fortrolige med Synet af Geder og Faar, viste han dem sine Sviin og Høns, og de gave ham strax ved Tegn at forstaae, at de meget godt kjendte disse Dyr.

Imidlertid gjorde de forskjellige Forsøg paa at rapse nogle Sager, der laae paa Dækket, men bleve dog endnu bestandig itide hindrede deri. En Søkadet, som havde en ny galloneret Hat paa Hovedet, nærmede sig til dem og begyndte at tale med een af dem ved Tegn. Dog Samtalen blev snart afbrudt, thi een af Tahitierne traadte ubemærket hen til den unge Herre, snappede pludselig Hatten og sprang i Søen med den! De Andre fulgte hurtigt efter ham, og saaledes endte dette første venskabelige Besøg af de elskværdige, men langfingrede Oboere.

Da her ingen Ankergrund var, seilede Skibet videre langs med Kysten, medens paa samme Tid Baadene i ringe Frastand fra Kysten vare ude for at peile. Om Eftermiddagen lagde man bi udenfor en stor Bugt, og Baadene bleve sendte derind for nøiagtigere at undersøge Grunden. Medens de her vare beskjæftigede med at lodde, saae Wallis, at et Antal Piroger samledes om dem, og da han frygtede for, at de havde Ondt isinde og det var ham meget om at gjøre at undgaae alle Fjendtligheder, satte han Signal til, at Baadene strax skulde vende tilbage, og affyrede tillige en Nipundiger henover Insulanernes Hoveder, for ved dette Tegn paa sin Magt at skræmme dem. Men ikke desto

mindre forsøgte Tahitierne at afskjære Baadene Tilbageveien, og slyngede store Stene paa Barkassen, hvorved flere af Mandskabet bleve saarede. Nu fyrede den commanderende Officeer paa ham, der havde kastet den første Steen, og ramte ham i Skulderen. Insulanerens Kammerater sprang strax i Havet, de øvrige Piroger roede alt hvad de kunde afsted, og Baadene fortsatte nu uhindret deres Vei til Skibet. De godmodige Tahitier kunde altsaa heller ikke modstaae den Fristelse at angribe og plyndre Fremmede, som de ansaae for svagere end de selv.

Lodbet havde viist, at der indenfor Revet var tilstrækkeligt dybt Vand; men da Wallis befandt sig paa Vindsiden af Øen, besluttede han at opsøge den sikrere Læside, og derfor henløb endnu et Par Dage, inden han tilsidst den 23de Juni løb ind i Matavai-Bugten. Underveis derhen havde man drevet en livlig Tuskhandel med de Indfødtes Piroger, dog havde disse endnu engang vovet at angribe en Baad, saa at Englænderne, for at forsvare sig, maatte løsne nogle Skud, hvorved een Insulaner blev dræbt og en anden haardt saaret. Om Morgenen den 24de Juni samlede der sig en Mængde Kanoer om Skibet, ladede med Sviin, Fjederkræ og Brødfrugter; to Søkadetter bleve commanderede til ved Tuskhandel at kjøbe disse Levnetsmidler og betale dem med Knive, Søm, Glasperler og andre Smaating. Det var forbudt alle andre af Mandskabet at handle, for ikke at forbærve Markedet; heller ikke fik nogen Insulaner Lov til at komme op paa Dækket, da deres tidligere Besøg havde viist, at Intet var sikkert for deres behændige Tyvagtighed.

Imidlertid kom der stedse flere og flere Kanoer, og tilsidst endogsaa nogle meget store Dobbeltpiroger, af hvilke hver havde 15—20 kjæmpemæssige Skikkelser ombord, og, som Wallis med nogen Bekymring bemærkede, snarere udrustede til Krig end til fredelig Tuskhandel, da det var tydeligt, at de havde langt flere Stene end Levnetsmidler ombord.

Andre Kanoer vare fyldte med Qvinder, der ligesom Sirener ved venlige Fagter søgte at afdrage de Fremmedes Opmærksomhed fra de store Krigspiroger, der under vilde Sange og den hule Tuden i Tritonhornene sluttede en tæt Kreds om Skibet. En Mand, der sad paa et Tag, hvilket hvælvede sig over een af Dobbeltpirogerne, gjorde efter nogen Tids Forløb flere Gange Tegn til, at han ønskede at komme nærmere til Skibet, og Wallis gav ham strax Lov dertil. Da Baaden lagde til Skibet, rakte den Vilde en Dusk af røde og gule Fjedre til en Matros og gav ham at forstaae, at han skulde overrække den til Chefen.

Med venlig Mine modtog Wallis denne Gave og vilde gjengjelde den med en anden passende Gave, da han til sin Forbauselse saae, at den formentlige Overbringer af Freden allerede havde sat af fra Skibet, hvorpaa der opløftedes et almindeligt Skrig fra alle Piroger, som strax med hurtige Aaretag nærmede sig Skibet og fra alle Kanter lode en Hagl af Stene falde paa Dækket.

Nu var altsaa Krigen erklæret, og da en stor Deel af Mandskabet var svækket ved Skjørbug, saae man sig nødsaget til imod Fjendernes store Overmagt i Antal at træde op med de europæiske Skydevaabens hele frygtelige Magt. Geværsalver og Kanontorden vakte et Ecco i Bjergene, som endnu aldrig havde hørt en saadan Dundren; især udsendte nogle Kanoner uophørligt deres Kugler mod et Sted paa Strandbredden, hvor en stor Mængde Kanoer vedbleve at indskibe Folk og at skynde sig ud til Skibet. Da det svære Artilleri begyndte at spille, var der ikke mindre end 300 Baade samlede om Skibet, og andre Piroger roede hid fra alle Kanter; Skydningen forjog dog snart dem, som vare i Nærheden, hvorpaa de andre ogsaa vendte om. Saasnart Wallis saae dette, gav han strax Befaling til at holde inde med Skydningen, da han haabede, at Insulanerne efter denne Prøve af hans Overlegenhed nu ikke igjen vilde forny Kampen.

Men desværre saae han sig skuffet i denne Forventning, thi et stort Antal af de Piroger, som man sprængte fra hinanden, nærmede sig paany Skibets Forstavn, og begyndte igjen i temmelig betydelig Frastand, men med stor Kraft og Sikkerhed at slynge Stene af 2 Punds Vægt paa Dækket. Paa samme Tid saae man nogle andre stærkt bemandede Kanoer roe om til Skibets Bagstavn, som de maaskee ansaae for dets svage Side, eftersom der herfra endnu ikke var faldet noget Skud; men Wallis lod strax nogle Kanoner kjøre op for tilbørligt at hilse paa dem. En af disse Baade, som formodenlig havde en fornem Høvding ombord, da alle Signaler udgik fra denne, blev ved et heldigt Skud boret isænk, hvorpaa alt fløi fra hinanden med saadan Hast, at der efter en halv Times Forløb ikke var et eneste Fartøi at see, og det talrige paa Strandbredden samlede Folk strax med største Bestyrtelse flygtede til Bjergene.

Saaledes endte denne for Tahitierne saa skjæbnesvangre Kamp, og den dybeste Stilhed herskede nu der, hvor faa Øieblikke i Forveien Slagets vilde Tummel havde raset.

Da der nu ikke længer var noget iveien for at lande, blev Skibet bugseret til en beqvem Ankerplads, ligeoverfor en lille Flod, hvor man med Lethed kunde fylde Vandfadene. En Afdeling bevæbnede Søsoldater bleve sendte iland og paa et aabent Sted under Skibets og Baadenes Beskyttelse plantet en Stang med det engelske Flag. Om Dagen vovede kun faa af Øboerne med underdanige Fagter at nærme sig; man søgte at gjøre dem begribeligt, at naar de ikke angreb, havde man slet ikke noget Ondt isinde mod dem, og at man kun forlangte Vand og Levnetsmidler, som man rigeligt vilde betale med Jern og Glasperler.

Dog saasnart det var bleven Nat, hørtes igjen den barbariske Støi af Trommer og Tritonshorn, og talrige Lys bevægede sig frem og tilbage paa Kysten. Næste Morgen var Flagstangen borte; men da der ikke var nogen af de Indfødte at see, bleve Baadene sendte iland for at hente

Land, hvilket i Begyndelsen gik for sig uden Forstyrrelse; men snart antog Scenen et meget truende Udseende. Fra Skibets Dæk kunde man tydeligt med Kikkerter see, at en stor Mængde Kanoer kom seilende saavel fra den vestlige som den østlige Indgang til Bugten, og at paa samme Tid Krattet bag Landingspladsen vrimlede af Indfødte, som, dækkede af Skoven, nærmede sig, medens andre i stort Antal stege ned fra en Høi, som laae omtrent 4 engelske Mile borte. Da nu Pirogerne efter at være løbne ind i Bugten flere Gange lagde til Land for at tage Krigere ombord, der vare belæssede med Stene, medens en Mængde Qvinder og Børn havde leiret sig paa en Høi, hvorfra man overskuede hele Bugten og Strandbredden, saa kunde Wallis nu ikke længer tvivle om, at man endnu engang ved et almindeligt Angreb vilde prøve Kampens Lykke. At tage en hurtig Beslutning vilde aabenbart have de mindst skadelige Følger og tillige være meest skaansomt; han besluttede derfor strax med al Kraft at begynde Kampen for med eet Slag at gjøre Ende paa alle Fjendtligheder i Fremtiden. Kartætskerne, som han lod regne ned paa de nærmeste Piroger, havde strax den Virkning, at de andre i Hast enten satte paa Grund ved Strandbredden eller skjulte sig bag de fremspringende Pynter; og de Kugler, som bleve sendte ind i Skoven fordreve snart Insulanerne derfra, og de løb nu op paa den Høi, hvor Qvinderne og Børnene havde leiret sig. Her var nu forsamlet flere Tusinde, som i den store Afstand fra Skibet troede sig fuldkommen sikkre; men for ogsaa at betage dem denne sidste Vildfarelse, knækkede strax nogle Kanonkugler Træernes Kroner over deres Hoveder, og under denne Bragen og Knagen af Grenene flygtede den hele Masse med en saadan Forfærdelse, at der i mindre end to Minuter ikke var nogen at see. Saaledes havde da „Kongernes sidste Ord" fuldstændigt renset Kysten, og for at gjøre denne Lærdom fuldstændig, bleve Skibstømmermændene sendte iland med deres Øxer for at ødelægge de Piroger,

som man havde ladet løbe paa Strandbredden. Før Middagstid havde de allerede udført dette Arbeide og ophugget meer end 50 store Baade. I Baadene fandtes ikke andet end Stene og Slynger, hvilket fuldkomment retfærdiggjorte Capitainens strenge Fremgangsmaade.

Selvsamme Dag viste sig ti Indfødte med grønne Grene i Hænderne, som et Tegn paa Fred, og fra nu af blev den gode Forstaaelse mellem Øboerne og de frygtede Fremmede ikke mere afbrudt. Der begyndtes en livlig Handel, de Syge bleve bragte iland, hvor de under et opslaaet Telt fik deres Helbred igjen, Skibet blev i Fred og Ro fuldstændigt repareret, og da Wallis den 27de Juli forlod Øen, lagde Tahitierne, som han ved sin Ankomst havde tugtet saa strengt, en saadan Sorg for Dagen, at den gav ham det sikkreste Beviis for, hvor velfortjent deres Straf havde været; thi havde den været uretfærdig, vilde den vist ikke have stemt dem til Forsonlighed.

Hvis Wallis ikke havde opdaget Øen, vilde dette ni Maaneder senere være skeet ved den franske Jordomseiler Bougainville, som i April 1768 løb ind i Bugten Hidia ved Østkysten og opholdt sig der ti Dage. De Indfødtes Venlighed og Tillid var saa stor, at een af dem endogsaa yttrede det Ønske at maatte følge med Bougainville til Europa, en Bøn, som man gjerne opfyldte, da man paa dette ubekjendte Hav, hvor man sandsynligviis endnu vilde træffe paa Mennesker af samme Race og Sprog, lovede sig god Hjælp af ham, og tillige turde haabe ved senere at berige ham med Kundskaber og sende ham hjem, at gjøre ham til et Middel til at udbrede Dannelse i hans Fædreland. Aotourou opholdt sig 11 Maaneder i Paris og blev derpaa bragt til Isle de France, hvis Gouverneur fik Befaling til at udruste et Skib, som igjen skulde føre ham til Tahiti. Hans senere Skjæbne er imidlertid ubekjendt.

Hvor maae de fra den øvrige Verden saalænge afskaarne Øboere have undret sig, da det ene Besøg saa hurtigt fulgte

efter den anden: thi efter Wallis og Bougainville kom nu ogsaa Cook, som den 13de April 1769 løb ind i Matavai-Bugten. Den nys opdagede Ø var nemlig af den brittiske Regjering udvalgt som det beqvemmeste Punct, hvorfra man kunde iagttage den i astronomisk Henseende saa vigtige Gjennemgang af Venus gjennem Solen, hvilket som bekjendt var et Hovedøiemed for den store Sømands Jordomseiling. Dette var altsaa dennegang intet flygtigt Besøg, foranlediget ved Handelen eller paatrængende Nødvendighed, men det var et længere Ophold, under hvilket man ogsaa fik Leilighed til grundigere at lære Øen og dens Beboere at kjende, end det havde været muligt ved de tidligere Besøg.

Da Cook første Gang steg iland, viste sig strax de gavnlige Følger af de kraftige Forholdsregler, som Wallis havde taget: thi Tahitierne kom ham imøde med grønne Grene i Hænderne og ydmyge Fagter. Der blev ingen Indvendinger gjort, da han paa Øens nordligste Landtunge, der senere til Minde om de her foretagne Iagttagelser fik Navn af Venuspynten, byggede et lille Fort til Beskyttelse for sit Observatorium; mange Indfødte hjalp ham endogsaa ved Arbeidet. Af Øboernes venlige og tillidsfulde Opførsel kunde man slutte, at de nok følte de hvide Mænds Overlegenhed, men tillige ogsaa fast stolede paa, at man ikke vilde gjøre dem noget Ondt, men tvertimod rigeligt lønne dem, naar de kun selv afholdt sig fra alle kaade Angreb. Men dog kunde de ikke afholde sig fra at stjæle, og Cook kalder dem de behændigste Tyve i Verden. Da de havde stjaalet hans Qvadrant, var det endogsaa nærved, at Expeditionens Hovedformaal var glippet; dog heldigviis lykkedes det efter megen Møie igjen at faae fat paa det uundværlige Instrument. Man kan tænke sig, med hvilken Spænding man saae den Time imøde, i hvilken Planeten skulde vandre over Solens Skive; thi en eneste Sky kunde tilintetgjøre alle Forhaabninger, for hvis Skyld man havde foretaget den lange Reise fra en anden Verdensdeel. Til des større Sik-

lerhed sendte derfor Cook eet Parti til Eimeo og et andet østlig for Hovedobservatoriet, for at Observationen idetmindste paa eet af disse Puncter kunde lykkes, hvis den paa Venuspynten skulde blive forhindret ved ugunstigt Veirlig.

Men paa den Dag, da Gjennemgangen skulde skee, 3die Juni 1769, havde man den Glæde at see Solen opstige af Havet paa en skyfri Himmel, og Planeten, som om Morgenen Kl. 9, 25 Minuter og 42 Secunder traadte ind i Solens Skive, traadte om Eftermiddagen Kl. 3, 32 Minuter og 10 Secunder igjen ud deraf i en ligesaa klar Atmosphære.

Cook nøiedes ikke, som hans Forgjængere, alene med at besøge Landstrækningen omkring Havnen, hvor hans Skib laae for Anker, men han omseilede med sin Barkasse hele Øen, som han altsaa først nøiagtigt optog geographisk. Paa denne Udflugt, som varede sex Dage (fra 26de Juni til 1ste Juli) blev han overalt venligt modtaget, dog udeblev ikke nogle Forsøg paa at stjæle Klæder og Instrumenter fra ham.

Fra Tahiti seilede Cook til den østlige Deel af denne Gruppe, som ligger fjernere fra Hovedøen, og som ingen Europæer før ham havde besøgt, og tilbragte flere Dage paa Huaheine, Raiatea og Borabora. Da disse Øer laae saa nær ved hinanden, kaldte han dem Selskabsøerne, hvilket Navn senere blev tillagt den hele tahitiske Gruppe.

Paa denne Reise blev han ledsaget af Tupia, som før havde været Ypperstepræst, en Mand med store aandelige Evner, der ligesom Autourou uden Frygt betroede sig til de Fremmede for at kunne faae deres fjerne Hjemstavns Underværker at see. Det viste sig, at denne tahitiske Sjælesørger slet ikke var uerfaren i de Kunster, som slemme Tunger ogsaa beskylde hans Caste for i andre Lande. Naar Vinden var altfor skral, pleiede han ved Bønner til Guden Tane at mane Vinden op, og han paastod, at han aldrig

havde gjort dette uden Held. Men man mærkede snart, at han ret godt forstod at vælge det passende Øieblik til sine Besværgelser, thi han begyndte først sine Bønner, naar Brisen allerede begyndte at spille paa de fjerne Bande og nødvendigviis maatte naae Skibet, før hans Besværgelser vare tilende. Men da han bemærkede, at Englænderne loe ham ud, var han klog nok til ikke længer at falde den gode Tane til Besvær.

Tupia var med Cook, da han opdagede Ny-Zeeland; han seilede med ham langs med Østkysten af Ny-Holland, som dengang endnu var ubekjendt, derpaa gjennem Endeavour-Strædet, og døde i Batavia af en ondartet Feber.

Heldigere var Omai, en Indfødt fra Raiatea, da Cook anden Gang besøgte Selskabsøerne i September 1773, og som han fire Aar senere paa sin tredie Reise igjen bragte tilbage til hans Fædreland. Omai blev forestillet for Kongen af England, forkjælet af det fornemme Selskab, lærte en Gentlemans fine Manerer, og lærte udmærket at spille Schach. Men det lader ikke til, at hans Velyndere havde brudt sig meget om at lade ham undervise i saadanne Kundskaber, som senere hen kunde have været ham selv og hans Landsmænd til større Nytte, f. Ex. i Agerdyrkning og de mechaniske Kunster. Han fældede Taarer, da han tog Afsked med sine Venner, især Sir Joseph Banks, men glædede sig dog til at ombytte det taagede, kolde England med sin Hjemstavns straalende Paradis. Cook lod ham nedsætte sig paa Huaheine og byggede ham et Huus, hvor de mange Foræringer, han førte med sig, bleve anbragte. Mellem disse fandtes ikke et eneste Redskab til Agerdyrkning eller noget nyttigt Værktøi; men der var et Harnisk, Geværer og Pistoler, Krudt og Kugler, Fyrværkerier, en electrisk Maskine og en Lirekasse.

Desværre opfyldte Omai slet ikke de Forventninger, som man var berettiget til som Følger af hans Indførelse i det dannede Selskab; thi istedetfor at indvie sine Lands-

mænd i europæiske Sæder og Skikke, kastede han meget snart sin engelske Dragt og vendte aldeles tilbage til sine Landsmænds oprindelige Sædvaner. Øens Konge gav ham sin Datter til Kone for at forsikkre sig hans Hjælp ved hans Vaaben, og han fik den Ærestitel Paaria, den Vise og Dannede. Men denne Vise, lader det til, tilbragte sit øvrige Liv i lidet berømmelig Dovenskab, ja man beskylder ham endogsaa for at have ladet sig bruge som et usselt Værktøi for Kongens tyranniske Luner; thi Kongen benyttede ikke alene Omais Færdighed i at skyde i Krigen, men lod ham tidt ogsaa sigte paa de Forbidragende for at see, i hvor lang Afstand Kuglen kunde ramme.

Da Cook besøgte Selskabsøerne, havde der kort i Forveien fundet en politisk Revolution Sted paa Tahiti; den retmæssige Thronarving var skaffet afveien og en Brodersøn af den forrige Konge havde nu den høieste Værdighed. Ifølge en hos Polynesierne ofte forekommende Skik antog denne nye Hersker et andet Navn, som siden ogsaa gik over paa hans Efterfølgere. Da han nemlig paa en Udflugt i Bjergene tilbragte Natten paa et Sted, hvor der var Trækvind, forkjølede han sig og hans Følge kaldte derfor denne Nat po mare, paa Dansk „Hostens Nat“, et Navn, som behagede Kongen saa meget, at han strax selv antog det.

For at forplante Brødfrugttræet til Vestindien skeete det næste Besøg af Europæere, og denne Omstændighed førte til de før beskrevne romantiske Begivenheder, som give Pitcairns eensomme Klipper saa høi Interesse. Denne Omstændighed havde tillige for Pomaré den vigtige Følge, at han ved Hjælp af Oprørerne paa „Bounty“ underkastede sig alle Høvdinger paa Tahiti og Eimeo, som endnu vare ham fjendtlige. Denne Konge levede endnu i Aaret 1797, da Skibet „Duff“, der, som vi ovenfor have seet, bragte de første Missionairer til Tahiti; men ifølge Landets besynderlige Skik, at Kongen maatte takke af, saasnart der fødtes ham en Søn, styrede han da kun Riget som Regent. Han døde

Andre Kanoer vare fyldte med Qvinder, der ligesom Sirener ved venlige Fagter søgte at afdrage de Fremmedes Opmærksomhed fra de store Krigspiroger, der under vilde Sange og den hule Tuden i Tritonhornene sluttede en tæt Kreds om Skibet. En Mand, der sad paa et Tag, hvilket hvælvede sig over een af Dobbeltpirogerne, gjorde efter nogen Tids Forløb flere Gange Tegn til, at han ønskede at komme nærmere til Skibet, og Wallis gav ham strax Lov dertil. Da Baaden lagde til Skibet, rakte den Vilde en Dusk af røde og gule Fjedre til en Matros og gav ham at forstaae, at han skulde overrække den til Chefen.

Med venlig Mine modtog Wallis denne Gave og vilde gjengjelde den med en anden passende Gave, da han til sin Forbauselse saae, at den formentlige Overbringer af Freden allerede havde sat af fra Skibet, hvorpaa der opløftedes et almindeligt Skrig fra alle Piroger, som strax med hurtige Aaretag nærmede sig Skibet og fra alle Kanter lode en Hagl af Stene falde paa Dækket.

Nu var altsaa Krigen erklæret, og da en stor Deel af Mandskabet var svækket ved Skjørbug, saae man sig nødsaget til imod Fjendernes store Overmagt i Antal at træde op med de europæiske Skydevaabens hele frygtelige Magt. Geværsalver og Kanontorden vakte et Echo i Bjergene, som endnu aldrig havde hørt en saadan Dundren; især udsendte nogle Kanoner uophørligt deres Kugler mod et Sted paa Strandbredden, hvor en stor Mængde Kanoer vedbleve at indskibe Folk og at skynde sig ud til Skibet. Da det svære Artilleri begyndte at spille, var der ikke mindre end 300 Baade samlede om Skibet, og andre Piroger roede hid fra alle Kanter; Skydningen forjog dog snart dem, som vare i Nærheden, hvorpaa de andre ogsaa vendte om. Saasnart Wallis saae dette, gav han strax Befaling til at holde inde med Skydningen, da han haabede, at Insulanerne efter denne Prøve af hans Overlegenhed nu ikke igjen vilde fornye Kampen.

Men desværre saae han sig skuffet i denne Forventning, thi et stort Antal af de Piroger, som man sprængte fra hinanden, nærmede sig paany Skibets Forstavn, og begyndte igjen i temmelig betydelig Frastand, men med stor Kraft og Sikkerhed at slynge Stene af 2 Punds Vægt paa Dækket. Paa samme Tid saae man nogle andre stærkt bemandede Kanoer roe om til Skibets Bagstavn, som de maaskee ansaae for dets svage Side, eftersom der herfra endnu ikke var faldet noget Skud; men Wallis lod strax nogle Kanoner kjøre op for tilbørligt at hilse paa dem. En af disse Baade, som formodenlig havde en fornem Høvding ombord, da alle Signaler udgik fra denne, blev ved et heldigt Skud boret isænk, hvorpaa alt fløi fra hinanden med saadan Hast, at der efter en halv Times Forløb ikke var et eneste Fartøi at see, og det talrige paa Strandbredden samlede Folk strax med største Bestyrtelse flygtede til Bjergene.

Saaledes endte denne for Tahitierne saa skjæbnesvangre Kamp, og den dybeste Stilhed herskede nu der, hvor faa Øieblikke i Forveien Slagets vilde Tummel havde raset.

Da der nu ikke længer var noget iveien for at lande, blev Skibet bugseret til en beqvem Ankerplads, ligeoverfor en lille Flod, hvor man med Lethed kunde fylde Vandfadene. En Afdeling bevæbnede Søsoldater bleve sendte iland og paa et aabent Sted under Skibets og Baadenes Beskyttelse plantet en Stang med det engelske Flag. Om Dagen vovede kun faa af Øboerne med underdanige Fagter at nærme sig; man søgte at gjøre dem begribeligt, at naar de ikke angreb, havde man slet ikke noget Ondt isinde mod dem, og at man kun forlangte Vand og Levnetsmidler, som man rigeligt vilde betale med Jern og Glasperler.

Dog saasnart det var bleven Nat, hørtes igjen den barbariske Støi af Trommer og Tritonshorn, og talrige Lys bevægede sig frem og tilbage paa Kysten. Næste Morgen var Flagstangen borte; men da der ikke var nogen af de Indfødte at see, bleve Baadene sendte iland for at hente

Vand, hvilket i Begyndelsen gik for sig uden Forstyrrelse; men snart antog Scenen et meget truende Udseende. Fra Skibets Dæk kunde man tydeligt med Kikkerter see, at en stor Mængde Kanoer kom seilende saavel fra den vestlige som den østlige Indgang til Bugten, og at paa samme Tid Krattet bag Landingspladsen vrimlede af Indfødte, som, dækkede af Skoven, nærmede sig, medens andre i stort Antal stege ned fra en Høi, som laae omtrent 4 engelske Mile borte. Da nu Pirogerne efter at være løbne ind i Bugten flere Gange lagde til Land for at tage Krigere ombord, der vare belæssede med Stene, medens en Mængde Qvinder og Børn havde leiret sig paa en Høi, hvorfra man oversaae hele Bugten og Strandbredden, saa kunde Wallis nu ikke længer tvivle om, at man endnu engang ved et almindeligt Angreb vilde prøve Kampens Lykke. At tage en hurtig Beslutning vilde aabenbart have de mindst skadelige Følger og tillige være meest skaansomt; han besluttede derfor strax med al Kraft at begynde Kampen for med eet Slag at gjøre Ende paa alle Fjendtligheder i Fremtiden. Kartætskerne, som han lod regne ned paa de nærmeste Piroger, havde strax den Virkning, at de andre i Hast enten satte paa Grund ved Strandbredden eller skjulte sig bag de fremspringende Pynter; og de Kugler, som bleve sendte ind i Skoven fordreve snart Insulanerne derfra, og de løb nu op paa den Høi, hvor Qvinderne og Børnene havde leiret sig. Her var nu forsamlet flere Tusinde, som i den store Afstand fra Skibet troede sig fuldkommen sikkre; men for ogsaa at betage dem denne sidste Vildfarelse, knækkede strax nogle Kanonkugler Træernes Kroner over deres Hoveder, og under denne Bragen og Knagen af Grenene flygtede den hele Masse med en saadan Forfærdelse, at der i mindre end to Minuter ikke var nogen at see. Saaledes havde da „Kongernes sidste Ord“ fuldstændigt renset Kysten, og for at gjøre denne Lærdom fuldstændig, bleve Skibstømmermændene sendte iland med deres Øxer for at ødelægge de Piroger,

som man havde ladet løbe paa Strandbredden. Før Middagstid havde de allerede udført dette Arbeide og ophugget meer end 50 store Baade. I Baadene fandtes ikke andet end Stene og Slynger, hvilket fuldkomment retfærdiggjorte Capitainens strenge Fremgangsmaade.

Selvsamme Dag viste sig ti Indfødte med grønne Grene i Hænderne, som et Tegn paa Fred, og fra nu af blev den gode Forstaaelse mellem Øboerne og de frygtede Fremmede ikke mere afbrudt. Der begyndtes en livlig Handel, de Syge bleve bragte iland, hvor de under et opslaaet Telt fik deres Helbred igjen, Skibet blev i Fred og Ro fuldstændigt repareret, og da Wallis den 27de Juli forlod Øen, lagde Tahitierne, som han ved sin Ankomst havde tugtet saa strengt, en saadan Sorg for Dagen, at den gav ham det sikkreste Beviis for, hvor velförtjent deres Straf havde været; thi havde den været uretfærdig, vilde den vist ikke have stemt dem til Forsonlighed.

Hvis Wallis ikke havde opdaget Øen, vilde dette ni Maaneder senere være skeet ved den franske Jordomseiler Bougainville, som i April 1768 løb ind i Bugten Hidia ved Østkysten og opholdt sig der ti Dage. De Indfødtes Venlighed og Tillid var saa stor, at een af dem endogsaa yttrede det Ønske at maatte følge med Bougainville til Europa, en Bøn, som man gjerne opfyldte, da man paa dette ubekjendte Hav, hvor man sandsynligviis endnu vilde træffe paa Mennesker af samme Race og Sprog, lovede sig god Hjælp af ham, og tillige turde haabe ved senere at berige ham med Kundskaber og sende ham hjem, at gjøre ham til et Middel til at udbrede Dannelse i hans Fædreland. Aotourou opholdt sig 11 Maaneder i Paris og blev derpaa bragt til Isle de France, hvis Gouverneur fik Befaling til at udruste et Skib, som igjen skulde føre ham til Tahiti. Hans senere Skjæbne er imidlertid ubekjendt.

Hvor maae de fra den øvrige Verden saalænge afskaarne Øboere have undret sig, da det ene Besøg saa hurtigt fulgte

efter det andet; thi efter Wallis og Bougainville kom nu ogsaa Cook, som den 13de April 1769 løb ind i Matavai-bugten. Den nys opdagede Ø var nemlig af den brittiske Regjering udvalgt som det beqvemmeste Punct, hvorfra man kunde iagttage den i astronomisk Henseende saa vigtige Gjennemgang af Venus gjennem Solen, hvilket som bekjendt var et Hovedøiemed for den store Sømands Jordomseiling. Dette var altsaa dennegang intet flygtigt Besøg, foranlediget ved Hændelsen eller paatrængende Nødvendighed, men det var et længere Ophold, under hvilket man ogsaa fik Leilighed til grundigere at lære Øen og dens Beboere at kjende, end det havde været muligt ved de tidligere Besøg.

Da Cook første Gang steg iland, viste sig strax de gavnlige Følger af de kraftige Forholdsregler, som Wallis havde taget; thi Tahitierne kom ham imøde med grønne Grene i Hænderne og ydmyge Fagter. Der blev ingen Indvendinger gjort, da han paa Øens nordligste Landtunge, der senere til Minde om de her foretagne Iagttagelser fik Navn af Venuspynten, byggede et lille Fort til Beskyttelse for sit Observatorium; mange Indfødte hjalp ham endogsaa ved Arbeidet. Af Øboernes venlige og tillidsfulde Opførsel kunde man slutte, at de nok følte de hvide Mænds Overlegenhed, men tillige ogsaa fast stolede paa, at man ikke vilde gjøre dem noget Ondt, men tvertimod rigeligt lønne dem, naar de kun selv afholdt sig fra alle faade Angreb. Men dog kunde de ikke afholde sig fra at stjæle, og Cook kalder dem de behændigste Tyve i Verden. Da de havde stjaalet hans Qvadrant, var det endogsaa nærved, at Expeditionens Hovedformaal var glippet; dog heldigviis lykkedes det efter megen Møie igjen at faae fat paa det uundværlige Instrument. Man kan tænke sig, med hvilken Spænding man saae den Time imøde, i hvilken Planeten skulde vandre over Solens Skive; thi en eneste Sky kunde tilintetgjøre alle Forhaabninger, for hvis Skyld man havde foretaget den lange Reise fra en anden Verdensdeel. Til des større Sik-

ˈerhed sendte derfor Cook eet Parti til Eimeo og et andet østlig for Hovedobservatoriet, for at Observationen idetmindste paa eet af disse Puncter kunde lykkes, hvis den paa Venuspynten skulde blive forhindret ved ugunstigt Veirlig.

Men paa den Dag, da Gjennemgangen skulde skee, 3die Juni 1769, havde man den Glæde at see Solen opstige af Havet paa en skyfri Himmel, og Planeten, som om Morgenen Kl. 9, 25 Minuter og 42 Secunder traadte ind i Solens Skive, traadte om Eftermiddagen Kl. 3, 32 Minuter og 10 Secunder igjen ud deraf i en ligesaa klar Atmosphære.

Cook nøiedes ikke, som hans Forgjængere, alene med at besøge Landstrækningen omkring Havnen, hvor hans Skib laae for Anker, men han omseilede med sin Barkasse hele Øen, som han altsaa først nøiagtigt optog geographisk. Paa denne Udflugt, som varede sex Dage (fra 26de Juni til 1ste Juli) blev han overalt venligt modtaget, dog udebleve ikke nogle Forsøg paa at stjæle Klæder og Instrumenter fra ham.

Fra Tahiti seilede Cook til den østlige Deel af denne Gruppe, som ligger fjernere fra Hovedøen, og som ingen Europæer før ham havde besøgt, og tilbragte flere Dage paa Huaheine, Raiatea og Borabora. Da disse Øer laae saa nær ved hinanden, kaldte han dem Selskabsøerne, hvilket Navn senere blev tillagt den hele tahitiske Gruppe.

Paa denne Reise blev han ledsaget af Tupia, som før havde været Ypperstepræst, en Mand med store aandelige Evner, der ligesom Autourou uden Frygt betroede sig til de Fremmede for at kunne faae deres fjerne Hjemstavns Underværker at see. Det viste sig, at denne tahitiske Sjælesørger slet ikke var uerfaren i de Kunster, som slemme Tunger ogsaa beskylde hans Caste for i andre Lande. Naar Vinden var altfor skral, pleiede han ved Bønner til Guden Tane at mane Vinden op, og han paastod, at han aldrig

havde gjort dette uden Held. Men man mærkede snart, at han ret godt forstod at vælge det passende Øieblik til sine Besværgelser, thi han begyndte først sine Bønner, naar Brisen allerede begyndte at spille paa de fjerne Vande og nødvendigviis maatte naae Skibet, før hans Besværgelser vare tilende. Men da han bemærkede, at Englænderne loe ham ud, var han klog nok til ikke længer at falde den gode Tane til Besvær.

Tupia var med Cook, da han opdagede Ny-Zeeland; han seilede med ham langs med Østkysten af Ny-Holland, som dengang endnu var ubekjendt, derpaa gjennem Endeavour-Strædet, og døde i Batavia af en ondartet Feber.

Heldigere var Omai, en Indfødt fra Raiatea, da Cook anden Gang besøgte Selskabsøerne i September 1773, og som han fire Aar senere paa sin tredie Reise igjen bragte tilbage til hans Fædreland. Omai blev forestillet for Kongen af England, forkjælet af det fornemme Selskab, lærte en Gentlemans fine Manerer, og lærte udmærket at spille Schach. Men det lader ikke til, at hans Velyndere havde brudt sig meget om at lade ham undervise i saadanne Kundskaber, som senere hen kunde have været ham selv og hans Landsmænd til større Nytte, f. Ex. i Agerdyrkning og de mechaniske Kunster. Han fældede Taarer, da han tog Afsked med sine Venner, især Sir Joseph Banks, men glædede sig dog til at ombytte det taagede, kolde England med sin Hjemstavns straalende Paradis. Cook lod ham nedsætte sig paa Huaheine og byggede ham et Huus, hvor de mange Foræringer, han førte med sig, bleve anbragte. Mellem disse fandtes ikke et eneste Redskab til Agerdyrkning eller noget nyttigt Værktøi; men der var et Harnisk, Geværer og Pistoler, Krudt og Kugler, Fyrværkerier, en electrisk Maskine og en Lirekasse.

Desværre opfyldte Omai slet ikke de Forventninger, som man var berettiget til som Følger af hans Indførelse i det dannede Selskab; thi istedetfor at indvie sine Lands-

mænd i europæiske Sæder og Skikke, kastede han meget snart sin engelske Dragt og vendte aldeles tilbage til sine Landsmænds oprindelige Sædvaner. Dens Konge gav ham sin Datter til Kone for at forsikkre sig hans Hjælp ved hans Vaaben, og han fik den Ærestitel Paaria, den Vise og Dannede. Men denne Vise, lader det til, tilbragte sit øvrige Liv i idel berømmelig Dovenskab, ja man beskylder ham endogsaa for at have ladet sig bruge som et usselt Værktøi for Kongens tyranniske Luner; thi Kongen benyttede ikke alene Omais Færdighed i at skyde i Krigen, men lod ham tidt ogsaa sigte paa de Forbidragende for at see, i hvor lang Afstand Kuglen kunde ramme.

Da Cook besøgte Selskabsøerne, havde der kort i Forveien fundet en politisk Revolution Sted paa Tahiti; den retmæssige Thronarving var skaffet afveien og en Brodersøn af den forrige Konge havde nu den høieste Værdighed. Ifølge en hos Polynesierne ofte forekommende Skik antog denne nye Hersker et andet Navn, som siden ogsaa gik over paa hans Efterfølgere. Da han nemlig paa en Udflugt i Bjergene tilbragte Natten paa et Sted, hvor der var Trækvind, forkjølede han sig og hans Følge kaldte derfor denne Nat po mare, paa Dansk „Hostens Nat", et Navn, som behagede Kongen saa meget, at han strax selv antog det.

For at forplante Brødfrugttræet til Vestindien skeete det næste Besøg af Europæere, og denne Omstændighed førte til de før beskrevne romantiske Begivenheder, som give Pitcairns eensomme Klipper saa høi Interesse. Denne Omstændighed havde tillige for Pomaré den vigtige Følge, at han ved Hjælp af Oprørerne paa „Bounty" underkastede sig alle Høvdinger paa Tahiti og Eimeo, som endnu vare ham fjendtlige. Denne Konge levede endnu i Aaret 1797, da Skibet „Duff", der, som vi ovenfor have seet, bragte de første Missionairer til Tahiti; men ifølge Landets besynderlige Skik, at Kongen maatte takke af, saasnart der fødtes ham en Søn, styrede han da kun Riget som Regent. Han døde

1803. Under det kongelige Huus's Beskyttelse nedsatte Missionairerne sig ved Matavaibugten, men i flere Aar bleve alle deres Bestræbelser uden Frugt; først 1812, da Pomaré den Anden aabenlyst bekjendte sig til Christendommen, begyndte det Omsving, som hurtigt førte til Evangeliets fuldstændige Seir. En tung Tid var gaaet forud for denne Begivenhed. Efter Pomaré den Førstes Død, var der nemlig udbrudt en langvarig Krig mellem hans Efterfølger og et Forbund af de mægtigste Høvdinger, og denne Krig tog i Aaret 1808 en saa ugunstig Vending for den unge Konge, at han saae sig nødsaget til at rømme Tahiti og drage til det nærliggende Eimeo, der var bleven ham tro, for her at see bedre Tider imøde. Ogsaa Missionairerne fulgte hans Exempel; de begave sig til Port Jackson, med Undtagelse af Nott, som fulgte med Kongen. Det gik kun meget slet med det lille Trykkeri, som nylig var opstillet, og som de ved den hurtige Flugt maatte lade blive staaende; thi de oprørske Høvdinger lode støbe Kugler af Typerne og gjøre Patroner af Alfabetet og Læsebøgerne.

Dog viste det sig ogsaa her, at Ulykken ofte kan bære gode Frugter, thi Pomarés Fald, som var forbigaaende og som tillige syntes at tilintetgjøre alle Missionairernes Forhaabninger, bidrog væsenligt til at bane Veien for deres senere Bestræbelser. Det var aabenbart, at Krigsguden Oro kun havde været den forbrevne Pomaré til liden Nytte, nu var Spørgsmaalet, om ikke de hvide Mænds Gud kunde yde ham kraftigere Beskyttelse? og om ikke hans nuværende Ulykke maaskee kun var en retfærdig Straf, fordi han ikke havde anerkjendt denne Guds Magt. Saadanne Tanker bevægede den Landsflygtiges Sjæl mere og mere, og bragte ham til mere og mere alvorligt at tænke over Christendommen. Han talte flittigt med Missionairerne, som igjen havde samlet sig om ham, øvede sig under deres Veiledning i at læse og skrive og udtalte stedse kraftigere saadanne Følelser og Overbeviisninger, der i samme Grad mishagede de

Afgudstjenere, der omgave ham, som de opfyldte Evangeliets Lærere med Overraskelse og Glæde.

Endelig den 12te Juli 1812 tog Pomaré ikke længere i Betænkning offentlig at lægge sin Foragt for Afguderne for Dagen.

Det var Skik og Brug som Gave at bringe Kongen de Skildpadder, som man fangede i Havet, dog maatte de først paa en høitidelig Maade koges i Templet. En Deel af Kjødet, og dette ikke den sletteste, blev offret Afguden, som naturligviis ved sine Præsters Mund med Behag fortærede det lækkre Kjød; den anden Deel fik den kongelige Familie, men før hiin Ceremonie vilde denne ikke for nogen Priis have vovet at smage derpaa, eftersom Præsterne forsikkrede, at en saadan Synd øieblikkelig vilde finde sin frygteligste Straf. Man kan altsaa tænke sig Folkets Forbauselse, da Kongen hiin ovennævnte Dag befalede uden Omstændigheder at lade nogle Skildpadder, der vare bragte ham, bæres ud i hans eget Kjøkken. De forbløffede Tjenere antoge det i Begyndelsen for en Spøg, men Pomaré gjentog sin Befaling og dette i en saa eftertrykkelig Tone, at de skjælvende adløde. Kongen sætter sig tilbords og indbyder de tilstedeværende Høvdinger til at dele Skildpadderne med ham; men Don Juan vilde snarere have overtalt dem til at klinke med Steengjæsten. De vare overbeviste om, at den gudsbespottelige Herre vilde kvæles ved den første Mundfuld, — men Skildpadden smagte Pomaré fortræffeligt, og han tabte nu fuldkommen al Respect for den afmægtige Oro.

Han befalede Høvdingerne at samles, fortalte dem om Afgudernes aabenbare Svaghed, forkyndte dem sin Beslutning for Fremtiden at ville tjene de Christnes Gud, formanede dem til at følge sit Exempel, idet han tillige forsikkrede, at han ikke vilde tvinge Nogen dertil, og befalede strax at bygge et Capel, i hvilket Evangeliet skulde prædikes.

Kort derefter kom to ham hengivne Høvdinger fra Tahiti med det glædelige Budskab, at Stemningen imod ham

havde forbedret sig og at Øen var beredt til igjen at modtage ham som Hersker. Pomaré tog imod denne Indbydelse — men da man paa Tahiti erfarede hans Omvendelse, og efter i to Aar forgjæves at have forsøgt igjen at befæste sit Herredømme paa den vigtigste Ø af sit lille Rige, vendte han igjen tilbage til Eimeo. Her havde imidlertid Christendommen gjort raske Fremskridt, især efter at Afgudspræsten Pati havde smidt Afgudsbillederne ud af det Tempel, som stod under hans Opsigt. (Juli 1813). Han greb den ene af disse afskyelige Idoler efter den anden, rev Tapatøiet og de røde Fjedre af dem, som smykkede deres nøgne Vanskabning, udtalte lydeligt sin Smerte over nogensinde at have tilbedt dem, haanede deres Afmagt og kastede de hæslige Træblokke en efter anden i Ilden. Man kan tænke sig de forskjellige Følelser, som bevægede sig i Tilskuernes Bryst. Paa den ene Side Missionairerne svævende mellem Haab og Frygt, thi skjøndt de nok begreb, i hvor høi Grad dette sælsomme Optrin maatte rokke de Indfødtes Overtro, saa vidste de tillige, hvor lille deres Disciples Antal endnu var, og hvor let Folkets Raseri kunde udbryde; paa den anden Side Afgudsdyrkerne, der stode og ventede paa at see, hvorledes den formastelige Pati blev straffet. Men den forbausede Mængde holdt sig ubevægelig, og de brændende Afguder udrettede Intet.

Rygtet om denne Begivenhed udbredte sig hurtigt over alle Øerne og forfeilede ikke sin Virkning. Huaheine, Tahaa, Raiatea antoge endnu i samme Aar Christendommen; og selv paa Tahiti befæstedes mere og mere den nye Lære.

Men her stødte den dog paa en heftigere Modstand, da de gjenstridige Høvdinger og Oropræsterne holdt sammen, og da de Første ikke kunde skjule for sig selv, at deres store Anseelse vilde komme i Fare ved Afgudernes Fald. Derfor bleve de Nyomvendte først spottede og haanede, derpaa berøvede deres Eiendom og forfulgte som vilde Dyr for at offres til den blodige Krigsgud. Hedningerne aftalte end-

ogsaa en formelig Bartholomæusnat (7de Juli 1814); dog lykkeligviis fik de Christne tidsnok Nys om den truende Fare og slap bort til Eimeo.

Efter de Christnes Flugt opstod der Uenighed mellem selve Hedningerne; trods alle Forfølgelser greb Christendommen mere og mere om sig, i Juli 1815 vendte Pomaré anden Gang tilbage til Tahiti og den 11te November blev det afgjørende Slag holdt, i hvilket Upufara, Afgudsdyrkernes Anfører, blev dræbt. I Seirens Ruus vilde Pomarés Krigere forfølge de flygtende Fjender, for efter gammel Sædvane i Krigen at nedsable dem, men Kongen raabte med tordnende Stemme: „Holdt! Bjergene tilhøre mig, forfølger ikke de Overvundne derhen; mig tilhøre ogsaa Coralklipperne, hvor deres Qvinder og Børn have taget Tilflugt, lader dem være der i Ro! Slaaer ingen flere ihjel! Kun maae I beholde Byttet, som I finde paa Valpladsen."

Denne uhørte Barmhjertighed rørte Fjendens Hjerte, og mange, som endnu om Morgenen havde fægtet for Oro, toge om Aftenen Deel i de seirrige Christnes Taksebønner.

Nu bleve de styrtede Afguders Templer overalt stukne ibrand, der blev indrettet Skoler og bygget Capeller. Bøn og Bod gjennemtrængte Folkets Aand, og den strenge Helligholdelse af Søndagen blev indført; eller som Chamisso udtrykker sig: „Sabbathens Tabou lagde sig over Glædens Børn".

I Aaret 1817 kom der nye Missionairer til Tahiti med et Bogtrykkeri, for at understøtte deres Brødre, som allerede arbeidede der i deres udvidede Virkekreds.

Oplært af Missionairen Ellis, den berømte Forfatter af «Polynesian Researches», som havde lært Bogtrykkeriet for derved lettere at fremme sine Planer, satte Pomaré egenhændig den første Side af det tahitiske Alfabet og lagde de første Ark under Pressen. Hele Maaneder blev Trykkeriet

beleiret af de Indfødte, da man kun kunde lade Faa komme ind paa eengang, og snart var det ikke alene Nysgjerrigheden, som lokkede Mængden hid, men fra alle Kanter af Øen kom de Læreivillige derhen for at kjøbe sig Alfabetet eller faae det til Foræring.

Efter dette første Elementarværk kom der snart et vigtigere Skrift, som man med Rette tør henregne til Pressens Mærkværdigheder. Pomaré havde nemlig under sin Forviisning paa Eimeo i Forening med Missionairen Nott arbeidet paa en Oversættelse af Lucæ Evangelium, som nu udkom i første Oplag i 3000 Exemplarer efter Kongens egenhændige Manuskript.

I kort Tid uddannede Ellis flere af dette begavede Folk til Bogtrykkere, og for at skaffe Bind til Bøgerne gjorde man Jagt paa de vilde Katte; da Cook efterlod de første tvende Stammeforældre til disse Dyr paa Øen, anede han næppe, at de skulde bruges paa denne Maade.

Man gik rask frem paa Veien til Reformer eller snarere til den fuldstændige Ombannelse af alle tidligere Begreber. Qvinden, som før stod underordnet, nød nu lige Rettigheder med Manden, og den ødelæggende Awadrik blev afskaffet, ligesom man ogsaa tidligere havde ophævet Areoyernes udsvævende Samfund.

Paa Tahiti, hvor man for faa Aar siden blindt hen tilbad Afguden Oro, dannedes 1818 under Pomarés Forsæde et Hjælpeselskab for Missionen, hvis Gaver skulde bidrage til at meddele ogsaa fremmede Folkeslag Christendommens Velgjerninger; og Kongen, som med hele sin Sjæl hængte ved den nye Tro, besluttede at forherlige denne ved at bygge en meget stor Kirke. Da Nytten heraf ikke var meget indlysende, søgte Missionairerne at bringe ham fra denne Beslutning. Men Pomaré svarede, at da man paa Øen havde gjort saa meget Stort for Afguderne, saa maatte det vel ogsaa være ham tilladt at gjøre noget Stort for den sande Gud. Den colossale Bygning, som man kaldte Tahitis

Cathedralkirke, blev indviet den 11te Mai 1819. Den var 712 Fod lang og 54 Fod bred, havde 133 Vinduer og 29 Døre; 36 høie Brødfrugtstammer understøttede Tagets Mønning, og 280 mindre Søiler bare den skraae Side rundt om. Paa en og samme Tid kunde der prædikes paa tre Prædikestole, uden at Præsternes Stemmer kunde forstyrre hinanden; dog denne Bygning, der snarere kunde være brugelig til en Circus end til en Kirke, blev ikke længe benyttet, og 1838 fandt D'Urville kun Ruiner af den. Her var det, hvor Pomaré i hele Folkets Paasyn blev døbt den 16de Juli, eller efter Andres Beretning den 16de Mai 1819, skjøndt han allerede i flere Aar havde bekjendt sig til Christendommen. Før denne høitidelige Handling foretoges, havde man offenliggjort en Lovbog; i hvilken blandt andet ogsaa den gammelsachsiske Nævningsret blev forplantet til Sydhavet. Kun Mordere og Oprørere skulde straffes med Døden, og senere blev ogsaa denne Lovens yderste Strenghed formildet til livsvarig Forviisning til Palmerston-Øen. Næsten alle øvrige Forseelser bleve straffede med Tvangsarbeide paa Landeveien; dog medens den, der havde taget to Koner, kun maatte lægge 40 Favne Vei, maatte den, der havde begaaet Helligbrøde, ikke lægge mindre end 50 Favne. Den drikfældige Mand maatte lægge 5 Favne, og den Qvinde, som holdt formeget af Spiritus, maatte flette to store Maatter, den ene til Kongen, den anden til Districtsforstanderen.

Desværre maa det bekjendes, at hvis denne sidstnævnte Artikel af Loven skulde været anvendt paa Pomaré, saa havde der ikke været nogen flittigere Veiarbeider end han selv. I den sidste Periode af hans Liv hengav han sig aldeles til Drikfældighed og paadrog sig derved en Vattersot, hvoraf han i sit 47de Aar døde den 7de December 1821. D'Urville fortæller, at naar han om Morgenen gik til det lille Havehuus, hvor han beskjæftigede sig med at oversætte Bibelen, bar han under den ene Arm den hellige Skrift og under

den anden en Flaske Rum. Naar han nu under Arbeidet blev hed i Hovedet ved den altfor rigelige Nydelse af den stærke Drik, saa pleiede han at skjænde paa sig selv og raabe: „O, Pomaré! Dit Sviin er nu fornuftigere end Du!“ Man bebreider ham ogsaa en umættelig Havelyst, saa at han i sine sidste Levedage vilde tilegne sig Eneret til at handle med alle Landets Producter. For at kunne drive Handel paa Port-Jackson, kjøbte han til umaadelig Priis et Par Skibe og ladede dem med Cokosnødolie og Salep, som hans Undersaatter maatte levere ham til en fast, lav Priis, og som de ikke maatte sælge til andre end ham. Men disse Speculationer vare kun til Fordeel for de Lykkeriddere, som havde overtalt ham dertil; han selv havde kun Gjenvordigheder og Ærgrelse deraf, da eet af hans Skibe blev stoppet i Port-Jackson og gav Anledning til en langvarig Proces.

Skjøndt Pomarés Regjering var streng, var han dog egenlig ikke nogen Despot, og skjøndt hans Folk snarere frygtede end elskede ham, saa blev hans Død dog oprigtig begrædt af dem, som stode ham nærmere.

Den tahitiske Konges Been hvile i et simpelt Mausoleum, der var hvidtet, opbygget af Coralstene og med et Tag af Blade. Dette Mindesmærke ligger paa Pynten Papaoa, omskygget af mørke Casuariner, paa Bredden af den stille Lagune.

Pomaré II efterlod en Søn, men denne døde allerede som Dreng 1827, hvorpaa hans 16aarige Søster Aimata, senere bekjendt som Dronning Pomaré, besteg den lille tahitiske Throne. Endnu som ganske ung havde hun giftet sig med Tamatoa, Konge paa Borabora, men blev senere skilt fra ham, og ægtede nu en ubetydelig Høvding, som nu førte Navn af «Pomaré tané» eller „Pomarés Mand“, men han blev udelukket fra Regjeringen.

Skogman (1852) skildrer ham med temmelig nærbødige Udtryk som en stor, plump Karl, med krum Næse og saare

enfoldigt Udseende. Da han holdt meget af stærke Drikke, maatte han tidt høre Bebreidelser, ja fik endogsaa Prygl af sin kongelige Ægtemage, hvilke han dog, som den onde Verden paastod, betalte hende igjen med Renter. Dronningen, som dengang var 42 Aar gammel, var af Middelhøide, noget corpulent, og udmærkede sig hverken ved ædlere Ansigtstræk eller finere Anstand fremfor de øvrige tahitiske Qvinder.

De protestantiske Missionairer forbleve uden Hindring i Besiddelse af deres Indflydelse indtil i Aaret 1835, da de franske Jesuiter Caret og Laval landede paa Tahiti; men paa Grund af en Lov, ifølge hvilken det ikke var tilladt nogen Fremmed uden Regjeringens Tilladelse at betræde Landet, blev det nægtet disse To at opholde sig der længere. Da de vægrede sig ved godvillig at drage bort, bragte man dem med Magt ombord paa Goeletten, paa hvilken de vare ankomne, og efter at de forgjæves havde gjort flere Forsøg paa at gaae iland, vendte de endelig tilbage til Mangareva, hvorfra de vare komne. Ved rolig Overveielse af disse Kjendsgjerninger er det vanskeligt, som Wilkes siger, at afgjøre, hvilket Parti egenlig havde Uret.

Den protestantiske Tro var den anerkjendte Landsreligion, og kun Zeloter, som ansaae det saakaldte Kjætteri for værre end Hedenskab, kunne undskylde den Næsviished, hvormed de catholske Missionairer trængte sig ind paa et Omraade, der allerede fuldkomment var vundet for Christendommen; der var jo dog Øer nok, hvor de kunde virke, uden at fremkalde forargelige Sammenstød. Paa den anden Side kan man ikke nægte, at uagtet de protestantiske Troeslæreres Forbittrelse var retfærdig, saa vidner det om stor Intolerance paa en saa voldsom Maade at fjerne deres Modstandere, hvilket kun meget lidt stemmer overeens med den christelige Kjærlighed, og Tiden har viist, at dette overilede Skridt blev dem meget skadeligere, end om de fra først af havde fundet sig i de catholske Missionairers Ophold paa Øen.

Denne Leilighed, som Louis Phillips svage Regjering derved fik, til ved en pralende Optræden i det fjerne Verdenshav at smigre Nationens Forfængelighed, som dengang i Europa maatte synke saamange bittre Piller, var altfor tillokkende, til at man skulde lade den henstaae ubenyttet. Det var derfor intet Under, at Fregatten „Venus" den 27de August 1838 viste sig paa Rheden ved Papeiti for at forlange:

1) at Dronningen af Tahiti skulde skrive et Undskyldningsbrev til de Franskes Konge,
2) at hun skulde udbetale en Sum af 2000 spanske Piastre til at godtgjøre Laval og Caret deres Tab, og
3) at det franske Flag den 1ste September om Middagen skulde heises paa Øen Mutuata og hilses med 21 Kanonskud.

Man maatte opfylde alle disse Fordringer inden 24 Timer, i modsat Fald skulde Fjendtlighederne strax begynde.

Man begriber let, at den stakkels Pomaré, som ikke engang havde Krudt nok til de forlangte Æressalver, ikke kunde udrette noget synderligt mod en Fregat paa 60 svære Kanoner, og derfor saae sig nødsaget til ikke blot at give efter i alle Puncter, men ovenikjøbet undertegne en Tractat, ifølge hvilken den ovenfor omtalte Lov blev hævet og det blev tilladt for Fremtiden alle Franske, hvilken saa deres Haandtering var, at nedsætte sig paa Øerne.

Tilsidst blev Dronningen ved Afskeden tvungen til at anerkjende som fransk Consul en vis Moerenhaut, som i sine Skrifter groveligt havde fornærmet hende og taget en hadefuld Andeel i hendes Ulykke.

Denne Moerenhaut, som var en Belgier af Fødsel og allerede fra Aaret 1829 havde boet paa Tahiti som Kjøbmand, og iøvrigt ved mangehaande Tjenester erhvervet sig Frankrigs Tak, arbeidede, hvorsomhelst han kunde, mod de protestantiske Missionairer og mod Dronningens Anseelse, og stod i nøie Forbindelse med Høvdingerne Paofai, Hitoté

og Tana, som stammede ned fra det gamle Kongehuus, der af Pomaré den Første var fjernet og som derfor naturligviis stode i Spidsen for de Misfornøiede.

Omtrent otte Maaneder efter Dupetit-Thouars kom Skibet „Artemise", Capitain La Place, for at fremme Sagen, som hiin havde indledet, endnu et Skridt videre. Ved at omseile Venuspynten strandede Skibet paa et Rev og var nærved at synke, saa at det varede hele to Maaneder, førend det ved de Indfødtes Hjælp kunde blive istandsat. Til Tak herfor indbød Capitainen Dronningen og Høvdingerne til en Sammenkomst, befalede dem at ophæve den Lov, der erklærede den protestantiske Tro for Statsreligion, og forlangte Afstaaelse af Landstrækninger til at opbygge catholske Bedehuse.

I Aaret 1842 see vi Dupetit-Thouars anden Gang at komme til Papeiti for at hævne den krænkede Nationalfølelse i Anledning af et Slagsmaal mellem den franske Søcapitain Mauruc og en tahitisk Constabel.

Skjøndt Mauruc tydeligt nok havde Uret, forlangte Dupetit-Thouars en Skadeserstatning for ham af 10,000 Dollars (saamange Penge var der ikke paa den hele Ø); hvis man ikke betalte, skulde man antage Frankrigs Protection, som de misfornøiede Høvdinger allerede skriftligt havde ansøgt om. Opfyldte man ikke een af Delene inden 24 Timer, truede han med at beskyde Papeiti.

Dronningen saae sig altsaa tvungen til at underkaste sig, og Herredømmet gik nu over i en provisorisk Regjerings Hænder, i Spidsen af hvilken Moerenhaut blev sat som fransk Commissair.

Men heller ikke dette syntes nok, thi i det følgende Aar, da Dupetit-Thouars tredie Gang løb ind i Havnen ved Papeiti, tog han formelig Dronning Pomarés Land i Besiddelse under det Paaskud, at hun havde heiset det engelske Flag. Den stakkels Dronning flygtede med sine Børn til den engelske Consul Pritchards Huus og derfra ombord paa

en engelsk Krigschaluppe, som bragte hende til Raiatea. Pritchard blev kastet i Fængsel og Bruat, den nye Commissair, deelte Landets Bestyrelse mellem de Høvdinger, som vare vundne for den franske Sag.

Den Forbittrelse, som disse Voldsomheder vakte i England var saa stor, at den uden tvivl vilde have ført til en Krig, hvis Louis Phillip ikke itide havde taget Skeen i den anden Haand. Admiral Dupetit-Thouars voldsomme Fremfærd blev misbilliget, som om han havde overskredet sine Ordrer, Consul Pritchard fik en betydelig Sum for Svie og Smerte, og Dronningens Souverainetet over Tahiti og Eimeo blev igjen indført; men derimod vedblev det franske Protectorat at bestaae og anerkjendt af England som en Kjendsgjerning.

Dog skjøndt Dronning Pomaré maatte opgive alt Haab om fremmed Hjælp, saa vilde hun dog ikke underkaste sig det franske Formynderskab, men blev paa Raiatea, medens hendes trofaste Undersaatter paa Tahiti førte den hellige Krig for Fædrelandet.

Franskmændene beherskede rigtignok den største Deel af Kysterne, hvor deres Skibe kunde komme til, og disse Steder befæstede de med smaa Skandser og Blokhuse; men de bleve evig og altid foruroligede af Tahitierne, der, dækkede ved det tætte Guavakrat, snege sig tæt til Forposterne, og skjød mangen Skildvagt paa Pelsen, medens det var vanskeligt at komme dem selv tillivs i deres to befæstede Bjergleire. Men da Franskmændene spærrede al Adgang, saa fattedes de snart Ammunition, saa at de tilsidst maatte lægge Stene for i deres Geværer, og tillige lede de ofte Mangel paa Levnetsmidler, thi de vilde Bjergbananer vare ikke altid tilstrækkelige. Den 17de December 1846 lykkedes det endelig Franskmændene at overrumple Leiren paa Tahawai, idet nemlig en Afdeling paa 30 Mand, ført af en landsforræderisk Tahitier, steg op ad en hidtil ubekjendt Bjergsti og paa den Maade faldt Besætningen i Ryggen, medens

en anden Afdeling benyttede den Forvirring, som derved opstod i Leiren, til at storme op ad Bjerget paa den sædvanlige Vei. Saasnart Tahitierne saae, at det vilde komme til Haandgemæng og aaben Kamp, tabte de Modet og overgave sig paa Naade og Unaade; kun to Helte foretrak Døden for Underkastelse og styrtede sig i Afgrunden. Franskmændene marscherede nu over Bjergene til Leiren ved Punavia, som de ligeledes overraskede og tvang til Underkastelse, og nu aflagde Tahitierne Troskabseed til Protectoratfanen, hvorpaa ogsaa Dronningen føiede sig i sin Skjæbne og vendte tilbage til sine Arvelande.

Det er nu allerede 14 Aar siden Frankrig bemægtigede sig den deilige Ø, og det vil være ret interessant at tage dens nuværende Tilstand i Øiesyn. Men hvad man faaer at see, vil ingenlunde svare til de Forventninger, man naturligviis maa have gjort sig. Ifølge Protectorats-Documentet af 9de September 1842 havde Dronning Pomaré rigtignok overladt Styrelsen af de ydre Anliggender, som ogsaa Jurisdictionen over alle fremmede Residenter til Frankrig, men dog udtrykkeligt forbeholdt sig selv alle Souverainetetsrettigheder over sine egne Undersaatter, som skulde regjeres efter de bestaaende Landslove. Dette Forbehold maatte dog snart vige for den Stærkeres Ret. Man fratog saaledes Landets Domstole den Bemyndigelse i sidste Instants at afgjøre alle Stridigheder, som angik Grundeiendom, og dette vigtige Punct blev siden ganske underkastet de franske Autoriteters Vilkaarlighed. De Godser, som tilhørte Høvdingerne og som hidtil ved Arv efter Faderen vare tilfaldne Sønnen, bleve nu betragtede som hørende til det Embede, til hvilket et eller andet Medlem af Familien ved Stemmefleerhed i Districtet kunde vælges. Ifølge denne Spoliationslov er det tidt forekommet, at Beboerne i en Kreds, naar en Høvding døde, ved Trusler bleve tvungne til at vælge en af Regjeringen yndet Person, og naar Dronningen nægtede sit Samtykke, stadfæstede den franske Commis-

beleiret af de Indfødte, da man kun kunde lade Faa komme ind paa eengang, og snart var det ikke alene Nysgjerrigheden, som lokkede Mængden hid, men fra alle Kanter af Øen kom de Lærvillige derhen for at kjøbe sig Alfabetet eller faae det til Foræring.

Efter dette første Elementarværk kom der snart et vigtigere Skrift, som man med Rette tør henregne til Pressens Mærkværdigheder. Pomaré havde nemlig under sin Forviisning paa Eimeo i Forening med Missionairen Nott arbeidet paa en Oversættelse af Lucæ Evangelium, som nu udkom i første Oplag i 3000 Exemplarer efter Kongens egenhændige Manuskript.

I kort Tid uddannede Ellis flere af dette begavede Folk til Bogtrykkere, og for at skaffe Bind til Bøgerne gjorde man Jagt paa de vilde Katte; da Cook efterlod de første tyve Stammeforældre til disse Dyr paa Øen, anede han næppe, at de skulde bruges paa denne Maade.

Man gik rask frem paa Veien til Reformer eller snarere til den fuldstændige Ombannelse af alle tidligere Begreber. Qvinden, som før stod underordnet, nød nu lige Rettigheder med Manden, og den ødelæggende Awadrik blev afskaffet, ligesom man ogsaa tidligere havde ophævet Areoyernes udsvævende Samfund.

Paa Tahiti, hvor man for faa Aar siden blindt hen tilbad Afguden Oro, dannedes 1818 under Pomarés Forsæde et Hjælpeselskab for Missionen, hvis Gaver skulde bidrage til at meddele ogsaa fremmede Folkeslag Christendommens Velgjerninger; og Kongen, som med hele sin Sjæl hængte ved den nye Tro, besluttede at forherlige denne ved at bygge en meget stor Kirke. Da Nytten heraf ikke var meget indlysende, søgte Missionairerne at bringe ham fra denne Beslutning. Men Pomaré svarede, at da man paa Øen havde gjort saa meget Stort for Afguderne, saa maatte det vel ogsaa være ham tilladt at gjøre noget Stort for den sande Gud. Den colossale Bygning, som man kaldte Tahitis

Cathedralkirke, blev indviet den 11te Mai 1819. Den var 712 Fod lang og 54 Fod bred, havde 133 Vinduer og 29 Døre; 36 høie Brødfrugtstammer understøttede Tagets Mønning, og 280 mindre Søiler bare den skraae Side rundt om. Paa en og samme Tid kunde der prædikes paa tre Prædikestole, uden at Præsternes Stemmer kunde forstyrre hinanden; dog denne Bygning, der snarere kunde være brugelig til en Circus end til en Kirke, blev ikke længe benyttet, og 1838 fandt D'Urville kun Ruiner af den. Her var det, hvor Pomaré i hele Folkets Paasyn blev døbt den 16de Juli, eller efter Andres Beretning den 16de Mai 1819, skjøndt han allerede i flere Aar havde bekjendt sig til Christendommen. Før denne høitidelige Handling foretoges, havde man offenliggjort en Lovbog; i hvilken blandt andet ogsaa den gammelsachsiske Nævningsret blev forplantet til Sydhavet. Kun Mordere og Oprørere skulde straffes med Døden, og senere blev ogsaa denne Lovens yderste Strenghed formildet til livsvarig Forviisning til Palmerston-Øen. Næsten alle øvrige Forseelser bleve straffede med Tvangsarbeide paa Landeveien; dog medens den, der havde taget to Koner, kun maatte lægge 40 Favne Vei, maatte den, der havde begaaet Helligbrøde, ikke lægge mindre end 50 Favne. Den drikfældige Mand maatte lægge 5 Favne, og den Qvinde, som holdt formeget af Spiritus, maatte flette to store Maatter, den ene til Kongen, den anden til Districtsforstanderen.

Desværre maa det bekjendes, at hvis denne sidstnævnte Artikel af Loven skulde været anvendt paa Pomaré, saa havde der ikke været nogen flittigere Veiarbeider end han selv. I den sidste Periode af hans Liv hengav han sig aldeles til Drikfældighed og paadrog sig derved en Vattersot, hvoraf han i sit 47de Aar døde den 7de December 1821. D'Urville fortæller, at naar han om Morgenen gik til det lille Havehuus, hvor han beskjæftigede sig med at oversætte Bibelen, bar han under den ene Arm den hellige Skrift og under

den anden en Flaske Rum. Naar han nu under Arbeidet blev hed i Hovedet ved den altfor rigelige Nydelse af den stærke Drik, saa pleiede han at skjænde paa sig selv og raabe: „O, Pomaré! Dit Sviin er nu fornuftigere end Du!“ Man bebreider ham ogsaa en umættelig Havelyst, saa at han i sine sidste Levedage vilde tilegne sig Eneret til at handle med alle Landets Producter. For at kunne drive Handel paa Port-Jackson, kjøbte han til umaadelig Priis et Par Skibe og ladede dem med Cokosnødolie og Salep, som hans Undersaatter maatte levere ham til en fast, lav Priis, og som de ikke maatte sælge til andre end ham. Men disse Speculationer vare kun til Fordeel for de Lykkeriddere, som havde overtalt ham dertil; han selv havde kun Gjenvordigheder og Ærgrelse deraf, da eet af hans Skibe blev stoppet i Port-Jackson og gav Anledning til en langvarig Proces.

Skjøndt Pomarés Regjering var streng, var han dog egenlig ikke nogen Despot, og skjøndt hans Folk snarere frygtede end elskede ham, saa blev hans Død dog oprigtig begrædt af dem, som stode ham nærmere.

Den tahitiske Konges Been hvile i et simpelt Mausoleum, der var hvidtet, opbygget af Coralstene og med et Tag af Blade. Dette Mindesmærke ligger paa Pynten Papaoa, omskygget af mørke Casuariner, paa Bredden af den stille Lagune.

Pomaré II efterlod en Søn, men denne døde allerede som Dreng 1827, hvorpaa hans 16aarige Søster Aimata, senere bekjendt som Dronning Pomaré, besteg den lille tahitiske Throne. Endnu som ganske ung havde hun giftet sig med Tamatoa, Konge paa Borabora, men blev senere skilt fra ham, og ægtede nu en ubetydelig Høvding, som nu førte Navn af «Pomaré tané» eller „Pomarés Mand“, men han blev udelukket fra Regjeringen.

Skogman (1852) skildrer ham med temmelig uærbødige Udtryk som en stor, plump Karl, med krum Næse og saare

enfoldigt Udseende. Da han holdt meget af stærke Drikke, maatte han tidt høre Bebreidelser, ja fik endogsaa Prygl af sin kongelige Ægtemage, hvilke han dog, som den onde Verden paastod, betalte hende igjen med Renter. Dronningen, som dengang var 42 Aar gammel, var af Middelhøide, noget corpulent, og udmærkede sig hverken ved ædlere Ansigtstræk eller finere Anstand fremfor de øvrige tahitiske Qvinder.

De protestantiske Missionairer forbleve uden Hindring i Besiddelse af deres Indflydelse indtil i Aaret 1835, da de franske Jesuiter Caret og Laval landede paa Tahiti; men paa Grund af en Lov, ifølge hvilken det ikke var tilladt nogen Fremmed uden Regjeringens Tilladelse at betræde Landet, blev det nægtet disse To at opholde sig der længere. Da de vægrede sig ved godvillig at drage bort, bragte man dem med Magt ombord paa Goeletten, paa hvilken de vare ankomne, og efter at de forgjæves havde gjort flere Forsøg paa at gaae iland, vendte de endelig tilbage til Mangareva, hvorfra de vare komne. Ved rolig Overveielse af disse Kjendsgjerninger er det vanskeligt, som Wilkes siger, at afgjøre, hvilket Parti egenlig havde Uret.

Den protestantiske Tro var den anerkjendte Landsreligion, og kun Zeloter, som ansaae det saakaldte Kjætteri for værre end Hedenskab, kunne undskylde den Næsviished, hvormed de catholske Missionairer trængte sig ind paa et Omraade, der allerede fuldkomment var vundet for Christendommen; der var jo dog Øer nok, hvor de kunde virke, uden at fremkalde forargelige Sammenstød. Paa den anden Side kan man ikke nægte, at uagtet de protestantiske Troeslæreres Forbittrelse var retfærdig, saa vidner det om stor Intolerance paa en saa voldsom Maade at fjerne deres Modstandere, hvilket kun meget lidt stemmer overeens med den christelige Kjærlighed, og Tiden har viist, at dette overilede Skridt blev dem meget skadeligere, end om de fra først af havde fundet sig i de catholske Missionairers Ophold paa Øen.

Denne Leilighed, som Louis Phillips svage Regjering derved fik, til ved en pralende Optræden i det fjerne Verdenshav at smigre Nationens Forfængelighed, som dengang i Europa maatte synke saamange bittre Piller, var altfor tillokkende, til at man skulde lade den henstaae ubenyttet. Det var derfor intet Under, at Fregatten „Venus" den 27de August 1838 viste sig paa Rheden ved Papeiti for at forlange:

1) at Dronningen af Tahiti skulde skrive et Undskyldningsbrev til de Franskes Konge,
2) at hun skulde udbetale en Sum af 2000 spanske Piastre til at godtgjøre Laval og Caret deres Tab, og
3) at det franske Flag den 1ste September om Middagen skulde heises paa Øen Mutuata og hilses med 21 Kanonskud.

Man maatte opfylde alle disse Fordringer inden 24 Timer, i modsat Fald skulde Fjendtlighederne strax begynde.

Man begriber let, at den stakkels Pomaré, som ikke engang havde Krudt nok til de forlangte Æressalver, ikke kunde udrette noget synderligt mod en Fregat paa 60 svære Kanoner, og derfor saae sig nødsaget til ikke blot at give efter i alle Puncter, men ovenikjøbet undertegne en Tractat, ifølge hvilken den ovenfor omtalte Lov blev hævet og det blev tilladt for Fremtiden alle Franske, **hvilken** saa deres **Haandtering var**, at nedsætte sig paa Øerne.

Tilsidst blev Dronningen ved Affkeden tvungen til at anerkjende som fransk Consul en vis Moerenhaut, som i sine Skrifter groveligt havde fornærmet hende og taget en habefuld Andeel i hendes Ulykke.

Denne Moerenhaut, som var en Belgier af Fødsel og allerede fra Aaret 1829 havde boet paa Tahiti som Kjøbmand, og iøvrigt ved mangehaande Tjenester erhvervet sig Frankrigs Tak, arbeidede, hvorsomhelst han kunde, mod de protestantiske Missionairer og mod Dronningens Anseelse, og stod i nøie Forbindelse med Høvdingerne Paofai, Hitoté

Tana, som stammede ned fra det gamle Kongehuus, der Pomaré den Første var fjernet og som derfor naturligs stode i Spidsen for de Misfornøiede.

Omtrent otte Maaneder efter Dupetit-Thouars kom kibet „Artemise", Capitain La Place, for at fremme Sagen, n hiin havde indledet, endnu et Skridt videre. Ved at tseile Venuspynten strandede Skibet paa et Rev og var rved at synke, saa at det varede hele to Maaneder, førend t ved de Indfødtes Hjælp kunde blive istandsat. Til Tak rfor indbød Capitainen Dronningen og Høvdingerne til Sammenkomst, befalede dem at ophæve den Lov, der ererede den protestantiske Tro for Statsreligion, og forıgte Afstaaelse af Landstrækninger til at opbygge catholske edehuse.

I Aaret 1842 see vi Dupetit-Thouars anden Gang at nme til Papeiti for at hævne den krænkede Nationalfølelse Inledning af et Slagsmaal mellem den franske Søcapitain 'auruc og en tahitisk Constabel.

Skjøndt Mauruc tydeligt nok havde Uret, forlangte upetit-Thouars en Skadeserstatning for ham af 10,000 ollars (saamange Penge var der ikke paa den hele Ø); is man ikke betalte, skulde man antage Frankrigs Protecn, som de misfornøiede Høvdinger allerede skriftligt havde søgt om. Opfyldte man ikke een af Delene inden 24 Timer, tede han med at beskyde Papeiti.

Dronningen saae sig altsaa tvungen til at underkaste, og Herredømmet gik nu over i en provisorisk Regjerings ender, i Spidsen af hvilken Moerenhaut blev sat som ınsk Commissair.

Men heller ikke dette syntes nok, thi i det følgende Aar, Dupetit-Thouars tredie Gang løb ind i Havnen ved ıpeiti, tog han formelig Dronning Pomarés Land i Bebelse under det Paaskud, at hun havde heiset det engelske ag. Den stakkels Dronning flygtede med sine Børn til n engelske Consul Pritchards Huus og derfra ombord paa

en engelsk Krigschaluppe, som bragte hende til Raiatea. Pritchard blev kastet i Fængsel og Bruat, den nye Commissair, deelte Landets Bestyrelse mellem de Høvdinger, som vare vundne for den franske Sag.

Den Forbittrelse, som disse Voldsomheder vakte i England var saa stor, at den uden tvivl vilde have ført til en Krig, hvis Louis Phillip ikke itide havde taget Skeen i den anden Haand. Admiral Dupetit-Thouars voldsomme Fremfærd blev misbilliget, som om han havde overskredet sine Ordrer, Consul Pritchard fik en betydelig Sum for Svie og Smerte, og Dronningens Souverainetet over Tahiti og Eimeo blev igjen indført; men derimod vedblev det franske Protectorat at bestaae og anerkjendt af England som en Kjendsgjerning.

Dog skjøndt Dronning Pomaré maatte opgive alt Haab om fremmed Hjælp, saa vilde hun dog ikke underkaste sig det franske Formynderskab, men blev paa Raiatea, medens hendes trofaste Undersaatter paa Tahiti førte den hellige Krig for Fædrelandet.

Franskmændene beherskede rigtignok den største Deel af Kysterne, hvor deres Skibe kunde komme til, og disse Steder befæstede de med smaa Skandser og Blokhuse; men de bleve evig og altid foruroligede af Tahitierne, der, dækkede ved det tætte Guavakrat, snege sig tæt til Forposterne, og skjød mangen Skildvagt paa Pelsen, medens det var vanskeligt at komme dem selv tillivs i deres to befæstede Bjergleire. Men da Franskmændene spærrede al Adgang, saa fattedes de snart Ammunition, saa at de tilsidst maatte lægge Stene for i deres Geværer, og tillige lede de ofte Mangel paa Levnetsmidler, thi de vilde Bjergbananer vare ikke altid tilstrækkelige. Den 17de December 1846 lykkedes det endelig Franskmændene at overrumple Leiren paa Tahawai, idet nemlig en Afdeling paa 30 Mand, ført af en landsforræderisk Tahitier, steg op ad en hidtil ubekjendt Bjergsti og paa den Maade faldt Besætningen i Ryggen, medens

en anden Afdeling benyttede den Forvirring, som derved opstod i Leiren, til at storme op ad Bjerget paa den sædvanlige Vei. Saafnart Tahitierne saae, at det vilde komme til Haandgemæng og aaben Kamp, tabte de Modet og overgave sig paa Naade og Unaade; kun to Helte foretrak Døden for Underkastelse og styrtede sig i Afgrunden. Franskmændene marscherede nu over Bjergene til Leiren ved Punavia, som de ligeledes overraskede og tvang til Underkastelse, og nu aflagde Tahitierne Troskabseed til Protectoratfanen, hvorpaa ogsaa Dronningen føiede sig i sin Skjæbne og vendte tilbage til sine Arvelande.

Det er nu allerede 14 Aar siden Frankrig bemægtigede sig den deilige Ø, og det vil være ret interessant at tage dens nuværende Tilstand i Øiesyn. Men hvad man faaer at see, vil ingenlunde svare til de Forventninger, man naturligviis maa have gjort sig. Ifølge Protectorats-Documentet af 9de September 1842 havde Dronning Pomaré rigtignok overladt Styrelsen af de ydre Anliggender, som ogsaa Jurisdictionen over alle fremmede Residenter til Frankrig, men dog udtrykkeligt forbeholdt sig selv alle Souverainetetsrettigheder over sine egne Undersaatter, som skulde regjeres efter de bestaaende Landslove. Dette Forbehold maatte dog snart vige for den Stærkeres Ret. Man fratog saaledes Landets Domstole den Bemyndigelse i sidste Instants at afgjøre alle Stridigheder, som angik Grundeiendom, og dette vigtige Punct blev siden ganske underkastet de franske Autoriteters Vilkaarlighed. De Godser, som tilhørte Høvdingerne og som hidtil ved Arv efter Faderen vare tilfaldne Sønnen, bleve nu betragtede som hørende til det Embede, til hvilket et eller andet Medlem af Familien ved Stemmefleerhed i Districtet kunde vælges. Ifølge denne Spoliationslov er det tidt forekommet, at Beboerne i en Kreds, naar en Høvding døde, ved Trusler bleve tvungne til at vælge en af Regjeringen yndet Person, og naar Dronningen nægtede sit Samtykke, stadfæstede den franske Commis-

fair ikke besmindre Valget og satte den nye Høvding i Besiddelse af Godser, der saaledes bleve den retmæssige Arving berøvede.

Man kan altsaa ikke undre sig over, at Landet bliver udyrket, thi hvem vil vel anvende Arbeide og Capital paa en Jordbund, som er givet til Priis for en saadan Vilkaarlighed.

Før det franske Protectorat saae man paa Øen mange smaa Sukker- og Caffeplantager, som ogsaa Haver med Kjøkkenurter, der satte Hvalfangere og andre Skibe istand til for billig Priis at forsyne sig. Det var aldeles ikke sjeldent at see 35 til 40 Fartøier paa eengang paa Rheden ved Papeiti; men nu have de evige Chicaner i Havnen og umaadelige Afgifter for en stor Deel draget den opblomstrende Handel til andre Øer, som nyde den Lykke endnu ikke at staae under Frankrigs Beskyttelse.

Orangerne, som nu næsten udgjøre den eneste Udførselsartikel, der fra 1852 fik anseelig Betydning, bleve 1856 af Skytsmagten bebyrdede med en Udførselstold, der vel senere igjen blev hævet, men ikke desto mindre tilføiede denne opblomstrende Handelsgreen betydelig Skade.

I Europa behandles Spørgsmaalet om Told- og Handelssager kun med den største Forsigtighed, og vil man forandre det Bestaaende, skeer dette kun med den yderste Varsomhed, eftersom saadanne Spørgsmaal ere vanskelige at løse, og i deres hele Udstrækning kun kunne oversees af Folk, der have gjort dem til et særeget Studium; medens paa Tahiti et af Land-, Sø- og Gensdarmeri-Officierer bestaaende Raad, under Forsæde af Gouverneuren efter Godtbefindende omstøder bestaaende Forordninger og indsætter nye.

De Indfødte have vel en lovgivende Forsamling, en Landdag, — men denne Forsamling er aldeles mågtesløs og bliver endnu kun sammenkaldt for i al Ydmyghed at bevilge de Love, som Skytsmagten foreslaaer.

For nogle Aar siden trængte den franske Bestyrelse til Byggetømmer. Den lod derfor i de høiere Bjergdale fælde nogle hundrede Træer, som tilhørte Dronningen, uden dog først at indhente hendes Tilladelse. For at faae disse Stammer bragte til Kysten beordrede den franske Regjering, som ikke havde taget Hensyn til Dronningens Eiendomsret, nu ogsaa det hele Districts Indbyggere til under Pengebøde at begive sig til Bjergene og hente Tømmeret. Man maatte adlyde, og flere Uger hengik med dette strenge Hoveri. Man maa tillige vel bemærke, at hverken Dronningen fik den mindste Erstatning for sine Træer, eller Folkene for deres spildte Tid eller for de svære Beskadigelser, som nogle af dem havde lidt.

Politiets Brutalitet overstiger alle Grændser, saa at man tidt seer Personer, Mænd eller Qvinder, pryglede tilblods at blive slæbte i Fængsel. Politiets Løn er kun meget ringe, men det faaer endeel af de Penge, som de Arresterede maae udrede, og man kan altsaa begribe, hvor ivrigt dette gaaer for sig.

Ingen Indfødt maa vise sig udenfor Huset efter Kl. 8 om Aftenen, hvis han gjør det, bliver han indespærret og maa næste Morgen betale en Bøde af 10 Frank. Det er derimod tilladt Europæerne frit at drive om den hele Nat.

Af den Bitterhed, hvormed franske Søfarende, som D'Urville og La Place have udtalt sig angaaende de franske Missionairers Intolerance, skulde man vente, at den franske Regjering i det mindste i religieuse Anliggender vilde lægge en ægte evangelisk Liberalitet for Dagen. Men ogsaa her staae Kjendsgjerningerne i skrigende Modsigelse til Ordene. Det er rigtignok ikke forbudt de protestantiske Geistlige, som allerede før Occupationen befandt sig paa Øen, at prædike, men deres Foredrag ere underkastede en saa streng Censur, at de Fleste frivilligt have ophørt at arbeide i deres Kald, og at Nogle formedelst de uophørlige Bryderier endogsaa have seet sig nødsagede til at forlade Øerne. Frem-

mede Prædikanter faae under ingen Betingelse mere Adgang; de indfødte Geistlige blive nu ikke valgte af Menighedernes Medlemmer, men de maae lade sig udnævne af de verdslige Embedsmænd i Districtet og derpaa stadfæstes af Statholderen, der ogsaa igjen kan afsætte dem, naar det behager ham. Det Tilfælde er endogsaa forekommet (Lettre concernant l'état actuel de Tahiti 1858), at Børn, som allerede vare døbte i den protestantiske Tro, paany, uden Forældrenes Vidende, og mod disses udtrykkelige Villie ere blevne omdøbte paa catholsk af de catholske Missionairer, der tillige vare ansatte som Lærere i Districtet. Trods alle Klager hos Skytsmagten forbleve dog disse Lærere siddende i deres Embede, saa at de stakkels Forældre for at undgaae Straf, saae sig nødsagede til at sende deres Børn i Skole hos dem. Men trods alle disse Forfølgelser ere dog Tahitierne med faa Undtagelser blevne faste ved den protestantiske Tro og have derved idetmindste i den Henseende tydeligt fralagt sig den Beskyldning for Ubestandighed, som de ofte have maattet høre. Kongerne og Høvdingerne have indgivet den vistnok ikke ubeskedne Bøn til Keiser Louis Napoleon om at maatte faae fransk-protestantiske Missionairer, — men man siger, at de endnu vente paa Svaret.

Hvad Dronning Pomaré angaaer (Skogman, den svenske Fregat „Eugenies" Jordomseiling 1852) saa kan hun ikke gaae ud af en Dør uden at have Gensdarmer i Hælene paa sig. Hun kan heller ikke besøge den Deel af sit Rige, som hun har meest Lyst til at see. Heller ikke tør hun uden Gouverneurens Tilladelse modtage et eneste Besøg, ikke engang af hendes daglige Omgivelser. Da hun underkastede sig Protectoratet, blev det fastsat, at hun istedetfor de hende forhen tilflydende Tributer og Afgifter skulde holdes skadesløs ved en aarlig Rente af 26,000 Franks; men nylig ymtedes der om, at Udbetalingen af denne Sum ikke længer skulde finde Sted.

De sidste paalidelige Efterretninger om Tahiti skylde vi

Skibet „Novara", der opholdt sig i Havnen ved Papeiti fra den 11te til den 28de Februar 1859. Øens Indbyggerantal var i de sidste ti Aar nedsunket fra 8,082 til 5,988 Sjæle, en Formindskelse, der tilskrives den frygtelige Usædelighed. De amerikanske og engelske Hvalfangere, som før i hundredeviis anløbe Papeiti og gave Indbyggerne Leilighed til et rigeligt Erhverv, ere alle strømmede bort ved de trykkende Toldindretninger og det franske Polities smaalige Chicaner og tye nu til mere gjæstfrie Havne. Øen tæller omtrent 5,900 Protestanter og 60 til 80 Catholiker, foruden den europæiske Befolkning, der, Besætningen med indbefattet, udgjør omtrent 400 Sjæle.

Syttende Kapitel.

Marquesasøerne.

Første Syn. — Dalenes Skjønhed. — Kjæmpemæssige Figentræer. — Udsigt fra Høiden. — Havnen Anna Maria. — Comptrollerbugten. — Tschitschaganbugten. — Marquesasøernes Klima. — Producter. — Nukahiverne. — Krusensterns uforbeelagtige Formening om deres moralske Characteer. — Racens Skjønhed. — Klædedragt. — Krigernes pragtfulde Pynt. — En eiendommelig Vifte. — Boliger. — Forhenværende Forfatning. — Religieuse Begreber. — Krige. — Kanibalisme — Ringe Befolkning.

Sex beboede Øer — Hiva-oa, Nuka-hiva, Houapoou, Fatou-hiva, Taouata og Houaouna — tilligemed nogle øde Klippeøer, som kun tjene Søfuglene til Hvile og hvor de ruge, danne den lille afsides Verden, Marquesasøerne, hvis hele Overflade tilsammen omtrent udgjør 40 Qvadratmile.

Da disse Øer ikke bestaae af Coraller, som det lave Paumotu-Archipel, hvilket ligger dem nærmest, men ere hævede høit op i Luften ved vulkanske Kræfter, saa ere deres Bjergspidser allerede i lang Frastand synlige for den Søfarende. Thi Toppen af Hiva-oa kneiser næsten 4000 Fod i Høiden, og Bjergspidserne paa Nuka-hiva og Houa-Poou ere ikke meget lavere.

I første Øieblik udmærke disse Øers Udseende sig i Almindelighed ikke ved malerisk eller indbydende Skjønhed. De steile Basaltklipper, som Brændingen bruser imod, og Bjergenes skaldede Skraaninger, hvor der foruden halvvisnet

MARQUESAS
ØERNE.
NUKA-HIVA
HIVA-OA
Fatou
Hiva
-HIVA

ræs kun sees enkelte Grupper af sørgelige Casuariner, embyde snarere et skummelt Syn, der kun hist og her op- bes lidt ved nogle smukke Vandfald, der, blanke som Sølv, lsle ned fra de høie Bjerge og styrte fra de sorte Kyst- mre ned i Havet. Men derimod i de lune Dale og i de julte Kløfter, som skraane ned til Kysten fra de høie Bjerg- ase, der paalangs gjennemskjære Øen, og som sædvanligviis re adskilte fra hinanden ved steile, næsten utilgjængelige jeldtinder, viser den tropiske Vegetation sig i hele sin fyl- ige Pragt og iører Klippernes maleriske Former et evigt- ønt Klædebon.

En lignende Bjergdannelse, men efter større Maalestok, ve vi alt lært at kjende paa Tahiti, men paa Marque- søerne savnes det beskyttende Coralrev, som „Sydhavets ronning" skylder sine kanalagtige Laguner, saavel som n flade Stribe af opskyllet Jordbund, der med sine her- je Skove af Brødfrugt- og Cokostræer saa yndigt om- andser det steile Bjergland og tillige letter Forbindelsen ellem de adskilte Dale. Paa Marquesasøerne derimod ere enkelte Dale og Kløfter kun tilgjængelige fra Søsiden, de steile Kyster stige næsten overalt op af blaae uud- undelige Dybder, saa at selv det største Skib kan seile rbi dem i et Kabbeltougs Frastand.

Kun paa de Steder, hvor Dalene løbe ud i beskyttende avbugter, har der dannet sig en flad Strandbred, hvor okospalmerne hæve deres luftige Vifter høit over det mør- re Krat, i hvis Skygger de Indfødtes Hytter ligge ad- rebte, og smelte sammen til smukke Landskabsbilleder med aggrunden, som bestaaer af graae, vilde Klippemasser.

Dog den, som rigtig vil lære Øernes Skjønhed at nde, maa trænge dybere ind i de hemmelighedsfulde Dale følge langs Bækken, som klar og munter risler frem af t skjulende Krat. En smal Sti slynger sig gjennem det dsomme Krat af Guava og Dvergpalmer, af bredbladede thosplanter og indfiltrede Lianer, der kravle op til Toppen

af de høieste Træer. Midt i alt det Grønne fængsles Øiet ved en lislig Leguminose (Abrus precatorius), hvis halvaabne Bælge fremvise Bønner, blændende røde med en sort Prik; eller man seer en ziirlig Fluefangers lette Flugt, naar den med svag Qvidren flygter for Vandringsmanden, men snart et Øieblik efter lidt derfra sætter sig paa en Green og giver ham Leilighed til nøiere at betragte dens Skjønhed. Ogsaa andre Skovfugle drage Opmærksomheden til sig. Nydelige smaae, blaae Papegøier med coralrøde Næb og Fødder vugge sig i Cocospalmernes Kroner, hvis Blomsterhonning udgjør deres Yndlingsføde, og den smukke grønne Kurukuru-Due med den røde Plet paa Brystet og den ziirlige skarlagenrøde Top kurrer lystigt i Bananernes dunkle Løv. Dette Træ, som her kaldes Eoa, opnaaer ikke sjelden en kjæmpemæssig Størrelse og vidner om Frugtbarheden af denne Jordbund, hvor een Plantegeneration efter den anden i Aartusinder har bidraget til at danne et dybt, aldrig forstyrret Lag af Muldjord. I den Dal, som skraaner ned til Bugten Tai-hao, maalte Dumont D'Urville en Banan, som 6 Fod over Jorden havde et Omfang af 77 Fod og beholdt samme Tykkelse til en Høide af omtrent 40 Fod, hvor Stammen deelte sig i circa 15 tykke Grene, hvilke udbredte sig vandret og overskyggede et rundt Rum af mere end 300 Fod i Gjennemsnit. Dette Kjæmpetræ stod maaskee allerede paa sin Plads, stort og mægtigt, forend de første Nybyggere landede paa Øen. Den største Bæk i Dalen vædede det kongelige Træes mange Rødder, og her pleiede Dumont under sit korte Ophold paa Marquesasøerne at hvile sig paa en Basaltblok.

Naar man drager videre op i Dalen, bliver Veien hvert Øieblik mere besværlig ved det tætte Tornekrat. Tilsidst naaer man en fri Høide, og en Udsigt udfolder sig for Øiet, som betaler os rigeligt Bjergstigningens Besværligheder. Dybt nede ligger Bugten, hvis Strandbred er hvid af den rullende Brænding, medens det for Anker liggende

Skib kaster sorte, flittrende Linier hen over det mørkeblaae Vandspeil, der næppe kruses af en let Vind. Længere ude kan Blikket ile over det mørkeblaae, umaadelige Hav, som omhvælves af den skyfrie Himmel og taber sig i den disige Horizont. Marquesasøernes steile Kyster have ingen Skjær eller andre Farer for de Søfarende, men derimod findes der paa alle Øerne, med Undtagelse af Sydkysten paa Nuka-hiva, kun aabne Rheder eller slet beskyttede Ankerpladse. De Bugter f. Ex., som ligge paa Vestkysten af Taouata, nemlig Vaitaou og Amanoa skjenke Skibene tilstrækkelig Sikkerhed kun saalænge, som Passaten staaer.

Som den bedste Havn paa Sydkysten af Nuka-hiva anbefales den i Midten liggende meget besøgte Bugt Taio-hae eller Anna-Maria; ved Bugtens smalle Indgang staaer der to nøgne, sorte Klipper, adskilte fra Landet ved smalle Kanaler, som to kjæmpemæssige Skildvagter. Det Indre af Bugten breder sig til et næsten kredsformigt Amphitheater, der omgives af høie Bjerge, og Øiet, som nylig var blevet træt ved at see paa den eensformige, nøgne Klippekyst, dvæler nu med Velbehag ved den yndige Strandbred, mod hvilken flere rigtsmykkede Dale skraane. Et pragtfuldt Tæppe af Planter, hvis Væv afvexler med Mørkegrønt og Lyse-guult, bedækker overalt Dalenes Jordbund, Bjergenes Skraaninger, ja endogsaa de høie Toppe, som begrændse Horizonten, og fremviser i malerisk Afvexling Palmernes fjerformede Vifter, de takkede Kjæmpeblade paa Bananerne, Brødfrugttræets kostelige Frugter, det tornede Løv paa Hibiskus og en Mængde andre, deels nyttige, deels skjønne Planters mangfoldige Farver.

Paa den sydøstlige Kant af Øen ligger Comptroller-Bay, et betydeligt Indsnit af Havet, som ved to fremspringende Fjeldpynter deles i tre mindre Bugter; og omtrent tre Mile vestlig for Taio-hae finde vi den af Krusenstern opdagede Havbugt Tschitschagan, en lille, men med malerisk Ynde rigeligt smykket Havn. I Baggrunden af denne lig-

ger en jævn Sandstrandbred og bag denne en Græsslette, som kan sammenlignes med det skjønneste Grønsvær i en Have, og som ved det Vand, der siver ned fra Bjergene, bestandig holder sig friskt og grøn.

Trods den tropiske Hede skal dog Klimatet paa Marquesasøerne være et af de sundeste i Polynesien, og alle Indbyggernes friske Udseende synes idetmindste ikke at modsige denne Paastand. Ligesom overalt mellem Vendekredsene, hvor ikke særegne Livsforhold forstyrre den sædvanlige Orden, indfinder den periodiske Regn sig i Vintermaanederne, fra November til April, dog skal den her være sjeldnere og mindre vedholdende. Nordveststormene, som paa den Tid forekomme temmelig hyppigt, og som stundom paa de andre Øer blæse Brødfrugttræerne omkuld og anrette lignende Ødelæggelser, gjøre her mindre Skade, da de dyrkede Dale for det meste ere beskyttede mod Vinden ved høie Bjergdrag. Om Sommeren hersker Sydostpassaten, hvis fugtige Luftninger, fortættede ved Høilandets Bjergtoppe, skjænke den tilsvarende Side af Øerne et friskere og grønnere Udseende.

Marquesasøernes naturlige Producter have stor Lighed med Selskabsøernes. Svinet fremviser endnu aldeles ublandet den magre Skabning, den langagtige Snude, den svaie Ryg, den opretstaaende Hale, de spidse Øren og de smaa raadyragtige Fødder, som tilhører den oprindelige polynesiske Race. Fordetmeste ere de sorte eller mørkegraae, Børsterne ere lange og Huden har under dem en tæt Bedækning af korte, krusede Haar, som ligner meget Uld. De gamle Orner have store Hugtænder, med hvilke de knække Cocosnøddene, og deres Svær er overordenlig tyk. Nogle af dem ere tildeels tamme, men de fleste løbe i vild Frihed omkring paa Bjergene. For tyve Aar siden vare Katte og Geder de eneste fremmede firføddede Dyr, men nu ere senere Hornqvæg og Heste komne til. Foruden de allerede omtalte Fugle maa endnu bemærkes en lille sort Salangane, som i evig Flugt forfølger Insecterne, som ogsaa en eiendommelig

hvid Tossefugl, der med lignende Iver forfølger Havets Fiske. Den skjønne Tropikfugl vugger sig i Luften høit over de dybe Bjergkløfter og har sin Rede især paa de ubeboede Holme, hvor den, ligesom paa Tahiti og andre polynesiske Grupper, bliver forfulgt for sine lange, sorte Halefjedres Skyld. Af Krybdyr finder man en lille, næppe 2 Fod lang Boaslange; en Snogeøgle, hvis ultramarinblaae Hale skinner herligt i Solen, og en lille mørkfarvet Gecko, som skjuler sig under Stenene, naar et Menneske nærmer sig. Intet af disse Dyr gjør Fortræd.

Den eneste blandt Fiskene, som Bennett ikke ogsaa saae paa Hawaii og Tahiti, var en Art Cæsio, der i Størrelse og Skikkelse ligner vor Sild, men har en skjøn lilla og blaa Farve samt eu guul Streg paa Siden. Denne Fisk bliver i stor Mængde fanget og spiist.

Af Insecter findes der kun faa Arter, blandt hvilke især maa bemærkes en meget stor Tusindbeen og et eiendommeligt lille Møl, der ligesom Billerne har heelt udviklede Vingedække.

Planteriget paa Marquesasøerne indbefatter alle de Planter paa Selskabsøerne, som afgive Næringsstof, kun med Undtagelse af Spondias dulcis. Frugttræer, saasom Cokosnødden, Brødfrugten, Eugenia og Sydhavskastanien, bedække saa store Strækninger, at de vel kunne fortjene Navn af Skove, og der findes vel næppe noget andet Sted paa Jorden en Plet, der frivillig frembringer en saadan Fylde af spiselige Ting, som disse Dale. Papirmorbærtræet og Curcuma blive dyrkede, det første til at forfærdige Tapaklæde, det andet til Farver og til Sminker. Taroroden paa Bjergene og i Moserne voxer vildt og forsømmes, hvorimod man dyrker Bataten som en Madurt.

De fugtige Skraaninger, som ligge i Læ, ere tæt bevoxede med Pandaner, Aleuriter, Figentræer og Bjergplataner, medens de tørre, solbrændte Høilande, ligesom lignende Steder paa Hawaii og Tahiti, ere bedækkede med

Syttende Kapitel.

Marquesasøerne.

Første Syn. — Dalenes Skjønhed. — Kjæmpemæssige Figentræer. — Udsigt fra Høiden. — Havnen Anna Maria. — Comptrollerbugten. — Tschitschaganbugten. — Marquesasøernes Klima. — Producter. — Nukahiverne. — Krusensterns ufordeelagtige Formening om deres moralske Characteer. — Racens Skjønhed. — Klædedragt. — Krigernes prægtfulde Pynt. — En eiendommelig Vifte. — Boliger. — Forhenværende Forfatning. — Religieuse Begreber. — Krige. — Kanibalisme — Ringe Befolkning.

Sex beboede Øer — Hiva-oa, Nuka-hiva, Houapoou, Fatou-hiva, Taouata og Houaouna — tilligemed nogle øde Klippeøer, som kun tjene Søfuglene til Hvile og hvor de ruge, danne den lille afsides Verden, Marquesasøerne, hvis hele Overflade tilsammen omtrent udgjør 40 Qvadratmile.

Da disse Øer ikke bestaae af Coraller, som det lave Paumotu-Archipel, hvilket ligger dem nærmest, men ere hævede høit op i Luften ved vulkanske Kræfter, saa ere deres Bjergspidser allerede i lang Frastand synlige for den Søfarende. Thi Toppen af Hiva-oa kneiser næsten 4000 Fod i Høiden, og Bjergspidserne paa Nuka-hiva og Houa-Poou ere ikke meget lavere.

I første Øieblik udmærke disse Øers Udseende sig i Almindelighed ikke ved malerisk eller indbydende Skjønhed. De steile Basaltklipper, som Brændingen bruser imod, og Bjergenes skaldede Skraaninger, hvor der foruden halvvisnet

MARQUESAS
ØERNE.
NUKA-HIVA
Houa Houna
Houa Poou
HIVA-OA
Tauata
Fatou
Hiva
Taio hae eller
Anna Maria B.
Akaui eller
Tschitschagow B.
Taipis eller
Comptroller B.

ræs kun sees enkelte Grupper af sørgelige Casuariner, :ndbyde snarere et skummelt Syn, der kun hist og her op- es lidt ved nogle smukke Vandfald, der, blanke som Sølv, lle ned fra de høie Bjerge og styrte fra de sorte Kyst- ære ned i Havet. Men derimod i de lune Dale og i de ulte Kløfter, som skraane ned til Kysten fra de høie Bjerg- ke, der paalangs gjennemskjære Øen, og som sædvanligviis : adskilte fra hinanden ved steile, næsten utilgjængelige eldtinder, viser den tropiske Vegetation sig i hele sin fyl- ze Pragt og ifører Klippernes maleriske Former et evigt- ønt Klædebon.

En lignende Bjergdannelse, men efter større Maalestok, ve vi alt lært at kjende paa Tahiti, men paa Marque- søerne savnes det beskyttende Coralrev, som „Sydhavets ronning" skylder sine kanalagtige Laguner, saavel som n flade Stribe af opskyllet Jordbund, der med sine her- ;e Skove af Brødfrugt- og Cokostræer saa yndigt om- ındser det steile Bjergland og tillige letter Forbindelsen :llem de adskilte Dale. Paa Marquesasøerne derimod ere enkelte Dale og Kløfter kun tilgjængelige fra Søsiden, de steile Kyster stige næsten overalt op af blaae uud- ındelige Dybder, saa at selv det største Skib kan seile di dem i et Kabbeltougs Frastand.

Kun paa de Steder, hvor Dalene løbe ud i beskyttende vbugter, har der dannet sig en flad Strandbred, hvor kospalmerne hæve deres luftige Vifter høit over det mør- e Krat, i hvis Skygger de Indfødtes Hytter ligge ad- edte, og smelte sammen til smukke Landskabsbilleder med ıggrunden, som bestaaer af graae, vilde Klippemasser.

Dog den, som rigtig vil lære Øernes Skjønhed at nde, maa trænge dybere ind i de hemmelighedsfulde Dale følge langs Bækken, som klar og munter risler frem af skjulende Krat. En smal Sti slynger sig gjennem det dsomme Krat af Guava og Dvergpalmer, af bredbladede ıthosplanter og indfiltrede Lianer, der kravle op til Toppen

af de høieste Træer. Midt i alt det Grønne fængsles Øiet ved en liflig Leguminose (Abrus precatorius), hvis halv-aabne Bælge fremvise Bønner, blændende røde med en sort Prik; eller man seer en ziirlig Fluefangers lette Flugt, naar den med svag Qvibren flygter for Vandringsmanden, men snart et Øieblik efter lidt derfra sætter sig paa en Green og giver ham Leilighed til nøiere at betragte dens Skjønhed. Ogsaa andre Skovfugle drage Opmærksomheden til sig. Nydelige smaae, blaae Papegøier med coralrøde Næb og Fødder vugge sig i Cokospalmernes Kroner, hvis Blomster-honning udgjør deres Yndlingsføde, og den smukke grønne Kurukuru-Due med den røde Plet paa Brystet og den ziir-lige skarlagenrøde Top kurrer lystigt i Bananernes dunkle Løv. Dette Træ, som her kaldes Eoa, opnaaer ikke sjelden en kjæmpemæssig Størrelse og vidner om Frugtbarheden af denne Jordbund, hvor een Plantegeneration efter den anden i Aartusinder har bidraget til at danne et dybt, aldrig for-styrret Lag af Muldjord. I den Dal, som skraaner ned til Bugten Tai-hao, maalte Dumont D'Urville en Banan, som 6 Fod over Jorden havde et Omfang af 77 Fod og beholdt samme Tykkelse til en Høide af omtrent 40 Fod, hvor Stammen deelte sig i circa 15 tykke Grene, hvilke udbredte sig vandret og overskyggede et rundt Rum af mere end 300 Fod i Gjennemsnit. Dette Kjæmpetræ stod maaskee allerede paa sin Plads, stort og mægtigt, førend de første Nybyggere landede paa Øen. Den største Bæk i Dalen vædede det kongelige Træes mange Rødder, og her pleiede Dumont under sit korte Ophold paa Marquesasøerne at hvile sig paa en Basaltblok.

Naar man drager videre op i Dalen, bliver Veien hvert Øieblik mere besværlig ved det tætte Tornekrat. Tilsidst naaer man en fri Høide, og en Udsigt udfolder sig for Øiet, som betaler os rigeligt Bjergstigningens Besværlig-heder. Dybt nede ligger Bugten, hvis Strandbred er hvid af den rullende Brænding, medens det for Anker liggende

Skib kaster sorte, sittrende Linier hen over det mørkeblaae Vandspeil, der næppe kruses af en let Vind. Længere ude kan Blikket ile over det mørkeblaae, umaadelige Hav, som omhvælves af den skyfrie Himmel og taber sig i den disige Horizont. Marquesasøernes steile Kyster have ingen Skjær eller andre Farer for de Søfarende, men derimod findes der paa alle Øerne, med Undtagelse af Sydkysten paa Nuka-hiva, kun aabne Rheder eller slet beskyttede Ankerpladse. De Bugter f. Ex., som ligge paa Vestkysten af Taouata, nemlig Vaitaou og Amanoa skjenke Skibene tilstrækkelig Sikkerhed kun saalænge, som Passaten staaer.

Som den bedste Havn paa Sydkysten af Nuka-hiva anbefales den i Midten liggende meget besøgte Bugt Taio-hae eller Anna-Maria; ved Bugtens smalle Indgang staaer der to nøgne, sorte Klipper, adskilte fra Landet ved smalle Kanaler, som to kjæmpemæssige Skildvagter. Det Indre af Bugten breder sig til et næsten kredsformigt Amphitheater, der omgives af høie Bjerge, og Øiet, som nylig var blevet træt ved at see paa den eensformige, nøgne Klippekyst, dvæler nu med Velbehag ved den yndige Strandbred, mod hvilken flere rigtsmykkede Dale skraane. Et pragtfuldt Tæppe af Planter, hvis Væv afvexler med Mørkegrønt og Lyse-gmult, bedækker overalt Dalenes Jordbund, Bjergenes Skraaninger, ja endogsaa de høie Toppe, som begrændse Horizonten, og fremviser i malerisk Afvexling Palmernes fjerformede Vifter, de takkede Kjæmpeblade paa Bananerne, Brødfrugttræets kostelige Frugter, det tornede Løv paa Hibiskus og en Mængde andre, deels nyttige, deels skjønne Planters mangfoldige Farver.

Paa den sydøstlige Kant af Øen ligger Comptroller-Bay, et betydeligt Indsnit af Havet, som ved to fremspringende Fjeldpynter deles i tre mindre Bugter; og omtrent tre Mile vestlig for Taio-hae finde vi den af Krusenstern opdagede Havbugt Tschitschagan, en lille, men med malerisk Ynde rigeligt smykket Havn. I Baggrunden af denne lig-

ger en jævn Sandstrandbred og bag denne en Græsslette, som kan sammenlignes med det skjønneste Grønsvær i en Have, og som ved det Vand, der siver ned fra Bjergene, bestandig holder sig friskt og grøn.

Trods den tropiske Hede skal dog Klimatet paa Marquesasøerne være et af de sundeste i Polynesien, og alle Indbyggernes friske Udseende synes idetmindste ikke at modsige denne Paastand. Ligesom overalt mellem Vendekredsene, hvor ikke særegne Livsforhold forstyrre den sædvanlige Orden, indfinder den periodiske Regn sig i Vintermaanederne, fra November til April, dog skal den her være sjeldnere og mindre vedholdende. Nordveststormene, som paa den Tid forekomme temmelig hyppigt, og som stundom paa de andre Øer blæse Brødfrugttræerne omkuld og anrette lignende Ødelæggelser, gjøre her mindre Skade, da de dyrkede Dale for det meste ere beskyttede mod Vinden ved høie Bjergdrag. Om Sommeren hersker Sydostpassaten, hvis fugtige Luftninger, fortættede ved Høilandets Bjergtoppe, skjænke den tilsvarende Side af Øerne et friskere og grønnere Udseende.

Marquesasøernes naturlige Producter have stor Lighed med Selskabsøernes. Svinet fremviser endnu aldeles ublandet den magre Skabning, den langagtige Snude, den svaie Ryg, den opretstaaende Hale, de spidse Øren og de smaa raadyragtige Fødder, som tilhører den oprindelige polynesiske Race. Fordetmeste ere de sorte eller mørkegraae, Børsterne ere lange og Huden har under dem en tæt Bedækning af korte, krusede Haar, som ligner meget Uld. De gamle Orner have store Hugtænder, med hvilke de knække Cokosnødderne, og deres Svær er overordenlig tyk. Nogle af dem ere tildeels tamme, men de fleste løbe i vild Frihed omkring paa Bjergene. For tyve Aar siden vare Katte og Geder de eneste fremmede firføddede Dyr, men nu ere senere Hornqvæg og Heste komne til. Foruden de allerede omtalte Fugle maa endnu bemærkes en lille sort Salangane, som i evig Flugt forfølger Insecterne, som ogsaa en eiendommelig

hvid Tossefugl, der med lignende Iver forfølger Havets Fiske. Den skjønne Tropikfugl vugger sig i Luften høit over de dybe Bjergkløfter og har sin Rede især paa de ubeboede Holme, hvor den, ligesom paa Tahiti og andre polynesiske Grupper, bliver forfulgt for sine lange, sorte Halefjedres Skyld. Af Krybdyr finder man en lille, næppe 2 Fod lang Boaslange; en Snogeøgle, hvis ultramarinblaae Hale skinner herligt i Solen, og en lille mørkfarvet Gecko, som skjuler sig under Stenene, naar et Menneske nærmer sig. Intet af disse Dyr gjør Fortræd.

Den eneste blandt Fiskene, som Bennett ikke ogsaa saae paa Hawaii og Tahiti, var en Art Cæsio, der i Størrelse og Skikkelse ligner vor Sild, men har en skjøn lilla og blaa Farve samt eu guul Streg paa Siden. Denne Fisk bliver i stor Mængde fanget og spiist.

Af Insecter findes der kun faa Arter, blandt hvilke især maa bemærkes en meget stor Tusindbeen og et eiendommeligt lille Møl, der ligesom Billerne har heelt udviklede Vingedækker.

Planteriget paa Marquesasøerne indbefatter alle de Planter paa Selskabsøerne, som afgive Næringsstof, kun med Undtagelse af Spondias dulcis. Frugttræer, saasom Cokosnødden, Brødfrugten, Eugenia og Sydhavskastanien, bedække saa store Strækninger, at de vel kunne fortjene Navn af Skove, og der findes vel næppe noget andet Sted paa Jorden en Plet, der frivillig frembringer en saadan Fylde af spiselige Ting, som disse Dale. Papirmorbærtræet og Curcuma blive dyrkede, det første til at forfærdige Tapaklæde, det andet til Farver og til Sminker. Taroroden paa Bjergene og i Moserne voxer vildt og forsømmes, hvorimod man dyrker Bataten som en Madurt.

De fugtige Skraaninger, som ligge i Læ, ere tæt bevoxede med Pandaner, Aleuriter, Figentræer og Bjergplataner, medens de tørre, solbrændte Høilande, ligesom lignende Steder paa Hawaii og Tahiti, ere bedækkede med

Gleichemia Hermanni, en lav Træbregne, eller med tætte Krat af det vilde Sukkerrør, mellem hvilke mørke Casuariner eller Kroner af en Viftepalme hist og her rage frem, hvilket sidste Træ ikke forekommer paa hine Grupper og udmærker sig fremfor alle øvrige Trævæxter ved sin Bladeskjærm, som har en skjøn, rigtig orientalsk Characteer.

De Reisende udkaste os et meget mere smigrende Billede af Marquesas-Insulanernes Legeme end af deres moralske Characteer. „Indbyggeren paa Nuka-hiva", siger Krusenstern, „er heelt igjennem af høi Væxt og meget velskabt; han har stærke Muskler, en smuk lang Hals og saare regelmæssige Ansigtstræk, i hvilke man kunde ane noget Godt, hvilket ogsaa virkelig stadfæstedes ved at omgaaes med dem; men naar man veed, hvilke Afskyeligheder disse skjønne Mennesker ere istand til at begaae, saa forsvinder den gode Formening om deres Menneskeværd, hvortil man saa let bliver forledet ved et smukt Udvortes, og man opdager i deres Ansigtstræk kun sløv Ligegyldighed". De tatovere sig stærkt, ogsaa i Ansigtet, og dette giver deres Legeme Udseende af at være sværtet, skjøndt deres Hud ikke er meget mørkere farvet end Europæerens i de sydligere Lande.

Fruentimmerne see i det Hele meget godt ud. Et velproportioneret Hoved, et mere rundt end langagtigt Ansigt, et stort, funklende Øie, en blomstrende Ansigtsfarve, meget skjønne Tænder og kruset Haar, hvilket de forstaae smagfuldt at pynte med et hvidt Baand, udmærke dem endogsaa fordeelagtigt for Qvinderne paa Tahiti; men hvad man kan udsætte paa dem er en forholdsviis tyk Taille, og en noget plump Væxt af de nedre Legemsdele, hvorimod deres Arme og Hænder ere overmaade smukt dannede. Indbyggerne paa Nuka-hiva udmærke sig ogsaa fremfor de fleste Polynesiere ved en misundelsesværdig Kjernesundhed; de lide mindre af Sygdomme end Tahitierne, og Spedalskhed, som ellers paa alle de andre Grupper og Øer i det stille Hav næsten uden

Undtagelse vandskaber endeel af Befolkningen, synes at være dem aldeles ubekjendt.

Begge Kjøns tarvelige Dragt bestaaer sædvanligviis kun af en smal Maro, som bliver beltet om Hofterne og trukket ind imellem Laarene, og af et Stykke Tapa eller en Maatte, som hænges om Skuldrene og beskytter Ryggen mod Solens Straaler; desflere Smykker bære de, og Mændene pynte sig, ganske modsat vor Skik og Brug, meget rigeligere end Qvinderne.

Naar Krigeren kommer i festlig Dragt, bærer han en høi Hjelm af sorte Hanefjer, hvorved hans martialske Skikkelse endnu mere hæves, om Panden skinner et halvmaaneformet Diadem, som er smykket med Perlemoder og overalt bedækket med det skarlagenrøde Frø af Abrus precatorius; en paa samme Maade smykket Krave eller ogsaa et Halsbaand af kunstigt udskaarne Svine- eller Menneesketænder hænger ned foran paa Brystet. Sine Øren pynter han med hvide, store Muslinger, hvis Hulning han udfylder med Harpix af Brødfrugttræet, saa at en gjennemboret Svinetand kan sættes fast deri; denne stikkes gjennem Øreflippen og holdes fast deri ved en Træstift. Baand af fiintflettede Menneskehaar, som han har taget af dræbte Fjender, ere bundne om Haandleddet og Ankelen eller som Belter om Livet, og en kort, hvid Kappe flettet af blegede Bastttrevler hænger ned over hans Ryg.

Med den tunge Kølle paa Skulderen, med det store Tritonshorn ved Siden gaaer den saaledes pyntede Nukahiver i Slag, og ved den Kraft og det Mod, som udtaler sig i alle hans Bevægelser, i den lette, bevingede Gang, vilde man let kunne danne sig et Billede, som gav Idealet af en vild Kriger.

Høvdingerne bære sædvanligt en Vifte, som er meget stor, enten fiirkantet eller halvrund og er flettet af Cokosnødblade og farvet med Kalk af brændte Muslinger. Skaftet er enten af Træ eller bestaaer af en ihjelslagen

Fjendes Been, hvori der er indslaaret vanskabte Afguds-figurer.

Nuka-hiverne rage deres Skjæg, men lade en lille Dusk Haar staae paa Hagen. De rage Hovedet undtagen paa to Steder paa hver Side, og binde Haaret op i to Lokker, som de saa svøbe ind i bleget Tapaklæde. Disse smaae, hvide Horn, som stikke frem over det sorte, tatoverede Ansigt, give dem et sælsomt, næsten djævelsk Udseende.

Med Hensyn til Størrelse, Bygningsmaade og Reenlighed staae Nuka-hivernes Boliger omtrent mellem de Boliger, som de kunstfærdige Indbyggere paa Selskabsøerne og de mindre flinke Hawaiier bygge sig. De udgjøre en langagtig Fiirkant, med et Tag, som skraaner ned foran, saa at Bagvæggen er 10 til 12 Fod høi og Façaden, hvor Indgangen befinder sig, kun 3 til 4 Fod.

Bindingsværket bestaaer af Bambus- eller Hibiscus-stolper, og Taget og Væggene ere bedækkede med et tykt Lag af Pandanus-, Cocos-, Brødfrugt- eller Skjærmpalmeblade, som ikke blot holde Regnen ude, men ogsaa Lufttræk og Lys. Enhver Hytte staaer paa et omtrent 2 Fod høit Grundlag af Steen, som gaaer saa langt udenfor Husets Vægge, at man kan sidde derpaa. Gulvet er ligeledes brolagt med sorte Stene, og her sover hele Familien. Bohavet er, som man let kan tænke sig, overmaade simpelt, og rundt om paa Væggene hænge de finere Maatter, de Klædningsstykker, de Vaaben, de Øxer, de Trommer og de Calebasser, som udgjøre hele Familiens rørlige Eiendom.

Nuka-hivernes Skibe vidne om langt mindre Kunstfærdighed end de, der bygges paa de vestligere Grupper, hvilket maaskee hidrører derfra, at her ingen Laguner findes, hvilke bidrage saameget til at øve Sømanden, eller ogsaa det maa tilskrives den Omstændighed, at enhver, der blot eier et Stykke Land af nogenlunde Størrelse, foragter Fiskeriet og overlader det til den fattigere Klasse at friste Livet paa denne Maade.

Heller ikke Agerdyrkningen er saa langt fremme, som paa Tonga eller Hawaii, da Brødfrugttræet, Cokospalmen og Bananerne, der ikke forlange nogen Pleie, næsten udelukkende forsyne den nøisomme Nuka-hiver med Føde, og den rundhaandede Natur næsten fritager ham for alt Arbeide. Ved at lave Mad, ved at flette Snore, ved at slaae Tapaklæde og væve Maatter faae Kvinderne noget mere at bestille end Mændene, som drive den største Deel af Dagen i Lediggang, især nu, da de gamle kunstigt udskaarne Vaaben ere gaaede af Brug ved Skydegeværets Indførsel; fordum beskjæftigede Mændene sig med at forarbeide og smykke deres Vaaben.

Den geologiske Beskaffenhed af et Land, hvor Bjergene dele sig i talrige Dale, der ved deres Frugtbarhed ere sig selv nok og lette at forsvare, eftersom Adgangen er vanskelig, maatte naturligviis være iveien for Indførelsen af et Monarchi. De Søfarende fandt derfor ikke paa Marquesasøerne, saaledes som paa Sandwichøerne eller paa Tahiti, een regjerende kongelig Familie, hvis Magt vel var meget indskrænket, men som dog blev anerkjendt som den høieste i Rang og nød næsten guddommelig Æresbeviisning; her stod næsten enhver Dal under en uafhængig Høvding, som ved Hjælp af Tabou og Præsternes Medvirkning udøvede et næsten uindskrænket Herredømme over det ham undergivne Folk.

Arvefølgen var ikke saadan som paa Tahiti og nogle andre Grupper, hvorom ovenfor er talt, men den marquesanske Despot takkede først af ved Døden, ligesom vore europæiske Regenter.

Nuka-hivernes religieuse Begreber vare kun lidt egnede til at hæve deres moralske Characteer. Ligesom Indbyggerne paa Hawaii og de fleste andre Øer i Polynesien, havde de ogsaa et rigt befolket Pantheon, men deres Guder vare ogsaa grusomme Væsener, som kun bleve dyrkede, alt eftersom de kunde indgyde Frygt, og hvis Vrede kun kunde formildes

ved Menneskeofre. Troen paa Trolddom var almindelig udbredt, og ligesom paa Tahiti og Hawaii beroede ogsaa her Præsternes Magt for en stor Deel paa de mægtige Virkninger, som man tilskrev deres magiske Kunster.

Lediggang er, som Ordsproget siger, Roden til alle Laster, og det Menneske, som stærkt bevæges af sine Lidenskaber, bliver ved Mangel af nyttig Beskjæftigelse saameget lettere forført til det Onde; man kan derfor ikke undres over, at Indbyggerne i de forskjellige Dale paa Øen bestandig laae i Krig med hinanden. Det kom dog kun sjelden til større afgjørende Slag; som et glubende Dyr lurede Nuka-hiveren paa sin Fiende og søgte ved et pludseligt Overfald at tilintetgjøre ham. Den, som viste størst Behændighed i slige Kunster og Krigspuds; den, som den længste Tid uden at røre sig kunde ligge i det høie Græs eller skjule sig i Krattet; den, som havde det sagteste Aandedræt, som kunde løbe hurtigst eller springe raskest fra een Klippe til en anden, for uventet at ramme sit Bytte med Køllen, erhvervede sig Berømmelse og Hæder blandt sine Kammerater.

De slagne Fiender bleve fortærede, og Krusenstern, der i det Hele ikke er saa vel stemt mod Polynesierne, som Georg Forster, beskylder endogsaa Nuka-hiverne for, at de i en Hungersnød dræbte deres Qvinder, Børn og gamle Forældre og stegte Kjødet og aad det med stort Velbehag, en Grad af Umenneskelighed, som i hele Sydhavet kun gjenfindes hos Fidschi-Insulanerne.

I et Land, hvor blodige Feider næsten uafbrudt herskede, kunde naturligviis Folketallet aldrig naae en Høide, der svarede til Jordbundens Frugtbarhed; men dog er Indbyggernes Antal, som allerede før forholdsviis var ringe, aftaget betydeligt, efterat Skydegeværet er blevet indført og Krigene derved blevne mere blodige og den tiltagende Samfærdsel med de Hvide endnu har forøget den oprindelige barbariske Usædelighed med Civilisationens værste Laster.

I Aaret 1842 anslog Dupetit Thouars Befolkningen

Marquesasøerne, hvis Overflade omtrent udgjør 127,000 ares, til ikke mere end 20,000 Sjæle; om vi nu end Vincendon-Dumoulin antage, at tre Fjerdedele af Lan-bestaaer af steile Klipper, der ikke kunne dyrkes, saa kom dog kun eet Menneske paa 6 Tønder Land af en Jord-, hvis yppige Frugtbarhed idetmindste kunde ernære 10 ge saamange.

Attende Kapitel.

Marquesasøernes Historie fra deres Opdagelse af Mendana.

Mendana opdager Fatou-hiva 1595. — Fægtning med de Vilde. — Cook 1774. — Ingraham 1791. — Marchand 1791. — Hergest 1792. — Missionairernes Ankomst 1797. — Deres Skjæbne. — Crook flygter paa Skibet „Betsy". — Krusenstern 1804. — Kerr Porter i Bugten ved Taio-hae 1813. — Krig med Happaerne og Taipierne. — Amerikanerne maae trække sig tilbage, men fornye Angrebet op ad Bjergene, trænge ind i Dalen, ødelægge Landsbyerne. — Crooks gjentagne Omvendelsesforsøg. — Dupetit Thouars og Dumont D'Urville 1838. — Catholske Missionairer. — Fransk Protectorat 1842.

Begjerlighed efter Forbeel har som bekjendt været en langt mægtigere Drivfjeder til geografiske Opdagelser end den rene Kjærlighed til Videnskaben. Det var denne uimodstaaelige Magnet, som lokkede Russerne til den østligste Ende af Sibirien og derfra over det taagede aleutiske Hav til det ligeoverfor liggende Amerika; det var ogsaa den, som med bydende Magt førte de guldtørstige Spaniere fra Antillerne til Mexiko og fra Panama til Peru. Jo videre Spanierne kom fremad, jo mere de fik, desto mere voxede deres Begjærlighed efter nye Opdagelser, efter nye Besiddelser og ikke nøiede med at beherske hele Amerikas Vestkyst fra den ene Vendekreds til den anden, kastede de længselsfulde Blikke paa det store Hav, der endnu ikke var undersøgt; V[illegible] havde først gjort dem bekjendt med dette Havs

ørrelse, og nu bildte de sig ind, at de i dets hemme-
jedsfulde, endnu ubekjendte Skjød skulde finde Lande endnu
ere end dem, de allerede eiede.

Selv de herskende Vinde begunstigede denne Drift, og
saae ud, som om den bestandige Passat vilde lokke dem
rger og længer ud til deres Lykke. Allerede i Aaret 1526
vi derfor Saavedra, en Slægtning af den berømte Cortez,
styre ud i det stille Hav, hvor han sandsynligviis opdagede
gle til Raback-Archipelet hørende Øer, der naturligviis
n lidt svarede til de Forventninger, man nærede. Ligesaa
ugtbar var en Expedition, der i Aaret 1567 under Alvaro
endana da Neira løb ud fra Havnen ved Callao; thi
ndt den vel gjorde Spanierne førstegang bekjendte med
alomonsøerne, saa var dette dog kun et ringe Udbytte for
riftige Vovehalse, der ansaae enhver Reise for forfeilet, naar
n ikke førte til Opdagelse af nye Guldminer. 28 Aar
refter samlede sig dog i samme Havn og under samme
ef en lille Escadre, i hvilken ethvert Skib rigtignok var
kaldt efter en Helgen, men ikke destomindre var bemandet
d det værste Pak fra Peru, for at anlægge en ny Colonie
hiin fjerne Øgruppe.

Den 9de April 1595 forlod den lille Flaade Callao,
den 21de Juni, da Solen var nærved at gaae ned, saae
n den mere end 300 Fod høie Bjergtop paa Fatou-hiva,
n sydligste af Marquesasøerne. Mange Hjerter bankede
d hurtigere Slag, da de utydelige Omrids af det ube-
ndte Land i den disige Luft viste sig over Havet, og
angen Forhaabning vaagnede. Skjøndt Mendana nok
vste, at den nyopdagede Kyst endnu laa langt borte fra
Maalet for hans Reise, saa styrede han dog hen til den,
snart vare hans Skibe omringede af mere end 400 Vilde,
m deels i Piroger, deels paa Flaader, ja endogsaa svøm-
ende kom hid for at beundre dette Vidunder, som de aldrig
vde seet før. De bragte Cokosnødder og Bananer, frede-
ge Gaver, og da Spanierne indbøde dem dertil, kom

omtrent 40 store, smukke Mænd ombord. I Begyndelsen betragtede de med barnagtig Nysgjerrighed alle de fremmede Gjenstande; men da deres Begreb om Eiendomsret ikke var ret klart, begik de snart en Mængde smaa Tyverier, som satte de hidsige Spanieres Taalmodighed paa en haard Prøve. Man befalede dem at gaae fraborde, men de nægtede det bestemt. For at kyse dem blev nogle Geværer afsyrede over deres Hoveder, men skjøndt endeel af de Paatrængende, skræmmede ved det usædvanlige Knald, strax sprang i Vandet, saa satte Andre sig til Modværge og bleve kun med Magt kastede overbord. En Olding var især haardnakket, han klyngede sig fast ved Tougværket og gav først slip, da man havde saaret hans Haand med et Sabelhug. Nu udstødte de Vilde deres Krigsraab, de grebe strax til de Vaaben, som de havde liggende skjulte i deres Piroger, og med en Dumdristighed, som udsprang af deres Uvidenhed, forsøgte de at slæbe Admiralskibet til Kysten. En Geværsalve var Svaret paa dette frække Angreb; 5 eller 6 Vilde, blandt hvilke hiin modige Olding, bleve dræbte og et endnu større Antal saarede. Saaledes blev ogsaa her det første Møde af Europæerne med Polynesierne besmittet med Blod, og Mord var den første Gave, som den Christne bragte sin uvidende Broder. Kun een Spanier blev i denne saa ulige Fægtning let saaret. Uden at opholde sig længere, seilede Mendana videre, opdagede tre nye Øer (Motane, Hiva-oa, Taouata), som han kaldte San Pedro, Santa Christina og La Dominica, og kastede Anker den 28de Juli i Havnen Madre de Dios paa den sidste af disse tre Øer. Der blev læst en høitidelig Messe paa Strandbredden, og under Kanonsalut plantede han Korset og tog Øerne i Besiddelse i Hans catholske Majestæts Navn. Men ogsaa her opstod snart Uenigheder mellem de Vilde og Europæerne; ogsaa her fulgte der snart Bøsseskud efter det første venlige Møde; de skræmmede Øboere flygtede til Bjergene, og næppe havde Spanierne takket Jomfru Maria for Opdagelsen af disse

Øer, før de ulykkelige Indbyggere paa Taouata anraabte deres Afguder om at befrie dem for disse frygtelige Fremmede. Om Morgenen og om Aftenen hørte man deres Krigssange; men deres Kastespyd naaede ikke langt nok til at kunne skade Spanierne, som paa deres Side sandsynligviis med bedre Held skjød paa alle Vilde, der vovede sig frem af deres raae Forskandsninger. Tilsidst viste Taouatanerne sig tilbøielige til Fred; thi de længtes efter at komme tilbage til deres Hytter paa Standbredden, og dette bragte dem lidt efter lidt til at glemme deres retfærdige Forbittrelse. De lagde Foræringer af Bananer og Brødfrugter hen i Nærheden af de spanske Forposter; og da en god Forstaaelse ogsaa var fordeelagtig for Mendana, saa kom Spanierne dem ogsaa venligt imøde. Man rakte hinanden Broderhaanden, og man byttede efter polynesisk Skik Navne; men ikke destomindre var Øboernes Glæde stor, da Spanierne den 5te August lettede Anker og kort derefter kom dem afsyne for aldrig at vende tilbage.

Mendana opkaldte de fire af ham opdagede Øer efter Marquesas de Mendoza, hans Velynder, som var Vicekonge i Peru; han plantede tre Kors paa den blodbesmittede Jord og lod, som den Tids Søfarende pleiede, skjære sit Navn og sin Opdagelses Datum ind i Barken paa en uhyre stor Banan som Tegn paa, at Øerne vare tagne i Besiddelse.

Der forløb næsten to hundrede Aar, før et europæisk Skib igjen viste sig ved denne Øgruppe; dog, da Cook den 6te April 1774 løb ind i den samme Havn, hvor Spanierne forhen vare landede, knde man af de Indfødtes sky Opførsel let bemærke, at Sagnet om de fremmede Himlens Sønners, Atouaernes Vrede, som havde været deres Forfædre saa frygtelig, endnu levede blandt dem. Desuagtet nærmede de sig med Fredens Tegn, og Nogle vovede sig endogsaa omborð paa „Resolution", skjøndt de med Stene læssede Baade og de Slynger, som alle Mænd vare be-

væbnede med, ingen vidste, at de vare mistroiske. Talrige Gaver fjernede imidlertid Frygten, men nu vaagnede Havesygen: i Begyndelsen byttede man Varer, men saa kom det snart til Tyveri: en kostbar Gjenstand blev stjaalet, og i Bredens første Opbrusen blev Tyven dræbt ved et Bøsseskud. Nu blev der slaaet Hvirvel paa de rædsomme Krigstrommer, og de Vilde styrtede sig frem til Kampen med deres Vaaben: nogle Foræringer oprettede dog igjen Roligheden, og fra nu af til Englændernes Afreise den 12te April blev Freden uforstyrret.

Nogle Aar efter Cooks Besøg begyndte ogsaa Handelsskibe hyppigere at vise sig i disse Egne. 1791 opdagede Amerikaneren Ingraham de endnu ubekjendte nordlige Øer af denne Gruppe: en Maaned senere bleve de anløbne af Franskmanden Marchand; da han troede, at han var den Første, der saae dette Archipel, kaldte han det Revolutionsøerne.

I næstfølgende Aar, den 22de Marts, løb den engelske Lieutenant Hergest med Skibet „Dædalus" ind i Havnen Madre de Dios. Stærke Kastevinde, som kom fra de høie Bjergdale, rev Fartøiet fra Ankeret, og Skibets Farer forøgedes ved, at der udbrød Ild ombord. Den Iver, hvormed Mandskabet lykkelig overvandt den dobbelte Fare, blev udentvivl forhøiet ved den Tanke, hvor skrækkelig deres Skjæbne vilde være, hvis Skibet strandede, og de som Værgeløse kom i de Vildes Vold, hvis Blodtørst kun kunde styres ved Overmagten.

Næste Morgen landede Hergest med 4 Mand for at indtage friskt Vand. Den heftige Brænding var meget vanskelig at komme igjennem, og saasnart han havde fat Fod iland, indsaae han strax, hvor sørgeligt det vilde have gaaet ham i Tilfælde af et Skibbrud; thi de mange Vilde, som vare forsamlede paa Strandbredden og saae, at det landede Mandskab var saa lille, benyttede sig strax heraf til at rane og stjæle Alt, hvad de kunde faae fat paa, saa at Eng-

lænderne snart ikke havde en eneste Spand mere til at fylde Vandfadene. Forsigtigheden bød med Taalmodighed at taale denne Uret, og man var glad ved uden større Ulykke igjen at kunne sætte af fra Kysten. Til deres egen Sikkerhed vare Englænderne rigtignok nødsagede til hurtigt at straffe denne frække Opførsel; men da den menneskekjærlige Hergest andengang landede med sine bevæbnede Baade, nøiedes han med at fyre henover Hovederne paa de ved Standkanten forsamlede Indfødte. Alle flygtede, undtagen en eneste Kriger, som med Slyngen i Haanden holdt sig paa sin Plads og slyngede uafladelig Stene mod Englænderne. Man beundrede hans Mod, og dette frelste hans Liv. Nogle Kanonkugler, som bleve affyrede over Landsbyen, gjorde de Vildes Forfærdelse fuldstændig, de flygtede i Skynding til Bjergene, og saaledes endte denne Kamp, hvor der til Ære for Englænderne ikke flød Blod. Selvsamme Aften svømmede en Vild med en grøn Green til Tegn paa Fred ud til „Dædalus", og næste Morgen roede et stort Antal Piroger derud med Levnetsmidler. De Indfødte vare dennegang roligere, men ikke mindre tyvagtige, og deres store Mængde blev tilsidst saa besværlig, at de med Magt maatte jages fraborde; men her viste Qvinderne sig især meget gjenstridige, og kun da man havde affyret et Par Skud, besluttede de talrige Havfruer sig til igjen at svømme tilbage til Kysten.

Man tilbød forgjæves Foræringer og lovede Godt for at faae dem til igjen at udlevere de stjaalne Gjenstande. Da man derfor den 29de Marts allerede havde lettet Anker, greb man nogle Høvdinge, som netop befandt sig ombord, og indespærrede een af dem i den store Kahyt med den Trudsel, at man vilde bortføre ham, hvis de savnede Sager ikke strax kom frem. Dette kraftige Middel hjalp; thi allerede efter en halv Times Forløb kom der en Baad med de forlangte Sager, og nogle smaa Foræringer holdt den stakkels Høvding skadesløs for den Angest, han havde udstaaet. Den brave Hergest udtrykker i sin Rapport inderlig Glæde over

Fjendes Been, hvori der er indskaaret vanskabte Afgudsfigurer.

Nuka-hiverne rage deres Skjæg, men lade en lille Dusk Haar staae paa Hagen. De rage Hovedet undtagen paa to Steder paa hver Side, og binde Haaret op i to Lokker, som de saa svøbe ind i bleget Tapaklæde. Disse smaae, hvide Horn, som stikke frem over det sorte, tatoverede Ansigt, give dem et sælsomt, næsten djævelsk Udseende.

Med Hensyn til Størrelse, Bygningsmaade og Reenlighed staae Nuka-hivernes Boliger omtrent mellem de Boliger, som de kunstfærdige Indbyggere paa Selskabsøerne og de mindre flinke Hawaiier bygge sig. De udgjøre en langagtig Fiirkant, med et Tag, som skraaner ned foran, saa at Bagvæggen er 10 til 12 Fod høi og Façaden, hvor Indgangen befinder sig, kun 3 til 4 Fod.

Bindingsværket bestaaer af Bambus- eller Hibiscusstolper, og Taget og Væggene ere bedækkede med et tykt Lag af Pandanus-, Cokos-, Brødfrugt- eller Skjærmpalmeblade, som ikke blot holde Regnen ude, men ogsaa Lufttræk og Lys. Enhver Hytte staaer paa et omtrent 2 Fod høit Grundlag af Steen, som gaaer saa langt udenfor Husets Vægge, at man kan sidde derpaa. Gulvet er ligeledes brolagt med sorte Stene, og her sover hele Familien. Bohavet er, som man let kan tænke sig, overmaade simpelt, og rundt om paa Væggene hænge de finere Maatter, de Klædningsstykker, de Vaaben, de Øxer, de Trommer og de Calebasser, som udgjøre hele Familiens rørlige Eiendom.

Nuka-hivernes Skibe vidne om langt mindre Kunstfærdighed end de, der bygges paa de vestligere Grupper, hvilket maaskee hidrører derfra, at her ingen Laguner findes, hvilke bidrage saameget til at øve Sømanden, eller ogsaa det maa tilskrives den Omstændighed, at enhver, der blot eier et Stykke Land af nogenlunde Størrelse, foragter Fiskeriet og overlader det til den fattigere Klasse at friste Livet paa denne Maade.

Heller ikke Agerdyrkningen er saa langt fremme, som paa Tonga eller Hawaii, da Brødfrugttræet, Cokospalmen og Bananerne, der ikke forlange nogen Pleie, næsten udelukkende forsyne den nøisomme Nuka-hiver med Føde, og den rundhaandede Natur næsten fritager ham for alt Arbeide. Ved at lave Mad, ved at flette Snore, ved at slaae Tapaklæde og væve Maatter faae Kvinderne noget mere at bestille end Mændene, som drive den største Deel af Dagen i Lediggang, især nu, da de gamle kunstigt udskaarne Vaaben ere gaaede af Brug ved Skydegeværets Indførsel; fordum beskjæftigede Mændene sig med at forarbeide og smykke deres Vaaben.

Den geologiske Beskaffenhed af et Land, hvor Bjergene dele sig i talrige Dale, der ved deres Frugtbarhed ere sig selv nok og lette at forsvare, eftersom Adgangen er vanskelig, maatte naturligviis være iveien for Indførelsen af et Monarchi. De Søfarende fandt derfor ikke paa Marquesasøerne, saaledes som paa Sandwichøerne eller paa Tahiti, een regjerende kongelig Familie, hvis Magt vel var meget indskrænket, men som dog blev anerkjendt som den høieste i Rang og nød næsten guddommelig Æresbeviisning; her stod næsten enhver Dal under en uafhængig Høvding, som ved Hjælp af Tabou og Præsternes Medvirkning udøvede et næsten uindskrænket Herredømme over det ham undergivne Folk.

Arvefølgen var ikke saadan som paa Tahiti og nogle andre Grupper, hvorom ovenfor er talt, men den marquesanske Despot takkede først af ved Døden, ligesom vore europæiske Regenter.

Nuka-hivernes religieuse Begreber vare kun lidt egnede til at hæve deres moralske Characteer. Ligesom Indbyggerne paa Hawaii og de fleste andre Øer i Polynesien, havde de ogsaa et rigt befolket Pantheon, men deres Guder vare ogsaa grusomme Væsener, som kun bleve dyrkede, alt eftersom de kunde indgyde Frygt, og hvis Vrede kun kunde formildes

ved Menneskeoffere. Troen paa Trolddom var almindelig udbredt, og ligesom paa Tahiti og Hawaii beroede ogsaa her Præsternes Magt for en stor Deel paa de mægtige Virkninger, som man tilskrev deres magiske Kunster.

Lediggang er, som Ordsproget siger, Roden til alle Laster, og det Menneske, som stærkt bevæges af sine Lidenskaber, bliver ved Mangel af nyttig Beskjæftigelse saameget lettere forført til det Onde; man kan derfor ikke undres over, at Indbyggerne i de forskjellige Dale paa Øen bestandig laae i Krig med hinanden. Det kom dog kun sjelden til større afgjørende Slag; som et glubende Dyr lurede Nuka-hiveren paa sin Fjende og søgte ved et pludseligt Overfald at tilintetgjøre ham. Den, som viste størst Behændighed i slige Kunster og Krigspuds; den, som den længste Tid uden at røre sig kunde ligge i det høie Græs eller skjule sig i Krattet; den, som havde det sagteste Aandedræt, som kunde løbe hurtigst eller springe raskest fra een Klippe til en anden, for uventet at ramme sit Bytte med Køllen, erhvervede sig Berømmelse og Hæder blandt sine Kammerater.

De slagne Fjender bleve fortærede, og Krusenstern, der i det Hele ikke er saa vel stemt mod Polynesierne, som Georg Forster, beskylder endogsaa Nuka-hiverne for, at de i en Hungersnød dræbte deres Qvinder, Børn og gamle Forældre og stegte Kjødet og aad det med stort Velbehag; en Grad af Umenneskelighed, som i hele Sydhavet kun gjenfindes hos Fidschi-Insulanerne.

I et Land, hvor blodige Feider næsten uafbrudt herskede, kunde naturligviis Folketallet aldrig naae en Høide, der svarede til Jordbundens Frugtbarhed; men dog er Indbyggernes Antal, som allerede før forholdsviis var ringe, aftaget betydeligt, efterat Skydegeværet er blevet indført og Krigene derved blevne mere blodige og den tiltagende Samfærdsel med de Hvide endnu har forøget den oprindelige barbariske Usædelighed med Civilisationens værste Laster.

I Aaret 1842 anslog Dupetit Thouars Befolkningen

paa Marquesasøerne, hvis Overflade omtrent udgjør 127,000 Hectarer, til ikke mere end 20,000 Sjæle; om vi nu end med Vincendon-Dumoulin antage, at tre Fjerdedele af Landet bestaaer af steile Klipper, der ikke kunne dyrkes, saa kom der dog kun eet Menneske paa 6 Tønder Land af en Jordbund, hvis yppige Frugtbarhed idetmindste kunde ernære 10 Gange saamange.

Attende Kapitel.

Marquesasøernes Historie fra deres Opdagelse af Mendana.

Mendana opdager Fatou-hiva 1595. — Fægtning med de Vilde. — Cook 1774. — Ingraham 1791. — Marchand 1791. — Hergest 1792. — Missionairernes Ankomst 1797. — Deres Skjæbne. — Crook flygter paa Skibet „Betsy". — Krusenstern 1804. — Kerr Porter i Bugten ved Taio-hae 1813. — Krig med Happaerne og Taipierne. — Amerikanerne maae trække sig tilbage, men fornye Angrebet op ad Bjergene, trænge ind i Dalen, ødelægge Landsbyerne. — Crooks gjentagne Omvendelsesforsøg. — Dupetit Thouars og Dumont D'Urville 1838. — Catholske Missionairer. — Fransk Protectorat 1842.

Begjerlighed efter Fordeel har som bekjendt været en langt mægtigere Drivfjeder til geografiske Opdagelser end den rene Kjærlighed til Videnskaben. Det var denne uimodstaaelige Magnet, som lokkede Russerne til den østligste Ende af Sibirien og derfra over det taagede aleutiske Hav til det ligeoverfor liggende Amerika; det var ogsaa den, som med bydende Magt førte de guldtørstige Spaniere fra Antillerne til Mexiko og fra Panama til Peru. Jo videre Spanierne kom fremad, jo mere de fik, desto mere voxede deres Begjærlighed efter nye Opdagelser, efter nye Besiddelser og ikke nøiede med at beherske hele Amerikas Vestkyst fra den ene Vendekreds til den anden, kastede de længselsfulde Blikke paa det store Hav, der endnu ikke var undersøgt; Magellan havde først gjort dem bekjendt med dette Havs

Størrelse, og nu bildte de sig ind, at de i dets Hemmelighedsfulde, endnu ubekjendte Skjød skulde finde Lande endnu rigere end dem, de allerede eiede.

Selv de herskende Vinde begunstigede denne Drift, og det saae ud, som om den bestandige Passat vilde lokke dem længer og længer ud til deres Lykke. Allerede i Aaret 1526 see vi derfor Saavedra, en Slægtning af den berømte Cortez, at styre ud i det stille Hav, hvor han sandsynligviis opdagede nogle til Radack-Archipelet hørende Øer, der naturligviis kun lidt svarede til de Forventninger, man nærede. Ligesaa ufrugtbar var en Expedition, der i Aaret 1567 under Alvaro Mendana da Neira løb ud fra Havnen ved Callao; thi skjøndt den vel gjorde Spanierne førstegang bekjendte med Salomonsøerne, saa var dette dog kun et ringe Udbytte for dristige Vovehalse, der ansaae enhver Reise for forfeilet, naar den ikke førte til Opdagelse af nye Guldminer. 28 Aar derefter samlede sig dog i samme Havn og under samme Chef en lille Escadre, i hvilken ethvert Skib rigtignok var opkaldt efter en Helgen, men ikke destomindre var bemandet med det værste Pak fra Peru, for at anlægge en ny Colonie paa hiin fjerne Øgruppe.

Den 9de April 1595 forlod den lille Flaade Callao, og den 21de Juni, da Solen var nærved at gaae ned, saae man den mere end 300 Fod høie Bjergtop paa Fatou-hiva, den sydligste af Marquesasøerne. Mange Hjerter bankede med hurtigere Slag, da de utydelige Omrids af det ubekjendte Land i den disige Luft viste sig over Havet, og mangen Forhaabning vaagnede. Skjøndt Mendana nok vidste, at den nyopdagede Kyst endnu laa langt borte fra Maalet for hans Reise, saa styrede han dog hen til den, og snart vare hans Skibe omringede af mere end 400 Vilde, som deels i Piroger, deels paa Flaader, ja endogsaa svømmende kom hid for at beundre dette Vidunder, som de aldrig havde seet før. De bragte Cokosnødder og Bananer, fredelige Gaver, og da Spanierne indbøde dem dertil, kom

omtrent 40 store, smukke Mænd ombord. I Begyndelsen betragtede de med barnagtig Nysgjerrighed alle de fremmede Gjenstande; men da deres Begreb om Eiendomsret ikke var ret klart, begik de snart en Mængde smaa Tyverier, som satte de hidsige Spanieres Taalmodighed paa en haard Prøve. Man befalede dem at gaae fraborde, men de nægtede det bestemt. For at kyse dem blev nogle Geværer afsyrede over deres Hoveder, men skjøndt endeel af de Paatrængende, skræmmede ved det usædvanlige Knald, strax sprang i Vandet, saa satte Andre sig til Modværge og bleve kun med Magt kastede overbord. En Olding var især haardnakket, han klyngede sig fast ved Tougværket og gav først slip, da man havde saaret hans Haand med et Sabelhug. Nu udstødte de Vilde deres Krigsraab, de grebe strax til de Vaaben, som de havde liggende skjulte i deres Piroger, og med en Dumdristighed, som udsprang af deres Uvidenhed, forsøgte de at slæbe Admiralskibet til Kysten. En Geværsalve var Svaret paa dette frække Angreb; 5 eller 6 Vilde, blandt hvilke hiin modige Olding, bleve dræbte og et endnu større Antal saarede. Saaledes blev ogsaa her det første Møde af Europæerne med Polynesierne besmittet med Blod, og Mord var den første Gave, som den Christne bragte sin uvidende Broder. Kun een Spanier blev i denne saa ulige Fægtning let saaret. Uden at opholde sig længere, seilede Mendana videre, opdagede tre nye Øer (Motane, Hiva-oa, Taouata), som han kaldte San Pedro, Santa Christina og La Dominica, og kastede Anker den 28de Juli i Havnen Madre de Dios paa den sidste af disse tre Øer. Der blev læst en høitidelig Messe paa Strandbredden, og under Kanonsalut plantede han Korset og tog Øerne i Besiddelse i Hans catholske Majestæts Navn. Men ogsaa her opstod snart Uenigheder mellem de Vilde og Europæerne; ogsaa her fulgte der snart Bøsseskud efter det første venlige Møde; de skræmmede Øboere flygtede til Bjergene, og næppe havde Spanierne takket Jomfru Maria for Opdagelsen af disse

Øer, før de ulykkelige Indbyggere paa Taouata anraabte deres Afguder om at befrie dem for disse frygtelige Fremmede. Om Morgenen og om Aftenen hørte man deres Krigssange; men deres Kastespyd naaede ikke langt nok til at kunne skade Spanierne, som paa deres Side sandsynligviis med bedre Held skjød paa alle Vilde, der vovede sig frem af deres raae Forskandsninger. Tilsidst viste Taouatanerne sig tilbøielige til Fred; thi de længtes efter at komme tilbage til deres Hytter paa Standbredden, og dette bragte dem lidt efter lidt til at glemme deres retfærdige Forbittrelse. De lagde Foræringer af Bananer og Brødfrugter hen i Nærheden af de spanske Forposter; og da en god Forstaaelse ogsaa var fordeelagtig for Mendana, saa kom Spanierne dem ogsaa venligt imøde. Man rakte hinanden Broderhaanden, og man byttede efter polynesisk Skik Navne; men ikke destomindre var Øboernes Glæde stor, da Spanierne den 5te August lettede Anker og kort derefter kom dem afsyne for aldrig at vende tilbage.

Mendana opkaldte de fire af ham opdagede Øer efter Marquesas de Mendoza, hans Velynder, som var Vicekonge i Peru; han plantede tre Kors paa den blodbesmittede Jord og lod, som den Tids Søfarende pleiede, skjære sit Navn og sin Opdagelses Datum ind i Barken paa en uhyre stor Banan som Tegn paa, at Øerne vare tagne i Besiddelse.

Der forløb næsten to hundrede Aar, før et europæisk Skib igjen viste sig ved denne Øgruppe; dog, da Cook den 6te April 1774 løb ind i den samme Havn, hvor Spanierne forhen vare landede, kunde man af de Indfødtes sky Opførsel let bemærke, at Sagnet om de fremmede Himlens Sønners, Atouaernes Vrede, som havde været deres Forfædre saa frygtelig, endnu levede blandt dem. Desuagtet nærmede de sig med Fredens Tegn, og Nogle vovede sig endogsaa ombord paa „Resolution“, skjøndt de med Stene læssede Baade og de Slynger, som alle Mænd vare be-

væbnede med, noksom viiste, at de vare mistroiske. Talrige Gaver fjernede imidlertid Frygten, men nu vaagnede Havelysten; i Begyndelsen byttede man Varer, men saa kom det snart til Tyveri; en kostbar Gjenstand blev stjaalet, og i Vredens første Opbrusen blev Tyven dræbt ved et Bøsseskud. Nu blev der slaaet Hvirvel paa de rædsomme Krigstrommer, og de Vilde skyndte sig frem til Kampen med deres Vaaben; nogle Foræringer oprettede dog igjen Roligheden, og fra nu af til Englændernes Afreise den 12te April blev Freden uforstyrret.

Nogle Aar efter Cooks Besøg begyndte ogsaa Handelsskibe hyppigere at vise sig i disse Egne. 1791 opdagede Amerikaneren Ingraham de endnu ubekjendte nordlige Øer af denne Gruppe; en Maaned senere bleve de anløbne af Franskmanden Marchand; da han troede, at han var den Første, der saae dette Archipel, kaldte han det Revolutionsøerne.

I næstfølgende Aar, den 22de Marts, løb den engelske Lieutenant Hergest med Skibet „Dædalus" ind i Havnen Madre de Dios. Stærke Kastevinde, som kom fra de høie Bjergdale, rev Fartøiet fra Ankeret, og Skibets Farer forøgedes ved, at der udbrød Ild ombord. Den Iver, hvormed Mandskabet lykkelig overvandt den dobbelte Fare, blev udentvivl forhøiet ved den Tanke, hvor skrækkelig deres Skjæbne vilde være, hvis Skibet strandede, og de som Værgeløse kom i de Vildes Vold, hvis Blodtørst kun kunde styres ved Overmagten.

Næste Morgen landede Hergest med 4 Mand for at indtage friskt Vand. Den heftige Brænding var meget vanskelig at komme igjennem, og saasnart han havde sat Fod iland, indsaae han strax, hvor sørgeligt det vilde have gaaet ham i Tilfælde af et Skibbrud; thi de mange Vilde, som vare forsamlede paa Strandbredden og saae, at det landede Mandskab var saa lille, benyttede sig strax heraf til at rane og stjæle Alt, hvad de kunde faae fat paa, saa at Eng-

lænderne snart ikke havde en eneste Spand mere til at fylde Vandfadene. Forsigtigheden bød med Taalmodighed at taale denne Uret, og man var glad ved uden større Ulykke igjen at kunne sætte af fra Kysten. Til deres egen Sikkerhed vare Englænderne rigtignok nødsagede til hurtigt at straffe denne frække Opførsel; men da den menneskekjærlige Hergest andengang landede med sine bevæbnede Baade, nøiedes han med at fyre henover Hovederne paa de ved Standkanten forsamlede Indfødte. Alle flygtede, undtagen en eneste Kriger, som med Slyngen i Haanden holdt sig paa sin Plads og slyngede uafladelig Stene mod Englænderne. Man beundrede hans Mod, og dette frelste hans Liv. Nogle Kanonkugler, som bleve affyrede over Landsbyen, gjorde de Vildes Forfærdelse fuldstændig, de flygtede i Skynding til Bjergene, og saaledes endte denne Kamp, hvor der til Ære for Englænderne ikke flød Blod. Selvsamme Aften svømmede en Vild med en grøn Green til Tegn paa Fred ud til „Dædalus", og næste Morgen roede et stort Antal Piroger derud med Levnetsmidler. De Indfødte vare dennegang roligere, men ikke mindre tyvagtige, og deres store Mængde blev tilsidst saa besværlig, at de med Magt maatte jages fra-borde; men her viste Qvinderne sig især meget gjenstridige, og kun da man havde affyret et Par Skud, besluttede de talrige Havfruer sig til igjen at svømme tilbage til Kysten.

Man tilbød forgjæves Foræringer og lovede Godt for at faae dem til igjen at udlevere de stjaalne Gjenstande. Da man derfor den 29de Marts allerede havde lettet Anker, greb man nogle Høvdinge, som netop befandt sig omborde, og indespærrede een af dem i den store Kahyt med den Trudsel, at man vilde bortføre ham, hvis de savnede Sager ikke strax kom frem. Dette kraftige Middel hjalp; thi allerede efter en halv Times Forløb kom der en Baad med de forlangte Sager, og nogle smaa Foræringer holdt den stakkels Høvding skadesløs for den Angest, han havde udstaaet. Den brave Hergest udtrykker i sin Rapport inderlig Glæde over

at have forladt paa en fredelig Maade denne Havn, hvor gjentagne frække Tyverier saa let kunde have ført til blodige Sammenstød.

Da han ikke kjendte de Opdagelser, som Ingraham allerede havde gjort, saa besøgte han Gruppens nordlige Øer og gav dem Navne, hvilke de ligesaa lidt have beholdt som dem, hans Forgjænger Marchand og dennes umiddelbare Efterfølger, Amerikaneren Roberts (25de Juni 1792), havde givet de enkelte Øer, da som bekjendt Navnet Marquesasøerne, som Mendana først havde givet dem, nu er udstrakt til hele Archipelet, og man her som overalt foretrækker at lade de enkelte Øer beholde deres gamle polynesiske Navne.

Den 5te Juni 1797 er i Marquesasøernes Annaler mindeværdig derved, at det os velbekjendte Skib „Duff" paa denne Dag løb ind i Havnen Madre de Dios. Hidtil havde Ingen bekymret sig om de Indfødtes moralske Forbedring, men nu kom Evangeliets Lærere til dem, og disse, besjælede af reen Menneskekjærlighed, vilde nu forsøge paa at vække et høiere aandeligt Liv mellem de sandselige Polynesiere. Da Høvdingen i Bugten Tenai fik at vide, hvorfor de vare komne, erklærede han sig strax villig til at tage Missionairerne Harris og Crook under sin Beskyttelse og overlod dem en Hytte og et Stykke Land. Men Harris, skræmmet næsten til Vanvid ved Insulanernes Tøilesløshed, gik strax ombord paa „Duff", medens hans Ledsager, der havde stærkere Nerver og fastere Mod, blev alene tilbage hos de Vilde; dog selv Crook maatte efter knap et Aars Forløb igjen rømme Marken og opgive sine Bestræbelser uden at have omvendt en Eneste.

Den 22de Mai 1798 laa nemlig Skibet „Betsy", Capitain Fanning, ved Øen Taouata, og flere Piroger havde allerede praiet ham, og deres Bemanding indbøde ved Tegn og venlige Raab Chefen til at lade sig bugsere af dem til Ankerpladsen. Dette var ogsaa Capitainens Ønske, men han

betænkte sig dog endnu, da Øens Havne vare ham aldeles ubekjendte. Heftige Skylregne fordrev de Vilde; men næppe vare disse borte, før man saae en lille Baad, hvori der kun sad to Mænd, hastigt at nærme sig. Man oppebiede dens Ankomst; men hvem skildrer Capitainens Forbauselse, da han hørte een af disse Folk, der var nøgen som en Vild og næsten ligesaa kobberfarvet, raabe paa Engelsk: „Herre! Jeg er en Englænder og kommer til Dem for at frelse mit Liv!"

Denne Europæer, der saae ud som en Vild, var ingen Anden end den ærværdige William Pascoe Crook; saasnart han var kommet ombord, kastede han sig paa Knæ og takkede Gud for sin Frelse, og derpaa fortalte han, at han var Missionair, og at de Indfødtes Opførsel i de sidste Uger havde viist sig saa ondskabsfuld, at han kun skyldte den ham nu ledsagende Høvdings Mægling sit Liv. Som sin Hovedfjende angav han en italiensk Matros, som var rømt fra et Handelsskib, der kort efter, at „Duff" var seilet bort, en Tidlang laa ved Taouata. Denne Skurk havde stjaalet et Gevær og et godt Forraad af Krudt og Kugler fra Skibet, og ved Hjælp af dette Vaaben forskaffet sig stor Indflydelse paa de vilde Høvdinger. For at forøge sin Anseelse æggede han dem bestandig til nye Krige og forførte Øboerne til de største Grusomheder. Det hjalp ikke, at Missionairen søgte at modsætte sig denne slette Karls Handlinger, hans Iver havde ingen andre Følger end at skaffe ham Fjender og Fjendskab, saa at hans eget Liv var i Fare. Men Italieneren havde saameget mere Lyst til at dræbe ham, som hans Forraad af Krudt var nærved at slippe op, og saa maatte hans Indflydelse ophøre. For at skaffe sig ny Munition, havde han lagt den Plan ved de Indfødtes Hjælp at bemægtige sig det første Skib, som kom til Øen. Denne samvittighedsløse Usling var nu kun bange for, at det skulde lykkes Crook at krydse hans djævelske Planer, og derfor skyndte han sig saa snart som muligt at udføre sit ugudelige

Forehavende. Det var ham derfor særdeles kjært at see „Betsy", et lille svagt Skib paa 100 Tønder, lægge til Øen. Strax da Fartøiet blev seet, vilde Missionairen uden al Tvivl være myrdet af sine Fjender, hvis ikke den Høvding, han havde taget sin Tilflugt til, paa det ivrigste havde beskyttet ham, dog blev det ham strengt forbudt at forlade Landet, og da alle hans Handlinger omhyggeligt bleve bevogtede, var han nærved at opgive Haabet om itide at kunne advare Skibets Fører, da lykkeligviis den stærke Regn og den overtrukne Himmel hjalp ham til ubemærket at roe ud til „Betsy". Nu viste de Indfødtes indstændige Indbydelser sig i deres sande Lys; det var langt fra, at de udsprang af venlig Godmodighed, nei, de skulde kun tjene til at forebygge Europæernes Mistanke. Om Natten skulde der bindes et Toug ved Skibet, og en behændig Dykker tillige overskjære Ankertougene, og den paa Kysten forsamlede Flok hale Fartøiet paa Grund, saa kunde Mandskabet ikke betjene sig af de frygtelige Kanoner og heller ikke modstaae et pludseligt Angreb, især under Anførsel af en Europæer, der var endnu værre end de Vilde selv. For at udslette alle Spor af sin Misgjerning havde han besluttet at nedsable alle Mand, og efterat have plyndret Skibet, at brænde det op.

Man kan begribe, at Capitain Fanning efter denne Besked tabte al Lyst til at lande paa Taouata. Med rige Gaver belønnede han den ædle Høvding, der maaskee med Livsfare havde bragt Missionairen ombord. Det var et rørende Syn at see disse to Mænd tage Afsked med hinanden. Høvdingen bad sin Ven endelig at komme igjen og lovede fremdeles at advare alle Skibe, som nærmede sig denne ugjæstfrie Kyst.

Tilfreds og lykkelig ved at være undsluppet en saadan Fare, styrede Fanning nu til de nordlige Øer i Gruppen og ankom allerede næste Dag til Houa-poou. Medens han søgte en sikker Ankerplads, og Baaden, der var sat ud, var

beskjæftiget med at peile Grunden, blev Skibet omringet af et stort Antal Piroger, og snart hørte Crook truende Ord; thi ogsaa disse Vilde tænkte paa Rov og Mord og trængte sig i forræderisk Hensigt ind mellem „Betsy“ og Baaden. Men til al god Lykke havde de forraadt sig selv, da Missionairen forstod deres Sprog; et Gevær blev affyret, Sablerne blinkede, og Kanonernes Mundinger viste sig i de aabne Luger. Disse krigerske Forberedelser kyste de Vilde, og de raabte strax: „Dette Skib kommer fra Himlen, thi det fører Tordenen med sig, og dets Vaaben komme fra Solen, thi de skinne som Solen“.

Den 25de Mai kom „Betsy“ uden videre Eventyr til Havnen Taio-hae paa Hovedøen Nuka-hiva. Saalænge Skibet laae der, opførte de Indfødte sig saa vel, at den ædelmodige Crook, trods alle de Trængsler, han havde lidt, forlangte at blive der, for, som han haabede, med bedre Held at fortsætte sit Omvendelsesværk, og Capitain Fanning, som maatte beundre denne Mands Standhaftighed og Troskab mod sin Pligt, der næppe undsluppen Døden alligevel strax igjen var villig til i sin Herres Tjeneste at trodse alle Farer, forærede ham et Gevær, for at han idetmindste ikke ganske forsvarsløs skulde opholde sig blandt de Vilde.

Men ogsaa dette Forsøg mislykkedes for den brave Missionær; han saae sig nødsaget til at gaae ombord paa det første Handelsskib, som seilede forbi, og dette bragte ham lykkeligt til Port Jackson. Derfra begav han sig senere hen til Tahiti, hvor Dumont D'Urville endnu traf ham i Aaret 1838.

I Mai Maaned 1804 opholdt Krusenstern sig en kort Tid paa Nuka-hiva. Dengang bleve Øerne endnu ikke saa ofte besøgte af fremmede Skibe, og det Jern, hvormed den russiske Jordomseiler betalte de Levnetsmidler, man bragte ham, vakte stor Glæde. Samfærdselen med de Indfødte var hele Tiden venlig, og Krusenstern viste dem bestandigt alt muligt Godt for at vække, om ikke just Taknemlighed, saa

dog ibetmindste Velvillie hos dem; men da han vilde seile bort, og det falske Rygte udbredte sig, at eet af de russiske Skibe var strandet, havde der ikke destomindre i Løbet af to Timer samlet sig en Mængde Øboere paa Strandbredden, som alle vare bevæbnede med Stridskøller, Øxer og Spyd, og det var tydeligt nok deres Hensigt ved første givne Leilighed at plyndre og myrde. Det viste sig altsaa ogsaa her, at den saa meget priste Godmodighed hos Sydhavets Øboere kun var til, hvor de frygtede for Overmagt.

Under den sidste Søkrig mellem England og de Forenede Stater i Nordamerika udmærkede sig, som bekjendt, den amerikanske Capitain Kerr Porter, som jeg ved Beskrivelsen af Galapagos allerede flygtigt har omtalt, som een af Englændernes farligste Fjender i det stille Hav. Ligesom Fregatfuglen jager de flyvende Fiske eller Haien Sildene, saaledes forfulgte han de engelske Hvalfangere med sine armerede hurtigtseilende Skibe. Dog selv Haifiske og Fregatfugle trænge til Ro, og deels for at bringe sine talrige Priser i Sikkerhed, deels for at istandsætte sine Skibe og forunde sine trætte Matroser nogen Hvile, ankom den berømmelige Søhelt den 23de October 1813 udenfor Bugten Taio-hae, som han i saa Henseende havde udvalgt til et længere Ophold. Da hans Skibe vare fuldstændigt udrustede til Krig og hans Mandskab meget stort, saa havde han aldeles Intet at frygte af de Indfødte, og den fortræffelige Havn lod sig let befæste mod et muligt Angreb af Englænderne.

Porter fandt 3 Europæere paa Nuka-hiva, af hvilke de to vare beskjæftigede med at fælde de kostbare Sandeltræer. Den Tredie, en engelsk Deserteur, havde han i Begyndelsen Mistro til, men han brugte ham dog senere som Tolk. Ved Hjælp af denne Mand lod Porter de Indfødte forstaae, at han vilde opslaae en Leir i nogen Frastand fra

Landsbyen, og at han vilde behandle Enhver som Fjende, der med Vaaben i Haand vovede at nærme sig Leiren. En Demarcationslinie blev draget, et Værksted bygget, og kort derpaa bleve Skibsseilene bragte iland for at bødes.

Imidlertid fik Porter at vide, at der var udbrudt en Krig mellem Taierne eller Beboerne af den Dal, hvor han havde sat sig fast, og deres Naboer Happaerne; men for at forebygge alle Forstyrrelser, lod han strax de krigførende Stammer vide, at han under svær Straf forbød dem alle Fjendtligheder, saalænge han var der. Paa samme Tid indbød han Happaerne til at komme ombord paa hans Skibe og der sælge deres Sviin og Frugter og lovede dem fuldstændig Beskyttelse, hvis det skulde falde Taierne ind underveis at hindre dem deri. Men næste Dag kom Happaerne, som kun lidt brøde sig om Amerikanernes Trudsler, ned fra Bjergene og begyndte at ødelægge Taiernes Brødfrugttræer. De vare just i fuldt Arbeide dermed, da Porter sendte dem et Bud, men som blev meget slet modtaget. „De Fremmede", sagde de, „vove ikke at forstyrre os, de ere bange, vi ville snart angribe dem i deres egen Leir."

Under disse Omstændigheder var det nødvendigt at tage overordentlige Forholdsregler, f. Ex. at hver Aften en Fjerdedeel af Mandskabet blev sat iland for at bevogte Leiren. Fra Bjerghøiderne, som adskilte begge Dale, bleve Amerikanerne bestandig med haanlige Ord udfordrede af Happaerne, og da Taierne ved Porters lange Nølen ogsaa begyndte at tvivle om hans Magt, saa var det nødvendigt at bevise dem, at han ikke blot kunde true, men ogsaa straffe.

Mouina, den fornemste Kriger blandt Taierne, bad indstændigt om at vise ham den saa høit priste Virkning af Kanonerne. Et Træ, som stod langt borte, blev valgt til Skive og strax fløi Bark og Splinter rundtom.

Nogle Krigere af Happaerne vare nærværende ved denne Prøve, men de lode sig ikke skræmme derved, og da den forsonlige Porter forestillede dem, hvilken Daarskab det var

af dem at kjæmpe mod saadanne Vaaben, da de dog strax kunde faae Fred, naar de drog sig tilbage fra de nærliggende Bjerghøider, saa svarede de med stolt Selvfølelse, at Happaerne ikke vare bange for nogen Fjende. En Kamp var altsaa uundgaaelig, og Amerikanerne nølede nu ikke længer med at tugte de Vildes Overmod. En Kanon blev sat iland, og man foreslog Taierne at bære den op paa en fremragende Spids, for fra dette Punkt at drive deres Fjender bort fra Høiderne. Ude af sig selv af Glæde kom disse Mennesker strax springende, omfavnede Kanonen, som om den kunde føle deres Kjærtegn, løftede den jublende op og slæbte den med forbausende Kraft og Behændighed op paa en næsten utilgjængelig Fjeldflade.

Da Amerikanerne siden betragtede Stedet, kunde de ikke skjule deres Forbauselse; selv for Mænd uden Byrde syntes det umuligt at komme derop. Nu rykkede en Afdeling Søsoldater og Matroser under Anførsel af Lieutenant Downes frem og blev modtaget med Steenkast, som kastede deres Anfører til Jorden. Dette Uheld ophold Amerikanerne nogle Minuter, men da Downes snart igjen havde fattet sig, fortsatte han Marschen og forjog Happaerne, som trak sig tilbage i Ly af en Steenvold. Her ansaae de sig fuldkommen sikkre og udtrykkede deres Tillidsfuldhed ved Skjældsord og haanlige Fagter; men Amerikanerne bragte dem snart ud af deres Vildfarelse; med tredobbelt Hurra stormede de Skandsen midt under en Regn af Steen og Landser fra de Vilde. Fem Happaer faldt til stor Glæde for Taierne, som uden at have fægtet nøde alle Seirens Fordele. De bandt de faldne Krigere paa lange Stænger for desto mageligere at bære dem bort, styrtede derpaa ind i en nærliggende Landsby og kom snart igjen tilbage derfra, belæssede med Trommer, Maatter, Calebasser og andre plyndrede Sager, og drivende Flokke af Sviin foran sig. Imidlertid forfulgte Amerikanerne den flygtende Fjende over Bjerghøiderne, og Mouina, den modige Tai, var altid foran.

Al Modstand var brudt, og allerede næste Morgen kom til Porters Leir een af Happaernes Høvdinger med den ydmyge Bøn, at man vilde glemme det Skete og vise ham samme Venskab som Taierne. Man kan begribe, at Amerikanerne strax gik ind herpaa; dog blev Freden kun sluttet under den udtrykkelige Betingelse, at Happaerne een Gang om Ugen skulde bringe deres Sviin og Frugter til Leiren, hvor man vilde betale dem efter fuld Værd. Andre Nabostammer fulgte dette Exempel, kun ikke de talrige krigerske Taipier, som roste sig af endnu aldrig at have seet nogen Fjende i deres Dal, og hvis Præster havde forsikkret dem om, at de bestandig vilde haandthæve deres gamle Ry for Uovervindelighed. Ikke tilfredse med ganske at holde sig borte fra Amerikanerne, hindrede de endogsaa deres Naboer i at tilføre de Fremmede Proviant og opførte sig saa udfordrende og fornærmeligt, at Porter, for at haandthæve sin Anseelse hos de venligtstemte Stammer, tilsidst saae sig nødsaget til at angribe de overmodige Vilde. Imidlertid var hans oprindelige Leir bleven til en lille Landsby, der bestod af sex Huse og et Bageri, og paa en Høide var der opbygget et lille Fort, hvis Kanoner bestrøg Indløbet til Bugten.

Den 19de October 1813 blev det amerikanske Flag høitideligt heiset under Kanonsalut, og Nuka-hiva blev med de Indfødtes Samtykke erklæret for amerikansk Eiendom; men de forstode formodentlig ikke meget af den hele Ceremonië.

Efter den fredelige Fest fulgte Krigen snart; thi den 27de November underrettede Commandanten Happaerne og Taierne om, at han næste Morgen havde besluttet at angribe Taipierne.

Selvsamme Eftermiddag lagde Skibet „Essex Junior" sig udenfor den fjendtlige Bugt, og om Natten forlod ogsaa Porter „Essex Senior", som han lod blive i Taio-hae-Bugten, med to Schalupper og ti Piroger, som vare bemandede med Krigere af Taiernes Stamme. Ved Daggry

stødte endnu ti Piroger fra Happaerne til ham, og lidt efter landede man ved Taipiernes Strandbred, hvor Kampen skulde staae. Høiderne rundtom vrimlede af Amerikanernes Bundsforvandte, hvis Landser, Køller og Slynger afskare Tilbagetoget tillands, medens „Essex Junior" tilligemed sit Følge af Baade og Piroger aldeles spærrede Bugten. Alle disse Forholdsregler vare ikke undgaaede Taipiernes Opmærksomhed, men ingen af dem lod sig see. Den flade, 100 Fod brede Strandbred, Mosen og Krattet bag denne, den smalle Sti, der gjennem det vilde Krat slyngede sig op i Dalen, Alt var stille og øde, og ingen Lyd røbede, at Fjenden var skjult der.

Førend man satte sig i Marsch, blev Frokosten uddeelt, og Amerikanerne vare netop ifærd med at styrke sig til Dagens Besværligheder, da nogle Steenkast fra usynlige Hænder meldte dem, at Fjenden var nær. Nu blev een af de Indfødte endnu engang sendt ind i Krattet med den sidste Opfordring, men han kom snart igjen løbende tilbage, og en Steenregn, som fulgte efter ham, forklarede tydeligt nok hans Flugt. Men det første Krigens Offer var dog en dumdristig Taipi, som traadte frem af Krattet og strax blev fældet ved et Geværskud.

Nu trængte Porter med sine 35 Mand ind i Krattet, medens Stene og Kastespyd uafbrudt fløi omkring ham, uden at man kunde see, hvorfra de kom. Fjenden holdt sig overalt omhyggelig skjult, man hørte ingen Lyd, intet Skrig. En saadan Fægtning mod usynlige Fjender gjorde Porters Stilling betænkelig. Ved at gjøre Holdt vilde han end mere udsætte sig for de fjendtlige Angreb, og at trække sig tilbage vilde have de fordærveligste Følger, da det ikke alene vilde forøge Taipiernes Frækhed, men ogsaa sætte hans Bundsforvandtes vaklende Troskab paa en altfor haard Prøve. Der var altsaa intet Andet at gjøre end saa rask som muligt at trænge ind gjennem den farlige Besperede.

Da man havde tilbagelagt en engelsk Miil, kom man

til et Sted, hvor en Bæk spærrede Veien, og et Steenkast knuste det venstre Been paa Lieutenant Downes. Dette Uheld gjorde Amerikanernes Stilling endnu mere ubehagelig; thi Happaerne og Taierne havde hidtil kun været Tilskuere ved Fægtningen, og ved disse Vildes tvivlsomme Troskab og foranderlige Characteer vilde det have været meget uforsigtigt at betroe den Saarede til deres Varetægt. Altsaa maatte fire Mand skilles fra Angrebscolonnen, der allerede var svag nok, for at bære Officieren ombord paa „Essex Junior".

Det var en vanskelig Opgave at komme over Bækken, hvis Dybde, stærke Strøm og skraae Bred dannede et stærkt, naturligt Bolværk; men der var ikke Tid til lang Overveielse. En almindelig Salve blev affyret, hvorpaa man med Hurraraab styrtede fremad gjennem Vandet, og det lykkedes uden Tab at komme over paa den modsatte Bred.

Den sumpede Jordbund vedvarede endnu en Fjerdingvei, saa kom man endelig ud af Krattet i det Frie og følte sig her oplivet af nyt Mod og nye Kræfter. Man haabede allerede snart at naae en Landsby, da en ny uventet Hindring standsede Amerikanernes Marsch; thi en 6 Fod høi, tyk Muur, som ved begge Ender støttede sig til et uigjennemtrængeligt Krat, spærrede dem Veien og satte Kronen paa Dagens Gjenvordigheder. Et skrækkeligt Krigshyl og en Regn af Steen og Kastespyd, tættere end før, beviste, at Fjenden her havde sammendraget sin Hovedmagt og forberedte sig til haardnakket Modstand.

Amerikanerne havde brugt deres meste Krudt, saa at Porter saae sig nødsaget til at sende Lieutenant Gamble med fire Mand tilbage til „Essex Junior" for at hente Munition. Hans lille Flok var nu smeltet sammen til omtrent 20 Mand; thi ligesom Rotter, der forlade et faldefærdigt Huus, havde hans Bundsforvandte alt for længe siden forladt ham saa nær som Mouina, som raadede til et Tilbagetog, hvilket Raad ivrigt blev understøttet af de saarede Amerikanere. I denne Forlegenhed benyttede Porter sig af

en List, som ofte med Held er anvendt i Krigen. Han trak sig hurtig tilbage, som om han vilde flygte; Fjenden gik i Fælden, styrtede med græsseligt Seiersskrig frem, dog fik de ikke Tid til at nedsable de hvide Mænd; thi en morderisk Musketild lysnede deres egne Rækker, og efterladende mange Døde og Saarede paa Pladsen flygtede Taipierne skyndsomt tilbage til sine beskyttende Volde, medens Porter benyttede deres Skræk til uforstyrret at komme over paa den modsatte Side af Bækken med sine Saarede. Hans Folks Kræfter vare udtømte, mange af dem saarede; de stode ikke længer ligeoverfor de Vilde med hiin stolte Selvtillid, som Følelsen af Overlegenhed indgyder, men de havde snarere faaet en høi Forestilling om deres krigerske Dygtighed. Under disse Omstændigheder kunde man ikke tænke paa at storme Volværket, og Taipiernes Tugtelse maatte nødvendigviis opsættes til en anden Dag.

Amerikanernes Tab, som Rygtet forstørrede, kunde naturligviis ikke forfeile et skadeligt Indtryk paa de Vildes foranderlige Sindelag, og man maatte befrygte, at de allerede vankelmodige Happaer snart vilde slaae sig til det Parti, som de ansaae for det stærkeste. Saavel Porters Sikkerhed som hans saarede Ære fordrede derfor en hurtig Hævn. Han var derfor næppe kommet tilbage til Bugten Taio-hae, før han gjorde alle Forberedelser til med 200 Mand at overfalde Taipierne midt i deres Seiersruus.

Dennegang skulde Angrebet skee over Bjergene, og det blev tillige holdt hemmeligt for alle de Bundsforvandte, for at han kunde være fri for deres besværlige og maaskee endogsaa farlige Følgeskab. Sikkre Veivisere førte endnu samme Aften denne nye Expedition til Toppen af de Bjerge, der begrændsede Taipidalen; det var vanskelige Veie gjennem Krat og Bække, langs med Klippernes steile Skraaninger. Larmen af Toget havde lokket nogle Indfødte hid, men man befalede dem at tie stille og paa denne Maade haabede man, at Uveiret, som trak op, skulde blive ubekjendt for Taipierne,

indtil det pludseligt med sin Torden gik løs over deres Hoveder. Ved Midnatstid kunde man høre Trommeramlen og lydelig Triumfsang i den fjendtlige Dal, og Skinnet af Fakler og Blus betegnede det Sted, hvor den af Seiren berusede Mængde havde forsamlet sig.

Kun et eneste smalt Pas førte fra hine Bjerge ned i Dalen, men det gik næsten lodret nedad og var selv om Dagen farligt at passere, saa at det om Natten syntes aldeles umuligt. Her maatte man altsaa oppebie Morgendæmringen, en Opsættelse, der var ret ønskelig, da de ved den lange Marsch trættede Amerikanere herved fik Leilighed til at hvile. Passet blev omhyggeligt bevogtet, saa at man var fuldkommen sikker paa, at Taipierne ikke vilde faae nogen Efterretning om, at Fjenden var nær. Porter var netop falden isøvn, da en Veiviser kom og vækkede ham med de Ord: „Det vil snart regne. Dine Geværer ere ubrugelige." Med disse Ord pegede han paa en Sky, som hurtig trak op, og snart skyllede den tropiske Regn strømmeviis.

Paa den smalle Bjergkam, hvor de havde leiret sig og paa en Maade bundne til Klipperne, der nu vare blevne slibrige, maatte de gjennemblødte Amerikanere nu ogsaa lide af en stærk, kold Vind; men det Vigtigste for dem var, saa meget som muligt at holde deres Vaaben og Krudt tørt. Desuagtet fandt man om Morgenen den største Deel af Patronerne fugtige, og Veiviseren vedblev at sige, at Geværerne nu ikke duede mere, og at det var det Bedste saa hurtigt som muligt at trække sig tilbage.

Det Forsigtigste var at følge dette Raad; men for dog at formindske det skadelige Indtryk, som det slette Udfald kunde have paa hans Bundsforvandtes Sindelag, og for at hævde sine Vaabens Ære, befalede Porter endnu engang at affyre en Generalsalve i det Haab, at man ikke ved det stærke Knald og Krudtdampen vilde bemærke, at det kun var blind Allarm. Dette lykkedes over Forventning, og Bjer-

genes Echo kastede den ti Gange fordoblede Torden ned i Taipiernes Dal.

Krigshornene tudede, Trommerne buldrede, Skrig og Skraal hørtes fra den ene Ende af Dalen til den anden. Man hørte Svinene grynte, idet de bleve drevne bort, man hørte de ængstelige Qvinders Jammerklager. Tilfreds med den foreløbige Skræk, som han havde indjaget sine stolte Fjender, trak Porter sig tilbage til en af Happaernes Landsbyer. Men denne Stammes onde Villie viste sig snart, idet den forlangte Proviant udeblev. Tilsidst samlede Happaerne sig med deres Vaaben om den Hytte, hvor Amerikanerne hvilede sig, deres Qvinder gik bort, og Alting tydede paa et forestaaende Angreb. Nu lod Porter Høvdingerne vide, at de øieblikkelig maatte nedlægge Vaabnene, og hvis de ikke strax forsynede ham med Levnetsmidler, saa vilde han tage med Magt. Da hans Trudsel ikke gjorde noget Indtryk, saa udførte han den strax, og dette virkede bedre; thi da Amerikanerne begyndte uden videre Complimenter at slagte deres frafaldne Bundsforvandtes Sviin og at fælde Landsbyens Brødfrugttræer og Cokostræer, saa bleve Happaerne bange ved denne energiske Demonstration, svore Capitainen evigt Venskab og skyndte sig at bringe Proviant i Overflod.

Da det næste Morgen begyndte at blive Dag, begave Amerikanerne, med nye Kræfter og rigeligt forsynede med Munition, sig igjen paa Marschen; men da de vare komne op paa den Bjergkam, hvor de havde tilbragt en saa slem Nat, gjorde de Holdt for i den tidlige Morgenstund at betragte den skjønne Taipidal. Som et bredt, grønt Baand slyngede den sig hen mellem høie Bjerge, hvis steile, tidt lodrette Vægge fordybede sig i mørke Afgrunde. Et Vandfald, flere hundrede Fod høit, styrtede sine skummende Bølger gjennem Dalen, og flød tilsidst efter mange Krumninger ud i Havet.

Der blev givet Befaling til at stige ned i Dalen, og

een Mand høi gik Amerikanerne ned ad den snevre Sti. Da det var meget trættende at stige nedad, maatte man holde en kort Rast, da man var kommet ned; derpaa marscherede de hen til en lille Flod, paa hvis Bredder en talrig Flok af Krigere forsvarede Adgangen til en befæstet Landsby. I kort Tid blev Bækken trods en haardnakket Modstand passeret, og snart derefter Landsbyen taget. Herfra blev der sendt smaa Afdelinger i forskjellige Retninger for at afsøge Krattet; men nu belavede Taipierne sig igjen til Angreb. Man lod dem komme paa Pistolskuds Vidde, derpaa faldt der en dræbende Krydsild i deres Rækker, hvilken jog dem fra hinanden som Avner for Vinden.

Imidlertid saae man af det Antal Stene og Landser, der bleve kastede ud fra Krattet, at Taipiernes Modstand endnu slet ikke var brudt. Porter lod altsaa sine Saarede blive tilbage og drog videre til en anden Landsby, der var større og skjønnere end alle dem, han hidtil havde seet paa Øen. Efter et haardnakket Forsvar blev ogsaa denne Landsby taget og stukket ibrand. Med Ild og Sværd droge Amerikanerne op i Dalen lige til Vandfaldets Fod og vendte først efterat have marscheret fire Timer tilbage til den først indtagne Landsby, som netop laae midt i Dalen. De Saarede, som vare anbragte der, havde imidlertid bestandig været udsatte for Angreb, men Fjendens Slynger og Kastespyd havde dog ikke kunnet gjøre dem nogen Skade.

Da Veien over Bjergene efter Dagens Møisommeligheder vilde have været altfor anstrængende, besluttede Porter sig til at vende tilbage til Havet heelt igjennem Dalen. Nogle Landsbyer bleve endnu ødelagte, men selv under de rygende Ruiner af deres Hytter ophørte Taipierne ikke at forsvare sig. Tilsidst kom Amerikanerne til Bagsiden af den Forskandsning, som havde standset dem, da de fra Søsiden af gjorde deres første mislykkede Forsøg; og da Porter saae, hvor stærke Murene vare, og hvor godt de laae, kunde han

ikke prise sig lykkelig nok ved at have gjort sit andet Angreb fra Bjergsiden.

Der er kun tre Adgange, som føre ned i Taipiernes Dal; først det Bjergpas, som Amerikanerne benyttede, men som i den Henseende er farligt, at det gjør et Tilbagetog umuligt, hvis man lider et Nederlag; en anden, der fører til beslægtede, nøie forbundne Stammer; og endelig Veien fra Bugten, ad hvilken man kommer til hiin næsten uindtagelige Forskandsning. Denne Omstændighed var Grunden til, at Taipierne endnu aldrig vare blevne angrebne i deres Dal, men havde holdt alle deres Slag paa den aabne Slette ved Strandbredden; kun de Fremmedes Overmagt var istand til at ydmyge deres Selvtillid og Stolthed.

Man tilbragte Natten hos Happaerne, hvis fjendtlige Kulde pludselig havde slaaet om til den meest forekommende Gjæstfrihed, og næste Dag ankom de seirrige, men udmattede Amerikanere tilbage til Madisonville (saaledes havde de døbt deres lille Coloni), efterat de paa deres korte Krigstog havde marscheret mere end tolv Mile over Bjergene. Syv af deres kraftigste Folk laae længe syge, og een af dem døde endogsaa som Følge af de udstandne Møisommeligheder. Taipierne bade efter denne Tugtelse om Fred, hvilken man indrømmede dem under den Betingelse, at de strax udleverede 100 Sviin som Krigsskat.

Imidlertid var man bleven færdig med de nødvendige Reparationer, og Porter længtes efter igjen at krydse mod Englænderne. Efter et Ophold af 6 Uger seilede han altsaa bort den 13de December, dog for at sikkre sig et Tilflugtssted paa Nuka-hiva, efterlod han en Afdeling af tyve Mand under Commando af Lieutenant Gamble samt 3 engelske Priser og nogle Krigsfanger i Taio-hae-Bugten.

Det vilde være for vidtløftigt her udførligt at fortælle denne lille Vagtposts Skjæbne; jeg vil derfor kun med et Par Ord nævne, at de Vilde, som nu ikke mere bleve holdte

i Tømme ved en truende Overmagt, bleve mere og mere fjendtligsindede, og at endelig de engelske Krigsfanger i et Oprør forenede sig med de Indfødte og efter nogle Maaneders Forløb gjorde Amerikanernes Stilling saa farlig, at Lieutenant Gamble kun med Nød og Næppe ombord paa Skibet „Sir Andrew Hammond" slap ud af den Havn, hvor nylig de Forenede Staters Flag havde vaiet saa stolt. For at gjøre hans Ulykke fuldkommen, blev hans Skib paa Veien til Sandwichøerne taget af en britisk Corvet, og det Første, han hørte, da han overrakte den engelske Chef sin Kaarde, var den Efterretning, at heller ikke Porters Eskadre længere bar det stribede Stjerneflag, men det seirrige „Union Jack" paa Mastetoppen.

Marquesasøernes Historie er i de næstfølgende Aar kun lidet interessant. Handelen med Sandeltræ, som dengang var saa indbringende, og den tiltagende Mængde af Skibe, som i det umaadelige Sydhav jagede Kaskelotten, bragte Øernes Indbyggere stedse mere i Berøring med Europæere, hvilke desværre altfor tidt henhørte til Samfundets Bærme, hvorfor Usædelighed nødvendigviis mere og mere tog til. Den Tid var forbi, da de nøiedes med at faae uskyldige Glasperler eller brogede Tørklæder som Betaling for deres Lands Frembringelser; Skydevaaben og Krudt, hvis overordentlige Virkninger de nu saa ofte havde havt Prøver paa, vare de eneste Ting, som de vilde modtage som Betaling, og som nu tillige satte dem istand til at føre deres Krige mere grusomt.

Under disse Omstændigheder fornyede den ærværdige Croock sine menneskekjærlige Bestræbelser for at bibringe Marquesanerne Begrebet om en høiere Sædelighed, og han ankom den 27de Februar 1825 med fire tahitiske Lærere

i Vaitahou-Bugten, hvor han for 26 Aar siden havde udstaaet saa mange Trængsler. Han lod Lærerne blive der, men ogsaa disse maatte efter flere Maaneders Forløb forlade Landet, da de troede ikke at kunne udrette Noget, og ligesaa uheldige vare de Omvendelsesforsøg, som i de følgende Aar flere Gange bleve gjentagne.

I Begyndelsen af August 1838 anløb Skibet „Venus" commanderet af Dupetit Thouars, med to catholske Missionairer ind i Havnen Vaitahou.

Yotété, den omliggende Egns Høvding, som af Skibets Chef blev behandlet med største Udmærkelse og især røbede en saadan Forkjærlighed for det franske Kjøkken at han indfandt sig ved ethvert Maaltid, erklærede sig villig til at tage den romerske Stols Sendebud under sin særegne Beskyttelse, hvorpaa Dupetit Thonais igjen seilede bort.

Nogle Uger senere ankom Dumont D'Urville til Bugten Taio-hae. Han fandt der nogle Europæere og Amerikanere, for det meste Deserteurer eller undvegne Straffefanger, som her under forskjellige Høvdingers Beskyttelse dannede en lille Coloni, som forsynede Hvalfangerne, af hvilke aarlig 14 til 16 pleiede at anløbe denne Havn, med deres Producter.

Da de Indfødte saa ofte kom i Berøring med de Fremmede, var deres Nysgjerrighed sløvet, de saae med Ligegyldighed paa Franskmændene, naar de gik forbi deres Hytter, eller tilbød dem i det høieste nogle Smaating til kjøbs, ved hvilken Leilighed de beviste, at de ikke forstode sig saa slet paa Handel. Flere Tyverier vilde let have ført til alvorligere Sammenstød, hvis Dumont havde opholdt sig længere paa Øen.

Taiernes og Happaernes Krige mod Taipierne vedvarede endnu, og Kanibalismen blomstrede endnu bestandig. Fem Uger før Franskmændenes Ankomst havd

Taipierne æbt en Kone af Happaernes Stamme; paa den anden Side viste man et Sted, hvor Taierne for to Maaneder siden havde fortæret 3 Taipier, en Mand, en Qvinde og et lille Barn.

Den 29de April 1840 anløb den franske Brig „Le Pylade", Capitain Bernard, Taouata for at see til de catholske Missionairer og bygge en Kirke, som skulde opkaldes efter de Franskes Dronning Amélie. Man erfarede nu, at Høvdingen Yotété, siden han ikke mere følte Indflydelsen af de franske Spisevarer, var bleven meget kold og ligegyldig mod dem, han havde taget under sin Beskyttelse, og at han baade holdt med de engelske og de franske Missionairer, modtog Foræringer fra begge Confessioner, men brød sig slet ikke om deres Læresætninger.

Men nu kom den Tid, da Marquesasøernes Uafhængighed skulde ombyttes med Franskmændenes Protectorat. Dupetit Thouars fik Befaling at sætte denne Øgruppe under det trefarvede Flags Beskyttelse; men det var ikke for at danne en Colonie til Handelens Fremme, men for at faae en fast Station, hvorfra man i en paafølgende Krig med England kunde skade den britiske Handel.

Den 27de April 1842 bleve paa Taouata Forhandlinger indledede med Yotété, som erklærede sig villig til at antage Protectoratet, men allerede efter nogle Dages Forløb skjulte sig i en Hule for sine nye Beskyttere.

Pakhuse og Barakker af Træ, som vare medtagne fra Valparaiso, bleve byggede ved Bugten Vaitahou, og da denne Post nu syntes tilstrækkelig sikkret mod alle de Indfødtes Angreb, seilede Admiralen den 30te Mai til Taio-hae, hvor Høvdingerne ligeledes underkastede sig Kong Louis Philips Overhøihed og afstode et Stykke Land til Franskmændene, hvorpaa der skulde bygges et Fort.

Dog snart opstod der Tvedragt, som flere Gange førte til Blodsudgydelse, og da det desuden viste sig, at Mar-

quesasøerne var en Besiddelse, der kostede Meget uden at yde en tilsvarende Fordeel, saa forlode Franskmændene dem i Aaret 1855; kun en eneste Vagtpost forblev i Taio=hae-Bugten. I de sidste Aar har Catholicismen gjort Fremskridt, men Dødeligheden er bleven langt større; Folke-antallet ved Bugten Taio=hae, som meest er kommen i Berøring med Europæerne, er fra 1843 af smeltet ind til en Trediedeel.

Nittende Kapitel.

Den hawaiiske Øgruppe.

ruppens Omfang. — Øen Hawaii. — Mauna Loa. — Hilo. ilukis Vandfald. — Udflugt til Krateret Kilauea. — Wilkes paa ı af Krateret paa Bjerget Mauna Loa. — Reisens Besværligheder. inorden i den tropiske Verden. — Mauna Loas Udbrud i Aarene 43, 46, 52, 55, 59. — Øen Maui. — Haleakala, sandsynligviis i den historiske Tid en virksom Vulkan. — Øen Oahu. — Steile ure. — Coralrev. — Øen Kauai. — Den skjønne Dal Hanapepe. ndfald i Hanapepe. — Herligt Stof for en Beskriver. — Øens lige Vanding. — Slukkede Kratere. — Vulkanske Huler. — Vege- n paa Hawaiigruppen. — Dens tre Belter. — Taroroden. — San- — Don Francisco de Marini. — Vilde Hunde. — Forvildede — Botanikeren Douglas omkommer ynkeligt. — Fugle. — Fiske. ıslinger. — Indførte Insecter.

n af alle Polynesiens Øgrupper er saa interessant i ;isk Henseende som den hawaiiske. Saavel Virkningen) som af Vand til at danne Klipper viser sig her ikke forlænge siden fuldendte Resultater, men Udviklingen :aer endnu, og Naturforskeren kan paa Hawaii med Øine see, hvorledes Bjerge danne sig og Øer hæve Havet. For ham er det ei af de mærkværdige Punkter, ;iver ham Leilighed til med Videnskabens Lod at under-)or Jordklodes tidligere Histories Dybder.

Den hawaiiske Gruppe eller Sandwichøerne (19°— N. B. 217½°—222¾° Ø. L.), hvis hele Areal ud- 6050 engelske eller omtrent 250 tydske Qvadratmile, er af 8 store Øer (Hawaii, Maui, Koholawe, Lanai,

genes Echo kastede den ti Gange fordoblede Torden ned i Taipiernes Dal.

Krigshornene tudede, Trommerne buldrede, Skrig og Skraal hørtes fra den ene Ende af Dalen til den anden. Man hørte Svinene grynte, idet de bleve drevne bort, man hørte de ængstelige Qvinders Jammerklager. Tilfreds med den foreløbige Skræk, som han havde indjaget sine stolte Fjender, trak Porter sig tilbage til en af Happaernes Landsbyer: Men denne Stammes onde Villie viste sig snart, idet den forlangte Proviant udeblev. Tilsidst samlede Happaerne sig med deres Vaaben om den Hytte, hvor Amerikanerne hvilede sig, deres Qvinder gik bort, og Alting tydede paa et forestaaende Angreb. Nu lod Porter Høvdingerne vide, at de øieblikkelig maatte nedlægge Vaabnene, og hvis de ikke strax forsynede ham med Levnetsmidler, saa vilde han tage med Magt. Da hans Trudsel ikke gjorde noget Indtryk, saa udførte han den strax, og dette virkede bedre; thi da Amerikanerne begyndte uden videre Complimenter at slagte deres frafaldne Bundsforvandtes Sviin og at fælde Landsbyens Brødfrugttræer og Cokostræer, saa bleve Happaerne bange ved denne energiske Demonstration, svore Capitainen evigt Venskab og skyndte sig at bringe Proviant i Overflod.

Da det næste Morgen begyndte at blive Dag, begave Amerikanerne, med nye Kræfter og rigeligt forsynede med Munition, sig igjen paa Marschen; men da de vare komne op paa den Bjergkam, hvor de havde tilbragt en saa slem Nat, gjorde de Holdt for i den tidlige Morgenstund at betragte den skjønne Taipidal. Som et bredt, grønt Baand slyngede den sig hen mellem høie Bjerge, hvis steile, tidt lodrette Vægge fordybede sig i mørke Afgrunde. Et Vandfald, flere hundrede Fod høit, styrtede sine skummende Bølger gjennem Dalen, og fløb tilsidst efter mange Krumninger ud i Havet.

Der blev givet Befaling til at stige ned i Dalen, og

een Mand høi gik Amerikanerne ned ad den snevre Sti. Da det var meget trættende at stige nedad, maatte man holde en kort Rast, da man var kommet ned; derpaa marscherede de hen til en lille Flod, paa hvis Bredder en talrig Flok af Krigere forsvarede Adgangen til en befæstet Landsby. I kort Tid blev Bækken trods en haardnakket Modstand passeret, og snart derefter Landsbyen taget. Herfra blev der sendt smaa Afdelinger i forskjellige Retninger for at afsøge Krattet; men nu belavede Taipierne sig igjen til Angreb. Man lod dem komme paa Pistolskuds Vidde, derpaa faldt der en dræbende Krydsild i deres Rækker, hvilken jog dem fra hinanden som Avner for Vinden.

Imidlertid saae man af det Antal Stene og Landser, der bleve kastede ud fra Krattet, at Taipiernes Modstand endnu slet ikke var brudt. Porter lod altsaa sine Saarede blive tilbage og drog videre til en anden Landsby, der var større og skjønnere end alle dem, han hidtil havde seet paa Øen. Efter et haardnakket Forsvar blev ogsaa denne Landsby taget og stukket ibrand. Med Ild og Sværd droge Amerikanerne op i Dalen lige til Vandfaldets Fod og vendte først efterat have marscheret fire Timer tilbage til den først indtagne Landsby, som netop laae midt i Dalen. De Saarede, som vare anbragte der, havde imidlertid bestandig været udsatte for Angreb, men Fjendens Slynger og Kastespyd havde dog ikke kunnet gjøre dem nogen Skade.

Da Veien over Bjergene efter Dagens Møisommeligheder vilde have været altfor anstrængende, besluttede Porter sig til at vende tilbage til Havet heelt igjennem Dalen. Nogle Landsbyer bleve endnu ødelagte, men selv under de rygende Ruiner af deres Hytter ophørte Taipierne ikke at forsvare sig. Tilsidst kom Amerikanerne til Bagsiden af den Forskandsning, som havde standset dem, da de fra Søsiden af gjorde deres første mislykkede Forsøg; og da Porter saae, hvor stærke Murene vare, og hvor godt de laae, kunde han

ikke prise sig lykkelig nok ved at have gjort sit andet Angreb fra Bjergsiden.

Der er kun tre Abgange, som føre ned i Taipiernes Dal; først det Bjergpas, som Amerikanerne benyttede, men som i den Henseende er farligt, at det gjør et Tilbagetog umuligt, hvis man lider et Nederlag; en anden, der fører til beslægtede, nøie forbundne Stammer; og endelig Veien fra Bugten, ad hvilken man kommer til hiin næsten uindtagelige Forskandsning. Denne Omstændighed var Grunden til, at Taipierne endnu aldrig vare blevne angrebne i deres Dal, men havde holdt alle deres Slag paa den aabne Slette ved Strandbredden; kun de Fremmedes Overmagt var istand til at ydmyge deres Selvtillid og Stolthed.

Man tilbragte Natten hos Happaerne, hvis fjendtlige Kulde pludselig havde slaaet om til den meest forekommende Gjæstfrihed, og næste Dag ankom de seirrige, men udmattede Amerikanere tilbage til Madisonville (saaledes havde de døbt deres lille Coloni), efterat de paa deres korte Krigstog havde marscheret mere end tolv Mile over Bjergene. Syv af deres kraftigste Folk laae længe syge, og een af dem døde endogsaa som Følge af de udstandne Møisommeligheder. Taipierne bade efter denne Tugtelse om Fred, hvilken man indrømmede dem under den Betingelse, at de strax udleverede 100 Sviin som Krigsskat.

Imidlertid var man bleven færdig med de nødvendige Reparationer, og Porter længtes efter igjen at krydse mod Englænderne. Efter et Ophold af 6 Uger seilede han altsaa bort den 13de December, dog for at sikkre sig et Tilflugtssted paa Nuka-hiva, efterlod han en Afdeling af tyve Mand under Commando af Lieutenant Gamble samt 3 engelske Priser og nogle Krigsfanger i Taio-hae-Bugten.

Det vilde være for vidtløftigt her udførligt at fortælle denne lille Vagtposts Skjæbne; jeg vil derfor kun med et Par Ord nævne, at de Vilde, som nu ikke mere bleve holdte

Tømme ved en truende Overmagt, bleve mere og mere fiendtligsindede, og at endelig de engelske Krigsfanger i et Oprør forenede sig med de Indfødte og efter nogle Maaneders Forløb gjorde Amerikanernes Stilling saa farlig, at Lieutenant Gamble kun med Nød og Næppe ombord paa Skibet „Sir Andrew Hammond“ slap ud af den Havn, hvor nylig de Forenede Staters Flag havde vaiet saa stolt. For at gjøre hans Ulykke fuldkommen, blev hans Skib paa Veien til Sandwichøerne taget af en britisk Corvet, og det Første, han hørte, da han overrakte den engelske Chef sin Kaarde, var den Efterretning, at heller ikke Porters Eskadre længere bar det stribede Stjerneflag, men det seirrige „Union Jack“ paa Mastetoppen.

Marquesasøernes Historie er i de næstfølgende Aar kun lidet interessant. Handelen med Sandeltræ, som dengang var saa indbringende, og den tiltagende Mængde af Skibe, som i det umaadelige Sydhav jagede Kaskelotten, bragte Øernes Indbyggere stedse mere i Berøring med Europæere, hvilke desværre altfor tidt henhørte til Samfundets Bærme, hvorfor Usædelighed nødvendigviis mere og mere tog til. Den Tid var forbi, da de nøiedes med at faae uskyldige Glasperler eller brogede Tørklæder som Betaling for deres Lands Frembringelser; Skydevaaben og Krudt, hvis overordentlige Virkninger de nu saa ofte havde havt Prøver paa, vare de eneste Ting, som de vilde modtage som Betaling, og som nu tillige satte dem istand til at føre deres Krige mere grusomt.

Under disse Omstændigheder fornyede den ærværdige Croock sine menneskekjærlige Bestræbelser for at bibringe Marquesanerne Begrebet om en høiere Sædelighed, og han ankom den 27de Februar 1825 med fire tahitiske Lærere

i Vaitahou-Bugten, hvor han for 26 Aar siden havde ud-staaet saa mange Trængsler. Han lod Lærerne blive der, men ogsaa disse maatte efter flere Maaneders Forløb for-lade Landet, da de troede ikke at kunne udrette Noget, o ligesaa uheldige vare de Omvendelsesforsøg, som i de følgend Aar flere Gange bleve gjentagne.

I Begyndelsen af August 1838 anløb Skibet „Venus“ commanderet af Dupetit Thouars, med to catholske Missio nairer ind i Havnen Vaitahou.

Yotété, den omliggende Egns Høvding, som af Ski bets Chef blev behandlet med største Udmærkelse og isa røbede en saadan Forkjærlighed for det franske Kjøkke at han indfandt sig ved ethvert Maaltid, erklærede si villig til at tage den romerske Stols Sendebud unde sin særegne Beskyttelse, hvorpaa Dupetit Thonais igjen sei lede bort.

Nogle Uger senere ankom Dumont D'Urville til Bug ten Taio-hae. Han fandt der nogle Europæere og Ameri kanere, for det meste Deserteurer eller undvegne Straffe fanger, som her under forskjellige Høvdingers Beskyttels dannede en lille Coloni, som forsynede Hvalfangerne, c hvilke aarlig 14 til 16 pleiede at anløbe denne Havn, me deres Producter.

Da de Indfødte saa ofte kom i Berøring med d Fremmede, var deres Nysgjerrighed sløvet, de saae me Ligegyldighed paa Franskmændene, naar de gik forbi dere Hytter, eller tilbød dem i det høieste nogle Smaating til kjøbs, ved hvilken Leilighed de beviste, at de ikke forstode si saa slet paa Handel. Flere Tyverier vilde let have ført ti alvorligere Sammenstød, hvis Dumont havde ophold si længere paa Øen.

Taiernes og Happaernes Krige mod Taipierne ved varede endnu, og Kanibalismen blomstrede endnu be standig. Fem Uger før Franskmændenes Ankomst havd

Taipierne æbt en Kone af Happaernes Stamme; paa den anden Side viste man et Sted, hvor Taierne for to Maaneder siden havde fortæret 3 Taipier, en Mand, en Qvinde og et lille Barn.

Den 29de April 1840 anløb den franske Brig „Le Pylade", Capitain Bernard, Taouata for at see til de catholske Missionairer og bygge en Kirke, som skulde opkaldes efter de Franskes Dronning Amélie. Man erfarede nu, at Høvdingen Yotété, siden han ikke mere følte Indflydelsen af de franske Spisevarer, var bleven meget kold og ligegyldig mod dem, han havde taget under sin Beskyttelse, og at han baade holdt med de engelske og de franske Missionairer, modtog Foræringer fra begge Confessioner, men brød sig slet ikke om deres Læresætninger.

Men nu kom den Tid, da Marquesasøernes Uafhængighed skulde ombyttes med Franskmændenes Protectorat. Dupetit Thouars fik Befaling at sætte denne Øgruppe under det trefarvede Flags Beskyttelse; men det var ikke for at danne en Colonie til Handelens Fremme, men for at faae en fast Station, hvorfra man i en paafølgende Krig med England kunde skade den britiske Handel.

Den 27de April 1842 bleve paa Taouata Forhandlinger indledede med Yotété, som erklærede sig villig til at antage Protectoratet, men allerede efter nogle Dages Forløb skjulte sig i en Hule for sine nye Beskyttere.

Pakhuse og Barakker af Træ, som vare medtagne fra Valparaiso, bleve byggede ved Bugten Vaitahou, og da denne Post nu syntes tilstrækkelig sikkret mod alle de Indfødtes Angreb, seilede Admiralen den 30te Mai til Taio-hae, hvor Høvdingerne ligeledes underkastede sig Kong Louis Philips Overhøihed og afstode et Stykke Land til Franskmændene, hvorpaa der skulde bygges et Fort.

Dog snart opstod der Tvedragt, som flere Gange førte til Blodsudgydelse, og da det desuden viste sig, at Mar-

quesasøerne var en Besiddelse, der kostede Meget uden at yde en tilsvarende Fordeel, saa forlode Franskmændene dem i Aaret 1855; kun en eneste Vagtpost forblev i Taio-hae-Bugten. I de sidste Aar har Catholicismen gjort Fremskridt, men Dødeligheden er bleven langt større; Folkeantallet ved Bugten Taio-hae, som meest er kommen i Berøring med Europæerne, er fra 1843 af smeltet ind til en Trediedeel.

Nittende Kapitel.

Den hawaiiske Øgruppe.

Gruppens Omfang. — Øen Hawaii. — Mauna Loa. — Hilo. Bailukis Vandfald. — Udflugt til Krateret Kilauea. — Wilkes paa pen af Krateret paa Bjerget Mauna Loa. — Reisens Besværligheder. Høinorden i den tropiske Verden. — Mauna Loas Udbrud i Aarene), 43, 46, 52, 55, 59. — Øen Maui. — Haleakala, sandsynligviis n i den historiske Tid en virksom Vulkan. — Øen Oahu. — Steile gmure. — Coralrev. — Øen Kauai. — Den skjønne Dal Hanapepe. Vandfald i Hanapepe. — Herligt Stof for en Beskriver. — Øens inlige Vanding. — Slukkede Kratere. — Vulkanske Huler. — Vegenen paa Hawaiigruppen. — Dens tre Belter. — Taroroden. — Sanα. — Don Francisco de Marini. — Vilde Hunde. — Forvildede r. — Botanikeren Douglas omkommer ynkeligt. — Fugle. — Fiske. Muslinger. — Indførte Insecter.

ngen af alle Polynesiens Øgrupper er saa interessant i logisk Henseende som den hawaiiske. Saavel Virkningen Ild som af Vand til at danne Klipper viser sig her ikke t i forlænge siden fuldendte Resultater, men Udviklingen gaaer endnu, og Naturforskeren kan paa Hawaii med Øine see, hvorledes Bjerge danne sig og Øer hæve f Havet. For ham er det ei af de mærkværdige Punkter, giver ham Leilighed til med Videnskabens Lod at undervor Jordklodes tidligere Histories Dybder.

Den hawaiiske Gruppe eller Sandwichøerne (19°— N. B. 217½°—222¾° Ø. L.), hvis hele Areal ud 6050 engelske eller omtrent 250 tydske Qvadratmile, ver af 8 store Øer (Hawaii, Maui, Koholawe, Lanai,

Molokai, Oahu, Kauai og Niihau), foruden flere smaa, skaldede og ubeboelige Klippeøer, hvor utallige Søfugle ligge og ruge. Fladerummet nærmer sig altsaa omtrent Kongeriget Sachsens; men Antallet af Indbyggere er ikke nær saa stort, ja næppe saa stort som Lippe-Detmolds. Alle Øerne kunne betragtes som det høieste Punct af en meget stor vulkansk Bjergkjede, som strækker sig i vest-nordvestlig Retning fra Hawaii til Niihau, og hvis Fortsættelse man kan forfølge over Fjeldøerne Bird og Necker og nogle Coralrev paa hiin Side, hvor den endelig efter et Løb af 2000 geographiske Mile skraaner ned under Havet.

Mauna Loa (13,760 Fod) og Manua Kea (13,950 Fod) de høieste Bjerge paa Gruppen, ere altsaa høiere end Montblanc, det høieste Bjerg i Europa; men et tredie Bjerg, Mauna Huararai er næsten 10,000 Fod høit. Paa den nærliggende Ø Maui ligger Bjerget Mauna Haleakala, som er 10,217 Fod høit; dette ligger paa den østlige Side af Øen; paa den vestlige ligger Leka, som kun er 6130 Fod høit. De høie Bjerglinier synke paa Molokai endnu lavere, lige til den ganske flade vestlige Pynt af denne Ø, hæve sig dernæst igjen paa Oahu til Høider af 4000 Fod og naae tilsidst paa Kauai en Høide af 8000 Fod. Man vil paa et saa lille Rum sjelden finde saa mange høie Bjerge som her.

Hawaii er ligesom Sicilien trekantet og vender Triangelens tre Sider mod Vest, Sydost og Nordost. Den vestlige Side er omtrent 85 geographiske Mile lang, den sydøstlige 65 og den nordøstlige 75. Det samlede Areal udgjør 200 geographiske Ovadratmile. Naar man undtager den lille Kohala-Kjede paa Øens nordlige Deel, dannes den kun af de tre omtalte Bjerge, hvis Skraaninger løbe ned til Havet, og som i Midten omgive et Høiland, der næsten ligesom det Indre af Island bestaaer af en Ørk af Lava, og hvor intet Menneske sætter sin Fod.

Klimatet er meget forskjelligt og betinges saavel ved

Høide, som ogsaa ved Beliggenhed. Mod Vest, hvor der sjeldnere falder Regn, staae Bjergenes Skraaninger sædvanligviis nøgne og solbrændte; overalt seer man sorte Klipper komme frem, og med sjeldne Undtagelser findes der nogen Afvexling mellem de jævne, faste Lavamarker med de mange, runde Høie eller store Tuer, hvis Tage undertiden ere sunkne og fremvise ofte lange, underjordiske Gange, og andre Egne, hvor uhyre Masser af Lavablokke og Slagger ligge kastede mellem hinanden i vild Uorden. Det seer ud, som om Bjerget var splintret til et Chaos af Ruiner.

Disse Brudstykker ere snart saa store som en middelmaadig Steen og snart som en mægtig Klippeblok, Størrelsen afvexler fra een Cubikfod til 10,000, og de ligge der i alle mulige Former, sønderrevne og spaltede. Disse Strækninger, som tidt ere et Par engelske Mile brede, kan man kun komme over ved at springe fra den ene Blok til den anden, hvilket er ligesaa besværligt som farligt, da man ved at glide med Foden meget let kan styrte ned i en Fordybning paa spidse Fjeldkanter. Ofte øiner man, saa langt man kan see, kun en graa, sort, øde Mark, som ikke er let at beskrive.

Men selv paa de meest nøgne Lavamarker voxer dog hist og her noget Grønt frem af Revnerne og Hulningerne, en enkelt Busk eller et Træ, som frister et kummerligt Liv mellem Lavablokkene.

En stor Deel af Kysten bestaaer af nøgne Lavaklipper, som hæve sig 50 til 100 Fod høit over Brændingens hvide Bræm. Nærved Vandet aabne sig dybe Huler, og Bølgernes Stimmel, som bruser og skummer over de sorte Klipper, styrte vildt ind i deres gabende Svælg, og sprøiter ofte, ligesom høie Springvand, op af Aabningerne i deres Loft. Saadanne Scener vække hos Tilskueren en Følelse af vild Glæde, som det oprørte Hav med Jubel synes at tage Deel i. Da der i Vintermaanederne, især ved Sydveststorme, kun falder sparsomt Regn paa denne i Almindelighed stenede og ufrugtbare Deel af Hawaii, og Regnen

tillige strax indsuges af den porøse Lava, saa forekommer der paa denne Side af Øen næsten slet ingen flydende Bække, og Vand findes for det meste kun i enkelte smaa Kjær.

En glædelig Contrast til de vestlige Skraaningers Tørhed danne Østkysterne, som i de 9 Maaneder af Aaret ere udsatte for den fugtige Passat; thi da Landet bliver saa godt vandet, har det en Rigdom af brusende Bække, som aldrig udtørres. Solskin og Regn udøve næsten i samme Grad deres befrugtende Indflydelse, og beklæde Bjerg og Dal med udstrakte Skove, tæt Krat og frodigt Græs. De hyppige Skylregne, hvis Vand paa enkelte Steder endogsaa samler sig til Sumpe, bevirke, at Lavaen hurtigt opløses, saa at en rig Vegetation kan trives, og denne befordrer ligeledes Stenenes Opløsning, hvorved der dannes en frugtbar Jordbund. Naar man befinder sig i den smukke Hilobugt, som Byron først for henved 40 Aar siden besøgte, og paa hvis palmebevoxede Kyst der nu staaer en nydelig Missionskirke, saa seer man Bjergene bevoxede lige til deres Toppe og en uendelig Mængde klare Skovbække, som risle ned fra deres Side. Hvor man seer hen, øiner man alle mulige Slags Grønt, og Blikket standser først ved det tunge Belte af Skyer, som hænger ned over Bjergtoppene. Men naar Solens Straaler kaste et klart Lys gjennem Taagesløret ned i Dalen, glimrer det i de brusende Bjergbække som Myriader af Ædelstene, og over det Hele staaer i Baggrunden den herlige Regnbue. Den synes at være saa nær, at man kunde tage paa den med Hænderne; det seer ud, som om man kunde gaae ind under den prægtige Portal, — men i et Nu forsvinder det skjønne Luftbillede, og kun de graa fugtige Taagedunster blive tilbage og svæve i evig Foranderlighed op og ned ad Bjerghøidernes Skove. Men pludselig samle de sig til een eneste Sky, den staaer næsten ubevægelig over Dalen, stor og alvorlig som en Kriger, der oppebier et Angreb. Men oppe fra et andet Bjerg, gjennem Skove og dybe Klippekløfter,

stiger en tæt Skymasse ned, ligesom en fremrykkende Fjende, Vanddunsterne støde sammen, Regnen skyller ned, Floden svulmer og bedækket med afrevne Blade skynder den sig til Havet. Paa samme Tid som Skyerne vælte sig ind i Dalen, hvælver sig den blaae Himmel foroven, og paa dens Baggrund staaer det høie Bjerg Mauna Kea, lysegrønt med Sneepletter, hvilke den tropiske Sol i kort Tid ombytter med Klippestenenes mørke Farve. Denne skjønne Kamp mellem Elementerne foregaaer hver Dag.

Floden Wailuki udspringer paa den sydlige Skraaning af Mauna Kea, strømmer mellem dette Bjerg og Mauna Loa og flyder ud i Hilobugten. Den er mærkværdig ikke blot som Øens største Flod, men ogsaa formedelst det prægtige Vandfald, som den danner omtrent en Sømiil fra sin Munding. Fra en fremspringende Fjeldkant styrter dens Vand, i to Arme henved 120 Fod dybt ned i et ganske rundt Bækken. Bjergvæggenes Baggrund, som er mørk og udhulet, hæver endnu skarpere de hvide skummende Vandmasser, i hvis opstigende Skyer Solens Straaler frembringe utallige Regnbuer, der spille i de klareste Farver. Hvad der gjør denne smukke Naturscene end mere paafaldende er den Omstændighed, at Klippemuren bestaaer af Basaltsøiler, hvis sorte Masse paa mange Steder er bedækket med et rigt Tæppe af Slyngplanter, Bregner og Mos.

De Indfødte, der næsten leve lige saa meget i Vandet som paa Landet, finde stor Fornøielse i at styrte fraoven ned med Vandfaldet. Pigerne fra Hilo lade sig jublende rive afsted af Floden, lægge Hænderne gratiøst sammen over Hovedet, idet de øverst oppe flygtigt vise sig paa Overfladen af den kogende Strøm, og dukke i næste Øieblik op som Havfruer af Bækkenets Hvirvel. Men de dristige Pigebørn finde dog stundom Døden ved dette Vovestykke; thi en Strømning, som de ikke kunne vogte sig for, skal undertiden have revet dem med sig, saa at man aldrig saae dem mere. Tre engelske Matroser fra det Krigsskib, paa hvilket Walpole

Four Years in the Pacific) besøgte Sandwichøerne, forsøgte ogsaa Reisen nedad paa Vandfaldet; Bovestykket lykkedes dem, men ingen af dem havde dog Lyst til at gjøre det om igjen.

Norden for Hilo er det meget besværligt at reise paa Nordostkysten, da der er saa mange dybe Kløfter, hvis brusende Skovbække i den vaade Aarstid svulme til betydelig Høide. En Klippemuur, flere hundrede Fod høi, modstaaer Brændingen, saa at den Reisende ikke kan gjøre Andet end at bestige den ene Bjergaas efter den anden og vade gjennem de talrige Bække.

De underjordiske vulkanske Kræfter, som for utænkelige Tider siden løftede den hawaiiske Øgruppe op af Havets Dybder og som udkastede af talrige Ildsvælg de Slagger og Lavastrømme, hvoraf i Aarhundreders Løb de høie Bjerge bleve dannede, ytre sig nu kun virksomme paa den største Ø, nemlig i det store Bjerg Mauna Hualalai og det endnu større Mauna Loa.

Naar man nærmer et ildsprudende Bjerg, saa tænker man sig sædvanligviis Billedet af en Kegle, fra hvis øverste, tilspidsede Top, der stiger høie Damp- og Røgsøiler; Mauna Loa svarer dog slet ikke til denne Forestilling, da den paa et bredt Grundlag af 73 geographiske Mile indtager hele den sydlige Deel af Øen fra Vest, stiger meget jævnt og regelmæssigt og danner øverst en flad Kuppel. Den Søfarende, som langt fra seer den dukke op af Havet, kan derfor neppe troe paa de frygtelige Kræfter, der slumre under en tilsyneladende saa rolig Overflade, eller at han i dette Høiland, som saa blidt hæver sig i Horizonten, har eet af de mærkværdigste og største Bjerge paa hele Jorden for sig. Selv naar man vandrer paa de flade Sider af Mauna Loa, skuffes man let angaaende Toppenes Frastand og er fristet til at ansee dette Kjæmpebjerg for en sædvanlig Bakke. Man maa næsten altid først gjøre en Beregning og tænke

sig om for rigtig at fatte Bjergets mægtige Høide og berigtige Synets overilede Dom.

Skraaningerne paa Mauna Loa ere besaaede med talrige Slaggekegler og Kratere, især paa Syd- og Sydøstsiden. Blandt Kraterne er Kilauea især mærkværdigt, det er dybt udhulet og ligger omtrent 12 Mile fra Hilo. Ingen Reisende, hvis Skjæbne fører ham til Hawaii, forsømmer at besøge dette Krater, og Ingen forlader det uden at prise sig lykkelig over at have seet eet af Naturens mærkværdigste og meest ophøiede Skuespil.

Veien slynger sig i Begyndelsen gjennem en dyb Dal, hvis Frugtbarhed vilde være uendelig, hvis Mennesket her havde lært at benytte Landets Rigdomme og at aflokke den yppige Jordbund en gylden Høst. Naar man undtager nogle Banan- og Taroagre, seer man kun nogle Strækninger med Sukkerrør- og Caffeplantager; thi her sørger man ene og alene for Øieblikkets Trang, hele det øvrige Land bliver uberørt, og paa denne Maade opstaae store, uigjennemtrængelige Krat, som strække sig langs med den første Deel af Veien, og senere hen blive afløste af forkrøbne, træagtige Bregner. Naar man har gaaet henved halvanden Miil paa en sumpet Jordbund, kommer man ind i en halvanden Miil lang Skov, gjennem hvilken der er hugget en snorlige Vei, der paatvers er belagt med Bregnestammer og paa Siderne kantet med Lavastene. Allerede i Skovens Udkant hilses man af høie Arekapalmer og Cukuitræets (Aleurites triloba) skyggefulde og næsten hvide Løvkrone, af hvis Nødder der presses en udtørrende Olie, der allerede er meget søgt. Paa begge Sider af denne med Tømmer brolagte Vei staaer der formelige Vede af Malvaceer og om de tykke Træstammer slynger sig en utrolig Mængde af de skjønneste Freycinetier med deres store Duske af brandgule Blomster. Ved Enden af Skoven aabner sig en overraskende Udsigt: tilvenstre langt borte det stille Hav; tilhøire mellem

flere Bakker hist og her smaa Guavaskove; ligefor en uendelig Lavaflade med smaa forkrøbne Bregnebuske. Hist og her kigger en Lyngplante frem mellem Stenene med sine blegrøde Blomster, og bliver fra nu af Bregnernes trofaste Ledsager.

Ved Udgangen af Skoven holder Træbrolægningen op, og man gaaer nu paa en smal Sti, som paa den mørke Lavabund slynger sig gjennem Græsset og de frodige Bregner som en sort Stribe. Man maa passe paa at følge Stien, thi der er tidt skjult dybe Huller under det bløde Græs. Høisletten er i Begyndelsen en rolig Flade; men lidt efter lidt bliver den ligesom til et oprørt Hav med Bølgedale og Bjerge, paa hvis steile, glatte Stene man let kan glide og snart falde i et med Vand opfyldt Hul og snart i en af de mange Revner og Sprækker, som stundom ligge skjulte under Planterne.

Omtrent paa Halvveien (20 engelske Mile fra Hilo, 17 fra Kilauea) ligger der nogle usle Hytter, hvor de trætte, sædvanligviis gjennembløbte Reisende finde et meget velkomment Natteqvarteer, men som forresten savne alle Beqvemmeligheder.

Herfra gaaer Veien hen over Høisletten, paa hvilken Krateret Kilauea ligger 3970 Fod over Havfladen. Vegetationen er stedse den samme og Jordbunden overalt besaaet med Lavablokke. Næsten uden at mærke det er man fra Hilo kommet til denne Høide, og da Mauna Loa stiger ligesaa langsomt til sin høieste Top, saa er Kilauea at betragte som et aabent Saar paa Bjergets Side, hvorfra den i det Indre rasende Ild bryder frem. Jordens Skraaning her er saa umærkelig, at den næsten ligner en Slette, og man nærmer sig derfor ligesaa umærkelig til det uhyre Svælg. De første Tegn paa, at man ikke er langt fra Maalet, ere smaa Dampskyer, som langs med Veien stige op fra nogle Revner i Jorden; og næppe har man be-

mærket dem, før man pludselig staaer ved Randen af Afgrunden.

Et kjæmpemæssigt Amphitheater, 7½ geographiske Mile i Omkreds, aabner sig paa eengang for det undrende Blik. Rundt om sænke sig de steile Klippevægge 650 Fod dybt ned i Afgrunden ligetil en smal Kant af størknet Lava, den saakaldte „sorte Rand“ (black ledge), der ligesom et uhyre Galleri slynger sig om hele det indre Rum. Nedenfor dette Galleri, som paa en Maade deler det store Svælg i to Etager, synke de steile Klippevægge igjen 340 Fod ned til Kraterets Bund, en bred, nøgen Steenflade, som er over to engelske Mile lang. Her seer Alt eensformigt, sort og øde ud, med Undtagelse af nogle blodrøde Pletter, som idelig ere i sagte Bevægelse.

Da Geologen Dana i December 1840 besøgte Kilauea, saae han fraoven den største af disse Pletter eller Pøle, der var 1600 Fod lang og 1000 Fod bred, og altsaa idetmindste bedækkede et Rum, 20 Gange større end Domkirken i Cølln; det boblede op og ned, som om det havde været Vand. Men det var smeltet Klippesteen, der sydede i denne uforlignelige Kjedel. Derhos gik Alt saa stille af, saa at man ikke hørte en Hvisken, og først naar man steg dybere ned paa den sorte Rand hørte man det boble og gurgle. Graae Taageskyer hængte høit over den kogende Helvedpøl. Saaledes var dets Udseende om Dagen, — storartet, melancholsk og skummelt, — men om Natten udfoldede det en Pragt, som overgik alle Begreber. Fra den øverste Rand af Krateret saae man nu hele den kjæmpemæssige Kjedel i glødende Glands, og derimellem Puncter, blændende lyse, at dannes ved den opsprøitende Lava, straale som funklende Stjerner og forsvinde. Den brede Baldachin af Skyer og det dybe Klippeamphitheater vare stærkt oplyste, medens de høiere Ringmure vare farvede mørkerøde som Blod, uden dog at hæve de dybere Skygger og mørke Steder i de talrige Hulninger og Revner. En kulsort Himmel hvælvede sig over det Hele.

Har man seet Alt dette, kan man virkelig ikke undre sig over, at Indbyggeren paa Hawaii, trods alle Missionairernes Bestræbelser, den Dag idag endnu anseer Mauna Loas underjordiske Guddomme for Øens mægtigste Behersker. For ham er den frygtelige Pelé, det „store Bjergs" Dronning, endnu bestandig til, saalænge Vulkanen vælter sine Ildbølger; og den Ting, at Christendommen endnu ikke har mægtet at fordrive hende, staaer for dem som det stærkeste Beviis paa hendes Magt.

Troen paa Pelé vil ikke forsvinde, før Kilaueas brændende Sø slukkes, og dets Krater bedækkes med tæt Skov.

Ildgudinden er i sin roligste Sindsstemning rædsom og ophøiet; men i Udbrud af Vrede, naar hendes strømmende Lava udbreder sig over det hele Krater, maa hun være over al Beskrivelse frygtelig. Svælgets længste Diameter udgjør 15,000 Fod, paa den anden Led i Gjennemsnit 7,500. Det indbefatter derfor et Fladerum af næsten 4 engelske Qvadratmile, hvorpaa mangen By med 150,000 Indbyggere kunde ligge. Men da der ikke er noget, hvorpaa man kan maale Forholdene, finder der en forunderlig Øienforblindelse Sted; thi man troer det næppe muligt, at man staaer 100 Fod over Bunden, og at Siden lige overfor er over en Miil borte. Ved det første Øiekast vilde intet Menneske troe, at 400 Bygninger som St. Peter kunne staae mellem disse Klippemure, eller at denne store Domkirkes høie Kuppel kun med den yderste Spids vilde rage 120 Fod op over den sorte Rand.

To Veie føre ned i Krateret; den korteste næsten lodret ned ad Klippevæggen, den anden i mangfoldige Snoninger mellem dybe Revner og Mure, som meer eller mindre ere bevoxede med Bregner. Paa denne Maade kommer man ned paa den „sorte Rand", som Lavastrømmen stundom berører, naar den flyder over. Disse nyere Lag af Lava knage ved hvert Skridt under Foden, da de udgjøre et Lag af 2 til 4 Tommers Tykkelse, som kun ligger løst

paa den haardere Steenmasse underneden; dette Lag er sprødt og glindsende som mørkegrønt Glas, og kan slaaes af i store Stykker. Foruden de i Almindelighed bundløse Hulninger, som Vandringsmanden uformodet kan falde i, afbrydes ofte hans Vei pludselig ved Revner, som ere flere hundrede Fod dybe, og af hvilke der opstiger Strømme af hede qvælende Dampe. Nærved det lavere Kraters Rand blive Revnerne flere og større, og paa nogle Steder hænger der Stykker af den „sorte Rand", som ere nærved at styrte ned.

En vedvarende rullende Larm af faldende Steenmasser afbryder ikke sjeldent den dybe Stilhed i Svælget. Paa en Strækning af henved 500 Alen var den indre Kant af Randen sunket, saa at Dana kunde benytte den skraanede Flade til at komme ned paa Kraterets Bund. En bred Revne adskilte dette Lavastykke fra Randen, og der var andre dybe Revner paa dets Overflade; men dog var det muligt at stige ned, og paa denne Maade naaede man da tilsidst til den Region, hvor det kogte og sydede. Skjøndt Alt her i denne Dybde var roligt, saa havde man dog en uhyggelig Følelse af at træde paa disse Lavastrømme, der vel vare størknede, men dog endnu hede, og man hørte ikke uden Gysen det dumpe Echo fra de underjordiske Hulninger, som man vandrede hen over. Selv den dybe Stilhed forhøiede Indtrykket af de skumle Magter, der vel for Øieblikket holdt sig rolige, men snart med saameget mere ødelæggende Kraft kunde bryde frem af Afgrunden.

Tætte hvide Dampe stege paa mange Steder op ad den sorte Lavaslette, og Ildpølene kogte uafladeligt. Stundom sydede de heftigere, den flydende Masse steg over Kjedelens Rand; glødende Lavalag flød langt henover den sorte Lavabund, ligesom Havbølgen ved stigende Flod strømmer over den flade Strandbred; men snart lagde Opbrusningen sig og Kjedlen kogte som før med sin sædvanlige dumpe Mumlen.

I hele Omegnen om Kilauea forekommer der en mærkværdig mineralogisk Formation, et Slags haarlignende Glas, som fremkommer af den flydende Lava, naar den sprøiter. Luftstrømningerne, der puste henover den brændende Sø, føre smaa Lavadraaber bort fra Overfladen, og disse trækkes ud i en glasagtig Traad, som føres videre af Vinden, til den tungere Ende falder paa Jorden. Dette Product, som de Indfødte kalde „Pelés Haar", findes i Revnerne ligesom lette Duske af fiint Blaar, eller hænger fast paa Slettens Krat og Buske. Under Vinden for Krateret forekommer dette Glas saa hyppigt, at Jordbunden derved paa enkelte Steder seer ud, som om den var bedækket med Spindevæv.

Ved Morgengry skal Skuespillet ved Kilauea være ubeskrivelig herligt, naar de to store Bjerge Mauna Loa og Mauna Kea ved stille, smukt Veir hæve sig i den gjennemsigtige Æther. Det Første skraaner jævnt opab og kun paa et eneste Punkt afbryder en conisk Udbygning den jævnt opstigende Linie; Mauna Kea derimod stiger kjækkere iveiret med sine tyv takkede Toppe, der paa store Strækninger ere bedækkede med Snee og oplyses stærkt af den opgaaende Sol. Paa samme Tid er der bælmørk Nat nede i Krateret, Flammen luer endnu op fra den brændende Sø og kaster sit Lys høit op paa de sorte Lavavægge.

Det er forholdsviis let nok at komme til Kilauea, hvorfor ogsaa mangfoldige Fremmede foretage dette Besøg; derimod er det øverste Krater paa Mauna Loa, Moku-A-Weo-Weo, kun blevet besøgt af faa Naturforskere, da det er forbundet med store Besværligheder at bestige Bjerget, Særdeleshed naar man som Wilkes, den berømte amerikanske Reisende, ikke nøies med et flygtigt Besøg, men ønsker at dvæle længere Tid paa disse øde Høider, for at iværksætte physiske Jagttagelser.

Denne flinke Søfarer, der undersøgte Sydpolen og seilede rundtom Jorden, begav sig den 14de December 1840 paa Veien fra Kilo med et Følge, som mere lignede en

østerlandsk Caravane end et sædvanligt Reiseselskab. Thi foruden nogle Officerer og Matroser fra „Vincennes“, hans Flagskib, havde han ikke mindre end 250 indfødte Lastdragere, et Antal, som ikke var for stort, naar man betænker, at man maatte føre Alt, hvad man skulde bruge under et Ophold af flere Uger i denne Ørk, med sig op paa det „store Bjergs“ Ryg, der var 18,000 Fod høit og laae 60 engelske Mile fra Kysten.

Allerede paa tredie Dag viste der sig Opsætsighed mellem Lastdragerne, og da man tydeligt nok ikke kunde stole paa deres Udholdenhed, sendte Wilkes strax et Bud til Skibet med den Befaling, uopholdelig at sende ham 50 Matroser med Levnetsmidler, en Forsigtighed, der, som Tiden viste, slet ikke var overflødig.

Imidlertid fortsatte han med sit træge Følge sin Reise videre henover et Leie af Lava, der overalt var besaaet med løse Steenblokke, ligesom Slagger fra en Smelteovn. En Veiviser, som foregav, at han havde ledsaget Douglas og Løwenstern, de Første, som bestege Bjerget (1835), røbede en saa fuldstændig Mangel paa Kjendskab til Veien, at Wilkes selv med Compasset i Haanden stillede sig i Spidsen af Caravanen for at føre den gjennem Steenlabyrinthen.

Koldt og taaget var der deroppe, og jo høiere man kom op, jo mere toge Kræfterne af og gjorde Gangen opad tungere og langsommere; da man endelig den 24de December endnu kun havde et Par Timer tilbage for at naae Maalet, og Thermometret stod paa 3° R. under Nulpunctet, saa blæste Vinden saa skjærende koldt paa de sletklædte Lastdragere, hvis Tænder klapprede i Munden, at de kastede Kister og Telte, Instrumenter og Sække fra sig, og løb alt hvad de kunde ned ad Bjerget, som om Pelé selv forfulgte dem med sine Ildstrømme.

Nu stode Amerikanerne alene paa den øde Bjergaas uden andet Læ mod et optrækkende Sneeveir end et lille Telt. De Fleste lede meget af Bjergsygdom, som bestaaer

i Hovedpine og Feber, og vare aldeles ikke istand til at give en Haandsrækning, saa at Wilkes selv, skjøndt han led af en stærk, smertelig Banken i Tindingerne og en beængstende Stakaandethed, i Forening med et Par Andre, der endnu vare istand til at arbeide, af de mange derliggende Lavastumper byggede en rund Muur, over hvilken et Seil blev udbredt, medens man ved Hjælp af nogle uldne Tæpper, som man hængte op paa den indre Væg, haabede at holde den kolde Vind ude. Disse Anstalter optoge hele Tiden til Aftenen. Der blev nu gjort Ild paa for at koge et tarveligt Maaltid og lave Thee til de Syge. Nu først bemærkede Wilkes, at der savnedes tre af hans Folk, som igjen vare stegne nedad i det Haab at finde hans Telt, hvilket, som de troede, var blevet liggende omtrent en engelsk Miil længere nede. Han blev meget bekymret for dem, da det var blevet bælmørkt, og der var mange farlige Revner i Veien. Han havde næppe Brænde nok til at koge noget Vand, og kun nogle Lysestumper, saa at det vilde falde vanskeligt at gjøre Signaler. Men Nøden er Moder til Opfindelser; han tømte en stor Calebasse, hvori hans Linned var pakket, og som nu skulde tjene som Lygte. Da Lyset flere Gange var gaaet ud og hvergang med stor Møie tændt igjen, lykkedes det tilsidst at afbrænde en Varild, og skjøndt denne kun var svag, gjorde den dog forønsket Virkning. Da de Vildfarende først saae Lyset, vare de allerede komne bort fra Veien og vilde uden dette næppe have gjenfundet deres Kammerater. Efter at have været borte i 3 Timer kom de krybende tilbage paa Hænder og Fødder, og skjøndt Wilkes var meget vred over, at de uden Tilladelse havde forladt ham, saa var han dog altfor glad over at see dem igjen, til at gjøre dem mange Bebreidelser, især da de for hans Skyld havde udsat sig for store Besværligheder og Farer.

Der begyndte et stærkt Sneefog, og da de havde spiist deres Aftensmad, krøb de Alle ind under Teltseilet, medens der udenfor paa en Høide af 13,190 Fod og ved 8° R. under Nul-

punctet hylede en frygtelig Stormvind. Snart laae Alle i dyb Søvn, undtagen Wilkes, hvem Bekymringen over hans vanskelige Stilling holdt vaagen. Henimod Kl. 4 om Morgenen sank Teltseilet under Vægten af den faldne Snee og faldt tillige med nogle Stene ned paa de Sovende. Det var et meget ubehageligt Arbeide at skuffe Sneen bort og spænde Seilet igjen; men dog gik dette lettere for sig end at faae Varme i de stivnede Lemmer. Ved Daggry lagde Stormens Heftighed sig lidt, og Wilkes sendte nu nogle Folk ned for blandt de Gjenstande, som de undvegne Lastdragere havde kastet fra sig, at søge nogen Vederkvægelse til Frokosten. Man fandt snart noget Brænde og en Calebasse med Levnetsmidler, saa at de imod Forventning kunde lave et godt Maaltid. Det var meget glædeligt at see, hvor hurtigt de Syge kom til Kræfter, som ogsaa det friske Mod, der besjælede dem til igjen at anstrænge sig. Omtrent Kl. 11 begav man sig altsaa paa Veien, og efter to Timers besværlige Vandren opad stod man endelig ved Randen af Toppens Krater. Det vedblev endnu at snee, og Sneen laae en halv Alen høi paa Jorden, medens en raa Sydvestvind uhyggeligt susede om dem. Man havde haabet at kunne opslaae Leir paa Bunden af Krateret; men efterat man havde tilbagelagt en lang Vei langs med Randen, fandt man, at det var umuligt at stige ned. Endelig blev Teltet opslaaet omtrent 60 Fod fra Kraterets Rand paa det jævneste Sted, som man kunde finde, og befæstet med store Lavablokke. Da disse Arbeider vare færdige, sendte Wilkes fine Matroser ned til en dybere liggende Station, og blev alene deroppe med to Tjenere. Da Stormen henimod Aften tog af, haabede han at faae en rolig Nat; men snart tog Orkanen igjen til i Heftighed. Ilden blev slukket og Lyset blæst ud, Teltet vaklede og slog frem og tilbage, som om det skulde sønderrives og feies bort af den hylende Storm, der foer frygteligt mod Kraterets Sider. Dog heldigviis udholdt Teltet Stormens rasende Angreb, og

(Four Years in the Pacific) besøgte Sandwichøerne, forsøgte ogsaa Reisen nedad paa Vandfaldet; Vovestykket lykkedes dem, men ingen af dem havde dog Lyst til at gjøre det om igjen.

Norden for Hilo er det meget besværligt at reise paa Nordvestkysten, da der er saa mange dybe Kløfter, hvis brusende Skovbække i den vaade Aarstid svulme til betydelig Høide. En Klippemuur, flere hundrede Fod høi, modstaaer Brændingen, saa at den Reisende ikke kan gjøre Andet end at bestige den ene Bjergaas efter den anden og vade gjennem de talrige Bække.

De underjordiske vulkanske Kræfter, som for utænkelige Tider siden løftede den hawaiiske Øgruppe op af Havets Dybder og som udkastede af talrige Ildsvælg de Slagger og Lavastrømme, hvoraf i Aarhundreders Løb de høie Bjerge bleve dannede, yttre sig nu kun virksomme paa den største Ø, nemlig i det store Bjerg Mauna Hualalai og det endnu større Mauna Loa.

Naar man nævner et ildsprudende Bjerg, saa tænker man sig sædvanligviis Billedet af en Kegle, fra hvis øverste, tilspidsede Top, der stiger høie Damp- og Røgsøiler; Manua Loa svarer dog slet ikke til denne Forestilling, da den paa et bredt Grundlag af 73 geographiske Mile indtager hele den sydlige Deel af Øen fra Vest, stiger meget jævnt og regelmæssigt og danner øverst en flad Kuppel. Den Søfarende, som langt fra seer den dukke op af Havet, kan derfor næppe troe paa de frygtelige Kræfter, der slumre under en tilsyneladende saa rolig Overflade, eller at han i dette Høiland, som saa blidt hæver sig i Horizonten, har eet af de mærkværdigste og største Bjerge paa hele Jorden for sig. Selv naar man vandrer paa de flade Sider af Mauna Loa, skuffes man let angaaende Toppenes Frastand og er fristet til at ansee dette Kjæmpebjerg for en sædvanlig Bakke. Man maa næsten altid først gjøre en Beregning og tænke

sig om for rigtig at fatte Bjergets mægtige Høide og berigtige Synets overilede Dom.

Skraaningerne paa Mauna Loa ere besaaede med talrige Slaggekegler og Kratere, især paa Syd- og Sydøstsiden. Blandt Kraterne er Kilauea især mærkværdigt, det er dybt udhulet og ligger omtrent 12 Mile fra Hilo. Ingen Reisende, hvis Skjæbne fører ham til Hawaii, forsømmer at besøge dette Krater, og Ingen forlader det uden at prise sig lykkelig over at have seet eet af Naturens mærkværdigste og meest ophøiede Skuespil.

Veien slynger sig i Begyndelsen gjennem en dyb Dal, hvis Frugtbarhed vilde være uendelig, hvis Mennesket her havde lært at benytte Landets Rigdomme og at aflokke den yppige Jordbund en gylden Høst. Naar man undtager nogle Banan- og Taroagre, seer man kun nogle Strækninger med Sukkerrør- og Caffeplantager; thi her sørger man ene og alene for Øieblikkets Trang, hele det øvrige Land bliver uberørt, og paa denne Maade opstaae store, uigjennemtrængelige Krat, som strække sig langs med den første Deel af Veien, og senere hen blive afløste af forkrøbne, træagtige Bregner. Naar man har gaaet henved halvanden Miil paa en sumpet Jordbund, kommer man ind i en halvanden Miil lang Skov, gjennem hvilken der er hugget en snorlige Vei, der paatvers er belagt med Bregnestammer og paa Siderne kantet med Lavastene. Allerede i Skovens Udkant hilses man af høie Arekapalmer og Cukuitræets (Aleurites triloba) skyggefulde og næsten hvide Løvkrone, af hvis Nødder der presses en udtørrende Olie, der allerede er meget søgt. Paa begge Sider af denne med Tømmer brolagte Vei staaer der formelige Bede af Malvaceer og om de tykke Træstammer slynger sig en utrolig Mængde af de skjønneste Freycinetier med deres store Dusker af brandgule Blomster. Ved Enden af Skoven aabner sig en overraskende Udsigt: tilvenstre langt borte det stille Hav; tilhøire mellem

flere Bakker hist og her smaa Guavaskove; ligefor en uendelig Lavaflade med smaa forkrøbne Bregnebuske. Hist og her kigger en Lyngplante frem mellem Stenene med fine blegrøde Blomster, og bliver fra nu af Bregnernes trofaste Ledsager.

Ved Udgangen af Skoven holder Træbrolægningen op, og man gaaer nu paa en smal Sti, som paa den mørke Lavabund slynger sig gjennem Græsset og de frodige Bregner som en sort Stribe. Man maa passe paa at følge Stien, thi der er tidt skjult dybe Huller under det bløde Græs. Høisletten er i Begyndelsen en rolig Flade; men lidt efter lidt bliver den ligesom til et oprørt Hav med Bølgedale og Bjerge, paa hvis steile, glatte Stene man let kan glide og snart falde i et med Vand opfyldt Hul og snart i en af de mange Revner og Sprækker, som stundom ligge skjulte under Planterne.

Omtrent paa Halvveien (20 engelske Mile fra Hilo, 17 fra Kilauea) ligger der nogle usle Hytter, hvor de trætte, sædvanligviis gjennembløbte Reisende finde et meget velkomment Natteqvarteer, men som forresten savne alle Beqvemmeligheder.

Herfra gaaer Veien hen over Høisletten, paa hvilken Krateret Kilauea ligger 3970 Fod over Havfladen. Vegetationen er stedse den samme og Jordbunden overalt besaaet med Lavablokke. Næsten uden at mærke det er man fra Hilo kommet til denne Høide, og da Mauna Loa stiger ligesaa langsomt til sin høieste Top, saa er Kilauea at betragte som et aabent Saar paa Bjergets Side, hvorfra den i det Indre rasende Ild bryder frem. Jordens Skraaning her er saa umærkelig, at den næsten ligner en Slette, og man nærmer sig derfor ligesaa umærkelig til det uhyre Svælg. De første Tegn paa, at man ikke er langt fra Maalet, ere smaa Dampskyer, som langs med Veien stige op fra nogle Revner i Jorden; og næppe har man be-

mærket dem, før man pludselig staaer ved Randen af Afgrunden.

Et kjæmpemæssigt Amphitheater, 7½ geographiske Mile i Omkreds, aabner sig paa eengang for det undrende Blik. Rundt om sænke sig de steile Klippevægge 650 Fod dybt ned i Afgrunden ligetil en smal Kant af størknet Lava, den saakaldte „sorte Rand" (black ledge), der ligesom et uhyre Galleri slynger sig om hele det indre Rum. Nedenfor dette Galleri, som paa en Maade deler det store Svælg i to Etager, synke de steile Klippevægge igjen 340 Fod ned til Kraterets Bund, en bred, nøgen Steenflade, som er over to engelske Mile lang. Her seer Alt eensformigt, sort og øde ud, med Undtagelse af nogle blodrøde Pletter, som idelig ere i sagte Bevægelse.

Da Geologen Dana i December 1840 besøgte Kilauea, saae han fraoven den største af disse Pletter eller Pøle, der var 1600 Fod lang og 1000 Fod bred, og altsaa idetmindste bedækkede et Rum, 20 Gange større end Domkirken i Cølln; det boblede op og ned, som om det havde været Vand. Men det var smeltet Klippesteen, der sydede i denne uforlignelige Kjedel. Derhos gik Alt saa stille af, saa at man ikke hørte en Hvisken, og først naar man steg dybere ned paa den sorte Rand hørte man det boble og gurgle. Graae Taageskyer hængte høit over den kogende Helvedpøl. Saaledes var dets Udseende om Dagen, — storartet, melancholsk og skummelt, — men om Natten udfoldede det en Pragt, som overgik alle Begreber. Fra den øverste Rand af Krateret saae man nu hele den kjæmpemæssige Kjedel i glødende Glands, og derimellem Puncter, blændende lyse, at dannes ved den opsprøitende Lava, straale som funklende Stjerner og forsvinde. Den brede Baldachin af Skyer og det dybe Klippeamphitheater vare stærkt oplyste, medens de høiere Ringmure vare farvede mørkerøde som Blod, uden dog at hæve de dybere Skygger og mørke Steder i de talrige Hulninger og Revner. En kulsort Himmel hvælvede sig over det Hele.

Har man seet Alt dette, kan man virkelig ikke undre sig over, at Indbyggeren paa Hawaii, trods alle Missionairernes Bestræbelser, den Dag idag endnu anseer Mauna Loas underjordiske Guddomme for Øens mægtigste Beherskere. For ham er den frygtelige Pelé, det „store Bjergs" Dronning, endnu bestandig til, saalænge Vulkanen vælter sine Ildbølger; og den Ting, at Christendommen endnu ikke har mægtet at fordrive hende, staaer for dem som det stærkeste Beviis paa hendes Magt.

Troen paa Pelé vil ikke forsvinde, før Kilaueas brændende Sø slukkes, og dets Krater bedækkes med tæt Skov.

Ildgudinden er i sin roligste Sindsstemning rædsom og ophøiet; men i Udbrud af Vrede, naar hendes strømmende Lava udbreder sig over det hele Krater, maa hun være over al Beskrivelse frygtelig. Svælgets længste Diameter udgjør 15,000 Fod, paa den anden Led i Gjennemsnit 7,500. Det indbefatter derfor et Fladerum af næsten 4 engelske Qvadratmile, hvorpaa mangen By med 150,000 Indbyggere kunde ligge. Men da der ikke er noget, hvorpaa man kan maale Forholdene, finder der en forunderlig Dienforblindelse Sted; thi man troer det næppe muligt, at man staaer 100 Fod over Bunden, og at Siden lige overfor er over en Miil borte. Ved det første Diekast vilde intet Menneske troe, at 400 Bygninger som St. Peter kunne staae mellem disse Klippemure, eller at denne store Domkirkes høie Kuppel kun med den yderste Spids vilde rage 120 Fod op over den sorte Rand.

To Veie føre ned i Krateret; den korteste næsten lodret ned ad Klippevæggen, den anden i mangfoldige Snoninger mellem dybe Render og Mure, som meer eller mindre ere bedækkede med Bregner. Paa denne Maade kommer man ned paa den „sorte Rand", som Lavastrømmen stundom berører, naar den flyder over. Disse nyere Lag af Lava knage ved hvert Skridt under Foden, da de udgjøre et Lag af 2 til 4 Tommers Tykkelse, som kun ligger løst

paa den haardere Steenmasse underneden; dette Lag er sprødt og glindsende som mørkegrønt Glas, og kan skalles af i store Stykker. Foruden de i Almindelighed bundløse Hulninger, som Vandringsmanden uformodet kan falde i, afbrydes ofte hans Vei pludselig ved Revner, som ere flere hundrede Fod dybe, og af hvilke der opstiger Strømme af hede qvælende Dampe. Nærved det lavere Kraters Rand blive Revnerne flere og større, og paa nogle Steder hænger der Stykker af den „sorte Rand", som ere nærved at styrte ned.

En vedvarende rullende Larm af faldende Steenmasser afbryder ikke sjeldent den dybe Stilhed i Svælget. Paa en Strækning af henved 500 Alen var den indre Kant af Randen sunket, saa at Dana kunde benytte den skraanede Flade til at komme ned paa Kraterets Bund. En bred Revne adskilte dette Lavastykke fra Randen, og der var andre dybe Revner paa dets Overflade; men dog var det muligt at stige ned, og paa denne Maade naaede man da tilsidst til den Region, hvor det kogte og sydede. Skjøndt Alt her i denne Dybde var roligt, saa havde man dog en uhyggelig Følelse af at træde paa disse Lavastrømme, der vel vare størknede, men dog endnu hede, og man hørte ikke uden Gysen det dumpe Echo fra de underjordiske Hulninger, som man vandrede hen over. Selv den dybe Stilhed forhøiede Indtrykket af de stumle Magter, der vel for Øieblikket holdt sig rolige, men snart med saameget mere ødelæggende Kraft kunde bryde frem af Afgrunden.

Tætte hvide Dampe stege paa mange Steder op ad den sorte Lavaslette, og Ildpølene kogte uafladeligt. Stundom sydede de heftigere, den flydende Masse steg over Kjedelens Rand; gløbende Lavalag flød langt henover den sorte Lavabund, ligesom Havbølgen ved stigende Flod strømmer over den flade Strandbred; men snart lagde Opbrusningen sig og Kjedlen kogte som før med sin sædvanlige dumpe Murmlen.

I hele Omegnen om Kilauea forekommer der en mærkværdig mineralogisk Formation, et Slags haarlignende Glas, som fremkommer af den flydende Lava, naar den sprøiter. Luftstrømningerne, der puste henover den brændende Sø, føre smaa Lavadraaber bort fra Overfladen, og disse trækkes ud i en glasagtig Traad, som føres videre af Vinden, til den tungere Ende falder paa Jorden. Dette Product, som de Indfødte kalde „Pelés Haar", findes i Revnerne ligesom lette Duske af fiint Blaar, eller hænger fast paa Slettens Krat og Buske. Under Vinden for Krateret forekommer dette Glas saa hyppigt, at Jordbunden derved paa enkelte Steder seer ud, som om den var bedækket med Spindelvæv.

Ved Morgengry skal Skuespillet ved Kilauea være ubeskrivelig herligt, naar de to store Bjerge Mauna Loa og Mauna Kea ved stille, smukt Veir hæve sig i den gjennemsigtige Æther. Det Første skraaner jævnt opad og kun paa et eneste Punkt afbryder en conisk Udbygning den jævnt opstigende Linie; Mauna Kea derimod stiger kjækkere iveiret med sine tyv takkede Toppe, der paa store Strækninger ere bedækkede med Snee og oplyses stærkt af den opgaaende Sol. Paa samme Tid er der bælmørk Nat nede i Krateret, Flammen luer endnu op fra den brændende Sø og kaster sit Lys høit op paa de sorte Lavavægge.

Det er forholdsviis let nok at komme til Kilauea, hvorfor ogsaa mangfoldige Fremmede foretage dette Besøg; derimod er det øverste Krater paa Mauna Loa, Moku-A-Weo-Weo, kun blevet besøgt af faa Naturforskere, da det er forbundet med store Besværligheder at bestige Bjerget, i Særdeleshed naar man som Wilkes, den berømte amerikanske Reisende, ikke nøies med et flygtigt Besøg, men ønsker at dvæle længere Tid paa disse øde Høider, for at iværksætte physiske Jagttagelser.

Denne flinke Søfarer, der undersøgte Sydpolen og seilede rundtom Jorden, begav sig den 14de December 1840 paa Veien fra Kilo med et Følge, som mere lignede en

østerlandsk Caravane end et sædvanligt Reiseselskab. Thi foruden nogle Officerer og Matroser fra „Vincennes“, hans Flagskib, havde han ikke mindre end 250 indfødte Lastdragere, et Antal, som ikke var for stort, naar man betænker, at man maatte føre Alt, hvad man skulde bruge under et Ophold af flere Uger i denne Ørk, med sig op paa det „store Bjergs“ Ryg, der var 18,000 Fod høit og laae 60 engelske Mile fra Kysten.

Allerede paa tredie Dag viste der sig Opsætsighed mellem Lastdragerne, og da man tydeligt nok ikke kunde stole paa deres Udholdenhed, sendte Wilkes strax et Bud til Skibet med den Befaling, uopholdelig at sende ham 50 Matroser med Levnetsmidler, en Forsigtighed, der, som Tiden viste, slet ikke var overflødig.

Imidlertid fortsatte han med sit træge Følge sin Reise videre henover et Leie af Lava, der overalt var besaaet med løse Steenblokke, ligesom Slagger fra en Smelteovn. En Veiviser, som foregav, at han havde ledsaget Douglas og Løwenstern, de Første, som bestege Bjerget (1835), røbede en saa fuldstændig Mangel paa Kjendskab til Veien, at Wilkes selv med Compasset i Haanden stillede sig i Spidsen af Caravanen for at føre den gjennem Steenlabyrinthen.

Koldt og taaget var der deroppe, og jo høiere man kom op, jo mere toge Kræfterne af og gjorde Gangen opad tungere og langsommere; da man endelig den 24de December endnu kun havde et Par Timer tilbage for at naae Maalet, og Thermometret stod paa 3° R. under Nulpunctet, saa blæste Vinden saa skjærende koldt paa de sletklædte Lastdragere, hvis Tænder klapprede i Munden, at de kastede Kister og Telte, Instrumenter og Sække fra sig, og løb alt hvad de kunde ned ad Bjerget, som om Pelé selv forfulgte dem med sine Ildstrømme.

Nu stode Amerikanerne alene paa den øde Bjergaas uden andet Læ mod et optrækkende Sneeveir end et lille Telt. De Fleste lede meget af Bjergsygdom, som bestaaer

i Hovedpine og Feber, og vare aldeles ikke istand til at give en Haandsrækning, saa at Wilkes selv, skjøndt han led af en stærk, smertelig Banken i Tindingerne og en beængstende Stakaandethed, i Forening med et Par Andre, der endnu vare istand til at arbeide, af de mange derliggende Lavastumper byggede en rund Muur, over hvilken et Seil blev udbredt, medens man ved Hjælp af nogle uldne Tæpper, som man hængte op paa den indre Væg, haabede at holde den kolde Vind ude. Disse Anstalter optoge hele Tiden til Aftenen. Der blev nu gjort Ild paa for at koge et tarveligt Maaltid og lave Thee til de Syge. Nu først bemærkede Wilkes, at der savnedes tre af hans Folk, som igjen vare stegne nedad i det Haab at finde hans Telt, hvilket, som de troede, var blevet liggende omtrent en engelsk Miil længere nede. Han blev meget bekymret for dem, da det var blevet bælmørkt, og der var mange farlige Revner i Veien. Han havde næppe Brænde nok til at koge noget Vand, og kun nogle Lysestumper, saa at det vilde falde vanskeligt at gjøre Signaler. Men Nøden er Moder til Opfindelser; han tømte en stor Calebasse, hvori hans Linned var pakket, og som nu skulde tjene som Lygte. Da Lyset flere Gange var gaaet ud og hvergang med stor Møie tændt igjen, lykkedes det tilsidst at afbrænde en Varild, og skjøndt denne kun var svag, gjorde den dog forønsket Virkning. Da de Vildfarende først saae Lyset, vare de allerede komne bort fra Veien og vilde uden dette næppe have gjenfundet deres Kammerater. Efter at have været borte i 3 Timer kom de krybende tilbage paa Hænder og Fødder, og skjøndt Wilkes var meget vred over, at de uden Tilladelse havde forladt ham, saa var han dog altfor glad over at see dem igjen, til at gjøre dem mange Bebreidelser, især da de for hans Skyld havde udsat sig for store Besværligheder og Farer.

Der begyndte et stærkt Sneefog, og da de havde spiist deres Aftensmad, krøb de Alle ind under Teltseilet, medens der udenfor paa en Høide af 13,190 Fod og ved 8° R. under Nul-

unctet hylede en frygtelig Stormvind. Snart laae Alle i dyb Søvn, undtagen Wilkes, hvem Bekymringen over hans vanskelige Stilling holdt vaagen. Henimod Kl. 4 om Morgenen sank Teltseilet under Vægten af den faldne Snee og faldt tillige med nogle Stene ned paa de Sovende. Det var et meget ubehageligt Arbeide at skuffe Sneen bort og spænde Seilet igjen; men dog gik dette lettere for sig end at faae Varme i de stivnede Lemmer. Ved Daggry lagde Stormens Heftighed sig lidt, og Wilkes sendte nu nogle Folk ned for blandt de Gjenstande, som de undvegne Lastdragere havde kastet fra sig, at søge nogen Vederkvægelse til Frokosten. Man fandt snart noget Brænde og en Calebasse med Levnetsmidler, saa at de imod Forventning kunde lave et godt Maaltid. Det var meget glædeligt at see, hvor hurtigt de Syge kom til Kræfter, som ogsaa det friske Mod, der besjælede dem til igjen at anstrænge sig. Omtrent Kl. 11 begav man sig altsaa paa Veien, og efter to Timers besværlige Vandren opad stod man endelig ved Randen af Toppens Krater. Det vedblev endnu at snee, og Sneen laae en halv Alen høi paa Jorden, medens en raa Sydvestvind uhyggeligt susede om dem. Man havde haabet at kunne opslaae Leir paa Bunden af Krateret; men efterat man havde tilbagelagt en lang Vei langs med Randen, fandt man, at det var umuligt at stige ned. Endelig blev Teltet opslaaet omtrent 60 Fod fra Kraterets Rand paa det jævneste Sted, som man kunde finde, og befæstet med store Lavablokke. Da disse Arbeider vare færdige, sendte Wilkes fine Matroser ned til en dybere liggende Station, og blev alene deroppe med to Tjenere. Da Stormen henimod Aften tog af, haabede han at faae en rolig Nat; men snart tog Orkanen igjen til i Heftighed. Ilden blev slukket og Lyset blæst ud, Teltet vaklede og slog frem og tilbage, som om det skulde sønderrives og feies bort af den hylende Storm, der foer frygteligt mod Kraterets Sider. Dog heldigviis udholdt Teltet Stormens rasende Angreb, og

det var en sand Forfriskelse næste Morgen at see Solen staae op.

Det var Juledag, den første, som nogensinde en Christen eller Hedning tilbragte paa Toppen af Mauna Loa, men den var stormfuld og kold. Man kunde kun beskytte sig mod det raae Veirlig ved at svøbe sig i uldne Tepper; thi der var næppe Brændsel nok til at koge lidt Chokolade.

Den følgende Nat var frygtelig. I hele Timer hylede Orkanen, og den evige Flagren af Teltseilene i Forening med Vindens uhyggelige Brølen i Krateret Svælg forøgede Mørkets Rædsel og gjorde det umuligt at sove. Thermometret faldt 7° under Nul inde i Teltet, et mærkværdigt høinordisk Phænomen paa en tropisk Ø.

Dog trods alle disse Gjenvordigheder lod Wilkes sig ikke jage bort fra Bjergets Top, men fortsatte med utrættelig Udholdenhed Arbeiderne til at indrette sin Leir, indtil endelig den Hjælp, som han ventede fra Skibet, ankom den 29de December, og herved var da al Møisommelighed og Nød paa eengang afhjulpet.

Den 30te December benyttede Wilkes det smukke Veir til at gaae rundt om Krateret, der omtrent har en elliptisk Form, der er 13,000 Fod lang og 8,000 Fod bred. Den dybere Deel af den uhyre Grube er næsten cirkelrund og dens Diameter er 8,000 Fod. Siderne vare for en stor Deel rundtom steile eller endogsaa lodrette; paa den vestlige Side udgjorde deres Høide 774 Fod, paa den østlige 470. Bunden bestod af fast Lava, gjennemkrydset af talrige Revner og Røghuller, som i stor Mængde udsendte Vand- og Svovldampe. To Kegler, bestaaende af let Aske og i meget regelmæssig Form hævede sig fra Bunden. Der var ikke som ved Kilauea nogen brændende Sø, som kunde minde om den frygtelige Ild, der raser i Bjergets Indre; det var den roligste, eensformigste, sørgeligste, men ogsaa meest storartede Ørken af Steen, som man kan forestille sig.

Kl. 2 kom Wilkes til den vestlige Side af Mauna Loas

kuppel, som her er meget steilere end paa den østlige. Luften var rolig, og der herskede en Dødsstilhed. Udsigten var ubeskrivelig ophøiet. Langt borte afbrøde Bjergene paa Øen Maui den mørkeblaae Horizonts Linie, medens en hvid Taage omslørede Lavlandet og syntes at forbinde det med Øen Hawaii. Den samme Taage indhyllede Høiene paa Kohala og den vestlige Pynt af Hawaii. Noget nærmere ved kneisede Mauna Hualalai, Øens tredie store Bjerg, paa hvis Side Havbrisen drev en tæt Masse af hvide snuggede Skyer opad. Til høire Side kneisede Mauna Loa med sin Sneekappe kjækt op imod Himlen, og mellem disse tre store Bjerge strakte sig Høisletten af sort Lava, som endnu intet Menneske havde betraadt, overtrukket med et mørkt Ligklæde af Skyer. Paa det høieste Punkt af Mauna Loa, kun et Par Fod fra Krateret, opstillede Wilkes sit Opmaalings-apparat for nøiagtigt at bestemme, hvilken Forskjel der fandtes mellem Mauna Keas og Mauna Loas Høide.

Vi have nu betragtet den store Vulkan i dens majestætiske Ro, vi ville nu ogsaa gjøre Bekjendskab med den, naar den er i Udbrud.

I Slutningen af Mai Maaned 1840 forvandledes den hele Overflade af Kilauea til en Sø af Ild, hvis rasende Bølger larmede frygteligt og sloge saa rædsomt mod den ydre Kjedels Sidevæg, at store Klippestykker reve sig løs. Den 30te Mai bemærkede man i Puna, at der opsteg Røg og Ild inde fra en øde Bjergegn. I Begyndelsen troede man, at det var en Skovbrand, men det tog snart saaledes til, at man ikke længer kunde tvivle paa, hvad det var. Den 1ste Juni begyndte Lavastrømmen, som vældede frem fra flere Puncter i en lang Bjergrevne, at flyde ind mod Nordost, og tredie Dag derefter naaede den Havet, hvor den sprang som et Vandfald fra en Høide af 40 til 50 Fod og styrtede med rædsom Larm i Dybet. Man tænke sig en blodrød Ildstrøm, saa bred og dyb som Niagara. I alle Retninger var Luften opfyldt med Aske, Damp og Gas; thi

idet Lavaen berørte Vandet, spredtes den i Millioner fine Dele og ført fra Kysten som Flyvesand over hele Omegnen. Kysten blev udvidet en Fjerdingvei ud i Havet, og der opstod en sandet Strandbred med en ny Pynt. Hele tre Uger vedblev den mægtige Lavaflod at strømme uden at tage betydeligt af. Lige ved Havet var den en halv engelsk Miil bred, inde i Landet snart smallere, snart bredere, da den ligesom en Flod rettede sig efter de Egne, som den gjennemstrømmede. Ifølge Jordbundens Ujævnheder var den naturligviis ogsaa snart dybere, snart lavere, snart 10 og snart over 100 Fod dyb.

Hvis man kunde tænke sig en Flod som Ganges eller Missisippi forvandlet til flydende Ild, der snart hurtigere, snart langsommere brusede frem, snart udbredte sig som en Sø, snart indsnevredes af et Pas eller slyngede sig gjennem store Urskove og Ørkener, saa vilde man maaskee kunne gjøre sig en Forestilling om hiin Lavaflods majestætiske Storhed. Medens Strømmen bevægede sig fremad, var Natten paa hele det østlige Hawaii forvandlet til Dag, Lyset skinnede som en Morgenrøde over Bjergene og kastede endogsaa Glands paa den modsatte Side af Øen; meer end hundrede Mile ude i Havet kunde man tydeligt see Lysningen, og i en Frastand af 40 Miil endogsaa læse trykt Skrift. Intet Menneskeliv og kun ubetydelig Eiendom gik tabt ved dette stærke Udbrud, da det tog Vei gjennem en næsten ubeboet Ørk.

Paa Vindsiden kunde man nærme sig Ildstrømmen i nogle Alens Frastand, men paa den anden Side vilde man i en Frastand af mange Mile have mistet Livet. Undertiden stødte Lavastrømmen paa en underjordisk Gang, som ikke hørte til Hovedkanalen, trængte ind i denne, til den paa sin Vandring under Jorden mødte en eller anden Hindring, hvorpaa den ved Hjælp af sin udvidende Kraft løftede Jordskorpen i Form af en Kuppel 15 til 20 Fod iveiret, gjennembrød Skallen og væltede sig videre. En Mand, som

stod langt borte fra Hovedstrømmen og med spændt Forventning forbydede sig i dette Skuespil, blev pludselig løftet ti Fod iveiret og havde netop Tid til at slippe bort, før Jorden, hvor han havde staaet, aabnede sig og udsendte en Ildstrøm.

De Udbrud af Topkrateret, som fandt Sted i Aarene 1843, 46, 52 og 55, vare især mærkværdige derved, at de gik for sig, uden at noget Jordskjælv var gaaet forud eller ledsagede dem, og uden at der hørtes nogen rædsom Larm eller gløbende Stene bleve slyngede iveiret, — noget, der, som bekjendt, bestandig forekommer ved Vesuvs og Ætnas Udbrud. Her var det, som naar en fuld Kjedel ganske roligt koger over. En Lysning paa Toppen af Bjerget anmeldte hver Gang, at Ildmasserne vilde flyde.

En amerikansk Missionair, som var Dienvidne til Udbrudet i Aaret 1843, beskriver i det amerikanske Missionsselskabs Annaler, hvorlunde Strømmen efter hiin første Lysning daglig tog til i Størrelse og Styrke, og store Søiler af flydende Ild rullede ned ad Bjerget. Senere hen saae man ogsaa paa nogle dybere liggende Punkter Lavastrømmen bryde frem og med rivende Magt flyde hen imod Mauna Kea. Missionairen kunde fra sit Sovekammer tydeligt see det Sted, hvor Udbrudet skeete, saa at han fra sin Seng kunde iagttage Ildens phantastiske, evig skiftende Bevægelser. Flodens hurtige Strømning, de straalende Søiler, den uhyggelige Larm, Alt bidrog til at sætte Sjælen i Bevægelse og holdt ham tidt vaagen hele Nætter. Hele fire Uger vedblev denne storartede Naturfremtoning uforandret.

Ved Udbrudet 1855 væltede Ildstrømmen sig ned imod Hilo, og truede med at oversvømme en lille smuk Landsby med sine Lavabølger.

Den 11te August 1855 havde man først seet det lysende Punct paa den nordvestlige Top af Mauna Loa, og den 15de October var Lavastrømmen, der langsomt, men uopholdeligt trængte gjennem den tykke Urskov, kun 6 Mile

borte fra Hilo. Den fulgte langs med den høire Kyst af Vailuki, og dens Kilder havde endnu ikke tabt noget af deres frygtelige Kraft.

Den 22de October var den befrygtede Ulykke endnu ikke skeet. Det store Krater paa Toppen udspyede rigtignok endnu sine Ildmasser, men Lavastrømmens Løb var blevet betydeligt langsommere, hvilket maaskee kom deraf, at de Bækkener, Kløfter og Svælg, som den maatte udfylde, opholdt den noget, eller at den ved at komme længere bort fra Kilderne blev hindret i sin Fremfærd ved tiltagende Afkjøling.

Den 16de November var Strømmen kommet saa langsom fremad, at Bekymringen for Hilos Skjæbne næsten ganske var ophørt, uagtet Vulkanens Udbrud var uformindsket. Hvor Jordbundens Skraaning var meget ringe, eller hvor Skove og Fordybninger lagde Lavastrømmen hyppige Hindringer iveien, udgjorde dens Fremskriden næppe meer end en engelsk Miil om Ugen. Det var et stolt Syn at see de ældgamle Kjæmpetræer af 6 Fod i Gjennemsnit blusse iveiret, naar den ødelæggende Ildstrøm omsnoede dem. Paa mange Steder havde den flydende Masse gjennembrudt Strømmens størknede Skorpe, saa at Overfladen lignede et af Stormen bevæget Hav. Missionairen Coan prøvede paa at gaae over Lavaen, men maatte snart opgive det; thi der fandtes paa hele Overfladen ikke en Qvadratalen, hvor jo den flydende Materie var strømmet ud af tusinde Revner.

Den 20de November var Strømmen 8 Mile fra Hilo; den 2den Januar 1856 trængte den endnu 3 Mile fremad, den 1ste Februar var den ikke mere end 5 Mile fra Byen, saa at Indbyggerne gjorde Anstalter til at udvandre. Coan, som tidt besøgte Strømmen, saae Lavabække styrte ned i Kløfterne med samme Hurtighed, som Vailukifaldets Vand. Den 20de Marts, da Vulkanen i over 7 Maaneder havde kogt over, var dens Virksomhed endnu ikke svækket.

Det er værd at lægge Mærke til, at der i selvsamme

Aar, 1855, fra 1ste til 29de Mai ogsaa fandt et Udbrud Sted af Vesuv, der udkastede en for dette Bjerg ualmindelig stor Lavamasse, der blev anslaaet til 17 Millioner Cubikmetre. Men de af Mauna Loa udkastede Masser ere 27 Gange større, da de efter Coans Beregning beløb sig til 460 Millioner Cubikmetre eller 12,663 Millioner Cubikfod, — en Størrelse, som vor Indbildningskraft næppe kan gjøre sig en Forestilling om.

Øen Maui, som ligger omtrent 20 Mile nordvestlig for Hawaii, er den næststørste og høieste i Gruppen. Den bestaaer af to Halvøer, forenede ved en saa lav Landtunge, at Skibe stundom om Natten have gjort det fordærvelige Forsøg paa at seile igjennem. Den østlige Halvø, hvor det høie Bjerg Haleakala („Solens Huus“) ligger, ligner et af de jævnt opstigende Keglebjerge paa Hawaii; men den vestlige Halvø bestaaer af en Mængde vildt mellem hinanden kastede Toppe og Fjeldaaser. Klimatet er ligesom paa Hawaii meget forskjelligt og betinget ved Beliggenheden. Hvor Passaten blæser, regner det hyppigt, og talrige Bække have i Tidernes Løb gravet dybe Furer i Bjergenes Sider; medens en næsten evig Tørke hersker i Lahaina, som er den betydeligste Havn i den hawaiiske Gruppe, næst efter Honolulu. Lahaina bliver aarlig besøgt af henved 50 amerikanske Hvalfangere, og allerede for 20 Aar siden fandt Bennett der flere smukke Huse, byggede af Steen, og et Læseværelse for fremmede Søfolk. Skraaningen paa Haleakala, som hæver sig kun i 8 til 10 Grader, er paa alle Sider, ligesom Bjergene paa Hawaii, bedækket med parasitiske Kegler og Lavamarker, som see friske ud; men de dybe Dale, som ligge paa Vindsiden, tyde dog paa, at dens Ild længe har været slukket. De Indfødte have et Sagn om, at Pelé, Gudinden i Kilauea, fordum havde sin Bolig paa Haleakala, indtil hun, forskrækket over Havets Nærmelse, flygtede til Hawaii.

Man kan altsaa formode, at Vulkanen fuldstændig er slukket, efterat Øen blev bebygget, altsaa i de sidste 2,000 Aar.

Krateret paa Toppen har en Dybde af 1 til 2,000 Fod og overgaaer altsaa i denne Henseende det berømte Kilaueakrater; dets Omkreds er ogsaa større, nemlig omtrent 15 engelske Mile. De indre Vægge ere steile, dog kan man fra alle Kanter stige ned, skjøndt med Vanskelighed.

Endeel af Kysterne paa Vest-Maui er kantet med Coraller, dog ere Skjærene ikke saa store som paa Oahu.

Denne sidstnævnte Ø, som udgjør et Areal af 600 engelske Qvadratmile, bestaaer ligesom Maui af to adskilte Bjergmasser, mellem hvilke der ligger et lavt, næsten fladt Land. Bjergene have uregelmæssige takkede Former og ere gjennemskaarne af dybe Dale. Bjergskrænterne ere til en Høide af 600 eller 1,000 Fod for det meste bevoxede med Græs, og derpaa begynder Skovregionen. Formedelst Bjergegnens eiendommelige Characteer ere Dalene, endogsaa under Vinden, rigeligt vandede og smykkede med det frodigste Grønne, kun Sletterne ved Kysten lide af Tørke og ere kun forsaavidt frugtbare, som den kunstige Vanding kan strække til.

De modsatte Skrænter paa den østlige Bjergrække have en ganske forskjellig geologisk Formation. Fra den sydlige Side stiger Landet jævnt op fra Kystsletten, og talrige brede Dale gjennemskjære Bjergegnen og udvide sig ned imod Havet, medens de 1 til 4,000 Fod høie Bjergvægge mod Nord sænke sig steile, næsten lodrette ned. Nedenfor dem ligger kun en smal Stribe Land, som snart er en halv, snart halvtredie Miil bred, en ringe Udstrækning i Sammenligning med de sydlige Skraaningers Brede.

Synet af denne Bjergmuur er noget af det Mærkværdigste i det stille Hav. I de kolde nordlige Lande vilde saadanne høie Vægge sandsynligviis kun bestaae af nøgne Klippesteen; men i dette tropiske Clima kan man kun og her gjennem den mørke Løvklædning see noget af

Den vestlige Bjergegn er meget steil imod Sydvest; mod Øst derimod stiger den jævnt ned til Sletten. Rundtom paa denne Ø ligger der talrige Kratere, der vidne om de vulkanske Storme, som her fordum have raset.

Oahu er ikke blot for en stor Deel omkrandset af levende Coralbanker, men selv inde ved Foden af Bjergenes Skraaninger ligge store Sletter, 5 til 25 Fod over Havfladen, som ere dannede af fordums Rev og Skjær. De bestaae af Arter, som endnu den Dag idag forekomme, og bevise, at Øen i Jordens yngste Tider har været ifærd med at stige, og sandsynligviis endnu bestandig løftes.

Øen Kauai er næsten circelrund og har et Areal af 640 Qvadratmile. Landet stiger meget jævnt op fra Kysten, undtagen paa den vestlige Side, hvor Afgrunden sænker sig 1,000 Fod steilt ned i Havet. Paa andre Steder bestaaer Kysten sædvanligviis af 2 til 300 Fod høie Klipper, bag hvilke der ligger en jævnt opstigende Kystslette, som er 2 til 5 Mile bred. Klipperne trække sig ogsaa stundom tilbage ind i Landet, og omgive en bred Flade paa Strandbredden eller Kysten med en steil Ringmuur. Man anslaaer Vaialeales Høide til henved 8,000 Fod; dette er den høieste Top. Paa Vestkanten af Øen ligger en Høislette omtrent 4,000 Fod over Havfladen.

Af denne Beskrivelse kan man slutte, at Kauai maa være rigeligt udstyret med Skjønheder, og de Forventninger, som vækkes ved i Frastand at see de dristige Bjergformer, skuffes ikke, naar man kommer ind i Landet. Den herlige Hanepepe-Dal udmærker sig især ved sine rige Naturskjønheder; Dalen udmunder ved den sydlige Kyst, og dens Vande udspringe for en Deel fra det store Bjerg Vaialeala. Fire Mile fra Kysten indad udgjør Dalen kun en Fure gjennem den græsrige Slette; men nu bliver den pludselig snever som en smal Huulvei mellem steile, 1,000 Fod høie Bjergvægge, der stundom næsten lukke sig foroven, saa at man kun kan see en smal Stribe af Himlen. Bækken bruser

forbi snart paa den ene, snart paa den anden Side af den smalle grønklædte Jordbund, og tvinger ikke sjelden Vandringsmanden til at klavre op paa Bjergvæggen og holde sig fast i Fjeldmurens Revner for at undgaae den brusende Strøm, hvor den er for dyb eller for rivende til, at man i Magelighed kunde vade igjennem den.

De steile Vægge, som indeslutte den skyggefulde Hulvei, have paa enkelte Steder Bugter i Form af en Halvkreds, og disse Sidekløfter naae da op til de høie Bjergtoppe og ere rigeligt smykkede med Slyngplanter og Blomstergnirlander, Bregner og Krat, ja endogsaa med Træer, hvor Skraaningen ikke er for brat. De ere fremkomne ved de Bække, som fordum strømmede ned fra Hulveiens Sider og i Tidernes Løb opløste Bassalten, og ved at see dem, kommer man til at tænke paa en Fortid af uberegnelig Ælde. Der er ikke Mangel paa Vandfald, tidt seer man mange paa eengang bruse ned fra de høie Vægge og snart vise sig, snart forsvinde mellem det tætte Løv, nogle som hvide Traade, andre som brede Baand, der kun ufuldkomment skjule den sorte Overflade af Bassalten, som ligger under dem.

Efter en Vandring af omtrent 4 Mile gjennem denne romantiske Kløft kommer man til Hanapepes Vandfald. En høi Bjergvæg, som beskriver en stor Bue, lukker pludselig Hulveien og danner et Amphitheater af uforlignelig Storhed, til hvilket det lange, snevre Pas med sine søileagtig cannelerede Mure og sit rige Smykke af Løv, Blomster og levende Vand danner en værdig Forgaard. Amphitheatrets høie Vægge ere smykkede med en tæt Vegetation, lige mangfoldig i Farver og Former. Til venstre Side hælder en stærkt fremspringende Klippe ligesom en Søile eller et Taarn ud over Dalen. Dens bratte Sider ere nøgne, kun hist og her sees nogle Bregner og noget Mos, men Toppen er kronet med løvfuldt Krat. Til Høire, ud fra en høi Kløft, omgivet af Bassaltsøiler ligesom af et gothisk Portal, styrter et Vandfald skummende ned i Afgrunden, samler her igje-

sine Kræfter og fortsætter derpaa sin skyggefulde Vandring gjennem Hulveien.

Andre Dale af lignende romantisk Characteer, men endnu ikke beskrevne af nogen Reisende, gjennemskjære det Indre af Øen Kauai.

Man kalder Kauai den hawaiiske Øgruppes Have, og naar man kommer fra den sydlige Oahus solbrændte Kyst, føler man dobbelt, hvor frisk og grøn denne romantiske Ø er. Bjergene og Dalene ere bedækkede med Skove, og den høie Kystslette, der paa den sydlige, østlige og nordlige Side ligger som et Belte om Øen, er næsten overalt bevoxet med Græs og Krat og paa nogle Steder med skyggefulde Skove af Pandanus- og Cokostræer. De lave Egne paa Øen ligge alle paa Vindsiden af Bjergene, hvorved deres Jordbunds Frugtbarhed tilstrækkeligt forklares. De høie Toppe og den høitliggende Bjergslette mod Vest ligge i en Region, hvor der hyppigt hersker Taage og Regn, og mange Vandfald flyde som Sølvtraade langs ned ad de lodrette Skraaninger, tidt fra en Høide af flere tusinde Fod. Paa denne Maade er hele Kauai med faa Undtagelser ypperligt vandet, og i de lavere Egne slaae Frugterne næsten aldrig feil.

Østen for Landsbyen Koloa paa den sydvestlige Vinkel af Øen ligger der 8 udslukkede Kratere tæt ved hinanden paa et Rum af en eneste geographisk Miil. Sorte Lavamasser, endnu ligesaa nøgne som mange af Lavamarkerne ved Mauna Loa, bedække en stor Deel af dette Landstrøg, og paa andre Steder ligger der løse Steenblokke i vild Uorden rundt om med næppe en Busk imellem. Tidt ere disse Lag af Lava, ligesom ved de seneste Udbrud paa Hawaii, pustede op som Kupler eller Tunneler, og mange af disse paa denne Maade dannede Huler have et temmelig betydeligt Omfang.

Den første, som Dana besøgte, var 10 Fod høi, 20 Fod bred, 50 Fod lang, og Hvælvingens høie Loft, som vel var meget ujævnt, men uden Stalactiter, havde en Tykkelse

af 5 Fod. Naar saadanne Huler udmunde ved Havet, fremkommer derved et Søbillede af gribende Virkning. Naar det store Havs Bølger bruse frem over de sorte Klipper, forsvinde i den mørke Afgrund og endelig sprøite frem i høie Vandstraaler eller Skumstøtter gjennem Hullerne paa Hvælvingen, frembyde de overalt et majestætisk Syn, hvorsomhelst de forekomme paa Kysten af disse vulkanske Øer, men især paa Kauai have flere af disse Sprøitehuller en storartet Characteer. Med Undtagelse af den vestlige, steile Kyst, ere Øens Strandbredder omkrandsede af et smalt Rev, og dette Rev bidrager lidt efter lidt til Øens Forstørrelse, da Coralsandet her samles tilligemed det ved Bjergfloderne nedskyllede Dynd. Paa denne Maade have Vindenes, Flodens, Havets og Revets forenede Kræfter ved Mundingen af Haualeidalen dannet en fire Qvadratmile stor Slette, paa hvis rige Enge der nu ligger en smuk Landsby.

Naar man overveier den hawaiiske Gruppes betydelige Udstrækning og eensomme Beliggenhed, midt i det store Ocean og 100 Mile fra det nærmeste Høiland, saa kan man ikke undres over, at et betydeligt Antal Plantearter er eiendommeligt for disse Øer og ikke findes vildt voxende noget andet Sted i Verden. Formedelst Bjergenes anseelige Høide kan man inddele Øernes Flora i tre Regioner: Først den ved Kysterne eller paa de lave Sletter, dernæst Skovbeltet under 6,000 Fod over Havet, og endelig den derover liggende Zone, hvor Trævæxten allerede indskrænker sig til Krat, og hvor tarvelige Mos- og Lavarter beklæde Steenkløfterne paa de stormfulde Bjergtinder. De egentlige Alpeplanter mangle aldeles; thi i den tropiske Zone begynde disse først paa Andesbjergene i en Høide, som overgaaer Mauna Keas. Vegetationens Characteer har Intet tilfælles med Vegetationen paa det nærmeste Fastland, nemlig Cali-

forniens Kyst, og skjøndt den i mange Henseender nærmer sig de indiske og polynesiske Typer, saa er den dog væsenligt forskjellig fra den tahitiske Flora, hvilket ikke er underligt, eftersom begge Øgrupper ligge ikke mindre end 37 Bredegrader borte fra hinanden og tillige paa forskjellige Hemisphærer. Orangetræet, f.Ex., der groer saa frodigt vildt paa Selskabsøerne, trives kun i et eneste District paa Kauai; Guavabusken, som paa Tahiti er blevet en Landeplage, er paa Sandwichøerne kun udbredt enkeltviis; og endelig Brødfrugttræet, som paa de sydpolynesiske Øgrupper udgjør Indbyggernes vigtigste Næringsmiddel, findes næsten kun ved Hilo i sin Fuldkommenhed. I Hawaiiernes Huusholdning spiller derfor den givtige Tarorod (Arum esculentum), en saameget større Rolle; ved Hjælp af kunstig Vanding, bliver den dyrket, men den voxer dog ogsaa i tør Jord paa Bjergene og ligner i denne Henseende Riis, hvis forskjellige Arter ligeledes kan dyrkes saavel i Sumpe som paa Bjerge.

Figentræet, som i Sydpolynesien tidt naaer en kjæmpemæssig Størrelse, findes slet ikke paa Hawaii. Orchideerne ere meget sjeldne, og de epiphytiske Arter af denne vidunderlige Familie forekomme slet ikke, medens Compositæ langt hyppigere vise sig end paa de sydpolynesiske Øgrupper.

Desuden ere Familierne Rubiaceer, Contorter og Urticeer meget fremherskende, og af de sidste blive mange forskjellige vildtvoxende Arter benyttede til at forfærdige forskjellige Slags Basttøi. De træagtige, mælkefulde Lobeliaceer give ogsaa Landskabet en egen Characteer; de forekomme i mange forskjellige Slags og danne endogsaa nogle særegne Classer. Fremdeles viser der sig en betydelig Forskjellighed hos de træ- eller urteagtige Bregner, som her forekomme i ganske andre Arter end paa de sydlige Øer.

Den yderste Bræm af Øerne frembringer ofte kun faa

Græsarter, men paa mange Steder smykkes den dog af Cocospalmen og Pandanustræet, ligesom paa de andre polynesiske Økyster. Det førstnævnte Træes Frugter spises kun lidt; men Pandanustræet er en af de nyttigste Planter paa Øen; man tækker Husene med dets Blade og fletter Kurve og Maatter deraf. Qvinderne trække desuden de smaa Nødder paa en Traad og bruge dem som Halsbaand.

Paa Kauais Kystsletter danner stundom Kukuitræet (Aleurites triloba) vidunderlig skjønne Skove, hvor allerede nogle Kjæmpetræer beskygge store Pladser med deres vidtudstrakte Grene. Man holder ofte Gudstjeneste i Skyggen af et saadant ærværdigt Naturtempel, hvor det grændseløse Hav i Baggrunden, som forener sin Brusen med Vindens Susen i Løvet, endnu mere forøger det Høitidelige.

Paa de velvandede Skraaninger af Bjergene er Plantevæxten rig, uden dog at kunne sammenlignes med den brasilianske Naturs frodige Fylde.

Hist og her i Bjergkløfterne finder man herlige Skove af Bananer, hvis Stammer staae tæt ved hinanden og gjemme en mørk Nat under deres store, udbredte Blade. Denne Plante, der, dyrket ved Strandbredden, næppe bliver 5 Fod [illegible], kan paa saadanne Steder blive tre Gange saa høi. [illegible]træet, af hvis Stamme de Indfødte udhulede deres [illegible] Kanoer, førend Baade, byggede paa vor Viis, bleve [illegible], opnaaer kun paa de høie Bjerge en saadan Stør[illegible], som udfordredes dertil, og her findes ogsaa kun Sandeltræet, der forhen bidrog saa meget til Folkets Under[illegible]. Man veed, hvor stor Priis Chineserne sætte paa [illegible] vellugtende Træ; de bruge det som Røgelse i deres [illegible] paa Afgudernes Altere, og skjøndt det Sandeltræ, [illegible] voxer paa Hawaii, ikke er saa godt som det indiske, saa [illegible] det dog i Canton betalt dyrt nok, til at Høvdingerne, [illegible], og fremfor Alt de fremmede Kjøbmænd derved

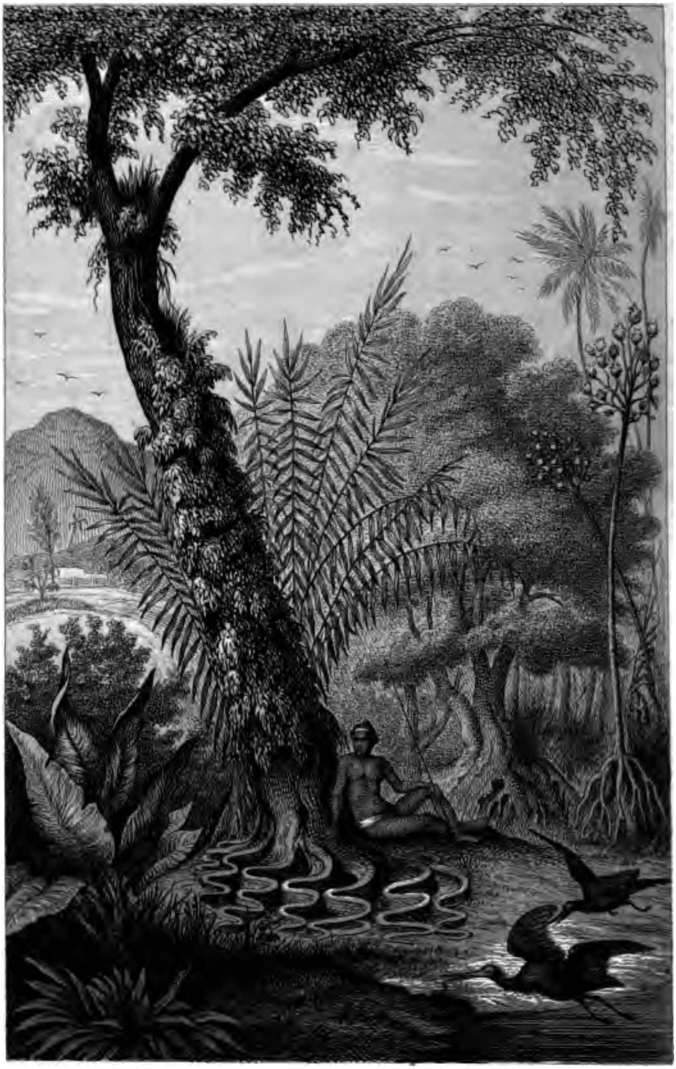

Ualan.
(Carolinerne)

kunde berige sig paa de stakkels Undersaatters Bekostning. Disse maatte forsømme deres Agerdyrkning for i det uveisomme Krat at samle dette Træ, og paa deres blodige Skuldre derpaa slæbe det til Kysten. I tusindviis omkom de ved dette haarde Hoveries Møisommeligheder, Andre døde af Sult, forbi de havde maattet forsømme at dyrke deres Taro, og Mange forlode deres Boliger og dreve omkring som vilde Dyr for at unddrage sig hiint forhadte Arbeide. Befolkningen, et Lands sande Rigdom, smeltede sammen, medens den paa saadan Maade udpinte Skat blev ødslet paa den vanvittigste Maade og ikke kom Nogen tilgode; thi rige Ladninger af europæiske Varer, som vare kjøbte for Sandeltræ, bleve tidt slet anbragte og fordærvedes. Først da alt det brugelige Sandeltræ efter faa Aars Forløb var udtømt, aandede Hawaiierne igjen frit, thi de unge Træer have ingen Lugt og de voxe kun langsomt. Der udføres rigtignok endnu bestandig Sandeltræ, da Ungskoven allerede er blevet fremmelig, men nu, da Hoveriet er ophørt og da selv Kongen giver de Arbeidere, som han bruger paa sine Sukker- og Caffeplantager, en passende Løn, kunne heldigviis de fordums Undertrykkelser ikke mere finde Sted.

Foruden de nyttige Planter, som allerede før vare bekjendte for de Indfødte, — Pandanus, Broussonetia, Dracaena, Hibiscus, Curcuma, Tacca, Amomum, Saccharum o. s. v. — have de Hvide indført mange nye: Yamsroden, Bataten, Kartoffelen, Tobakken, Caffen tilligemed mange Træfrugter, Kjøkkenurter og Blomster, som i det Hele trives godt. I denne Henseende gjorde Spanieren Don Francisco de Paula Marini sig meget fortjent allerede under Tameamea den Førstes Regjering. Som et ganske ungt Menneske blev han i en Havn paa den amerikanske Kyst, sandsynligviis San Francisco, med Frugter og Grøntsager sendt ud til et Skib, som just var ifærd med at lette. Matroserne gav Drengen noget at drikke, han sov ind, og de skjulte ham. Da Skibet var paa det høie Hav,

vaagnede han og kom op. Det Terningekast, som skulde afgjøre hans Skjæbne, var gjort, og det faldt ud til det Bedste.

Han blev sat iland paa Sandwichøerne, og her blev Marini en Høvding af stor Anseelse; som en driftig Landmand indførte han uafladelig nye Arter af nyttige Planter, og Dyr, og skabte derved nye Kilder til Velstand, og som flittig Handelsmand forsynede han alle de Skibe, der allerede dengang i stort Antal løb ind i Honolulu, med alle Fornødenheder.

Han eiede i Nærheden af Honolulu talrige Hjorde af Hornqvæg, Heste, Esler og Muldyr. I hans Plantager blev der dyrket mange udenlandske Træer og Væxter. Efter flere mislykkede Forsøg kom han efter at dyrke den chinesiske Riis, han anlagde Viinbjerge af betydeligt Omfang, hvor Druen trivedes paa det bedste. Da Young 1835 døde, var Marini Patriarch for alle derboende Europæere, og 1838 gjorde Bennett hans Bekjendtskab, ligesom Chamisso tyve Aar i Forveien havde lært ham at kjende. Hans Familie blomstrer sandsynligviis endnu paa Hawaii, thi han var fire Gange gift og havde havt 37 Børn.

Af de hawaiiske Øers geologiske Beskaffenhed fremgaaer det allerede, at en stor Deel af deres Areal ikke vil kunne dyrkes. De høiere Bjergegne kunne kun til Nød bruges til Græsgange, og de øde Lavamarker paa Hawaii trodse baade Spaden og Plougen. Men hvor den smuldrede Steengrund bliver tilstrækkeligt vandet enten ved hyppige Skylregne eller ved kunstig Hjælp, der staaer Jordbunden i Frugtbarhed ikke tilbage for nogen anden, og frembringer i de lavere Kystegne og dybere Dale mange af den tropiske Verdens kostbareste Producter i stor Mængde og af fortrinlig Godhed.

Ligesom paa alle de polynesiske Øgrupper, fandt Europæerne, at Pattedyrene paa Hawaii indskrænkede sig til et Par Arter, nemlig Hunden, Rotten og Svinet.

Den hawaiiske Hund, som ikke blev fodret med Andet
› med Tarorødder, og som stegt udgjorde Høvdingernes
dlingsret, er allerede nu bleven meget sjelden. Den er
e, bruun, har et Hoved med spids Snude, en lang Ryg,
mme Forbeen og er meget dorsk. Derimod have de eu-
›æiske Hunderacer stærkt formeret sig og ere endogsaa
one til en formelig Landeplage, da de som Ulve i Flokke
›e om paa Bjergene, sønderrive spæde Kalve og Geder
endogsaa blive farlige for Menneskene.

Det første Hornqvæg blev som bekjendt indført af Van-
›er, de ere nu næsten vilde og have især paa Mauna
s græsrige Skraaninger formeret sig overordentligt. Fra
›aii ere de forplantede til de øvrige Øer i Gruppen,
og her blive de benyttede som Huusdyr, men de fleste
rændes med Eierens Mærke og græsse uden Bevogt-
paa Savannerne, hvor de paa sydamerikansk Maade
: fangne med Kasteslyngen (lasso), — især for Hudernes
ld, som udgjøre en temmelig betydelig Udførselsartikel.
n graver ogsaa Faldgruber for dem; en Botaniker af
Fortjeneste, Skotlænderen Douglas, fandt, da han sam-
Planter, i en saadan Faldgrube en gyselig Død (1833);
da han var faldet deri, blev han stanget ihjel af en vild
, som før ham var sunket derned.

Det californiske Faar med sin brune Uld synes fuld-
men at have faaet Borgerret, skjøndt Græsningen og
natet ikke passer saa godt for det, som for Hestene og
nqvæget. Geden har ogsaa formeret sig stærkt, som og-
Katten, der i de vilde Skove formerer sig til Skræk for
gen Fugl.

De vilde Fugle, som have hjemme paa Øen, findes
st i det Indre og i de afsides Skovegne. Blandt disse
man lægge Mærke til den skarlagenrøde Certhia med
e Hale- og Svingfjedre, den olivengrønne Certhia pere-
na; en lille Bjergpapegøie, som er purpurfarvet, og den
mte sorte moho (Melithreptes pacifica), hvis to gule

Svingfjedre smykkede de fornemme Høvdingers prægtige Kapper og endnu levere det meest yndede Hovedsmykke til de fornemme Damer; et saadant bliver ofte betalt med 60 til 100 Dollars. Desuden forekommer der ofte en Art Ugle og en Vagtelkonge (Rallus ecaudatus), som ogsaa vilde Ænder og Brokfugle, der komme i October og November og siden trække til andre ubekjendte, sandsynligviis meget fjerne Lande. En Gaaseart (Bernicla sandvicensis) er eiendommelig for disse Øer; det er en stor og ret smuk Fugl, og er allerede ført derfra til England og har paa de britiske Øer fundet et andet Fædreland.

Sædvanlige Ænder, Moskusænder og Kalkuner ere først i dette Aarhundrede indførte, og have formeret sig stærkt; Høns og Duer var der i Forveien.

Af de moddydelige Krybdyr findes der kun nogle Fiirbeen.

I Havet findes mange Fiske, af hvilke mange ere begavede med en overordentlig Farvepragt; her findes Boniter, Exocoeter, Haier, forfærdelig store Aal, forskjellige Arter af Trigla i de vidunderligste Skikkelser.

Blandt Krebsene udmærke sig smukke Squilla- og Palinurus Arter, og blandt Muslingerne den lille Perlemodermusling, som kun bliver fisket i en eneste Bugt ved Oahu, og som kun leverer smaa Perler af ringe Værdi.

Den rigeste og interessanteste Deel af den hawaiiske Fauna udgjøre maaskee Søormene og Zoophyterne. Pæleormen forekommer saa hyppigt, at den kan gjøre betydelig Skade paa en Baad, som blot i en eneste Nat er udsat for dens Angreb. Det havde været behageligere, hvis den almindelige Østers (Ostrica edulis) ogsaa fandtes her, men den mangler i de hawaiiske Vande. Af Insecter fandtes der fra Begyndelsen af kun faa, men denne Dyreclasse er paa en moddydelig Maade forøget ved indførte Arter. Hawaiierne kunne saaledes takke Europæerne for Loppen og det skadelige Møl, Tusindbenet og Huusscorpionen, som nu har

indsneget sig i Honolulu, ere bragte fra Mazatlan, og herfra skriver sig ogsaa Mosquitoerne. En Naturforsker, Pickering, gjorde den Jagttagelse, at Larverne af disse Myg kunne leve mange Dage ombord paa et Skib, efterat det har forladt Havnen, saa at der slet ikke staaer noget iveien for deres Forplantelse til Steder, der passe for dem.

Tyvende Kapitel.

Hawaiis Historie.

Gaetano 1542. — Cook 1778. — Hans Ophold i Bugten Karakakoa. — Der vises ham guddommelig Ære. — Høitideligt Besøg af Kongen Kalaniopuu. — Cooks Mord 1779. — Folkets Tilstand paa Cooks Tider. — Fødselens høie Forrettigheder. — Skummel Religion. — Pelé, Ildgudinden og hendes Følge. — Heiauer eller Templer. — Menneskeoffere. — Krigersk Aand. — Spydkasten. — Anecdote om Tameamea. — Kostbare Fjederkapper. — Fristæder eller Puhonouaer. — Kunstig Vanding. — Fiskedamme. — Boliger. — Indbo. — Forskjellig Brug af Græskarret. — Fangst af Boniter. — Tuskhandel. — Markeder. — Qvindernes underordnede Tilstand. — Kalaniopuu døer 1780. — Tameamea, Konge paa Hawaii. — Oprør paa Hawaii. — Sælsomt Naturphænomen. — Davis og Young. — Vancouver besøger Øerne tre Gange. — Hans gavnlige Indflydelse paa Tameamea. — Øerne Maui, Lanai og Molokai underkastes. — Tameameas Statsklogskab. — Hans Forsøg paa at handle directe med Canton. — Store Foretagender. — Tameamea den Stores Død 1819. — Tameamea II. — Dæmpet Oprør paa Hawaii. — Protestantiske Missionairer 1820. — Tameameas Reise til England, hvor han og hans Dronning døe. — Tameamea III. — Nogle Jesuiters Ankomst. — Voldsom Indførelse af den katholske Kirketjeneste. — Statsforfatningen paa Hawaii 1840. — Europæisk Ministerium. — Det hawaiiske Hofs frie Manerer.

Hawaiis Historie begynder for os først i det Øieblik, da Cook den 19de Januar 1778 ankom til Kauai og Nihau. Der levede vel i Folkets Sange et Minde om en lang Kongerække; allerede tidligere havde Gaetano (1542) opdaget denne Øgruppe, men det var dog først Cook, der

tændte Lys, hvor der før var Mørke, og saaledes lagde for Dagen, hvad Spanierne af Frygt for Flibustierne havde holdt hemmeligt. Den store Søfarer opholdt sig kun kort Tid der ved sit første Besøg, og saae kun den føromtalte nordvestlige Deel af Archipelet. Synet af de uhyre store Skibe, „svømmende Øer", vakte ubeskrivelig Forbauselse hos de Indfødte, som allerede for længe siden havde glemt Spanierne; det meget Jern, de saae, vakte deres Begjærlighed, der forefaldt flere Tyverier, som bleve straffede med Geværskud.

Den 2den Februar seilede Skibene bort fra Nihau for at gjøre Opdagelser i Norden og gjennem Behringsstrædet trænge ind i Ishavet.

Imidlertid fløi den vidunderlige Efterretning fra Ø til Ø, og kom endelig ogsaa Kalaniopuu for Øre, der herskede paa Hawaii. Man fortalte ham om de Fremmede, der lignede Guder, om den Torden og Lynild, de førte med sig, at de vare komne fra Himlen og igjen dragne didhen. Kort Tid derefter foretog Kongen, ledsaget af sin Yndling og Brodersøn Tameamea, et Erobringstog til Maui, hvor han den 26de November 1778 vandt et stort Slag. Seirherrerne tilbragte Natten paa Nordkysten af Maui, og næste Morgen kom de fremmede Guder paa deres svømmende Øer tilbage fra Norden. Der blev drevet en livlig Tuskhandel, og den 30te November gjorde Kalaniopuu et høitideligt Besøg ombord. Hans Brodersøn Tameamea blev Natten over paa Skibet, til stor Bekymring for Folket, og da Skibet fjernede sig noget fra Kysten, ansaae man ham allerede som fortabt. Dog den følgende Morgen viste dem, at deres Frygt var ugrundet, thi den unge Høving steg uskadt iland, da Cook, der ikke vidste, hvilket fornemt Besøg han havde havt, seilede til Hawaii, som først forrige Dag var blevet opdaget. Den 2den December kom han ved Kohala til Kysten af denne store Ø, og fortsatte derpaa langsomt sin Fart omkring Østpynten af samme, idet han af og til kom i Berøring med de Ind-

fødte, hvis tyvagtige Lyster kun ved Hjælp af de frygtelige Ildsvælg kunde holdes i Tømme. Den 17de Januar kastede han Anker i Karakakoa-Bugten, og da Folkets Bevægelse og Nysgjerrighed hver Dag tog til, saa var der snart samlet en stor Mængde Mennesker og 300 Piroger i Nærheden af de engelske Skibe.

Blandt Hawaiis mange Guder indtog Rono en høi Plads. Han havde forhum været Konge paa Øen og havde engang i Vrede slaaet sin Kone ihjel; men siden sørgede han saa dybt derover, at han blev ganske vanvittig. I denne Tilstand drev han om paa Øen, sloges og brødes med Enhver, der mødte ham. Tilsidst satte han sig i en Baad, seilede ud paa det vide Hav og kom til almindelig Tilfredshed ikke hjem igjen. Dog efter at han var forsvundet, blev han alligevel forgudet, og hans Minde høitideligholdt ved aarlige Kamplege.

Cook blev nu anseet for at være denne Rono, der igjen var faret ned fra Himlen, og man overøste ham med tilsvarende Æresbeviisninger. Overalt hvor han kom hen, styrtede Folket ned for ham eller krøb efter ham paa Hænder og Fødder. Samme Dag, da han ankom, blev han ført til det vigtigste Tempel (Heiau) og her høitidelig fremstillet for de vanskabte Afgudsbilleder, hvem dette Huus var helliget. Man offrede ham et Sviin, salvede ham og iførte ham Gudens hellige Klæder.

Den 24de Januar kom Kalaniopuu tilbage fra Maui og besøgte Cook den 26de. Tre store Dobbeltpiroger udgjorde den vilde Monarchs prægtige Tog. Paa den første befandt Kongen sig tilligemed de fornemste Høvdinger, iførte deres prægtige Fjederkapper og Hjelme; paa den anden stod Ypperstepræsten med sine Medhjælpere og afskyelige Afgudsbilleder; den tredie og sidste, som vistnok ikke var mindst velkommen, var ladet med Sviin og Frugter, som vare bestemte til Foræring for Cook. Efterat de først havde roet omkring Skibene, og Præsterne med stor Høitidelighed havde

sunget, gik hele Selskabet igjen iland, hvor Cook modtog dem under sit Telt. Kalauiopuu kastede ham sin egen Kappe om Skuldrene, og Præsterne hyldede ham som et guddommeligt Væsen. Derpaa blev Kongen med sit høie Følge ført ombord paa Chefens Skib og modtaget der med alle de ham tilkommende Æresbeviisninger; men af Cook, der ikke lader til at have været rundhaandet, fik han til Gjengjæld for kostbare Gaver kun en Lærreds Skjorte og en ganske simpel Huggert.

Man beskylder Englænderne for, at de just ikke vise megen fiin Tact i deres Omgang med fremmede Folk, men ere hensynsløse og krænke ofte de Fremmedes Fordomme og Egenkjærlighed; Cook synes her at have givet Beviis for, at denne Beskyldning er grundet. Da han just var i Forlegenhed for Brændsel, saa tilbød han to Jernøxer for det Plankeværk, som var anbragt paa det store Tempels Steenmuur. Men da hans Tilbud blev afviist med Foragt, gav han uden videre Befaling til at bryde Hegnet af og bære det ud i Baadene. Ved denne Leilighed sønderbrød nogle raae Matroser ogsaa de Afgudsbilleder, som vare satte fast paa Plankeværket, uden at de tilstedeværende Præster og Høvdinger vovede at modsætte sig denne Krænkelse af deres Helligdomme. Cook tilbød endnu engang sine to Øxer, men den Præst, han tiltalte, vilde ikke modtage dem, hvorpaa man paa en temmelig plump Maade stak dem i hans Bælte.

Utilfredsheden voxede hver Dag, og den første Ærefrygt formindskedes ved nærmere Bekjendtskab. At en Matros døde og blev begravet, bidrog ligeledes ikke lidt til at svække Troen paa de Fremmedes Guddommelighed. Man knurrede over den umaadelige Brug af de lækkreste Spisevarer, og da de hvide Mennesker, der vare komne ned fra Himlen, magre og sultne, nu saae trinde og velnærede ud, gav man dem ikke utydeligt at forstaae, at det nu kunde være paa Tiden at gaae hjem igjen. Da man derfor til stor Glæde erfarede, at Rono lovede sig til Afreise, blev

som Afskedsforæring sendt Baade, ladede med Sviin, Frugter og Klædningsstykker ombord, en Gavmildhed, som slet ikke blev gjengjældt.

Den 4de Februar lettede Skibene Anker, men bleve ved Vindstille endnu liggende i Nærheden af Landet, og ved denne Leilighed blev der igjen sendt dem Foræringer. Endelig forsvandt de i Horizonten, og de Indfødte vare glade derover; men denne Glæde varede kun kort, thi den 6te og 7de Februar rasede der en Storm, som saaledes tilredte Skibene, at de vare nødte til at vende tilbage til Øen, hvor de igjen den 11te kastede Anker. Dog denne Gang var Modtagelsen langtfra ikke var saa hjertelig, og istedetfor med lydelig Glæde, hilstes Cook med betydningsfuld Taushed. De Indfødtes Opførsel blev stedse mere dristig udfordrende, Tyverierne toge til, og tilsidst blev ved Nattetid den store Kutter, som hørte til „Discovery", taget bort; nu besluttede Cook, for engang for alle at gjøre Ende paa slige Overgreb og at skaffe sig Sikkerhed og Ro saalænge, som han endnu maatte opholde sig her, at bemægtige sig Kongens Person, og beholde ham som Gidsel ombord. Han landede derfor med en Afdeling Søsoldater og marcherede lige til Kalaniopuus Bolig. Kanakerne eller de Indfødte, som endnu ikke havde tabt al Ærefrygt for Rono, kastede sig som sædvanlig ned for ham, der viste sig intet Spor af Frygt eller fjendtligt Sindelag, og Kongen erklærede sig villig til at følge med ombord. Men strax derefter saae man dog Krigerne gribe deres lange Spyd og jernhaarde Køller og iføre sig de tykke Maatter, der tjente dem til Pantser, og Ophidselsen blev end mere forøget, da den ulykkelige Efterretning udbredte sig, at Baadene fra „Disconvery" havde skudt paa en Piroge og havde dræbt een af de fornemste Høvdinger. Da Cook nu begyndte at ansee sin Situation for betænkelig, befalede han Marinelieutenanten, der var med, at marchere til Kysten, medens han selv gik foran og førte Kongen ved Haanden, der var ledsaget af sin Gemalinde, to Sønner og nogle Høv-

dinger. Kanakerne vege bort til begge Sider for Toget, og da dette næppe var 50 Skridt fra Kysten, og Baadene kun laae lidt borte fra Land, saa skulde man næppe have ventet den sørgelige Tildragelse, som snart indtraf. Kongens yngste Søn, Keowa, steg uden Betænkning i Schaluppen, og Kalaniopuu var i Begreb med at følge efter, da Dronningen kastede sig om hans Hals og ved Hjælp af to Høvdinger holdt ham tilbage. Cook vilde nu fuldkommen sikkert være vendt tilbage til sit Skib, men han nølede med at slippe Kongens Haand, — og dette ene Minut afgjorde hans Skjæbne. En Kanake kastede en Steen efter ham, og Cook, der var noget hidsig, skjød strax paa den Vilde. Denne, som af sin tykke Maatte var beskyttet mod Haglene, løftede nu sit Spyd, hvorpaa Cook med Kolben slog ham til Jorden. Da imidlertid Keowa endnu befandt sig i Schaluppen, vilde Omsorgen for ham vistnok endnu have holdt Hawaiierne itømme, og den store Opdagers Liv været frelst; men ulykkeligviis lod man ham paa hans Bøn gaae iland, saasnart det første Skud var faldet.

Nu slyngede Kanakerne en Steenregn paa Marinesoldaterne, som besvarede Angrebet med en Musketsalve, hvorpaa der ogsaa strax blev fyret fra Baadene. Forbauset herover vinkede Cook med Haanden for at faae dem til at holde med Skydningen, og raabte til Folkene i Baadene at skulde lægge nærmere til for at tage Marinesoldaterne ombord. Dog kun een af Schaluppene forstod Befalingen, de andre lagde endogsaa længer bort fra Land, og afskar derved den ulykkelige Cook den sidste Vei til Frelse; thi Kanakerne, ophidsede til Raseri ved Skydningen, styrtede sig over Marinesoldaterne og joge dem ud i Vandet, medens Cook blev staaende alene paa en Klippe. Man vedblev at fyre fra begge Baadene, men den ene var for langt borte og den anden saa overfyldt med Marinesoldater, at man ikke med Sikkerhed kunde tage Sigte. Nu saae man Cook komme ned imod Baaden med Geværet under den ene Arm

og den anden lagt bag om Hovedet for at dække det mod Steenkast. Bagefter ham kom en stor og stærk Kanake, men, som det lod, vaklende mellem Ærefrygt og Blodtørst, da man saae ham et Par Gange standse. Dog tilsidst gav han den ulykkelige Capitain et Kølleslag i Baghovedet og trak sig derpaa hurtigt tilbage, som om han allerede nu angrede sin Gjerning. Cook tumlede nogle Skridt forover og faldt derpaa med den ene Haand og det ene Knæ mod Jorden og tabte tillige Geværet.

Førend han igjen kunde reise sig, stak en anden Kanake ham med en Dolk i Nakken. Derpaa faldt han i det lave Vand ved Strandbredden, hvor man forsøgte at drukne ham men han kjæmpede endnu kraftigt for sit Liv, løftede Hovedet iveiret og saae ud til Baaden, som om han bad om Hjælp. Baaden laae næppe fem Favne derfra, men saa stor var Forvirringen og Trængselen, at der Intet blev gjort for at frelse ham. Kanakerne toge endnu engang fat paa ham — endnu engang fik han Hovedet iveiret — men fuldkommen afkræftet sank han ned paa Klippen, hvor et andet Kølleslag sandsynligviis endte hans Lidelser, thi fra nu af rørte han sig ikke mere.

Liget blev slæbt bort i Triumph og gjennemboret med utallige Dolkestik. Først efter flere Dages Forløb lykkedes det ved Underhandlinger og ved Magt at faae en Deel af af Benene tilbage; de bleve lagte i en Ligkiste og med Høitidelighed sænkede i Havet den 21de Febr. 1779.

Missionairen Ellis beretter, at Hawaiierne havde taget Kjødet fra Benene og brændt det, ikke i barbarisk Raseri, men for at vise den Dræbte den høieste Ærefrygt. De Levninger, som ikke bleve udleverede til Englænderne, bragte man til et Heiau, som var indviet Rono, og som laae paa den modsatte Side af Øen, og her tilbad man dem som Helligdomme. Hvert Aar bleve de baarne om i høitidelig Procession, ved hvilken Leilighed Præsterne pleiede at indsamle Offergaver. I en lille Kurv, heelt bedækket med røde

er, det uundværlige Smykke for alle Afgudsbilleder, laae ærværdige Reliquier. Hvad der siden er blevet af dem, rtæller Ellis os ikke.

Nogle Skridt fra den skjæbnesvangre Klippe seer man dnu den Dag idag Stumpen af den Cokospalme, ved oden af hvilken, ifølge Sagnet, Cook udaandede sit Liv. tammen selv blev hugget af og bragt til England, hvor n i Greenwich gjemmes ved Siden af Franklins og Nelns Reliquier.

Man kan ikke nægte, at den store Søfarers sørgelige ndeligt snarere maa tilskrives hans egne Misgreb end awaiiernes Ondskabsfuldhed. Cook var som bekjendt af o Herkomst og var opvoxet uden Dannelse. Hvis han vde handlet mere forsigtigt og humant, saa vilde han fra rst til sidst have vedligeholdt den oprindelige Ærepgt, som de Vilde havde for ham. „Paa Cooks første eise," siger J. R. Forster, „ledsagede Banks og Sonder ham; paa hans anden Reise var jeg og min Søn ed; paa den tredie og sidste Reise var der lutter underdnede Folk med, hvorfor det ikke er at undres over, at n glemte den Agtelse, han skyldte sig selv og sin Characer og begik nogle høist grusomme og umenneskelige Handnger."

Dengang da Cook besøgte Hawaii, hvilede et dobelt Aag af verdsligt og geistligt Tyranni med hele n Vægt paa det ulykkelige Folk. Enhver Ø havde n eller flere uafhængige Herskere, som ofte laae i Krig ndbyrdes eller med deres egne Undersaatter. Enhver søgte ed Magt at rive Naboens Eiendom til sig; Ingen var kker. Kun Næveretten gjældte her, som i den europæiske Middelalders skumleste Perioder. De Fornemmeres Vilaarlighed blev dog til en vis Grad indskrænket ved visse amle Vedtægter og Love, som ingen Despot vovede at rænke. Disse Love fastsatte de Afgifter og det Hoveri, som olket maatte yde Høvdingerne, som ogsaa disses Forplig-

telser mod Folket. De vare i Særdeleshed bindende med Hensyn til Markernes Vanding og til den Vandmængde, som Enhver turde tilegne sig.

Fødselen nød Forrettigheder og Æresbeviisninger saa store som den meest hovmodige tydske Landjunker kunde ønske eller drømme sig. Adelen var arvelig og forplantede sig især paa Spindesiden. Det livegne Folk ydede de fornemme Høvdinger og Præster den meest slaviske Hyldning. Hvor de kom frem, maatte Alt kaste sig for deres Fødder; uden deres Tilladelse turde man hverken røre deres Personer eller gaae ind i deres Boliger. For endnu mere at adskille sig fra det menige Folk, havde de endogsaa et eget Sprog, Fødevarer, som de alene maatte spise, Badesteder, som de alene maatte benytte. Hverken Fortjeneste eller Gunst var istand til at hæve den menige Mand til hiin privilegerede Classe, kun Fødselen skjænkede Adel; ingen Hawaiier vilde have kunnet forstaae vore moderne Baroner paa Børsen. Naturen selv synes at have trykket sit Segl paa den medfødte Forrettighed og begrunde Kastevæsenet; thi medens den menige Mand kun var af Middelhøide, saa vare de Adelige af begge Kjøn mere end 6 Fod høie med en dertil svarende Styrke og Tykkelse. Man paastod, at der var enkelte Høvdinger, som var istand til at gribe en Mand ved Hovedet og Benene og knække hans Ryg over deres Knæ. En Vægt af 3 til 400 Pund var ikke noget Usædvanligt hos en fornem Dame, som tillige i en modnere Alder ved sin Tykkelse næsten blev ligesaa ubehjælpelig, som en chinesisk Skjønhed. Deres Gang var en usikker Tumlen; men alligevel viste der sig i deres Holdning Fødselens og Rangens medfødte Stolthed.

En skummel Religion med mange Straffe for det nuværende Liv og gaadefulde Trubsler for det tilkommende forøgede de øvrige Byrder, som nedtrykkede Folket. Menneskekjærlighed og Velvillie vare de hawaiiske Guddomme fremmede Attributer; de vare kun til for at udbrede Frygt

og Rædsel, og denne Characteer fremtraadte troligt i deres afskyelige Billeder, groteske Uhyrer, værdige en Høllenbreughels Indbildningskraft, og hvis gabende Svælg vare bevæbnede med Rækker af Hundetænder.

De fornemste Guddomme paa den største Ø opholdt sig i Mauna Loas brændende Krater; thi hvilken Aabenbaring af Naturen kunde i frygtelig Storhed sammenligne sig med den underjordiske Ilds Udbrud, og fremfor Alle mægtig maatte den hemmelighedsfulde Kraft være, som saaledes kunde aabenbare sig.

Her levede Pelé, Ildens rædselsfulde Gudinde, og tilligemed hende et heelt Følge af underordnede Væsener: Kamoho, „Dampens Konge", Teoahitamatana, „den ildsprudende Krigssøn", Tanehitiri, „Tordenens Gud", lutter Brødre, af hvilke to, ligesom den græske Vulkan, havde et vanskabt Legeme. Til disse tre sluttede sig fire Søstre: Makore wawahi, „Baadknuserinden med Ildøinene", Hiatawawahilani, Hiata-taarava-mata og Hiata hoi te pori à Pélé, „den, som sønderriver Himlen, den, som seer hurtig om sig, og den, som omfavner Pelé og holder Skyerne".

Den underjordiske Ilds Brølen var den Musik, hvortil disse Guddomme dandsede, og jublende svømmede de i Flammehavets Bølger. De forlade aldrig deres Boliger i veldædige Øiemed, men altid kun for at modtage Offer eller udøve Hævn; den rystende Jord og den flydende Lavastrøm forkyndte deres Ankomst. Den hele Ø var forpligtet til at betale dem Tribut, og naar Høvdingerne eller Folket nølede med at bringe de forventede Offere eller paa anden Maade havde paadraget sig hine dæmoniske Magters Misfornøielse, saa vandrede de paa underjordiske Veie til det nærmestliggende Krater og overøste derfra de Skyldige med deres skrækkelige Plager.

Foruden de Guddomme, som bleve dyrkede af Alle, havde enhver fornem Høvding sine egne Afgudsbilleder, for hvem der blev bygget Templer eller Heiauer, sædvanligviis

paa høie Steder eller i Nærheden af Havet, og udgjorde saaledes iøiefaldende Puncter i Landskabet. Der var anvendt megen Arbeidskraft paa at opføre dem af løse Steenblokke, som kunstigt vare lagte paa hinanden og dannede faste Mure, og havde sædvanligviis Skikkelse af et uregelmæssigt Parallellogram.

Templet ved Kawaihae paa Hawaii, hvilket Tameamea indviede til sin Krigsgud, Kaili, var 224 Fod langt, 100 Fod bredt, med 8 til 20 Fod høie Mure, der ved Fodstykket vare 12 Fod tykke og foroven 2 til 6 Fod brede. Den smalle Indgang havde to høie Mure paa Siden. Ved den sydlige Ende befandt sig det Allerhelligste, hvor Kailis Billede, rigeligt smykket med røde Fjer og omgivet af en Mængde underordnede Guddomme, kneisede. Afskyelige Afgudsbilleder af alle Størrelser og Skikkelser grinede ned fra Ringmuren. Paa den Dag, da Templet var færdigt, slagtede man elleve Mennesker paa den blodtørstige Afguds Alter.

Kannibalismen, som tidligere herskede, var vel allerede paa Cooks Tider lidt efter lidt kommet af Brug, men naar Konger, Fyrster og fornemme Høvdinger døde, blev der endnu altid slagtet Menneskeoffere af den lavere Kaste og begravede med de fornemme Lig, for at de ikke paa hin Side skulde savne den fornødne Opvartning. I visse Familier gik den Skjæbne, at døe med de forskjellige Medlemmer af denne eller hiin fornemme Familie, efter bestemte Love i Arv, saa at det ved Fødselen var beskikket, ved hvis Død een af dem skulde offres. Slagtoffrene vidste, at dette var deres Bestemmelse, dog synes denne deres Skjæbnes Lod ikke at have havt noget Afskrækkende for dem.

Præsternes Kaste forstod paa mangehaande Maader at drage Fordeel af Folkets Overtro. Førend man kunde flytte ind i et nyt Huus, maatte de onde Aander først manes ud deraf. Man bragte Offere og Foræringer til den Præst, som holdt Bøn og foretog forskjellige Ceremonier og

opholdt sig nogen Tid i Huset og derved gav det en saadan Hellighed, at det fra nu af var sikret mod alle onde Indflydelser af Aandeverdenen. Den Tro, ved Tryllebesværgelser at kunne bevirke sin Fjendes Død, som vi allerede have truffet paa Tahiti og Marquesasøerne, var ogsaa her almindelig udbredt.

Hawaiieren levede altsaa som en Slave af Despotiet eller sin egen Overtro; men man vilde tage meget feil, hvis man derfor vilde ansee ham at være meget ulykkelig. Uden at tælle Aarene, nød han med barnagtig Sorgløshed de Glæder, som Livet under denne klare og rene Himmel og i den lune, krydrede Luft fører med sig; kom der saa Smerte og Død, saa laa det i hans Natur at taale alt Sligt med stoisk Ufølsomhed.

Han havde stor Glæde af Søfarten, og da han var meget krigersk stemt, glædede han sig ogsaa ved Kastespyd og andre Vaaben. Drengene øvede sig allerede ved at kaste med lette Rør efter et bevægeligt Maal, og Ynglinge og Mænd morede sig ved Vaabenlege, som ikke vare uden Farer.

Aarlig paa en bestemt Festdag kom Kongen roende iland, hvor en stor Folkemængde ventede paa ham; forrest stode tre af de fornemste Høvdinger, hver med et Kastespyd i Haanden. Saasnart Kongen forlod Baaden og nærmede sig Kysten, kastede den ene efter den anden, efter Rangen, sit Vaaben af al Magt imod ham og det med en saa ufeilbar Sikkerhed, at den ringeste Ubehændighed fra hans Side vilde have Døden tilfølge. Det første Kastespyd opfangede han i Flugten og afparerede de to andre dermed.

Da Tameamea allerede havde naaet Magtens høieste Top og begyndte at blive gammel, bad man ham ofte om at afskaffe denne gamle Skik: „Nei", var hans Svar, „den er ikke værdig til at herske, som ikke er istand til at forsvare sig selv. Jeg kan ligesaa godt gribe som kaste".

Hawaiierne vare saa øvede i at slynge med Steen, at

de i en Afstand af 50 Alen kunde ramme en tynd Stok de fire af fem Gange. En tætflettet Maatte beskyttede den kjæmpende Krigers Legeme. Naar Høvdingen gik i Slag, pyntede han sig med sin prægtige Fjederkappe og Hjelm, den kostbareste Høitidsdragt, som en vild Despot kunde iføre sig. Især satte man Priis paa Fuglen Mohos (Melithreptes pacifica) gule Fjedre, af hvilke, som jeg allerede har sagt, den brune Fugl kun har et Par paa hver Vinge. Disse bleve lagte meget kunstigt, ligesom man lægger Tagstene, paa en Art vævet Tøi, saa at de dannede en fuldkommen glat Overflade, der glimrede som den rigeste Guldbrocade. Naar man betænker, at fem af disse Fjer endnu i vore Dage betales med halvanden Dollars, og at Tameameas berømte Kongekappe, der var 10 Fod lang og 6 til 7 Fod bred, overalt var bedækket dermed, saa fandtes der vel næppe noget andet fyrsteligt Smykke, som i Kostbarhed kunde sammenlignes med denne Kappe. Høvdingernes Kapper vare mindre kostbare; paa sort eller mørkerød Grund var der vævet Figurer af gule og røde Fjedre, de sidste af Nectarinia coccinea. Deres Hovedpynt havde Skikkelse af en græsk Hjelm og var smykket paa lignende Maade.

Ligesom der før Slaget blev slagtet Mennesker som Offere, for derved at tilkjøbe sig Krigsgudernes Hjælp, saaledes blev der efter Fægtningen Ingen gjort til Krigsfange, men de Flygtende bleve ubarmhjertigt nedsablede. Men lykkedes det dem at naae et Fristed i en Puhonoua, saa vare de i denne ukrænkelige Helligdom sikkre for hvert yderligere Angreb; thi i det Øieblik, de betraadte Dørtrinet, lod den hidsigste Forfølger sin Haand synke med Kastespydet. Paa Hovedøen fandtes der to af disse Naaden indviede Asyler, eet i Vaipio og eet i Honaunau. Ellis forbausedes ved at see, hvor stort det sidste var. Dette Fristed var 715 Fod langt, 404 Fod bredt og udgjorde et uregelmæssigt Parallelogram med 12 Fod høie og 15 Fod tykke Mure. Indenfor denne Indhegning befandt sig tre store Heiauer,

men af hvilke to allerede vare temmelig forfaldne. Det tredie laae paa et fast Steenfodstykke, som var 126 Fod langt, 65 bredt og 10 Fod høit. Man kunde i de mægtige Mure, idetmindste 6 Fod fra Jordbunden, see mange Lavablokke af 2 Tønders Vægt. Dette Puhonoua blev bygget efter Keave's Befaling, der regjerede paa Hawaii for omtrent 300 Aar siden. I Krigstider begave Qvinder, Børn og Oldinge i Nabolaget sig til dette Fristed og oppebiede der i fuldkommen Sikkerhed den blodige Feides Afgjørelse. Naar en Kriger flygtede, gik han hen til den vigtigste Afguds Billede og bad om hans Beskyttelse eller takkede i en kort Bøn. Naar han efter nogen Tids Forløb eller efter Krigens Slutning forlod dette gjæstfrie Tag, saa kunde han uden Fare igjen gaae hjem; thi Ingen vovede at krænke det Tabou, under hvis Beskyttelse han stod. Hine cyklopiske Mure ere vistnok meget mærkværdige, naar man seer hen til Hawaiiernes ringe mechaniske Hjælpemidler; men endnu forunderligere forekommer mig den milde Tanke, som ved Siden af saa barbariske Sæder kunde bringe Menneskene til at opføre saadanne Bygninger.

Hvis kun den, som Chamisso yttrer, kan tillægges Navnet af en Vild, som uden fast Bopæl, uden Agerdyrkning og tæmmede Dyr, ikke kjender nogen anden Eiendom end sine Vaaben, ved Hjælp af hvilke han nærer sig af Jagt, saa passede rigtignok hiin Benævnelse slet ikke paa Hawaiierne, der, ligesom de beslægtede Tahitier, havde gjort betydelige Fremskridt i mange af Fredens Kunster. Dyrkningen af de frugtbare Dale var beundringsværdig. Kunstige Vandinger vedligeholdt selv paa høiere Steder Taroplantagerne, de vare tillige Fiskedamme, og alle Slags nyttige Planter bleve drevne paa de Dæmninger, som adskilte dem. Man fangede Havbarberne, medens de vare ganske unge, ude i Havet og bragte dem ind i et af Coralblokke indfattet Bækken, gjennem hvilket der flød ferskt Vand. Saaledes bleve de vante til mindre salt Vand, indtil man endelig efter 5

eller 6 Ugers Forløb satte dem ind i Taroplantagerne, hvor de bleve overordentlig store, fede og velsmagende.

Med Værktøi, som kun bestod af haard Steen, slebne Muslinger, eller skjærpede Been, forstode Hawaiierne at bygge store, smukke Piroger og nette Huse, som ogsaa kunstigt at skjære og udhugge Træ og Steen. De havde bestemte Haandværkere, af hvilke nogle beskjæftigede sig kun med Skibsbyggeri og andre udelukkende med at tømre, snitte og lægge Tag paa Husene. De Huse, som vare bedst byggede, kunde staae sig ti til tolv Aar. Høvdingernes Huse stode paa store Gaardpladser og paa Steenterrasser. Rundt om Hovedbygningen laa der mindre Hytter, hvor man spiste, sov, og hvor Provianten gjemtes. Det Hele saae ud som en Samling af Hølader. Store, smukke, fine Maatter brugtes til Senge og Skillevægge. Frugten af Flaskegræskarret (Cuburbita lagenaria) spillede en betydelig Rolle i Hawaiierens simple Indbo. Den tjente ham som Drikkekar, som Flaske, som musikalsk Instrument. Den erstattede ham Mangelen paa Jern, Glas, Pottemagervarer og Trætøi. Paa Reisen var den hans Tornyster og hjemme hans Kiste. Han forstod, medens den voxede, at bibringe den alle tjenlige Former, og den stod til hans Raadighed i alle mulige Størrelser, ligefra den mindste Vandskaal til det store Fad, der kunde rumme ti og flere Galloner af Tarovælling.

Hawaiiernes simple Paaklædning passede til Climatet; den bestod sædvanligviis af Tapa eller Klæde, forfærdiget af Papirmorbærtræets Bark, som jeg forhen har omtalt. Mændene bare en Maro, et Belte, som dækkede Skamdelene; Qvinderne havde en paii paa, som var bundet om Midien og hængte ned til Knæerne. Kun de Fornemmere bare sorte, folderige Kapper af det samme Slags Tøi, som ved den Harpix, hvormed det var farvet, fik den fortræffelige Egenskab, ikke at kunne blive vaadt. Man brugte ogsaa fine Maatter til Klædedragt.

Til Fiskefangsten betjente man sig af Net eller Kroge

af Perlemoder. Fangsten af Boniter var, ligesom hos os Overjagten, en kongelig Fornøielse. En Kanot blev med al Magt af Aarerne sat i det hurtigste Løb. I Bagstavnen sad den fyrstelige Fisker og holdt den blinkende Perlemoderkrog svævende over Vandet. Boniten, som troede at sluge en flyvende Fisk, sprang derpaa op af Vandet efter det formeentlige Bytte og blev hængende paa Krogen.

Ligesom paa Tahiti, paa Java og blandt de vilde Folkestammer ved Oronoko og Amazonfloden brugte man ogsaa paa Hawaii Plantegift til at fange Fisk med. Man tog Barken af den dræbende Plante, knuste den og lagde den under det Coralgruus, hvor der svømmede mange Fiske omkring. Saasnart de ligesom bedøvede kom op paa Overfladen, tog man strax Indvoldene ud, for at Giften ikke skulde udbrede sig i Kjødet.

Der blev drevet en temmelig levende Tuskhandel mellem de forskjellige Øer. Tapaklædet fra Oahu fandt god Afsætning paa Kauai, som betalte dette med sine meget høit vurderede Piroger og Aarer. Paa Hawaii forfærdigede man et Slags meget tykt Klæde, som kaldes manuka; det passede godt for koldt Veir, og fra Hawaii forsynede de øvrige Øer sig dermed. Der var endogsaa aarlige Markeder til bestemte Tider. Det berømteste blev holdt paa Kysten af Vailuki og blev besøgt af Indbyggere fra alle Kanter af Øen, og her falholdt de deres forskjellige Varer. Naar man betragter alt dette, skulde det synes, som om Hawaiierne ikke egentlig vare Vilde; men Qvindens nedtrykte Stilling i Samfundet vidnede om en barbarisk Tilstand. Den høibaarne Fyrstinde var ligesaavel som den laveste af hendes Kjøn underkastet Tabuets Love. Ingen Qvinde maatte nogensinde spise sammen med Mændene og ikke engang komme ind i deres Spisehuus. Den groveste og simpleste Føde var bestemt for Qvinderne, medens Mændene udelukkende forbeholdt sig Nydelsen af Svinekjød, Bananer, Cokosnødder og Skildpadder.

Moraliteten blandt Hawaiierne var i høi Grad beklagelig. Medens Qvinden besmittede sig ved Utugt og Barnemord, fyldte Manden sig umaadeligt med Kava. Deres Sprog var meget rigt paa Udtryk for alle Grader af Last og Forbrydelse, men det manglede enhver Benævnelse for Taknemlighed, en Dyd, som var dem ganske ubekjendt.

Jeg vil nu her igjen fortsætte Øernes Historie og gjøre os bekjendt med en stor Mand, den berømteste i Polynesien. Da Kong Kalaniopuu i Aaret 1780 døde, efterlod han Halvparten af Øen Hawaii til sin Søn Kiwalao, den anden Halvdeel til sin Yndling og Brodersøn Tameamea. Maaskee syntes Kiwalao ikke ret godt om denne Deling, eller ogsaa den ærgjerrige Tameamea hellere vilde have det Hele, — nok er det, der udbrød en Krig mellem dem, og et enkelt blodigt Slag, i hvilket Kiwalao faldt, gjorde hans Medbeiler til Øens Herre. Sligt kunde vel ogsaa lykkes enhver anden Barbar, men Tameamea forenede med sit krigerske Mod en Statsmands Klogskab, der forstaaer at bevare og forøge de Fordele, som den lunefulde Seiersgudinde havde skjænket ham. Den europæiske Handel var gaaet i Cooks Spor til Nordvestkysten af Amerika, og Sandwichøerne, der kunde forsyne de Skibe, som seilede derhen, med alle Slags Forfriskninger, fik strax en større Vigtighed end nogen anden Øgruppe i Polynesien. Den fremsynede Tameamea begreb meget snart, hvor fordeelagtigt de hvide Mænds Venskab kunde være for ham; overalt, hvor han havde Indflydelse, fandt de Beskyttelse og Sikkerhed, og deres overlegne Vaaben og Kundskaber hjalp til at befæste hans Magt.

Hans medfødte Evne til at regjere, lod ham stedse vælge de dygtigste Mænd som sine Medhjælpere. Saaledes knyttede han Kiana til sig, en Høvding fra Kaui, som den engelske Capitain Meares i Aaret 1787 havde taget med til Canton, og som saavel ved sin Tapperhed og sin driftige Aand, som ogsaa fordi han var i Besiddelse af Bøsser og Ammunition,

var en meget vigtig Aqvisition for ham; han skjænkede ham derfor en høi Rang og store Landeiendomme.

Kahikili, Konge paa Oahu og Maui, havde hjulpet Tameameas Fjender. Denne benyttede hans Fraværelse (1789) paa Oahu til at angribe Øen Maui. Kahikilis unge Søn drog imod ham, men led et fuldstændigt Nederlag; thi det var ikke let at modstaae en Kriger som Tameamea.

Imidlertid havde Tameameas vigtigste Modstander paa Hawaii, Keoua, gjort Oprør. Et sælsomt Naturphænomen lettede Tameamea Seiren over den oprørske Høvding, og gav ham hos den overtroiske Mængde Udseende af at være Ildgudinden Pelés udkaarne Yndling. Da nemlig Keoua med sine Krigere drog over Mauna Loas Skraaning, skjælvede Bjerget, Svovldunster stege op af Jordbunden og strakte pludselig hele den mellemste Afdeling af hans lille Hær til Jorden. Over 400 Mand døde; men et i Nærheden rodende Sviin modstod ifølge sin grovere Natur heldigt den giftige Damp. Kort efter (1791) kom Tameamea tilbage, slog fuldstændigt Keouas modløse Hær. Høvdingen flygtede ind i Bjergene og faldt 1793 for en Snigmorders Haand.

De to Englændere Young og Davis have spillet en saa betydelig Rolle paa Hawaii, at jeg ikke med Taushed kan forbigaae, hvorlunde de kom i Tameameas Tjeneste. En vis Capitain Metcalf, som førte Skibet „Elenor", var kommet i Strid med Indbyggerne paa Maui, han lokkede flere Hundrede af dem ud af Landsbyen og anrettede med Kanoner og Musketter et frygteligt Blodbad mellem dem. Hvad var naturligere end at tage Hævn? Og hvem vil fortænke de saakaldte Vilde heri? Da nemlig Sønnen af hiin Skurk, som efter Faderen commanderede Skonnerten „Fair American", og kort efter (1790) ankom ved deres Kyst, overrumplede de det lille Fartøi og myrdede hele Mandskabet, saanærsom Matrosen Isaak Davis, hvem de som Fange førte iland. Da nu senere den ældre Metcalf uden at vide noget om,

at man saaledes havde gjengjældt hans Udaad, kom til Hawaii, sendte han Baadsmanden John Young iland for at søge Oplysninger. Man modtog ham venligt, men da han vilde vende tilbage til sit Skib, befalede Tameamea ham at blive med den Forsikkring, at der ikke skulde vederfares ham noget Ondt, at man tvertimod vilde behandle ham som Ven og Raadgiver og overøse ham med Gods og Ære; men at man med Døden vilde straffe det første Forsøg paa at flygte. Skjøndt Davis og Young kun vare raae, uvidende Søfolk, saa vare de dog de meest oplyste Hawaiier langt overlegne. Ved Godhed og Taknemlighed knyttede til deres nye Fædreland, viste de sig bestandig som Tameameas troe, paalidelige Tjenere; og den menige Mand paa Hawaii, som ogsaa de fremmede Søfolk havde al Grund til at velsigne deres humane Indflydelse.

Davis døde 1810, men Young ikke før den 17de December 1835, 93 Aar gammel. Paa hans Gravsteen staaer den smukke Ærestitel indgravet:

„Tameameas Ven og Vaabenbroder.“

Han ægtede en Datter af een af de fornemste Høvdinger, blev selv udnævnt til hieri nue, d. e. „Stor Herre“, og hans Sønner henhøre endnu til de fornemste i Landet.

Hawaii blev tre Gange besøgt af Vancouver: i Marts 1792, Februar 1793, Januar 1794. Denne berømte Sømand havde ledsaget Cook paa hans sidste Reise og mindedes endnu den unge Høvding Tameamea, som han efter 15 Aars Forløb fandt meget forandret til hans Fordeel. Blikket havde tabt meget af sin tidligere Vildhed, dog kunde den Modigste næppe udholde det mørke, fyrige Øies Glands, der syntes at kunne gjætte hans meest skjulte Tanker. Hans Holdning var kongelig, og enhver Handling røbede en overlegen Aand. Han var aabenhjertig, oprømt, gavmild, og af Skikkelse og Væxt som en Hercules. Saaledes viste Hawaiis Konge sig. Af Evner og Characteer en Mand, som ethvert Land kunde være stolt af. Der fandt den venligste,

meest uforstyrrede Forstaaelse Sted imellem dem. Vancouver bestyrkede den „høihjertede Barbar" i hans gode Stemning mod europæiske Søfarende og fastsatte i Forening med ham visse Regler for at forhindre alle Misligheder, som saa let kunde fremkomme af Mangel paa Disciplin paa den ene Side og som en Følge af de Indfødtes Rovsyge paa den anden. Vancouver indsaae, at Tameameas fuldstændige Herredømme vilde yde de fremmede Søfarende den bedste Sikkerhed, og han søgte derfor, saavidt det stod til ham, at befæste hans Magt. Han raadede ham til at anskaffe sig en Livgarde, bevæbnet med Geværer, og lod dem selv exercere og forsyne med det Nødvendige. Han raadede ham til at skjænke Young og Davis sin fuldkomne Tillid, da han var overbeviist om, at disse fortjente det, og han lagde dem begge paa Hjerte, saameget de kunde, at vække en mere human Aand i Insulanernes Sæder, Skikke og Krigsførelse, bestandig at tjene deres Velgjører trofast og at modsætte sig egennyttige Fremmedes onde Hensigter. Hans religieuse Lærdomme gjorde imidlertid kun lidt Indtryk paa Tameameas Hjerte; thi enten af Overbeviisning eller af Politik blev denne sin hjemlige Afgudsdyrkelse tro til det sidste. Hans Undersaatter ansaae ham for Gudernes Yndling, og han gjengjældte deres formeentlige Bistand ved en Ærefrygt for deres Dyrkelse, hvilket betydeligt forøgede Præsternes Anseelse. For at befæste den almindelige gode Forstaaelse bleve de Høvdinger, som havde forseet sig imod Tameamea, efterat have gjort Afbigt, indbudte ombord paa Skibet og formanede til i Fremtiden at være lydige. Endelig søgte Tameamea at forsikkre sig Storbritanniens Beskyttelse; han holdt først Raad med sine Høvdinger, og da de vare blevne enige, nedlagde han selvstændig, frivillig og høitidelig, i sin Ven Vancouvers Hænder, sin Hylding af Kong Georg. Alle indre Souverainetetsrettigheder forbeholdt han sig, kun naar han blev angrebet af en fremmed Magt, skulde England yde ham sin mægtige Hjælp. Det var ikke 15 Aar efter Cooks

Død, og allerede nu kunde det forhen enestaaende Hawaii med Haab eller Bekymring vende Blikket til det fjerne Udland. Disse Besøg af Vancouver vare en lykkelig Begivenhed i Tameameas Liv, de forøgede hans Hjælpemidler og gjorde ham hans senere Erobringer lettere. Det var Vancouvers Hensigt, fulgt af Missionairer og Haandværkere at komme tilbage til Hawaii, som han havde faaet Interesse for, men hans tidlige Død tilintetgjorde denne menneskekjærlige Plan.

Hvor godt Tameamea med Hensyn til krigerske Anliggender forstod at benytte Vancouvers Lærdomme, beviste han allerede i Aaret 1794, kort efter Vancouvers sidste Besøg, da han med en Hær af 16,000 Mand og en Flok Europæere, under Commando af Young og Davis fuldstændigt underkastede sig Øerne Maui, Lauai og Molokai.

Følgende Aar 1795 drog han med endeel af sin Hær til Oahu, hvorhen Kalanikupuli, Kahikilis Brodersøn og Arving, havde trukket sig tilbage; de øvrige Tropper, under Kianas Befaling, skulde ufortøvet følge efter. Men den troløse Kiana gik med alle sine Tilhængere over til Fjenden, thi han vidste, at hvis det lykkedes ham ved Kalanikopulis Hjælp at overvinde Tameamea, saa vilde Overherredømmet paa Øen tilfalde ham. Stillingen var temmelig farlig, men Tameamea rykkede uforsagt imod Fjenden, som i Nuanudalen havde forskandset sig stærkt. En Steenmuur dækkede Fronten, høie Klippevægge paa begge Sider beskyttede mod et Flankeangreb; man ansaae sig saa sikker i denne Bjergkløft, at man med haanlige Fagter udæskede til Angreb. Men denne Raadhed varede ikke længe; thi Young kuldkastede med sine Kanoner Steenbarrikaden, og da Kiana var faldet for en Kugle, opkom der fuldstændig Forvirring og Skræk i Fjendens Rækker. Nu stormede Tameamea med sin Livgarde, nedhuggede Enhver, der satte sig til Modværge, og jog de Flygtende ud over Afgrundens Rand, hvor mere end 400 af dem styrtede ned og knustes.

Den flade Plet paa Klippen, hvor Kalanikupuli kastede sit sidste Spyd, fremvises endnu, og mangen Forbigaaende gaaer derop, stiller sig som en Kjæmpende og fortæller sine Børn eller sine Ledsagere, hvorledes Oahus sidste Konge faldt.

Efterat Tameamea havde fuldendt Erobringen af den hele Øgruppe, var det hans Hensigt at seile til Tahiti og bære sine seirrige Vaaben ud over Æquator; dog denne Plan, som havde været en Cæsar eller en Alexander værdig, blev tilintetgjort ved Efterretningen om en Opstand paa Hawaii (1786), som havde udstrakt sig paa en farlig Maade og udfordrede Kongens Tilstedeværelse. Tameamea slog Oprørerne, og fra nu af vovede Ingen oftere at modsætte sig hans Overherredømme. Han befæstede sin Magt ved at gjøre sig de overvundne Høvdinger forbundne ved Forlehninger og Æresposter. Han forsamlede om sin Person alle dem, hvis Ærgjerrighed han frygtede, tvang dem til at følge med ham overalt paa Reiser og fjernede dem saaledes fra deres arvelige Besiddelser.

Kongen paa Kauai og Nuhau underkastede sig frivillig den Magt, han ikke kunde modstaae; i senere Aar blev han rigtignok under det Russisk-Amerikanske-Compagnies Flag forført til at gjøre Oprør (1817), men udsonede snart igjen sin Forseelse og hyldede igjen sin Lehnsherre.

Tameameas Regjeringssystem var fuldkommen despotisk, og man kunde slet ikke vente Andet af den halvvilde Høvding over et vildt Folk; men man har aldrig kunnet bebreide ham nogen Grusomhed. Det hele Land tilhørte ham, han forlehnede dermed efter Rang og Fortjeneste sine Tilhængere, som derfor maatte tjene ham i Krigen. Arvingerne bleve sædvanligvis stadfæstede i Besiddelsen af deres Faders Gods. Enhver Ø havde sin egen Statholder, som med Kongens Samtykke udnævnte Kredshøvdinger, Sognefogder, Skatteindsamlere og andre mindre Bestillingsmænd. Saaledes beklædte Young, der som en Fremmed stod udenfor

alle de indfødte Fyrsters Intriguer, i mange Aar den vigtige Post som Gouverneur paa Øen Hawaii og forvaltede denne til Kongens, Folkets og de europæiske Søfarendes Tilfredshed.

Et Antal af erfarne, dygtige Mænd udgjorde et Slags Ministerraad, som nød Kongens fuldstændige Tillid. Den mærkeligste blandt disse var Kareimoku, af det kongelige Huus paa Maui. Efterat hans Fødeø var blevet erobret, og han endnu var en Dreng, tog Tameamea sig af ham, behandlede ham kjærligt og lod ham opdrage. Han fik Godser, Indflydelse, en høi Stilling, som næppe var mindre end Kongens; man betroede ham endogsaa den Rettighed at kunne dømme over Liv og Død. Den Troskab, han bestandig viste Tameamea, overførte han siden paa hans Søn. Englænderne kaldte ham efter deres egen store Minister Billy Pitt.

Alt eftersom Tameameas Magt tiltog, omgav han sig med Etiquette; thi de tidligere smaa Kongers guddommelige Glands var nu samlet i hans Person med et mere blændende Lys. Hvor han kom forbi, maatte man blotte Hovedet og Skuldrene, og ligeledes naar man nærmede sig hans Residents. Naar hans Mad blev baaret forbi, maatte Alle, der hørte Tjenernes Ankomst, blotte sig og sætte sig ned. Hans Drikkevand blev øst af særegne Kilder, som laae nogle Mile inde i Landet og ikke maatte benyttes af Andre. Naar Vandbærerne løb forbi, fandt de samme Hyldinger Sted. Ingen turde betræde Skyggen af ham eller af hans Huus. At staae over ham, var den høieste Forbrydelse. Ingen af hans Undersaatter vilde f. Ex. have vovet at gaae paa den Deel af et Skibs Dæk, under hvilket han befandt sig. Med samme Strenghed bleve ogsaa de religieuse Pligter indskjærpede.

Især i Omgang med Fremmede lagde Tameamea sin sunde Forstand for Dagen. Han forstod ved en værdig Holdning at indgyde Ærbødighed, afholdt sig fra alle Vold-

somheder mod de Fremmede og straffede strengt enhver Krænkelse af Gjæsteretten. Saaledes undgik han Alt, hvad der kunde have ført til, at de Fremmede brugte deres Vaaben; disse Øer, som ved Cooks Mord vare blevne berygtede, besøgtes nu Aar for Aar af et tiltagende Antal Skibe, og allerede før Kongens Død var Hawaii blevet et vigtigt Punkt for Verdenshandelen.

Mod Krigsskibe og videnskabelige Expeditioner viste han sig som den gjæstfrie Fyrste; ligeoverfor fremmede Handelsmænd stod han som den kloge, men fuldstændig hæderlige Kjøbmand. Da Kotzebue besøgte Øerne, havde Tameamea den retfærdigste Grund til at være opbragt paa Russerne, forbi de havde bevæget Kong Tamari paa Kanai til under russiske Flag at gjøre Oprør mod sin Lehnsherre; men han forstod ligeoverfor Kotzebue at opføre sig med en Fiinhed, der vilde have gjort enhver europæisk Fyrste Ære.

„Vor Capitain var kommet til ham," fortæller Chamisso; „den gamle Herre modtog ham med Hjertelighed. Han var meget godt inde i Forholdet og forstod at behandle det paa en storartet Maade og let, saa at han indgjød Ærbødighed. Hr. Cook, en Europæer, til hvem han havde Tillid, tjente ham som Tolk. Han skjulte ikke sin Forbittrelse mod Russerne, der med en saa lumpen Utaknemlighed havde lønnet hans kongelige Gjæstfrihed; men os, som vare udsendte paa Opdagelser og ikke havde noget at skaffe med hine, vilde han ikke betragte som Russere, men kun som Sønner og Efterkommere af Cook og hans Ven Vancouver. Vi vare ikke Kjøbmænd; han vilde heller ikke være Kjøbmand ligeover for os; han vilde frit, uden Betaling sørge for alle vore Fornødenheder. Vi behøvede ikke at give Kongen noget, men vilde vi give ham en Forœring, saa maatte det være efter vort Godtbefindende. Dette er min Villie. Tameamea, Konge paa Sandwichøerne."

Begunstiget ved sit Riges Beliggenhed og den Mængde af Sandeltræ, som dengang fandtes der, samlede den store

Polynesier umaadelige Skatte. Han kjøbte Skyts af svært Caliber til at forsvare Indløbet til sine Havne, og byggede Skibe, hvilke han deels bemandede med Indfødte, deels med Europæere, som han valgte med stor Menneskekundskab. Han var rundhaandet med Lønninger og Indtægter, naar han tog Fremmede i sin Tjeneste, fritog dem for enhver besværlig Etiquette, men fordrede tillige strengt, at de underkastede dem Loven og punctligt opfyldte deres Pligt.

Han havde hørt tale om den store Forbeel, man kunde have ved at sælge Sandeltræ i Canton, og sendte for egen Regning en Ladning derhen; men deels ved de umaadelige Havnepenge og deels ved Capitainens og Supercargoens Ødselhed gik Vindingen i Løbet. Men selv denne mislykkede Speculation forstod han at benytte til sin Fordeel; thi fra nu af maatte alle fremmede Skibe erlægge Havnepenge, ligesom det i Udlandet var gaaet hans Flag.

„Naar jeg er død, maa Syndfloden gjerne komme!" skal den usle Louis XV. have sagt; hvor langt anderledes tænkte ikke Tameamea, som ikke tillod, at man huggede de unge Sandelstammer, for at de kunde komme hans Efterfølger tilgode, og som befalede at lade de sjeldne Mohofugle flyve igjen, naar man havde plukket de gule Vingefjer, for at de siden endnu engang kunde blive til Nytte. Kotzebue havde medbragt deilige Æbler fra San Francisco, og Kongen lod Kjernerne omhyggeligt samle og lægge.

Som alle Erobrere glædede det ham, ligesaavel at overvinde Naturens Hindringer, som Menneskenes Modstand. Ved Halaua lod han en 100 Fod høi Klippe gjennemhugge eller sprænge for at aabne en Vei til Kysten. Tykke Lag af Lava bleve gjennembrudte for at anlægge Brønde. Ved Kiloho anlagde han en storartet Fiskedam, to Mile i Omkreds. En stærk Steenmuur, 3,000 Fod lang, 6 Fod høi og 20 Fod bred, spærrer Mundingen til den lille Bugt. Vandet flyder ind og ud gjennem Buer, som ere lukkede med stærke Stakkater, saa at Fiskene ikke kunde slippe ud.

Tameamea døde den 8de Mai 1819, 67 Aar gammel; han efterlod sig et Navn, større end nogen anden Polynesier efter ham. Endnu tænke Kanakerne med Stolthed paa deres gamle krigerske Konge, de elske hans Minde og fortælle med Selvfølelse om hans store Bedrifter.

Ved hans Død faldt der intet Slagtoffer (saameget havde Berøringen med den europæiske Civilisation allerede udrettet), men dog yttrede den almindelige Sorg sig efter gammel Uskik paa en rædsom raa Maade. Den store Mængde slog Fortænderne i Munden ind; Mange lemlæstede sig ved at hugge een eller flere Fingre af; Andre lode Begyndelsesbogstaverne af hans Navn, til Minde om ham, tatovere paa Tungen. Ligesom grebne af Vanvid, ganske nøgne, mere lignende Djævle end Mennesker, løb Folket tøilesløst rasende omkring, afbrændte Huse, plyndrede og hengav sig frit til alle Laster. Den fuldstændige Forglemmelse af al Tugt og Orden skulde antyde, hvor stor Sorgen var, som om Mennesket efter et saadant Tab nødvendigviis maatte synke ned til et vildt Dyrs Tilstand.

Da Tameamea var død, styrtede ogsaa den gamle Afgudsdyrkelses Bygning sammen. Allerede længe i Forveien havde Vantroen ved Samfærdselen med Europæerne grebet om sig, og Ingen viste større Foragt for Stammefædrenes Religion end den nye Konge Liho-liho (Tameamea II.). Denne svage Fyrste, der var drikfældig og hadede Tabuet, ikke af Kjærlighed til Oplysning, men fordi det paalagde ham Tvang, udførte, trods alle Karaimokus Indvendinger, allerede i sin Regjerings femte Maaned paa en brutal Maade sit Forsæt at bryde det. Han foranstaltede et stort Gilde, hvortil han indbød alle de Fornemste i Landet. Da Viin og Rhum tilstrækkelig havde ophidset Gemytterne, lod man Qvinderne komme og tvang dem til ikke blot at tage Deel i Maaltidet, men ogsaa at spise Svinekjød, der saa strængt var dem forbudt. Man knurrede vel noget, men den største Deel af Gjæsterne vare gjorte myge ved de stærke Drikke,

og nu forkyndte Kongen med lydelig Stemme, at han affvor den gamle Tro. Frygt og Rædsel greb endeel af Forsamlingen. Man spurgte ham, hvad Ondt Guderne da havde gjort ham, og truede ham med deres Vrede. Da sprang Kongen op med rasende Fagter og raabte: „I seer, det strenge Tabu er brudt og ingen Straf er paafulgt. Kommer, lader os ødelægge Heiauerne, og fra nu af skal der ingen Religion være paa Hawaii." Kongens Tilhængere ilede strax med ham til det nærmeste Tempel; ved Synet af Afgudsbilledeme bleve vel Nogle bange, men da Kongen begyndte at mishandle de gruelige Vanskabninger og igjen blev ustraffet, fulgte de snart omkaps hans Exempel.

Billedstormen greb om sig og snart vare overalt Idolerne ødelagte; dog en Tro, som hele Aarhundreder er dybt indgroet, kan ikke udryddes uden Kamp og Modstand. Præsterne virkede paa Mængdens Ængstelse, en Reaction fandt Sted og en Fætter af Kong Kekuokalani stillede sig i Spidsen for Opstanden. Liho-lihos taabelige Fremfærd kunde saaledes have kostet ham Thronen og Livet, hvis ikke den fortræffelige Karaimoku 1819 havde slaaet Rebellerne paa Hawaii og derved tillige givet Tilhængerne af den gamle Tro det klareste Beviis for, at deres Guder vare aldeles magtesløse.

Længe blev Slaget uafgjort, til endelig Kekuokalani, svækket ved Blodtab, sank afmægtig ned paa en Steen. Dog kom han sig forsaavidt igjen, og skjøndt han ikke var istand til at reise sig, ladede han dog, siddende paa Lavablokken, to Gange sit Gevær og fyrede to Gange paa den fremrykkende Fjende. Nu ramte en Kugle ham i det venstre Bryst, han svøbte sig i sin Fjederkappe, og han udaandede sin Heltesjæl. Hans Hustru Manona fægtede ved hans Side kjækt og uforfærdet. Da hun nogle Øieblikke efter sin Mands Død saae Karaimoku nærme sig, vilde hun overgive sig til ham, men næppe var Ordet kommet over hendes Læber, før en Kugle ramte hende i den venstre Tinding, og hun styrtede død

ned over sin Mands Lig. Forresten ledsagede de hawaiiske Qvinder, ligesom de gamle Germaners Koner, meget ofte deres Mænd i Slaget. I Almindelighed gik de bag Fronten og bare Calebasser med Vand og Fødevarer til Forfriskning for de trætte Krigere. Nogle, som havde mere Mod eller mere Kjærlighed, stode endogsaa i Kampen ved Siden af deres Mænd og holdt Lædskedrikken i den ene Haand og Kastespydet i den anden.

Nogle Maaneder efter dette afgjørende Slag landede de første amerikanske Missionairer paa Hawaii, og fandt til deres Forbauselse, at de Afguder, til hvis Undergang de havde foretaget den lange Reise, allerede vare faldne. The American Board of Commisioners for foreign missions var ved et Tilfælde blevet opmærksom paa disse fjernere Øer. Unge Hawaiier kom tidt med Hvalfangerne til de Forenede Stater, hvor det mellem Christne og Republicanere stundom gik dem meget værre end i deres hedenske Hjem under en despotisk Regjering. Een af disse, en Præstesøn ved Navn Opukohora sad engang sulten og grædende paa Trappen til Yale College. Forstanderen, Dr. Devight, som tillige var Medlem af Missionsselskabet og havde megen Indflydelse, talte med det unge Menneske, fattede Godhed for ham og besluttede nu at forplante Christendommen til hiin fjerne Verdensdeel. Opukohora døde selv uden at see sit Fædreland igjen, men fire af hans Landsmænd, der tillige med ham bleve opdragne i den nye Lære, fulgte med Missionairerne. I April 1820 kom de til Honolulu; men Kongen, som erfarede deres Hensigter og hvis Sands for det Religieuse, som det synes, kun var meget lidt udviklet, tillod dem ikke at gaae iland, og forbrede, at de skulde seile bort igjen. Nu lagde den fornuftigere Karaimoku sig igjen imellem og søgte at overbevise Kongen om, at den christelige Religion vilde være en af de største Velgjerninger for hans Undersaatter, som dog maatte bekjende sig til en eller anden Troeslære, hvis de ikke skulde synke dybere end

Qvæget paa Marken. Derpaa indrømmede man Missionairerne et Stykke Land og tillod dem der at bygge en Kirke, dog under den Betingelse, at de strax igjen skulde forlade Øen, hvis deres Prædikener havde en slet Indflydelse paa Folket. Missionairerne lærte hurtigt og grundigt de Indfødtes Sprog, underviste dem i at læse og skrive, og udgave allerede 1822 den første Bog, som var skrevet paa Hawaiisk. Det lykkedes dem i kort Tid at omvende Kongen, den kongelige Familie og de fornemste Høvdinger, og disse droge ved deres Exempel en talrig Mængde efter sig, — og allerede faa Aar efter var Regjeringen factisk i Missionairernes Hænder.

I Slutningen af Aaret 1823 foretog den unge Konge tilligemed sin Dronning en Reise til England, sandsynligviis for at slutte et nøiere Forbund med dette Land og derved finde virksommere Beskyttelse mod Rusland og Nordamerika, der syntes at have Lyst til at annectere Hawaii. Han havde taget 25,000 Dollars med ombord, men da man kom til London i Mai Maaned 1824 og aabnede Kisterne, fandtes der kun 10,000 Dollars. Den ærlige Capitain Starbuck vidste formodenlig nok, hvor den øvrige Sum var bleven af, men han har trolig bevaret denne Hemmelighed. Efter denne første Prøve paa, hvor let Dollars kunne forsvinde paa Reiser, var det udentvivl en stor Lykke for de høie Fremmede, at den engelske Regjering gav dem den hæderlige Herre F. Byng til Fører og Beskytter. De saae i Begyndelsen meget iøinefaldende ud, især Dronning Kamainala, som havde indhyllet sin kolossale Figur i vide Beenklæder og en lang Slobrok af broget Silketøi. Dog snart havde de moderneste Skrædere forsynet Herrerne med Klæder af det nyeste Snit, og Modehandlerinder fra Paris pyntet Damerne paa det smagfuldeste. Derpaa bleve de Dagens Løver og som noget af det Mærkværdigste ført fra den ene Fest til den anden, indtil Dødens kolde Haand pludselig lagde sig imellem. Den 12te Juni fik Huushov-

mesteren Mæslinger og den 19de var hele det fremmede Selskab smittet. De bleve Alle helbredede saa nær som det kongelige Par, som døde den 8de og 14de Juli. Deres sidste Afsked var meget rørende, de holdt hinanden længe i Favn, og den Tanke, at de skulde døe saa unge og saa langt fra deres Hjem afpressede dem tusinde Taarer.

De Overlevende bleve behandlede med stor Godhed, og man forsømte ikke at vise dem alle de mærkværdige Ting, der kunde bidrage til at oplyse og danne dem.

Den 11te September havde de Audients hos Kongen i Windsor, og Ministeren Canning modtog dem ogsaa venligt. Alle Reisens Omkostninger bleve udredede af den engelske Regjering, som tillige befalede, at Fregatten „Blonde", under Commando af Capitain Lord Byron (han var en Fætter til den berømte Digter og arvede hans Titel) skulde føre de to Liig og Følget tilbage til Hawaii. Byron kom den 4de Mai 1825 til Hawaii ved Lahaina og den 6te Juni blev der sammenkaldt et stort Raad for at ordne Successionen. Den afdøde Konges Broder, som var 9 Aar gammel, blev valgt til Konge under Navn af Tameamea III.; men den gamle Karaimoku og den herskesyge Kahmana, den store Tameameas kjæreste Gemalinde bleve indsatte som Regenter. Byron forsømte ved denne Leilighed ikke at give gode Raad; han raadede til at indføre en ligelig Beskatning, til at ophæve Livegenskab, til at give Love, der beskyttede den menige Mand, og til betydeligt at nedsætte de overdrevne Havnepenge. Han roste Missionairernes Bestræbelser og forsikkrede Hawaiierne, at deres Uafhængighed paa ingen Maade skulde blive antastet. Hans Minde lever endnu hos Folket, ligesaa høit agtet som Vancouvers.

Under Tameamea den Tredies Mindreaarighed fik Missionairen Bingham en overveiende Indflydelse. Den strengeste Kirketugt blev indført med utrættelig Iver, de puritanske Love straffede som Forbrydelser Sang og Dands, og endogsaa Oldinge bleve tvungne til at læse Bogstaver. Disse

ufornuftige Overdrivelser af en fanatisk Iver førte senere til en Reaction, som var nærved at omstyrte Christendommen, da den unge Konge, der 1833 tog Regjeringens Tøiler, strax lod Skolerne lukke, fik Afgudsbillederne igjen frem, og tvang de Faa, der bleve Christendommen troe, til at indelukke sig i Fortet ved Honolulu. Dog til Lykke var dette lidenskabelige Udbrud kun et hurtigt opflammende Blus, et afmægtigt Barns Vrede; thi allerede kort efter gik den unge Konge pludselig i sig selv, underkastede sig igjen Christendommen, og lod fra nu af Missionairerne raade og regjere, som de lystede.

De næste Storme, som truede dem i deres Virkekreds, kom udenfra. Allerede 1827 landede Jesuiterne Bachelo og Short paa Øerne for ved Striden mellem begge Confessioner endmere at forvirre Hovederne paa de stakkels Kanaker. Men de fik dog ikke Lov til at blive der, og da de slet ikke med det Gode vilde fortrække, lod Regjeringen dem endelig (1831) sætte paa et lille Skib og føre til Californien. Dog allerede 1837 kom disse Herrer igjen tilbage og haabede ved Hjælp af et meget langt Skjæg og bredskyggede Hatte at kunne snige sig iland uden at gjenkjendes, men den skarpsynede Statholder gjenkjendte dem strax trods deres Forklædning og befalede dem strax igjen at gaae ombord paa det Skib, som havde bragt dem. Da Capitainen erklærede, at han aldrig vilde tillade dette, indskibede man dem med Magt, hvorpaa han nedlagde Commandoen og lod Jesuiterne blive alene paa Skibet. Som man let begriber, var Alt dette en forud aftalt Comedie, som endnu ikke var tilende, da et engelsk og et fransk Krigsskib ankom for at fordre Opreisning for de Krænkelser, der vare tilføiede deres Landsmænd; Kongen bevilgede da, at Jesuiterne kunde blive saalænge paa Øen, til de kunde finde en beqvem Leilighed til at forlade Landet. Munkene derimod maatte love under deres Ophold paa Hawaii ganske at afholde sig fra at prædike.

Kort Tid derefter udvirkede de protestantetiske Missionairer en Lov imod den romerske Propaganda, „fordi den havde til Hensigt at stifte Uenighed mellem Kongens Undersaatter;" og de nøiedes ikke med fra Prædikeskolen og i Foredrag at tordne mod Catholicismen, men drev deres Forfølgelser saa vidt, at de fik 20 Indfødte, Mænd og Qvinder, som ikke vilde forlade den romerske Kirke, satte i Classe med de laveste Forbrydere. Rigtignok lærte man tilsidst at indsee, at det vilde være farligt at vedblive paa denne Vei og lod den 9de Juli 1839 et Toleranceedict udgaae, — dog altfor silde, thi allerede Dagen derefter ankom Fregatten Artemise i Bugten ved Honolulu, for her at sætte de samme Fordringer igjennem, som paa Tahiti. Man fordrede uden Modsigelse fuldstændig Frihed for den catholske Gudstjeneste, Afstaaelse af en Plads, hvor der kunde bygges en Kirke for de catholske Præster og desuden et Pant af 20,000 Pjastre for Regjeringens Tolerance i Fremtiden, — og hvis man vægrede sig, truede man med Krig og Ødelæggelse. Imod store Kanoner kan man kun med Held protestere ved Hjælp af endnu større Kanoner, og da man ikke havde dem, var der intet Andet at gjøre, end taalmodigt at finde sig i Capitain Laplaces Fordringer. De catholske Præster, som vare ombord paa Artemise, bleve nu udskibede, og den 14de Juli holdtes en Kirkeparade, idet nemlig den irlandske Jesuit Walsh læste Messe i et Huus, der tilhørte Kongen; ved denne Høitidelighed var Skibets Chef og 150 Mand med opplantede Bajonnetter tilstede. Paa denne Maade blev Catholicismen, som man med Magt havde villet banlyse, med Magt indført, og vandt sig allerede i faa Aar betydeligt Terrain. I Aaret 1850 fandtes der i det hawaiiske Rige, foruden flere høiere Læreanstalter, hvor der endogsaa underviistes i Græsk, Latin og Philosophie, 543 Folkeskoler, blandt hvilke 441 protestantiske med 12,949 Disciple og 102 catholske Skoler med 2,359 Disciple. Dog skjøndt Lærerne i de to stridende Kirker arbeidede iøvrigt om-

kaps, saa skal dog meget Hedenskab endnu have vedligeholdt sig, især i de mere afsides Egne paa Hawaii, og hvor uklare Begreberne endnu i Almindelighed ere, kan man see af følgende Begivenhed. Omtrent for 20 Aar siden forkyndte nemlig nogle unge Mænd, at der var tre Guder: Jehovah, Jesus Christus og Hapu, en afdød hawaiisk Profetinde. Den gamle Spaaqvindes Been bleve opgravne, efter Forfædrenes Skik smykkede med Fjedre og nedlagte i et Heiau, som man kaldte „Tilflugtens Sted." Derpaa reiste Prædikanter af denne nye Tro omkring paa Øen og formanede Folk til at flygte til hiint indviede Sted, da Himmel og Jord snart vilde støde sammen, og alle de som ikke vare der, upaatvivleligt maatte omkomme. Store Skarer adløde, et Tempel blev reist og den andægtige Mængde tilbad Nat og Dag Prophetindens Been. Men da Verden ikke gik under til den fastsatte Tid, tvang Sulten mange til at forlade Stedet. Missionairernes Formaninger bragte de Øvrige til at drage bort, Templet blev afbrændt og den forførte Mængde skiltes rolig ad.

Midt under alle Vanskeligheder har Regjeringens Organisation rask udviklet sig; thi ved mere og mere at komme i Berøring med de Fremmede, og ved de derved fremkomne Forviklinger, lærte Kongen og Høvdingerne tidsnok at indsee Nødvendigheden af, at man i Statens Tjeneste maatte ansætte Folk med nøiere Kjendskab til de europæiske Tilstande, end de selv besad; thi som Kotzebue bemærker, Hawaiierne ere frie for den Feil, som meget civiliserede europæiske Nationer have tilfælles med Grønlænderne, nemlig at ansee sig selv for det kløgtigste Folk paa Jordkloden.

Missionairen Richard blev i Aaret 1838 ansat som Regjeringens Tolk og fik det Hverv at udarbeide en Forfatning, som ogsaa udkom d. 8de Octbr. 1840, og var en selsom Blanding af det gamle Lehnsvæsen og Angloamerikanske parlamentariske Former.

Ved Siden af Kongen stod en qvindelig Arvepremie-

minister (hans Søster eller nærmeste Slægtning); disse To kunde ikke gjøre Noget i Regjeringssager uden at underrette hinanden derom. Men Kongens Veto var afgjørende. Et arveligt Overhuus blev dannet af fornemme Høvdinger, et Underhuus valgt af Folket ved almindelig Stemmeret. Edssvorneretten blev indført, men stod der temmelig underlig ved Siden af Hoveriet, hvilket Missionairerne naturligviis ikke vovede at afskaffe, for ikke at støde deres Velyndere, de mægtige Høvdinger. Kanaken maatte arbeide hver Maaned tre Dage for Kongen og tre for sin Høvding, men kunde dog løskjøbe sig fra denne Forpligtelse ved 5 Pjastre aarlig.

Da Steen Bille*) 1846 besøgte Sandwichøerne, fandt han der allerede et fuldstændigt europæisk Ministerium. Lovgiveren Richard var Cultusminister; Wyllie, en skotsk Doctor, tidligere etableret i Mexico, besørgede de udenlandske Anliggender; John Young, en Søn af den store Tameameas velbekjendte Ven, var som Premierminister dets Formand; men Regjeringens Sjæl var Finantsministeren Judd, der som Læge var kommet dertil med den amerikanske Mission, og som selv i Europa vist ikke vilde have spillet sin nye Rolle slet, thi under hans Forvaltning vare Statens Indkomster, som i Aaret 1842 ikke udgjorde mere end 41,000 Pjastre, uden nye Skattepaalæg i Aaret 1852 voxede til 284,000 Pjastre. Om end Missionairernes Regjering (saaledes tør man vel kalde den) ikke rigtig var efter alle Indfødtes Hoved, saa havde de dog blandt de Hvide eller Blancos, der havde nedsat sig paa Øerne, deres bittreste Fjender. Disse Mennesker havde for det meste ganske andre Øiemed end at bidrage til Udbredelsen af den christelige Moral, og det var dem en forhadt Tanke, at de skulde underkaste sig Love, der satte dem lige med den indfødte Befolkning. Regjeringen søgte af alle Kræfter at hæmme

*) Den tydske Forf. vogter sig vel for at sige, at Steen Bille er en dansk Mand!

denne Classes Tilstimlen ved i høi Grad at indskrænke Indvandringsfriheden. Det blev gjort umuligt at blive Grundeier paa Øen, og enhver Fremmed, som paatog sig en Forpagtning, maatte først aflægge Ed som Undersaat. For tillige at forskaffe den kongelige Magt mere Anseelse, blev der indført en strengere Etiquette, og ved Audientserne iagttog man det europæiske Hofs Ceremoniel. Ved slige Leiligheder maatte Kongen finde sig i at trække en guldbroderet Uniform paa, og modtage de fremmede Søofficerer, som af og til besøgte Honolulu, i et Pallads, som var meubleret paa europæisk Viis, skjøndt han ellers helst opholdt sig, ligesom sine Forfædre, i en beskeden Hytte. Hos de høie Herskaber og deres fornemme Omgivelser fandt Steen Bille ikke de fine Manerer, som burde passe til disse Former. Dronningen og hendes Damer tyggede Sukkerrør paa Gaden. I et Aftenselskab havde Theen formodentlig ikke været Dronningen tilpas, thi han saae til sin store Forfærdelse, at hun satte Koppen bort, og spyttede Alt, hvad hun havde i Munden med stort Spectakel ud i Salen. Een af Skibets Læger havde for 5 Pjastre ugenlig leiet den hawaiiske Admirals Huus. Engang saae Lægen denne Søhelt skynde sig forbi Vinduet; da han fik Øie paa Lægen, pegede han paa en stor Pakke, som han bar under Armen og sagde: „Jeg har stegt en Griis og vil nu bringe min Ven, Kongen, det bedste Stykke." Den Mand, der vadskede for Expeditionens Maler, havde engang gjort sine Sager saa slet, at Maleren kastede ham paa Døren; da Kunstneren kort efter kom til Kongen, for efter Aftale at male ham, fandt han den polynesiske Majestæt ifærd med at spille Billard med Vadskemanden.

Man har allerede sendt diplomatiske Agenter fra Honolulu til England, Frankrig og de Forenede Stater for at opnaae deres formelige Anerkjendelse af den hawaiiske Throne; Handelstractater ere sluttede med fremmede Magter: kort, Intet er forsømt for at faae Sandwichøernes Rige stillet under Folkerettens Beskyttelse; men den sikkreste Skyts-

magt har denne Stat i Sømagternes Skinsyge, thi ingen af disse under den anden Besiddelsen af et Land, som allerede nu er saa vigtigt og i Fremtiden kan blive endnu vigtigere.

Californiens raske Opkomst har givet et mægtigt Stød til Agerdyrkningens Fremme paa Hawaii, efter som der nu pludselig i ikke altfor stor Frastand aabnede sig det bedste Marked for alle Øens Producter. Sukker- og Caffeplantagerne have fra den Tid af tiltaget betydeligt, og da de dovne Kanaker ere bange for vedholdende Arbeide, saa bliver der indført Chinesere. For 3 Dollars maanedlig og Kosten maae de forpligte sig til at tjene 5 Aar; saa ere de frie. Som overalt blive ogsaa her disse flittige, sparsommelige Mennesker hadede, fordi de tage tiltakke med ringere Løn og derved gaae de dovne Kanaker iveien. Huder, Salep, Sandeltræ og Salt henhøre tillige til de fortrinligste Udførselsartikler, som ogsaa Olien af Cakuinøddetræet (Aleurites triloba), der i New-York holdes for bedre til at male med end Linolie; endvidere Pulu, en Planteuld af brunlig Farve, der findes paa Bladstilkene af et Bregnetræ (Cibotium glaucum), der især paa Hawaii voxer vildt. Ulden er altfor kort til at spindes, dog kan man godt bruge den til at stoppe Puder, og i San Francisco skal man endogsaa fabrikere Hatte deraf. En ikke ubetydelig Udførselsartikel er endnu en Art af Svampe, der samles paa de trøskede Træstammer i Urskovene; Chineserne spise den gjerne, og den udføres til China og Californien.

Ifølge de sidste Efterretninger fra Hawaii (1857—58) er det lille Rige blevet udvidet; man har nemlig taget de heelt med Græs bevoxede, ubeboede Øer Laysan og Lisiansky, der ligge omtrent 300 tydske Mile nordvestlig for Honolulu, i Besiddelse, hvortil endnu kommer Johnston-Øen, der omtrent i samme Frastand ligger sydvestlig. Rigets Areal forøges rigtignok kun ubetydeligt ved denne Tilvæxt;

men der skal dog findes Guano paa disse Øer, hvilket forhøier deres Værdi.

Handelen og Landbrugen staae altsaa, som vi see, i fuld Flor, — men paa samme Tid svinder den oprindelige Befolkning i en forfærdelig Grad. Da Cook opdagede eller besøgte Øerne, skulle de have havt 300,000 Indbyggere. Ved Folketællingen i Aaret 1832 var der ikke mere end 130,000 Sjæle, 1850 fandtes der kun 85,000 og 1854 var Indbyggernes Antal smeltet ind til 71,000.

Ligesom paa Tahiti har altsaa ogsaa her den hvide Mands Ankomst været fordærvelig; thi foruden nye Sygdomme og stærke Drikke fulgte med ham større Undertrykkelse og Byrder. De Velgjerninger, som Europæeren har beviist sine brune Brødre, ere meget tvivlsomme; men de formerede Gravsteder ere sikkre Beviser, og kunne ikke nægtes. Culturen vil tiltage paa Hawaii, men Europæere og Chinesere ville dele Landet imellem sig; Honolulu, som allerede nu har 20,000 Indbyggere, vil med Tiden blive et andet Sincapore, og et rigt Belte af Haver og Plantager vil omkrandse Øen; — men da vil ogsaa Kanaken være forsvundet eller kun staae som en Slave og Fremmed i sine Forfædres Land.

Etogtyvende Kapitel.

Honolulu.

Den bedste Havn i Hawaii. — Byens Opblomstren. — Vigtig Sam-
jel mellem Bremen og Honolulu. — Beskrivelse af Havnen. — Ind-
. — Landingspladsen. — Torvet. — Bygningerne. — Mangel paa
nbro. — Methodistkirken. — Den catholske Kirke. — Seamens Friends
ety's Kapel. — Hvorledes opstod dette Selskab? — Dets Virksomhed.
Byens Indbyggere. — Kanakernes Evner og Mangler. — Eiendomme-
Kjøretøier. — Skjønne Qvinder tilhest. — Omegnen. — Veien til
tsøen. — Dalen Nuanu. — Pali.

---

nolulu har rigtignok hverken prægtige Bygninger eller
dningsfulde historiske Minder; den udmærker sig hverken
Størrelse eller ved Skjønhed, men er dog i mange Hen-
der saa interessant og mærkværdig, at jeg ikke kan Andet
indrømme det hawaiiske Riges beskedne Hovedstad et
Kapitel. Thi det Sted i hele Polynesien, hvor den
opæiske Cultur i størst Omfang har faaet Fodfæste, for-
er vel nok at betragtes nøiere.

Byen Honolulu kan ene og alene takke sin Havn, der
aret 1794 blev opdaget af den engelske Capitain Brown,
om er den eneste egentlig gode Havn paa alle de ha-
iske Øer, for sin raske Opkomst, sin nuværende Betyd-
g, der giver Haab om en endnu mere glimrende Fremtid.
vnen er ikke dannet ved Kunst, men Naturen selv har
Grundstenen til dens Dannelse; thi paa det Sted, hvor
rgvandene, der strømme ned fra Nuanudalen, have gravet

den dybeste og rummeligste Fure i det Rev, som ellers overalt ligger tæt op til Sydkysten af Oahu, og hvor altsaa endogsaa større Skibe kunne finde Beskyttelse mod den ødelæggende Brænding, maatte nødvendigviis Hawaiis betydeligste Stad opstaae.

Iøvrigt findes endnu et Par andre, paa samme Maade fremkomne Havne paa de hawaiiske Øer, men deres smalle Indløb tillader kun mindre Fartøier at seile derind; alle andre Ankerpladser ere ikke andet end aabne Rheder, hvor man dog næsten hele Aaret igjennem uden at udsætte sig for Farer kan blive liggende, da det hører til de sjeldneste Undtagelser, at der blæser andre Vinde end Nordostpassaten.

En naturlig Havn, som er saa udmærket god, vakte strax de Søfarendes Opmærksomhed; Hvalfangerne, der stedse mere og mere eftersporede deres Bytte i det nordlige stille Havs Vande og paa det umaadelige Hav vidt og bredt ikke fandt noget andet Sted til Forfriskning og Hvile end de hawaiiske Øer, hvor Oahus frugtbare Dale leverede dem baade Levnetsmidler og Vand, besøgte Havnen Aar for Aar hyppigere; Fremmede nedsatte sig der, den tiltagende Handel lokkede en større Befolkning hid, og saaledes opstod en lille By, som ved de nøiere Forhold til de Forenede Stater og Europa tilsidst blev det lille Riges Hovedstad, Regjeringens Sæde og Kongens Residents.

Den, som nu kommer til Honolulu, der for 50 Aar siden endnu næppe var bekjendt, maa næsten troe at være hensat i en betydelig europæisk Hovedstad, saa levende og bevæget er Færdselen der. I Aaret 1856 blev Havnen besøgt af 637 amerikanske Skibe, 32 engelske, 24 franske, for størstedelen Hvalfangere, hvis Udgifter i Gjennemsnit bleve regnede til 7—800 Dollars.

Den aarlige Indførsel af fremmede Varer udgjør flere Millioner; thi Honolulu er ligesom Valparaiso et Hovedoplagssted, hvorfra de forskjelligste Varer igjen udføres til

de andre Lande og Øer i det stille Hav. I den seneste Tid begynder Honolulu endogsaa at blive et Centralpunct for Handelen med Barder, Tran og Spermacet; thi medens Hvalfangerne før kun anløb Pladsen for at forsyne sig, men ellers bragte Udbyttet af deres Jagt til Europa eller de atlantiske Havne i de Forenede Stater, saa finder man det nu fordeelagtigere at losse i Honolulu og strax igjen at gaae paa Jagt, hvorved man undgaaer den kostbare og tidsspildende Reise frem og tilbage omkring Cap Horn. De lossede Varers Salg besørges naturligviis af en Kjøbmand i Honolulu, hvorpaa de senere med Øens andre Producter finde Vei til Europa.

Det geraader de i Honolulu etablerede bremiske Handelshuses Driftighed og Foretagelsesaand til stor Ære, at de der have udrustet de første Hvalfangerskibe, og at de først have indseet Beliggenhedens naturlige Fordele for denne vigtige Handelsgreen.

Hvor vigtig Samfærdselen mellem Bremen og Honolulu er, kan man slutte deraf, at der i Aaret 1859 løb 5 Skibe, tilsammen af 1,419 Læsters Drægtighed, ind i den polynesiske Havn, og 4, 1,164 Læster drægtige, afgik til Bremen.

Desuden seilede i samme Aar 3 Skibe under fremmed Flag fra Bremen til Honolulu, og 5 bleve expederede til Bremen.

Havnen ved Honolulu eller den Kanal, som fører til Byen, kan paa eengang rumme henved 100 større Skibe og har en sikker Ankergrund ved en Dybde af omtrent 5 Favne. Men skjøndt den er saa rummelig, er der undertiden dog saa mange Skibe, at der nøiagtigt maa tilmaales dem Plads. Dette er i Særdeleshed Tilfældet paa den Aarstid, da Hvalfangerne ere paa Veien fra det store Jagtdistrict paa den ene Halvkugle til den anden og anløbe Honolulu for at indtage Proviant og styrke deres Mandskab til den nye Jagt. Da ligge Fartøierne saa tæt

stuvede ved Siden af hinanden som i en Havn ved en stor europæisk Handelsstad, og de, der ere komne tilsidst, maa finde sig i at spadsere over de førstankomne Skibes Dæk for at kunne komme iland.

At løbe ind i Havnen er noget møisommeligt og kostbart; thi her findes ingen stigende Flod til at føre Skibet gjennem Kanalen, saa at det maa bugseres ind. Dette skeer bedst tidligt om Morgenen, fordi der længere op paa Dagen blæser en stundom meget frisk Vind fra Land, som stødviis bruser med Heftighed ned fra Dalene og ofte gjør det vanskeligt at hale Skibet ind. Især er det morsomt at see et Krigsskib løbe ind i Havnen. Otte til ti store Baade, hver med 16 til 20 Roerkarle, tage det store Skib paa Slæbetoug og føre det lystigt jublende, men i bedste Orden og med beundringsværdig Kraft og Sikkerhed ind gjennem Kanalen. Hele Kysten, Havnen, Fortet, Skibene og Tagene ere opfyldte med Mennesker, som med Skrig og Hurraraab hilse paa det fremmede Skib; thi et Krigsskibs Ankomst er en Begivenhed, som lokker hele Honolulu ud. Det er vel nu for Tiden ikke noget Usædvanligt at see et saadant Skib, eftersom Sømagternes Flag tidt vise sig her; men man glæder sig forud til den Fordeel, man haaber at kunne drage af et saadant Besøg.

Man kan nok forestille sig, hvor livligt og støiende det maa være i Nærheden af Landingspladsen, især paa den Tid, da Hvalfangerne pleie at anløbe Havnen. Saadanne Localiteter pleie rigtignok i Europa ikke at være de allerbehageligste. Men her findes dog saameget Nyt og Interessant samlet, at den Fremmede gjerne dvæler ved at see paa dette bevægede Liv. Naar han først har trængt sig gjennem den Masse af Matroser, som ved de forskjelligste Hudfarver og ved at tale Alverdens Sprog tydeligt nok røbe, at de henhøre til de amerikanske Hvalfangere, saa bliver han omringet af en Flok halvnøgne, sortebrune Drenge, som raabende og skrigende falbyde Conchylier, Coraller og Sødyr

af alle Slags, medens Leietjenere og Mæglere storme ind paa ham og anbefale Gjæstgiversteder og anprise Butiker. Her seer man en velklædt Europæer i en fiin Klædeskjole med Glacéhandsker og snevre Pantalons trænge sig igjennem Mængden, hist henne staaer en Chineser med skraa Øine, med bredskygget Straahat, iført en hvid Trøie og Buxer af broget Tøi. Men det Underligste er dog de Indfødtes afstikkende Paaklædning. Een har pyntet sig med en guld-galloneret Hue, men er nøgen lige til Beltestedet eller har kun en blaa, ulden Skjorte paa; en Anden har indhyllet sig i en uhyre stor Kudskekjole, som er forsynet med en Mængde Kraver og for længe siden aflagt af den første Eier; han maa rimeligviis svede frygteligt i den brændende Solhede, men trøster sig formodentlig ved det store Indtryk, som hans luvslidte, fidtede Stadskjole frembringer. Her seer man en Anden, som har syet et Dusin Lommetørklæder sammen og kastet dem om sig som en Kappe; En staaer ved Siden af ham, fuldkommen nøgen, kun beklædt med den snevre Maro, en Tredie har ingen Buxer paa, men kun en Matrostrøie eller den sydamerikanske Ponco hængende om Halsen.

Ikke langt fra Landgangspladsen ligger Torvet, som vrimler af lignende Skikkelser og en Mængde barbenede Qvinder, der bære Blouser af broget Tøi. I et for Europæeren uforstaaeligt Sprog falbydes her Kjøkkenurter og Frugter, der ere ham ligesaa fremmede, — Annanas, Bananer, Tarorødder og Yams, brogede Fiske af selsom Skikkelse, Græskar til Skaale af hver Art og Størrelse, tilligemed mere bekjendte Producter f. Ex. Kartofler og Mais, Druer og Meloner; og hos Alle, saavel Kjøbere som Sælgere, hersker den største Munterhed, de lee og skrige i Munden paa hinanden, og Ungdommen morer sig med alle Slags Spøg og Leg.

Honolulu kan med Tiden blive en smuk, behagelig By, men endnu for Tiden vilde det være en ubeskeden Anmasselse,

denne Classes Tilstimlen ved i høi Grad at indskrænke Indvandringsfriheden. Det blev gjort umuligt at blive Grundeier paa Øen, og enhver Fremmed, som paatog sig en Forpagtning, maatte først aflægge Ed som Undersaat. For tillige at forskaffe den kongelige Magt mere Anseelse, blev der indført en strengere Etiquette, og ved Audientserne iagttog man det europæiske Hofs Ceremoniel. Ved slige Leiligheder maatte Kongen finde sig i at trække en guldbroderet Uniform paa, og modtage de fremmede Søofficerer, som af og til besøgte Honolulu, i et Pallads, som var meubleret paa europæisk Viis, skjøndt han ellers helst opholdt sig, ligesom sine Forfædre, i en beskeden Hytte. Hos de høie Herskaber og deres fornemme Omgivelser fandt Steen Bille ikke de fine Manerer, som burde passe til disse Former. Dronningen og hendes Damer tyggede Sukkerrør paa Gaden. I et Aftenselskab havde Theen formodentlig ikke været Dronningen tilpas, thi han saae til sin store Forfærdelse, at hun satte Koppen bort, og spyttede Alt, hvad hun havde i Munden med stort Spectakel ud i Salen. Een af Skibets Læger havde for 5 Piastre ugenlig leiet den hawaiiske Admirals Huus. Engang saae Lægen denne Søhelt skynde sig forbi Vinduet; da han fik Øie paa Lægen, pegede han paa en stor Pakke, som han bar under Armen og sagde: „Jeg har stegt en Griis og vil nu bringe min Ven, Kongen, det bedste Stykke.“ Den Mand, der vadskede for Expeditionens Maler, havde engang gjort sine Sager saa slet, at Maleren kastede ham paa Døren; da Kunstneren kort efter kom til Kongen, for efter Aftale at male ham, fandt han den polynesiske Majestæt isærd med at spille Billard med Vadskemanden.

Man har allerede sendt diplomatiske Agenter fra Honolulu til England, Frankrig og de Forenede Stater for at opnaae deres formelige Anerkjendelse af den hawaiiske Throne; Handelstractater ere sluttede med fremmede Magter: kort, Intet er forsømt for at faae Sandwichøernes Rige stillet under Folkerettens Beskyttelse; men den sikkreste Skyts-

magt har denne Stat i Sømagternes Skinsyge, thi ingen af disse under den anden Besiddelsen af et Land, som allerede nu er saa vigtigt og i Fremtiden kan blive endnu vigtigere.

Californiens raske Opkomst har givet et mægtigt Stød til Agerdyrkningens Fremme paa Hawaii, efter som der nu pludselig i ikke altfor stor Frastand aabnede sig det bedste Marked for alle Øens Producter. Sukker- og Caffeplantagerne have fra den Tid af tiltaget betydeligt, og da de dovne Kanaker ere bange for vedholdende Arbeide, saa bliver der indført Chinesere. For 3 Dollars maanedlig og Kosten maae de forpligte sig til at tjene 5 Aar; saa ere de frie. Som overalt blive ogsaa her disse flittige, sparsommelige Mennesker hadede, fordi de tage tiltakke med ringere Løn og derved gaae de dovne Kanaker iveien. Huder, Salep, Sandeltræ og Salt henhøre tillige til de fortrinligste Udførselsartikler, som ogsaa Olien af Cakuinøddetræet (Aleurites triloba), der i New-York holdes for bedre til at male med end Linolie; endvidere Pulu, en Planteuld af brunlig Farve, der findes paa Bladstilkene af et Bregnetræ (Cibotium glaucum), der især paa Hawaii voxer vildt. Ulden er altfor kort til at spindes, dog kan man godt bruge den til at stoppe Puder, og i San Francisco skal man endogsaa fabrikere Hatte deraf. En ikke ubetydelig Udførselsartikel er endnu en Art af Svampe, der samles paa de trøskede Træstammer i Urskovene; Chineserne spise den gjerne, og den udføres til China og Californien.

Ifølge de sidste Efterretninger fra Hawaii (1857—58) er det lille Rige blevet udvidet; man har nemlig taget de heelt med Græs bevoxede, ubeboede Øer Laysan og Lisiansky, der ligge omtrent 300 tydske Mile nordvestlig for Honolulu, i Besiddelse, hvortil endnu kommer Johnston-Øen, der omtrent i samme Frastand ligger sydvestlig. Rigets Areal forøges rigtignok kun ubetydeligt ved denne Tilvæxt;

men der skal dog findes Guano paa disse Øer, hvilket forhøier deres Værdi.

Handelen og Landbrugen staae altsaa, som vi see, i fuld Flor, — men paa samme Tid svinder den oprindelige Befolkning i en forfærdelig Grad. Da Cook opdagede eller besøgte Øerne, skulle de have havt 300,000 Indbyggere. Ved Folketællingen i Aaret 1832 var der ikke mere end 130,000 Sjæle, 1850 fandtes der kun 85,000 og 1854 var Indbyggernes Antal smeltet ind til 71,000.

Ligesom paa Tahiti har altsaa ogsaa her den hvide Mands Ankomst været fordærvelig; thi foruden nye Sygdomme og stærke Drikke fulgte med ham større Undertrykkelse og Byrder. De Velgjerninger, som Europæeren har beviist sine brune Brødre, ere meget tvivlsomme; men de formerede Gravsteder ere sikkre Beviser, og kunne ikke nægtes. Culturen vil tiltage paa Hawaii, men Europæere og Chinesere ville dele Landet imellem sig; Honolulu, som allerede nu har 20,000 Indbyggere, vil med Tiden blive et andet Sincapore, og et rigt Belte af Haver og Plantager vil omkrandse Øen; — men da vil ogsaa Kanaken være forsvundet eller kun staae som en Slave og Fremmed i sine Forfædres Land.

Etogtyvende Kapitel.

Honolulu.

Den bedste Havn i Hawaii. — Byens Opblomstren. — Vigtig Samfærdsel mellem Bremen og Honolulu. — Beskrivelse af Havnen. — Indløbet. — Landingspladsen. — Torvet. — Bygningerne. — Mangel paa Steenbro. — Methodistkirken. — Den catholske Kirke. — Seamens Friends Society's Kapel. — Hvorledes opstod dette Selskab? — Dets Virksomhed. — Byens Indbyggere. — Kanakernes Evner og Mangler. — Eiendommelige Kjøretøier. — Skjønne Qvinder tilhest. — Omegnen. — Veien til Saltsøen. — Dalen Nuanu. — Pali.

Honolulu har rigtignok hverken prægtige Bygninger eller betydningsfulde historiske Minder; den udmærker sig hverken ved Størrelse eller ved Skjønhed, men er dog i mange Henseender saa interessant og mærkværdig, at jeg ikke kan Andet end indrømme det hawaiiske Riges beskedne Hovedstad et eget Kapitel. Thi det Sted i hele Polynesien, hvor den europæiske Cultur i størst Omfang har faaet Fodfæste, fortjener vel nok at betragtes nøiere.

Byen Honolulu kan ene og alene takke sin Havn, der i Aaret 1794 blev opdaget af den engelske Capitain Brown, og som er den eneste egentlig gode Havn paa alle de hawaiiske Øer, for sin raske Opkomst, sin nuværende Betydning, der giver Haab om en endnu mere glimrende Fremtid. Havnen er ikke dannet ved Kunst, men Naturen selv har lagt Grundstenen til dens Dannelse; thi paa det Sted, hvor Bjergvandene, der strømme ned fra Nuanudalen, have gravet

den dybeste og rummeligste Fure i det Rev, som ellers overalt ligger tæt op til Sydkysten af Oahu, og hvor altsaa endogsaa større Skibe kunne finde Beskyttelse mod den ødelæggende Brænding, maatte nødvendigviis Hawaiis betydeligste Stad opstaae.

Iøvrigt findes endnu et Par andre, paa samme Maade fremkomne Havne paa de hawaiiske Øer, men deres smalle Indløb tillader kun mindre Fartøier at seile derind; alle andre Ankerpladser ere ikke andet end aabne Rheder, hvor man dog næsten hele Aaret igjennem uden at udsætte sig for Farer kan blive liggende, da det hører til de sjeldneste Undtagelser, at der blæser andre Vinde end Nordostpassaten.

En naturlig Havn, som er saa udmærket god, vakte strax de Søfarendes Opmærksomhed; Hvalfangerne, der stedse mere og mere eftersporede deres Bytte i det nordlige stille Havs Vande og paa det umaadelige Hav vidt og bredt ikke fandt noget andet Sted til Forfriskning og Hvile end de hawaiiske Øer, hvor Oahus frugtbare Dale leverede dem baade Levnetsmidler og Vand, besøgte Havnen Aar for Aar hyppigere; Fremmede nedsatte sig der, den tiltagende Handel lokkede en større Befolkning hid, og saaledes opstod en lille By, som ved de nøiere Forhold til de Forenede Stater og Europa tilsidst blev det lille Riges Hovedstad, Regjeringens Sæde og Kongens Residents.

Den, som nu kommer til Honolulu, der for 50 Aar siden endnu næppe var bekjendt, maa næsten troe at være hensat i en betydelig europæisk Hovedstad, saa levende og bevæget er Færdselen der. I Aaret 1856 blev Havnen besøgt af 637 amerikanske Skibe, 32 engelske, 24 franske, for størstedelen Hvalfangere, hvis Udgifter i Gjennemsnit bleve regnede til 7—800 Dollars.

Den aarlige Indførsel af fremmede Varer udgjør flere Millioner; thi Honolulu er ligesom Valparaiso et Hovedoplagssted, hvorfra de forskjelligste Varer igjen udføres til

de andre Lande og Øer i det stille Hav. I den seneste Tid begynder Honolulu endogsaa at blive et Centralpunct for Handelen med Barder, Tran og Spermacet; thi medens Hvalfangerne før kun anløb Pladsen for at forsyne sig, men ellers bragte Udbyttet af deres Jagt til Europa eller de atlantiske Havne i de Forenede Stater, saa finder man det nu fordeelagtigere at losse i Honolulu og strax igjen at gaae paa Jagt, hvorved man undgaaer den kostbare og tidsspildende Reise frem og tilbage omkring Cap Horn. De lossede Varers Salg besørges naturligviis af en Kjøbmand i Honolulu, hvorpaa de senere med Øens andre Producter finde Vei til Europa.

Det geraader de i Honolulu etablerede bremiske Handelshuses Driftighed og Foretagelsesaand til stor Ære, at de der have udrustet de første Hvalfangerskibe, og at de først have indseet Beliggenhedens naturlige Fordele for denne vigtige Handelsgreen.

Hvor vigtig Samfærdselen mellem Bremen og Honolulu er, kan man slutte deraf, at der i Aaret 1859 løb 5 Skibe, tilsammen af 1,419 Læsters Drægtighed, ind i den polynesiske Havn, og 4, 1,164 Læster drægtige, afgik til Bremen.

Desuden seilede i samme Aar 3 Skibe under fremmed Flag fra Bremen til Honolulu, og 5 bleve expederede til Bremen.

Havnen ved Honolulu eller den Kanal, som fører til Byen, kan paa eengang rumme henved 100 større Skibe og har en sikker Ankergrund ved en Dybde af omtrent 5 Favne. Men skjøndt den er saa rummelig, er der undertiden dog saa mange Skibe, at der nøiagtigt maa tilmaales dem Plads. Dette er i Særdeleshed Tilfældet paa den Aarstid, da Hvalfangerne ere paa Veien fra det store Jagtdistrict paa den ene Halvkugle til den anden og anløbe Honolulu for at indtage Proviant og styrke deres Mandskab til den nye Jagt. Da ligge Fartøierne saa tæt

stuvede ved Siden af hinanden som i en Havn ved en stor europæisk Handelsstad, og de, der ere komne tilsidst, maa finde sig i at spadsere over de førstankomne Skibes Dæk for at kunne komme iland.

At løbe ind i Havnen er noget møisommeligt og kostbart; thi her findes ingen stigende Flod til at føre Skibet gjennem Kanalen, saa at det maa bugseres ind. Dette skeer bedst tidligt om Morgenen, forbi der længere op paa Dagen blæser en stundom meget frisk Vind fra Land, som stødviis bruser med Heftighed ned fra Dalene og ofte gjør det vanskeligt at hale Skibet ind. Især er det morsomt at see et Krigsskib løbe ind i Havnen. Otte til ti store Baade, hver med 16 til 20 Roerkarle, tage det store Skib paa Slæbetoug og føre det lystigt jublende, men i bedste Orden og med beundringsværdig Kraft og Sikkerhed ind gjennem Kanalen. Hele Kysten, Havnen, Fortet, Skibene og Tagene ere opfyldte med Mennesker, som med Skrig og Hurraraab hilse paa det fremmede Skib; thi et Krigsskibs Ankomst er en Begivenhed, som lokker hele Honolulu ud. Det er vel nu for Tiden ikke noget Usædvanligt at see et saadant Skib, eftersom Sømagternes Flag tidt vise sig her; men man glæder sig forud til den Fordeel, man haaber at kunne drage af et saadant Besøg.

Man kan nok forestille sig, hvor livligt og støiende det maa være i Nærheden af Landingspladsen, især paa den Tid, da Hvalfangerne pleie at anløbe Havnen. Saadanne Localiteter pleie rigtignok i Europa ikke at være de allerbehageligste. Men her findes dog saameget Nyt og Interessant samlet, at den Fremmede gjerne dvæler ved at see paa dette bevægede Liv. Naar han først har trængt sig gjennem den Masse af Matroser, som ved de forskjelligste Hudfarver og ved at tale Alverdens Sprog tydeligt nok røbe, at de henhøre til de amerikanske Hvalfangere, saa bliver han omringet af en Flok halvnøgne, sortebrune Drenge, som raabende og skrigende falbyde Conchylier, Coraller og Södyr

af alle Slags, medens Leietjenere og Mæglere storme ind paa ham og anbefale Gjæstgiversteder og anprise Butiker. Her seer man en velklædt Europæer i en fiin Klædeskjole med Glacéhandsker og snevre Pantalons trænge sig igjennem Mængden, hist henne staaer en Chineser med skraa Oine, med bredskygget Straahat, iført en hvid Trøie og Buxer af broget Tøi. Men det Underligste er dog de Indfødtes afstikkende Paaklædning. Een har pyntet sig med en guldgalloneret Hue, men er nøgen lige til Beltestedet eller har kun en blaa, ulden Skjorte paa; en Anden har indhyllet sig i en uhyre stor Kudskekjole, som er forsynet med en Mængde Kraver og for længe siden aflagt af den første Eier; han maa rimeligviis svede frygteligt i den brændende Solhede, men trøster sig formodentlig ved det store Indtryk, som hans luvslidte, fidtede Stadskjole frembringer. Her seer man en Anden, som har syet et Dusin Lommetørklæder sammen og kastet dem om sig som en Kappe; En staaer ved Siden af ham, fuldkommen nøgen, kun beklædt med den snevre Maro, en Tredie har ingen Buxer paa, men kun en Matrostrøie eller den sydamerikanske Ponco hængende om Halsen.

Ikke langt fra Landgangspladsen ligger Torvet, som vrimler af lignende Skikkelser og en Mængde barbenede Qvinder, der bære Blouser af broget Tøi. I et for Europæeren uforstaaeligt Sprog falbydes her Kjøkkenurter og Frugter, der ere ham ligesaa fremmede, — Annanas, Bananer, Tarorødder og Yams, brogede Fiske af selsom Skikkelse, Græskar til Skaale af hver Art og Størrelse, tilligemed mere bekjendte Producter f. Ex. Kartofler og Mais, Druer og Meloner; og hos Alle, saavel Kjøbere som Sælgere, hersker den største Munterhed, de lee og skrige i Munden paa hinanden, og Ungdommen morer sig med alle Slags Spøg og Leg.

Honolulu kan med Tiden blive en smuk, behagelig By, men endnu for Tiden vilde det være en ubeskeden Anmasselse,

hvis den vilde gjøre Fordring paa at kaldes saaledes. Gaderne ere regelmæssigt afstukne, brede, og i passende Afstand fra hinanden, og enkelte store Pladser med Udsigt saavel til den livlige Havn som til Bjergene love engang med Tiden at blive til Pryd for Staden, naar de først ere omringede af passende Bygninger. Men for Øieblikket bestaaer Byen for det meste endnu kun af de Indfødtes lave straatæggede Hytter, som rigtignok udenpaa see ud som Høstakke, men indeni omslutte et stort Rum, hvis Gulv bestaaer af hjemmeflettede Maatter, og slet ikke ere uhyggelige, og hvor der hersker en kjøligere Temperatur. De fornemste Høvdinger, ja, endogsaa Kongen, foretrække endnu stedse at boe i disse deres Forfædres straatæggede Hytter og betragtede af Steen murede Huse som en besværlig Stadskjole; overhovedet er den europæiske Cultur endnu kun at betragte som en tynd Fernis, der er lagt over det oprindelige Barbari. Næst efter Straahytterne ere smaa Huse med Vægge, der ere opførte af «adobes», d. e. Leer, blandet med Straa, de talrigste, dog seer man ogsaa allerede mange større Boliger, opmurede af Coralblokke, og disse see ud til at være indrettede med europæisk Beqvemmelighed, ja, de ere endogsaa tidt byggede med Sands for architektonisk Skjønhed.

Paa faa Undtagelser nær tilhøre disse Boliger de indvandrede blanke Kjøbmand, som naturligviis høste langt mere Nytte af Honolulus blomstrende Handel end de dovne Indfødte, der kun lidt forstaae sig paa Kjøbmandskneb, og disse Huuseiere fordunkle ved deres Luxus og Rigdom Landets gamle, fornemme Familier.

Det fremmede Element har især efter Aaret 1850 faaet Betydning, da Grundeiendommens Monopol blev hævet, hvilket Høvdingerne til da vare i Besiddelse af. Selv i Repræsentanthuset, hvis Forretningsgang ganske er indrettet paa Engelsk, spille de Fremmede en fremragende Rolle; thi Halvdelen af Medlemmerne bestaae af indvandrede Amerikanere.

At det nationale Element staaer tilbage for det frem-

mede, viser sig ogsaa tydeligt ved de tre Ugeblade, som udkomme i Honolulu paa Engelsk. «Polynesian» er Regjeringens halvofficielle Organ, dog synes «New Era» og «Pacific Commercial Advertiser» at være vigtigere. Ved at gjennemsee det sidste Blad troer man at have en Avis fra New-York for sig, thi af de to Hundrede Anmeldelser, som fylde tre Fjerdedele af det store Blad, der har 28 Spalter, lyde alle paa Dollars og Cents.

Alle Haandværkere anbefale deres Arbeide i det reneste Engelsk, ja de fleste Gader have endogsaa engelske Navne. Fornødenheds- og Luxusgjenstande fra alle Verdens Kanter, alt hvad der kan pirre den meest forvænte Gane eller tjene den coquetteste Modedames Forfængelighed, findes i Honolulu ligesaa overflødigt som i New-York, ja endogsaa Boghandlen, dette Thermometer for den aandige Bevægelse, begynder at røbe nogle Livstegn. Saaledes finder jeg i Bladet Pacific af 8de Marts 1860 anmeldt en Mængde nye Bøgers Ankomst, blandt hvilke ogsaa den engelske Oversættelse af Liebigs chemiske Værker.

Men i de Blade fra Honolulu, som jeg har for mig, søger jeg dog forgjæves efter en Anmeldelse, affattet i hawaiisk Sprog, og skjøndt Hans Majestæt Tameamea IV den 15de Mai 1860 blev udvalgt til Oberst for de frivillige Skarpskytter i Honolulu, saa finder jeg ikke et eneste hawaiisk Navn blandt de øvrige 17 Officierer og Underofficierer.

Alt tyder altsaa paa, at om den hvide Mand endnu ikke har gjort sig til Sandwichøernes nominelle Herre, saa er han det dog i Virkeligheden og seer allerede ned paa den oprindelige Befolkning, som den, der er i Besiddelse af Vaaben og Rigdom.

Dog uden at anstille flere politiske Betragtninger, ville vi dog hellere see os lidt om i Byen. De fleste Huse ligge ikke lige ud til Gaden, men i Almindelighed i en lille Have eller Gaardsplads, indhegnet med slet vedligeholdte Mure,

som ved deres Forfald forøge det utaalelige Støv, der i disse regnløse Sletter ved det mindste Vindpust hvirvles op fra de ubrolagte Gader.

At en By, paa hvis Gader man maa vade til Anklerne i Sand, og hvor der ikke findes Fortoug, Afledningsrender og Gadebelysning, at en saadan nyfødt, paa en vis Maade endnu kun raat skizzeret By heller ikke har store offenlige Bygninger at fremvise, vil man let kunne begribe, og snarere undres over, at der allerede er gjort saameget til dens Forskjønnelse.

Det kongelige Pallads er ikke meget stort og trods den stolte Titel ligner det mere en rig Privatmands sædvanlige Stuehuus; saasnart man fra Havet faaer Øie paa Byen, hæve de forskjellige Confessioners Kirker sig tydeligt over alle andre Bygninger. Methodisternes Kirke seer ud som en stor, simpel Kiste; thi den anglo-amerikanske Puritanisme foragter ethvert ydre Smykke; men den catholske Kirke, som ikke forsmaaer ogsaa at smigre Sandserne, udmærker sig ved en smukkere Bygningsstil.

Siden Aaret 1835 har det amerikanske Seamens Friends Society ogsaa grundlagt et Kapel i Honolulu. Dette menneskekjærlige Selskabs Stiftelse og Virksomhed, der maaskee kan være mangen Læser ubekjendt, er saa mærkværdig, at jeg ved denne Leilighed ikke bør forsømme at omtale det. For omtrent 30 Aar siden blev dette Selskab stiftet i New-York af nogle fromme Amerikanere, for baade aandeligt og økonomisk at sørge for de mange tusinde Matroser, der før uden Beskyttelse og Veiledning vare udsatte for Fristelser og Bedragerier i hiin berygtede Verdenshavn. Næppe var denne menneskekjærlige Tanke udtalt, før der ogsaa strømmede rigelige Bidrag ind, og snart blev der bygget et uhyre stort Huus, Sailors Home, hvor flere hundrede Søfolk nu finde Bolig, Kost og de gode Raad, som denne Menneskeclasse saa meget trænger til i Land, hvor de ofte ere uerfarne og lettroende som Børn. Der manglede Plads

til at bygge en Kirke, men Amerikanerne betænkte sig ikke længe; det beskedne Bedehuus, der ikke kunde finde Plads paa den faste Jord, blev derfor uden Tidsspilde bygget paa et Træflaade, og det saakaldte Bethelflag, paa hvilket en Regnbue, den opgaaende Sol og Duen med Oliegrenen forkyndte en ny Tids Daggry, indbød strax alle Søfolk til Andagt og til Afholdenhed fra stærke Drikke.

Opmuntret ved det gode Udfald udstrakte Selskabet sin Virkekreds bestandig videre, heisede Bethelflaget i Havre, i Honolulu og Lahaina, i Valparaiso, i Sidney og Gøtheborg. Den Geistlige, som Selskabet har ansat i Honolulu, har fri Bolig og 700 Dollars aarlig, prædiker to Gange om Søndagen og eengang i Ugens Løb, tager ud til Skibene, besøger Søfolkenes Fængsler, og hjælper dem troligt med Raad og Daad.

Førend vi forlade Byen for at see os om i dens Omegn, ville vi dog endnu først tage dens Beboere i Øiesyn. „Kanakerne" vise sig for det meste som velvoxne, kraftige Folk, med ædle Ansigtstræk og aabent Udtryk, men i Samfærdsel med Fremmede, af hvem de vente at drage Fordeel, have de dog mistet deres medfødte Gjæstfrihed. Allerede Chamisso fandt dem egennyttige; efter saa mange Læreaar ere de vist ikke blevne bedre, især under saadanne Læremestere som Amerikanerne.

Pickering troede i Almindelighed at spore et mærkværdigt Talent og stor Lyst til Mathematik hos dem. Nogle beskjæftige sig som Bogtrykkere, men under fremmed Opsigt. De holde af at læse, og skjøndt der allerede er oversat en Mængde nyttige Bøger paa Hawaiisk, saa er det dog vanskeligt at holde Skridt med Efterspørgselen. Man har dog endnu ikke fundet nogen Indfødt, der var i Besiddelse af den nødvendige Dygtighed til at holde en Butik eller staae i Spidsen for nogetsomhelst Handelsforetagende. At der i deres Sprog ikke findes noget Udtryk for „Samvittighed" beviser vel ikke deres Udueligehed til Handelsstanden, men

snarere, at det er dem umuligt at bevare den mindste Hemmelighed. De ere næsten Alle letsindige og tankeløse, og deres Tilbøielighed til at drive er saa stærk og almindelig, at det næsten ikke er muligt blandt de Indfødte at finde brugelige Arbeidere. Om de end i Begyndelsen ere villige og flink tage fat, saa blive de dog efter faa Dages Forløb trætte og gaae deres Vei. Derfor blive de som Dagleiere og Markarbeidere fortrængte af Chineserne, medens de indvandrede Europæere og Amerikanere bryste sig ved Siden af deres Høvdinger. De passe bedre til Søfarten og mangen indfødt Skibsfører har allerede ved sin Dygtighed og sit rigtige Skjøn i nautiske Anliggender erhvervet sig de fremmede Kjøbmænds Tillid. De tage sig ogsaa godt ud som Soldater, dog ere deres Vaabenøvelser meget komiske, da de mangle al Accuratesse og Appel.

Hvad der især hindrer dem i at skride frem i Cultur er den Omstændighed, at de ikke trænge til meget; de spise næsten ikke andet end Tarogrød eller «Poë», og de europæiske Klædningsstykker og Pjalter, som friste deres barnagtige Lyster, kunne de let forskaffe sig i Havnen paa tilladelig og utilladelig Maade uden at anstrenge sig. Ingen gjør sig Umage for at komme høiere op, og den ærgjerrige Stræben efter Penge, Rang og Berømmelse, der anspænder Europæerens Kræfter, er ubekjendt for Hawaiierne, der som ægte Naturphilosopher lee og glæde sig ved Livet, saalænge der er Taro til og Solen skinner. Foruden denne nationale Ret, samler den fattigere Folkeklasse vilde Urter paa Græsningerne, især et Slags Syrer, og ved Ebbetid seer man en stor Mængde at dukke ved Revet, svømme eller vade, for at opsøge Muslinger, Krabber, Havtang og andre Havfrugter til det næste Maaltid. Qvinderne ere smukke, men uden Ynde. Deres Hals er temmelig tyk og plump, hvorfor de europæiske Qvinder af de Indfødte kaldes Langhalse. Deres gamle Dragt har vistnok klædt dem bedre end den lange, brogede Cattunssærk, som Missionairerne

have faaet dem til at iføre sig. Hos de Fornemmere skifte iøvrigt Moderne ligesom i Europa, og lykkelig er den fremmede Spekulant, som netop kommer tilpas med sine Varer. Den Stads, som Dronningerne og de fornemme Damer bære, stiger da snart overordentlig i Priis. Da Bennett 1835 opholdt sig i Honolulu var sort Silketøi største Mode, og da Chamisso var der, havde alle Damer et Speil og et Pibehoved hængende om Halsen i et europæisk Tørklæde.

Guult holder sig iøvrigt bestandigt som en Yndlingsfarve og klæder ogsaa de sodfarvede Ansigter bedst.

Den Maade, hvorpaa man bærer Varerne tiltorvs, er den Fremmede paafaldende. Paa den ene Skulder ligger der en lang Balanceerstang, og paa begge Ender af denne hænger der i et Net af Seilgarn to uhyre store Calebasser, som ere gjennemskaarne paatvers, saa at den mindre øverste Deel udgjør Laaget, medens den større Deel er fyldt med Mælk, Frugt, Kjøkkenurter, Krabber eller andre Levnetsmidler. Denne Maade at bære Byrder paa, som ogsaa var brugelig hos de gamle Ægyptere (man seer det paa Hieroglypherne) og endnu den Dag idag i Hindostan, træffer man iøvrigt over hele Polynesien, kun ikke paa Ny-Zeeland, og forekommer heller ikke paa Fidschiøerne, der, som vi nedenfor ville see, beboes af en anden Menneskerace. De Kjøretøier, som man møder paa Gaderne i Honolulu, ere meget eiendommelige; det er smaa aabne Vogne paa fire Hjul med to Stole og med et Tag af Bomuldstøi eller en Maatte, som er udspændt over fire Vognkjeppe. Men disse Vogne blive imidlertid ikke trukne af Heste, men af een eller to store Kanaker, som i fuldt Løb rende afsted med deres Byrde, der i det Høieste bestaaer af to Personer. Disse Vogne, som bedst kunne sammenlignes med store Børnevogne, bruges saavel af europæiske som af fornemme indfødte Damer; man seer kun sjelden Mandfolk betjene sig at dem. I Begyndelsen er denne selsomme Beforbring noget underlig for den Fremmede, men han vænner sig snart dertil og finder det

ikke mere anstødeligt, at Damer blive trukne af Mennesker i en Vogn, end at Mænd og Qvinder lade sig bære i Palankiner og Portechaiser. Man seer meget sjeldent Vogne med Heste for, sandsynligviis fordi Veiene ere saa slette.

Begge Kjøn holde meget af at ride. Især om Løverdagseftermiddag hengiver man sig til denne Fornøielse, og Gaderne og Veiene frembyde da et meget livligt Skuespil, da Enhver, som har en Hest eller kan leie sig en, begiver sig ud paa en Ridetour. Hestene ere uden Sadel; et Dækken og en Trendse — det er det Hele! De smukke Rytterskêr trække Skjørtet op i Midten og vikle det om begge Been, som derved ere indhyllede lige ned til Anklerne; Schawlet bliver bundet fast om Livet og ender flagrende bagved som et Par lange Vinger; Haaret er smykket med Blomster. Høvdingernes kjæmpemæssige Skikkelser sætte sig med Benene langt ud paa de smukke Heste og jage i flyvende Fart over Stok og Steen. Det er forbudt at ride i Galop i Byen, men man holder sig skadesløs derfor paa Landeveien, thi der gaaer det almindeligviis saa hurtigt som muligt. Damerne ere ved denne Leilighed ligesaa kaade som Herrerne, og de sidde udmærket sikkert og smukt tilhest. Det er virkelig et meget malerisk Syn at see en Mængde saadanne kjække Qvinder med deres Haar flagrende om Skuldrene, under Latter og Skrig, saa hurtigt som en Vind at ride langs med Strandbredden, hvor den hvide Brænding skummer. Hestene ere deels fra Chili og deels fra Californien, af Middelstørrelse eller noget derunder, men vel byggede, livlige og udholdende.

Den nærmeste Omegn ved Honolulu er skaldet og svedet af Solen og har kun Lidet tillokkende; man vilde her forgjæves see sig om efter de frodige Cokos- og Brødfrugtskove, som saa yndigt omkrandse det paradisiske Tahiti. Den nærmeste lave Høi bag ved Byen er et gammelt Krater, hvis tilkastede Aabning ligesom de ydre Skraaninger er bevoxet med tæt Græs. Her er anlagt et Fort, og et andet

tæt ved Havet forsvarer Indløbet til Havnen. Et andet lignende, men større og høiere Krater ligger som et Forbjerg ud i Havet og begrændser Udsigten mod Øst.

Den berømte Saltsø — Alia paakai — een af Oahus største Mærkværdigheder, ligger vestlig, omtrent 8 engelske Mile fra Honolulu og tre Fjerdingvei fra Havet. Et Par Broer af meget daarlig Beskaffenhed føre først over Floden Nuanu, derpaa løber Veien en Strækning hen mellem Taroagre og Fiskedamme, og dernæst over tørre og solbrændte Høie, hvor Heste og Hornqvæg afgnave det visne og svedne Græs. Tilsidst kommer man til et Bækken, som er omringet af lave Klippevægge, og sandsynligviis er en Levning af et gammelt, sammenfaldet Krater, paa hvis flade Bund Søen breder sig. Da Pickering besøgte denne Sø, var den en engelsk Miil lang og halv saa bred og fyldte omtrent det Halve af Bækkenet; dog vare Bredderne saa flade, at Vandet kun vilde have behøvet at stige een Fod for ganske at kunne fylde Bunden lige til Klippevæggene, som omringede den. Man havde foresnakket de amerikanske Naturforskere om en Dybde af 50 Favne; dog til deres Forbauselse naaede den lange Lodline, som de havde medbragt, allerede efter 12 Tommer Bunden (i November 1840), og da Dana i næste Aar paa samme Aarstid anden Gang besøgte Stedet, var der endogsaa kun 6 Tommer Vand. Dog medens Saltet dengang kun laa tyndt adspredt mellem Stenene paa Kysten, dannede det nu over hele Bunden en 3 Tommer tyk Skorpe af de skjønneste cubiske Crystaller, hvori Solstraalerne brød sig i alle Regnbuens Farver.

Midt i Søen findes en Grube, som er nogle Favne i Gjennemsnit, og hvori man endnu ikke har fundet Bund. Ved tørt Veir bemærker man ingen usædvanlig Bevægelse i denne naturlige Schacht, men saasnart Regntiden har vedvaret noget, skal Vandet sprudle mægtigt frem deraf og bringe Søen til at stige 4 til 5 Fod, saa at man kan seile paa den i Baade. Den staaer altsaa sikkerligt i Forbindelse med Bjergstrøm-

mene, en Omstændighed, der som bekjendt ofte forekommer paa Kysterne af Øerne i Sydhavet, hvor Vandet, der fra de høie Steder flyder ned under Jorden og siver igjennem, meget ofte først ved Strandbredden, ja endogsaa paa Havbunden strømmer frem, kun med den Forskjel, at det her kommer tilsyne rigeligt mættet med opløst Salt. Den Paastand, at Søen skulde stige og falde med Havets Ebbe og Flod og derved bevise, at den stod i Forbindelse med Havet, viste sig som eet af hine grundløse Sagn, der blive troede og fortalte af Tusinde, uden at nogen Eneste gjør sig Umage for ved egen Iagttagelse at faae Bekræftelse paa dem eller gjendrive dem. Der hersker Ufrugtbarhed og Dødens Stilhed omkring Saltsøens Kyster, hvor der kun voxer nogle tarvelige Buske; dog hvad der mangler dem af romantisk Skjønhed, erstattes dem ved den Nytte, som Søen yder, eftersom Saltet derfra indbringer Kongen ikke ubetydelige Summer. Det ansees for det bedste Salt til at salte Levnetsmidler med og staaer derfor i høiere Priis end det, som man kan faae fra Havlagunerne, hvilket nu allerede i betydelig Mængde udføres til Chili og Kamtschatka.

Skjøndt de støvede Veie og den øde, skaldede Omegn lige ved Honolulu hverken tjene til at forskjønne Byen eller gjøre den behagelig, saa har den derimod dog fremfor mange andre Byer det misundelsesværdige Fortrin, at man kun behøver at ride en kort Vei op i Nuanudalen for at ombytte den nøgne, solvarme Slette med et behageligt tempereret Klima og en yndig romantisk Natur.

I Begyndelsen gaaer Veien gjennem Taromarker, som faae deres Frugtbarhed ved Vand, der afledes fra den lille Flod Nuanu, men snart bliver Dalen snevrere og Jordbundens Dyrkning forsvinder lidt efter lidt, alt eftersom den steile Sti stiger op mellem de høiere Klippevægge. Morbærtræer, Erythriner, Bregner og Palmer, omslyngede af blomstrende Lianer og indflettede i hinanden, beklæde Skraaningerne, hvis Klippesteen overalt forsvinder under den fro-

dige Plantevæxt, og medens Øiet glæder sig ved det herlige Syn af de ædle Planteformer, kildres Øret ved Vandenes lifflige Rislen, der liig tusinde Sølvtraader strømme ned fra de grønne Bjergmure.

Saaledes stiger man høiere og høiere op gjennem den yndigste Naturhave, til man endelig ved at dreie om et Fjeldhjørne paa eengang bliver overrasket ved et herligt, næsten overvældende Syn. Thi Pali, den uforlignelige Afgrund, udfolder pludselig her sin hele storartede Pragt. Paa begge Sider af Passet kneise de to høieste Toppe paa Oahu, det er Bjergene Konahuanui og Waolani, uhyre Basaltklipper, der næsten ere 3,000 Fod høie; og lige for Tilskuerne sænker sig i 1200 Fods Dybde den steile Afgrund, beklædt med frodige Slyngplanter. Mellem de mørke Bjergmasser, som truende hæve sig mod Himlen, blæser Passaten, hvis fugtige Aandedræt skjænker Nuanudalen forfriskende Kjøling og en Mængde Vandfald; den kaster Luftens Dampe voldsomt mod Klippevæggene, hvor de snart danne sig til tætte Skyer, snart strømme ned som Regn eller som store Taagemasser svæve hen over Dalen, medens den nordlige Side af Øen, som man fra Passet af har Udsigt til, straaler i Solens Lys med de livligste Farver. Heroppe stifter Lys og Skygge, graae Skyer og Regnbuer, Taage og klart Solskin i evig Kamp, hist nede ligger Dalen i en idyllisk Rolighed. En indbydende Fodsti slynger sig som en rød Snor mellem de adspredte Hytter, rundtom disse staaer der større Grupper af Træer; det er fordetmeste Pandanus'er, blandede med Hibiscusbuske med deres mørke Løv og Aleurites triloba med de lysegrønne Kroner.

Rækker af Høie og Bjergaase, der ere bevoxede med Skov og ligne et forstenet Havs Bølger, hæve sig op fra Sletten, og det smukke Landskabs yderste Ramme er det blaae Hav, der hvidtskummende strømmer ind mod Coralrevenes yderste Bræm.

Først for faa Aar siden er der hugget en Vei for Heste

paa den steile Skraaning, som forhen kun de Indfødte, disse uforlignelige Voltigeurer, med nøgne Fødder og ved Hjælp af Lianerne paa en farlig Sti klavrede opad. Paa Afgrundens øverste Rand stod der fordum to Afgudsbilleder af Steen, «Akua no ka Pali», „Afgrundens Guder", eet paa hver Side af Veien. Den, som kom op eller steg ned gjennem Passet, pleiede af Taknemmelighed eller for at vinde de Mægtiges Naade at lægge grønne Grene eller Blomsterkrandse foran dem; det er den samme Følelse, som i det høie Nord bringer den reisende Jakute til at offre „Bjergaanden" nogle Haar af Manken paa sin Hest.

I Begyndelsen da Christendommen blev indført paa Hawaii, styrtede man flere Gange disse Afgudsbilleder ned, men den gamle Troes Tilhængere stillede dem altid op igjen, indtil endelig den nye Lære seirede, og Afguderne for evig forsvandt. Allerede i forrige Kapitel har jeg omtalt, at i Nuanudalen stod det afgjørende Slag, der underkastede Øen Oahu Tameamea den Stores Scepter, og at endeel af de Overvundne efter deres Konges Død i vild Flugt bleve drevne ud over Fjeldets Rand og styrtede i Afgrunden. Saaledes kommer den historiske Interesse endnu til og giver den romantiske Dal en ny Tillokkelse, og efter Aarhundreders Forløb ville Veiviserne maaskee fortælle den Fremmede, hvor heldigt Tameamea kjæmpede her, og hvor heltemodigt Oahus sidste Konge faldt.

Toogtyvende Kapitel.

Cooks-Gruppen.

Rarotongas Opdagelseshistorie. — Hungersnød paa Rurutua. — Høvdingen, som var drevet iland til Maurua. — Christendom forplantet til Rurutua og flere Øer. — Rarotonga opdaget af Williams. — Øens Skjønhed. — Udmærket Agerdyrkning. — Skyggefulde Veie. — Patriarkalske Hvilepladse. — Rarotongaernes Barbari. — Befolkningens Formindskelse. — Frygtelig Storm 1831. — Oversættelse af Bibelen i den rarotonganske Dialect. — Rarotonganerne nedstamme fra Tahiti og Manuka. — Legende om Karika og Mangiia. — Skibet Bounty ved Rarotonga. — Hervey-Øen. — Befolkningens Sammensmelten. — Atiu. — Aitutali. — Hulen Taketake paa Atiu.

Jeg beder nu Læserne at følge mig fra Sandwichøerne, som næsten berøre Krebsens Vendekreds, til den lille Cooks-Gruppe, der næsten under samme Meridian nærmer sig Steenbukkens Vendekreds. Den har vel ikke saa stor Betydning som Hawaii, men jeg haaber dog, at der kan findes noget Interessant, som det kan være værd at henvende sin Opmærksomhed paa.

Rarotonga, den smukkeste og største Ø i Archipelet, blev opdaget ved et mærkværdigt Sammenstød af Begivenheder. Omtrent for 40 Aar siden blev nemlig Rurutua, der ligger henved 53 Sømile sønden for Selskabsøerne, hjemsøgt af en frygtelig Sot. Polynesierne, som dengang endnu vare Hedninge, tilskrive alle saadanne Lidelser en fornærmet Guddoms Vrede, og to kjække Høvdinger besluttede

derfor at indskibe sig og med saamange af deres Folk, som to smalle Piroger kunde rumme, at opsøge et nyt og bedre Hjem i det store Oceans Skjød. De vare overbeviste om, at hvis de bleve paa Rurutua, vilde Guderne, hvis Vrede de forgjæves ved Offere havde stræbt at formilde, ufeilbarlig tilintetgjøre dem, og noget Værre kunde ikke møde dem paa Havet.

Da Alting var istand, satte de smaa Fartøier fra Land, Seilene bleve heisede og snart havde de tabt det lislige Rurutua afsyne. En gunstig Vind førte dem til Tubuai, og da de her havde samlet Kræfter, besluttede Høvdingerne at vende tilbage til Hjemmet, hvor de haabede, at Epidemien var ophørt. Endnu engang betroede de sig til det lumske Hav, uden at ane de Trængsler, som den lunefulde Havgud beredte dem. Thi næppe vare Tubuai's Bjergtoppe svundne i Horizonten, før en frygtelig Storm reiste sig, som slog dem langt bort fra deres Cours. Een af Baadene blev snart opslugt af de oprørte Bølger, men den anden, paa hvilken Høvdingen Auura befandt sig, flakkede hele tre Uger omkring paa det veiløse Hav, til endelig en heldig Skjæbne drev den ind paa et Coralrev ved Maurua, den vestligste af Selskabsøerne netop tidsnok til at frelse det af Sult og Tørst piinte Mandskab fra Døden. Insulanernes Gjæstfrihed havde snart igjen skaffet de trætte Reisende Kræfter, og de fortalte dem nu deres frygtelige Lidelses Historie, og hvad de havde lidt saavel i deres betrængte Hjem som senere paa Havet.

Mauranerne svarede, at ogsaa de forhen havde frygtet hine Guddommes Vrede, hvem de tilskreve alt det Onde, som timedes dem; men nu troede de ogsaa paa Jehovah, som den eneste sande og levende Gud; de fortalte udførligt, hvorlunde de vare blevne omvendte til Christendommen af hvide Mænd, som paa store Skibe vare komne fra et fjernt Land, og nu boede paa de Øer, hvis Toppe man kunde øine fra Maurua.

I høieste Grad forbauset over disse Efterretninger, besluttede Auruua strax at opsøge hine fremmede Mænd; han benyttede en gunstig Vestenvind, der ogsaa heldigt bragte ham til Raiatea. Her blev deres Forbauselse paany vakt; Missionairerne og deres Familier, den europæiske Klædebragt, de smukke hvidtede Hytter, de forskjellige nyttige Kunster og den høitidelige Gudstjeneste opfyldte dem med Beundring; de bleve strax gjennemtrængte af Overbeviisningen om den christelige Religions Overlegenhed og bade Missionairen Williams om Underviisning. Den store Lighed, som deres Dialect havde med den tahitiske, lettede Arbeidet, og efter tre Maaneders Forløb kunde allerede de Fleste baade læse og skrive.

Nu følte de den inderligste Længsel efter at vende tilbage til deres haardtprøvede Hjemstavn, og deres Ønske blev opfyldt, da en engelsk Capitain tilbød dem at føre dem derhen; men de udbade sig tillige Religionslærere, og to christne Tahitiere erklærede sig strax villige til at følge med dem.

En amerikansk Hvalfanger, som kort derefter strandede paa Revet ved Rurutua, havde al Grund til at glæde sig ved denne heldige Forandring, som Christendommen allerede der havde frembragt, thi de Indfødte hjalp til at bjerge Ladningen, som de før ubarmhjertigen vilde have plyndret, og gjorde dette meget uegennyttigt; de bare alle de bjergede Sager til Missionshuset, uden at Noget forkom. Men da det londonske Missionsselskabs Undersøgelses-Commission 15 Maaneder derefter kom til Rurutua, fandt de ikke et eneste Afgudsbillede mere paa Øen, derimod stod der en stor Kirke, som hele den lille Øes Befolkning under de to tahitiske Læreres Veiledning frivilligt havde arbeidet paa. Ved Havnen var der tillige af store Coralblokke bygget en beqvem Landingsbro, som var 500 Skridt lang.

At Rurutuanerne saa frivilligt havde ladet sig omvende, bidrog meget til at drage de paa Selskabsøerne

stationerede Missionairers Iver ogsaa hen til de nærliggende Øer, og bevægede den hæderlige John Williams til at sende to tahitiske Lærere til Aitutaki, den nordligste af Cooksøerne, og selv fulgte han to Aar senere (1823) efter, for at udbrede Christendommen over den hele Gruppe og om muligt opdage Øen Rarotonga, som af Indbyggerne paa Selskabsøerne blev saa høit anpriist, og som Cook ikke havde kjendt. Williams fandt den hele Befolkning paa Aitutaki allerede fuldkommen omvendt, og da Christendommen dernæst paa de sydligere Øer Mangaia, Mitiero, Mauki og Atiu uden stor Modstand havde styrtet de gamle Guder, besluttede han at krone det gode Værk med Rarotonga, der, som han paa Atiu hørte, kun laa een Dags og een Nats Reise derfra.

I Forbigaaende vil jeg bemærke, at, naar Polynesierne vilde reise fra den ene Ø til den anden, saa gjorde de ikke som vi, og satte ud fra hvilketsomhelst Punkt paa Kysten, men bestandig kun fra et bestemt Sted, hvor de kunde styre deres Cours efter visse Sømærker, indtil Stjernerne, som de siden rettede sig efter, kom frem paa Himlen. Derfor var Williams nødt til først at lade sit Skib føre om til det sædvanlige Sted, hvor de kyndige Indfødte saa nøiagtigt angave Coursen til Rarotonga, som det af den meest erfarne Sømand kunde være gjort efter de bedste Kort.

Men det synes næsten, som om de truede Guder paa Rarotonga havde sammensvoret sig mod deres farlige Fjende; thi istedetfor at naae Øen i 24 Timer, maatte Skibet i flere Dage kjæmpe med Modvind. Levnetsmidlerne vare paa Helding, og tilsidst erklærede Capitainen, at de maatte vende om, hvis de ikke skulde døe af Sult paa Havet, men indrømmede dog paa Williams Begjæring en kort Frist til Kl. 8, efter hvilken Tid man uden Modsigelse skulde opgive at komme til Øen, hvis den da ikke viste sig.

Det var et Par Timer, som hengik under piinlig Forventning; fire Gange havde Williams allerede forgjæves sendt een af de Indfødte op i Masten, han var allerede femte

Gang deroppe paa Udkig, og der var ikke mere end en lille halv Time tilbage, da pludselig Skyerne, som hidtil havde skjult Rarotongas høie Bjergtoppe, ved den opgaaende Sols Varme adspredtes; Manden i Masten raabte: «Teie, teie, tana fenua nei!» Her, her er det Land, som vi have søgt! Og alle Sorger fik saaledes Ende. De bleve venligt modtagne, og de tahitiske Lærere, som man lod blive paa Øen, arbeidede med saa stort Held, at der næppe var et Aar forløbet efter Opdagelsen, før hele Øen allerede havde givet Afkald paa Hedenskabet.

En Eiendommelighed ved det smukke Rarotonga, hvis romantiske Bjergegn hæver sig 2,740 Fod, og som omtrent er 30 Sømile i Omkreds, er den betydelige Udstrækning, som de lavere Egne, der grændse til Høilandet, have. Paa de fleste vulkanske Øer nemlig ligge Bjergene saa nær ved Havet, at der kun levnes en smal Stribe Land, som kan dyrkes; men dette er slet ikke Tilfældet paa Rarotonga, hvor desuden Jordbundens og Klimatets Beskaffenhed i lige høi Grad begunstige de nærende Planters Væxt. Tillige fandt Williams Øen overmaade veldyrket, saa at Udsigten fra Bjergskraaningerne ned mod Strandbredden var henrivende. Ligefra Bjergets Fod ned til Havet strakte sig regelmæssigt plantede Rækker af de prægtigste Sydhavkastanier (Inocarpus edulis) omtrent 1,000 Skridt fra hinanden. Mellemrummene vare inddeelte i Taromarker, som vare gravede fire Fod dybt og kunde vandes efter Godtbefindende. Digerne omkring Markerne vare skraanede til begge Sider og vare ovenpaa 6 til 8 Fod brede. Paa disse Skraaninger voxede der Kape eller den kjæmpemæssige Taro, medens der paa Digernes flade Ryg i regelmæssige Afstande var plantet herlige Brødfrugttræer. De ærtegrønne Blade paa Taroroden, som dækkede Markerne; Kapes overordentlige Størrelse og mørke Farve og de stolte Rækker af Træer toge sig godt ud ved Siden af hinanden. Rundt om Øen slyngede sig en magelig Vei, ara medua eller „Moderstien" kaldet,

paa begge Sider indhegnet af Bananer og Bjergplataner, som tilligemed Barringtonier, Inocarper og andre løvrige Træer beskyttede Vandringsmanden mod den tropiske Sols Straaler, og selv i den hede Middagsstund gjorde Veien til en kjølig, skyggefuld Promenade. De Indfødtes Huse laae ti til tredive Skridt fra Landeveien og saae meget nydelige ud. Enhver Sti, der førte til de enkelte Boliger, var belagt med sort og hvidt Gruus, og paa begge Sider beplantet med Dracæner og den store Taro. Hvilesteder eller Bænke, bestaaende af to glatte Stene, hvoraf den ene var Sædet, og den anden tjente til Rygstød, vare opstillede udenfor Husene langs med Moderstien. Det var fordetmeste Reliquier fra Oldtiden, som Folket tidt betragtede med stor Ærefrygt, og de pleiede ofte at pege paa dem og sige: „Her sad min Fader, min Bedstefader, denne eller hiin store Høvding!"

Husets Beboere sad paa disse Bænke om Eftermiddagen i den friske, kjølige Luft, med Blomsterkrandse paa Hovederne og smykkede med den festlige Tiputa og sladdrede med de Forbigaaende om Dagsbegivenhederne i deres lille afsides Verden.

Man kunde vel have ventet at see Digternes Beskrivelser af Landmandens idylliske Lykke som Virkelighed paa det paradisiske Rarotonga; thi et Folk, som var saa vel bevandret i Agerdyrkningens fredelige Kunster kunde man vel tænke sig, maatte have opnaaet et høiere Culturtrin i sin Tænkemaade og sine Sæder.

Men Rarotonganerne stode langt tilbage for hiint digteriske Ideal, og den Vildes utæmmede Raseri viste sig i deres hyppige Krige, som stedse havde tilfølge, at de Overvundnes Landeiendomme bleve ødelagte. Deraf kom det, at der i Aarene 20 ikke fandtes en eneste gammel Cokospalme paa Øens nordvestlige Side, hvor der kun stod enkelte gamle Brødfrugttræer.

De fangne Qvinder bleve ofte dræbte, og man stødte

Spydene gjennem Ørerne paa de smaa Børn for at bære dem i Triumph til Templerne (Marai).

Saasnart Een havde nedlagt sin Modstander i Slaget, knuste han hans Hjerneskal og tog en Deel af Hjernen ud, lagde den paa Brødfrugtblade og bragte sin Afgud det som en Prøve af det egentlige Offer.

Denne barbariske Skik havde ikke længe hersket paa Øen; den var opstaaet ved følgende Anledning: En Kriger, som havde bedøvet sin Fjende ved et Kølleslag og uden videre ifølge gammel Skik og Brug løb triumpherende med Brødfrugtblade til Templet, fandt, da han kom tilbage, ikke Liget, mere; thi den Faldne var imidlertid gaaet hjem og gjorde sig siden lystig over den ubesindige Seirherre ved et Niddigt. Fra den Tid af besluttede Alle paa den omtalte grundige Maade at forhindre de fælles Fjender i syngende og dandsende at haane deres uforsigtige Banemand. Efterat have offret Hjernen samlede Seirherrens Venner sig, bandt med vild Hylen en Snor om Ligets Ankler og slæbte det til Maraien, Tempelet.

Der var endnu andre meget barbariske Sædvaner, som vidnede om Narotonganernes forfærdelige Vildhed. Saasnart en Søn var fuldstændig voxen og følte sig stærk nok, fægtede og drøbes han med sin Fader om Herredømmet, og lykkedes det ham at tilegne sig dette, saa satte han sig med Magt i Besiddelse af Kaingaet eller Grundeiendommen, som før havde tilhørt Faderen, og jagede ham uden nogetsomhelst Vederlag hjælpeløs ud af Huset.

Naar en Kone havde mistet sin Mand, saa kom hans Slægtninge strax, ikke for at trøste den stakkels Enke i hendes Sorg, men for at bemægtige sig den Dødes Eiendom og jage den sørgende Moder med hendes Børn paa Døren.

At de Svageres Landeiendommene med Vold bleve dem fratagne, skete i det Hele taget saa ofte, at man, da der senere ved Missionairernes Bestræbelser blev indført en Lovbog, stemmende med Christendommens Grundsætninger,

fandt det aldeles nødvendigt ikke nøiere at undersøge al den Uret, der forhen var skeet, for ikke at forstyrre Øens Rolighed.

Ligesom paa Selskabsøerne bleve Qvinderne betragtede som underordnede Væsener. Flere Slags Fødemidler vare dem nægtede, og medens deres tyranniske Ægtemænd forede sig med Landets Fedt og Havets Overflod, maatte de i ærbødig Frastand fortære deres tarvelige Maaltid. Men i een Henseende bleve de langt værre behandlede end Qvinderne paa Tahiti; thi disse arvede dog endeel af deres Faders Eiendom, men paa Rarotonga fik Døttrene slet Intet.

Der herskede Polygamie og den rige Mand, der eiede mange Kaingaer eller smaa Godser af flere Tønder Land, holdt sig et stort Antal Beninder, som han behandlede med samme Vilkaarlighed som en orientalsk Despot.

Det følger af sig selv, at, saasnart Christendommen fæstede Rod paa Øen, hvilket dog, som man begriber, ikke skeete uden mange Kampe og Tilbagefald, som jeg her ikke videre vil omtale, blev saavel Qvindens Tilstand forbedret, som ogsaa sat en Skranke for de barbariske Krige og Næverettens Voldsomheder. Dog, skjøndt der fra hiin Tid af har været Fred paa Rarotonga, som desuden ved sin afsides Beliggenhed er bleven fri for mange af de selskabelige Onder, der have smittet de Øer, hvor de hvide Søfolk hyppigere kom, har dog Befolkningen taget ridende af; i Aaret 1823 bestod den af 7,000 Sjæle, som i 1848 var smeltet sammen til mindre end 3,000.

En frygtelig Naturbegivenhed, som mod Slutningen af Aaret 1831 fandt Sted paa den yndige Ø og endnu længe vil leve i Folkets Minde, har vel sagtens ikke bidraget lidt til hiin beklagelige Formindskelse.

Den 21de December om Morgenen stod Rarotonga endnu smykket med sin Vegetations fulde Pragt, da der pludselig reiste sig en Storm, der med ubeskrivelig Heftighed

rasede hele tre Dage og ikke standsede med sine Ødelæggelser, før der næppe var noget mere at ødelægge.

Af de hundredetusinde Bananer, Brødfrugttræer og stolte Castaniealleer, der tildeels hele Aarhundreder havde trodset Stormene, blev der paa Sletten, i Dalene eller paa Bjergene kun staaende nogle ganske afløvede Stammer, og utallige Træer laae i den vildeste Uorden paa Jorden, som faldne Krigeres Liig efter et blodigt Slag. Over tusinde Hytter bleve ved denne uimodstaaelige Orkan jævnede med Jorden. Det oprørte Hav oversvømmede Sletterne og kastede et Skib, som tilhørte Missionairerne, flere hundrede Alen ind i Landet mod nogle store Castanietræer, som lykkeligviis standsede det i dets vilde Løb. Ingen Deel af Øen undgik Ødelæggelsen; thi Orkanen hvirvlede lidt efter lidt rundt om den hele Ø. Saavel Stormen selv som den deraf opstaaede Nød bortrev udentvivl mange Menneskeliv.

I Aaret 1839 bragte Williams Rarotonganerne det nye Testamenet, oversat paa deres Sprog; Trykningen havde han selv besørget i England, og Bibelselskabet lod trykke et Oplag af 5,000 Exemplarer. De Formuende kjøbte iøvrigt Bogen for tre Shilling; Andre fik den gratis eller paa Credit. Hele det gamle Testamente er nu ogsaa oversat af Missionairerne, men kun en Deel deraf er trykt.

Disciplenes Fremskridt i at læse og skrive vare meget glædelige. Da der var Mangel paa Skifertavler og Grifler, saa fandt de meget sindrigt paa at erstatte denne Mangel. De hentede Steenplader fra Fjeldet og gned dem med Sand og Coraller, til de fik en glat Flade, som derpaa blev farvet med den røde Saft af Bjergplatanen for at give den Udseende af en engelsk Skifertavle. Nogle skare endogsaa deres Plader fiirkantede og satte Rammer om dem, saa at man næsten ikke kunde see nogen Forskjel. Til Griffel brugte de de stive Pigge af et Søpindsviin, som, brændte i Ilden, skrive lige saa godt som Kridt.

Kort efter dette sidste Besøg paa Rarotonga, som han

havde opdaget, begav den utrættelige Williams sig til Erromango, for at forkynde Christendommen paa Ny-Hebriderne, men blev der af de vilde Kanibaler dræbt og fortæret.

Ifølge et gammelt Sagn stamme de østlige Rarotonganere fra Tahiti og de vestlige fra Manuka.

Fra Manuka kom Karika, Stammefaderen til Familien Makea, som endnu regjerer, han var en mægtig Kriger, en Menneskedræber og en stor Sømand, som paa sine Reiser opdagede Rarotonga. Han fandt denne Ø ubeboet og forlod den efter kort Tids Forløb; paa hiin Tilbagereise mødte han den tahitiske Høvding Tangiia; denne havde fældet et Træ, som hans Broder Tutabu elskede, og derved gjort ham saa vred, at han forfulgte ham fra den ene Ø til den anden, fra Huaheine til Raiatea og fra Raiatea til Borabora, og tvang ham tilsidst til at betroe sig til det veiløse Hav. Karika gjorde sig strax færdig til at angribe den stakkels Tangiia, men denne, der synes at have været meget fredelig sindet, underkastede sig strax den mægtige Krigers Overhøihed, og begge indgik en Venskabspagt.

Karika underrettede nu sin nye Ven om den liflige Ø, som han havde opdaget, lærte ham, hvorledes han skulde styre derhen, og lovede senere at komme tilbage og bosætte sig der ved Siden af ham.

Tangiia styrede strax til Rarotonga og nedsatte sig paa den østlige Side, men Karika, som siden kom dertil, tog den nordlige Deel af Øen i Besiddelse. Men de havde ikke længe nydt Fredens Velsignelser før Tutabu, „den uforsonlige Forfølger" til sin Broders Tangiias store Skræk viiste sig udenfor Havnen med sin Flaade. Han sendte strax et Bud til Karika, og bad ham om Hjælp i det forestaaende Slag. Kampen var haardnakket, men tilsidst blev Tutabu dog overvundet og dræbt. At der ligger noget Sandt til Grund for dette Sagn, bekræftes ved forskjellige Kjendsgjerninger.

Den væsenligt tahitiske Dialect paa Rarotonga er blandet med haarde Consonanter og Næselyd, som udmærke de vestlige Idiomer. Endnu den Dag idag er Folket deelt i to forskjellige Stammer, Ngati Karika og Ngati Tangiia, af hvilke de første beboe den nordlige Side af Øen og de sidste den sydlige. Og endnu den Dag idag har Familien Karika Overherredømmet, thi skjøndt Ngati Karika meget ofte ere blevne overvundne af Tangiias Efterkommere, saa overlade Seierherrerne dem dog den Forrang, som har tilhørt dem fra Oldtiden af. For tyve Aar siden var den baregjerende Makea den niogtyvende Efterfølger efter Makea Karika. Og enhver Fyrste i denne lange Række havde et eget Tilnavn, der betegnede hans Characteer, ligesom det var Tilfældet med de ægyptiske Pharaoner. Forfædrenes Historie levede fra een Generation til en anden i Folkesangen, men paa Rarotonga ligesom paa Tahiti vil der sandsynligviis meget gaae tabt, der kunde have kastet Lys paa Polynesiernes mørke Fortid, før Historiegranskeren kan følge Missionairernes Spor.

Skjøndt Cook ikke opdagede Øen Rarotonga, saa havde Beboerne der dog allerede før Williams Ankomst hørt om den store Søfarer. En Storm havde kastet en tahitisk Baad til Rarotonga, og denne bragte Efterretning om de hvide Mænd, som kaldtes Tute eller Kookes, som hele Maaneder igjennem droge hen over Havet, som om det var tørt Land, og hvis store Skibe, der ikke vare sammenbundne med Cokosbast, men beslagne med kurima, d. e. Jern, ikke kantrede, skjøndt de ingen Udlæggere havde.

Tillige fortalte Tahitierne, at disse Kookere vare et meget ugudeligt Folk, som ikke brød sig om de hellige Billeder, men ganske frit gik omkring i Templerne (Marai) og ikke toge i Betænkning at spise Offerfrugterne. Da Rarotonganerne forbausede derpaa udraabte: „Hvorfor have I da ikke jaget de Fremmede bort og taget deres Eiendom fra dem?“ svarede Tahitierne, at dette med den bedste Villie ikke havde

været dem muligt, fordi Kookerne vare mægtige som Guder, og havde lange Puputrier, fra hvilke de udsendte Ild og en tung Steen, der øieblikkelig dræbte, førend man kunde komme dem tillivs med Kastespydene. Til Bekræftelse paa, at det var sandt, overrakte Tahitierne Høvdingen en Øxe, som hidrørte fra Cooks Skibe, og han gjemte den meget omhyggeligt.

Da Insulanerne hørte om disse vidunderlige Ting, anraabte de deres Guder om, at de vilde sende dem Capitain Cook med hans store Piroge uden Udlægger, for at de ogsaa kunde faae Øxer, Søm og Geværer af ham.

Kort efter kom der virkelig et stort Skib, som efter Beskrivelsen ikke kan have været noget andet end Bounty, som vi allerede kjende, efterat Rebellerne havde bemægtiget sig samme. Det store Fartøi ankrede ikke ved Rarotonga, men een af Indbyggerne roede ud til det i sin lille Baad og vovede sig ombord. Da han kom tilbage, fortalte han sine forbausede Landsmænd, at det var en svømmende Ø med to flydende Strømme, at der var to Haver med Brødfrugttræer og Sukkerrør, og at Kjølen naaede lige ned til Havets Bund; thi han var dukket under, men havde dog ikke kunnet see Enden. Naturligviis har man, medens han var ombord, arbeidet med Pumperne, da Skibet var læk, og det udstrømmende Vand forvandlede Rarotonganerens blomstrende Phantasie strax til rislende Bække, og hvad Haverne angaaer, saa vide vi, at Bounty virkelig var ladet med Brødfrugttræer, da Christian og hans Kammerater ved deres Mytteri tilintetgjorde Reisens velgjørende Øiemed.

Fra hiint Skib fik man et Stykke Jern, som var tilspidset og halvtredie Fod langt; det blev strax helliget Guderne; men da det viste sig, at Jordbunden, naar man vilde plante, meget lettere lod sig bearbeide med dette end med de sædvanlige Redskaber af Træ, saa pleiede man at laane det af Guderne, og bragte dem senere endeel af de høstede Frugter, saavel af Taknemlighed, som for at bevæge de høie

lagter til endnu at sende flere Skibe, der kunde bringe dem ere af hiin kostbare Steen.

Men der forløb mange Aar, før hiint Ønske gik i Opldelse, der, foruden at bringe Jern, hidførte paa den af›es Ø en fuldstændig Omvæltning af alle tidligere Beeber og Tilstande; de fik nye Skikke, nye Sæder, nye ındskaber, nye Dyr og nye Planter, en ny Religion, — en ogsaa nye Sygdomme og nye Spirer til Ødelæggelse.

Vore Efterretninger om Naturhistorien paa Cooks-Øerne e meget tarvelige; thi ingen af de videnskabelige Expedi›ner, som gik til Sydhavet, har værdiget dem et Besøg, den eneste Kilde i det Hele taget, som jeg har kunnet ıde, til Oplysning om hine afsides Øer, var Narrative of issionary Enterprises af Williams, en Bog, der naturligis langt mere beskjæftiger sig med Missionens Arbeide d med geographiske Notitser eller med Dyr og Planter.

Af den hæderlige Mands Meddelelser fremgaaer, at ruppen bestaaer af 7 Øer, af hvilke Cook havde opdaget ervey-Island, Atiu, Mangaia og Aitutaki, men at han lv havde opdaget Rarotonga og de smaa Coraløer Mauka Mitiaro.

Hervey-Øen, som ufortjent har givet hele Øgruppen avn, bestaaer egentlig af to smaa Øer, Manuai og uotu, som ere omgivne af et og samme Rev. Williams m dertil i Aaret 1823, og da han troede, at der var en lrig Befolkning, havde han isinde at indsætte en tahitisk erer, men opgav denne Plan, da han fandt, at det lille olkeslag ved en blodig Krig var sammensmeltet til 60 ersoner.

Sex Aar senere gjentog han sit Besøg og fandt, at nne usle Levning af den tidligere Befolkning havde kjæmpet a tidt og saa rasende, at der kun var 5 Mænd, 3 Qvinder nogle Børn ilive, og desuagtet vedvarede der Kiv og trid angaaende det store Spørgsmaal, hvem der skulde ere Konge i det jammerlige Rige.

26*

Ogsaa Befolkningen paa Mauka og Mitiaro, som før var talrig, var ved Krigen sunket ned til respective 300 og 100 Sjæle.

Atiu, der omtrent har et Omfang af 20 Sømile, er et herligt grønt Bakkeland, hvis Befolkning Williams anslog til lidt mindre end 2,000.

Mangaia er større og mere befolket; den har samme Eiendommelighed som Atiu, Mauki og Mitiaro, nemlig at det omgivende Rev ligger tæt op til Øen, og at der altsaa hverken findes et Indløb for Baade eller en sikker Ankerplads for Skibe.

Aitutaki derimod har et Rev, som strækker sig langt ud fra Kysten, og paa Vestkanten aabner sig et godt Indløb for Baade. Øen er fuld af Høie og Bakker og frembyder mange Skjønheder, den er 18 Sømile i Omkreds og har en Befolkning, som Williams anslog til 2,000 Sjæle.

Vi have allerede omtalt Rarotongas Størrelse og Befolkning; og ligesom her Folketallet i de sidste Aar er smeltet ind til Halvparten, maa man befrygte, at Folkemængden paa Atiu, Aitutaki og Mangaia betydeligt er formindsket efter Williams Ankomst dertil.

Paa Atiu findes der nogle mærkværdige store og prægtige Huler. Williams besøgte den største af disse, som de kaldte Taketake. Med nogle indfødte Veivisere, som toge en heel Deel Qvas med til Fakler, steg han omtrent 20 Fod ned gjennem en Klippekløft, ved Enden af hvilken der aabnede sig et majestætisk Portal. Han traadte ind i Hulen og gik omtrent en heel engelsk Miil derind, uden dog at kunne see Enden. Der var utallige Sidegange, blandt hvilke mange syntes at være lige saa smukke og store som den Hule, han havde vandret igjennem. Hvælvingen var rigeligt besat med Stalactiter, som paa mange Steder naaede lige til Jorden eller stræbte at møde de nedenfra opadvoxende Stalagmiter. Ved Faklernes Lys skinnede Krystalvæggene med tusinde Regnbuer og forhøiede det dybe Mørke i de

fjerne Rum. Williams vilde gjerne have opholdt sig længere der for nøiere at undersøge disse underjordiske Vidundere, som endnu ingen Europæer havde seet; men da Faklerne snart vare opbrugte, maatte han nøies med at undersøge en eneste Hule, hvis Syn opfyldte ham med Beundring og Glæde. Drypstenens phantastiske Former og Krystallernes Klynger saae meget ofte ud som Ornamenterne paa en majestætisk Bygning, men Virkningen kom ikke saa meget af enkelte Gjenstande eller Grupperinger, som fordi denne underjordiske Verden var saa stor, saa dyb og saa vildsom. Den høitidelige Stilhed og det dybe Mørke i Hulen bidrog til at forøge Indtrykket af dens Storhed.

Treogtyvende Kapitel.

Samoa.

Landets Skjønhed. — Samoa-Gruppens Størrelse. — De udslukkede Kratere paa Opolou. — Tafua Krateret. — Søen Lanuto. — Savaii. — Landets Udseende og Characteer paa Opolou. — Havkilder. — Huler. — Manono. — Apolima. — Naturlig Fæstning. — Manua. — Tatuila. — Havnen Pago-pago. — Havnen ved Apia. — Samoagruppens Klima. — Vegetationens Characteer. — Dyr. — Tæmmede Duer. — Samoerne. — Deres Fortrin og Feil. — Høvdingernes Tiggeri. — Kunstfærdighed. — Forsamlingshuse, der kaldes Fale-tele. — Aristokratisk Regjeringsform. — Fono eller Høvdingernes Raadsforsamling. — Rangclasser. — Krige. — Vaaben. — Religion. — Sagn om Verdens Skabelse. — Begreber om et tilkommende Liv. — Tro paa Varsler. — Lupe-Spillet. — Lafo-litiupa. — Tane-fua. — Tui-muri. — Litia. — Lafe. — Samoa opdaget af Bougainville 1768. — La Peyrouse 1787. — Capitain De Langles Mord i Baie du Massacre. — Sildig Indførelse og hurtig Udbredelse af Christendommen. — Nyeste Begivenheder paa Samoa.

Den lille tahitiske Øgruppe er yndig, og dens Plantevæxt rig og liflig, men endnu yndigere og lifligere er Samoa. Vegetationens Skjønhed paa Opolou vakte D'Urvilles Henrykkelse, han havde aldrig seet en saadan Pragt, ikke engang paa Ny-Zeeland og Ny-Guinea, som dog udmærke sig saa meget ved deres herlige Skove. Man kan lettere vandre gjennem Skoven her; thi under de høie Trækroners tætte Skygge voxer der kun et lavt Krat og Slyngplanter, som ellers ofte gjøre den tropiske Urskov uveisom. En Mængde deilige Duer, langhalede Papagøier, Picaflorer og andre

brogede Fugle sætte Liv og Bevægelse i den majestætiske Skov og formilder dens høitidelige Alvor. Paa mange Steder styrte brusende Vandfald ned over Basaltblokke og bidrage til at forøge denne ligesaa ophøiede som liflige Naturs Ynde. Her findes et større Antal forskjellige Plantearter end paa Tahiti, saa at den ved et frugtbart Klima begunstigede Vegetation ikke blot trives frodigere, men ogsaa fremtræder i mangfoldigere Former. Her findes større Sletter, og Bjergene ere i Almindelighed mindre steile, saa at der altsaa ogsaa med Tiden vil være et større Areal, som kan dyrkes, naar Kaffehaver, Sukkeragre og Bomuldsmarker fortrænge Urskoven, der for Øieblikket næsten bedækker hele Landets Overflade.

Samoa-Gruppen bestaaer af fire større Øer, — Savaii, Opolou, Tutuila, Manua — og flere Smaaøer, blandt hvilke Manono og Apolima ere de mærkeligste. Det hele Fladerum udgjør omtrent 32 geographiske Qvadratmile og er altsaa næsten en Trediedeel større end Selskabsøernes Gruppe. Alle Øerne ligge i en Række i nordvestlig Retning, og de ere uden al Tvivl fremkomne ovenover en af de talrige Revner, som det store Oceans Bund i en utænkelig Fortid har slaaet ved vulkansk Indvirkning. De bestaae, ligesom Tahiti, af Basalt, basaltisk Lava og Tufsteen, og talrige slukkede Kratere vidne om mægtige Udbrud af den indre Ild, som her fordum har raset.

Ligesom der paa Heklas langagtige Ryg ligger 6 Kratere i Række ved Siden af hinanden, saaledes ligge ogsaa de talrige udgaaende vulkanske Svælg paa Opolou i en Linie paa Øens høie Bjergaas. Dog medens den nøgne Lava paa de islandske Ødemarker overalt kun giver et eensformigt, flummelt Billede af Ødelæggelse, saa er her paa Samoa det Hele beklædt med den frodigste Vegetation. Da Dana stod paa Kanten af det 2136 Fod høie Krater Tafua og saae ned i Svælget, kunde han intetsteds øine Bunden, thi store Træer, ofte over hundrede Fod høie, beskyggede den og

overalt skjulte Klippen sig under et fyldigt Planteteppe. Skjøndt Skyerne næsten bestandig ligge paa Bjergenes Toppe, og Regnen ofte øser ned i Strømme, fandt han dog Kraterets Bund meget mindre dyndet, end han havde ventet, eftersom den poreuse Klippesteen strax indsuger Vandet.

Derimod har der dannet sig en rund Sø i Fordybningen af det 2576 Fod høie Lavutokrater, som hæver sig bag den lille Havneplads Apia; Søen er henved 2000 Fod i Diameter og meget regelmæssigt omgivet af en Klippekrands, der er 100 Fod høi. Vandets største Dybde er 60 Fod, paa Nordvestsiden ere Kysterne noget flade, men paa den modsatte Side ere de mere bratte.

Der kneiser intet gammelt Kloster ved Randen af disse fredelige Vande; endnu aldrig har høitidelig Klokkeklang afbrudt Stilheden i denne Ensomhed, men om den end savner den Ynde, som ærværdige Mindesmærker, opførte af Mennesker, kunne skjænke selv den herligste Egn, saa har den paa den anden Side den prægtige Skovvæxt forud for den rhinske Kratersø, (Laachersø) en Skov, hvis Skjønhed forhøies ved de brede Kroner af Bregnetræerne med de fine Blade og Bjergpalmernes pyntelige Vifter. Øens Digtere prise det evigfriske Grønne, som saa yndigt krandser Søens Bredder, og Vandets Klarhed, som aldrig plumres af visnet Løv. Ikke desminbre have de Indfødte en overtroisk Frygt for denne Sø, hvor de troe, der opholder sig onde Aander, der i Skikkelse af Aal, saa tykke som Palmestammer og flere Favne lange, svømme gjennem dens Vande. Da Amerikanerne forsøgte at undersøge Søen nøiere, blev det anseet for et saa stort Vovestykke, at deres Veivisere forlode dem for ikke ogsaa at paadrage sig Aandernes Vrede. Disse Aal skulde være saa rædsomme, at de vare istand til at bide Benet af en Mand; men Dana fandt dog i Søen hverken Aal eller andre Fisk.

Savaii, den største Ø i Gruppen, bestaaer egentlig kun af et eneste 8 Mile langt og 2 til 3 Mile bredt vulkansk

Bjerg. Landet stiger meget jævnt op fra Havet og naaer næsten midt paa Øen sin største Høide, som Dana anslaaer til 6,000 Fod. Mange smaa Kegler, Levninger af tidligere Udbrud, bedække Bjergets Skraaninger, paa Østsiden findes nogle brede og dybe Dale.

Den underjordiske Ild, som fordum har været virksom paa denne Række af Øer, er senest slukket paa Savaii, thi mange af Kraterne her have et temmelig nyt Udseende og uhyre Strømme af Lava af forholdsviis ringe Alder kan man spore paa Overfladen. Naar man undtager disse ufrugtbare Lavastrækninger, er hele Øen, ligesom Opolou, dog ikke fuldt saa tæt, bedækket med en eneste stor Skov, der ikke blot voxer paa Skraaningerne, men ogsaa indvendig og udvendig beklæder de smaa parasitiske Kegler. Der er næsten slet ingen Bække, da den poreuse Klippe opsluger den faldende Skylregn, men saa sprudler denne frem som Kilder dybere nede ved Strandbredden; paa Opolou og Tutuila, Gruppens Perler, bruse derimod talrige Bække ned gjennem Dalene og Kløfterne. Derfor er Vegetationen ogsaa mindre frodig paa Savaii, medens der paa de to sidstnævnte Øer slet ingen aaben Græsning findes, og de Indfødtes Plantager af Cokostræer og Bananer, der ligge langs Strandbredden, grændse umiddelbart til Urskoven.

Denne Mangel paa Floder er formodenlig Grunden til, at der ikke findes større Aabninger i det ydre Coralrev, som omgiver den største Deel af Savaii, og da europæiske Skibe af denne Grund ere udelukkede fra Samfærdsel med Øen, have de oprindelige Sæder og Skikke ogsaa her vedligeholdt sig mere uforandrede.

Bjergskraaningerne paa Opolou ere af meget forskjellig Charakteer. Paa den mellemste Deel af den aflange og smalle Ø, især paa Nordsiden, ere de steile og kantede, gjennemskaarne af dybe Dale og danne steile Mure, fra hvis Tinder der risle mange smaa Vandfald. Høie Klippevægge stige umiddelbart fra Havet opad og danne store

Bugter eller Fjorde, som skjære sig dybt ind i Landet. Paa den vestlige og østlige Deel af Øen derimod ere Skraaningerne fladere og Kysterne jævnere bølgedannede. Istedetfor lange fremspringende Pynter, som ende med vilde Klipper, begrændses Havet her af lave Sletter, som jævnt og næsten umærkeligt stige op til Bjergryggen. Her savnes næsten ganske de talrige Bække, som slynge sig gjennem den mellemste Deel af Øen, da den vulkanske Klippe ogsaa her er poreus og her tillige findes mange Huler og Gange under Jorden. Men Vandet sprudler ogsaa her nede ved Strandbredden frem som Kilder, der ikke sjelden danne store Bassiner, i hvilke de Indfødte have Fornøielse af at bade sig. Flere Bække, der i nogen Tid strømme mellem Bjergene, synke pludselig i Jorden, og komme siden først frem nede ved Havet.

Det samme Phænomen forekommer iøvrigt paa mange andre Kyster, og overalt, hvor Klippegrundens Natur paa samme Maade betinger det. Paa den engelske Kyst seer man paa mange Steder fersk Vand sprudle frem ved Ebbetid. I Golfen ved Spezzia findes en betydelig Kilde, en anden i Havnen ved Syracus, og Plinius fortæller, at Indbyggerne i det gamle Aradus hentede deres Drikkevand fra en Brønd, der udsprang fra Havets Bund, 50 Favne under det salte Vand. Alexander Humboldt gjør os bekjendt med en endnu mærkværdigere Kilde af dette Slags, som to eller tre Mile fra den sydlige Kyst af Kuba med saadan Magt bortskyller Saltvandet, som vælter sig derover, at Baade, som nærme sig dette Sted, maae anvende stor Forsigtighed for ikke at kantre i den sprudlende Hvirvel; og det hænder ofte, at Handelsskibe opsøge dette Sted for, underligt nok, midt i Havet at forsyne sig med fersk Vand. Her forekommer mærkværdigt nok ogsaa Havkøer, som ellers kun opholde sig ved sydamerikanske Floders Mundinger eller længere oppe i Strømmene selv, og at disse Dyr fandtes

her, har formodenlig først gjort Søfarerne opmærksomme paa hiint mærkværdige Phænomen.

Paa den vestlige Side af Opolou er Jordbunden i den Grad huul, at det ofte drøner under Vandringsmandens Fod. Een af disse underjordiske Gange har, omtrent halvanden engelske Mile fra Havet, en lodret Indgang, der sandsynligviis er aabnet ved, at Loftet er styrtet ned. Hulen bestaaer af en regelmæssig Hvælving, der er 15 Fod bred og 8 Fod høi, og som i sydøstlig Retning skraaner ned mod Søen og kan forfølges 908 Fod; men her staaer Vandet lige til Loftet og standser al videre Undersøgelse. Loftet, Væggene og Gulvet i denne Lavahule ere paa mange Steder bedækkede med hvide eller lysegule Incrustationer, som ere dannede ved det gjennemsivende Vand. Man kan ligeledes komme gjennem Hulen et Stykke opad. En stor Mængde Svaler ruge her, og man seer disse Fugle bestandig flyve ind og ud. Deres Reder, som ere sammenkittede af Mos, bedække alle fremspringende Steder i Hvælvingen.

Denne og alle lignende Huler synes at være fremkomne derved, at naar den yderste Skorpe af de fra Bjergene nedflydende Lavastrømme allerede var afkjølet og størknet, fortsatte den endnu flydende Lava nedenunder sin Vei og dannede paa denne Maade en naturlig Tunnel. Lignende vulkanske Grotter findes og ved Ætna, ved Mauna Loa og andre ildsprudende Bjerge.

Vestlig for Opolou og omringet af det samme Coralrev ligger den lille Ø Manono, som jævnt hæver sig til en Høide i Midten af 450 Fod. Den udgjør en uafbrudt Skov fra den ene Ende til den anden og føder en talrig Befolkning. Skjøndt den er saa lille, havde den før en overveiende politisk Indflydelse paa den hele Gruppe, en Forrang, som den især skyldte Besiddelsen af den naturlige Fæstning Apolima, en Klippeholm, som ligger mellem Monono og Savaii. Det er tydeligt, at Apolima er et slukket Krater. Rundt om stiger den lodret op af Havet, kun paa et eneste Punct

paa den nordlige Side er Kraterets Rand styrtet ned og Vandet strømmet ind, saa at der nu er dannet en sikker Havn. Indgangen til dette Basin kan let forsvares mod ethvert fjendtligt Angreb, thi kun naar Havet er fuldkommen roligt kan man uden Fare løbe derind, og Indløbet er saa smalt, at kun een Piroge ad Gangen kan passere det. Den indre Havns Kyster stige i en temmelig steil Vinkel lige op til Kraterets Rand, som paa den sydlige Side hæver sig 472 Fod over Havspeilet. De lodrette Klipper paa Ydersiden, som ere udsatte for Brændingen ere naturligviis uden Vegetation, men ellers er hele Holmen bedækket med Cokostræer, Brødfrugttræer og deslige, eller med Taro- og Yams-Plantager. Under saadanne Omstændigheder vil man let indsee, hvilken Fordeel Øboerne paa Manono kunde have af en saadan uindtagelig Fæstning, hvor de i Farens Tid kunde finde en sikker Tilflugt, og hvorfra de saa siden, naar Fjendens Raseri havde lagt sig, og Tvedragt og Tvivlraadighed havde svækket ham, med uformindsket Kraft kunde optage Kampen.

Øen Manua er dannet som en regelmæssig Kuppel og hæver sig paa de fleste Steder op af Havet til en Høide af 3 til 400 Fod, hvorpaa Landets Reisning til Toppen (2,500 Fod) forekommer jævnere. Øen er 16 Sømile i Omfang og er smykket med en frodig Vegetation. Nær ved den ligge de to smaa Holme Ofou og Olosinga; den sidste er egenlig kun en smal Klippekant, omtrent en halv Miil lang med næsten lodret stigende Fjeldvægge. Den Stribe Land, som her kan beboes og som er omtrent 500 Alen bred, er tæt bevoxet med Cokostræer og Brødfrugttræer.

Tutuila, hvis høieste Top er 2327 Fod over Havfladen, frembyder de samme almindelige Træk som Tahiti, men efter en mindre Maalestok. Den skjønne Ø er omtrent 17 Mile lang og dens største Brede er 5 Sømile. Høilandets Bjergaase ere steile og skarpkantede og stige paa flere Steder lodret op af Havet, som 3

til 400 Fod høie Mure. Fra disse Fjeldvægge er Landets Overflade, ligetil de høieste Toppe bedækket med en prægtig Vegetation, hvis frodige Væxt fremmes ved de talrige Bække, som overalt risle ned fra Bjergene. Hvor Dalene aabne sig, har der sædvanligviis dannet sig en overordenlig frugtbar Slette, som stundom strækker sig næsten 3 Mile ind i Landet, før den naaer Bjergkjedens Fod.

Paa den nordlige Side har Øen mange gode Havne og Bugter, hvor Skibe kunne løbe ind og forsyne sig med Ved, Vand og Levnetsmidler. Den bedste og sikkreste er dog Havnen ved Pago-pago paa den sydlige Kant; den strækker sig saa dybt ind i Landet, at den næsten gjennemskjærer Øen.. Wilkes beskriver denne Bugt, som een af de mærkværdigste i Polynesien. Kysten paa begge Sider seer meget steil ud, uden Spor af Indsnit, og det smalle Indløb er ikke let at faae Øie paa, saa at man her allermindst skulde vente at finde et Tilflugtssted for Skibe. Men er man først kommen ind gjennem den snevre Hals, saa udvider Farvandet sig derinde i Form af en Retorte, som er krummet i en ret Vinkel. Ubestigelige Fjeldmure, 800 til 1000 Fod høie, forneden skaldede, men høiere op frodigt bevoxede, omringe paa alle Sider denne Bugt, hvis smalle Kyst er bedækket med skjønne Plantager og ranke Cokosskove, ernærer en temmelig talrig Befolkning og forsyner fremmede Skibe med Levnetsmidler. Dog bliver Pago-pago mindre besøgt af Hvalfangerne end Apia paa Nordkysten af Opolou, thi skjøndt den er meget let tilgjængelig, saa er det meget vanskeligt at komme ud af Havnen formedelst Sydostpassaten, der staaer lige ind i Indløbet, saa at et Skib ofte først efter at have krydset i mange Timer igjen er istand til at stikke ud i det aabne Hav. Naar Søfareren styrer til Apio og seiler langs med Kysten til den skjønne Ø, har han det behagelige Syn af en Række yndige Bugter og folkerige Landsbyer. Disse Landsbyer ere i Almindelighed byggede paa de fremspringende Landtunger, omringede af præg-

tige Cokosskove, og mangen Gang risle klare Bække igjennem dem, hvis Vand ofte hidrører fra de brusende Vandfald, der styrte ned fra nærliggende Bjerge. De Bjergskraaninger, der jævnt stige op fra Strandbredden, kunne overalt dyrkes, hvorved Opolou for sin Fremtid har et meget lovende Fortrin for Tahiti, hvor kun en forholdsviis smal Kyststrimmel og enkelte Dele kunne dyrkes, medens det Indre af Landet, som stiger steilt opad, bestandig vil lægge store Hindringer iveien for Culturen eller maaskee endog gjøre den fuldkommen umulig.

Samoagruppens Klima er foranderligt og Veiret ofte ublidt, især i Vintermaanederne, da der strømmer mægtige Skylregne ned. Der forekomme ogsaa stundom Orkaner, som ødelægge Brødfrugttræerne, oprykke de høie Cokospalmer med Rod og knuse de simple Hytter. Luften er mere fugtig og Middeltemperaturen varmere end paa Selskabsøerne, hvorved en endnu frodigere Vegetation bevirkes.

Paa Opolou synes Skoven at have mørkere Løv end i Brasilien. Først i Nærheden af Toppen brede Træerne deres Grene, hvilket bereder Botanikerne megen Besvær ved deres Undersøgelser. Stammerne, ja endogsaa Træernes Kroner lige ud til de yderste Qviste, ere bedækkede med et tykt Bolster af Peberplanter, Flagellarier og andre Slyngplanter, og talrige Bregner og Pothosplanter beklæde de kjæmpemæssige Træers Fod. I disse Urskove savner man næsten overalt brogede Blomster, de fleste ere hvide eller graalige, sandsynligviis fordi Solstraalerne kun sjelden kunne bryde gjennem det tætte Løvtag. Blandt Træerne er der en Art af Banan (Ficus religiosa), af de Indfødte kaldet Ohwa, der især vækker den Reisendes Opmærksomhed. Man finder Exemplarer, hvis Luftrødder i Tusindviis fra en Tomme til to Fod i Gjennemsnit fæste sig i Jorden, i en Høide af mere end 80 Fod forene sig med Hovedstammen og bære et uhyre Tag af horizontale Grene, hvilket som en Skjærm breder sig ud over de andre Trætoppe. Til

: mærkeligste Planter henhører ogsaa en Art Cerbera med :agtfulde Klynger af hvide, vellugtende Blomster, af hvis ærbrige Saft man maaskee kunde tilberede Caoutchouc, og : Urticea, som de Indfødte ere meget bange for, da man d at berøre de brændende Blade kan faae et smerteligt dslet, især naar Huden var fugtig. Denne Plante forekommer ikke paa Tahiti.

Bambusrøret og det vilde Sukkerrør ere meget hyppige; :t sidste bliver brugt til at tægge med. Den vilde Ingefær ɔxer ogsaa overalt i Skovene. Træbregnerne ere ikke saa talge som paa Tahiti, men blive meget større. Palmernes ange Slags Løv giver Landskabet en frodig Characteer, , hundrede Fod lange Flagellarier slynge sig gjennem de ıie Trækroner. To forskjellige Arter af det vilde Muskatıddetræ forekomme ogsaa og vække Opmærksomhed ved deres rene, som i regelmæssige Afstande voxe ligesom paa en Querle.

I det Hele taget har Vegetationens Characteer mere ghed med den ostindiske end med Vegetationen paa Selıbsøerne, og de bladløse Akazier minde noget om Nyɔlland. De Planter, som dyrkes, ere: Brødfrugttræet, af ɔilket der findes over tyve Afarter; Cokospalmen, Drage.odtræet og i Almindelighed alle de Planter, som vi allede ved Tahitis Beskrivelse have omtalt. Orangerne og itronerne ere fortrinlig gode og lade til at kunne blive en igtig Udførselsartikel. Missionairerne bestræbe sig ogsaa ɔr at indføre Dyrkelsen af Sukkerrøret.

De eneste oprindelige Pattedyr paa Samoa ere Rotrne, som findes over al Verden, og en stor flyvende ıund (Pteropus ruficollis), som efterstræber Brødfrugterne eget. Sviin og Hornkvæg findes her nu i Overflødighed ɔ forsyne rigeligt de indløbende Skibe. Ogsaa Hesten er ylig indført paa Opolou.

Duen bliver anseet for hellig og ikke spiist. Det er :ærkværdigt, at der af denne Fugls talrige Afarter ikke ndes nogen af de Varieteter, der forekomme paa Tahiti.

Høvdingerne bruge Duerne til Tidsfordriv, idet de binde dem fast ved en Stok med et omtrent 12 Fod langt Seilgarn. Man lærer dem at flyve bort fra Stokken og igjen at komme tilbage til den, og heri bestaaer Legen.

Børnene i Flandern more sig ved paa lignende Maade at lege med Spurve og Bogfinker.

Man troer, at der findes Slanger i Samoas Skove, og giftige Hydrophider glide gjennem de nærliggende Vande.

Fiskeriet giver et stort Udbytte og drives paa forskjellig Maade. Ligesom paa de fjernere Coraløer, opstille Qvinderne Ruser paa Revene i Nærheden af de Hulninger, der tjene Fiskene som Tilflugtssted. De blive ogsaa stangede ved Blus og medede i det dybere Vand. Blandt Havfiskene findes Skjægbarberne hyppigst, og tidt seer man dem i hele Flokke springe op af Vandet, naar de forfølges af Boniter eller Haifiske. Indbyggerne paa Samoa ere en herlig Menneskerace; Mændene ere store, stærke, kjække, have Anstand og ere alvorlige som Tonganerne, den eneste polynesiske Stamme, som de i Legemsskjønhed vige for. Qvindernes Bygning er noget vel fiirskaaren, dog findes der ikke sjelden blandt de unge Piger smukke Ansigter, og en vis yndig Udsjælse forhøier Ansigtets behagelige Udtryk. Overhovedet er de Udsvævelser, som man beskylder Insulanerne i Sydhavet for, mere indskrænket til de østligere Grupper (Tahiti, Marquesas, Hawaii), medens de ædlere Folkestammer paa Samoa og Tonga udmærke sig ved større Sædelighed. Allerede de første Søfarende fandt paa Samoa og Tonga en Høflighed, som maaskee ikke findes hos noget andet Naturfolk. Da D'Urville gav en Høvdings Kone en lille Foræring, maatte han beundre den gracieuse Anstand, hvormed hun paa tongansk Maade takkede ham, idet hun nemlig løftede Foræringen over sit Hoved og derpaa let og nydeligt neiede for ham. Qvinderne bleve godt behandlede og beskjæftigede sig kun med saadanne Arbeider, som passe for deres Kjøn. Forældrene gave ikke deres Døttre nogen Medgift, men

men ventede Betaling af Svigersønnen. Ægteskabsbrud forefaldt meget sjeldent og blev straffet med Døden.

Da disse Øer i forrige Aarhundrede først bleve opdagede, blev Samoernes Characteer ifølge deres morderske Anfald paa nogle af La Peyrouses Ledsagere udraabt som meget vild og forræderſk; men senere Søfarere fandt dem dog ikke mindre gjæstfrie og godmodige end Beboerne af Hawaii og Tahiti. Begge Kjøn vise deres Børn stor Ømhed og Kjærlighed, og Alderen staaer i saadan Agtelse, at kun Mænd i modnere Aar kunne tage Deel i de raadslaaende Forsamlinger (Fonoerne). Man beskylder Samoerne for Dovenskab, Nærighed, Vægelsind og Tilbøielighed til at bedrage.

Naar Høvdingerne meget rundhaandet byde Fremmede Foræringer, saa undsee de sig paa den anden Side slet ikke for at bede om Alt, hvad de see. Ombord paa „Vincennes“ begyndte de sædvanlig at tigge af Matroserne og endte med de høieste Officerer; naar de paa denne Maade havde faaet saa meget, som de kunde slæbe, forlode de Skibet og gjorde Nar af Amerikanerne, fordi disse saa rigeligt havde begavet dem.

Walpole fortæller i sin Bog (Four Years in the pacific), at han ofte paa sin Spadseregang blev tiltalt af en eller anden Høvding, der med vigtig Mine nærmede sig til ham ene og alene for at bede ham om hans Hat, hans Kaarde eller hans Handsker. Naar Lieutenanten reent ud afslog hans Begjæring, formindskede imidlertid dette slet ikke den polynesiske Tiggers Venlighed, og naar man gjorde den ædle Samoer opmærksom paa, at han dog umuligt kunde have indbildt sig at faae sin Bøn opfyldt, saa svarede han ganske naivt, at han ved at spørge, hvilket jo ikke kostede ham noget, idetmindste aabnede sig en Mulighed til at faae, hvad han ønskede, hvorimod han ved at tie stille slet intet Haab kunde have.

I Kunstflid stode Samoerne maaskee kun tilbage for

Tahitierne og Tonganerne. Qvinderne havde stor Færdighed i at flette Maatter; men disse ere maaskee nu for en stor Deel fortrængte af engelske Bomuldstøier. Skjøndt Qvindernes sædvanlige Dragt bestod af et Belte af Drageblodstræets Blade, som var bundet om Hofterne og hængte ned om Laarene, saa bare de dog ofte lange, hvide, lodne Kapper, som de vævede af Trevler af den chinesiske Rose. Men de fineste og smukkeste Maatter, der vare smykkede med en Bræm af røde Fjedre og saa bløde at føle paa som Bomuld, bleve kun af Høvdingerne baarne som Kapper ved store Festligheder. De udgjorde tillige deres kostbareste Eiendom; thi man brugte tidt over halvandet Aar til at forfærdige dem. Ved Arv gik de som Familiestatte fra Fader til Søn, og for at faae dem blev der i fordums Tid ikke sjelden ført blodige Krige.

Udmærkede Qvinderne sig ved deres Kunstfærdighed i qvindelige Haandarbeider, saa vare Mændene ikke mindre duelige til at bygge Skibe og Huse. De største Piroger havde en Længde af 60 Fod og kunde rumme ti til tolv Personer. De bestode af forskjellige, saa omhyggeligt med hinanden forbundne Stykker, at man tidt maatte see nøie til, før man paa den ydre Side kunde opdage Fugerne. Istedetfor Søm brugte man Seilgarn af Cokosbast til at sammenføie Plankerne, og man digtede med Harpix af Brødfrugttræet, saa at Fartøiet ikke kunde trække Vand. En saa kunstig Bygning maa forekomme os saa meget mærkværdigere, naar vi betænke, at de savnede alle Redskaber af Jern.

Paa begge Ender af den smalt tilspidsede Baad var et lille Dæk, en Pligt, paa hvis Midte der stod en Række Tolde, paa hvilke vare anbragte som Smykke de store, hvide Muslingsskaller af Cypræa ovula. Det forstaaer sig af sig selv, at Udlæggeren ikke manglede; Seilet var trekantet, 10 Fod langt og flettet af Pandanusblade og anbragt med den skarpeste Vinkel nedad. Den let bevægelige Cano fløi saa-

ledes, drevet af Passaten eller ved Skovlaarer, hen over Vandet — et Mesterstykke i sit Slags, ligesom Baidaren paa de nordlige Aleuter. Paa Samoagruppen byggede man ingen dobbelte Canoer, men disse bleve indførte fra Tonga eller Fidschi.

Ikke mindre Omhyggelighed anvendte man paa at bygge Hytter og især de store Fale-teles eller Forsamlingshuse, der tillige tjente som Herberg for fremmede Gjæster. Taget, som var henved 30 Fod høit og pynteligt tægget med Sukker-rør- eller Pandanusblade, hvilede i Midten paa 3 store Brødfrugtstammer og rundtom paa lave, omtrent 3 Fod fra hinanden staaende Stolper. Sparrerne vare kunstigt og regelmæssigt forbundne med hinanden med Seilgarn af Cokosbast og bestod sædvanligt af det lette og solide Træ af Hibiscus, og de talrige Hanebjælker, som stivnede den høie Bygning, bleve tillige anvendte som Oplagssted for Tapaklæde, Maatter og andet Forraad. Stundom stod ogsaa Høvdingens bedste Cano der. De mindre Huse vare sædvanligviis lukkede med Vægge; men hine Fale-teles stode aabne til alle Sider, dog kunde man efter Behag lukke dem med Maatter. Gulvet var brolagt med Stene omtrent saa store som et lille Æg, og rundtom den hele Bygning løb der i Almindelighed en 3 Fod bred, brolagt Terrasse. Omtrent Halvparten af det indre Rum var belagt med grove Maatter, over hvilke man bredte finere Maatter, som man igjen rullede sammen, naar man havde brugt dem. Paa Husets Piller hængte Kurve og Cokosnøddeskaller, der brugtes som Vandkrukker. Om Natten var hver Person forsynet med et Gardin, der ligesom et Telt hængte ned over en Bjelke eller en Snor for at holde de besværlige Mosquitoer ude. Paa den ene og stundom paa begge Sider af den mellemste Støttebjælke stod en lille circelrund Arne, indmuret af større Steen, paa hvilken de tørrede Cokosnødblade brændte for at skaffe Lys ved Nattetid. Hertil brugte man ligeledes, som paa Tahiti, Nødderne af Aleurites triloba,

som man stak paa tynde Pinde og tændte an. Naar man saae en saadan Bygning, kunde man ikke andet end faae en meget fordeelagtig Mening om Samoernes Flid og Kunstfærdighed, og man maa vistnok beklage, at de Hvides tiltagende Indflydelse, som overalt i Polynesien fortrænger de gamle Sæder, Skikke og Kunstfliden, ogsaa tilintetgjør den oprindelige mesterlige Kunst at bygge Piroger og Huse.

Samoagruppens Øer regjeres ikke af Konger, men af et høit Aristokratie af arvelige Høvdinger, hvis Forsamling eller Fono bestemmer de offentlige Anliggenders Gang. Efter de store fornemme Familier komme i Rangen de smaa Landsbyhøvdinger, og efter dem tutafales eller mindre Grundeiere, — en Classe, som staaer mellem Adelen og Folket, har stor Indflydelse, hjælper Høvdingerne med Raad og Daad og fuldbyrder deres Befalinger. Det menige Folk har som Classe slet intet Navn, og naar en Fornem taler om det, saa skeer det altid kun med et foragteligt Tillægsord. Men Stoltheden af fornem Fødsel var iøvrigt forbundet med den smukke Grundsætning, — den eneste, der maaskee kunde retfærdiggjøre den, — nemlig at holde Forfædrenes Navn frit for enhver Plet og ubesmittet at overlevere det til Efterkommere.

Paa Samoa pleier der ofte at herske Krige, hvilket er en naturlig Følge af, at der ikke findes nogen mægtig Centralmagt. Disse Krige førtes med samme Raseri, samme Grusomhed som paa Tahiti og de andre Grupper, og de Overvundne maatte fra Olo eller den Bjergfæstning, hvor de, for at undgaae fuldstændig Tilintetgjørelse, havde taget deres Tilflugt, see, hvorledes deres Huse bleve afbrændte og deres Cocos- og Brødfrugtskove ødelagte. Deres Vaaben bestode af Spyd og Køller af det haarde Casuarintræ. Spydene vare forsynede med Odder af Piggene paa Rokkefisken, og man meente, at naar en saadan Od knækkede i Saaret, var Døden uundgaaelig. Man brugte kun Been og forskjellige spidse eller stumpe Pile i det Høieste til at skyde en flyvende

Hund ned fra et Frugttræ eller faae en Due bedøvet ned til Jorden uden at dræbe den.

Ligesom den skjønne Helena foranledigede den første Krig, som Digtekunsten besang, saaledes bleve ogsaa Feiderne paa Samoa ikke sjelden foranledigede ved, at een eller anden Dame løb bort fra sin Mand eller blev bortført. Der forekom ogsaa stundom det Tilfælde, at Qvinder, i Følge af huuslig Uenighed, med to hule Cokosnødder under Armene svømmede fra Opolou til Sawaii. Pickering fortæller, at en saadan svømmende Qvinde opholdt sig hele tre Dage i Vandet.

Samoerne havde en Overguddom, Tangaloa, men de tilbade ham meget mindre end deres Krigsguder, Tamafarga, Sinleo og Onafanua. Den Første tændte Krigsluen, den Anden førte Stridsmændene ud i Fægtningen, den Tredie opmuntrede dem under Slaget. Disse tre Guddomme paa Samoa svare til Grækernes Eris, Mars og Bellona. Mafuié var Gud for Jordskjælvene, og ligesom den græske Vulcan var halt, saaledes havde denne Mafuié kun een Arm. Naar Jorden blev rystet af de underjordiske Stød, hvilket endnu stedse forekommer paa Øerne, skjøndt man ikke veed, at Rystelserne have gjort Skade, saa raabe de Indfødte: „Godt og vel, at Mafuié kun har een Arm; thi hvis han havde to, saa vilde han ryste Landet itu."

Guden Safu understøttede Jorden, og om Mesua, Faana, Tinitini og Lamamau (Lynets, Regnens og Orkanens Guddomme) meente man, at de boede paa en i Vesten beliggende Ø, fordi det slette Veir kommer til Samoa fra den Kant. Desuden havde de endnu en Mængde mindre Guder, saa at det samoiske Olymp ligesom over hele Polynesien ikke var mindre rigt befolket end det gamle Grækenlands. Særegne fiirfødede Dyr, Krybdyr, Fiske og Fugle vare helligede de forskjellige Guddomme. I nogle Egne tilbad man ogsaa livløse Gjenstande, f. Ex. de tilhuggede

Steenblokke og Træstammer, som vare opreiste til Minde om fornemme Høvdinger.

Det samoiske Sagn om Skabelsen er saa mærkværdigt, at man bør anføre det; det er væsentligt forskjelligt fra de vestligere Gruppers Cosmogonie, ifølge hvilken Landene ved en Medekrog bleve fiskede op af Havets Bund. Ifølge Samoernes Sagn sendte Tangaloa, den store Gud, som boer i Himlen, sin Datter, Fuglen Tuli, en Art af Sneppe, ned for at see, hvorledes det gik til paa Jorden. Hun kom tilbage med den Besked, at hun ikke havde fundet Andet end Hav. Derpaa rullede Tangaloa en Steen ned fra Himlen, som dannede Øen Savaii, en anden, hvoraf Opolou fremstod, og saa fremdeles til den hele Øgruppe tilsidst hævede sig af Havets Bølger.

Dog hermed var Fuglen Tuli endnu ikke tilfreds, den fløi igjen op til sin Fader og bad ham at skjænke de nyskabte Lande Beboere. Derpaa befalede Tangaloa, at man skulde plante den vilde Busk fue-fue, siden trække den op med Rod og kaste den i en Bunke, hvoraf der fremkom Orme. Siden efter fik disse ved Tulis Hjælp Aand, saa at de udviklede sig til Mand og Qvinde. Man skulde troe, at de gamle semitiske eller orientalske Sagn om Menneskets Skabelse her havde fundet en Gjenklang paa det stille Havs fjerne Øer.

Begreberne om et tilkommende Liv vare, som man vel kan begribe, meget uklare og ubestemte. Høvdingernes Elysium befandt sig paa Bulotu, en vestlig Ø, Gudernes Opholdssted, som var smykket med alle de Fortrin og Yndigheder, hvorved Phantasien ogsaa andenstedS forherliger de Saliges Opholdssted.

Man var ogsaa meget angest for Aituerne, d. v. s. de Afdødes Aander, som man meente om Natten vandrede omkring, hvor de før havde boet, saa at ingen Samoer vovede sig ud efter Solens Nedgang uden at bære en brændende Fakkel.

Ligesom paa de øvrige Øgrupper troede man ogsaa her paa gode og onde Varsler. Naar den sorte Stork, Matu, fløi foran Krigere, der vare paa Marchen, gjældte det for et heldigt Tegn, i modsat Tilfælde maatte man være beredt paa et uheldigt Udfald.

Stod Maanen i Skyer, var det en meget stjerneklar Nat, viste der sig en Komet, saa betød det altid, at en Høvding skulde døe, og Regnbuen, der for os Christne er et Symbol for Fred, gjælder her som et Tegn paa Krig.

Rotternes Piben var et ugunstigt Varsel, og naar et Medlem af et Reiseselskab ulykkeligviis kom til at nyse, saa opsatte man strax Reisen.

Samoernes Sprog er blidt og velklingende og er den eneste polynesiske Dialect, hvori „S" forekommer; men Missionairerne behøvede dog ikke mere end 14 Bogstaver til skriftlig at betegne alle Lyd i dette Sprog. Naar Samoerne ville udtale Ord af et andet Sprog, saa bruge de „L" for „R", „S" for „H" og „P" for „B". „G" udtales gjennem Næsen. Det Samoiske har næsten samme Construction som det Tahitiske, men de Indfødte paa Selskabsøerne have Vanskelighed ved at forstaae det og lære aldrig at tale det godt, fordi, som Samoerne paastaae, „deres Underkjæber ere for stive". At et saa kraftigt og muntert Folk, som den ødsle Natur og den varme Himmel ved sin Mildhed for en stor Deel fritage for det sure Slid, som Nordboen er underkastet, gjerne anvender en stor Deel af sin Tid til selskabelig Fornøielse, er ikke at undres over.

Ligesom Tahitierne tilbragte ogsaa Samoerne mange Nætter med at synge og dandse, og brugte de fleste Timer af Dagen til at forfriske sig ved Bad, til at sove til Middag og til forskjellige Lege og Spil, hvorved Tiden gik paa en let og behagelig Maade. Efter Christendommens Indførelse er Dands og Musik næsten ganske forsvundne, men formodentlig vedblive de oprindelige Spil endnu at bruges,

da disse ikke have nogen usædelig Characteer, som f. Ex. Dandsen, og heller ikke stode i nøie Forbindelse med de gamle hedenske Begreber.

Det yndede Spil Lupe ligner meget det italienske Spil Morra. Det spilles af to Personer, som sidde ligeoverfor hinanden. Den ene holder sin knyttede Næve op for sin Medspiller og strækker hurtigt et Antal Fingre ud, idet han tillige med Bagen af Haanden slaaer paa Maatten. Naar Modspilleren ikke øieblikkeligt fremviser det samme Antal Fingre, taber han et Point, og 10 Points afgjøre Spillet.

Lafo-litupa spilles ligeledes af to Personer, som have nogle og halvtredsindstyve Bønner af Mimosa scandens liggende foran sig. Enhver tager fire af disse Bønner, kaster dem op i Luften og forsøger at opfange dem paa Bagsiden af Haanden. Den, som paa denne Maade griber det første Hundrede har vundet.

Tane-fua bliver spillet af 5 eller 6 Personer. Man kaster 8 Oranger, den ene efter den anden, hurtigt op i Luften og holder dem i bestandig Bevægelse ved at kaste og gribe. Den, som tre Gange har ladet en Bold falde, har tabt.

Det yndede Spil Tui-muri bliver ligeledes spillet af et større Antal Personer. De sætte sig i en Kreds og dele sig i to Partier. Midt i Kredsen hænger en Orange ved et Seilgarn, omtrent 2 Fod fra Jorden, og enhver Spiller er forsynet med en lille spids Pind. Orangen svinges rundt i Kredsen og nu søger Enhver, naar den kommer forbi ham, at gjennembore den med sin Pind, denne med Hidsighed, hiin med snild Rolighed, til stort Morskab for de Medspillende. Det Parti, som først har rammet Orangen 50 Gange, har vundet. Man spiller sædvanligviis om et stegt Sviin, og naar Spillet er forbi, faaer det tabende Parti ogsaa Lov til at spise med.

Saadanne Spil ere jo høist uskyldige i Sammenligning med Europæernes Hazardspil, som tidt ende med Fortvivlelse

og Selvmord. Ogsaa Spillet Litia kunde være en sundere Forlystelse for vore Badeselskaber. Hele Landsbyer tage Deel deri. To Partier forsyne sig med lette Stokke af Hibiscus tiliaceus, som ere omtrent 10 Fod lange og saa tykke som en Finger. Man opstiller sig i en Række og forsøger paa at kaste de lette Spyd saa langt som muligt. Et fælles Gilde ender Væddekampen; de Overvundne maae rigtignok betale Tractementet, men tage ogsaa selv Deel deri.

Lafe er et fornemt Spil, som er forbeholdt Høvdingerne. Fire Personer sætte sig paa de fire Hjørner af en ti til tolv Fod lang Maatte, paa Midten af hvilken der ligger en lille firkantet Maatte. To og To paa de modsatte Hjørner ere Makkere, og hvert Parti er forsynet med fem runde, smukt polerede og udskaarne Stykker af Cokosskaller, fra to Tommer i Gjennemsnit indtil Størrelsen af en halv Nød. Den første Spiller lægger sit mindste Stykke paa den lille Maatte, hvorpaa hans Modspiller ved et heldigt Kast søger at fortrænge det og at faae sit Stykke til at ligge paa dets Plads. Det Parti, som først hundrede Gange saaledes har været heldigt, har vundet.

At fægte paa Skrømt med Køller og at brydes, var meget ofte brugeligt og endte tidt med Beenbrud og Tabet af Tænder; men efter Christendommens Indførelse ere disse Øvelser nok afskaffede.

Før bare Mændene deres Haar langt, de kæmmede det smukt og bandt det i en Knude paa Issen; Qvinderne smykkede deres Lokker med Blomsterkrandse, ligesom paa Tahiti; men nu gaae begge Kjøn med kort afklippet Haar; thi de strenge Missionairer misbillige endogsaa det uskyldige Blomstersmykke.

Den østlige Deel af Samoagruppen blev, som bekjendt, i Aaret 1768 opdaget af Bougainville. Den 3die Mai saae den franske Jordomseiler ved Morgengry Manuas Bjerg-

toppe hæve sig af det mørkeblaae Hav. Han seilede den 4de Mai langs med Nordkysten af denne Ø og de smaa Naboholme Olosinga og Ofou i vestlig Retning, og øinede, endnu før Solen gik ned, de høie Bjergtoppe paa Tutuila; næste Dag saae han i ringe Frastand, hvor yndig denne Ø var med sine tætte Skove og store Palmer. Sydkysten paa Opolou saae han flere Gange langtfra den 6te Mai, men en tyk Taage, der hævede sig om Eftermiddagen og stod hele den følgende Dag, skjulte den fra nu af for hans Øie. Han forsøgte ikke at lande noget Sted; thi overalt slog den høie Brænding mod Kysten; men flere af Insulanernes Piroger nærmede sig til ham uden dog at vove sig ombord. Yams, Cokosnødder, Tapaklæde (men som ikke var saa smukt som det tahitiske), flette Medekroge og Perlemoder, nogle Maatter og 6 Fod lange Spyd af et meget haardt Træ tiltuskede man sig for smaa Stykker rødt Klæde, hvilket disse Vilde foretrak for Søm; Knive og Ørenringe, der vare saa yndede paa Tahiti. Pirogerne seilede med Delphinens Hurtighed omkring Bougainvilles Fregat, og paa Grund af denne deres Færdighed tilsøes kaldte han denne ny opdagede Gruppe Sømandsøerne.

Nitten Aar derefter (1787) bleve disse Øer nøiere undersøgte af La Peyrouse og meget berygtede ved et rædsomt Blodbad. Capitain De Langle, som med 63 velbevæbnede Mænd var gaaet iland i en Bugt paa Tutuila — den blev senere kaldt Baie du Massacre — for at hente Vand, blev nemlig uformodet overfaldet af de Indfødte, som tilsyneladende venlige havde samlet sig ved Strandbredden. Med Nød og næppe frelste endeel af Mandskabet sig i Baadene, men De Langle selv, Naturforskeren Lamanon og 10 Matroser mistede Livet. Forgjæves havde La Peyrouse advaret for den Fare, man udsatte sig for saa langt borte fra Fregatten at vove sig til et Folk, som allerede havde aflagt Prøver paa sin trodsige Forvovenhed og i Følelsen af sin physiske Styrke med Foragt saae ned paa de hvide Smaafolk.

„Jeg er tusinde Gange mere vred," skriver La Peyrouse, „paa vore Philosopher, der rose de Vilde, end paa de Vilde selv. Den ulykkelige Lamanon sagde til mig Dagen før han døde, at de vare bedre end vi." Ifølge de Indfødtes Beretninger skal iøvrigt et Tyveri, begaaet ombord i een af Baadene, og som strax blev straffet med Vaaben, have foranlediget Blodbadet; man vilde hævne et Angreb, som man ansaae for uretfærdigt.

Efter denne ulykkelige Hændelse bleve disse Øer i lang Tid ikke besøgte af videnskabeligt dannede Reisende, saa at D'Urville 1838 kunde rose sig af at betræde en Jordbund, hvor endnu ingen Naturforsker havde høstet Frugt. Men saameget hyppigere fik allerede dengang Havnene ved Apia og Pago-pago Besøg af Hvalfangerne, som i dette Overflødighedens Land for en billig Priis pleiede at forsyne sig med friske Levnetsmidler, Ved og Vand.

Christendommen blev først seent i Aarene 30 forplantet til Samoa, men fandt saameget lettere Indgang, som Indbyggerne underligt nok hverken havde nogen egentlig Gudsdyrkelse eller Templer eller Altere, eller Præster, som kunde modsætte sig dens Udbredelse. Som vi allerede have hørt havde de iøvrigt ingen Mangel paa Guddomme, og enhver Høvding havde desuden sine egne Aituer eller Aander. I Begyndelsen ansaae man de hvide Mænd for at være saadanne Aander, og selv denne Omstændighed bidrog ikke lidt til at fremme Missionairernes Arbeide; de fik strax de fornemste Høvdingers Beskyttelse, og bleve hverken fornærmede eller forfulgte. Nogle Lærere fra Tahiti banede først Veien, og i Aaret 1834 eller 35 landede de første engelske Missionairer paa Opolou; og da Wilkes 1839 besøgte disse Øer, hvis Befolkning blev anslaaet til 60,000 Sjæle, havde den nye Religion allerede 14,850 Tilhængere.

Elleve Missionairer og 138 polynesiske Lærere vare fordeelte paa denne Øgruppe. En Bogtrykkerpresse arbei-

dede paa Opolou, og Skolerne bleve besøgte af 12,300 Disciple. Bibellysten var saa almindelig, at man saae gamle Mænd øve sig i at lære Alfabetet eller lade sig underviise deri af Familiens yngste Medlemmer. — Af alle europæiske Artikler var Skrivpapir meest begjært, en mærkværdig Omstændighed hos et Folk, som endnu ikke engang kjendte Brugen af Mynt.

Efterat Tahiti var blevet besat af Franskmændene, blev Samoa det londonske Missionsselskabs Hovedstation; og her levede ogsaa den fra Papeiti fordrevne og meget omtalte Pritchard flere Aar som britisk Consul.

Fra 1849 af ere de Indfødte i Besiddelse af en i deres eget Land trykt Oversættelse af det nye Testamente og af flere Bøger af det gamle Testamente. Allerede dengang udkom der et Tidsskrift, «Samoa Reporter», som i ethnographisk Henseende indeholdt mange, interessante Ting. Senere udbrød der en Krig mellem de Christne og de saakaldte Djævelens Tilhængere, men disse bleve i April 1853 overvundne, saa at sandsynligviis nu hele Folket bekjender sig til Evangeliet. I Samoa Reporter fra Aaret 1854 angives denne Øgruppes Befolkning at udgjøre 33,900 Sjæle, saa at ogsaa her Formindskelsen af Folkemængden griber om sig, skjøndt kun langsomt. I Apia boede der omtrent 60 Hvide og lige saa mange paa de øvrige Øer. Der fandtes 177 protestantiske Capeller, 170 Ugeskoler og 147 Søndagsskoler. Desuden var der bygget 7 Capeller for et Antal af henved 500 Catholiker.

I hiint Aar tilbrog der sig Noget, som just ikke kaster noget fordeelagtigt Lys paa Sømagternes Maadehold ligeoverfor de svagere Folkeslag. Van Kamp, en amerikansk Kjøbmand, forlangte forgjæves af Høvdingerne en Skadeserstatning af 37 Dollars for en Ko, et Sviin og nogle stjaalne Bræder. Nu truede Commodore Mervin, som førte „Independance", med at beskyde Apia, opførte sig yderst

brutalt og gjorde, selv efterat have faaet Betaling, mange smaalige Chicaner.

„De Vilde" kunde ikke andet end vige for Magten; men de sendte dog en Skrivelse til Præsidenten for de Forenede Stater, hvori de lode ham vide, at de vare civiliserede nok til at indsee, at skjøndt de vare i deres gode Ret, havde de dog maattet give efter for et Krigsskib.

Fireogtyvende Kapitel.

Tonga.

Vavoagruppen. — Den mærkværdige Hule Hunga. — Hapai-Gruppen. — Lifuka. — Tufoa Vulkanen. — Tonga. — Øens Udseende. — Kystens Beskaffenhed. — Et meget stort historisk mærkværdigt Figentræ. — Eua. — Klippen Pylstaert. — Klima. — Amarguras Ødelæggelse ved et Jordskjælv. — Tonganerne. — Deres Characteer. — Rangforskjel. — Tui-tonga. — Familien Fata-fai og Toubo. — Høvdinger. — Mataboulerne. — Mouaerne. — Tuaherne. — Høitideligt Ceremoniel ved at drikke Kava. — Den tonganske Skabelseshistorie. — De Saliges Øer. — En ved Storm derhen dreven Piroges Skjæbne. — Præsterne. — Menneskeoffere. — Frygtelige Selvpinsler ved Begravelser. — Fingerled afhugges. — Tow-towfesten. — Tonganske Sarturnalier. — Samfærdsel med Fidschi-Øerne. — Bygning af Piroger og Hytter. — Tuitonganernes Mausoleer. — Selsomt gammelt Monument. — Tonganernes Krigstog og Reiser. — Fugleskyden. — Rottejagt. — Lokkefugle. — Duefangst med Net. — Færdighed i at fange Boniter. — Lege. — At bære Stene paa Havbunden. — Tonga-tabous Opdagelse af Tasman 1634. — Cook. — Maurelle. — Bligh. — Missionairernes Drab. — Toubos Omvendelse. — D'Urville 1827 og 1828. — Tahofa „King George". — Hans Virksomhed og Veltalenhed. — Krig paa Tonga. — King George, Hersker over hele Archipelet 1845. — Øernes Tilstand i Aaret 1853. — Souverainetetens Afstaaelse til England 1855.

Med Hensyn til Størrelse kan Tonga hverken sammenlignes med Samoa eller med Tahiti, thi blandt dette Archipels talrige Øer og Holme, der ligge i Retning fra Nord til Syd, er der kun tre — Vavao, Tonga-tabou, Eua —, som ere 15 til 20 Sømile lange, medens alle de øvrige paa det store Oceans Kort næsten kun see ud som Prikker. Ikke

ler har denne Gruppe saa store Naturskjønheder, som det rgfulde Tahiti eller det herlige Opolou; thi der findes , som paa Tahiti saa bratte, dybt udhulede Kløfter, der beskyggede af vilde Bananer, og hvor brusende Vand- d styrte ned, heller ikke har den saadanne majestætiske Ur- de som de, der bedække Samoas høie Bjergaase, og s vidunderlige Frodighed endogsaa kappes med de bra- anske Skoves Pragt.

Men alligevel finder Naturens Ven ogsaa her meget teressant, og Tonga-Archipelet efterlader i den Reisendes inde mange store og yndige Billeder.

Vavao-Gruppen, som udgjør den nordligste Deel, be- aer af en stor Mængde nøgne Klippeholme, som deels : øde og utilgjængelige, deels indeslutte smaa, sandede igter, hvor et til det beboelige Jordsmons Størrelse sva- ide Antal af Mennesker have nedsat sig.

Hovedøen hæver sig i jævn Høide nogle hundrede Fod er Havet og gjennemskjæres næsten i to Halvdele af en dyb agt, der slynger sig ind og ud, og ved hvis Indløb, der ger nogle smaa Holme. Naar Skipperen seiler ind, seer n intet andet end steile Klipper, hvor der ikke findes noget kjær, men ved enkelte Pynter af Kysten staaer der isole- de Coralklipper, og disse har den evigvarende Brænding illet saaledes, at de ere dybt udhulede af det evige Bølge- ig, hvide utallige Søfugle og flyvende Hunde et uforstyrret ph°oldssted, hvor deres Skrig, blandet med Havets mæg- je Røst, ene og alene afbryder Eensomhedens høitidelige tilhed. Dog saasnart man er kommet ind i den indre avn, bliver man behageligt overrasket ved at see en deilig lette, der er dyrket omhyggeligt som en stor Have, og er- erer en talrig Befolkning.

Ved den lille Ø Honga, sydlig for Vavao, findes i af de mærkværdigste Huler i Verden, skjult under avets Bølger. Den udmærker sig fremfor alle bekjendte rotter derved, at dens Indgang selv ved lavt Vande idet-

mindste ligger een Favn under Havets Overflade; thi selv den blaae Grotte paa Capri staaer ved roligt Veir aaben over Havfladen. En ung Høvding, som dykkede efter en Havskildpadde, opdagede den tilfældigviis, thi kun Tilfældet kunde afsløre denne under Vandet gjemte Hemmelighed.

Mariner, som vi snart skulle lære nøiere at kjende, fortæller, at da Finow med sine Høvdinger engang opholdt sig paa den lille Ø for at more sig med at jage Rotter, foreslog Kongen dem, at de skulde drikke Kava i denne Hule. Mariner, som var med ham, men netop et Øieblik havde forladt Selskabet, blev meget forundret, da han igjen kom til Strandbredden og saae de unge Høvdinger trække deres Siapo af og den ene efter den anden dukke under og ikke komme op igjen. Han fik næppe Tid til at spørge den Sidste, før han sprang i Vandet, hvad her var paafærde. „Følg med mig," sagde Høvdingen, „saa vil jeg bringe Dig til et Sted, hvor Du aldrig før har været, og hvor Finow og de Andre nu ere forsamlede." Mariner anede strax, at det maatte være den berømte Hule, som han allerede havde hørt omtale, kom hurtig af Klæderne og naaede lykkeligt med Høvdingen den Klippeaabning, gjennem hvilken man svømmede ind i Hulen. Da han igjen kom paa Vandets Overflade, hørte han allerede Finows og hans Venners Stemmer og klattrede tilligemed sin Veiviser op paa en fremspringende Fjeldkant, hvor han satte sig ned. Daglyset var reflecteret gjennem Havets Vand, men var dog saa tilstrækkeligt, at man efter faa Minuters Forløb kunde skjelne Gjenstandene rundtom, idetmindste kunde Mariner, veiledet ved Stemmerne, gjenkjende sine Ledsagere, som dunkle Skygger, og see, at de ligesom han havde sat sig ned i Hulen. Men da det imidlertid kunde være morsomt at faae en bedre Belysning, dukkede han igjen i Vandet, svømmede til Strandbredden, hentede een af sine Pistoler, lagde rigeligt Krudt paa Panden, indsvøbte den tæt i Tapaklæde og Pisangblade og kom, medførende en Fakkel, som han havde ladet een af

Tjenerne flette, saa hurtig som muligt igjen tilbage i Hulen. Her viklede han igjen Tapaklædet af, det var for en stor Deel aldeles tørt, han tændte det ved Krudtet og fik derpaa Faklen til at brænde. Paa denne Maade blev Hulen, maaskee første Gang siden dens Skabelse, kunstigt belyst. Hovedrummet, som dog paa den ene Side delte sig i to snevrere Huler, syntes at være 40 Fod i Omkreds og kunde antages at have en Middelhøide af omtrent 40 Fod. Loftet var paa en meget mærkværdig Maade behængt med Stalactiter, som lignede de cannelerede Spidsbuers phantastiske Zirater i en gothisk Sal.

Sagnet fortæller om den, der opdagede denne mærkværdige Grotte, at han her havde gjemt sin Elskerinde, der blev forfulgt af en Despot, som dengang herskede paa Vavao. Havets Bølger bevarede trofast hans Hemmelighed; efter nogle Ugers Forløb flygtede han med hende til Fidschi-Øerne, og da han efter Tyrannens Død kom hjem igjen, hørte hans Landsmænd med Forbauselse Fortællingen om det vidunderlige Tilflugtssted, som Havguden for at beskytte hans Kjærlighed havde aabenbaret ham.

Hapai, Centralgruppen i Tonga-Archipelet, er en Labyrinth af smaa, flade Øer, omgivne af et Coralrev. Flere Indløb føre ind i den indre Lagune, men hvor Seilladsen er vanskelig formedelst talrige Grunde og Skjær. Hovedøen Lifuka er rigtignok uden al romantisk Skjønhed, men naar man vandrer ind igjennem Øen, forbauses man ved at see, hvor rigt den er dyrket, saa at den ligner en Have. Brede Stier med regelmæssige Hegn af Drageblodtræer løbe gjennem de frodige Plantager af Brødfrugttræer og Bananer, og Cokosskovene ved Strandbredden ere saa tætte, at de skjule Husene for den kommende Sømands Øie.

Syv til otte Mile vestlig for Hapai ligge de to vulkanske Øer Kao og Tufoa, som ere henholdsviis 2,530 og 1435 Fod høie. Den første synes at være slukket, men paa den sidste vidner høie Dampstøtter om den underjordiske

Ilds vedvarende Virksomhed. Kun nogle forkrøbne Casuariner voxe paa den kegleformede Øes magre Jordbund; da Dumont D'Urville 1838, seilede forbi, saae han intet Spor af Indbyggere. En eneste ussel Hytte paa den østlige Side saae ud, som om den var aldeles forladt.

Tonga-tabu eller det „hellige Tonga", den største og berømteste Ø i det hele Archipel, har Skikkelse af en uligesidet Trekant; paa den nordlige Side aabner sig en Lagune eller Bugt, som er fem Sømile bred og gaaer 3 Sømile ind i Landet. Der ligger uhyre Coralrev langs med hele Øens Nordkyst til en Frastand af 8 Mile fra Kysten og danne forskjellige Canaler, gjennem hvilke den Søfarende kan komme til en sikker Rhed. Paa Revene ligger der hist og her ganske smaa Øer, der for det meste ere bevoxede med Cokospalmer. De andre to Sider af Trekanten have et ganske andet Udseende, thi her fjerner Coralbeltet sig sjelden over en Kabellængde fra Land. Tonga-tabu er en lav, flad Ø, hvis betydeligste Høidepuncter udgjøre næppe 60 Fod. Den kan derfor ikke siges at være et skjønt Land, men den overordenlig frugtbare Jordbund, der rigtignok ikke vandes af Bække eller Floder, men saa meget rigeligere af Regnen, er bedækket med den frodigste Vegetation og frembringer en Overflødighed af de Planter, som ere tilstrækkelige til at tilfredsstille Indbyggernes simple Fornødenheder.

Det kjæmpestore, historisk mærkværdige Meatræ, et Slags Figentræ, under hvis Skygge Tui-tonga strax efter sin Kroning satte sig, for der at foretage de hellige Ceremonier, henhører endogsaa til Jordklodens vegetabilske Underværker. Skjøndt den lave Stamme har dybe Furer og seer ud, som om den var sammensat af flere Søiler, saa udgjør den dog en tæt Masse af 100 Fod i Omfang og er altsaa lige saa tyk som den største Baobab eller den mægtigste Wellingtonia. Hele Træet er omtrent 120 Fod høit. D'Urville fandt det 1827 endnu i fuld Livskraft, dog havde en Storm knækket een af de største Grene, som nu tildeels blev

beskyllet af Lagunens Vande, og som selv kunde have været et kjæmpestort Træ, da det ikke var mindre end 18 Fod i Omfang.

Sydost for Tonga-tabu ligger Eua, 560 Fod høit over Havfladen. Herlige Trægrupper ligge adspredte i maleriſk Uorden og bedække de græsrige Skraaninger, og rundtom ere Kysterne bevoxede med Frugttræer, under hvilke Indbyggerne have bygget deres Hytter.

Til Tonga-Archipelet kan man endnu henregne den sydligt beliggende Pylstaertklippe, som er opkaldt efter de spidshalede Søsvaler, som her midt i Havet troe at finde et Fristed, men hvor de dog ofte forstyrres af Mennesket.

Med Hensyn til Klimatet har Tonga ikke det bedste Rygte. Overgangene fra Hede til Kulde ere hurtige og hyppige, og de dugfulde Nætter ere ofte af saa lav Temperatur, at man trænger til de uldne Tepper. Allerede i Vintermaanederne bemærker man, at Gruppen nærmer sig til den sydlige Vendekreds. Sydostpassaten blæser især, men ikke staaende, og kan hvert Øieblik slaae om til Vestenvind, der sædvanligviis medfører heftige Skylregne. Vinterstormene rase stundom saaledes, at de kaste Husene omkuld, oprykke store Træer med Rod, drive Skibene til Strandbredden og kaste Baade 100 Sømile bort til andre Øer. Vindens Retning skifter ofte under een og samme Orkan, saa at nogle Træer ligge mod Syd og andre mod Nord. Saadanne Storme udstrække sig sjelden over hele Archipelet: naar der raser en Orkan paa Vavao, bliver Tonga sædvanligviis forſkaanet, og omvendt; men saa lider Hapaii, der ligger imellem dem i begge Tilfælde af Stormen. Stundom ødelægges der en saadan Mængde Bananer og Brødfrugttræer, at der opstaaer Hungersnød.

Der forekommer ogsaa tidt Jordskjælv, af hvilke Missionairen Brook oplevede ti i to Aar. Stundom bestaae de kun i en let Bølgebevægelse, men sædvanligviis i stærke Stød. Amargura eller Fanualei (18° ſ. B.), som ligger

nord for Vavao, blev saaledes i Juni 1846 i den Grad rystet af et vulkansk Udbrud, at man nu med Baade kan seile ind og ud i det sammenstyrtede Krater, og Øen, som til den Tid havde været rigeligt bedækket med Frugttræer, i det efterfølgende Aar saae ud som en øde Dynge af Slagger.

Lawry (Friendly and Feejee Islands) forsikkrer, at Larmen af det vulkanske Udbrud tydeligt kunde høres paa Øen Nina, der ligger 130 Sømile derfra, og dets fortørrende Indflydelse var tydelig at see i en Frastand af 60 Mile paa Vavaos Plantager og Frugttræer. Et amerikansk Skib, „Charles W. Morgan" havde i en Strækning af 40 Mile seilet gjennem en Askeregn, som det først igjen var kommet ud af i 11° 2 s. B. og 171° 45 v. L. f. G. og paa „Massachusetts", som paa samme Tid befandt sig 60 Mile længer mod Øst, maatte Mandskabet flere Gange feie den faldne Aske fra Dækket.

Tonganerne henhøre til de skjønneste polynesiske Stammer og kunne maaskee i mange Henseender betragtes som den hele Races Kjerne. Ifølge en Beskrivelse af Wilkes have de med Hensyn til Legemsskikkelse, Physiognomie, Sæder og Skikke stor Lighed med Samoerne, som have optaget Meget efter dem, f. Ex. Siapoen, det lange Klædemon af Tapa, som i maleriske Folder falder ned til Anklerne og klæder de ranke og høie Høvdinger saa godt. Begge Folkeslag ligne hinanden ogsaa deri, at de ikke bære nogen Hovedbedækning. Tonganerne ere heller ikke saa mørke af Farve, ja Børnene ere næsten ganske hvide, og Wilkes forsikkrer, at man ikke saa let noget andet Sted, hverken blandt Mændene eller blandt Qvinderne skulde finde saamange skjønne, kraftige Skikkelser.

Nukahiveren har maaskee en lysere Hudfarve, men en mindre udviklet Pande end Tonganeren. Ifølge D'Urvilles Beretning staaer Tonganeren ikke tilbage for Ny-Zeelænderen i Intelligents, men vinder denne ved nærmere Bekjendtskab, saa er det Modsatte Tilfældet med Tonganeren. Han er vel blid,

høflig, elskværdig, tjenstagtig, gjæstfri; men tillige ogsaa nærig, falsk og en Mester i at forstille sig. Hans Characteersttyrke og Aandskraft er udmærket. Hans Mod stiger ofte til Dumdristighed, uden at han derfor vil prale eller være forfængelig. Med Hensyn til Qvindens Sædelighed, kjendte man paa Tonga-Archipelet, da Mariner var der, ikke noget til den Tøilesløshed, som hersker paa Sandwichøerne og Selskabsøerne.

Der ligger almindeligviis en vis Alvor i Tonganernes Ansigtstræk og Fagter, men den bliver formildet ved en venlig, forekommende Opførsel. Naar de stundom give sig af med at spøge, saa overskride de aldrig det Anstændiges Grændse. Ifølge gammel Skik og Brug var Gjæstfrihed en hellig Pligt, og hvis nogen forsømte denne, vilde han udsætte sig for sine Medborgeres Foragt. Qvinderne blive af deres Mænd behandlede med den dem tilkommende Agtelse, og Børnene ere Gjenstande for Forældrenes kjærligste Pleie. I Almindelighed behandle Høvdingerne deres Undergivne med Mildhed og Velvillie, hvilket ogsaa sikkrer dem deres Troskab.

Det var allerede Forster paafaldende, at Rigdommen her i dette Land, der ikke var saa begunstiget af Naturen som Tahiti, dog maatte være fordeelt med mere Lighed blandt Folket. Paa Tahiti kjendte man strax den Fornemme paa den lysere Ansigtsfarve og den velnærede Krop; men her paa Tonga var enhver udvortes Forskjel hævet. Om Hverdagen var Høvdingen ikke at skjelne fra den menige Mand, ikke engang ved Dragten, og man kunde kun see, at han maatte være af høiere Stand af den Lydighed, hvormed Folket efterkom hans Befalinger.

Men trods dette ydre Skin af Lighed var dog Kastevæsenet og det Ceremoniel, som rettede sig efter Rangen, maaskee ikke noget andet Sted saa fuldkomment uddannet som paa Tonga. I Spidsen for det hele Folk stod Tui-tonga, en Person, som var hellig, og som i lige Linie stammede

ned fra een af de vigtigste Guder; der blev viist ham guddommelig Ære, ikke blot paa hele Tonga-Archipelet, men hans høie Anseelse strakte sig endogsaa til Uea (Wallis-Øen) og til endeel af Samoa og Fidschiøerne. De fornemste Høvdinger maatte sætte sig paa Jorden, til han var gaaet forbi dem, et Tegn paa Ærefrygt, som de selv forlangte af den simpleste Bonde. Hans Bryllup og hans Begravelse fandt Sted med særegne Høitideligheder; naar man talte om ham, betjente man sig af særegne Udtryk; han var ikke, som andre Mennesker, tatoveret. Paa en bestemt Høitidsdag bragte man ham fra alle Øer Jordens Førstegrøde, som indtil den Tid havde været belagte med et almindeligt Forbud eller Tabu.

Tui-tonga-Værdigheden var arvelig i Familien Fatafai, som i utænkelige Tider havde været i Besiddelse af denne Forrettighed. Tui-tonga residerede paa Tonga, som paa Grund heraf blev kaldet Tabu eller den Hellige.

Den høieste Rang tilkom altsaa Tui-tonga, men i verdslig Magt stod han tilbage for Tui Hata Kalawa og Tui Kana Kabolo, som begge henhørte til Familierne Toubo, af hvilken Slægt Tui-tonga altid valgte sin fornemste Hustru; disse to Myndigheder giftede sig ligeledes med Qvinder af Fata-faierne, hvorved den øverste Magt blev bevaret og befæstet i begge Familier.

Eguierne eller Høvdinger, som alle vare nærmere eller fjernere beslægtede med Familierne Fata-fai eller Toubo, deelte tilligemed disse næsten udelukkende al Grundeiendom og Herredømmet over Landet. For at betegne de første Høvdinger føiede man det Ord Tui „Herre" eller „første Høvding", til Navnet af det District eller den Ø, som de bestyrede. Saaledes var der en Tui-Vavao, en Tui-Lefuka o. s. v., medens Navnet Tui-tonga betegnede den hele Øgruppes hellige Overhoved.

Efter Eguierne fulgte Mataboulernes Klasse; de vare et Slags Hoffolk hos Høvdingerne, et Slags Æresvagt og

Raadgivere. De passede nøie paa, at Eguiernes Befalinger og Ønsker bleve udførte, og man kunde egenlig nok kalde dem deres Ministre. Deres Rang var afhængig af den Høvdings Rang, i hvis Tjeneste de vare, og da de under ingen Betingelse kunde svinge sig op til en Eguis Værdighed og selv ved deres Slægtskaber havde Rod i Folket, saa gjorde de sig fortjente af begge Parter som uegennyttige Mellemmænd.

De udførte Ceremonierne, de kjendte Landets Sagn og meddeelte dem til deres Sønner. Deres Rang var arvelig; de bleve omhyggeligt opdragne til deres tilkommende Virkekreds, og da Ingen kunde tage en Mataboules Embede eller Titel, før hans Fader var død, var det forbetmeste Mænd af Erfaring og moden Alder, uden hvis Bifald intet Vigtigt blev foretaget.

Muahernes Klasse bestod af alle Mataboulernes Slægtninge, som ikke bleve kaldte til disses Embede. De gik dem dog tilhaande ved de offenlige Ceremonier, sørgede ligeledes for, at Samfundets Orden blev bevaret, og havde Opsyn med de unge Høvdingers Sædelighed; thi disse kunde undertiden begaae Udsvævelser og undertrykke den menige Mand; i saadanne Tilfælde fik de en Advarsel, og naar dette ikke hjalp, blev Sagen meldt til de ældre Høvdinger.

De fleste Muaher, som ofte ogsaa Mataboulerne, beskjæftigede sig desforuden med at bygge Skibe og Huse, at reise Gravmonumenter og at strikke Net; disse Haandværkere henhørte til de meest agtede paa Tonga.

Den laveste Folkeklasse var Tuaherne. De Tuaher, som vare beslægtede med Muaher, og som følgelig kunde have Haab om at blive Muaher, stode paa et høiere Trin end de, der ikke kunde rose sig af et saadant Slægtskab. De havde Lov til i Forening med Muaherne at drive een af de ædle Haandteringer, eller ogsaa gjorde de sig nyttige som Tatoverere, Køllesnittere eller Barberere, til hvilket Arbeide de benyttede skarpe Muslingskaller. Til den laveste Rang

blandt Tuaherne henhørte Kokkene og Agerdyrkerne, hvem det var forbudt at stifte Herre eller Beskjæftigelse, og som altsaa vare Livegne. Egentlige Slaver fandtes der ikke.

Den Skik at drikke Kava, som var saa udbredt hos hele den kobberfarvede polynesiske Race, blev intetsteds ved høitidelig Leilighed foretaget med saa streng Etiquette som paa Tonga, og den aristokratiske Aand, som gjennemtrængte det hele Samfund, traadte her tydeligt frem.

Kava eller Ava er som bekjendt en flau, sødlig, pirrende Drik, som man tilbereder ved at tygge Roden af et Slags Peberbusk og blande det med Vand; for Europæeren har det en vammel Smag, men Polynesierne og somme Hvide, der have vænnet sig dertil, holde meget deraf. Naar man har drukket meget deraf, bliver man beruset, og naar man har vænnet sig til umaadelig Nydelse deraf, bevirker det ligesom Brændeviin eller Opium dyrisk Sløvhed.

Ved store offenlige Gilder, hvor der skulde drikkes Kava, havde altid den fornemste tilstedeværende Høvding Forsædet, og paa høire og venstre Side af ham sad da efter deres Rang de øvrige Deeltagere i Festen og dannede en Kreds, i hvis Midte Kavablanderen sad ligeoverfor Præsidenten; udenfor denne Cirkel af dem, der vare berettigede til at drikke, stod en ærbødig Forsamling af Folket og saae derpaa; ved overordenlige Leiligheder kunde der saaledes være forsamlet 3 til 4000, for det meste Mænd.

Formandens Matabouler, som vare Ceremonimestere, maatte især passe paa, at Enhver fik den Plads, der tilkom ham.

Naar Kredsen var ordnet, blev der bragt Knipper af Kava ind, de bleve huggede istykker og uddeelte mellem de ringere Folk for at tygges, hvorhos dog Rødderne maatte holdes saa tørre som muligt, da det kun kom an paa at faae Trevlerne skilte ad. Efter nogle Minuters Forløb lagde Enhver sit tyggede Stykke paa et Figen- eller Bananblad, og sendte det fra Haand til Haand til Kavablanderen,

som lagde det i den store flade Bakke, og naar der var samlet en tilstrækkelig Mængde, løftede han Karret, saa at den fornemste Høvding kunde see, hvad der var i, og naar denne havde tilkjendegivet sit Bifald, satte han den igjen paa Gulvet.

Nu blev der bragt ham Vand i Cokosskaller, og to Mænd paa høire og venstre Side hældte det langsomt i Bakken, medens han med den flade Haand æltede Rødderne paa Bunden af Karret. Naar det var tilstrækkeligt æltet, tog han en Mængde hvide Trevler af den indre Bark paa det chinesiske Rosentræ og strøede dem let paa Overfladen af det Tynde, saa at den var ganske bedækket dermed. Derpaa pressede han Trevlerne rundtom paa Siderne af Bakken, saa at alle de Rødder, der laae paa Bunden bleve indviklede deri. Naar det var kommen til dette Punct, tiltog den almindelige Opmærksomhed, Enhver fulgte med spændt Nysgjerrighed Kunstnerens Bevægelser, og endogsaa de ældste Høvdinger, som hidtil havde siddet som livløse Mumier, fik nu Liv og fæstede deres Øine paa Bakken. Tillige fik Kavablanderens Ansigt et mere alvorligt Udtryk, som det sømmede sig en Mand, der følte, at alle Tonganernes Øine vare fæstede paa ham.

Efterat han rundtom fuldkommen ligeligt havde svøbt Barken om Rødderne, tog han den hele Masse fast i Haanden nedenfra og løftede den langsomt over Bakken. Dette var det critiske Øieblik, Høidepunktet af den hele Tillavning, thi hans gode Navn vilde for evig være tabt, hvis han havde spildt en eneste Draabe af det Flydende udenfor Randen. Hvert Øieblik voxede Tilskuernes Spænding, uden at aande betragtede de den dryppende Masse. Var paa denne Maade det meste Flydende kommet ud, saa begyndte ham at anvende hele sin Kraft for at presse den sidste Draabe ud. Hans Bryst stønnede, han kneb Tænderne sammen, Musklerne i hans Arm svulmede tydeligt frem, hans Øienbryn trak sig sammen, og alt som han mere og mere bøiede

sig tilbage, syntes alle Dele af hans stærke Legeme at skjælve ved den overdrevne Anstrængelse. En Mumlen af Bifald fløi gjennem den hele Forsamling, da han tilsidst kastede den tørre Bunke bort.

Den stærke Drik blev nu skjænket i Bægere af Banantræets Løv og budt om med den omhyggeligste Jagttagelse af Rangen, idet den Mataboule, som havde Forsædet hver Gang udraabte den Persons Navn, som skulde have et Bæger.

Der blev næsten aldrig feiret nogen religieus Fest eller begyndt nogen betydningsfuld Gjerning uden en Kavafest, og den høieste Udmærkelse, som man kunde vise en Fremmed, var at foranstalte en saadan til hans Ære.

Ligesom paa alle de øvrige Øgrupper i Polynesien, som have underkastet sig europæisk Indflydelse, ere disse Kavafester komne af Brug; dog for 10 Aar siden var denne Skik endnu temmelig udbredt, og endnu den Dag idag kan det vel hænde, at mangen christen Høvding, trods alle Missionairernes Forbud og Advarsler, i Stilhed forlyster sig ved sine Forfædres Yndlingsdrik.

Tonganernes religieuse Begreber havde stor Lighed med dem, der herskede paa Tahiti og de nærliggende Grupper.

Foruden et stort Antal Guder eller Atuaer, som man ansaae for at være evige, og som tildeels havde deres særegne Templer og Præster, levede ogsaa alle afdøde ædle Menneskers Sjæle evigt med guddommelige Evner til at stifte Godt og Ondt.

Firmamentet, Stjernerne og Havet vare ældre end den beboelige Jord, som Guden Tanga-loa først fiskede op af Vandet med en Medekrog.

Menneskeslægten kom først fra Bolotuh, Gudernes Bolig, en Ø, som ligger mod Nordvest, og tog paa Tangaloas Befaling sit Opholdssted paa Tongaøerne, hvilke man betragtede som Midtpunctet af den beboelige Jord. De afdøde ædle Menneskers Sjæle fandt paa Bolotuh Paradisets

Glæder, thi den usle Bonde blev ved Døden tilintetgjort og tog intet aandigt Princip med sig til et andet Liv.

Alleslags nyttige og skjønne Frugter og Blomster voxede paa denne velsignede Jordbund, og naar man plukkede dem, voxede der strax nye frem igjen. Disse udødelige Planter opfyldte Luften med den kosteligste Vellugt, Fugle med de herligste Farver sad paa alle Grene, Skovene vare fulde af Sviin, som ligeledes vare udødelige og bleve levende igjen, naar de havde været slagtede til Gudernes Bord.

Den Bolotuh laae saa langt borte, at ingen Baad kunde komme derhen, og havde det ogsaa været Skipperen muligt at seile saa lang en Vei, saa vilde han dog altid tage feil af den, hvis det ikke var Gudernes udtrykkelige Villie. Kun om en eneste Piroge fortæller et gammelt Sagn, at den paa sin Hjemreise fra Fidschiøerne blev kastet hen til Bolotuh. Da Mandskabet ikke kjendte Stedet, og slet ingen Levnetsmidler havde og saae, at Landet var rigt paa alle Slags Frugter, saa gik man iland; men da de vilde plukke Brødfrugt, kunde de til deres usigelige Forbauselse ikke faae fat paa dem, det var, som om de greb ind i en Skygge. Uden at føle nogen Modstand gik de tvers igjennem Træerne og Husene, som lignede de tonganske Huse. Tilsidst bemærkede de nogle Atuaer, som gik tvers igjennem deres Legemer, som om der Intet var iveien. Disse Guddomme raadede dem til strax igjen at drage bort, da de ikke havde nogen passende Føde for dem, og lovede dem tillige god Bør og en hurtig Overfart. Men da de vare komne hjem til deres Fædreland, døde de Alle efter faa Dages Forløb, ikke til Straf, fordi de havde været i Bolotuh, men som en naturlig Følge af Luften paa hiin Ø, der bringer dødelige Legemer en hurtig Død. Hvor høit stod ikke et Folk, som kunde opfinde saadanne sindrige Sagn, over den usle Australier eller den dyriske Pæscheræer paa Ildlandet! Atuaerne behøvede ikke som Menneskene Baade, for at komme hen,

hvor de ønskede, det skeete i samme Øieblik, som de yttrede Ønsket.

Tonganernes moralske Anskuelser nærmede sig i mange Henseender vore, men vare i andre Henseender meget afvigende derfra. Dyden bestod især i Ærefrygt for Guderne, i den skyldige Agtelse for ædle og ældre Personer, i at forsvare sine Arverettigheder, i Ære, Retfærdighed og Fædrelandskjærlighed, i Venskab, Sagtmodighed og Beskedenhed; den bestod i Qvindernes ægteskabelige Troskab, i Kjærlighed til Forældre og Børn, i at iagttage alle religieuse Høitideligheder, i taalmodigt at bære Ulykken og i at beherske Lidenskaberne; derimod var der mange Handlinger, som alle civiliserede Folk betragte som Forbrydelser, hvilke her under visse Omstændigheder ansaaes for Ubetydeligheder, f. Ex. at hævne sig, at myrde en Tjener eller et andet Menneske, naar man blev ophidset dertil, kun maatte det ikke være en fornem Høvding; at stjæle ansaaes for ubetydeligt, naar det kun ikke var helligt Gods.

Man betragtede Varsler som umiddelbart kommende fra Guderne. Ligesom paa det fjerne Hawaii ansaae man magiske Ceremonier for virksomme Midler til at bringe Ulykke over Andre, ved hvilke man forsøgte at faae Guderne til at fremme onde Ønsker, og at anvende Trolddom ansaaes vel for at være feigt og umandigt, men ikke for en Forbrydelse.

Belønninger og Straffe fik Menneskene kun i denne Verden umiddelbart af Guderne; thi det tilkommende Livs Glæder paa Bolotuh tilhørte kun Rangen, ikke Dyden. Den faste Tro, at enhver menneskelig Modgang er en Straf for en Forbrydelse, og at enhver Skjændselsgjerning for det meste har Sygdom eller Død tilfølge, var uimodsigelig den virksomste Støtte for den store og almindelige Ærefrygt, man paa Tongaøerne havde for Guderne. Denne Tro maatte især være frygtelig for Tuaherne, der ikke kunde sætte deres Haab til Livet paa hiin Side, og den maatte

standig kunne holde dem indenfor deres Pligters Skranker;
:n selv Høvdingerne elskede Livet, saalænge de endnu kunde
naae Ære og Nydelse, og trods alle Bolotuhs Tillokkelser
ngtes de dog kun sjeldent efter, før Alderdommen, at om-
tte dem med Livets Goder.

Præsterne havde den Forret at blive beaandede saavel
de høie Guder som af de afdøde Ædles Sjæle. Disse
ispirationer forefaldt hyppigt, og ved saadanne Leiligheder
'te man Præsten den samme Ærbødighed, som om han
r selve Guden. Endogsaa Tui-tonga trak sig ydmygt til-
ge og satte sig mellem de øvrige Tilskuere; thi man var
erbeviist om, at der i dette Øieblik var en Gud i Præsten
talede ud af hans Mund.

Falske religieuse Begreber førte undertiden til unatur-
e Grusomheder paa Tonga, ligesom i saa mange Lande,
: rose sig af en høiere Civilisation. For at helbrede en
; Høvding blev altid et Barn qvalt som Offer for Gu-
rne, og dette skeete ikke af Mangel paa Følelse, men af
erdreven Høiagtelse og Frygt for Atuaerne. Det uskyldige
ffer blev betragtet med den ømmeste Medlidenhedsfølelse,
:n de ansaae det for Ret at opoffre et Liv, som hidtil
dnu ikke havde gavnet det menneskelige Samfund, for der-
) at bevare et vigtigere Liv. Sædvanligviis valgte man
Offer eet af den Syges Børn, men som var født af en
:oder af ringere Rang, og Mordet blev fuldbragt af en
erbeslægtet, hvorpaa det lille Liig i høitidelig Procession
:v baaret fra et Tempel til et andet, hvor man da overalt
raabte Guden om at frelse det dyrebare Liv, som var i
ıre.

Et lignende Offer fandt ogsaa Sted for at formilde
uderness Vrede, naar denne syntes at true hele Nationen.
:rtil valgte man helst en Høvdings Barn, da man ansaae
tte for en velbehageligere Gave, og Faderen var den
ırste, der gav sit Samtykke og beredvillig bragte det almene
:dste et smerteligt Offer.

Polynesien i de for denne Verdensdeel eiendommelige Kunster og Haandværker, og som Søfolk kunde maaskee kun Carolinerne maale sig med dem. Det haarde, faste Træ, som ikke var udsat for Ormestik, hvoraf de byggede deres store Dobbeltpiroger, voxede ikke paa deres Øer; de maatte derfor drage til de 120 Sømile derfra liggende Fidschiøer, og Skibbyggerne opholdt sig tidt der i flere Aar, før de vare færdige med deres Arbeide. Formodentlig havde en Baad, der var drevet bort fra Tonga fra først af indledet Forbindelsen mellem begge Grupper, som siden blev til en regelmæssig Samfærdsel og udøvede en stor gjensidig Indflydelse paa begge Folkeslag.

Tonganernes Overlegenhed tilsøes var saa stor, at ingen Indbygger fra Fidschi nogensinde vovede sig til Tonga eller derfra hjem paa anden Maade end i en af Tonganere bemandet Baad. Ogsaa Indbyggerne paa Samoa besøgte kun Tonga i Baade, som førtes af Tonganere, saa at det Navn Sømandsøerne, som Bougainville havde tillagt Samoagruppen, i hvert Fald meget bedre havde passet for Tonga.

Der blev anvendt den største Omhyggelighed paa at smykke og conservere Baadene, som man henregnede til Høvdingernes kostbareste Eie; man polerede dem med Bimsteen og tog nøie iagt, at de ikke bleve mere udsatte for Veirets Indflydelse, end aldeles nødvendigt var. Ikke mindre Kunstflid viiste Tonganerne ved at bygge deres Huse, hvis Bjelker meget smagfuldt vare sammenføiede ved en sort, rød og guulfarvet Fletning af Cokosbast. Omkring Haverne og Plantagerne løb de nydeligste Hegn og Gjerder af Rørstokke, som vare flettede paakryds og fast forbundne med hinanden; Døre, der vare indrettede saaledes, at de af sig selv gik i, førte ind til det indhegnede Rum, og Hegnet selv var omslynget af Convolvuler, hvis himmelblaae Blomster gav det et smukt Udseende. Naar man betragtede, hvor omhyggeligt Markerne vare dyrkede, og naar man saae hen til Qvindernes forskjellige Haandarbeider, maatte man tilstaae,

at Tonganerne [illegible]
for Dagen [illegible]
men [illegible]
[illegible]
ikke tilbage [illegible]
Det [illegible]
Steen[illegible]
6 til [illegible]
her [illegible]
mærker [illegible]
[illegible]
mer [illegible]
maade. [illegible]
[illegible]
[illegible]
til [illegible]
hver [illegible]
til [illegible]
paa [illegible]
[illegible]
[illegible]
Mennesker [illegible]
under [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
et [illegible]
længe [illegible]
[illegible]
ubegribe[illegible]
midler [illegible]
Oplysning [illegible]
G. [illegible]

blevet til, eller hvad det betyder; maaskee hidrører det fra en Nation, som var i Besiddelse af Landet før de nuværende Tonganere.

Medens den menige Mand ofte maatte underkaste sig møisommelige Arbeider, søgte Høvdingerne, ligesom de privilegerede Stænder i Europa, at fordrive Tiden paa den behageligste Maade. Kawagilder, religieuse Høitideligheder, Dands, Musik, Sang og forskjellige Spil og Lege opfyldte næsten alle de Timer, som ikke vare helligede til Hvile.

Da der forhen kun sjeldent forefaldt Borgerkrige, forbi de to regjerende Familier Fatafai og Toubo vare almindelig anerkjendte som herskende, saa vare de Naturer, der følte sig ansporede til Heltegjerninger, nødsagede til at udvikle deres Evner paa en anden Skueplads. Derfor sluttede ofte flere hundrede unge Folk sig sammen for at seile over til Fidschiøerne, hvor de stundom hele Aar igjennem snart forbandt sig med det ene, snart med det andet Parti, og førte Krig, uden andet Maal end at vise deres Tapperhed; eller de besøgte ogsaa Samoa, Niua og Rotuma; og de, som kom tilbage fra saadanne lange og farlige Reiser, erhvervede sig derved stor Anseelse hos deres Folk.

Til de mærkeligste Forlystelser, som Høvdingerne paa Tonga yndede, hørte Fugleskydning og Rottejagt. Til Fugleskydningen brugte man en Lokkefugl, og anvendte samme Omhyggelighed ved at afrette den, som tidligere i Europa ved at afrette Falke. Jægeren var bevæbnet med Bue og Pile, han sad i et Slags Buur, som var flettet af Vidier og bedækket med grønt Løv, som han kunde see igjennem. Lokkefuglen var en Hane, den sad ovenpaa og var bundet fast ved den ene Fod. Naar den lokkede, saa slog den med Vingerne for ved denne Larm ligesom at udfordre andre Fugle til Kamp. Inde i det store Buur stod der et mindre, hvori der sad en Høne, der ligeledes gjorde en besynderlig Støi, der ligesom var et Svar til Hanen, og paa den Maade

bleve begge Kjøn, baade Haner og Høner lokkede hid ved de to Lokkefugle, saa at Jægeren kunde skyde dem. Kun de rigeste Høvdinger vare istand til at forskaffe sig denne Jagtforlystelse, eftersom det var meget kostbart at afrette og holde disse Fugle. Ethvert Par havde sin egen Oppasser, som ikke havde Andet at gjøre, og maatte bestandig holde Fuglene i Øvelse; thi forsømte man dette, saa bleve Fuglene nagtsomme og frembragte ikke mere de Toner, som vare nødvendige til at lokke.

Rottejagten derimod var en mere folkelig Tidsfordriv, da den kun var Tuaherne forbudt, og der samlede sig altid til denne Jagt et større Selskab. Først blev der sendt nogle Folk hen til den Plads, hvor Jagten skulde finde Sted, for at strøe de stegte Nødder, der udgjorde Lokkemaden, og plante Stave ved Indgangen til Stien, for at de Forbigaaende ikke skulde kyse Rotterne bort. Derpaa begave Jægerne, der vare deelte i to Partier, men marcherede i een Række, sig paa Veien, væbnede med Buer og Pile. Begge Partier fulgte efter hinanden paa den Maade, at den fornemste Høvding gik i Spidsen og lige bag ham Modpartiets Anfører. Kun Anføreren turde skyde ligeud, de Andre maatte sigte paa de Rotter, som løb til Siden eller bag dem. Hvergang En havde skudt, skiftede han strax Plads med den Efterfølgende, saa at den oprindelige Orden efter kort Tids Forløb var fuldstændigt forandret. Det Parti, som havde fældet de ti første Rotter, havde vundet. Jagten sluttede med et venskabeligt Maaltid, som ikke bestod af de dræbte Rotter, men af en stegt Griis og Bananer, Brødfrugter og Taro.

At fange Duer med Net var ligeledes en yndet Morskab. Nettet, man brugte dertil, var lille med en snever Aabning og befæstet paa Enden af en henved 12 Fod lang Stang. Paa en opkastet Jordhøi var der i en Kreds opreist 8 til 10 henved 5 Fod høie Smaahytter, der saae ud som Bikuber; de havde paatvers en lang Aabning, saa at

Jægerne, der sad skjulte derinde, kunde bevæge Stangen fra den ene Side til den anden. Udenfor enhver af disse Hytter var en tam Due bundet fast ved det ene Been, og i Midten af Krebsen stod der en Mand med en anden tam Fugl, der var bundet til en meget lang Snor, og lod den flyve saa langt, som den kunde. Duen fløi paa denne Maade i en stor Krebs rundt om Jordhøien. Denne flyvende Fugl og den bestandige Kurren fra dem, der vare bundne fast, lokkede en Mængde vilde Duer fra Nabolaget hid; nu trak Manden sin Due ved Snoren til sig og skjulte sig i et Indelukke paa Toppen af Jordhøien. De vilde Duer nærmede sig til de tamme og bleve nu paa en behændig Maade fangne i Nettene.

Tonganerne beskjæftigede sig ogsaa meget med Fiskeri. Det var et yndet Tidsfordriv for Høvdingerne at fange Boniter, og det skeete ligesom paa Hawaii ved at sætte en Cano i det hurtigste Løb med Aarerne. En Medekrog af Perlemoder uden Modhage eller Madding fløb netop kun paa Vandets Overflade og skuffede den rovgjerrige Bonite ved den glimrende Overflade, som den ansaae for et rask flygtende, levende Bytte. Saasnart Fisken havde bidt paa, svingede Fiskeren ved en behændig Vending af Stangen Snoren iveiret, og Fisken fløi i hans Haand. D'Urville fortæller, at han ogsaa paa Øen Amboina havde seet Malaierne der med beundringsværdig Færdighed at fange Fisk paa samme Maade.

En eiendommelig Leg, der ligeledes udfordrede stor Behændighed, bestod i at kaste et tungt Spyd saaledes opad, at det kunde falde ned paa en lille Træbrikke, der var befæstet ovenpaa en Pæl, og blive siddende der. I Almindelighed var der 6 eller 8 Spillere paa hver Side, og det Parti, der efter 3 Kast havde faaet de fleste Spyd til at ramme, havde vundet Spillet. Pælen var omtrent 5 til 6 Fod høi og Træbrikken omtrent 9 Tommer i Diameter.

De fleste andre Morskaber og Forlystelser lignede dem, vi allerede have lært at kjende hos andre polynesiske Folkeslag. Jeg vil derfor til Slutning endnu kun anføre en høist mærkværdig Leg, der giver et glimrende Vidnesbyrd om Tonganernes Færdighed i at svømme og dykke. Den bestod i at bringe en stor Steen, der laa ti Fod under Vandet, fra et Sted til et andet, saa at de, der bare Stenen, løb paa Bunden af Vandet, hvorved det ikke var let at holde Ligevægten. Den, som først naaede Maalet, havde naturligviis vundet.

Øen Tonga-tabou blev den 20de Januar 1643 opdaget af den berømte hollandske Søfarer Abel Tasman, som kaldte den Amsterdam, ligesom han kort derefter ogsaa gav Øerne Eua og Nemuka de fædrelandske Navne Rotterdam og Middelburgh. Hans Berøring med de Indfødte blev ikke forstyrret ved Fjendtligheder, og da Cook næsten halvandet Aarhundrede derefter igjen opsøgte det glemte Tonga, levede Abel Tasmans Minde endnu stedse i Folkets Sagn og Sange. Foruden de allerede bekjendte Øer opdagede den engelske Søfarer paa sin anden Jordomseiling Hapaigruppen (Juni 1774), og anvendte paa sin tredie Jordomseiling flere Maaneder (April til Juli 1794) til nøiere at undersøge denne interessante Gruppe af Øer.

Ved Tonganernes forekommende, elskværdige Opførsel blev han, som bekjendt, bevæget til at give Øerne Navn af de venskabelige; men dette var en Benævnelse, som stemte meget lidt overeens med Beboernes sande Sindelag; thi, som de selv senere tilstode, det havde været deres Hensigt at myrde deres Ven og Velgjører under hans Ophold paa Lefuka, og det var kun Uenighed mellem Høvdingerne, der bragte den forræderske Plan til at strande.

I Februar og Marts 1781 opdagede Spanieren Maurelle Vavao-Gruppen, og man veed med Bestemthed, at La

Pehrouse paa sin sidste ulykkelige Reise, som han ikke kom hjem fra (1788), havde lagt bi ved Nemuka. Ogsaa Bligh (1789), som stolede paa Tonganernes gode Navn, søgte Frelse hos dem efter Christians Mytteri (see Pitcairnøen); men et forræderisk Angreb lærte ham, at han havde taget feil, og tvang ham til hurtig Flugt.

I Aaret 1797 bragte Skibet „Duff", som vi allerede kjende, ti protestantiske Missionairer til Tonga-tabou. I Begyndelsen bleve de behandlede venligt, men paa Anstiftelse af en amerikansk Deserteur bleve de snart Gjenstande for Mistro og Fiendskab. Thi denne Skurk fortalte Høvdingerne, at Kongen af England havde sendt disse Mænd for ved dræbende Sygdomme at ødelægge Folket paa Tonga, og at de i dette Øiemed indelukkede sig i et Huus, ikke for at bede, som disse Hyklere paastode, men for at drive deres djævelske Trolddomskunster. En Sot, som netop dengang herskede paa Øen og bortrev mangt Offer, gjorde Bagvaskelsen sandsynlig, saa at Tonganerne tilsidst overfaldt Missionairerne og ihjelslog dem alle saa nær som tre, der af en fornem Høvding bleve tagne i Beskyttelse og frelste.

Men ogsaa disse mistede Livet i en senere Borgerkrig. Ved nogle Indfødtes Hjælp vilde de have kunnet flygte til en anden Ø, men de vovede dog at oppebie den fremrykkende Fiende; „thi", sagde de, „vi have ikke tilføiet Nogen noget Ondt og følgelig behøve vi ikke at frygte Ondt af Nogen". Man søgte forgjæves at foreholde dem, at det paa Tonga var Skik ikke blot at dræbe Fienden selv, men ogsaa Enhver, der nær eller fjern stod i Forbindelse med ham; de bleve haardnakkede ved deres Beslutning og bleve overfaldede og fældede med Stridskøller, medens deres Venner itide undgik Faren i Baadene.

Den gyldne Fred, som endnu i Cooks Tider herskede paa Tonga, var nemlig forsvundet, da den regjerende Tui-Kanakabolo blev dræbt af Finow, Høvdingen paa Hapai, og

hans Broder Toubo-Niouha. Der opstod langvarige Borgerkrige, og det lille Rige blev adsplittet; thi kun Hapai og Vavao underkastede sig Finows Herredømme, medens Tonga-tabou deeltes mellem forskjellige Høvdinger, som rigtignok levede i en evig indbyrdes Feide, men desuagtet heldigt hvert Aar tilbageviste hiin ærgjerrige Fyrstes Angreb eller Røvertog og forstode at opretholde deres Uafhængighed.

Det Anarchie, som nu herskede paa det før saa lykkelige Tonga-tabou, blev næret ved Tui-tongas Fraværelse; han havde slaaet sig til Finows Parti og trukket sig tilbage til Vavao, hvor han stedse hvert Aar fik den Tribut udbetalt, der tilkom ham ifølge hans guddommelige Characteer. At han altsaa stod i Ursurpatorens Leir gav dennes Sag Udseende af at være retfærdig, og Finow benyttede denne Omstændighed til at fremstille Høvdingerne paa Tonga-tabou som Rebeller, der paa en fræk Maade vendte deres Vaaben mod deres egne Guder.

Saaledes stode Tingene, da det engelske Kaperskib «Port au Prince» paa 30 Kanoner, som var løbet ind i Lefuka med en stærk Læk, den 1ste December 1806 blev overfaldet af de Indfødte. Den største Deel af Mandskabet blev hugget ned; kun Mariner, en ung Mand af god Familie, som af Lyst til Eventyr havde valgt Sømandslivet, blev tilligemed nogle Andre skaanede for at betjene de erobrede Skibskanoner mod Kong Finows Fjender. Han erhvervede sig i høi Grad Gunst saavel hos denne grusomme Vilde som hos hans Søn og Efterfølger, fik Rang som Høvdingerne og blev behandlet som Ven, men blev ikke desto mindre i høi Grad fornøiet, da han efter et Ophold paa Tonga af mere end 3 Aar saae et engelsk Skib lægge an ved Vavao, og derved fandt Leilighed til at komme hjem til sit Fædreland. De Beretninger om de venskabelige Øer, som han siden udgav, henhøre til de bedste Bidrag til at lære de polynesiske Folkeslag at kjende, og det er Skade, at man ikke har lige saa gode Kilder, hvorfra man kunde hente Oplysning

om de andre betydeligere Øgruppers forhenværende Tilstand. Fra Mariners Afreise i Aaret 1810 til 1827, da Dumont D'Urville besøgte Tonga, ere dette Archipels Annaler meget mangelfulde og tarvelige. Da den franske Jordomseiler kom der, var den hellige Ø endnu adsplittet i smaa Stater, af hvilke enhver stod under en særegen Høvding.

Methodistiske Religionslærere havde i Aaret 1822 fornyet deres ulykkelige Forgjængeres Forsøg, uden dog at kunne rose sig af et heldigt Udfald. To af dem vare vendte tilbage til Port Jackson, og kun Een blev som en standhaftig Soldat paa sin Post under Beskyttelse af Høvdingen paa Hifo. I Aaret 1826 ankom endnu to nye Missionairer, men heller ikke disse vare istand til at gjøre noget Indtryk paa Insulanerne.

Men to tahitiske Lærere, som de havde bragt med, vare dog heldigere; det lykkedes dem at omvende Toubo, Høvdingen paa Nakualofa. Denne, der ved sin Characteers Svaghed og Modløshed allerede havde tabt sin Anseelse, blev nu fuldkommen foragtet af de øvrige Høvdinger paa Øen; men skjøndt han af og til vaklede, blev han dog sin nye Religion tro, og i Aaret 1829 bivaanede 500 Proselyter i Nakualofa regelmæssig den christelige Gudstjeneste.

D'Urville opholdt sig omtrent en Maaned paa Tonga; ogsaa han var nær blevet et Offer for Indbyggernes Troløshed, som han maatte straffe ved at afbrænde nogle Landsbyer og ødelægge de hellige Gravmonumenter.

Da han 11 Aar senere (1838) anden Gang besøgte Tonga-Archipelet, fandt han, at Meget havde forandret sig til Gunst for Christendommen. Grupperne Hapai og Vavao vare fuldstændigt omvendte og efter lange Borgerkrige forenede under Tahofa-naos eller „King Georges" kraftige Scepter; det var en Høvding af Familien Finow. Denne Regent udmærkede sig ligesaa meget ved sin majestætiske Skikkelse som ved en dertil svarende Handlekraft. Man

fortæller Følgende om ham: Da en Afgudspræst, der var forbittret over hans Frafald, engang forudsagde ham, at han ufeilbarligt vilde blive et Bytte for Haifiskene, den første Gang han igjen vovede at bade sig i det aabne Hav, saa befalede Tahofa, istedetfor at svare, Spaamanden at følge med ham, og svømmede dristigt ud over Coralrevet, udenfor hvilket disse Havets Hyæner pleiede at vise sig. Udfaldet af denne Gudsdom var, at Afgudstjeneren blev snappet af en Haifisk, medens Kongen under Mængdens Jubel uskadt kom op af Bølgerne.

Den Veltalenhed, som Polynesierne ofte besidde, besad Tahofa i høi Grad. Han holdt af at forene den præstelige Værdighed med Regentens, og udmærkede sig som en fortrinlig Prædikant paa Talerstolen ved sit Foredrags Værdighed og Alvor; og i Folkeforsamlingerne nedslog hans kraftige Ord enhver Modstand mod den kongelige Anseelse. „Hvad taler Du om Din usle Ø!" sagde han engang til en næsviis Modstander, „og hvor tør Du vove at gjøre Fordring paa dens Besiddelse? Hvem er Du? Hvem vare Dine Forfædre? Skal jeg opregne Dig mine? (Her fulgte en lang Række af Navne.) See, disse ere de Helte, som jeg nedstammer fra! Dine Forfædre vare mine Forfædres Kjøgemestere." Man troer her at høre en Agamemnon nedtordne den frække Thersites!

Et Aar før Dumont D'Urvilles Besøg var der udbrudt Krig mellem Tahofa og Hedningerne paa Tonga. Missionairen Rawbone havde omvendt flere Indbyggere i Hifo, en befæstet Landsby paa den vestlige Kant af Øen, og dem havde Høvdingen udjaget af sit Omraade. Disse Flygtninge byggede sig et lille Fort, men bleve ogsaa her forfulgte af deres Fjende, hvorpaa de anraabte den christne Høvding paa Nakualofa om Hjælp. Men ogsaa han trængte til en mægtigere Støtte og udbad sig Hjælp hos Tahofa, som gjerne greb denne Leilighed til at underkaste sig det

hele Archipel. Han landede med 1,560 Krigere, bemægtigede sig ved List Hifo og tiltvang sig efter fire Maaneder en Fred, hvorved de hedenske Høvdinger maatte forpligte sig til ikke mere at forfølge de Christne og overalt at lade Missionairerne have fri Adgang. Dette første Held skyldte King George især den Omstændighed, at hans lille Hær var bedre bevæbnet; den havde nemlig 120 Geværer. Men Høvdingerne havde imidlertid kun sluttet Fred for at vinde Tid og Kræfter til at fornye Kampen, saa at Tahofa snart igjen vendte tilbage til Nakualofa for at beskytte den svage Tubou og Missionairerne. Her led han rigtignok et betydeligt Nederlag (1840), saa at han saae sig nødt til igjen at indskibe sig; men det christne Parti fik snart igjen Overhaand, og efter Tubous Død blev Tahofa under Navnet George Tubou (1845) indviet som Konge over alle Tongaøer.

En interessant Rapport fra Missionairen R. Young i Aaret 1853 beretter os, hvorledes det senere er gaaet hiin lille afsides Verden.

„Efter en temmelig urolig Reise paa det intet mindre end stille Hav ankom jeg om Morgenen tidlig til Tonga-Gruppen og kunde fra Skibets Dæk paa eengang tælle 20 yndige Øer, som laae der, forgyldte af den opgaaende Sols Straaler, som grønne Smaragder paa det nu blikstille Hav. Den hele Gruppe bestaaer af henved 200 Øer med et Antal af 20 til 30,000 Indbyggere. Med Undtagelse af omtrent 50, har hele Befolkningen antaget Evangeliet. Af dem kan 8,000 læse Biblen, og 5,000 skrive deres Modersmaal. Jeg examinerede nogle Disciple, og de røbede gode Kundskaber i Geographie, Arithmetik, Naturhistorie og andre Fag. Tillige havde jeg den Fornøielse at examinere Disciplene i vor Mønsterskole, blandt hvilke befandt sig tre Fruentimmer, — Fru Hemans, en tongansk Digterinde, en Overdommers Kone og Dronning Charlotte. Denne fortræffelige Dame retter sig nøiagtigt efter Skolens Regler og underkaster sig

ethvert Arbeide, som en flittig Discipel maa paatage sig for at holde Skridt med sine Meddisciple.

Kong George er en meget mærkværdig Mand. Da jeg havde hørt, at han ønskede at besøge Australien, indbød jeg ham til at gaae ombord paa „John Wesley". Han modtog Tilbudet, men erklærede dog, at det var hans Pligt at forsyne Skibet med Proviant.

I de to Maaneder, jeg tilbragte med ham underveis, hørte jeg ikke et taabeligt Ord af hans Mund. Han er ogsaa Prædikant, og paa Fidschiøerne hørte jeg en meget interessant og kraftig Tale af ham.

For omtrent to Aar siden vægrede den Deel af hans Folk, som dengang endnu vare Hedninger, sig for at underkaste sig hans kongelige Autoritet; hertil vare de bearbeidede og ansporede af nogle Udsendinge fra Rom; efterat han længe havde viist sig taalmodig mod disse sine Modstandere, saae han sig endelig nødsaget til at gribe til Vaaben for at forsvare sit Lands Love og Friheder. Jeg stod i Nærheden af det Træ, under hvilket Kongen sad, og hvor han havde ladet stævne sine oprørske Undersaatter. Med Frygt og Bæven vare de komne, da de nok vidste, at de efter Landets Lov maatte vente Døden, men Kongen sagde ædelmodigt til dem: „I skulle beholde Livet!" De takkede ham glade og henrykkede, men Kongen svarede: „I skulle takke Jehova, hvis Ord har bevæget mig til at handle saaledes. Hans Ord er den eneste Grund dertil. Uden dette vilde Ingen af Jer have beholdt Livet." De bade nu Alle at maatte antage samme Gudsdyrkelse som Kongen. Hans virkelig christelige Vandel har gjort et dybt Indtryk i hiin fjerne Verdensdeel, og synes at have tilføiet saavel Hedenskabet som Papisteriet et fuldstændigt Nederlag."

I Aaret 1855 erklærede George Tubou sig villig til at afstaae sine Souverainetetsrettigheder til Storbritannien, og skjøndt Tonga endnu ikke opregnes blandt de anerkjendte

engelske Colonier, saa er Gruppen dog ganske underkastet britisk Indflydelse. En parlamentarisk Forfatning efter engelsk Mønster er ogsaa blevet indført her, og den oldsachsiske Edssvorneret har faaet Borgerskab her, hvor for nogle Decennier siden Høvdingernes Godtbefindende var den eneste Lov.

Femogtyvende Kapitel.

Fidschi-Øerne.

itu-Levu. — Rewafloden. — Rewa-Delta. — Antimon Miner. anua-Levu. — Mangrove Skove. — Varme Kilder. — Den Flodbarbe. — Kavairoden. — Ivaroden. — Davablommen. ırhotapalmen. — Vegetationens større Rigdom end paa de øst-Grupper. — Dammarafyrren. — Hurtig Vært. — Clima. — en opdaget af Tasman 1643. — Cook. — Dumont D'Urville — Wilkes 1840. — Aarsagerne til Ambaus Overvægt. — Tanao, paa Ambau. — Fidschianernes usigelige Barbari. — Kanibalis-Afskyeligheder. — Livets Usikkerhed. — Nogle Mordhistorier. — Despotisme. — Afguder. — Mburer eller Templer. — Mbettier ræster. — Forældremord. — Fremmede Speculanter. — Trepang-re. — Skildpadder. — Hvorledes Skildpadderne skrælles. — For-e Overfald paa fremmede Skibe. — „Aimable Josephine". — Sir Ogilby. — Kunstflid. — Store Dobbeltpiroger. — Bygning af — Vaaben. — Pottemagerarbeide. — Fidschianernes Figur. — ærdig Hovedpynt. — Nationalstolthed. — Klædning. — Seavo. u. — Køllebandsen. — Sproget. — Agerdyrkningen. — Missions-Begyndelse 1820. — Fremskridt til Aarene 1840 og 1848 efter og Elphinstone. — Macdonalds Reise paa Revafloden 1856. — ng af Thakom. — Souveraineteten aftrædes til England. — Den Botaniker Dr. Seemann. — Missionairen Young paa Fidschi — Forunderlige Modsigelser.

chi- eller Viti-Øerne ere ifølge deres Omfang det af de Archipeler, der omtales i dette Værk, da deres lade omtrent udgjør 300 geographiske Qvadratmile, de ke et større Rum end Hawaii, Tahiti, Samoa og ı tilsammentagne, og ville opnaae en Vigtighed, der

svarer til deres Udstrækning, naar først deres naturlige Rigdomme under britisk Beskyttelse tilbørligt komme til Anvendelse.

Man vil sjelden paa noget andet Punct af Jordkloden finde en saadan Brimmel af Øer forenet, og intetsteds støder den Seilende paa større Farer. Paa denne tætbesaaede Mark har Sømanden bestandig en Mængde Øer for Øie, fra de bratte Basaltbjerge, der stige til en Høide af 5,000 Fod, til de lave Coralholme, hvis Overflade næppe hæver sig over Havets Bølger, — og mellem og rundtom alt dette ligger der utallige Skjær og Grunde. Næsten enhver Ø er omkrandset af vidtstrakte Coralskjær, og saare mange ere omringede af uregelmæssige Rev, der ofte løbe i spidse Tunger flere Mile ud i Havet. Desuden blive Seiladsens Farer forøgede ved de talrige enkelte Klipper, der enten ved Lavvande komme tilsyne eller ligge kun faa Fod under Overfladen. Der udfordres en klar Himmel og den største Forsigtighed til med Sikkerhed at føre et Skib gjennem mange Dele af denne Corallabyrinth.

Som Wilkes siger, bestaaer det hele Archipel af 154 Øer; dette Antal vilde blive dobbelt saa stort, naar man vilde tage alle de affsides liggende og mindre Holme med, der ligesom Udenværker eller Forposter ligge udenom de større Landmasser. Kun 65 af disse Øer ere beboede, de øvrige besøges kun af og til for Fiskeriets Skyld eller for at samle Trepang.

Viti-Levu („store Viti") og Vanua-Levu („det store Land"), de to største Øer i Gruppen, ligge i dens vestlige og nordlige Deel. Den første er 94 Sømile lang og 55 bred, den anden har en Længde af 105 Mile og i Gjennemsnit en Brede af 25. Vestlig for disse to Hovedlande findes et uhyre Areal, som er gjennemskaaret af talrige Coralrev, der henved 20 Mile fra Viti-Levu strække sig til Asauagruppen og 10 til 15 Mile Vesten og Norden for Vanua-Levu bedække Havbunden.

I denne umaadelige Coralhave — et betegnende Navn — er Vandet i Kanalerne mellem Revene 12 til 15 Favne dybt; men Revene selv berøre paa mange Steder Overfladen.

De andre Øer i Archipelet, som ligge østlig for Storviti og det store Land, ere forholdsviis smaa og næsten overalt adskilte fra hinanden ved et dybt Hav.

Fidschigruppen har Exempler paa næsten alle de Forskjelligheder af Formationen, som Basaltklipper kunne antage. Ujævne Kanter med steile Skraaninger og naaleformede Spidser characterisere nogle Dele af Gruppen, medens andre, forholdsviis flade, langs med Kysten opstille en Muur af Basaltsøiler mod Havet. Dog have Bjergene sædvanligviis blidt afrundede Aaser eller, hvor deres Omrids fremtræde mere urolige, har de dog ikke hiin Mangfoldighed af høie Klippetoppe og dybe Kløfter, som udgjøre de tahitiske Bjerglandskabers vigtigste Pryd.

De større Øer forekomme den forbiseilende Iagttager som en uafbrudt Række af Bjerge og Dale. Skraaningerne ere for det meste jævne og kunne dyrkes næsten lige til den øverste Top. Under Vinden ere de til en vis Høide bedækkede med Græs, hvis bleggule Farve giver Landet et fortørret Udseende. Op imod Toppen fremtræde stundom sorte Basaltklipper og rage ogsaa undertiden op over Bjergaasene, ligesom Ruiner af gamle Borge. Frodige Skove bedække sædvanligviis de høiere Egne, hvor de hyppige Skylregne og de endnu hyppigere Taager og Skyer skjænke dem den fornødne Fugtighed, som de dybere liggende Skraaninger faae for lidt af. Landet har imidlertid ikke overalt det samme Udseende; thi den høie Skovvæxt stiger dybere ned paa de østlige Skraaninger, hvilke den fugtige Passat rigeligt forsyner med Væde. Nogle af de mindre Basaltholme ere endog overalt bedækkede med en frodig Vegetation, og Vuna eller Somu-Somu, en af de større Øer, bliver formedelst sin rige Plantevæxt endogsaa sammenlignet med

Opolou, Dronningen i Samoa-Gruppen. Der ere mange Pynter og Bugter paa Kysterne, tidt af betydelig Størrelse; dog kun faa af disse Havets Indsnit vilde danne sikkre Havne, hvis ikke Brændingens Magt blev brudt paa de udenfor liggende Coralrev.

Viti-Levu, den største Ø i Gruppen, gjennemskjæres af forskjellige Bjergkjeder, hvis Toppe stige til en Høide af 5,000 Fod. Talrige Bække udspringe paa disse Høider, især paa den østlige Side, og udvide sig stundom, førend de naae Havet, til store Floder. En af de mærkværdigste af disse Strømme flyder ud i Havet paa den sydøstlige Kyst i forskjellige Arme, deels i Ambaubugten, deels ved Rewa. Pickering beregnede den Vandmasse, som denne Flod i den tørre Aarstid fra alle sine Mundinger væltede ud i Havet til 1,500,000 Cubikfod i Minuten, en Masse, der i vaade Maaneder bliver 3 Gange saa stor. Den engelske Læge Macdonald, som i Aaret 1855 seilede op ad Rewafloden, fortæller, at Regnen stundom skyller ned i en saa stor Mængde, at den bringer Baadene til at synke, trods alle Mandskabets Bestræbelser for at øse Vandet ud. Men der behøves ogsaa saadanne uendelige Regnfald for paa en saa begrændset Ø at frembringe saa store Floder. Den af Revafloden afsatte Alluvialgrund bedækker et Areal af 4 til 5 geographiske Qvadratmile. Ligesom andre Floders Deltalande bliver det herliggende ved talrige Kanaler deelt til Øer. Det bestaaer af den smuldrede Basalt, som Bjergvandene skylle ned, den er frugtbar og lover i Fremtiden en gylden Høst. Saalænge Floden slynger sig gjennem Bjergegnen beskrives dens Bredder som høist romantiske, de ere smykkede med en Vegetation, hvis Frodighed overgaaer alle Forestillinger.

Disse Egne ere ogsaa rige paa underjordiske Skatte. Paa en Bjergskraaning forekommer der to store Aarer eller Gange af Antimonium, som ellers kun sparsomt er udbredt paa Jordklodens Overflade, og disse Aarer maa være meget

givtige, hvis man tør slutte fra den Mængde Malm, som de Indfødte i Bambusrør bringe ned fra Bjergegnen til Floden.

Vanua-Levu har roligere Former end Viti-Levu. Kun faa Bjergtoppe hæve sig mere end 2,000 Fod over Havfladen, og ingen er over 3000 Fod høi. I Almindelighed er en trættende Eensformighed den fremherskende Characteer ved Bjergkjederne og de tørre Græsmarker, som beklæde Skraaningerne lige op til Skovenes Region, skjøndt Kysten hist og her staaer som en Muur, og nogle Bjergaase ligesom Kegler skue ned paa de nærliggende Høie. Skjøndt Floderne ikke er saa store som paa Viti-Levu, saa føre de dog i Regntiden uhyre Vandmasser til Havet og afsætte ved deres Mundinger store Alluvialsletter, hvis Tilvæxt i høi Grad befordres ved Mangrovekrattene. Disse danne ved Kysten tætte Skovstrækninger, som ere hele Mile lange, sænke deres utallige Rødder i Dyndet og binde paa denne Maade de Jordpartikler, som Regnen skyller ned fra Bjergene. Er den nydannede Jordbund først engang befæstet, saa forsvinde lidt efter lidt Mangroverne, som vedblive at flytte ud imod Havet, og i deres Sted kommer den Plantevæxt, der passer for et mere tørt Land.

Medens paa denne Maade Øernes Areal udvides, saa faaer det desuden ogsaa en bestandig Tilvæxt ved Steenpolypernes uafbrudte Virksomhed, og skjøndt der hidtil i Fidschi-Archipelet kun findes faa lave Øer, saa voxe dog utallige Rev op mod Havets Overflade og tyde paa en fremtidig lille Verden af palmebevoxede Coraløer.

Der findes nu ingen virksom Vulkan paa Fidschigruppen og heller ikke tales der om nogen Vulkan i Folkets Sagn. De eneste Spor af vulkansk Ild, som Øerne endnu have at opvise, findes paa den sydøstlige Side af Vanua-Levu, hvor der paa en Slette i Nærheden af Strandbredden sprudler en Mængde varme Kilder. Nogle af disse udspringe endogsaa af Havbunden. I Savu-Savu-Bugten, omtrent 100

Alen fra Stranden, staaer en lille Basaltkegle, som Havet bedækker ved Flodtid. Den er i Midten udhulet som et Krater og herfra vælder kogende Vand, og Klippen er saa heed, at man ikke kan taale at holde sin Haand paa den. Lidt længere ude i Havet findes der et Sted, hvor der paa et Qvadratrum af 40 Alen sprudler hedt Vand frem mellem Kiselstenene og Sandet. De Indfødte troe, at Bjergets Aander sende dem disse kogende Kilder, for at de kunne koge deres Mad deri; Vandet i disse varme Kilder er bittert og salt; hvem veed, om de ikke kunde bruges som Sundhedsbrønde.

Fidschiøernes geologiske Dannelse har stor Lighed med de Grupper, som ligge mod Øst. Basalter af forskjellig Farve og Tæthed, der stundom gaae over til Trachyt, vulkanske Conglomerater og Tuffstene ere de vigtigste Steenarter, og frembringe, naar de smuldre, den frugtbareste Jordbund, der overalt, hvor den faaer Fugtighed nok, bedækkes med den skjønneste Vegetation. Paa Fidschiøerne seer man slet ingen Lavastrømme, som paa Hawaii og Samoa, saa at man maa antage, at deres Oprindelse ligger tilbage i en fjernere geologisk Periode.

Saavel Dyre- som Planteriget er paa Fidschi repræsenteret ved flere Arter end paa de andre i dette Værk beskrevne Grupper. Her findes f. Ex. fem forskjellige Flagermuus og sex Slanger.

Havet vrimler af Fiske, som fanges paa en meget sindrig Maade, og i Floderne svømmer den sorte, kostelige Skjægkarpe, som aldrig kommer op til Overfladen, men altid holder sig paa den stenede Grund. Nogle Dykkere opsøge de dybeste Steder, stille sig i en Krebs, som bestandig bliver mindre og mindre, og drive paa denne Maade de forskræk-

kede Fiske ind i de simple Net, som ere satte for dem. Paa denne Maade fanges ofte i et Dræt henved 100 Pund.

En mærkværdig stor Art Hummer graver sig Huller i Strandsandet, og den menige Mand samler til sin Føde en utallig Mængde Muslinger paa Revene. Paa de store, overflydte Coralmarker lever der overhovedet saa mangfoldige Havdyr, som maaskee paa intet andet Sted i hele det store Ocean, og lover engang med Tiden Naturforskeren den rigeligste Høst.

Alle Polynesiens nyttige Planter forekomme paa Fidschi og tillige en Mængde andre, som synes at være egne for denne Gruppe.

Den melede Kavai-Rod har Lighed med den malayiske Batate. Knolderne ere aflange og brune; naar de ere kogte kan man skrælle den haarde Hud af ligesom Birkebarken. Naar de Indfødte grave de større Knolder op, passe de paa at lade de mindre blive tilbage i Jorden til en efterfølgende Høst. Botanikerne som fulgte med Wilkes, sætte denne Rod saa høit, at de yttrede det Ønske, at den maatte forplantes til deres Hjem, hvilket vist meget let kunde udføres ved et Skib, der seilede lige fra Fidschi til de Forenede Stater.

I Alluvialjordbunden paa Rewa, som ligner en Marskegn, voxer den eiendommelige perennerende Ivia-Rod, der svulmer til en saadan Størrelse, at den bliver saa tyk som en Mand om Livet og nogle Alen lang. Denne Plante har mange Rødder, som atter skyde andre, og af dem alle spirer der Blade op til alle Kanter, saa at en eneste Plante tilsidst danner et formeligt Krat. Knolderne ere i Almindelighed seige og smage ikke godt, men beskytte dog Folket for en mulig Hungersnød. En Salanee, som har hjemme der, bærer en guul Frugt saa stor som en Fersken, der omtrent skal smage som Jordbær.

Dava eller Indava, som saavel Fidschianerne som de Hvide sætte stor Priis paa, voxer paa et 60 Fod høit Træ og har omtrent Størrelse og Form af et Hønseæg, men er

lidt fladtrykt paa begge Ender; den har en Kjærne og dens Kjød er fuldt af en klæbrig, honningsød Saft. Man sammenligner den med Leechee, Chinesernes kosteligste Frugt.

Taravou er en Frugt, saa stor som en Blomme; den groer ligeledes paa et høit Træ, har en bitter, noget skarp Smag, der behager de Indfødte meget, og som den Hvide snart vænner sig til. Af Brødfrugten, som Wilkes ikke noget andet Sted fandt mere velsmagende end her, dyrkes ni forskjellige Arter, og Bjergbananen eller fae, som paa Tahiti og Samoa voxer vildt, dyrkes her omhyggeligt og fryder Øiet ved fine smukke orangefarvede Frugter, som voxe frem paa en stor, opretstaaende Kolbe.

Ligesom paa Hawaii dyrker man her i stor Mængde Taroroden, navnlig i naturlige eller kunstige Sumpe, men Bjergbeboerne leve fordetmeste af den saakaldte tahitiske Kastanie (Inocarpus edulis).

Yamsroden trives fortræffeligt i fem eller sex forskjellige Afarter og udgjør ikke blot Indbyggernes Hovednæring, men udføres endogsaa med Fordeel til Sidney.

Papirmorbærtræet, Tobak og Gurgemeie ere ligeledes Gjenstande for en mere omhyggelig Dyrkning, medens Sukkerrøret, Drageblodtræet med sine søde Nødder, den vellugtende Pandanus overalt voxe vildt, hvor der findes passende Jordbund. Der er idetmindste to Afarter, den ene med brune, den anden med grønne Nødder, og Caryotapalmen, som savnes paa de østlige Grupper — Tonga, Samoa, Tahiti — leverer et fortræffeligt Tømmer. I det Hele voxer der i Skovene ikke mindre end 92 Træarter, der egne sig til Skibstømmer, og især i Bjergegnene paa Viti-Levu forekommer det fortræffelige Fyrretræ Dammar, det fortrinligste Byggetømmer i Verden; det bliver 5 Fod i Gjennemsnit og kunde uden stor Bekostning flaades ned til Havet.

Et Spanskrør (Flagellaria), hvis Stilk omtrent er 4 Tommer i Omfang, kløves for at forfærdige ziirlige Kurve deraf; man bruger det ogsaa, ligesom Lianerne i Syd-

amerika af Mangel paa Søm, til at binde Stolper og Lægter fast.

Bambusrøret bruges til Vandkar, til Tagsparer eller formedelst sin Lethed, til Flaad; af det haarde Casuarintræ gjør man Spyd og Køller; Mangroverødderne, som ere seige og elastiske, bruges til Buer, og Sandeltræet, som nu næsten er udryddet, meddeler Cokosolien sin Vellugt. Forskjellige Bomuldsplanter voxe vildt paa Øerne, blandt andre et Træ (Gossypium herbaceum), som bliver 15 Fod høit, og en anden Art med nankinfarvede Trevler.

Da Wilkes var paa Fidschi, lod han anlægge en Have der, og gjorde flere interessante Erfaringer med Hensyn til Vegetationens Hurtighed. Af Roer, Rædiker og Sennep kom Frølapperne allerede frem over Jordbunden 24 Timer efter at være lagte. Meloner og Agurker kom allerede tilsyne efter 3 Dages Forløb, Bønner og Ærter efter 4, og inden en Maaneds Forløb kunde man spise Rædiker og Kopsalat.

Overhovedet vil man kunne gjøre sig et Begreb om Vegetationens Rigdom, naar man erfarer, at de Botanikere, der vare med Wilkes, skjøndt de ikke fik Lov til at bereise det Indre af de store Øer, desuagtet i faa Maaneder samlede over 650 forskjellige Plantearter, og man kan ikke tvivle om, at jo en stor Mængde af de nyttigste Væxter, der henhøre til den tropiske og subtropiske Zone, endnu kunne føies til disse, for Øerne eiendommelige Planter, eftersom de forskjellige Temperaturforhold ved Kysterne og i det høie Bjergland tilstede en stor Mangfoldighed af Vegetation.

Klimatet paa Fidschiarchipelet er, ligesom paa alle større polynesiske Øer, paa den østlige Side fugtigt, og paa den vestlige tørt, eftersom den Side, der vender mod Passaten, bliver vandet ved hyppige Skylregne, medens de vestlige Bjergskraaninger ofte lide af en langvarig Tørke. Temperaturens Ulighed er dog ringe og Klimatets Forskjellighed viser sig meget mere iøinefaldende i Vegetationens Characteer.

Fra April til November blæse de østlige Vinde især; men fra November til April meest de nordlige. I Februar Maaned forekommer der tidt Orkaner.

Man kan begribe, at Ebbe og Flod i en saadan Brimmel af Øer maa forekomme meget uregelmæssigt. Den høieste Stigen og Falden udgjør omtrent 6 Fod.

Der forekommer ofte Jordskjælv.

De første Opdagelser i Fidschiarchipelet skylde vi den fortræffelige hollandske Sømand Abel Tasman, som i Aaret 1643 første Gang saae de nordlige Øer, som han kaldte Prinds Vilhelmsøer og Heemskerk's Grunde. Først længe efter ham kom Cook (1773—1777), Bligh (1786), Barber (1794) og Wilson til disse Farvande, hvor de betegnede deres Fart ved nye Opdagelser; men den Første, som nøiere undersøgte dette Archipel, var Dumont d'Urville, der i Aaret 1817 udrev alle endnu ubekjendte store Øer i Archipelet af det Mørke, hvori de dengang endnu laae skjulte for Geographerne, medens den eventyrlige Samler af Sandeltræ for længe siden havde kjendt dem.

Men Amerikaneren Wilkes har endnu gjort sig mere fortjent af Kjendskabet til denne Øgruppe. Han opholdt sig der i flere Maaneder, og i hele dette Tidsrum vare baade hans 5 Skibe og 17 Baade bestandig beskjæftigede med at optage Kysterne og med andre hydrographiske Arbeider. Baadene vare ofte hele Uger borte fra Skibene, men Officerer og Matroser gik kun sjelden iland og maatte bestandig være paa deres Post mod de Indfødtes Lumskhed. At gjøre Fodvandringer til det Indre af Øerne kunde man dengang endnu slet ikke tænke paa, kun hvad der laae i den umiddelbare Nærhed af Kysten, saa at sige under Skibenes Kanoner, kunde man uden Fare betræde.

Vi vide kun lidt om disse Øers tidligere Historie. I Begyndelsen af dette Aarhundrede var Verata Hovedstaden,

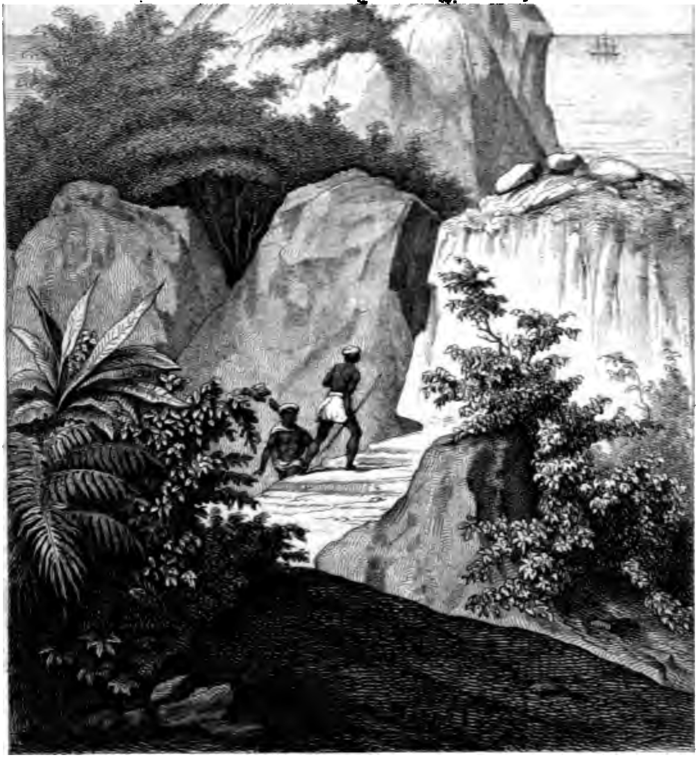

Kystparti fra Owalau
(Fidschiøerne)

dens Beherſker foreſkrev hele Gruppen Love. Men om-
t i Aaret 1809 frembragte Krudt og Skydegeværer en
minbre betydningsfuld Omvæltning i Forholdene paa
chi end i Middelalderen i vor Verdensdeel. Briggen
ſa" ſtrandede paa et Skjær lige over for den lille Ø
rai, og da det bjergede Mandſkab var godt forſynet med
ærer og Munition, ſaa fik de derved en betydelig po-
Overvægt. Ulivau, Høvding paa Pao eller Ambau,
tede dem til ſin Tjeneſte ved mange Slags Begunſtigelſer.
nſkeren „Charley Savage", ſom i lang Tid ſpillede den
te Rolle, nød ligeſom de Fornemſte i Landet den Forret
olde 100 Koner. Ved Europæernes Hjælp gjorde Ulivau
uafhængig af Verata, og ſvang ſig op til at blive den
emſte Høvding paa Øerne. Han døde 1829, og over-
Herredømmet til ſin Søn Tanoa; denne blev vel ſenere
revet, men erobrede i Aaret 1837 igjen ſit Rige.

Da Wilkes i 1840 beſøgte denne Øgruppe, ſtod den under
ſtore Høvdinger paa Ambau, Rewa, Verata, Somu-ſomu,
aſiri og Mbu. De lavere Høvdinger paa de forſkjel-
Øer vare mere eller mindre forbundne eller undergivne
Potentater og ſkiftede Herredømme eller Forbund, alt
ſom de evig vedvarende Krige ſtillede ſig. Den Mæg-
e af dem Alle var dengang Tanoa, Konge paa Ambau;
den lille, men fordeelagtigt beliggende Ø beherſkede han
og bredt Kyſterne.

Wilkes anſlaaer hele Gruppens Befolkning til 130,000,
hos han gjør den Bemærkning, at det Fjendſkab, der
alt herſkede mellem Naboerne og ſom ikke tilſtedede, at
byggerne fra forſkjellige Diſtricter paa een og ſamme
ſamlede ſig om Skibene, gjorde det muligt med ſtørre
erhed at udfinde Folketallet, end det maaſkee paa andre
er vilde været Tilfældet. Da Øgruppen er ſaa ſtor,
den ſaa overordenlig frugtbar, kunde naturligviis
være meget ſtørre; men de evige Feider, ſom
ulykkelige Land og en ſaa henſynsløs Deſpo-

tisme, som maaskee ikke findes noget andet Sted paa Jorden, have hidtil bestandig holdt den i snevre Skranker.

De fleste oceanske Folkeslag vare mere eller mindre hengivne til at æde Mennesker, og Nogle ere det endnu, men de nøies dog med at fortære de i Krigen faldne eller fangne Fjender eller at smage Kjødet af de Offere, som ved overordentlige religieuse Fester bleve slagtede; men lige til den sidste Tid vare Fidschianerne med Liv og Lyst Kanibaler, og uagtet Christendommen i den senere Tid har havt Fremgang, ere de for største Delen endnu vedblevne dermed. Lysten til Menneskekjød er tidt den eneste Bevæggrund til deres Krige, og man gjør kun Krigsfanger for at fede dem og slagte dem. Det afskyelige Maaltid foregaaer stedse under visse religieuse Ceremonier inde i Templet eller Mburet: er Timen til Offringen kommen, saa blive de Ulykkelige snørede tæt sammen med Arme og Been, saa at de ikke kunne røre et Lem. Derpaa sætter man dem i den sædvanlige Ovn paa hede Stene, bedække dem med Blade o Jord, og steger dem langsomt ihjel. Kun Høvdinger o Præster have Lov til at tage Deel i disse Maaltider; Qvin derne maae ikke komme i Mburet, dog fortæller man, at d Fornemmes Yndlingskoner i al Hemmelighed smage de forbudne Spise. Menneskekjød er saa yndet hos dette Folk at naar de vil rose en Rets Velsmag, saa sige de, at de er ligesaa delikat og velsmagende som hiint. Kjød af Qvin der foretrækkes for Kjød af Mænd; og Hjernen, som ogsa Overarmen og Laarene ansees for de bedste Stykker. Nogl Hvide, som levede blandt disse Vilde, forsikkrede Wilkes, Ligene af de faldne Fjender stundom bleve bragte saa lang fra, at de allerede saae ganske grønne ud, og at Kjødet falt fra Benene, men at man desuagtet fortærede dem med Be gjærlighed. Til al god Lykke finder de hvide Mænds Kjø ikke Bifald hos disse afskyelige Kanibaler, da det skal hav en saltagtig, ubehagelig Smag. Naar Krigen ikke levere tilstrækkelige Offere, saa blive de kjøbte, og et Menneskek

'deres der saa lavt, at man troer at betale det dyrt nok
en Kaskelottand.

Fælles Gilder blive ofte foranstaltede af Høvdingerne,
Hertil maa Enhver levere et Sviin; men ved saadanne
l...gheder pleiede den mægtige Tanoa af Stolthed og Pra-
altid at levere et Menneske. Ved særegne store Høi-
l...gheder stegte og fortærede man paa engang 100 Koner
Piger.

Da Rivaletta, Tanoas yngste Søn, engang med sin
... seilede om den nordlige Pynt af Ovolou, saae han
...le Folk ved Kysten ifærd med at fiske. Han besluttede
a... at bemægtige sig deres Fangst, lod hurtigt roe til Land
skjød paa de Flygtende. Hans Kugle dræbte et ungt
...ennekse,, en Brodersøn af Tui-Lneuka, Høvdingen paa
...nolou, som var forbundet med Tanoa; men ikke desto-
...indre blev Liget bragt til Ambau, for der at fortæres,
...terat man først havde gjort Ansigtet ukjendeligt ved at riste
...et over en Ild. Men Tanoa fik dog Nys om Mordet
...s sendte strax Tui-Lenuka som Sonoffer en Kaskelottand
...ligemed et vist Antal smaa Fingre, som han havde ladet
...jære af sine Vasaller i Ambau. Disse Gaver bleve be-
...agtede som fuldkommen tilstrækkelig Opreisning, og der
...lev ikke talt mere om denne Sag.

Ligesom der i Europas Middelalders raaeste Tid kun
...ndtes Sikkerhed for Eiendom og Liv i befæstede Byer
...ller Borge, saaledes ere ogsaa overalt paa Fidschi Lands-
...erne omringede af Mure og byggede paa ikke let tilgjæn-
...elige Klipper. Frygten for fjendtlige Overfald er saa
...or, at den helbigviis ofte hindrer deres Udførelse, da de
...agere Stammer ved det minbste Skin af Fare strax
...jule sig bag deres Forskandsninger, hvor de kun sjelden
...ngribes med aaben Magt; thi naar den listige Over-
...umplen mislykkes, bliver den hele Expedition sædvan-
...nseet som forfeilet og Angrebet opsat til en gunstigere
... Af de utallige Mordhistorier, som besmitte Lan-

dets Annaler, vil jeg kun anføre et Par Exempler. Øen Maliki var fordum beboet af mange Fiskere, som aarlig maatte levere Tanoa et vist Antal Skildpadder. Ulykkeligviis vovede de engang at spise eet af disse for Kongen bestemte Dyr. For strax at straffe en saadan Majestætsforbrydelse blev der udrustet en Expedition, som dræbte alle Mænd og Qvinder paa Øen og slæbte alle Børn bort i Fangenskab. Da Pirogerne kom tilbage til Ambau, lod man et Antal af disse ulykkelige Skabninger som Seirstegn hænge ned fra Master og Seil, medens man indtil videre lod de Andre leve, for at den opvoxende Generation paa dem kunde øve sig i den Kunst at myrde.

I Aaret 1841 anstillede Namosimalua, Høvding paa Viva, sig, som om han vilde begynde Krig med Ambau og sendte et Bud til Fiskerne ved Verata for at udbede sig deres Hjælp, som ogsaa beredvilligt blev lovet ham. Namosimalua og Seru, Tanoas Søn, vedbleve imidlertid paa den lumskeste Maade at lade, som om de vare Fjender, og samme Dag, da Slaget skulde staae, overfaldt de Begge hine Fiskere, som ventede intet mindre end et saadant Angreb af deres falske Bundsforvandte, og dræbte 180 af dem. Men de Andre greb dog efter den første Overraskelse saa kraftigt til Vaaben, at de sloge Morderne med stort Tab paa Flugt.

Lehnsvæsenet og den dermed forbundne Undertrykkelse har paa Fidschi naaet en Høide, som maaskee paa intet andet Sted i Verden, og Folket er ved Høvdingernes og Præsternes Vold i den Grad forkyst, at det med sløv Resignation finder sig i den frækkeste Vilkaarlighed. Naar Tanoa med sin store Dobbeltpiroge gjennemskar det blaa Hav, gjorde han sig tidt en Fornøielse af for fulde Seil at overseile mindre Baade, der kom ham iveien.

Den ovenfor omtalte Rivaletta kom engang til en Landsby, der tilhørte ham, og befalede, at man strax skulde give ham noget at spise. De fattige Indbyggere, som af

Erfaring vidste, at det ikke var raadeligt at lade den naadige Herre vente længe, skyndte sig at adlyde Befalingen og satte i deres altfor store Iver nogle Retter for ham, som ikke vare fuldkommen stegte.

Strax raabte Hoffolkene — thi denne Snyltehyngel ledsager overalt de Mægtige, — at Kjødet var ganske raat, og at disse Folks Frækhed ikke maatte hengaae ustraffet. I sin Vrede over den formeentlige Fornærmelse befalede Rivaletta alle Landsbyens Indbyggere at samle sig udenfor den Hytte, hvor han netop opholdt sig, og hvor der tilfældigviis laae en Mængde Bimstene. De Ulykkelige kom krybende paa Hænder og Fødder og ventede tause paa Udbrudet af hans Vrede. Efter at han en Tidlang havde ladet dem vente i denne Stilling, traadte han endelig ud af Hytten og overvældede dem med en Strøm af Skjældsord og sagde tilsidst, at han ikke vidste, hvorledes han skulde straffe dem, da de vilde slippe altfor let med ligefrem at miste Livet. En Hofmand gjorde derpaa den underdanige Bemærkning, at Bimstenene, som de krøb paa, vare en mere passende Spise for saadanne usle Slaver, end ukogt Svinekjød for den store Høvding Rivaletta, og herpaa befalede denne med et bifaldende Smiil de stakkels Kaisier (Slaver), øieblikkeligt at begynde dette ufordøielige Maaltid, og de adløde saa ivrigt, at i kort Tid alle Bimstenene forsvandt.

Naar en fornem Høvding lod bygge et Huus, blev der ved Foden af enhver Støttebjelke nedgravet et levende Menneske for ved dette velbehagelige Offer til de onde Aander at sikkre Bygningens Varighed. Af samme Grund lod Tanoa altid slagte 10 eller flere Mennesker paa Dækket af en nybygget Kano, for at den tilstrækkeligt kunde blive vadsket med Blod; naar man lod den løbe af Stabelen, lagde man Slaver som Ruller under det.

Fidschianernes religieuse Begreber nærede ikke Hjertets blidere Følelser, men virkede kun paa at undertrykke dem, og man gjorde sig al mulig Umage for at indgyde de unge

Fra April til November blæse de østlige Vinde især; men fra November til April meest de nordlige. I Februar Maaned forekommer der tidt Orkaner.

Man kan begribe, at Ebbe og Flod i en saadan Vrimmel af Øer maa forekomme meget uregelmæssigt. Den høieste Stigen og Falden udgjør omtrent 6 Fod.

Der forekommer ofte Jordskjælv.

De første Opdagelser i Fidschiarchipelet skylde vi den fortræffelige hollandske Sømand Abel Tasman, som i Aaret 1643 første Gang saae de nordlige Øer, som han kaldte Prinds Vilhelmsøer og Heemskerk's Grunde. Først længe efter ham kom Cook (1773—1777), Bligh (1786), Barber (1794) og Wilson til disse Farvande, hvor de betegnede deres Fart ved nye Opdagelser; men den Første, som nøiere undersøgte dette Archipel, var Dumont d'Urville, der i Aaret 1817 udrev alle endnu ubekjendte store Øer i Archipelet af det Mørke, hvori de dengang endnu laae skjulte for Geographerne, medens den eventyrlige Samler af Sandeltræ for længe siden havde kjendt dem.

Men Amerikaneren Wilkes har endnu gjort sig mere fortjent af Kjendskabet til denne Øgruppe. Han opholdt sig der i flere Maaneder, og i hele dette Tidsrum vare baade hans 5 Skibe og 17 Baade bestandig beskjæftigede med at optage Kysterne og med andre hydrographiske Arbeider. Baadene vare ofte hele Uger borte fra Skibene, men Officerer og Matroser gik kun sjelden iland og maatte bestandig være paa deres Post mod de Indfødtes Lumskhed. At gjøre Fodvandringer til det Indre af Øerne kunde man dengang endnu slet ikke tænke paa, kun hvad der laae i den umiddelbare Nærhed af Kysten, saa at sige under Skibenes Kanoner, kunde man uden Fare betræde.

Vi vide kun lidt om disse Øers tidligere Historie. I Begyndelsen af dette Aarhundrede var Verata Hovedstaden,

Th. Bergh's lith. Inst.

Kystparti fra Owalau
(Fidschiöerne.)

| dens Behersker foreskrev hele Gruppen Love. Men om-
ent i Aaret 1809 frembragte Krudt og Skydegeværer en
'e mindre betydningsfuld Omvæltning i Forholdene paa
dschi end i Middelalderen i vor Verdensdeel. Briggen
Elisa" strandede paa et Skjær lige over for den lille Ø
airai, og da det bjergede Mandskab var godt forsynet med
eværer og Munition, saa fik de derved en betydelig po-
isk Overvægt. Ulivau, Høvding paa Pao eller Ambau,
yttede dem til sinTjeneste ved mange Slags Begunstigelser.
oenskeren „Charley Savage", som i lang Tid spillede den
rste Rolle, nød ligesom de Fornemste i Landet den Forret
holde 100 Koner. Ved Europæernes Hjælp gjorde Ulivau
uafhængig af Verata, og svang sig op til at blive den
:nemste Høvding paa Øerne. Han døde 1829, og over-
› Herredømmet til sin Søn Tanoa; denne blev vel senere
:drevet, men erobrede i Aaret 1837 igjen sit Rige.

Da Wilkes i 1840 besøgte denne Øgruppe, stod den under
7 store Høvdinger paa Ambau, Rewa, Verata, Somu-somu,
ıitasiri og Mbu. De lavere Høvdinger paa de forskjel-
e Øer vare mere eller mindre forbundne eller undergivne
ıe Potentater og skiftede Herredømme eller Forbund, alt
ersom de evig vedvarende Krige stillede sig. Den Mæg-
ste af dem Alle var dengang Tanoa, Konge paa Ambau;
ı den lille, men fordeelagtigt beliggende Ø beherskede han
›t og bredt Kysterne.

Wilkes anslaaer hele Gruppens Befolkning til 130,000,
orhos han gjør den Bemærkning, at det Fjendskab, der
eralt herskede mellem Naboerne og som ikke tilstedede, at
dbyggerne fra forskjellige Districter paa een og samme
d samlede sig om Skibene, gjorde det muligt med større
kkerhed at udfinde Folketallet, end det maaskee paa andre
:upper vilde været Tilfældet. Da Øgruppen er saa stor,
Jordbunden saa overordenlig frugtbar, kunde naturligviis
folkningen være meget større; men de evige Feider, som
:lægge det ulykkelige Land og en saa hensynsløs Despo-

tisme, som maaskee ikke findes noget andet Sted paa Jorden, have hidtil bestandig holdt den i snevre Skranker.

De fleste oceanske Folkeslag vare mere eller mindre hengivne til at æde Mennesker, og Nogle ere det endnu, men de nøies dog med at fortære de i Krigen faldne eller fangne Fjender eller at smage Kjødet af de Offere, som ved overordentlige religieuse Fester bleve slagtede; men lige til den sidste Tid vare Fidschianerne med Liv og Lyst Kanibaler, og uagtet Christendommen i den senere Tid har havt Fremgang, ere de for største Delen endnu vedblevne dermed. Lysten til Menneskekjød er tidt den eneste Bevæggrund til deres Krige, og man gjør kun Krigsfanger for at fede dem og slagte dem. Det afskyelige Maaltid foregaaer stedse under visse religieuse Ceremonier inde i Templet eller Mburet; er Timen til Offringen kommen, saa blive de Ulykkelige snørede tæt sammen med Arme og Been, saa at de ikke kunne røre et Lem. Derpaa sætter man dem i den sædvanlige Ovn paa hede Stene, bedække dem med Blade og Jord, og steger dem langsomt ihjel. Kun Høvdinger og Præster have Lov til at tage Deel i disse Maaltider; Qvinderne maae ikke komme i Mburet, dog fortæller man, at de Fornemmes Yndlingskoner i al Hemmelighed smage den forbudne Spise. Menneskekjød er saa yndet hos dette Folk, at naar de vil rose en Rets Velsmag, saa sige de, at den er ligesaa delikat og velsmagende som hiint. Kjød af Qvinder foretrækkes for Kjød af Mænd; og Hjernen, som ogsaa Overarmen og Laarene ansees for de bedste Stykker. Nogle Hvide, som levede blandt disse Vilde, forsikkrede Wilkes, at Ligene af de faldne Fjender stundom bleve bragte saa langt fra, at de allerede saae ganske grønne ud, og at Kjødet faldt fra Benene, men at man desuagtet fortærede dem med Begjærlighed. Til al god Lykke finder de hvide Mænds Kjød ikke Bifald hos disse afskyelige Kanibaler, da det skal have en saltagtig, ubehagelig Smag. Naar Krigen ikke leverer tilstrækkelige Offere, saa blive de kjøbte, og et Menneskeliv

vurderes der saa lavt, at man troer at betale det dyrt nok med en Kaskelottand.

Fælles Gilder blive ofte foranstaltede af Høvdingerne, og hertil maa Enhver levere et Sviin; men ved saadanne Leiligheder pleiede den mægtige Tanoa af Stolthed og Praleri altid at levere et Menneske. Ved særegne store Høitideligheder stegte og fortærede man paa engang 100 Koner og Piger.

Da Rivaletta, Tanoas yngste Søn, engang med sin Kano seilede om den nordlige Pynt af Ovolou, saae han nogle Folk ved Kysten isærd med at fiske. Han besluttede strax at bemægtige sig deres Fangst, lod hurtigt roe til Land og skjød paa de Flygtende. Hans Kugle dræbte et ungt Menneske, en Brodersøn af Tui-Lneuka, Høvdingen paa Onolou, som var forbundet med Tanoa; men ikke destomindre blev Liget bragt til Ambau, for der at fortæres, efterat man først havde gjort Ansigtet ukjendeligt ved at riste det over en Ild. Men Tanoa fik dog Nys om Mordet og sendte strax Tui-Lenuka som Sonoffer en Kaskelottand tilligemed et vist Antal smaa Fingre, som han havde ladet skjære af sine Vasaller i Ambau. Disse Gaver bleve betragtede som fuldkommen tilstrækkelig Opreisning, og der blev ikke talt mere om denne Sag.

Ligesom der i Europas Middelalders raaeste Tid kun fandtes Sikkerhed for Eiendom og Liv i befæstede Byer eller Borge, saaledes ere ogsaa overalt paa Fidschi Landsbyerne omringede af Mure og byggede paa ikke let tilgjængelige Klipper. Frygten for fjendtlige Overfald er saa stor, at den helbigviis ofte hindrer deres Udførelse, da de svagere Stammer ved det minbste Skin af Fare strax skjule sig bag deres Forskandsninger, hvor de kun sjelden angribes med aaben Magt; thi naar den listige Overrumplen mislykkes, bliver den hele Expedition sædvanviis anseet som forfeilet og Angrebet opsat til en gunstigere Leilighed. Af de utallige Mordhistorier, som besmitte Lan-

dets Annaler, vil jeg kun anføre et Par Exempler. Øen Maliki var fordum beboet af mange Fiskere, som aarlig maatte levere Tanoa et vist Antal Skildpadder. Ulykkeligviis vovede de engang at spise eet af disse for Kongen bestemte Dyr. For strax at straffe en saadan Majestætsfornærmelse blev der udrustet en Expedition, som dræbte alle Mænd og Qvinder paa Øen og slæbte alle Børn bort i Fangenskab. Da Pirogerne kom tilbage til Ambau, lod man et Antal af disse ulykkelige Skabninger som Seirstegn hænge ned fra Master og Seil, medens man indtil videre lod de Andre leve, for at den opvoxende Generation paa dem kunde øve sig i den Kunst at myrde.

I Aaret 1841 anstillede Namosimalua, Høvding paa Viva, sig, som om han vilde begynde Krig med Ambau og sendte et Bud til Fiskerne ved Verata for at udbede sig deres Hjælp, som ogsaa beredvilligt blev lovet ham. Namosimalua og Seru, Tanoas Søn, vedbleve imidlertid paa den lumskeste Maade at lade, som om de vare Fjender, og samme Dag, da Slaget skulde staae, overfaldt de Begge hine Fiskere, som ventede intet mindre end et saadant Angreb af deres falske Bundsforvandte, og dræbte 180 af dem. Men de Andre greb dog efter den første Overraskelse saa kraftigt til Vaaben, at de sloge Morderne med stort Tab paa Flugt.

Lehnsvæsenet og den dermed forbundne Undertrykkelse har paa Fidschi naaet en Høide, som maaskee paa intet andet Sted i Verden, og Folket er ved Høvdingernes og Præsternes Vold i den Grad forkyst, at det med sløv Resignation finder sig i den frækkeste Vilkaarlighed. Naar Tanoa med sin store Dobbeltpiroge gjennemskar det blaa Hav, gjorde han sig tidt en Fornøielse af for fulde Seil at overseile mindre Baade, der kom ham iveien.

Den ovenfor omtalte Rivaletta kom engang til en Landsby, der tilhørte ham, og befalede, at man strax skulde give ham noget at spise. De fattige Indbyggere, som af

rfaring vidste, at det ikke var raadeligt at lade den naa=
ge Herre vente længe, skyndte sig at adlyde Befalingen
, satte i deres altfor store Iver nogle Retter for ham, som
ke vare fuldkommen stegte.

Strax raabte Hoffolkene — thi denne Snyltehyngel led=
ger overalt de Mægtige, — at Kjødet var ganske raat, og
disse Folks Frækhed ikke maatte hengaae ustraffet. I sin
rede over den formeentlige Fornærmelse befalede Rivaletta
le Landsbyens Indbyggere at samle sig udenfor den Hytte,
or han netop opholdt sig, og hvor der tilfældigviis laae en
længde Bimstene. De Ulykkelige kom krybende paa Hæn=
r og Fødder og ventede tause paa Udbrudet af hans
rede. Efter at han en Tidlang havde ladet dem vente i
nne Stilling, traadte han endelig ud af Hytten og over=
eldede dem med en Strøm af Skjældsord og sagde til=
ſt, at han ikke vidste, hvorledes han skulde straffe dem, da
vilde slippe altfor let med ligefrem at miste Livet. En
ofmand gjorde derpaa den underdanige Bemærkning, at
imstenene, som de krøb paa, vare en mere passende Spise
r saadanne usle Slaver, end ukogt Svinekjød for den
re Høvding Rivaletta, og herpaa befalede denne med et
faldende Smiil de stakkels Kaisier (Slaver), øieblikkeligt at
gynde dette ufordøielige Maaltid, og de adløde saa ivrigt,
i kort Tid alle Bimstenene forsvandt.

Naar en fornem Høvding lod bygge et Huus, blev
r ved Foden af enhver Støttebjelke nedgravet et levende
Menneske for ved dette velbehagelige Offer til de onde
ander at sikkre Bygningens Varighed. Af samme Grund
d Tanoa altid slagte 10 eller flere Mennesker paa Dækket
en nybygget Kano, for at den tilstrækkeligt kunde blive
adsket med Blod; naar man lod den løbe af Stabelen, lagde
an Slaver som Ruller under det.

Fidschianernes religieuse Begreber nærede ikke Hjertets
idere Følelser, men virkede kun paa at undertrykke dem,
man gjorde sig al mulig Umage for at indgyde de unge

Sjæle en grundig Foragt for alle medlidende Følelser og en Beundring for ubarmhjertig Grusomhed, da man kun paa denne Maade kunde erhverve sig de onde Guders Velbehag, som befolkede Templerne paa Viti. Til Ære for disse Guder blev der myrdet utallige Slagtoffere, og vee den Skibbrudne, hos hvem det ringeste Tegn paa hans Ulykke kom tilsyne! Thi hvis han ikke øieblikkeligt blev slaaet ihjel, saa vilde denne altfor menneskelige Forsømmelse af hans Dødsdom som en svær Forbrydelse have vakt de forbittrede Aanders Vrede og Hævn.

Det vitiske Hedenskabs øverste Guddom er Ove, alle Menneskers Skaber, som boer i Himlen eller i Maanen. Alle bekjendte Menneskeracer nedstamme ifølge et Sagn, der just ikke er smigrende for Fidschianerne, fra et eneste Par. Den Førstefødte var Fidschianeren, som opførte sig slet og derfor blev sort og kun fik faa Klæder; efter ham kom Tonganeren, der opførte sig noget bedre og til Løn herfor fik en noget lysere Hud og blev begavet med en rigeligere Garderobe; endelig kom den Hvide til Verden, som Ove formedelst hans gode Opførsel begavede med den lyse Farve og en Overflod af Klæder.

Næst efter Ove er Ndengei, som i Skikkelse af en Slange skal beboe en Hule paa Viti-Levu, den meest anerkjendte Guddom. Strax efter Døden maa Sjælen møde for hans Domstol for at blive renset eller faae sin Dom. Dog ikke alle Sjæle kunne komme til ham; thi en Kjæmpe, som er bevæbnet med en uhyre stor Øxe, holder bestandig Vagt og søger at ramme alle dem, som ville gaae forbi ham. Men de Saarede tør ikke fremstille sig for Ndengei og vanke trøstesløse omkring i Bjergene, medens de Frifundne vende tilbage til deres tidligere Bopæle og i Templets Nærhed qvæge sig ved Duften af Offrene. Iøvrigt afhænger det ikke af en god eller slet Livsvandel, om Sjælen skal undgaae Kjæmpens Øxehug, men ene og alene af et Held.

Den velgjørende Guddom Ratumaimbulu bringer Brød-

frugttræet til Blomstring, men forresten udmærke næsten alle de andre Guder sig ved blodtørstig Grusomhed, og røbe allerede ved deres Navne denne deres Characteer; Mainatavasara betyder „den, som just kommer fra Slaget", og Batimona betyder „den, som holder af Menneskehjerne". Intet Under derfor, at de, som tilbade saadanne Guder, selv tilsidst bleve de afskyeligste Kanibaler, som Verden maaskee nogensinde har seet.

Enhver Landsby har idetmindste eet Mbure eller Aandehuus, som tillige benyttes til offentlige Forsamlinger, til selskabelige Sammenkomster eller til at huse Fremmede. For ethvert vigtigt Foretagende bliver Mambettien eller Præsten høitideligt taget paa Raad. Den fornemste Høvding aabner Sessionen ved at række Præsten en Kaskelottand. Den hellige Mand modtager den og betragter den en Tidlang med stive Blikke uden at gjøre den ringeste Bevægelse. Men snart fortrækker hans Ansigt sig, hans Lemmer begynde at skjælve, hans Øine rulle vildt til alle Sider; Dødbleghed og apoplectisk Rødme skifte i hans krampagtigt sittrende Ansigt, Taarer rulle ned over hans Kinder, hans Bryst stønner, og han seer aldeles ud som en Vanvittig. En heftig Sved bryder frem af alle Porer, den høieste Ophidselses Tegn lægge sig lidt efter lidt, der indtræder en Slappelse, og ved et Kølleslag paa Gulvet tilkjendegiver Præsten, at den Guddom har forladt ham, for hvis umiddelbare Inspiration alle de usammenhængende Ord ansees for, som han i sin Henrykkelsestilstand udtalte. Præstedømmet er i Almindelighed arveligt, men gaaer dog ofte over til andre Personer. Naar f. Ex. en Mambetti døer uden mandlige Efterkommere, saa paatager en eller anden Candidat, der har Lyst til at føre et mageligt Liv, sig en hemmelighedsfuld Mine, trækker sig tilbage fra det menneskelige Selskab og lader forstaae, at han har Samqvem med Aanderne. Naar han tilstrækkeligt har øvet sig i nerveuse Paroxysmer og aflagt offentlige

Prøver paa sin Dygtighed til Tjenesten, tager han uden videre theologisk Examen det tomme Mbure i Besiddelse.

Sædvanligviis betragte Fidschianerne Døden som en Overgang til en lykkeligere Tilstand, og Wilkes forsikkrer, at de Fleste længes efter at døe for at undgaae Alderdomssvaghed eller et smerteligt Sygeleie. Det hører derfor til de hverdaglige Begivenheder, at en Fader eller en Moder lade deres Børn forstaae, at de ønske at døe, eller at en Søn minder sine Forældre om, at det nu dog var paa høie Tid for dem at tænke paa Livet hiinsides. Det staaer de Gamle frit for at vælge, om de ville begraves levende eller i Forveien qvæles. Man underretter Venner og Slægtninge om denne Beslutning, og en Dag bliver fastsat; man vælger i Almindelighed en Tid, da der er rigeligt Forraad af Yams og Tarorødder, for at Festen ikke skal savne den fornødne Glands. Paa den fastsatte Dag medbringe de Indbudte Foræringer af Tapaklæde, Maatter og Olie og blive modtagne som ved sædvanlige Liigbegjængelser. Selskabet bliver siddende sørgmodigt i en Kreds, til endelig den Gamle, hvem alle disse Æresbeviisninger ydes, reiser sig og peger paa det Sted, hvor han ønsker, at man skal grave hans Grav. Medens Nogle ere ifærd med dette Arbeide, smykke Andre ham med en ny Maro og Turban. Derpaa bliver han ført ned i Graven, medens Slægtninge og Venner udstøde lydelige Klager, slaae sig for Brystet og flænge sig med Knive. En efter En tager Afsked med ham ved et Kys, derpaa breder man Maatter og Tapaklæde over ham, kaster Jorden derover og stamper den strax fast. Naar dette er skeet, trække de sig Alle i Taushed tilbage. Næste Nat besøger Sønnen Graven og lægger et Stykke Avarod paa den, hvilket kaldes Veitala eller den sidste Afsked.

Ved en Høvdings Død blive altid flere af hans Koner offrede, for at han i det tilkommende Liv ikke skal savne Selskab og tilstrækkelig Pleie; ofte skeer dette efter Qvindernes eget Forlangende; thi den, der med den største

:andhaftighed gaaer Døden imøde, vil i Aandernes Rige
iaa blive Yndlingshustruen. Naar man kjender disse
edvaner, vil man ikke undre sig over at finde saa faa
dinge blandt Fidschianerne, og ligesaa sjeldent forekomme
øblinge, Lemlæstede eller vanskabte Personer. Da en
ıifist engang havde bidt Benet af en Dreng, tog en Euro-
er ham i Cuur; men hans Slægtninge qvalte ham allige-
:, for at hans Lemlæstelse ikke skulde være Familien til
kam. Paa samme Maade forebygger man et langvarigt
ygeleie.

At driste sig til at boe mellem Vilde af en saa blod-
:stig Characteer, forudsætter vistnok en sjelden Grad af
od eller Dumdristighed; og dog har der, siden Fidschi-
rne bleve bekjendte for Handelsverdenen, aldrig været
:angel paa speculerende Vovehalse, som Haab om rig Vin-
ıg lokkede til hiint berygtede Archipel.

Henimod Slutningen af det forrige Aarhundrede op-
gede man Sandeltræet paa disse Øer, og den Omstæn-
jhed lokkede en Mængde Skibe fra Calcutta, Manilla og
australske Havne til Bugten Bua paa Vanua-Levu, indtil
a fuldstændige Udtømmelse tilsidst gjorde Ende paa denne
:get indbringende Handel.

Senere hen udgjorde den ligeledes af Chineserne saa
bede Trepang og den store Rigdom af Skildpadder de
jtigste Handelsartikler.

For at faae Lov til at samle Trepang eller de spiselige
olothurier maa man først slutte Accord med een af Høv-
ıgerne.

Denne paatager sig at bygge et stort Skuur, hvori der
n tørres, og lader sine Undersaatter fiske eller dykke, da
n bedste Sort opholder sig i en Dybde af 6 til 12 Fod,
edens den ringere Sort kryber omkring paa Revene, som
d Ebbetid ligge blotte. Ikke alene om Dagen, men ogsaa
d klart Maaneskin eller Blus samles paa Coralgrunden
sse Dyr, som paa denne Tid livligt see sig om efter Bytte.

Den sædvanlige Priis, som Høvdingen faaer for et heelt Fad Holothurier, saadanne som de komme i Land, er en Kaskelottand eller sammes Værdi i Skydegevær, Munition, Zinnober, Glasperler og blaae Bomuldstøier.

Naar man har opskaaret og renset Dyrene, kaster man dem i store Potter, hvor de en halv Timestid koge i deres egen Saft, lægger dem dernæst paa Staaltraadsplader for at dryppe af og bringer dem tilsidst ind i Tørrehuset, hvor de over en langsom Ild fuldstændig tørres.

Man kan begribe, at dette Arbeide i den gløbende Tropezone ikke just hører til det behageligste; dog dette spørger Høvdingen ligesaa lidt om, som den vestindiske Planter, om det behager hans Slaver i Solheden at afhugge Sukkerrøret. Capitain Eagleston, en Amerikaner, der allerede ofte havde gjort denne Reise, fortalte sin Landsmand, Wilkes, der traf ham paa Fidschiøerne, at han paa denne Maade i et Tidsrum af 7 Maaneder med et Udlæg af henved 3,000 Dollars havde samlet en Ladning af 1,200 Pekols (à 125 Pund), som han i Canton haabede at sælge for 25,000 Dollars.

Den skiferagtige Havskildpadde, som leverer den kostbare Skal, bliver af Høvdingerne holdt i store Hyttefade, hvor man skaller den af, omtrent ligesom man hos os klipper Faarene. Et brændende Stykke Træ holdes tæt ved den ydre Skal, indtil den krymper sig og løsnes noget fra den underliggende. I denne Revne, som fremkommer paa denne Maade, stikker man nu smaa Trækiler ind, hvorved hele Skjoldklædningen løsnes fra Ryggen. Efter denne meget smertelige Operation, men som slet ikke er dræbende, bliver Dyret igjen sat i Hyttefadet, hvor det har Tid til at komme sig og faae en ny Skal. Skildpaddeskallen er saa kostbar, at man paa Manilla giver 2 til 300 Dollars for hvert Pekol, det er 125 Pund. Den før omtalte Capitain Eaglestone, der paa sine forskjellige Reiser af Fidschianerne tilkjøbte sig 4,488 Pund Skildpadde for Varer, der havde

kostet ham 5,700 Dollars, solgte sit Indkjøb senere i New-York for 29,050 Dollars.

Det var vistnok en Forretning, som ikke var at foragte, men tillige ogsaa en velfortjent Løn, naar vi betænke, at Fidschiøerne staae i et saa slet Ry, at intet Skib, som handler der, kan assureres, og at Udførelsen af et saadant Foretagende udfordrer en sjelden Grad af Forsigtighed, Aarvaagenhed, Aandsnærværelse og Fasthed, samt en fuldstændig Kundskab til Folkets Characteer, for at være alle de der truende Farer voxen. Man maa aldrig tillade nogen stor Pirog at lægge til ved Skibet. Der maa bestandig være udspændt Net rundt om Dækket for at forhindre Entringer; især er det vigtigt bestandigt at have en fornem Høvding ombord som Gidsel, og kun i større og stærkt bevæbnede Selskaber tør man vove at gaae i Land. Jo mere venlige de Vilde ere, desmere maa man være paa sin Post.

Mangen Søfarer har med Livet maattet bøde for sin Forsømmelighed eller sin blinde Tillid. I Aaret 1833 havde saaledes den franske Capitain Bureau med sit Skib „Aimable Josephine" allerede krydset flere Maaneder omkring mellem Øerne, da en ung Fidschianer, som han i Mellemtiden havde taget med til Tahiti og derfra igjen bragt hjem, og som lod til at være ham overordentlig hengiven, kom ombord med nogle Bevæbnede.

Ynglingen nærmede sig med smilende Mine og bad Capitainen med Kikkerten at see til Landet, hvor just een af hans Baade var strandet. Bureau greb strax Telescopet, men idet han vendte det til det betegnede Sted, fik han paa Hovedet et Kølleslag, som strakte ham død hen paa Dækket. Ogsaa det øvrige Mandskab blev myrdet og Skibet udplyndret; det blev siden kjøbt af en Amerikaner, som ikke vilde forsømme denne Leilighed til at gjøre en god Forretning, skjøndt den just ikke var meget ærefuld. Bureau var allerede tidt blevet gjort opmærksom paa den Fare, der var ved at taale saamange bevæbnede Insulanere ombord, men

han havde bestandig foragtet alle Advarsler. Da D'Urville paa sin anden Reise kom til Fidschi i October 1838, hævnede han det forræderske Angreb ved at afbrænde Byen Piva, men uden at det gjorde stort Indtryk paa de Vilde. Et lignende Angreb paa den engelske Brig „Sir David Ogilby" var nær lykket paa samme Maade. Capitain Hutchins havde allerede gjort alle fornødne Anstalter til at reise et Trepanghuus ved Bugten paa Ambau, som skulde stilles under Opsigt af en Europæer, som kaldtes Reva Jack, medens Skibet krydsede mellem Øerne. En stor Kjedel var allerede sat iland, og Handelskisten med Manufacturvarer, Geværer og Kaskelottænder stod paa Dækket for at bringes til Strandbredden. Imidlertid vare mange Indfødte, blandt andre Finowlangi, Høvdingen i Verata, komne ombord, og en endnu større Mængde havde samlet sig i Piroger omkring Skibet. Man var just ifærd med alle Forberedelser til at seile bort; Ankerne vare allerede lettede, Seilene spændte, en Matros befandt sig i Fortoppen, og Capitainen med Huggerten i Haanden gik op og ned paa Dækket og uddeelte sine Befalinger. Da angriber Finowlangi ham uformodet bagfra og kaster ham til Jorden ved et Kølleslag. Den strax tililende Næstcommanderende bliver ligeledes slaaet ihjel, og ikke bedre gik det en Matros, der just var i Begreb med at springe overbord. Det var saa heldigt, at man havde bragt en Kiste med Geværer og Patroner op i Fortoppen, med hvilket den der posterede Matros strax aabnede en dygtig Ild paa de Vilde, som befandt sig i Forstavnen. Det lykkedes to Andre, af hvilke den ene var Reva Jack, at flygte op til ham, medens de Øvrige styrtede ned under Dækket for at hente Vaaben, saa at de Vilde for et Øieblik aldeles vare Herrer paa Dækket. Men snart blev Ilden fra Fortoppen saa heftig, at de begyndte at springe overbord, og det lykkedes Mandskabet at komme op paa Dækket og fuldstændigt gjøre reent Bord. Dette Angreb var sandsynligviis fremkommet ved et øieblikkeligt Indfald;

thi mange af de Indfødte vare ikke mindre overraskede end Mandskabet, og havde det været en modent overlagt Plan, vilde Skibet vanskeligt været undsluppet de vilde Røvere. I Levuka befandt sig dengang en amerikansk Capitain, som lod Skibet, der nu ingen Officerer havde, under behørig Commando føre til Sidney.

Endogsaa Wilkes forlod ikke Fidschi uden at have lidt et føleligt Tab; thi hans Lieutenant og hans egen Brodersøn, som havde været saa uforsigtige, uden at være tilstrækkeligt bevæbnede og uden synderligt Følge, at gaae iland, bleve paa Øen Malolo myrdede. For at hævne denne Udaad afbrændte Amerikanerne nogle Landsbyer, dræbte mange af de Vilde og tvang Høvdingerne til at bede om Naade og erklære sig for overvundne.

Naar man seer hen til disse mange Mord, som bleve begaaede paa fremmede Søfarende, maa det forekomme En underligt, at enkelte Hvide tidt hele Aar igjennem uforstyrret opholde sig paa Øerne, skjøndt de ofte vare i Besiddelse af Vaaben og andre Gjenstande, som nok vare egnede til at vække de Vildes Begjærlighed, og skjøndt disse ikke sjelden have al mulig Grund til at beklage sig over disse Mennesker. Maaskee blive de betragtede som Gjæster, medens de Skibbrudne og de, som ufrivilligt ere kastede derhen, ansees som Offere, der ere sendte af Guderne. Selv i Europa misbrugte man jo endnu i forrige Aarhundrede paa en rædsom Maade den saakaldte Strandret.

D'Urville fandt i Levuka en lille Koloni af 10 til 12 Englændere og Amerikanere, som allerede i flere Aar havde opholdt sig der og ved deres Sambrægtighed, men især ved de Vaaben, de vare forsynede med, havde faaet stor Indflydelse paa den der herskende Høvding, og som paa deres Maade førte et roligt og lykkeligt Liv. Da de erklærede Insulanerne, at de vilde forlade deres Ø, hvis der forefaldt Kanibalscener i deres Nabolag, saa droge de Indfødte endogsaa ind mellem Bjergene, hver Gang de vilde holde et af disse

afskyelige Maaltider. Formodentlig indsaae Høvdingen ret godt, af hvor stor Nytte denne lille Bande kunde være for ham i Krigen, og søgte desaarsag for enhver Priis at vinde dem for sine Interesser.

Efter Alt, hvad jeg hidtil har fortalt om Fidschianernes vilde Sæder og Skikke, kunde man maaskee vente, at de i enhver anden Henseende maatte staae paa Barbariets laveste Trin; dog dette er slet ikke Tilfældet, thi i Kunstflid staae de endogsaa over Polynesiens øvrige Folkeslag. Deres Piroger f. Ex. ere efter D'Urvilles og Wilkes Vidnesbyrd de bedste i hele Sydhavet. Det er fordetmeste Dobbeltpiroger, og de største af dem have en Længde af 100 Fod. De to Dele, hvoraf en Dobbeltpirog bestaaer, ere af forskjellig Størrelse og forbundne ved Bjelker, paa hvilke der lægges et henved 15 Fod bredt Stillads, som rager 2 eller 3 Fod ud over Rælingerne. Skibsrummet er i Almindelighed 7 Fod dybt, og de to Stavne paa den største Baad have et omtrent 20 Fod langt Dæk, for at Skibet ikke skal fyldes ved Søer. I Midten er der sædvanligviis anbragt et lille Tag, hvor Mandskabet kan være i Læ for Regnen, og ovenover er der en bred Plads, hvorpaa flere Personer kunne sidde. Seilene ere meget store og synes ikke at staae i Forhold til Pirogen; de ere forfærdigede af bløde Maatter. Masten er omtrent halv saa lang som Canoen, og Raaen er dobbelt saa lang som Masten. Naar man seiler, maa den mindre Baad eller Udlæggeren bestandig være vendt til Luvart. Man styrer med en bred Aare. I Magsveir seiler en saadan Dobbeltpiroge overmaade hurtigt, men formedelst det uhyre store Seils Vægt og Kraft krænger Baaden meget og tager tidt meget Vand ind. Desuagtet foretages med dem meget lange Reiser til Tonga, Rotuma og Samoa.

Om Husene paa Viti end ikke overgaae de tonganske Bygninger, saa ere de idetmindste lige saa elegante.

Bygningens Stolper og Bjelker bestaae af Tømmer af Cokospalmen eller Træbregnen, og Tagaasen bestaaer af

en stor Bjelke, hvis to Ender træde frem ved Gavlene og ere smykkede med smukke Muslingskaller (Cypræa ovula). Taget er tægget med vildt Sukkerrør og Væggene ere flettede af Rør. Dørene bestaae af Maatter. Naar Nogen har Lyst til at bygge et Huus, saa er det første Skridt, han har at gjøre, at erhverve sig Kongens eller Høvdingens Tilladelse ved at forære ham en Kaskelottand. Den naadige Herre uddeler da de nødvendige Befalinger, 100 til 500 Mand tage strax fat paa Arbeidet og i 10 til 15 Dage staaer der allerede en Bygning, hvis Straatag omtrent kan holde sig 5 Aar. Iøvrigt udgjøre Tømmermændene en egen arvelig Kaste, hvis Formand, der fører Titel af Rocola, staaer i stor Anseelse.

Ligesom hos de fleste andre polynesiske Folkeslag anvendes ogsaa her megen Kunstflid paa at smykke Vaabnene; og man forbauses over den Mangfoldighed af Figurer, som med det meest ufuldkomne Værktøi udskjæres i det haarde Casuarintræ.

Et for denne Øgruppe eiendommeligt Vaaben er den lille Kastekølle — Ula —, hvis tykke Knude paa et tyndt, kort Skaft ofte veier flere Pund. Ingen fri Mand gaaer ud uden at have en saadan Ula i Beltet, og det er utroligt, med hvilken Kraft og Sikkerhed han slynger den. Den lange Airou-Kølle, som i den ene Ende er dannet som en Skovl, bæres kun af Høvdingerne, og naar de møde hinanden, lade de den af Høflighed synke mod Jorden.

Pottemagerne udgjøre ligeledes en særegen Kaste og levere Producter, som meget godt kunne taale at sammenlignes med de grovere europæiske Leerkar. Man koger i store Leerkar ved Damp. Man lægger dem paaskraa over Ilden, hælder lidt Vand i dem og tilstopper Halsen med Bananblade, hvorved Dampen kun langsomt kan trænge ud.

Hvad Kogekunsten angaaer, behøver overhovedet Fidschianerne ikke at gaae i Lære hos noget polynesisk Folk; de forstaae ypperligt paa en for Tungen behagelig Maade at

tilberede de mangehaande Gaver, som Naturen leverer til deres Bord. De have f. Ex. idetmindste 20 forskjellige Arter Budding, som alle ere meget velsmagende; de tilberedes deels af Taro, deels af Brødfrugter, deels af Bananer og Cokosnødder.

De forskjellige Stænder ere med Hensyn til Legemets Beskaffenhed meget forskjellige. Høvdingerne ere store, velvoxne, og deres Muskler ere saa stærkt udviklede, at Pickering forsikkrer, at Benet paa een af disse fornemme Vilde var lige saa tykt som tre amerikanske Matrosbeen; hvorimod den laveste Folkeclasse bærer en Magerhed tilskue, der hidrører fra slet Føde og strengt Arbeide. Deres Farve ligger sædvanligviis midt imellem de sorte og kobberfarvede Racers Lød, dog findes Exempler paa begge disse Yderligheder, hvoraf man kan slutte til en dobbelt Oprindelse. Mændene ere ikke saa smukke som Tonganerne. De fleste have et aflangt Ansigt, en stor Mund, gode Tænder, sorte, stikkende Øine og en smukt dannet Næse; dog findes der ogsaa mange Individer med en høi, smal Pande, en flad Næse, tykke Læber og en bred, kort Hage, uden dog at nærme sig til Negerens Typus. Pigernes nedhængende Lokker og den Omstændighed, at Børn af Hvide og Indfødte slet ikke have nogen Lighed med Mulatter, vidner ligeledes om Racens Forskjellighed.

En Eiendommelighed hos Fidschianerne er det, at deres Hud er haard og skruppet, at deres Skjæg er tæt, og at deres Krop er stærkt bevoxet med Haar. Intet Folk i Sydhavet anvender saa megen Omhyggelighed paa sin Frisure som Fidschianeren; enhver Høvding holder, alt eftersom han er fornem nok og har Raad dertil, 2 til 12 Haarkunstnere i sin Tjeneste, som slet ikke have Andet at bestille, ja som ikke engang med deres egne Hænder maa putte Maden i Munden, for ikke at gjøre de Hænder urene, der skulle udføre saa vigtigt et Arbeide. Til at frisere en fornem Herre bruges daglig flere Timer. Først bliver Hovedet indgnede

med Olie, som er blandet med det sorte Kul af Laudi-Nødden. Derpaa kommer Kunstneren med Haarnaalen, en lang, smal Pind af Skildpadde, og piller med denne næsten ethvert Haar frem, saa at det kruser sig og stritter, indtil det Hele udgjør en uhyre Parykt, der ikke sjelden er 64 Tommer i Omkreds. Derpaa bliver der snoet et Stykke af det fineste hvide Tapaklæde, saa let og lustigt som Musselin, i løse Folder rundtom den buskede Frisure, for at beskytte den mod Dug og Støv. Denne turbanlignende Hovedbedækning, som hedder Sala, er udelukkende en Prydelse for Høvdingerne, og den frække Kai-si eller menige Mand, som driſtede sig til at bære den, vilde med Døden bøde for sin Forvovenhed. I Salaen sidder der i Almindelighed en lang Naal af Skildpadde, som bruges til at kløe Hovedet med, da ingen Kam vilde være istand til at trænge igjennem det uhyre Haarkrat, hvor Utøiet frit formerer sig. Til at jage efter disse Insecter anvendes derfor en stor Deel af Fritimerne, og bliver drevet saa meget ivrigere, da en Trediedeel af Byttet tilfalder Jægeren. At tage mere end denne Part vilde være en stor Fornærmelse og krænke Anstanden, ikke heller kunde det falde Nogen ind at foretage Undersøgelser paa et fremmed Barns Hoved; thi dette Jagtrevier tilhører udelukkende Forældrene. Den Omstændighed, at deres Haar ligner Traade, enten det nu er fremkommet ved Naturen eller ved Kunsten, har iøvrigt det Gode ved sig, at Haaret er ligesom en stærk Hjelm; thi endogsaa et Slag med en Kølle kan ikke virke saa stærkt, naar det falder paa en saa tyk og tæt Frisure. Haarnaalen bliver baaren paa forskjellig Maade efter Rangen. Kongen alene har den siddende foran i Salaen; de Høvdinger, som staae ham nærmest, bære den lidt paa Siden, og de Ringere stikke den bag Øret ligesom en Pen.

Allerede af denne Haarpynt kan man slutte sig til, at Fidschianerne ikke have de ægte Polynesiers amphibiske Svømmefærdighed; thi den vilde paa ingen Maade kunne

forenes med de hyppige Bade i det salte Vand. Ogsaa mangen anden Forskjel mellem dem og de andre Polynesier falde den flygtige Iagttager i Øinene. Den gule Farve, som klæder Polynesierens bronzefarvede Teint saa godt, maa her vige for det Skarlagenrøde, hvis stærke Glands staaer godt til det sortebrune Physiognomie, og derfor ofte anvendes til Prydelse; den hvide Farve, som næsten er ligesaa yndet, bruges udelukkende til Turbanen og Livbeltet.

Polynesiernes lidenskabelige Kjærlighed til Blomster er allerede aftaget stærkt hos Fidschianerne, skjøndt de dog ogsaa opelske Blomster omkring deres Hytter.

Medens Polynesieren gjerne gaaer paa Vandring og meget let indlader sig paa at forlade sit Hjem og beredvillig tilbyder den fremmede Søfarende sin Tjeneste for at følge med ham paa ubekjendte Have, saa vil Fidschianeren meget nødig sige Farvel til sin fædrelandske Jordbund og viser sig aldeles ubrugelig som Matros; en dybtindgribende Forskjel i den aandelige Natur, som allerede er nok til at bevise, at vi her have med en anden Race at bestille. En ikke mindre betydelig Forskjellighed viser sig i en stærkt udpræget Nationalstolthed; thi medens Polynesieren strax anerkjendte den hvide Mands Overlegenhed, er Fidschianeren fuldkommen overtydet om, at hans Fædrelands Sæder og Skikke overgaae alle Landes Indretninger, og viser sig derfor ugunstigt stemt mod alle Forandringer.

Foruden Salaen bestaaer Mændenes Klædebragt kun af en Seavo eller et hvidt Livbelte af Tapaklæde, som ved de fornemme Høvdingers Høitidsdragt er 50 Alen langt, saa at de bagved nedhængende Ender maae bæres som et Slæb. Høvdingerne iføre sig ogsaa stundom det paa Tonga og Samoa brugelige Klædemon, som kaldes Paru.

Det er forbudt Qvinderne at bære Tapaklæde; de nøies med den tarvelige Bedækning, som kaldes Liku, som bestaaer i et henved 3 Tommer bredt Baand, der meget siirligt er flettet af Hibiscusbark, og som uden at bindes ligger fast

om Hofterne, da det er elastisk; rundtom hænger der en rød- og sortfarvet Fryndse. Skjøndt de altsaa næsten ere ganske nøgne, ere Fidschianerne dog meget undseelige, saa, hvis en Mand eller en Qvinde viste sig uden Maro eller Liku, vilde man upaatvivlelig strax slaae dem ihjel.

Som Smykke bære de fornemme Høvdinger et Halsbaand, hvori der hænger en Muslingskal af den kostbare Cypræa Aurora eller en Skal af den store, røde Spondylus, hvilke begge staae i høi Priis og som en Familieskat gaae i Arv fra Fader til Søn. Andre bære Halsbaand af Hvalfisketænder, Menneskeretænder eller Glasperler, eller Snore af Cypræa moneta. Man bærer ogsaa Armbaand, som bestaae af Trochusmuslingen, der er slebet til en Ring. Det er mærkværdigt nok, at Tatoveringen kun bruges af Qvindekjønnet og dette endda kun meget indskrænket. Begge Kjøn have Huller i Ørerne, hvori de sætte smukke Muslinger eller Blomster. Qvinderne paa Fidschi ere ikke saa smukke som Mændene og nærme sig mere i Udseende Negerne. De holdes i stor Underdanighed. Deres strenge Herrer og Mestere pleie ofte at lade dem smage Pidsken, og de Hvide, som have giftet sig med indfødte Qvinder, paastaae, at man slet ikke paa anden Maade kunde komme ud af det med dem. Dog trods denne stundom saa haarde Behandling, have selv de menige Qvinder paa Fidschi, som de stakkels Indianerinder i det høie Nord, slet ikke glemt at lee; thi paa Revene, hvor de saa ofte ere ifærd med at fange Fiske, seer man dem hyppigt med glade Ansigter under Latter og Spøg at lette sig Arbeidet.

De Fornemmes Ægteskaber indgaaes med stor Høitidelighed, men den menige Mand nøies med den simple Bøn, hvormed Præsten anraaber Guderne om Velsignelse for det nye Par. Enhver har Ret til at holde saa mange Koner, som han kan føde, og da de i de fleste Tilfælde kjøbes af Forældrene eller af Høvdingerne for en Kaskelottand eller et Skydegevær, saa er det ogsaa tilladt efter Behag at sælge dem, dræbe

dem — og endogsaa at æde dem. Ægteskabsbrud, som kun skal forekomme sjeldent, straffes med Døden. Qvinderne maae lave Maden, og de maae bære de tunge Yamsrødder hjem, som deres Mænd grave op paa Marken. Desuden ere de ikke mindre øvede i at flette Kurve, forfærdige Maatter og Seilgarn af Cokosbast og i at stampe og farve Tapaklæde end deres Ægtefæller i at bygge Baade og Huse. Naar man i det Hele taget sammenligner Fidschianerne med de brune Polynesiere, saa seer man snart, at de overgaae dem i Intelligents og ikke blot have de samme Kunstfærdigheder som de, men ogsaa en heel Deel andre, som ere fremmede for hine.

Ligesom Tonganerne holde de meget af Musik og have smukt udarbeidede Trommer og Fløiter. Fløiterne have sex Huller, og ligesom paa Tonga og andre polynesiske Øgrupper spilles de med Næsen, hvorved der fremkommer en blid Tone med forskjellige, ret behagelige Modulationer. Ogsaa den i Ostindien velbekjendte Syrinx eller Pansfløite gjenfindes paa denne afsides Øgruppe. Muslinghornet bruges til at kalde Krigerne til Vaaben eller opildne deres Mod under Slaget. Den høitidelige Køllebands er noget Eiendommeligt; en saadan Fest blev foranstaltet til Ære for Wilkes, og efter hans Beretning følger her en kort Beskrivelse deraf. Til denne Fest stævnede Tuien eller Fyrsten paa Levuka alle Nabolagets Høvdinger og Vasaller, og der henløb 3 eller 4 Dage, før de nødvendige Forberedelser vare færdige. Amerikanerne bleve førte til Mburet, og man anviste dem en Hædersplads paa Tempelets Terrasse, hvorfra man kunde oversee hele Scenen. I en Frastand af henved 100 Skridt foran dem sad Musikcorpset, som bestod omtrent af 100 Mænd og Drenge. Steenmurene i Nærheden vare besatte af talrige Indfødte af begge Kjøn, men paa hiin Side laae der en aaben, sandsynligviis forbudt Plads, ligeledes omringet af Tilskuere. Saaledes stode Alle forventningsfulde, da pludselig en høi Latter skingrede, og en Nar sprang ind

midt paa den tomme Plads. Hans Krop var heelt bedækket med grønne Blade; en Maske, som paa den ene Side var sort og paa den anden orangefarvet og dannet som en Bjørnesnude, skjulte hans Ansigt; i den ene Haand bar han en stor Kølle, i den anden en mindre, og hans Bevægelser og Fagter, der vakte et uhyre Bifald, havde stor Lighed med de Løier, som vore Berideres og Linedandseres Narre gjøre. Nu begyndte Musikanterne at spille en eensformig Melodie eller Sang, Nogle klappede i Hænderne, Andre sloge Stokke mod hinanden, atter Andre sloge paa Tromme, og skjøndt den Støi, som de frembragte, just ikke kunde kaldes Musik, saa holdt de dog meget godt Tacten. Tillige blev der sunget nogle Ord, som passede til Festen. Dandserne, som hidtil havde været skjulte for Tilskuerne, traadte nu frem To og To, Alle i stor Galla med hvide Salaer og nye Maroer; desuden havde Høvdingerne lagt Blomsterkrandse om deres Turbaner, og deres Ansigter vare i forskjellige Mønstre bemalede med Sort og Rødt. Deres Gang var i Begyndelsen høitidelig langsom, idet de tog tre afmaalte Skridt og derpaa standsede, men idet de kom nærmere, forandredes deres Orden, saa at der kom 3 til 4 ved Siden af hinanden, hvorhos de svingede deres Køller i andre Stillinger. Ved Slutningen af hver Musikstrophe traadte de tre Skridt fremad, bøiede sig ikke uden en vis Ynde for de Fremmede og bragte derhos deres Køller i en anden Stilling. Efterat de paa denne Maade vare komne lige til Forgrunden, bleve deres Bevægelser mere livlige, de sprang, eller snarere stampede paa Jorden og istemmede Sangen. Enhver Dands sluttede med et Slags Krigsskrig, saa stærkt som de kunde raabe. Under alt dette var Harlequinen meget ivrig for at efterabe Høvdingerne og de meest udmærkede Dandsere.

Hele Balletten varede over en Time og ved Slutningen bragte enhver Dandser sin Kølle og lagde den som en Foræring for Amerikanernes Fødder, hvorhos han dog forbet-

meste sørgede for først at ombytte sit smukke Vaaben med et andet af meget ringere Værdi.

Fidschianernes Sprog udspringer af den samme Rod som de andre polynesiske Dialecter og røber ved sin Rigdom, Kraft og Originalitet en aandig Udvikling, der hos et ellers saa barbarisk Folk maa vække ikke mindre Forbauselse end de ovenfor beskrevne Kunstfærdigheder. Allerede i Aaret 1840 havde man samlet et Vocabularium af 5,600 Ord, og Sprogets Skat var langtfra endnu ikke udtømt. Sproget har Navne for enhver Busk og enhver Urt, som Øerne frembringe, alle Afarter af Yams, Taro og Bananer have deres særegne Benævnelser, og Cokospalmen betegnes ikke blot selv i sine forskjellige Varieteter med egne Ord, men ogsaa Frugten i de forskjellige Stadier af dens Udvikling.

Endogsaa Tankens fineste Nuancer finde et Udtryk i dette Sprog; saaledes har det ikke mindre end 5 forskjellige Udtryk for „Daarskab", af hvilke ethvert har sin særegne Betydning. Ligesom i det Græske har Sproget et Dualis, og Pluraler for større og mindre Tal. Sproget har ligeledes en Mængde Hilsener, hvis Form er forskjellig efter de Personers forskjellige Rang, som mødes.

Næst efter Krigen er Agerdyrkningen Fidschianernes vigtigste Beskjæftigelse, men som ved Jordbundens Frugtbarhed gjøres dem meget let, saa at de tilbringe den største Deel af Dagen i hiin behagelige Lediggang, som Mennesket ikke blot mellem Vendekredsene saa gjerne hengive sig til. Dands, Sang, Søvn, festlige Gilder og forskjellig Slags Spil og Leg udfylde den overflødige Tid.

For Missionairernes Iver kunde der udentvivl paa hele det store Oceans Omraade ikke aabne sig nogen hæderligere Mark end Fidschiøerne, og at de med Held have bestræbt sig for at bekjæmpe et saadant Barbari, som maaskee er uden

Lige i Menneskehedens Annaler, hører vist til deres meest udmærkede Fortjenester. At prædike Evangeliet for de blide Tahitier og Hawaiierne, som allerede havde underkastet sig de Hvides Indflydelse, var en forholdsviis let Opgave; men her maa Spot og Bagvadskelse forstumme, og Enhver maa tilstaae, at der hørte en høi Grad af Selvfornægtelse til med Kone og Barn at nedsætte sig blandt de afskyeligste Kanibaler paa Jorden, ene og alene i det Øiemed at føre disse forvildede Sjæle tilbage til Menneskeheden.

Dog da allerede den lave Vindesyge kan bevæge Trepangsamleren til at trodse alle de Farer, der true ham mellem de barbariske Fidschi-Insulanere, saa kunde man ogsaa vente, at de Mænd, der havde sat sig den Livsopgave at udbrede Christendommen blandt de vilde Folkeslag, ikke vilde staae tilbage i Mod og Udholdenhed for Vindingens Tjenere, og at ædlere Bevæggrunde ikke vilde vise sig mindre virksomme end Egennytten.

Allerede i Aaret 1820 see vi saaledes den berømte Missionair Williams, der omvendte Harveigruppen og døde som Martyr paa Erromango, at gjøre Begyndelsen med Omvendelsesværket paa Fidschi; han førte to tahitiske Troeslærere til den lille Ø Oneata, som ved sin hyppige Forbindelse med Tonga syntes ham at være det meest passende Punkt, hvor der kunde nedlægges det første Gjæringsstof i den barbariske Masse

I Aaret 1840 fandt Wilkes, at den halve Befolkning paa Oneata, som rigtignok i det Hele ikke udgjorde mere end henved 200 Sjæle, havde antaget Christendommen. Der befandt sig dengang paa Fidschiøerne sex engelske wesleyanske Missionairer, som vare fordeelte paa fire Stationer: Rewa, Somu-Somu, Viwa og Lakemba; men deres Fremgang var endnu kun meget ringe og næsten kun indskrænket til de indvandrede Tonganere, som ved de i deres Fædreland herskende Borgerkrige havde maattet flygte eller ogsaa

af Lyst til Eventyr havde nedsat sig især paa Lakemba og Fulanga.

Paa Lakemba var de Christnes Antal 300, i Rewa 50, i Somu-Somu kun 12 og paa det hele Archipel i det Høieste 500. Dog var der allerede indrettet et Bogtrykkeri paa Rewa, hvorfra der var udgivet Catechismer i Dialecterne paa Amban, Somu-Somu og Rewa, og Missionsskolerne bleve besøgte af 250 Børn.

Hvis Folket havde havt frit Valg, vilde det med Glæde have hilset enhver Forandring, som kunde yde det Beskyttelse mod de tyranniske Sædvaner og Skikke, under hvilke det havde maattet lide saa meget; men Høvdingerne modsatte sig haardnakket alle nye Indretninger, som de kunde frygte for vilde indskrænke deres Magt, og de havde under Dødsstraf forbudt deres Undersaatter at antage den nye Religion. Wilkes beundrede Missionairernes Udholdenhed og kunde næppe begribe, hvorledes navnligen deres Koner kunde holde det ud mellem saadanne Vilde.

Paa Somu-Somu havde disse Umennesker den 11te Februar 1840 i Nærheden af Missionshuset holdt en af deres kannibalske Fester; Husets Vinduesskodder vare derfor tillukkede. Da Maaltidet var forbi, bankede Kongens Søn paa Døren og spurgte, hvorfor de havde gjort dette. Da man svarede, at det var skeet for at unddrage sig det afskyelige Syn, erklærede den Vilde, at, hvis en saadan Fornærmelse blev gjentaget, vilde man slaae Missionairerne selv ihjel og fortære dem.

I det Hele undlode Høvdingerne ikke paa mange Maader at fortrædige og forfølge Missionairerne. Saaledes levede f. Ex. Missionairen paa Rewa, hvis Huus ved en Orkan var blevet ødelagt, flere Maaneder med Kone og 5 Børn i en lille ussel Hytte, forbi Kongen paa ingen Maade vilde give Tilladelse til at bygge en ny sømmelig Bolig. Men trods alle deres Stillings Ubehageligheder forekom det dog

Wilkes, at Missionairerne just ikke svævede i Livsfare, da flere Omstændigheder forenede sig til deres Beskyttelse. Folket troede nemlig, at Missionairernes mægtige Gud beskyttede det Sted, hvor de boede; tillige vare de Foræringer, som man enten fik frivillig eller ved Trudsler udpressede af dem, meget kjærkomne, og endelig haabede man, at deres Tilstedeværelse vilde drage fremmede Skibe dertil, hvoraf man lovede sig store Fordele. Af alle disse Grunde var det ikke Høvdingerne ukjært, naar Missionairerne nedsatte sig under deres Beskyttelse, og paa den Maade blev disses Sikkerhed garanteret ved Egennytte og Vindesyge, to Cautionister, som ogsaa siden her have viist sig meget solide.

Elphinstone Erskine, som i Aaret 1848 besøgte Fidschi, beretter, at der dengang paa Øerne foruden de engelske Missionairer endnu befandt sig 60 polynesiske Prædikanter og 150 Lærere. De to smaa Øer Batoa og Ono, som rigtignok ligge Sønden for Hovedarchipelet, men beboes af samme Menneskerace, vare ganske omvendte, saavel som Namuka og Oneata. 3,280 Personer bivaanede Gudstjenesten, der blev holdt i 34 Capeller, og i 47 Skoler bleve 2,064 Disciple underviste i at læse og skrive. Det saae ud til, at de fornemste Høvdinger og blandt disse den mægtigste af alle, Thakombau, Søn og Efterfølger af den gamle Tanoa, der forunderligt nok, skjøndt døv og næsten blind, var undgaaet den almindelige Lod og endnu var ilive, vare tilbøielige til at antage den christne Lære, og man kunde vente, at mange Tusinde vilde følge deres Exempel. Allerede paa denne Tid havde der viist sig Tegn paa en mere menneskelig Tænkemaade og et bedre Sindelag; thi 1850 nægtede Thakombau sin Tilladelse til at qvæle en Høvdings Koner, og forhindrede ved sit Magtsprog et Angreb, som man havde isinde at gjøre paa en christnet Landsby. I samme Aar var et Skib paa Veien fra Sandwichøerne til Auckland strandet paa et Rev i Nærheden af Somu-Somu. Mandskabet bjergede sig i to Baade til Viwa; ... vilde

de ufeilbarligt have fundet Døden, men nu fandt de den fuldstændigste Sikkerhed og bleve senere paa en Brig, der tilhørte Missionen, beforbrede til Sidney. I Aaret 1856 see vi den europæiske Indflydelse saa vidt fremmet, at Lægen Mac Donald fra Skibet „Herald", Missionairen Waterhouse og Botanikeren Milna, ledsagede af nogle af de fornemste Høvdinger og beskyttede ved Thakombaus mægtige Ord, paa Revafloden kunde foretage en Reise i det Indre af Viti-Levu. De beskrive Bjergkløfternes romantiske Skjønhed og Vegetationens Pragt, og skjøndt de paa flere Steder fandt, at den Skik at qvæle Qvinderne paa deres Ægtefælles Grav endnu stedse herskede, at Fangerne endnu stedse bleve stegte levende, og at man endogsaa engang bød dem selv et Stykke Menneskekjød som en udmærket Hædersgave, saa kunde de ikke noksom prise den gjæstfrie Modtagelse, der overalt paa Reisen blev dem tildeel.

Endelig har Thakombau, som for nogle Aar siden gik over til Christendommen, tilbudt England Protectoratet over Øerne; og den bekjendte Consul Pritchard, som 1850 flyttede sin Residents fra Samoa til Fidschi, fik det Hverv at bringe Tractaten til London for at bevæge den storbritaniske Regjering til at ratificere den. Thakombau har besluttet sig til dette Skridt for at undgaae de Fordringer paa Skadeserstatninger for den Skade, som ved forskjellige Leiligheder paa Fidschiøerne var tilføiet amerikanske Borgere, hvilken Erstatning beløb sig til 45,000 Dollars. Som Pant for denne Sum, som England altsaa skulde betale, tilbyder Thakombau 200,000 Acres Land, og opoffrer tillige sin Uafhængighed, som han vel næppe i Længden vilde kunne haandhæve.

Hvad den engelske Regjering har besluttet, er endnu ikke bekjendt, men en Expedition til Fidschi, som nu (1861) er under Seil, har sandsynligviis det Hverv at tage Landet i Besiddelse og dette kan, da det er saa stort, saa rigt befolket og saa frugtbart, under en kraftig, oplyst Regjering nok i faa Aar blomstre op til en betydelig Kolonie.

De Christnes Antal paa Øerne skal for Øieblikket udgjøre 55,000, omtrent en Trediedeel eller maaskee endog kun en Sjettedeel af Befolkningen; men efterat de store Høvdinger have ladet sig omvende, er Tilvæxten blevet saa pludselig og overvældende, at der ikke er Missionairer og Lærere nok, og at de fleste af de Nyomvendte indtil videre sagtens kun ere Christne af Navn og „paa høiere Befaling."

Elphinstone Erskine skildrer Thakombau som en Mand af kjæmpemæssig Størrelse og meget velskabt; hans Ansigts Udtryk er behageligt og intelligent, og ligner ikke Negerens Ansigtsform, hvilket er Tilfældet hos de ringere Folkeklasser. Da den engelske Capitain besøgte ham, gav den uhyre Frisure, omsvøbt af den hvide Sala, ham ganske Udseendet af en orientalsk Sultan. Intet Klædemon bedækkede hans mægtige Bryst eller skjulte den naturlige mørke Hudfarve; de store Baller af Tapaklæde og en Mængde andre kostbare Varer beviste, at det var af frit Valg og ikke af Trang, at han var nøgen; men desuagtet saae han fra Top til Taa ud som en Konge. Ikke langt fra ham sad hans Yndlingshustru, en noget fyldig Qvinde, men som saae godt ud, og hendes Søn, Thakombau's Arving, en smuk Dreng paa 8 eller 9 Aar; og rundtom i ærbødig Afstand sad en ydmyg Skare af Høvdinger paa-huk. Denne Positur maa iagttages, ikke blot naar man sidder, men naar man gaaer i de høie Herskabers Nærværelse, hvilket naturligviis ikke kan læres uden ved Øvelse.

Da Missionsinspecteur R. Young i 1853 besøgte Thakombau, bød denne ham en Stol at sidde paa, og Dronningen skjænkede ham en Kop Thee, en Drik, som han næppe havde ventet at faae i en Kanibalkonges Hytte, især efter hvad der var hændet ham, da han gik iland. Da han nærmede sig Kysten ved Bau, Thakombaus Residents, var det netop Ebbe, saa at Hr. Young havde nogen Vanskelighed ved at komme i Land; en Indfødt kom til og hjalp ham meget høfligt ud af Baaden. Hr. Young tog sin Hat af og bukkede dybt for den venlige Vilde; men hans Led-

sager, den residerende Missionair, smilede og sagde; „De veed kun lidt, hvem De bukker Dem for; denne høflige Mand er den værste Menneskeæder her paa Stedet.“ Han viste ham tillige sex Hytter, hvor der nylig var blevet kogt 18 Mennesker, som skulde fortæres ved et Gilde.

Sexogtyvende Kapitel.

Guano-Øerne i Midten af det store Ocean.

Guanohandelen. — Guanoøerne i det store Ocean. — Adskilte enkelte Punkter i det ydre Hav. — American Guano Company. — Phénix Company. — United States Guano Company. — Slette Udsigter. — Penrhyn-Øen. — Chamisso. — Skibet „Porpoise“. — Ustyrlige Hilde. — Juleøen. — Cook 1777. — Øens Hævelse. — Saltsøer. — Rigdom paa Skildpadder, Fiske og Fugle. — Mængde af Snyltekrebs.

Handelen med Guano henhører ubestridelig til een af Aarhundredets mærkeligste Fremtoninger. Hvilke Fremskridt i Videnskaben, hvilke Kundskaber til Plantenaturen og de organiske Stoffers Forvandlinger udfordres der ikke, førend man lærte at indsee, af hvor stor Betydning denne kraftige Fuglegjødning kunde være? og til hvor høi Grad af Fuldendelse maatte Skibsfarten ikke være kommet, da man kunde indlade sig paa at sende hele Flaader til Antipoderne for at hente disse Skatte til den europæiske Landmand?

Dette Product forekommer i størst Mængde og af bedste Qvalitet paa Øerne, der ligge langs med den regnløse peruanske Kyst, hvor ingen Regn skyller de fra utallige Søfugle hidrørende Guanomasser bort, eller berøver dem deres virksomste Salte; og hvor man blot kunde have Haab om at finde lignende Oplag, bleve de eftersporede overalt.

Klipper, hvor der kun levede skrigende Søfugle, og som før vare foragtede, bleve nu pludseligt til Gjenstande for

ivrig Undersøgelse, og enhver eensom Holm, som laae ubeboet i det tropiske Hav, og som Sømanden før ligegyldig seilede forbi, vakte nu Interesse og opmuntrede til Forskning; thi hvem kunde vide, hvilke Rigdomme dens tilsyneladende nøgne Jordbund gjemte?

Saaledes har man i det røde Hav og paa den afrikanske Kyst opdaget Guanooplag, som rigtignok snart bleve tømte, men desuagtet berigede den lykkelige Finder; og saaledes have forskjellige amerikanske Guano-Selskaber midt i det store Ocean taget en Mængde ellers ubetydelige Øer i Besiddelse, som nu ere anerkjendte af de forenede Staters Regjering, som henhørende til den store Republik.

Dette amerikanske Polynesien, over hvilket den talentfulde Geograph E. Behm i Petermanns Meddelelser (V. 1859) har udgivet en interessant Afhandling, ligger adspredt i Centrum af det store Ocean paa en Strækning af henved 21 Bredegrader og 38 Længdegrader, midt i den store Kreds, der mod Vest omringes af Radack-, Gilbert- og Ellisarchipelet, mod Syd af Samoa og Selskabsøerne, mod Sydøst af Paumotu og Marquesas og endelig mod Nord af den niende Grad nordlig Brede.

Disse umaadelige Havstrækninger henhøre til de mindst bekjendte Regioner paa Jorden. De sædvanlige Courser mellem Asien og Australien paa den ene Side og Amerika paa den anden Side, gaae langt nordligere og sydligere for disse øde Vande, kun den østlige Deel bliver oftere gjennemkrydset af Skibe, som fare mellem Tahiti og Sandwichøerne. De berømte Søfarende, hvem vi for største Deelen skylde vort Bekjendtskab til det stille Hav, have kun berørt deres ydre Grændser, men ellers er man kun henviist til Hvalfangernes sparsomme og tidt upaalidelige Efterretninger, om hvis Opdagelser man med fuld Ret kan sige, som de ældre spanske Søfarere gjorde, „at det var, som om de ingen Ro havde og vaklede frem og tilbage paa Kortet."

De Lande, som dukke op af det store Hav, forholde sig

til dettes Størrelse som smaa, forsvindende Puncter. Med fuldkommen Vished kjender man paa disse uhyre Strækninger af Havet kun henved 27 spredte Coraløer, af hvilke kun faa ere beboede eller i det Hele taget beboelige. Der er i Almindelighed samme Natur som paa Paumotu eller Radack, — Cokospalmer og Pandaner paa de fuldkomment udviklede Høiflader paa Revene; brogede Fiske i de rolige Laguner; Havskildpadder, som her have den Fordeel at finde en eensom Strandbred, men forfølges af store Stimer af graadige Haifiske; Perlemodermuslinger, som sidde fast paa Coralskjærene; Holothurier i de stille Vande, som skilles fra den rasende Brænding ved Mure af Lithophyt, og fremfor Alt Flokke af skrigende Søfugle, hvis Producter maaskee er det eneste, der nogensinde vil give disse eensomme Reder i Havet nogen Værdi for Menneskene. Det amerikanske Guanoselskab (American Guano Company), som første Gang nøiere undersøgte Øerne Jarwis, Baker og Howland, gjorde sandsynligviis paa Grund heraf Fordring paa dem; medens Phénix Company anseer den lille Gruppe af samme Navn som dets Eiendom, og allerede skal have grundet en Coloni paa Mac Kean eller Wilkes Øen. Hvilke Øer United States Guano Company og andre Borgere i de Forenede Stater have annecteret, finder jeg ikke noget Sted opgivet; kun saa meget er vist, at betydelige Udskibninger i de sidste Aaringer ere foretagne til Unionens Havne. Ifølge Illustrated London News blev der saaledes i Aaret 1859 paa 14 Fartøier udført ikke mindre end 20,000 Tønder til de forenede Stater. Da denne Guano fra det store Hav ikke har saameget Salmiak, som den peruanske, og denne Cali i Særdeleshed betinger Fuglegjødningens Godhed, saa er det meget tvivlsomt, om den kan bære de uhyre Transportomkostninger. Det synes allerede at varsle ilde, at forskjellige Compagnier ifølge Efterretninger fra Honolulu af 15de Marts 1860 indtil videre have opsat at indskibe Guano, fordi man havde mere paa Lager, end der blev begjært, — og jeg frygter næsten

for, at disse Gjødningsselskaber, som alle opstode før den store Handelscrise 1857, da selv de dumdristigste Foretagender fandt lettroende Deeltagere, til Skræk for de skuffede Actionairer, men til saa meget mere Glæde for de uforstyrrede Fugle, ville styrte sammen,

«And like a baseless fabric of a vision
Leave not a wreck behind.»

Det vilde være et altfor libet lønnende Foretagende, hvis jeg endog blot vilde anføre Navnet paa alle de ubetydelige Coraløer i den store Strækning af Havet, som jeg her vil omtale, især da man i den ovenfor omtalte Afhandling af Behm desangaaende kan finde tilstrækkelig Oplysning. For de fleste af mine Læsere vil det vist være nok, naar jeg af den store Mængde underkaster to af de interessanteste, Penrhyn og Juleøen, en mere detailleret Beskrivelse.

Naar man tilsøes nærmer sig den lave Penrhynø og faaer Øie paa de høie, mageløse Cokosskove, som bedække denne Ø, saa troer man i Begyndelsen at see et høit Land. Det maa være et smukt Syn, som de frembyde, thi mellem den høie Skjærm af Bladkroner, som er bevæget af Vinden, og Jordbunden kan man gjennem Stammerne see Himlen paa den anden Side af Øen. Øen er omtrent 9 Sømile lang og 5 Sømile bred og indeslutter en vidtløftig Lagune med mange Coralklipper, hvor dog kun Baade kunne løbe ind.

Da den ligger ene i det store Ocean og ikke har meget Tillokkende for Handelsskibet eller Hvalfangeren, saa kommer den meget sjelden i Berøring med den ydre Verden, og kun i Forbigaaende lærer den Søfarende den at kjende. Da Chamisso paa sin Reise om Jorden berørte Palmeøen, blev Skibet Rurick, da det nærmede sig, omringet af mange Baade, og det fredelige Folk ønskede at komme ikast med

de Fremmede. Disse Øboere vare stærke, velskabte, mere føre end Beboerne paa Paaskeøen og havde samme Farve som de. Man saae ingen Tatovering, derimod bemærkede man, at flere Oldinge havde ladet Neglen paa Tommelfingeren voxe, et tydeligt Tegn paa deres fornemme Ledig-gang. Man talte 21 Baade, og i hver af dem sad 7 til 13 Mænd. Qvinderne bare et med frithængende Baststrimler besat Belte; Mændene havde kun et Skjørt af Cocosblade, som vare befæstede paa en Snor om Livet. Kun faa havde Lidt hængt om Skulderene, f. Ex. to Stykker af en Maatte, flettet af Cocosblade. Snaksomme og uden Frygt stimlede de omkring Skibet; men Ingen vovede at komme ombord, da man indbød dem dertil. For de europæiske Varer, som de vare meget begjærlige efter og som de modtoge med et Slags dyb Ærbødighed, havde de kun Lidt at give ibytte; nogle Cocosnødder, fordetmeste umodne, men som vare gode for Tørst, tilfældigt medtagne Redskaber og deres Vaaben, som bestode i lange Spyd af Cocostræ. I Begyndelsen vægrede de sig ved at sælge disse, og gjorde det kun, naar de fik lange Søm eller uldne, røde Belter. Det var tydeligt at see, at Øen havde en stor Befolkning, men hvilke Frugter, foruden Cocos og Pandanus, den frembragte, og hvilke Rødder, og om der fandtes Sviin eller Hunde, det fik man ikke at vide.

25 Aar efter Chamisso kom Skibet „Porpoise", Capitain Ringgold, som hørte til Wilkes Expedition, til Penrhyn. Hele Natten igjenem krydsede Skibet i Nærheden og næste Dag ved Solens Opgang saae man en stor Mængde Piroger, som roede ud til Briggen. Henimod Kl. 7 var der allerede kommet 2 Baade og snart fulgte andre efter. Eftersom deres Antal tog til, bleve de dristigere og entrede Skibet med høit Skrig. Det var de raaeste Skabninger med det vildeste Udseende, som man paa hele Reisen havde mødt. De ledsagede deres græsselige Skrig med de heftigste Forvridninger og Fagter, og syntes ude af sig selv. De havde kun

de ufeilbarligt have fundet Døden, men nu fandt de den fuldstændigste Sikkerhed og bleve senere paa en Brig, der tilhørte Missionen, befordrede til Sidney. I Aaret 1856 see vi den europæiske Indflydelse saa vidt fremmet, at Lægen Mac Donald fra Skibet „Herald“, Missionairen Waterhouse og Botanikeren Milna, ledsagede af nogle af de fornemste Høvdinger og beskyttede ved Thakombaus mægtige Ord, paa Revafloden kunde foretage en Reise i det Indre af Viti-Levu. De beskrive Bjergkløfternes romantiske Skjønhed og Vegetationens Pragt, og skjøndt de paa flere Steder fandt, at den Skik at qvæle Qvinderne paa deres Ægtefælles Grav endnu stedse herskede, at Fangerne endnu stedse bleve stegte levende, og at man endogsaa engang bød dem selv et Stykke Menneskekjød som en udmærket Hædersgave, saa kunde de ikke noksom prise den gjæstfrie Modtagelse, der overalt paa Reisen blev dem tildeel.

Endelig har Thakombau, som for nogle Aar siden gik over til Christendommen, tilbudt England Protectoratet over Øerne; og den bekjendte Consul Pritchard, som 1850 flyttede sin Residents fra Samoa til Fidschi, fik det Hverv at bringe Tractaten til London for at bevæge den storbritaniske Regjering til at ratificere den. Thakombau har besluttet sig til dette Skridt for at undgaae de Fordringer paa Skadeserstatninger for den Skade, som ved forskjellige Leiligheder paa Fidschiøerne var tilføiet amerikanske Borgere, hvilken Erstatning beløb sig til 45,000 Dollars. Som Pant for denne Sum, som England altsaa skulde betale, tilbyder Thakombau 200,000 Acres Land, og opoffrer tillige sin Uafhængighed, som han vel næppe i Længden vilde kunne haandhæve.

Hvad den engelske Regjering har besluttet, er endnu ikke bekjendt, men en Expedition til Fidschi, som nu (1861) er under Seil, har sandsynligviis det Hverv at tage Landet i Besiddelse og dette kan, da det er saa stort, saa rigt befolket og saa frugtbart, under en kraftig, oplyst Regjering nok i faa Aar blomstre op til en betydelig Kolonie.

De Christnes Antal paa Øerne skal for Øieblikket udgjøre 55,000, omtrent en Trediedeel eller maaskee endog kun en Sjettedeel af Befolkningen; men efterat de store Høvdinger have ladet sig omvende, er Tilvæxten blevet saa pludselig og overvældende, at der ikke er Missionairer og Lærere nok, og at de fleste af de Nyomvendte indtil videre sagtens kun ere Christne af Navn og „paa høiere Befaling.“

Elphinstone Erskine skildrer Thakombau som en Mand af kjæmpemæssig Størrelse og meget velskabt; hans Ansigts Udtryk er behageligt og intelligent, og ligner ikke Negerens Ansigtsform, hvilket er Tilfældet hos de ringere Folkeklasser. Da den engelske Capitain besøgte ham, gav den uhyre Frisure, omsvøbt af den hvide Sala, ham ganske Udseendet af en orientalsk Sultan. Intet Klædemon bedækkede hans mægtige Bryst eller skjulte den naturlige mørke Hudfarve; de store Baller af Tapaklæde og en Mængde andre kostbare Varer beviste, at det var af frit Valg og ikke af Trang, at han var nøgen; men desuagtet saae han fra Top til Taa ud som en Konge. Ikke langt fra ham sad hans Yndlingshustru, en noget fyldig Qvinde, men som saae godt ud, og hendes Søn, Thakombau's Arving, en smuk Dreng paa 8 eller 9 Aar; og rundtom i ærbødig Afstand sad en ydmyg Skare af Høvdinger paahuk. Denne Positur maa iagttages, ikke blot naar man sidder, men naar man gaaer i de høie Herskabers Nærværelse, hvilket naturligviis ikke kan læres uden ved Øvelse.

Da Missionsinspecteur R. Young i 1853 besøgte Thakombau, bød denne ham en Stol at sidde paa, og Dronningen skjænkede ham en Kop Thee, en Drik, som han næppe havde ventet at faae i en Kanibalkonges Hytte, især efter hvad der var hændet ham, da han gik iland. Da han nærmede sig Kysten ved Bau, Thakombaus Residents, var det netop Ebbe, saa at Hr. Young havde nogen Vanskelighed ved at komme i Land; en Indfødt kom til og hjalp ham meget høfligt ud af Baaden. Hr. Young tog sin Hat af og bukkede dybt for den venlige Vilde; men hans Led-

sager, den residerende Missionair, smilede og sagde; „De veed kun lidt, hvem De bukker Dem for; denne høflige Mand er den værste Menneskeæder her paa Stedet.“ Han viste ham tillige sex Hytter, hvor der fornylig var blevet kogt 18 Mennesker, som skulde fortæres ved et Gilde.

Sexogtyvende Kapitel.

Guano-Øerne i Midten af det store Ocean.

Guanohandelen. — Guanoøerne i det store Ocean. — Adskilte en-
te Punkter i det uhyre Hav. — American Guano Company. — Phé-
ix Company. — United States Guano Company. — Slette Udsigter.
- Penrhyn-Øen. — Chamisso. — Skibet „Porpoise". — Ustyrlige
Kilde. — Juleøen. — Cook 1777. — Øens Hævelse. — Saltsøer. —
Rigdom paa Skildpadder, Fiske og Fugle. — Mængde af Snyltekrebs.

Handelen med Guano henhører ubestridelig til een af Aar-
undredets mærkeligste Fremtoninger. Hvilke Fremskridt i
Videnskaben, hvilke Kundskaber til Plantenaturen og de or-
aniske Stoffers Forvandlinger udfordres der ikke, førend
nan lærte at indsee, af hvor stor Betydning denne kraftige
Fuglegjødning kunde være? og til hvor høi Grad af Fuld-
ndelse maatte Skibsfarten ikke være kommet, da man kunde
ndlade sig paa at sende hele Flaader til Antipoderne for
t hente disse Skatte til den europæiske Landmand?

Dette Product forekommer i størst Mængde og af bedste
Qvalitet paa Øerne, der ligge langs med den regnløse peru-
anske Kyst, hvor ingen Regn skyller de fra utallige Søfugle
ldrørende Guanomasser bort, eller berøver dem deres virk-
omste Salte; og hvor man blot kunde have Haab om at
inde lignende Oplag, bleve de eftersporede overalt.

Klipper, hvor der kun levede skrigende Søfugle, og som
ør vare foragtede, bleve nu pludseligt til Gjenstande for

øvrig Undersøgelse, og enhver eensom Holm, som laae ubeboet i det tropiske Hav, og som Sømanden før ligegyldig seilede forbi, vakte nu Interesse og opmuntrede til Forskning; thi hvem kunde vide, hvilke Rigdomme dens tilsyneladende nøgne Jordbund gjemte?

Saaledes har man i det røde Hav og paa den afrikanske Kyst opdaget Guanooplag, som rigtignok snart bleve tømte, men desuagtet berigede den lykkelige Finder; og saaledes have forskjellige amerikanske Guano-Selskaber midt i det store Ocean taget en Mængde ellers ubetydelige Øer i Besiddelse, som nu ere anerkjendte af de forenede Staters Regjering, som henhørende til den store Republik.

Dette amerikanske Polynesien, over hvilket den talentfulde Geograph E. Behm i Petermanns Meddelelser (V. 1859) har udgivet en interessant Afhandling, ligger adspredt i Centrum af det store Ocean paa en Strækning af henved 21 Bredegrader og 38 Længdegrader, midt i den store Kreds, der mod Vest omringes af Radack-, Gilbert- og Ellisarchipelet, mod Syd af Samoa og Selskabsøerne, mod Sydøst af Paumotu og Marquesas og endelig mod Nord af den niende Grad nordlig Brede.

Disse umaadelige Havstrækninger henhøre til de mindst bekjendte Regioner paa Jorden. De sædvanlige Courser mellem Asien og Australien paa den ene Side og Amerika paa den anden Side, gaae langt nordligere og sydligere for disse øde Vande, kun den østlige Deel bliver oftere gjennemkrydset af Skibe, som fare mellem Tahiti og Sandwichøerne. De berømte Søfarende, hvem vi for største Deelen skylde vort Bekjendtskab til det stille Hav, have kun berørt deres ydre Grændser, men ellers er man kun henviist til Hvalfangernes sparsomme og tidt upaalidelige Efterretninger, om hvis Opdagelser man med fuld Ret kan sige, som de ældre spanske Søfarere gjorde, „at det var, som om de ingen Ro havde og vaklede frem og tilbage paa Kortet.“

De Lande, som dukke op af det store Hav, forholde sig

til dettes Størrelse som smaa, forsvindende Puncter. Med fuldkommen Vished kjender man paa disse uhyre Strækninger af Havet kun henved 27 spredte Coraløer, af hvilke kun faa ere beboede eller i det Hele taget beboelige. Der er i Almindelighed samme Natur som paa Paumotu eller Radack, — Cokospalmer og Pandaner paa de fuldkomment udviklede Høiflader paa Revene; brogede Fiske i de rolige Laguner; Havskildpadder, som her have den Fordeel at finde en eensom Strandbred, men forfølges af store Stimer af graadige Haifiske; Perlemodermuslinger, som sidde fast paa Coralskjærene; Holothurier i de stille Vande, som skilles fra den rasende Brænding ved Mure af Lithophyt, og fremfor Alt Flokke af skrigende Søfugle, hvis Producter maaskee er det eneste, der nogensinde vil give disse eensomme Reder i Havet nogen Værdi for Menneskene. Det amerikanske Guanoselskab (American Guano Company), som første Gang nøiere undersøgte Øerne Jarwis, Baker og Howland, gjorde sandsynligviis paa Grund heraf Fordring paa dem; medens Phénix Company anseer den lille Gruppe af samme Navn som dets Eiendom, og allerede skal have grundet en Coloni paa Mac Kean eller Wilkes Øen. Hvilke Øer United States Guano Company og andre Borgere i de Forenede Stater have annecteret, finder jeg ikke noget Sted opgivet; kun saa meget er vist, at betydelige Udskibninger i de sidste Aaringer ere foretagne til Unionens Havne. Ifølge Illustrated London News blev der saaledes i Aaret 1859 paa 14 Fartøier udført ikke mindre end 20,000 Tønder til de forenede Stater. Da denne Guano fra det store Hav ikke har saameget Salmiak, som den peruanske, og denne Cali i Særdeleshed betinger Fuglegjødningens Godhed, saa er det meget tvivlsomt, om den kan bære de uhyre Transportomkostninger. Det synes allerede at varsle ilde, at forskjellige Compagnier ifølge Efterretninger fra Honolulu af 15de Marts 1860 indtil videre have opsat at indskibe Guano, fordi man havde mere paa Lager, end der blev begjært, — og jeg frygter næsten

for, at disse Gjødningsselskaber, som alle opstode før den store Handelscrise 1857, da selv de dumdristigste Foretagender fandt lettroende Deeltagere, til Skræk for de skuffede Actionairer, men til saa meget mere Glæde for de uforstyrrede Fugle, ville styrte sammen,

«And like a baseless fabric of a vision
Leave not a wreck behind.»

Det vilde være et altfor lidet lønnende Foretagende, hvis jeg endog blot vilde anføre Navnet paa alle de ubetydelige Coraløer i den store Strækning af Havet, som jeg her vil omtale, især da man i den ovenfor omtalte Afhandling af Behm desangaaende kan finde tilstrækkelig Oplysning. For de fleste af mine Læsere vil det vist være nok, naar jeg af den store Mængde underkaster to af de interessanteste, Penrhyn og Juleøen, en mere detailleret Beskrivelse.

Naar man tilsøes nærmer sig den lave Penrhynø og faaer Øie paa de høie, mageløse Cokosskove, som bedække denne Ø, saa troer man i Begyndelsen at see et høit Land. Det maa være et smukt Syn, som de frembyde, thi mellem den høie Skjærm af Bladkroner, som er bevæget af Vinden, og Jordbunden kan man gjennem Stammerne see Himlen paa den anden Side af Øen. Øen er omtrent 9 Sømile lang og 5 Sømile bred og indeslutter en vidtløftig Lagune med mange Coralklipper, hvor dog kun Baade kunne løbe ind.

Da den ligger ene i det store Ocean og ikke har meget Tillokkende for Handelsskibet eller Hvalfangeren, saa kommer den meget sjelden i Berøring med den ydre Verden, og kun i Forbigaaende lærer den Søfarende den at kjende. Da Chamisso paa sin Reise om Jorden berørte Palmeøen, blev Skibet Rurick, da det nærmede sig, omringet af mange Baade, og det fredelige Folk ønskede at komme ikast med

de Fremmede. Disse Øboere vare stærke, velskabte, mere føre end Beboerne paa Paaskeøen og havde samme Farve som de. Man saae ingen Tatovering, derimod bemærkede man, at flere Oldinge havde ladet Neglen paa Tommelfingeren voxe, et tydeligt Tegn paa deres fornemme Ledig-gang. Man talte 21 Baade, og i hver af dem sad 7 til 13 Mænd. Qvinderne bare et med frithængende Baststrimler besat Belte; Mændene havde kun et Skjørt af Cokosblade, som vare befæstede paa en Snor om Livet. Kun faa havde Lidt hængt om Skulderene, f. Ex. to Stykker af en Maatte, flettet af Cokosblade. Snaksomme og uden Frygt stimlede de omkring Skibet; men Ingen vovede at komme omborb, da man indbød dem dertil. For de europæiske Varer, som de vare meget begjærlige efter og som de modtoge med et Slags dyb Ærbødighed, havde de kun Lidt at give ibytte; nogle Cokosnødder, forbetmeste umodne, men som vare gode for Tørst, tilfældigt medtagne Redskaber og deres Vaaben, som bestode i lange Spyd af Cokostræ. I Begyndelsen vægrede de sig ved at sælge disse, og gjorde det kun, naar de fik lange Søm eller uldne, røde Belter. Det var tydeligt at see, at Øen havde en stor Befolkning, men hvilke Frugter, foruden Cokos og Pandanus, den frembragte, og hvilke Redder, og om der fandtes Sviin eller Hunde, det fik man ikke at vide.

25 Aar efter Chamisso kom Skibet „Porpoise", Capitain Ringgold, som hørte til Wilkes Expedition, til Penrhyn. Hele Natten igjenem krydsede Skibet i Nærheden og næste Dag ved Solens Opgang saae man en stor Mængde Piroger, som roede ud til Briggen. Henimod Kl. 7 var der allerede kommet 2 Baade og snart fulgte andre efter. Eftersom deres Antal tog til, bleve de bristigere og entrede Skibet med høit Skrig. Det var de raaeste Skabninger med det vildeste Udseende, som man paa hele Reisen havde mødt. De ledsagede deres græsselige Skrig med de heftigste Forvridninger og Fagter, og syntes ude af sig selv. De havde kun

en smal Maro af Cokosblade paa, ellers vare de ganske nøgne. Enhver Kano indeholdt 7 til 16 Mand, alle lige vilde og ustyrlige. Støien var næsten bedøvende, da de Alle talede paa eengang et uforstaaeligt Sprog; Klangen af deres Stemmer, stundom høit skingrende, saa igjen dyb og raa, var næsten utaalelig. Medens de talede, sloge de sig paa Hofterne med stor Heftighed, og Nogle vrede Hænderne og hylede, medens Øinene traadte langt frem af Øiehulerne og ved alt dette saae de ud som Vanvittige i det høieste Udbrud af Raseri. De vare ikke istand til at fæste deres Opmærksomhed et eneste Øieblik paa nogensomhelst Gjenstand, men deres Blik fløi med feberagtig Hast fra den Ene til den Anden. Der laae Vaaben skjulte i deres Kanoer. Det lykkedes nogle at komme omborb, og enkelte Sager bleve stjaalne fra Bagbækket, blandt Andet en Matrostrøie, som hurtigt og behændigt blev skjult i en Baad.

Da de gode Folk begyndte at blive altfor besværlige, gav Capitainen Befaling til at rense Dækket. Saasnart de vare nede i deres Kanoer, slyngede de tunge Coralstykker og Muslinger omborb; man fyrede nogle Skud hen over deres Hoveder, men de syntes slet ikke at lægge Mærke dertil, bleve staaende opreiste i deres Baade, og svingede med udfordrende Skrig deres Spyd. Da deres Antal bestandig tog til, blev Briggen holdt under Seil for at forebygge et Angreb. Efter lange forgjæves Bestræbelser kom der endelig en Tuskhandel istand, og de gave deres Vaaben og Halsbaand for Knive, Tørklæder og deslige. Saasnart de havde modtaget en Artikel, kastede de Betalingen omborb og syntes ret ærlige i Handel, skjøndt de viste sig som behændige Tyve. De kunde svømme som Amphibier, thi naar der faldt den mindste Gjenstand overborb, dukkede de ned efter den, trods nogen Sælhund eller Hvalros. Deres Bygning var kjæmpemæssig, deres Holdning rank, deres Hudfarve mørkere end Samoernes og Tahitiernes; ingen af dem var tatoveret; blandt denne Mængde var der kun to eller

tre Qvinder med lysere Ansigtsfarve, med langt, blankt Haar og smukke hvide Tænder. Deres Vaaben bestode kun af 6 til 8 Fod lange Spyd af Cokostræ. Kanoerne vare byggede af mørkfarvet Træ og større, end man sædvanlig pleier at see dem paa de lave Øer, de havde en let Udlægger, men ingen Seil; Plankerne vare sammenføiede med Cokosbast. Det saae ud, som de Indfødte kun havde faa Værktøi. De eneste europæiske Artikler, som man bemærkede hos dem, vare et Høvlejern, som var befæstet paa en Stok, og nogle blaae Glasperler; saa at det var tydeligt, at Penrhyanerne ikke stode i meget levende Samfærdsel med Udlandet. Capitain Ringgold bevægede een af dem til at komme ombord ved at forære ham en Øxe, og gav ham et Stykke Kridt i Haanden, for at han paa Dækket skulde tegne sin Øes Omrids, paa samme Maade, som Capitain Pary fik den eskimoiske Pige Igloolik til at tegne Fury og Heclastrædet. Men den tropiske Vilde var saa ustyrlig og saa forbauset over Alt, hvad han saae, at han ikke gjorde Andet end at springe om paa Dækket og skrige af fuld Hals. Overhovedet grændsede disse Folks Tungefærdighed til det Fabelagtige. I en Tone, som det næsten syntes umuligt at holde et Par Minuter, talede Mange af dem hele tre Qvarteer næsten uden at trække Veiret.

Penrhyanernes vilde Opførsel gjorde det naturligviis umuligt at forsøge en Landgang, men det saae ud til, at Øen var stærkt befolket, og hele Nordvestsiden saae ud som en uafbrudt Landsby, der laae i Skyggen af høie Cokosskove. I Baadene saae man nogle Yamsrødder, men ingen Taro. Nogle af de Vilde havde smykket sig med Hanefjer, der maatte altsaa ogsaa findes Høns.

Juleøen (Christmas Island) blev opdaget af Cook den 24de December 1777; han opholdt sig 10 Dage paa dette menneskletomme Sted for at iagttage en Solformørkelse.

Siden den Tid er den kun sjelden bleven besøgt; kun Hvalfangerne indfinde sig stundom, for, uden at erlægge Havnepenge eller betale med Varer, her at indsamle Forraad af Skildpadder, Fiske og Cokosnødder. Den er den største af alle de Øer, som ligge i den i nærværende Kapitel omtalte Strækning af Havet, og Bennet, der omseilede to Trediedele af Kysten, troer, at den maa være mere end 60 Mile i Omkreds. Den udgjør et Belte af et lavt Land, som ikke hæver sig 10 Fod over Havspeilet; i Skikkelse af en Hestesko omringer den en sid Lagune, ved hvis Indløb den lille Sandy Island ligger. Paa begge Sider af denne Holm er der en Aabning ind i Lagunen, hvor Skibene kunne løbe ind.

Paa nogle Steder fandt Cook, at Jordbunden var løs og sort; paa andre Steder viste der sig Havprodukter, saasom knuste Coraller og Muslinger, som i en med Søkysten parallelløbende Retning dannede smalle og meget lange Furer, ligesom paa en pløiet Ager, hvoraf man tydeligt kunde see, at de maatte være opkastede af Bølgerne, skjøndt disse nu vare en Miil borte derfra. Cook, der ligesom hans store Forgjænger Columbus var begavet med et aabent Øie for alle Naturfremtoninger, sluttede heraf, at Øen maatte have hævet sig over Havet og sandsynligviis endnu stedse var ifærd med at voxe.

Grunden til, at Øen ikke er beboet, er sagtens den, at der rimeligviis ikke findes ferskt Vand; men naar i Fremtiden Cokosskovene udbrede sig mere, vil denne Mangel maaskee i en hvis Grad afhjælpes. Derimod er den rig paa Saltsøer, som ikke staae i nogen synlig Forbindelse med Havet, og af hvilke een, der ligger sydøstlig, er 5 engelske Mile lang. De ere meget saltholdige og man kan paa deres Bredder samle en Mængde af det bedste Kogsalt.

Planteriget bestaaer af frodigt Græs, Turnefortier og Cokostræer, som siden Cooks Besøg synes at have formeret sig meget; thi han fandt kun faa, som bare et ringe Antal

Frugter, der havde en saltagtig Smag, medens Capitain Hooper, der 1857 undersøgte hele Øen, fandt flere smaa Skove af Cokostræer. Cook, der altid tænkte paa kommende Søfareres Tarv, havde paa Sandy-Island plantet Cokosnødder, og disse vare 1846, da Capitain Scott besøgte Øen, voxede op til Trægrupper og stode som et smukt Mindesmærke om den store Mand. Cook og Hooper prise begge den store Rigdom af Fugle, Fiske og Skildpadder. Cooks Folk fangede henved 300 Skildpadder, som i Gjennemsnit veiede fra 90 til 100 Pund Stykket, og alle vare af den velsmagende grønne Art. Den samme Mangel paa Vand, som tyser Mennesket fra Øen, synes ogsaa at holde de øvrige Pattedyr borte, og den instinctmæssige Sikkerhed, hvormed Fuglene bygge deres Rede paa Jorden, tyder paa, at endogsaa den kosmopolitiske Rotte savnes her. Bennett fandt et uhyre Antal af Snyltekrebs, af samme Arter som paa Carolinerne og boende i lignende Søsneglehuse. Henimod Aften bedækkede de næsten den hele sandede Strandbred paa den lille Lagunø og laae der, uden at røre sig, nogle Fod fra Vandet.

Syvogtyvende Kapitel.

Unionsgruppen og Ellicegruppen.

Fakaafo. — En mærkværdig lille Nation. — Lighed med Samoerne. — Besynderlig Modtagelse af Kongen. — Landsbyens Beskrivelse. — Templer. — Klædning. — Kunstfærdighed. — Oatafu. — Nakunono. — Byron 1765. — Vegetation. — Øen Ellice. — Nakufetau.

Den lille trekantede Coraløø Fakaafo blev opdaget i Aaret 1840 af Capitain Hudson, der førte det til Wilkes Expedition hørende Skib „Peacock". Det er et mærkværdigt lille Folk, disse Fakaafoner, som ikke kjende Andet om den hele Verden end Naboøerne Oatafu, og med stolt Selvfølelse kalde den lille Jordklump, de beboe, Fanua-Loa, det store Land, skjøndt det hele Rev, hvis øverste Top det beboer, kun er to Mile langt og een Miil bredt. Amerikanerne seilede om Natten i det ubekjendte Farvand derhen, da til Lykke den fjerne Brændings Brusen raadede dem til Forsigtighed, og kort derefter viste det store Land sig som en mørk Plet i Horizonten. Ved Daggry fik man Øie paa 18 Canoer, enhver med 4 eller 5 Personer ombord; men det var ikke af Nysgjerrighed, at de saa tidligt vare seilede ud paa Havet, nei, de vare saa ivrigt ifærd med at fiske, at de ikke lode sig afholde fra deres Arbeide ved Synet af det fremmede store Skib. Der syntes at have været mange Fiske; thi en utallig Mængde Søfugle fløi skrigende omkring og hvert Øieblik dukkede ned, greb et Bytte og kom igjen op af

Vandet. Disse Insulanere brugte samme Maade at fange Fiske paa som paa Samoa; de lode nemlig en Krog af Perlemoderskal slæbe paa Overfladen af Vandet bag efter Baaden, brugte derpaa Aarerne rask, saa at Fiskene, der ansaae Krogen for et glimrende Bytte, svømmede efter det og lode sig fange i stor Mængde. Canoerne havde ogsaa megen Lighed med dem paa Samoa, endeel af Forstavnen havde Dæk og tillige de samme smaa Knopper og Tolde, hvorpaa de til Pynt hængte Ovulaskaller. Fiskerne vilde paa ingen Maade komme ombord, men vare villige til at drive en lille Tuskhandel. Det var smukke, mandige Skikkelser med behageligt, godmodigt Udtryk i Ansigtet, og Munterhed syntes at være et Grundtræk i deres Characteer; thi saasnart de saae Noget, som forekom dem comisk, sloge de strax en Latter op. De vare tatoverede, der var tegnet Fiske og Skildpadder paa Armene og Brystet, og paa Nogle vare Panden og Kinden smykket med en Mængde Pile. De lignede meget Samoerne, med hvis Sprog deres Dialect røbede stor Lighed, saa deres Afstamning ligger temmelig klart for Dagen. De havde Allesammen flettede Maroer paa, og Nogle bare Dienskjærme, som hos de Fornemmere vare pyntede med Halefjedrene af Tropikfuglen. Guddommen paa deres Ø kaldte de Tui-Tokelau og pegede op til Himlen, hvor han boede. De troede ogsaa, at Amerikanerne maatte boe der og lode sig ikke snakke fra den Tro, at de vidunderlige hvide Fremmede jo vare Guddomme og ikke Mennesker, som de selv. Grunden, hvorfor de paa ingen Maade vilde komme ombord, var den Frygt, at Skibet pludseligt igjen skulde fare tilhimmels, hvorfra det efter deres Mening ligesaa pludseligt var kommet, og de havde ikke Lyst til denne ufrivillige Luftseilads.

Først næste Dag blev der foretaget en Landgang, og da Lagunen intet Indløb har for større Skibe, maatte man gaae gjennem Brændingen med Baade og kom temmelig gjennemblødet til Strandbredden. Her ventede Kongen til-

ligemed et Par Hundrede af hans Undersaatter allerede paa de Fremmedes Ankomst. Denne Høvding sad i Forgrunden med nogle gamle Mænd, de Andre stode bagved, og Allesammen begyndte de at gjøre Fagter og at synge, som om de vare stedede i stor Sindsurolighed. De pegede paa Solen og hylede og bade ved Tegn de Fremmede at sætte sig paa de Maatter, som laae udbredte for dem. Officiererne satte sig, hvorpaa Kongen gned sin Næse paa Capitain Hudsons, pegede paa Solen, sukkede, lod sin Næse glide over Amerikanerens Hage, omfavnede ham, hængte en Maatte om ham, som han bandt med en Snor af Menneskehaar, gned Næsen nok en Gang og hylede derpaa igjen et Qvarteerstid. De andre Officierer maatte underkaste sig de samme Ceremonier, som foretoges af de underordnede Høvdinger.

Kongen, som hed Taupo, var allerede temmelig gammel og havde et alvorligt Udtryk i sit Ansigt. Han lod til at være meget mere bange end nogen af hans Undersaatter; thi da Capitainen gjorde Mine til at reise sig og flytte sig bort fra ham, begyndte han strax at hyle skrækkeligt, pegede paa de bevæbnede Matroser og raabte skjælvende og bævende: «Nopo kilalo, mataku au!» Sæt Dig! Jeg er bange!

Man gjorde sig al mulig Umage for at berolige Insulanerne og at overbevise dem om, at man ikke var kommet fra Solen, og det varede over en Time, førend de kunde fatte sig saa vidt, at der kunde begyndes en livlig Tuskhandel.

Endelig reiste Kongen sig og vandrede til Landsbyen, som laae et Par Hundrede Skridt derfra; han gik meget langsomt, da han kun med Besværlighed kunde bevæge sit af Elephantiasis opsvulmede Been.

Hele den lille Ø var bedækket med Cokospalmer, under hvis skyggefulde Kroner der laae omtrent 60 Hytter tæt ved hinanden med deres spidse Tage. De havde Lighed med

dem, som vi senere vilde gjenfinde paa Ualan, idet nemlig Gavlene vare forsynede med et særeget Skjærmtag, som var anbragt under det egentlige Tags brede Tagskjæg, en Indretning, hvoraf man kunde slutte sig til, at der maatte falde megen Regn.

Midt i Landsbyen stod Afgudens Tempel, den mærkværdigste Bygning paa Øen. Denne Bygning var aflang, 80 Fod lang, 35 Fod bred og 20 Fod i Høiden. Tre mægtige Stolper støttede Mønningen, men rundtom hvilede det concave Tag paa en Mængde korte og smaa, grovt tilhugne Stolper, som kun stode et Par Fod fra hinanden. Bygningens Sider vare aabne, men kun halvt tillukkede ved et lille, 15 Tommer høit Tralværk.

I Begyndelsen søgte man at hindre Amerikanerne i at gaae derind; men da de gjorde den Bemærkning, at det Tabu, som gjaldt for de Indfødte, ikke havde Noget at betyde for de hvide Fremmede, saa lukkede en gammel Præst dem tilsidst ind.

Tempelet indeholdt kun lidt Boskab. Rundt om den udtakkede Tagrende hængte der som Qvaster store Perlemoderskaller. Gulvet var overalt bedækket med Maatter. Rundt om den største Pille i Midten af Bygningen laae der en Mængde store Bænke eller Borde, som vare udhuggede af et eneste Stykke Træ. Der hængte ogsaa en Mængde Spyd og Køller, som lignede dem paa Fidschi og Samoa, og som skulde være skyllede op af Havet. Andre Vaaben saae man ikke hos disse fredelige Øboere. Dog laae der en Mængde Krigshorn paa Bordene. Udenfor i Nærheden stode de to Afgudsbilleder indsvøbte i Maatter; det største var 14 Fod høit og 18 Tommer i Gjennemsnit. Ved Siden laa Valtsen af et lille Spil, som havde hørt til et Fartøi, der her havde lidt Skibbrud, og hvorfra to Mand vare frelste, men som nu allerede vare døde.

Den Brønd, som forsynede hele det lille Folk med det nødvendige Drikkevand, laae ikke langt fra Tempelet. Den

var muret, omtrent 15 Fod dyb og omringet af et høit Gjerde. Ved Lagunens Strandbred laae der en Række af henved 50 Baadeskuur, men Baadene selv laae med Qvinder og Børn i nogen Frastand ude paa Vandet.

Skjøndt det var tydeligt, at man ønskede de Fremmede langt bort, hindrede man dem dog ikke i at undersøge Hytterne. I een af disse opdagede man Dronningen under en Maatte, en gammel Dame, som var forfærdelig hæslig; og hendes Angest var ubeskrivelig, da man med al den Høflighed, der tilkom hendes Rang, fik hende ud af hendes Skjul.

Qvindernes Klædedragt bestod af en stor Mængde Blade, der vare revne i tynde Strimler og trukne paa en Snor. Det Hele var gjennemtrukket af Olie, meget blødt og dannede et uhyre Skjørt, som veiede omtrent 50 Pund, saa at man ikke let kunde tænke sig nogen tungere eller smagløsere Dragt.

Insulanerne syntes ikke at mangle en vis Kunstfærdighed. De havde forskjellige Maatter til at sove paa og til at klæde sig i, og deres Medekroge af Been, Haifisketænder og Muslingskaller vare meget net udarbeidede. De havde ogsaa File af Haifiskeskind, som vare fuldkommen skarpe nok til at raspe det bløde Træ, som de brugte til deres forskjellige Redskaber. De smaa Æsker, hvori de gjemte deres Medekroge og andre smaa Gjenstande, vare udskaarne af eet Stykke og forsynede med et Laag, som lukkede accurat.

Foruden Cokos- og Pandanusnødder syntes Øen ikke at frembringe noget Spiseligt. Den meste Føde leverede Havet; men at der ellers ikke var Mangel paa Levnetsmidler, beviste de Indfødtes stærke og sunde Udseende. Man anslog deres Antal til henved 600.

Da Amerikanerne efter 3 Timers Forløb begave sig tilbage til Baaden, yttrede Insulanerne meget stor Glæde og vare dem paa enhver Maade behjælpelige ved Indskibningen. Tillige benyttede de Leiligheden til at begaae en

engde smaa Tyverier, og da Naturforskeren Pickering et Blik lod en Vild holde sin Botaniserekasse, løb denne bort, og det var kun med Møie, at man igjen fik fat ham.

Man saae slet ingen Stegegruber, saa at man maatte node, at de nøde alle deres Spiser raae. Amerikanerne de saameget mere bestyrkede i denne Tro, da de saae, med ken Ængstelse de Vilde betragtede Gnisterne, der sprang Fyrtøiet, og Cigarens Røg. Men det synes dog næsten ligt, at en Stamme, der i andre Henseender slet ikke er paa det laveste Culturtrin, ikke skulde forstaae den le Kunst at frembringe Ild.

Nordvest for Fakaafo ligge de lave Holme Oatafu og nnono, som staae under samme Konge og udgjøre, som ovensagt, den bekjendte Verdens Grændser for dette isolerede Folk. Oatafu blev i Aaret 1765 opdaget af Byron, fandt den ubeboet; han kaldte den Duke of York Island. var bedækket med tætte Cocosskove, som gav den et kt Udseende; men en mægtig Brænding steilede overalt dens Grundvolde og gjorde det vanskeligt at lande; trods al Fare og Møie lykkedes dette Foretagende og belønnet med nogle Hundrede Cocosnødder; thi det meget vigtigt at samle friske Frugter til Mandskabet, led af Skjørbug. Man fandt tusinde Søfugle paa deres der, som de havde bygget i de høie Træers Kroner; de saa tamme, at de lode sig fange uden at forsøge paa flygte. Tillige var Jorden bedækket med Landkrabber, noget andet Dyr saae man ikke.

Da Capitain Hudson siden, 76 Aar derefter (1841), gte Øen, fandt han den beboet af samme Menneskerace paa Fakaafo. Befolkningen udgjorde omtrent 120 Sjæle, som boede i 30 Hytter som de ovenfor beskrevne. fandtes ingen Brønde, men Regnvandet blev samlet i hulede Palmestammer. Deres Canoer vare allesammen belte, og da denne Art af Piroger ene og alene i hele

Polynesien bruges til lange Søreiser fra Ø til Ø, formodede man, at Indbyggerne her sandsynligviis henhørte til Befolkningen paa Fakaafo og kun midlertidigt opholdt sig paa Oatafu. Af denne Grund fandt formodentlig Byron Øen ubeboet, skjøndt Søfuglenes store Tamhed lader formode, at Indbyggerne paa Fakaafo maaskee først senere opdagede og benyttede den. De amerikanske Naturforskere fandt paa Oatafu 19 forskjellige Træarter, flere af udmærket Størrelse. En 40 Fod høi Pisonia var over 20 Fod i Omfang tæt ovenfor Roden, og de stod store Tournefortier, bevoxede med Bregner, som havde et meget ærværdigt Udseende. En deilig Art af Figentræ, Morinda citrifolia, og den liflige Jasmin, Gardenia taitensis, hvis vellugtende hvide Blomster af Qvinderne paa Tahiti bruges til Haarpynt, voxe vildt paa Oatafu. Paa Fakaafo fandt man desuden Viftepalmen, som dyrkes paa Tonga og Samoa, og da de Indfødte havde fundet Frugten af Hernandia sonora, som var dreven til Kysten, lagde de den omhyggeligt i Jorden, og den var bleven til en Busk. Foruden Rotter saae man ingen Pattedyr, og foruden en guul Due med Purpurtop heller ingen Landfugl, men saameget talrigere Søfugle. Der var en Mængde store sorte Fiirbeen.

Vesten for Unions-Gruppen ligge Ellice-Øerne, der, som det synes, have faaet deres Befolkning derfra. Den egentlige Ellice-Ø eller Fanafute bestaaer, ligesom Radack-Gruppen, af en ringformig Snor af mindre Holme, som hvile paa Grundvold af et stort Coralrev. De ligge saa langt fra hinanden, at man kunde betragte dem som adskilte Øer. I Mellemrummene gaaer Havets Brænding rasende mod det overskyllede Rev, paa hvis vestlige Kant to Aabninger føre ind i den indelukkede Lagune. Da dette Strøg af Havet hyppigere besøges af Hvalfangere, saa nærme de Indfødte sig tillidsfuldt de hvide Søfolk og forsømme ingen

Leilighed til Tuskhandel. De ere ikke saa store og smukke som Samoerne, have en mørkebrun Ansigtsfarve som Hawaiierne og have lidt Lighed med Indvaanerne paa Fidschiøerne, især ved deres buskede Skjæg. Foruden en Maro, som bestaaer af en fiin Fletning, bære de tillige et Belte, fra hvilket der hænger Strimler af Pandanusblade, der ere en Fod lange og farvede røde, og i Frastand see ud som Baand. Deres Sprog kan forstaaes af Samoerne. Inden i Lagunen synes der at være en god Ankerplads, der er ingen Mangel paa Brændsel, noget, som Kaskelotfangerne have stor Trang til ved deres Trankogning; men der er rimeligviis ikke noget stort Forraad af Vand. Befolkningen blev 1841 anslaaet til 260 Sjæle.

Af mere Betydning er Øen Nukufetau (De Peyster), som ligger nordvestlig for Fanafute. Den beboes af samme Folkeslag, med samme Sprog og Tatovering. Befolkningen kan omtrent udgjøre 1000 Sjæle, som boe i 6 forskjellige Landsbyer; underligt nok lide de meget af Ringorme, og næsten hvert femte Menneske er bedækket med Udslæt.

Disse Insulanere kjende en større Kreds paa Jorden end Indbyggerne paa Fakaafo, de kjende Samoagruppen og idetmindste af Navn Tonga, Hapai og Rotuma.

Ogsaa her findes en god Ankerplads inde i Lagunen. De øvrige smaa Øer, som høre til denne Gruppe, Oaitupu, Speiden, Hudson o. s. v. ere altfor ubetydelige til at omtales.

Otteogtyvende Kapitel.

Tarawa eller Kingsmill Gruppen.

Makinerne. — Kong Takere den Tykke. — De krigerske Insulaner paa Drummond. — Vaaben til Forsvar og Angreb. — En besynderlig Hjelm. — Hvoraf bestaaer Kingsmillgruppen. — Omhyggelig Jorddyrkning. — Hvorledes bleve Øerne befolkede. — Rangforskjel. — Regjering. — Overtro. — Kainakaki, Elysium. — Simpelhed i Levemaaden. — Kurianerne. — Orakler. — Krige. — Klædning. — Fødemidler. — Fester. — Lege. — Barnemord. — Befolkning — Amerikanske Missionairer paa Kingsmillgruppen.

At de talrige Deserteurer, som føle sig fristede til at ombytte det besværlige Liv ombord paa et Hvalfangerskib med den søde Lediggang under den blide Himmel i et tropisk Paradis, i Almindelighed ikke virke meget gunstigt paa de polynesiske Folkeslag, som de beære med deres Besøg, det tvivler vel Ingen om; men der gives dog Tilfælde, da saadanne Folk yde Geographien ikke ubetydelige Tjenester.

Thi vi vilde saa godt som slet ikke vide noget om mange af de afsides Øgrupper i det stille Hav, som Søfarende kun meget sjelden og flygtigt berøre, hvis ikke fra Tid til anden saadanne fra Civilisationens Fold forvirrede Faar, inderlig trætte af det Liv, som de i Begyndelsen fandt saa fuldt af Nydelse, benyttede den første Leilighed til at sige Farvel til deres Venner og Veninder paa Øerne, og siden hen fortalte os Adskilligt om dem. Meddelelser fra en saadan Kilde maae rigtignok optages med Forsigtighed; dog naar

sagkyndig, erfaren Mand som Wilkes fælder en gunstig
›m om Fortællerens Personlighed, saa have vi heller ingen
:und til at tvivle om hans Paalidelighed.

To saadanne Deserteurer, som den amerikanske Capi-
in fandt paa Kingsmill eller Gilberts-Archipel, og som
n udfriede af deres selvvalgte Forviisning, vare ham til
egen Nytte til at fuldstændiggjøre hans Rapport om disse
ieget lidt besøgte Øer. Den ene, en Irlænder, John Kirby,
avde tilbragt 3 Aar paa Kuria eller Woodle's Ø; den
nden, en Skotte, Robert Wood, 7 Aar paa Makin eller
Pitt. Da den sidste steg op paa Skibets Dæk, var han
a rørt og bevæget, at man stundom slet ikke kunde for-
ae, hvad han sagde, og da man paa hans Bøn derom,
od ham at blive ombord, blev han ganske ude af sig selv
Glæde, saa forvirret, at han talte Makinsk til Ameri-
erne og Engelsk med de Indfødte, og det varede nogen
›, før han kunde bruges som Tolk. De gode Makinere,
r ikke førte Krige og kun havde meget faa Vaaben, hvor-
de, som vi ville see, udmærkede sig meget fordeelagtigt
de øvrige af Gruppens Beboere, havde rigtignok altid
›andlet ham med Venlighed og i Begyndelsen endogsaa
ret ham omkring paa Skuldrene og næsten forgudet ham;
n Kjedsomheden paa den lille Ø var blevet ham for stærkt.
Saa i deres Ydre stode Makinerne høit over deres Na-
er, saavel ved deres mere regelmæssige Træk og lysere
rve, som ved deres statelige og kraftige Vært. De havde
lag paa Kinden og paa Overlæben, og Mændene vare
ukt tatoverede.

Da de med deres Baade nærmede sig til Skibet, viste
ikke den mindste Frygt eller Mistillid, skjøndt Wood for-
krede, at de under hans syvaarige Ophold der kun havde
t et eneste Skib. Ogsaa Kongen, Takere, var kommet
d og forsøgte at gaae ombord, men formedelst hans maje-
etiske Corpulence var det ham dog umuligt. Under hele
esøget besværede de Indfødte hverken ved at tigge eller at

stjæle. Nogle af Officiererne gik iland paa Øen. De saae, at der under Hytternes Tagskjæg var anbragt nogle meget store Tridacnamuslinger for at samle Vandet. Overalt løb der Rotter omkring. Blandt Planterne bemærkede man nogle høie Pisonier, Tournefortier, to forskjellige Nelbearter, en Boerhaavia og Cokospalmer.

Indbyggerne paa den til Gruppens sydlige Deel henhørende Drummond's Ø ere aldeles forskjellige fra de venlige og fredelige Makinere. De ere af Middelstørrelse, magre, men dog velskabte. De Fleste gaae ganske nøgne, de bære kun en Hovedbedækning af visne Pandanusblade, eller hænge en Maatte over Skulderene til Beskyttelse mod Solen. Deres Arme og Been vare bedækkede med mange, tildeels endnu ikke lægede Skrammer. Krigen synes at være een af deres Hovedbeskjæftigelser; thi saavel deres Angrebs- som Forsvarsvaaben vidnede om en stor Færdighed i Haandværket. Angrebsvaabnene bestode af Spyd, der vare besatte med fire Rækker Haifisketænder eller Pigge af Rokkernes Hale, og Sværd, der vare spækkede paa lignende Maade; til Forsvar bare de et Slags Harnisk, som bedækkede hele Overkroppen ligetil Hofterne og som stod tre til fire Tommer op over Baghovedet. Det var flettet af Cokosnødbast, var en halv Tomme tykt, saa at det nok kunde afværge et Spydstik. Forsiden af Armene og Benene bleve beskyttede ved en lignende Fletning. Hjelmen var meget original, den bestod af Huden af et Søæble, der var sprættet op ved Hovedsiden. Øverst stod Halen iveiret, og Finnerne tjente til at bedække Ørerne. Det Hele lignede en Rustning fra Middelalderen. Wilkes beskriver dette Folk som meget farligt og lumsk. Det saae ikke ud til, at de bleve regjerede ved Love; de største Skurke og Skraalhalse syntes at gjælde meest; og Høvdingerne vare knap andet end Høvdinger af Navn.

De vare i Særdeleshed begjærlige efter Tobak, som de med ubeskriveligt Velbehag tyggede og slugte. Alle fremmede Skibe, som nærme sig disse slemme Folk maa bestandig være

paa deres Post; thi de ere talrige og altid tilbøielige til det Onde.

Den hele Kingsmillgruppe bestaaer af 15 Coraløer, af hvilke den høieste ikke hæver sig mere end 20 Fod over Havfladen. Det er værd at lægge Mærke til, at de ligge i samme Retning som Radack og altsaa maa være stegne op af de samme parallelløbende Revner i Jorden. De udmærke sig fremfor de øvrige lave Øer ved stor Befolkning og Frugtbarhed; der er ogsaa indført et langt større Antal Planter end paa Carolinerne og Paumotu. Jordbunden bestaaer i en Dybde af nogle Tommer af Coralgruus og Muld, derpaa kommer et Lag af reent Coralsand og saa den haarde Klippe. Ved Strandbredden findes ofte smaa Stykker Bimsteen, som især den vestlige Vind driver iland. Man seer da Qvinderne flittigt beskjæftigede med at samle dem, da de staae i høi Priis som Gjødning. Man anvender her mere Omhyggelighed paa Træplantning end noget andet Sted i Polynesien, thi man sætter Gjerder om Cocostræerne, og blander Jorden omkring deres Rødder med stødt Bimsteen.

Man anvender ogsaa megen Flid paa at dyrke en Art af Taroroden, Arum cordifolium. Saaledes skal der løbe en Grav omkring Makin, som er 7 engelske Mile lang og 10 Fod bred og adskilt fra Lagunen ved en Dæmning. Vandet i denne Grav er ikke meget salt og ferskt nok til at anvendes ved Dyrkningen af Taro. De Indfødte luge meget omhyggeligt alt Ukrudt omkring Planten. Paa Makin voxer der ogsaa en Frugt, som ligner Stikkelsbær; den bliver tørret, stødt, æltet sammen med tyk Cocossaft til Kager, som have en behagelig Smag. Man opdrætter ogsaa Brødfrugttræer, Bambusrøret er kjendt der og man har, ligesom paa Hawaii, Fiskedamme.

At man holder Høns i Buur og afretter dem til Kamp minder om det indiske Archipel, ligesom den spidse Hat om Carolinerne og den østlige Deel af Asien. Naar jeg nu føier hertil, at Harnisket i Form ligner det, der bruges paa

Ambau, at Aaren minder om den, der bruges paa den persiske Havbugt, og at den gammelpharaonske Sædvane, at opkalde et Barn efter sin Bedstefader ogsaa hersker paa Tarawa, saa mangler der ikke Tegn, som tyde paa, at Indbyggerne stamme fra Vesten.

Vi have adskillige interessante Efterretninger angaaende Øens ældre Historie. De første Beboere skulle være komne fra Baneba, en mod Sydvest beliggende Ø, hvorfra en Borgerkrig fordrev dem. Efterat de allerede havde grundlagt en Colonie, kom der to andre Piroger fra en mod Sydøst liggende Ø, som de kaldte Amoi. De Sidstankomne havde en lysere Farve, et bedre Udseende og talte et andet Sprog. I et Par Generationer levede disse to Racer i Fred og Enighed; men da opstod der en Krig, i hvilken Mændene fra Amoi bleve dræbte af dem fra Baneba, som da bemægtigede sig deres Qvinder. Fra denne Blanding nedstamme alle Kingsmill-Insulanere. Folkene fra Amoi siges at have medbragt Brødfrugttræet, de fra Baneba Tarodroden; Cokos og Pandanus voxede allerede dengang paa Øerne.

Amois Beliggenhed tyder paa Samoa, Banebas paa Carolinerne, hvor Himmelfartsøen (Puynipet) ogsaa virkelig kaldes saaledes. Denne simple Historie forekommer saameget mere troværdig, som den næsten er den eneste Tradition fra Fortiden, der lever hos Indbyggerne. De Indfødte forsikkre stadigt, at Gruppen først for ikke meget lang Tid siden er bleven befolket, de paastaae, at der, faa Generationer tilbage, var meget færre Mennesker paa Øerne, at der ikke forefaldt saa hyppige Krige, og at man frit og sikkert kunde reise fra den ene Ø til den anden. Saaledes skal Bedstefaderen til den 1840 regjerende Konge paa Kuria for omtrent 100 Aar siden af Lyst til at see Verden have bereist alle Gruppens Øer. Men nu ere de blevne saa fremmede for hinanden, at naar Stammen eller Nysgjerrigheden undertiden kunde foranledige en [illegible] til

at lande paa en anden Ø, vilde man sandsynligviis slaae Mandskabet ihjel, enten fordi man antog, at de havde fjendtlige Hensigter, eller for at forskaffe sig Been og Tænder til at forfærdige Smykkesager.

I Almindelighed ligne Tarawanerne mere Malayerne og have en mørkere Kobberfarve end Tahitierne. Kindbenene ere fremstaaende, saa at Øinene synes at ligge dybere i Hovedet. De fleste Mænd ere smaa, og Qvinderne i Forhold dertil endnu mindre. Dog udmærke Qvinderne sig ved behagelige Ansigtstræk og fiin Væxt. Men denne Beskrivelse passer som sagt slet ikke paa Makinerne, hvis Udseende er saa aldeles forskjelligt, at hvis de ikke havde samme Skikke, Sæder og Sprog, vilde man ikke henregne dem til den samme Race. Man kunde forklare denne Forskjellighed i det Ydre derved, at de føre et roligt, uforstyrret Slaraffenliv og have fuldtop af Fødemidler. Befolkningen paa de fleste Øer falder i 3 Klasser; den første er nea eller omata, Høvdingerne, den anden katoka, ikke adelige Grundeiere, og den tredie kava, Slaver. Paa Makin kjender man ikke katokaerne. Mellem de enkelte Landsbyer føres der meget ofte Krig og kun paa enkelte Øer regjerer eet Overhoved. Intet almindeligt anerkjendt Overherredømme af nogensomhelst Art forener Gruppen eller enkelte Naboøer med hinanden; en Undtagelse herfra gjøre Apomana, Nanouki og Kuria, der staae under een Konge, der residerer paa Apomana. Dette lille Riges Regjeringsform er ganske simpel patriarchalsk; Kongen nøies med at modtage en Skat, uden forresten videre at bekymre sig om Bestyrelsen af de forskjellige Landsbyer, der ere underkastede hans Herredømme. Paa de Øer, hvor forskjellige Høvdinger dele Regjeringen mellem sig, holdes offenlige Raadslagninger i store Forsamlingshuse, mariapa, hvor enlig Familie har sit særegne Sæde. Discussioofte være saa stormende og de modstridende

Talere i den Grad blive hidsige, at man kun med Møie kan afholde dem fra at komme i Haarene paa hinanden. Fleertallet gjør Udslaget. Høvdingerne have uindskrænket Magt over deres Familie og Slaver.

Tabuet er ubekjendt, dog forekommer dette Ord i Sproget i flere sammensatte Ord, som betyde hellig. Rang og Eiendom ere arvelige. Hvis en Høvding har flere Børn med forskjellige Koner, saa arver den Søn ham, hvis Moder var den fornemste. Ere alle Børnene af lige fornem Fødsel, saa faaer det ældste to Gange saa meget Land, som de andre. Ogsaa Qvindekjønnet er arveberettiget, og der findes paa Kingsmillgruppen rige qvindelige Arvinger, som man der, ligesom i Europa, gjør Cour til.

Den religieuse Tro er meget simpel. Den øverste Guddom, som næsten en Trediedeel af Øboerne dyrke som deres Skytsaand, men de Øvrige slet ikke anerkjende, hedder Wanigain eller Tabu eriki. Nogle tilbede deres Forfædres Sjæle, eller visse Fugle, Fiske og Dyr, som de vel ikke selv fortære, men uden Betænkning fange og lade Andre spise dem.

En Coralblok, omflettet af Cokosblade, hvilke hver Maaned fornyes, for at de bestandig kunne være grønne, forestiller Tabu eriki. Til denne Steen, som man snarere skulde ansee for et Alter end et Afgudsbillede, henvender man sine Bønner, og før ethvert Maaltid lægges der nogle Frugter som Offer. Enhver anseelig Familie eier en saadan Huusgud og holder en Præst til at udføre de brugelige Ceremonier. Der er en grusom Gudinde, Itivini, om hvem man siger, at hun dræber de smaa Børn for at nære sig af deres Kjød og Blod; hun tilbedes i en Kreds, indhegnet af Coralsteen, som er bestrøet med hvidt Sand. Midt i Kredsen staaer der en Cokosnød, som under Bønnen bliver omslynget af en Bladekrands og salvet med Cokosolie. Familierne gjemme omhyggeligt deres Forfædres Pandeskaller og holde dem høit i Ære. Naar man anraaber Aanderne,

tager man dem frem, krandser dem ligeledes med Blade, lægger dem paa en ny Maatte, salver dem med Olie og byder dem Mad.

Præsterne udgjøre en særgen Klasse, og deres Indkomster bestaae kun i Frugter, som offres Guddommen og som de da siden hente og fortære. Gudernes Orakelsvar forkyndes paa følgende Maade. Paa den sandede, østlige Kyst af Øen Kuria ligger der 6 Huse af samme Størrelse som de sædvanlige Boliger, men med Vægge af Coraller og uden Loft. Indgangen vender mod Vest, forbi Kainakaki, Sjælenes Land, ligger der. I Midten af Huset staaer der en omtrent 4 Fod høi Coralblok med en dyb Hulning i Midten. Her lægger Præsten sit Øre til, for, som han siger, at høre Gudernes Svar. Desuden staaer der endnu en Mængde saadanne udhulede Coralblokke ved Strandbredden, da det ikke er afgjort nødvendigt, at Oraklet er under Tag.

Paa Makin findes der egenlig ingen Præster, eftersom Familiens Hoved besørger Gudstjenesten; men i dets Sted er Folket forsynet med Troldmænd, som ikke findes paa de andre Øer. Den Tro, at kunne bede En tildøde, hersker her ligesom endnu ogsaa paa Hawaii.

Naar man seer et Stjerneskud, troer man, at det er et Varsel for, at et Medlem af den Familie skal døe, som sidder paa det Sted i Forsamlingshuset, der ligger nærmest den Himmelegn, hvorfra Meteoret kom. Man troer paa et Liv efter Døden. Naar Aanden er frigjort for de legemlige Baand, hæver den sig op i Luften og bliver drevet omkring af Vindene, til den endelig kommer til Paradiset Kainakaki. Kun de, som ere tatoverede kunne haabe at komme derhen; de Andre blive alle underveis fangede af en kjæmpemæssig Qvinde, som kaldes Baine. Disse lykkelige Egne skulle være beliggende paa Øen Tarawa, hvor der findes forskjellige mærkværdige Forhøininger af Jordbunden, hvilke vel ikke naae en Høide af 24 Fod, men dog paa den lave

Coralø allerede langtfra ere synlige. Paa enhver af disse Forhøininger skal der ligge et Kainakaki, hvis Skjønhed er skjult for dødelige Øine, og hvor de privilegerede Sjæle svælge i evig Herlighed og Glæde. Denne Jordbund holdes hellig, og skjøndt den er bevoxet med Træer, drister dog ingen Indfødt sig til at fælde dem, men saasnart eet gaaer ud af Alderdom, bliver der plantet et andet istedet.

Disse Insulaneres Levemaade er meget simpel. De staae op ved Daggry, vadske Ansigt, Hænder og Tænder med ferskt Vand og salve sig med vellugtende Cokosolie. Derpaa arbeide de paa Marken til Kl. 10 og komme hjem, før den stærkeste Hede begynder, hvorpaa de igjen vadske sig og holde deres første Maaltid. Tiden før og efter Middag tilbringe de sovende eller sladdrende i deres Boliger eller i Mariapaen. Henimod Kl. 4 om Eftermiddagen tages der igjen fat paa Arbeidet, hvilket vedvarer til Solen gaaer ned; nu vadske de sig tredie Gang, holde deres andet Maaltid, og saasnart det begynder at blive mørk Nat, lægge de sig til at sove. De bruge ikke Fakler undtagen ved høitidelige Leiligheder, og denne Mangel af Belysning tvinger dem til at holde op med deres Forlystelse og Arbeide, naar Dagen ender.

Kirby fortæller om Kurianerne, at skjøndt de ere fulde af Bedrag og uærlige i deres Handlinger, ere de dog indbyrdes gjæstfrie og rundhaandede. De sætte altid Mad frem til den Fremmede, og Den, der selv ikke har Nok hjemme, gaaer uden videre hen til sin Nabo for at dele hans Maaltid. Af den Grund er der mange, som først holde Maaltid i Mørke, hvorved de lettere undgaae Besøg af deres forsultne Landsmænd. De ere hidsige, men blive snart gode igjen og bære ikke længe Nag. Skjøndt Kurianerne ere forræderske og grusomme, synes de dog mindre krigerske end de fleste Indbyggere paa denne Gruppe; idetmindste havde der, da Kirby opholdt sig der, i 5 Aar ikke fundet nogen Feide Sted. Det er en mærkværdig Sæd-

vane, at naar en Fisker kommer hjem med en rig Drœt i sin Baad, saa stimle Naboerne om ham og tage uden Undskyldning eller Takſigelse det Bedste fra ham, ved hvilken Leilighed han alene kan trøste sig ved, at han i et lignende Tilfœlde kan bœre sig ligesaadan ad. At gnide Nœserne mod hinanden, som er brugeligt i hele Polynesien, anvendes her kun i sœregne Tilfœlde. Naar de simplere Folk møde en Høvding, trœde de ud fra Stien og blive staaende ved Siden, et Tegn paa Ærbødighed, som alle Mandfolk ogsaa vise Qvinderne. I det Hele taget bliver det smukke Kjøn her behandlet med langt større Agtelse end paa de fleste andre polynesiske Grupper. Mœndene udføre alle svœre Arbeider, de fange Fisk og beskjœftige sig med at dyrke Taroroden; Qvinderne luge kun Ukrudtet bort. Forresten have Qvinderne kun med saadanne huuslige Arbeider at gjøre, som ogsaa vi ansee passende for deres Kjøn. Men Mœndenes Dagvœrk er ligeledes let, og den største Deel af Tiden tilbringe de i Lediggang. Den vigtigste Afbrydelse af deres eensformige Liv er Krigen, som, med Undtagelse af Makin, hersker paa den hele Gruppe; da Øerne indbyrdes have saa lidt med hinanden at gjøre, antager Krigen sœdvanligviis Characteren af en Borgerfeide, der opstaaer mellem Indbyggerne paa samme Ø. Naar et Parti er slaaet og bragt til Fortvivlelse, pleier det i Almindelighed at gaae tilsøes for at undgaae fuldstœndig Tilintetgjørelse. Saaledes fortœller Kirby, at den første Høvding paa Apamama omtrent 10 Aar før hans Ankomst gjorde Oprør mod Kongen, som dengang residerede paa Kuria. Kongen samlede strax sine Krigere og landede nogle Maaneder efter paa Apamama, hvor de fleste Indbyggere forenede sig med ham, saa at Rebellerne opgave den haabløse Kamp og flygtede til den sydlige Side af Øen. Her havde de deres Canoer liggende i Beredskab, og saasnart Kongen rykkede frem med sine Krigere, indskibede de sig strax med Koner og Børn. Først droge de til Kuria, hvor man antog dem for de hjemven-

dende Krigere, saa at Oldinge, Qvinder og Børn i Glæde samlede sig paa Strandbredden for at hilse paa dem. Men de Ulykkelige bleve bittert skuffede; thi pludseligt saae de sig omringede af blodtørstige Fjender, som ubønhørligt myrdede de Værgeløse og hærgede den hele Ø. Faa Dage efter kom Kurianerne igjen hjem, hvorpaa Rebellerne endnu engang begave sig paa Flugt og rømmede den hærgede Ø. Nogle Flygtninge slap lykkeligt til andre Øer, Andre bleve optagne af Hvalfangere, de Fleste druknede. Rebellernes Høvding undslap til Drummondsøen og levede der endnu mange Aar.

Ogsaa Wood havde meget at fortælle om Krigens Rædsler. Omtrent for 8 Aar siden var der paa Makin landet en Flaade fra Apia med omtrent 500 Mand, som flygtede for Krigerne paa Tarawa. Man modtog dem gjæstfrit, til man endelig opdagede, at de troløse Fremmede havde udklækket den Plan at erobre Øen; Makins Indbyggere overfaldt dem derfor og slog dem næsten Alle ihjel.

Ligene af de i Slaget Faldne pleie ikke at fortæres af Seirherrerne, men det Tilfælde forekommer dog, at unge Mænd spise noget af en berømt fældet Krigers Kjød, for derved, som de troe, at tilegne sig hans udmærkede Mod.

Paa Makin havde der i 100 Aar ikke raset nogen Krig. Indbyggernes Vaaben bestode af Køller og de eiendommelige Sværd og Landser, der vare besatte med Haifisketænder, som ere beskrevne i Begyndelsen af dette Kapitel. Harnisket skal først i den sidste Tid være indført og endnu ikke findes paa alle Øerne. Befæstninger findes der ikke paa den nordlige Deel af Gruppen; men paa Drummondsøen saae man Landsbyer, som vare omringede af et 8 til 10 Fod høit Plankeværk, og deres Indre i forskjellige Retninger gjennemkrydset af lignende Forskandsninger.

Kirby anseer det ikke for usandsynligt, at de krigerske Indbyggere paa den sydlige Deel af Archipelet inden kort Tid vilde erobre og underkaste sig de nordlige.

Wilkes fandt, at Husene og Kanoerne vare fortræffeligt byggede. Husene have et Hængeloft ligesom paa Radack, hvor deres Forraad af Levnetsmidler gjemmes for Rotterne; man bruger to Maaneder til at bygge et Huus, medens en Baad til 10 Personer først kan blive færdig i 5 eller 6 Maaneder. Tømmermændene staae i høi Agtelse og ere enten afhængige af Høvdingerne eller Frifødte, som da arbeide for Betaling. Naar der skal bygges en Mariapa, som ofte er meget stor, og hvis Bjelker og Sparrer bemales med sorte Striber og smykkes med Muslingskaller af Cypræa Ovula, saa tager hele Landsbyens Befolkning Deel i Arbeidet. Man anvender megen Tid paa at forfærdige Klædningsstykker, og medens Mændene ere især med at bygge Huse eller Baade, have Qvinderne travlt med at flette Maatter, som i Mangel af Tapaklæde udgjøre Mandfolkenes Dragt eller ogsaa bruges til Seil eller Sengklæder. Man forfærdiger dem af Pandanusblade, medens disse endnu ere spæde og lysegule, som ogsaa af de gamle mørkebrune, og med disse forskjellige Farver forstaae de at flette regelmæssige Mønstere. Men de ganske hvide Maatter, hvortil man omhyggeligt bleger Pandanusbladene, ere dog de smukkeste.

Mændene bære ofte en lille aflang Maatte med en Splitte i Midten, gjennem hvilken de stikke Hovedet, og som altsaa ligner den sydamerikanske Poncho. Qvindernes Klædedragt bestaaer i et Belte af Cokosnødblade, der hænger ned som Fryndser. Som Smykke bruge de Halsbaand af sorte og hvide Muslingskaller eller af flettet Menneskehaar. Høvdingerne bære ogsaa stundom foran paa Brystet en hvid Cypræa eller en stor Hvalfisketand hængende i et Halsbaand.

Havet forsyner Tarawanerne med en stor Deel af deres Næringsmidler. Forhen strandede der hyppigt Hvalfiske paa

Ambau, at Aaren minder om den, der bruges paa den persiske Havbugt, og at den gammelpharaonske Sædvane, at opkalde et Barn efter sin Bedstefader ogsaa hersker paa Tarawa, saa mangler der ikke Tegn, som tyde paa, at Indbyggerne stamme fra Vesten.

Vi have adskillige interessante Efterretninger angaaende Øens ældre Historie. De første Beboere skulle være komne fra Baneba, en mod Sydvest beliggende Ø, hvorfra en Borgerkrig fordrev dem. Efterat de allerede havde grundlagt en Colonie, kom der to andre Piroger fra en mod Sydøst liggende Ø, som de kaldte Amoi. De Sidstankommne havde en lysere Farve, et bedre Udseende og talte et andet Sprog. I et Par Generationer levede disse to Racer i Fred og Enighed; men da opstod der en Krig, i hvilken Mændene fra Amoi bleve dræbte af dem fra Baneba, som da bemægtigede sig deres Qvinder. Fra denne Blanding nedstamme alle Kingsmill-Insulanere. Folkene fra Amoi siges at have medbragt Brødfrugttræet, de fra Baneba Taroroden; Cokos og Pandanus voxede allerede dengang paa Øerne.

Amois Beliggenhed tyder paa Samoa, Banebas paa Carolinerne, hvor Himmelfartsøen (Puynipet) ogsaa virkelig kaldes saaledes. Denne simple Historie forekommer saameget mere troværdig, som den næsten er den eneste Tradition fra Fortiden, der lever hos Indbyggerne. De Indfødte forsikkre stadigt, at Gruppen først for ikke meget lang Tid siden er bleven befolket, de paastaae, at der, faa Generationer tilbage, var meget færre Mennesker paa Øerne, at der ikke forefaldt saa hyppige Krige, og at man frit og sikkert kunde reise fra den ene Ø til den anden. Saaledes skal Bedstefaderen til den 1840 regjerende Konge paa Kuria for omtrent 100 Aar siden af Lyst til at see Verden have bereist alle Gruppens Øer. Men nu ere de blevne saa fremmede for hinanden, at naar Stormen eller Nysgjerrigheden undertiden kunde foranledige en Kano til

at lande paa en anden Ø, vilde man sandsynligviis slaae Mandskabet ihjel, enten fordi man antog, at de havde fjendtlige Hensigter, eller for at forskaffe sig Been og Tænder til at forfærdige Smykkesager.

I Almindelighed ligne Tarawanerne mere Malayerne og have en mørkere Kobberfarve end Tahitierne. Kindbenene ere fremstaaende, saa at Øinene synes at ligge dybere i Hovedet. De fleste Mænd ere smaa, og Qvinderne i Forhold dertil endnu mindre. Dog udmærke Qvinderne sig ved behagelige Ansigtstræk og fiin Væxt. Men denne Beskrivelse passer som sagt slet ikke paa Makinerne, hvis Udseende er saa aldeles forskjelligt, at hvis de ikke havde samme Skikke, Sæder og Sprog, vilde man ikke henregne dem til den samme Race. Man kunde forklare denne Forskjellighed i det Ydre derved, at de føre et roligt, uforstyrret Slaraffenliv og have fuldtop af Fødemidler. Befolkningen paa de fleste Øer falder i 3 Klasser; den første er nea eller omata, Høvdingerne, den anden katoka, ikke adelige Grundeiere, og den tredie kava, Slaver. Paa Makin kjender man ikke katokaerne. Mellem de enkelte Landsbyer føres der meget ofte Krig og kun paa enkelte Øer regjerer eet Overhoved. Intet almindeligt anerkjendt Overherredømme af nogensomhelst Art forener Gruppen eller enkelte Naboøer med hinanden; en Undtagelse herfra gjøre Apomana, Nanouki og Kuria, der staae under een Konge, der residerer paa Apomana. Dette lille Riges Regjeringsform er ganske simpel patriarchalsk; Kongen nøies med at modtage en Skat, uden forresten videre at bekymre sig om Bestyrelsen af de forskjellige Landsbyer, der ere underkastede hans Herredømme. Paa de Øer, hvor forskjellige Høvdinger dele Regjeringen mellem sig, holdes offenlige Raadslagninger i store Forsamlingshuse, mariapa, hvor enhver anseelig Familie har sit særegne Sæde. Discussionerne skulle ofte være saa stormende og de modstridende

Talere i den Grad blive hidsige, at man kun med Møie kan afholde dem fra at komme i Haarene paa hinanden. Fleertallet gjør Udslaget. Høvdingerne have uindskrænket Magt over deres Familie og Slaver.

Tabuet er ubekjendt, dog forekommer dette Ord i Sproget i flere sammensatte Ord, som betyde hellig. Rang og Eiendom ere arvelige. Hvis en Høvding har flere Børn med forskjellige Koner, saa arver den Søn ham, hvis Moder var den fornemste. Ere alle Børnene af lige fornem Fødsel, saa saaer det ældste to Gange saa meget Land, som de andre. Ogsaa Qvindekjønnet er arveberettiget, og der findes paa Kingsmillgruppen rige qvindelige Arvinger, som man der, ligesom i Europa, gjør Cour til.

Den religieuse Tro er meget simpel. Den øverste Guddom, som næsten en Trediedeel af Øboerne dyrke som deres Skytsaand, men de Øvrige slet ikke anerkjende, hedder Wanigain eller Tabu eriki. Nogle tilbede deres Forfædres Sjæle, eller visse Fugle, Fiske og Dyr, som de vel ikke selv fortære, men uden Betænkning fange og lade Andre spise dem.

En Coralblok, omflettet af Cokosblade, hvilke hver Maaned fornyes, for at de bestandig kunne være grønne, forestiller Tabu eriki. Til denne Steen, som man snarere skulde ansee for et Alter end et Afgudsbillede, henvender man sine Bønner, og før ethvert Maaltid lægges der nogle Frugter som Offer. Enhver anseelig Familie eier en saadan Huusgud og holder en Præst til at udføre de brugelige Ceremonier. Der er en grusom Gudinde, Itivini, om hvem man siger, at hun dræber de smaa Børn for at nære sig af deres Kjød og Blod; hun tilbedes i en Kreds, indhegnet af Coralsteen, som er bestrøet med hvidt Sand. Midt i Kredsen staaer der en Cokosnød, som under Bønnen bliver omslynget af en Bladekrands og sa[illegible]d Cokosolie. Familierne gjemme omhyggeligt der [illegible]s Pandeskaller og holde dem høit i Ære. Naar [illegible]er Aanderne,

tager man dem frem, krandser dem ligeledes med Blade, lægger dem paa en ny Maatte, salver dem med Olie og byder dem Mad.

Præsterne udgjøre en særgen Klasse, og deres Indkomster bestaae kun i Frugter, som offres Guddommen og som de da siden hente og fortære. Gudernes Orakelsvar forkyndes paa følgende Maade. Paa den sandede, østlige Kyst af Øen Kuria ligger der 6 Huse af samme Størrelse som de sædvanlige Boliger, men med Vægge af Coraller og uden Loft. Indgangen vender mod Vest, forbi Kainakaki, Sjælenes Land, ligger der. I Midten af Huset staaer der en omtrent 4 Fod høi Coralblok med en dyb Hulning i Midten. Her lægger Præsten sit Øre til, for, som han siger, at høre Gudernes Svar. Desuden staaer der endnu en Mængde saadanne udhulede Coralblokke ved Strandbredden, da det ikke er afgjort nødvendigt, at Oraklet er under Tag.

Paa Makin findes der egenlig ingen Præster, eftersom Familiens Hoved besørger Gudstjenesten; men i dets Sted er Folket forsynet med Troldmænd, som ikke findes paa de andre Øer. Den Tro, at kunne bede En tildøde, hersker her ligesom endnu ogsaa paa Hawaii.

Naar man seer et Stjerneskud, troer man, at det er et Varsel for, at et Medlem af den Familie skal døe, som sidder paa det Sted i Forsamlingshuset, der ligger nærmest den Himmelegn, hvorfra Meteoret kom. Man troer paa et Liv efter Døden. Naar Aanden er frigjort for de legemlige Baand, hæver den sig op i Luften og bliver drevet omkring af Vindene, til den endelig kommer til Paradiset Kainakaki. Kun de, som ere tatoverede kunne haabe at komme derhen; de Andre blive alle underveis fangede af en kjæmpemæssig Qvinde, som kaldes Baine. Disse lykkelige Egne skulle være beliggende paa Øen Tarawa, hvor der findes forskjellige mærkværdige Forhøininger af Jordbunden, hvilke vel ikke naae en Høide af 24 Fod, men dog paa den lave

Coralø allerede langtfra ere synlige. Paa enhver af disse Forhøininger skal der ligge et Kainakaki, hvis Skjønhed er skjult for dødelige Øine, og hvor de privilegerede Sjæle svælge i evig Herlighed og Glæde. Denne Jordbund holdes hellig, og skjøndt den er bevoxet med Træer, drister dog ingen Indfødt sig til at fælde dem, men saasnart eet gaaer ud af Alderdom, bliver der plantet et andet istedet.

Disse Insulaneres Levemaade er meget simpel. De staae op ved Daggry, vadske Ansigt, Hænder og Tænder med fersk Vand og salve sig med vellugtende Cokosolie. Derpaa arbeide de paa Marken til Kl. 10 og komme hjem, før den stærkeste Hede begynder, hvorpaa de igjen vadske sig og holde deres første Maaltid. Tiden før og efter Middag tilbringe de sovende eller sladdrende i deres Boliger eller i Mariapaen. Henimod Kl. 4 om Eftermiddagen tages der igjen fat paa Arbeidet, hvilket vedvarer til Solen gaaer ned; nu vadske de sig tredie Gang, holde deres andet Maaltid, og saasnart det begynder at blive mørk Nat, lægge de sig til at sove. De bruge ikke Fakler undtagen ved høitidelige Leiligheder, og denne Mangel af Belysning tvinger dem til at holde op med deres Forlystelse og Arbeide, naar Dagen ender.

Kirby fortæller om Kurianerne, at skjøndt de ere fulde af Bedrag og uærlige i deres Handlinger, ere de dog indbyrdes gjæstfrie og rundhaandede. De sætte altid Mad frem til den Fremmede, og Den, der selv ikke har Nok hjemme, gaaer uden videre hen til sin Nabo for at dele hans Maaltid. Af den Grund er der mange, som først holde Maaltid i Mørke, hvorved de lettere undgaae Besøg af deres forsultne Landsmænd. De ere hidsige, men blive snart gode igjen og bære ikke længe Nag. Skjøndt Kurianerne ere forræderske og grusomme, synes de dog mindre krigerske end de fleste Indbyggere paa denne Gruppe; idetmindste havde der, da Kirby opholdt sig der, i 5 Aar ikke fundet nogen Feide Sted. Det er en mærkværdig Sæd-

vane, at naar en Fisker kommer hjem med en rig Drœt i sin Baad, saa stimle Naboerne om ham og tage uden Undskyldning eller Taksigelse det Bedste fra ham, ved hvilken Leilighed han alene kan trøste sig ved, at han i et lignende Tilfœlde kan bœre sig ligesaadan ad. At gnide Nœserne mod hinanden, som er brugeligt i hele Polynesien, anvendes her kun i sœregne Tilfœlde. Naar de simplere Folk møde en Høvding, trœde de ud fra Stien og blive staaende ved Siden, et Tegn paa Ærbødighed, som alle Mandfolk ogsaa vise Qvinderne. I det Hele taget bliver det smukke Kjøn her behandlet med langt større Agtelse end paa de fleste andre polynesiske Grupper. Mœndene udføre alle svœre Arbeider, de fange Fisk og beskjœftige sig med at dyrke Taroroden; Qvinderne luge kun Ukrudtet bort. Forresten have Qvinderne kun med saadanne huuslige Arbeider at gjøre, som ogsaa vi ansee passende for deres Kjøn. Men Mœndenes Dagvœrk er ligeledes let, og den største Deel af Tiden tilbringe de i Lediggang. Den vigtigste Afbrydelse af deres eensformige Liv er Krigen, som, med Undtagelse af Makin, hersker paa den hele Gruppe; da Øerne indbyrdes have saa lidt med hinanden at gjøre, antager Krigen sædvanligviis Characteren af en Borgerfeide, der opstaaer mellem Indbyggerne paa samme Ø. Naar et Parti er slaaet og bragt til Fortvivlelse, pleier det i Almindelighed at gaae tilsøes for at undgaae fuldstœndig Tilintetgjørelse. Saaledes fortœller Kirby, at den første Høvding paa Apamama omtrent 10 Aar før hans Ankomst gjorde Oprør mod Kongen, som dengang residerede paa Kuria. Kongen samlede strax sine Krigere og landede nogle Maaneder efter paa Apamama, hvor de fleste Indbyggere forenede sig med ham, saa at Rebellerne opgave den haabløse Kamp og flygtede til den sydlige Side af Øen. Her havde de deres Canoer liggende i Beredskab, og saasnart Kongen rykkede frem med sine Krigere, indskibede de sig strax med Koner og Børn. Først droge de til Kuria, hvor man antog dem for de hjemven-

dende Krigere, saa at Oldinge, Qvinder og Børn i Glæde samlede sig paa Strandbredden for at hilse paa dem. Men de Ulykkelige bleve bittert skuffede; thi pludseligt saae de sig omringede af blodtørstige Fjender, som ubønhørligt myrdede de Værgeløse og hærgede den hele Ø. Faa Dage efter kom Kurianerne igjen hjem, hvorpaa Rebellerne endnu engang begave sig paa Flugt og rømmede den hærgede Ø. Nogle Flygtninge slap lykkeligt til andre Øer, Andre bleve optagne af Hvalfangere, de Fleste druknede. Rebellernes Høvding undslap til Drummondsøen og levede der endnu mange Aar.

Ogsaa Wood havde meget at fortælle om Krigens Rædsler. Omtrent for 8 Aar siden var der paa Makin landet en Flaade fra Apia med omtrent 500 Mand, som flygtede for Krigerne paa Tarawa. Man modtog dem gjæstfrit, til man endelig opdagede, at de troløse Fremmede havde udklækket den Plan at erobre Øen; Makins Indbyggere overfaldt dem derfor og slog dem næsten Alle ihjel.

Ligene af de i Slaget Faldne pleie ikke at fortæres af Seirherrerne, men det Tilfælde forekommer dog, at unge Mænd spise noget af en berømt fældet Krigers Kjød, for derved, som de troe, at tilegne sig hans udmærkede Mod.

Paa Makin havde der i 100 Aar ikke raset nogen Krig. Indbyggernes Vaaben bestode af Køller og de eiendommelige Sværd og Landser, der vare besatte med Haifisketænder, som ere beskrevne i Begyndelsen af dette Kapitel. Harnisket skal først i den sidste Tid være indført og endnu ikke findes paa alle Øerne. Befæstninger findes der ikke paa den nordlige Deel af Gruppen; men paa Drummondsøen saae man Landsbyer, som vare omringede af et 8 til 10 Fod høit Plankeværk, og deres Indre i forskjellige Retninger gjennemkrydset af lignende Forskandsninger.

Kirby anseer det ikke for usandsynligt, at de krigerske ıdbyggere paa den sydlige Deel af Archipelet inden kort ід ville erobre og underkaste sig de nordlige.

Wilkes fandt, at Husene og Kanoerne vare fortræffeligt ıggede. Husene have et Hængeloft ligesom paa Radack, ıor deres Forraad af Levnetsmidler gjemmes for Rotterne; an bruger to Maaneder til at bygge et Huus, medens en aad til 10 Personer først kan blive færdig i 5 eller 6 laaneder. Tømmermændene staae i høi Agtelse og ere ten afhængige af Høvdingerne eller Frifødte, som da ar- ide for Betaling. Naar der skal bygges en Mariapa, som te er meget stor, og hvis Bjelker og Sparrer bemales ed sorte Striber og smykkes med Muslingskaller af Cypræa vula, saa tager hele Landsbyens Befolkning Deel i Ar- idet. Man anvender megen Tid paa at forfærdige Klæd- ngsstykker, og medens Mændene ere ifærd med at bygge use eller Baade, have Qvinderne travlt med at flette laatter, som i Mangel af Tapaklæde udgjøre Mandfolkenes ragt eller ogsaa bruges til Seil eller Sengklæder. Man rfærdiger dem af Pandanusblade, medens disse endnu ere æde og lysegule, som ogsaa af de gamle mørkebrune, og ed disse forskjellige Farver forstaae de at flette regelmæs- ;e Mønstere. Men de ganske hvide Maatter, hvortil man ıhyggeligt bleger Pandanusbladene, ere dog de smukkeste.

Mændene bære ofte en lille aflang Maatte med en plitte i Midten, gjennem hvilken de stikke Hovedet, og som tsaa ligner den sydamerikanske Poncho. Qvindernes Klæde- agt bestaaer i et Belte af Cokosnødblade, der hænger ned m Fryndser. Som Smykke bruge de Halsbaand af sorte hvide Muslingskaller eller af flettet Menneskehaar. Høv- ngerne bære ogsaa stundom foran paa Brystet en hvid ɔpræa eller en stor Hvalfisketand hængende i et Hals- aand.

Havet forsyner Tarawanerne med en stor Deel af deres æringsmidler. Forhen strandede der hyppigt Hvalfiske paa

Revene, og endnu den Dag idag driver stundom en kjæmpemæssig død Kaskelot til Strandbredden. Ligesom paa Carolinerne fanges de mindre Fisk i Ruser, som man sætter paa Bunden af Havet og tynger med Coralstene, for at de ikke skulle vælte. Mange Fiske blive ogsaa fangne ved Koger eller Steendæmninger, som man bygger ud gjennem de fide Lagnner, der ved Ebbetid fordetmeste ligge tørre. Ved Flodtid omringe de Indfødte i stor Mængde Grundene og drive Fiskene ind, hvorpaa Kogen bliver lukket, og naar Vandet er sunket, have de let ved at fange dem. Paa passende Steder betjener man sig ogsaa af store Vaad. Om Dagen fanger man de flyvende Fiske ved en Medekrog, der er befæstet paa en kort Snøre, hvilken man lader hænge ud fra Bagstavnen af Baaden; om Natten bruger man et Blus, som lokker dem, saa at de falde i Baaden. Paa lignende Maade lokker man Krabberne ud af deres Huller. Paa en vis Tid af Aaret fanges Skildpadderne paa den flade Strandbred, og Muslinger og Holothurier, som her ikke samles for fremmede Søfarende, men som man selv spiser, opsankes fra Havets Bund af Dykkere.

Den vegetabilske Næring bestaaer af Cokos- og Pandanusnødder, en Art af Tarorod og noget Brødfrugt. Saften af Pandanusfrugterne bliver ligesom paa Radack tørret i Luften, dannet til lange Pølser og indsvøbt i Pandanusblade. Disse Ruller holde sig hele Aar og bruges tillige som en Art af Mønt, hvormed der erlægges Høvdingerne Skat eller betales Løn for ydede Arbeider.

Brødfrugten bliver sædvanligviis ristet paa hede Stene. Det er den samme Afart, som voxer paa Samoa, hvorved den Formodning, at Indbyggerne tildeels stamme derfra, nærmer sig saa meget mere til Vished. Af Cokospalmens Blomsterhylster forstaae de at faae en sød Saft, idet de, førend Frugten udvikler sig, binder Stilken fast og skjære den yderste Ende af. Der anbringes en Cokosnødskal, hvori Saften kan dryppe, og denne drikkes enten frisk, eller man

lader den paa hede Stene størknes til en Syrup, som kaldes Kamoimoi. Blandet med Vand udgjør denne den meest brugelige Drik ved festlige Sammenkomster og bliver ofte blandet med Taro- og Cokosnødvelling. Man kjender ingen beruſende Drik; thi Kawa, som deres Forfædre udentvivl kjendte, voxer ikke paa disse Øer.

Den rundhaandede Natur tillader dem at anvende megen Tid til Morskab, f. Ex. til Sang og Dands. Det er sædvanlig ved Fuldmaane, at Indbyggerne i den ene Landsby indbyde saavel Mænd som Qvinder fra en anden til et festligt Gilde. Paa den bestemte Dag komme Gjæsterne seilende i deres Canoer og begive sig til Mariapaen, hvor de strax sætte sig paa den Side, hvorfra de kom, medens deres Verter tage Plads ligeoverfor dem. Naar Maaltidet er endt, begynde Gjæsterne Dandsen, som dernæst fortsættes af Verterne, og dette vedvarer afvexlende lige til Aften, hvorpaa man begynder at synge. Efter Midnat gaae Verterne hjem og overlade Mariapaen til Natteleie for deres Gjæster. Disse Festligheder vare tre Dage. Dandsene ligne Evolutionerne af et Compagnie Soldater, da alle Bevægelser efter Tacten af en eensformig Sang udføres paa eengang. Overkroppen er meest i Bevægelse, Benene forholde sig mere rolige. Undertiden strækkes Armene ud, saa klappe de af al Magt med Hænderne mod Laar og Bryst, medens Legemet vugger sig hid og did. De have endnu mange andre Tidskort: at lege med smaa Canoer, som drive om paa Lagunen, at svømme i Brændingen, hvorved man ligesom paa Hawaii benytter sig af et lille Bræt; man lader ogsaa hyppigt Drager flyve, de ere lavede af Pandanusblade, som man har skrabet, til de ere lettere end Papir. Ved Bryllupper finde festlige Ceremonier Sted. Paa Bryllupsdagen forsamle Slægtninge og Venner af begge Familier sig i Brudefaderens Huus, alle i deres bedste Pynt. Det unge Par sætter sig i Midten paa en ny Maatte, Præsten trykker deres Pander imod hinanden

og hælder et Par Draaber Cokosolie paa deres Hoveder. Derpaa tager han en Qvist af et Træ, dypper den i Vand, bestænker deres Ansigt og holder tillige en Bøn for deres Fremtids Velgaaende og Lykke. Nu sætter man Mad frem for dem, dette er i Almindelighed en særegen Slags Fisk samt Taro og Brødfrugt, de spise begge lidt deraf, og nu først stimle Venner og Slægtninge til for at ønske dem til Lykke og kjærligt gnide deres Næser. Børn blive ofte forlovede med hinanden i den spædeste Alder, og Enhver kan tage saamange Koner, som han har Raad til. Ligesom paa Radack tør enhver Moder kun opklække og opdrage 3 Børn; alle de efterfølgende maae døe, saasnart de ere fødte. Disse gruelige Mord vække hverken Rædsel eller Undseelse hos dem, man betragter dem som et nødvendigt Onde for at undgaae en farlig Overbefolkning.

Der er bestemte Folk, som tatovere; de staae i høi Agtelse og betales dyrt, saa at kun de Fornemmere ere istand til at skaffe sig denne Pryd i dens fuldstændige Pragt. De unge Mænd blive ikke tatoverede førend deres 20de Aar; Slaverne aldrig. Tatoveringen bestaaer fordetmeste af korte, skraa Linier, omtrent 1/8 Tomme fra hinanden, som i Rækker løbe langs ned ad Ryggen, Brystet og Benene, og have maaskee ligesom overalt i Polynesien oprindeligt en heraldisk Betydning. Qvinderne tatoveres paa samme Maade som Mændene, men dog langtfra i samme Udstrækning.

Disse Øers Clima er jævnt, og skjøndt det er hedt, ikke saa trykkende, som i de fleste andre tropiske Egne. Forfriskende Søvinde lufte næsten bestandigt, og det regner ofte, hvilket saavel afkjøler Atmosphæren som ogsaa befrugter Landet. Den saakaldte Vinter fra October til April udmærker sig især ved hyppige Skylregne. Paa den Tid hersker der især afvexlende Norden- og Vestenvinde, der undertiden blive til Orkaner, som tidt vedvare flere Dage. Store Stykker Land opsluges da af det oprørte Hav, og Kirby paastod, at den vestlige Kant af Kuria under hans

Ophold der var betydeligt blevet ødelagt. Naar disse Storme rase, opkastes der tidt paa den vestlige Side af Øerne store Træstammer, der synes at henhøre til Coniferernes Familie, som ogsaa store Klumper af et Harpix, som ligner den, der paa Ny-Zeeland opgraves af Jorden, og sandsynligviis ligesom vort Rav henhører til en Forverdens Flora. De Indfødte bruge denne Harpix til at gjøre deres Cokosolie vellugtende; ogsaa Basaltstenen anvende de til forskjelligt Brug; disse Basaltstene opkaster Havet langveis fra paa Tarawas Coralkyster; de sidde nemlig fast i Drivtømmerets Rødder. Fra Mai til September er Luften fordetmeste klar, og Passaten stryger bestandig over Øerne. Denne Aarstid benyttes til Reiser; thi om Vinteren vove Tarawanerne ikke engang at seile fra den ene Ø til den anden. Undertiden mærker man heftige Jordrystelser, og Svingningernes Retning synes at komme fra Sydvest.

Befolkningen er stor. Paa Drummondsøen, hvor man bedst havde Leilighed til at gjøre en Beregning, blev den anslaaet til mindst 10,000. Paa Apamama saae King engang 7,000 Krigere samlede, som alle hørte til det lille af 3 Øer bestaaende Rige, hvis samlede Befolkning man altsaa passende kan anslaae til 28,000. Efter Woods Beretning beløb Indbyggernes Antal paa Makin sig til 5,000, og de øvrige Øer, som den amerikanske Expedition besøgte, syntes ogsaa at være tæt befolkede, saa at det vel ikke er nogen Overdrivelse, naar Wilkes anslaaer Folketallet paa Tarawagruppen til mindst 60,000. Da Gruppens hele tørre eller bevoxede Areal i det Høieste udgjøre 7 Qvadratmile, saa kom der altsaa henved 9,000 Sjæle paa Qvadratmilen, men man maa herved tage i Betragtning, at de fiskerige Laguner, som indtage et langt større Fladerum, bidrage det Meste til deres Ophold.

I Almindelighed have de kun ubetydelig Samfærdsel med fremmede Skibe, da man her hverken kan forsyne sig tilstrækkeligt med Brændsel eller Vand og her næsten ikke

findes nogen Gjenstand for Tuskhandel. Derfor kaste Sydfarerne kun sjeldent Anker i disse Havne, skjøndt mange af dem ere gode, et Fortrin, som de andre lave Øer savne. Den sydlige Deel af Gruppen bliver hyppigst besøgt, da den ligger i Nærheden af en Grund, hvor der findes mange Hvalfiske, saa at Beboerne derved ere istand til i tilstrækkelig Mængde at forskaffe sig Jern, dette Metal, der overalt i Sydhavet staaer i saa høi Priis, og som næsten ganske gjør deres hjemmelavede Redskaber af Steen eller Perlemoderskaller overflødige. En mærkværdig Begjærlighed efter Tobak og nogle forhen ubekjendte Sygdomme ere sagtens foruden Jernet Alt, hvad de skylde Samfærdselen med de Hvide.

Tarawanernes Characteer har mange eiendommelige Træk; de skulle f. Ex. være meget tilbøielige til Tungsindighed og derved stundom forledes til Selvmord.

Deres høieste Ærgjerrighed bestaaer i at erhverve sig Navn af en fuldendt Verdensmand, som kaldes Maiba. En saadan Maiba er velbevandret i alle deres Kunster og Lege, han er en fortræffelig Dandser, en uovervindelig Kriger; han forstaaer bedst at nyde Livet og gaaer efter Døden den lige Vei til Kainakakis Glæder, da han ifølge sine Landsmænds Begreber staaer paa Menneskehedens Høide.

Makininsulanernes Blidhed i Modsætning til deres Naboers Lyst til at slaaes beviser, at et fredeligt, sorgløst Liv, fortsat igjennem flere Generationer, kan frembringe en betydelig Forandring i et Folks Characteer; thi medens de Vildes grusomme Instincter ere fremherskende hos de krigerske Indbyggere paa Drummondsøen, see vi allerede hos Makinerne Humanitetens Morgenrøde dæmre frem.

I nogle Aar har Missionairernes Virksomhed ogsaa udbredt sig paa Kingsmillgruppen. I Aaret 1852 begyndte de deres Værk paa Makin, og i Aaret 1857 nedsatte den amerikanske Missionair Bingham sig paa Apia eller Char-

lotteøen, hvis Befolkning han nøiagtigt angiver til 3,211 Sjæle. En blodig Begivenhed bragte Missionairen i nærmere Berøring med Beboerne paa Øen Tarawa, som ligger Sønden for Apia. Den 19de Februar 1858 kom en Skare Tarawaner i henved hundrede Canoer til Apia for at angribe Beboerne der. Det kom til en hidsig Fægtning, i hvilken Tarawanerne velfortjent bleve slagne og idetmindste mistede 50 Mand og 70 Fartøier. Et stort Antal Mænd, Qvinder og Børn fra Tarawa, der styrtede sig i Havet, da de saae, at Kampen tog en saa ulykkelig Vending, bleve tagne tilfange. Tarawanernes Anfører faldt selv. Men der var paa Tarawa endnu en anden Høvding, som ikke havde taget Deel i Overfaldet. Efter Slaget kom denne Høvdings Tilhængere til Apia for at lykønske den der regjerende Høvding Te Kauea, til Seiren; han stod i bedste Forstaaelse med Missionairen.

Mange af disse Tarawanere bleve af Tekauea førte til Missionairens Bolig, for at de skulde see dette Huus, der paa amerikansk Maade var bygget af lodretstaaende Bræder, og som var 24 Fod langt og 18 Fod bredt. De forbauseded ved at see et lille Compas, hvis Naal Tekauea ved sit Knivblad fik til at dreie sig frem og tilbage, som ogsaa ved at høre et Uhr slaae. De kunde ikke see sig mætte paa Photographierne. Høvdingen, en statelig Mand med behageligere Ansigtstræk, forsikkrede, at han med Gjæstfrihed vilde modtage Missionairer paa Tarawa, og udentvivl har man taget ham paa Ordet.

Niogtyvende Kapitel.

Radack og Ralick.

Chamisso. — Radack-Archipelet. — Atollernes Størrelse. — Pandanus. Mogan. — Cokos. — Hvad Havet udkaster. — Radackernes physiske og moralske Tilstand. — Beskjæftigelser i Freden. — Den blinde Gud i Bygar. — Høvdingernes Forrettigheder. — Krige. — Fægtning paa Stromt. — Meslds Opdagelse af Kotzebue 1ste Januar 1817. — Otdia. — Indseiling i Lagunen. — Lagediack. — Anlæggelse af en Have. — Kadu. — Han reiser paa Rurick til Aleiiterne. — Bliver paa Otdia. — Sandsynligviis myrdet. — Ralick-Missionairer paa Radack og Ralick.

Den russiske Capitain Kotzebue har opdaget Radack for Geographien, men den tydske Digter Chamisso har givet os en tiltrækkende Beskrivelse af dette lille Land.

Naar man seer paa Kortet, opdager man Norden for Tarawa, og paa en Maade som en geologisk Fortsættelse af hiint langt rigere og mere befolkede Archipel, en Række af Øgrupper, der strække sig fra Syd til Nord, og der hver for sig igjen bestaaer af mange smaa Øer, af hvilke den betydeligste sædvanligviis giver hele Gruppen Navn. Liggende ovenpaa Revet, der tjener Gruppen til Grundlag, omringer enhver Gruppe et stort indre Vandbassin, omkring hvilket de dertil hørende smaa Øer ligge som Perlerne i et Halsbaand. Det er med eet Ord Atoller eller Lagunøer af samme Slags, som vi før have lært at kjende paa Paumotu, Tarawa o. s. v.; men disse Atoller have et meget stort Omfang. Otdia f. Ex. er 30 Mile lang, 12 Mile bred og

bærer 65 Øer paa sit Rev, og Kaben, der omtrent er ligesaa stor og har samme aflange Form, er især paa Vindsiden rigeligt kronet med frugtbare Øer, af hvilke Kotzebue, saavidt han kunde see, talte 64. Et endnu langt større Fladerum indtager Erigup, men denne Atoll er saa fattigt og sparsomt bevoxet med Grønt, at der, som Chamisso hørte, kun boede 5 Mænd og nogle Qvinder. Men selv de bedre Grupper ere meget fattige; kun paa faa af disse Øer voxer den høistammede Cocospalme, og Pisangen, som slet ikke findes paa de nordligere Grupper, selv ikke paa Otdia, dyrkes først paa Kaben. Overhovedet ere de sydligere Grupper de rigeste og synes derved at antyde deres ældre Oprindelse. Paa Øen Tabual, den eneste i Gruppen Aur, hvor Chamisso gik iland, fandt han en ganske usædvanlig Flor. Bagved en tæt Skov af ranke Cocospalmer saae han Plantager af Bananer og Bjergtaro i de lavere Egne. De sydlige Grupper Meduro, Arno og Mille, som Rurick ikke besøgte, siges at være rigere paa disse nærende Planter, som først nylig synes at være indførte der, og de første alene stode lige med alle de øvrige Øer i Kjeden i Magt og Befolkning, hvilket iøvrigt ikke betyder andet end at de maaskee havde 1,000 Indbyggere. Den nyttigste Plante paa Radack, hvis Frugt udgjør Folkets Næring, er den Pandanus, som findes overalt paa Sydhavsøerne, og hvis Nødder ellers kun bruges til Pynt, ligesom deres Blade til Klædning eller til at tægge med. Den voxer vildt i det tørreste Sand, hvor Vegetationen først begynder og gjøder ved sit meget Løv Jordbunden omkring sig. Den groer frodigt i de fugtige lave Egne paa de rigere Øer. Den bliver desuden dyrket flittigt, og mere end 20 Afarter med forædlet Frugt forplantes ved Aflæggere. De sammensatte trevlede Steenfrugter, hvoraf den kugleformige Frugt bestaaer, indeholde en krydret Saft paa det Sted, hvor Stilken sidder. For at nyde denne Saft, banker man først Steenfrugten med en Steen og tygger derpaa Trevlerne. Man steger ogsaa disse Frugter paa den i Syd-

havet brugelige Maade i Gruber, ikke saameget for at nyde dem saaledes tilberedte, som for at lave Mogan deraf, et krydbret, tørt Syltetøi, som bruges paa Søreiser. Alle Medlemmer af een eller flere Familier have travlt, naar der laves Mogan. Saasnart Steenfrugterne komme ud af Stegeovnen bliver den størknede Saft kradset ud i en Muslingskal, derpaa udbredt paa en med Blade belagt Rist og over en jævn Kulild sat ud i Solen og saaledes tørret. Saasnart den tynde Skive er tilstrækkeligt tørret, bliver den rullet tæt sammen og denne Rulle derpaa pent indsvøbt i Pandanusblade og bundet til. Kjernen i denne Frugt smager godt, men er vanskelig at faae og kastes tidt bort. Af Bladene forfærdige Qvinderne forskjellige Slags Maatter, saavel de fiirkantede med pyntelige Borter, der bruges som Skjørter, som ogsaa dem, der anvendes til Seil paa Skibene og de tykkere, som man bruger til at ligge paa.

Cokospalmen, som paa de rigere Coraløer i Sydhavet indtager den første Rang, staaer her tilbage for Pandanustræet; dette sidste forskaffer det vakkre Folk paa Radack Næring, men paa Cokospalmen beroer deres Skibsfart. Uden dette Træ havde de intet Material til de Snore, hvormed deres kunstige Pirogers Planker sammenføies, eller til de Touge, som anvendes til Takkelagen. Derfor bliver dette Træ, saavel paa de beboede som de ubeboede Øer, overalt plantet og formeret, men i de mange unge Planteskoler, som Chamisso traf paa, saae han kun paa de beboede Øer, at det bar Nødder, som her vare meget smaa, og kun paa faa Steder — paa de sydligere Grupper — voxede det til nogen betydelig Høide.

Brødfrugttræet, hvormed den rundhaandede Natur saa rigeligt begavede Tahiti og Marquesasøerne, er paa Radack ikke meget almindeligt, og da den eneste her forekommende Art kun bærer smaa Frugter, som tidt have uudviklede Frøkorn, maa man formode, at det ligesom Cokospalmen her ikke finder en fuldkommen passende Jordbund eller et Clima,

der svarer til dets frodige Væxt. Ikke destomindre sætter man stor Priis paa det, saavel for Frugternes som for Vedets Skyld; af dette Træ hugger man nemlig Kjølen til Baadene, hvis øvrige Planker fordetmeste hugges af Drivtømmer.

Taroroden finder her næsten slet ikke den sumpede Jordbund, som udkræves til at udvikle dens Rødder, dog bliver den hist og her dyrket tilligemed Bananen og et Slags Elletræ (Rhizophora gymnorhiza). Kraftmelet af Tacca pirnatifida, som her findes hyppigt, tilberedes sjeldent.

En meget nyttig Bast faaer man af Barken paa tre forskjellige Plantearter, som kun voxe vildt, en Nelde, som leverer en hvid Traad, der er meget fiin og stærk; en Slyngplante, som selv bedækker det tørreste Sand, og Hibiscus.

At Indbyggerne paa det fattige Radack ogsaa have nogen Sands for Vellugt og Pyntelighed og en vis Sands for det Skjønne, bevise de Haver omkring deres Boliger, hvori der dyrkes forskjellige Smykkeplanter, af hvis vellugtende Blomster man fletter smukke Krandse omkring det lange opbundne Haar eller bærer dem i Ørerne.

Foruden det store Drivtømmer og Skibsvrag, som Havstrømmen kaster op paa Radacks Rev, og hvorved de ikke blot blive forsynede med Byggetømmer, men ogsaa med Jern og Slibestene, bringer Havet dem tillige ogsaa mange Frøsorter og Frugter, af hvilke mange endnu ikke have mistet Evne til at spire. Chamisso samlede nogle af dem og fandt blandt disse Frugter af Nipa-Palmen og flere Pandanusarter, som kun forekomme paa de større mod Vest beliggende Lande og altsaa tyde paa den Verdenskant, hvorfra ogsaa Mennesket kom til Radack.

Foruden dem var det Frugter af Barringtonia speciosa, Aleurites triloba og andre Træer, som fordetmeste henhørte til de træartede eller rankedannede Bælleplanter, som findes

overalt mellem Vendekredsene. Saadanne Frøkorn som vandre fra Kyst til Kyst, fra Ø til Ø, have udbredt de forskjellige Planter til forskjellige Steder.

Lagunerne indenfor Øgrupperne have kun faa Fiske. Især fanger man om Natten ved Fakkelskin Flyvefiske. Man efterstræber to store Arter af Rokker for Hudens Skyld, der bruges til Trommeskind; Kjødet kan ikke spises, da det skal være giftigt. Saameget større Overflødighed findes der af Muslinger med een eller to Skaller, som baade spises og anvendes paa mangfoldige andre Maader. Tritons-hornet bruges som Signaltrompet, den store Tridacna som Kar og til at forfærdige Værktøier til at skjære med, Perle-moder bliver slebet til Knive og de mindre Sneglearter bæres til Prydelse i sirlige Snore om Hoved og Hals. Der findes en Overflod af Trepang paa Revene, men de fattige Indbyggere paa Radack, der tidt ere i Forlegenhed for Føde, have aldrig forsøgt at stille deres Sult ved denne væmme-lige Orm.

Radackerne have en mørkere Farve end Hawaiierne, deres Hud er mere reen, da den ikke, som paa Hawaii bliver for-dærvet ved Brugen af Kawa eller af de der herskende Hud-sygdomme. Da de nyde saa tarvelig Føde, ere de hverken store af Væxt eller besidde nogen synderlig legemlig Kraft, men skjøndt deres Krop er slank, ere de dog velskabte og sunde og de synes at opnaae en høi og kraftig Alder. Kotze-bue gjorde den Bemærkning, at Oldingerne i det Hele taget beholdt usvækket Aandskraft og ungdommeligt Sindelag lige til Døden, en skjøn Forrettighed for dette fattige men lykke-lige lille Folk, hvilken Kotzebue tilskriver det milde Klima, det lette Arbeide og den vegetabilske Føde. De binde deres sorte Haar siirligt op i Nakken, og især Qvinderne smykke det med Blomster og Muslingskaller. Baade Mand-folk og Fruentimmer have Huller i Ørerne, hvori der sidder et sammenrullet Pandanusblad. Denne Rulle er hos Mændene 3 til 4 Tommer i Gjennemsnit, Qvindernes ikke

engang halv saa tyk. Begge Kjøn blive tatoverede og Tegningen er eens for alle, hvilket i Polynesien er Tilfældet i ethvert særeget Land.

Iruerne eller Høvdingerne ere tatoverede paa Steder af Legemet, som hos den menige Mand blive forskaanede. Saaledes kunde man i Polynesien af de uudslettelige Tegn i Huden slutte sig til ikke blot et Menneskes Fædreland, men ogsaa til hans Stand.

Radackernes Klædebragt er, som man let kan begribe, ogsaa meget tarvelig. Mændenes Paaklædning bestaaer af et Belte med nedhængende Baststrimler, som ogsaa undertiden et Skjørt af en lille fiirkantet Maatte; Drengene gaae ganske nøgne, indtil de ere mandvoxne. Qvinderne bære to længere Maatter, bundne med Snor om Hofterne, de smaa Piger have tidligt et mindre Skjørt paa. Ogsaa her seer man Mændene bære de rigeste Smykker; thi foruden Blomster og Muslingskrandse, som begge Kjøn pynte sig med, bære de ofte et Halsbaand af Delphintænder med Plader af Skildpadde eller tynde, runde Skiver af Muslinger og Cocosskal, som hænge foran. Til Høvdingernes Hovedpynt henhører ogsaa Halefjedrene af Tropikfuglen og den høitflyvende Fregatfugls lange Svingfjedre.

Husene, som kun bestaae af et paa fire lave Pæle fritbaaret Tag, som er forsynet med et Hængeloft, vidne saavel om Radackernes Fattigdom, som om deres Klimas evige Foraarsmildhed. Man kan kun sidde under dette Tag, en grov Maatte tjener som Seng og en Træbul udgjør Hovedpuden. Iøvrigt drage Radackerne i deres kunstige Baade med deres Familie og deres Bohave, hvilket sidste just ikke meget tynger paa det lette Fartøi, snart til den ene og snart til den anden Ø; tildeels for at gjøre Besøg, men sandsynligviis mange Gange for at undgaae Hungersnød, naar der er Mangel paa Pandanusfrugter, hvorved Beboerne paa en Gruppe stundom tvinges til et Slags Nomadeliv. Den vildtvoxende Pandanus synes at være Fælledsgods. Et

Knippe Blade af dette Træ bindes som Tegn paa Eiendomsret paa den Green, hvor en Frugt er nær ved at modnes, og sikkrer den, der har opdaget den, Ret til at plukke den. Cokostræerne ere Privateiendom. Man seer tidt Cokostræer, som staae i Nærheden af Hytterne, fulde af Nødder, som ere ved at modnes, om hvis Stamme der er svøbt et stort Cokosblad, som ved sin Raslen skal forraade den, der vilde klavre op i Træet.

Foruden Omsorgen for Fødemidlerne udgjøre Skibsfart og Sang deres vigtigste Beskjæftigelse i fredelige Tider. Radackernes kjæreste, eneste Eiendele ere deres Baade og Trommer, hvilke de som Børn allerede lege med. Især om Aftenen, naar de sidde i Kreds forsamlede om en luende Ild, opføre de deres Dandse og synge Viser, i hvilke Mindet om vigtige Begivenheder opbevares fra Slægt til Slægt. Alle gribes da af glad Begeistring og alle Stemmer blande sig i Choret.

De have hverken Templer eller Præster, men ved alle vigtige Foretagender bringe de en usynlig Gud i Himlen — Anis — simple Offere af Frugter. Paa de forskjellige Øer findes hellige Træer, Cokospalmer, i hvis Krone Anis sætter sig. Omkring Roden af et saadant Træ er der lagt 4 Bjælker i Fiirkant. Det lader ikke til, at det er forbudt at træde ind i det Rum, som de omgive, og Træets Frugter blive spiste.

Den nordligste Øgruppe, Bygar, som er øde, har sin egen Guddom. Denne Gud paa Bygar er blind, han har to unge Sønner, som begge hedde Rigabuil, og de Folk, som besøge Bygar, kalde hinanden, saalænge de ere der, Rigabuil, for at den blinde Gud skal ansee dem for sine Sønner og gjøre Godt imod dem. Paa Bygar tør man ikke anraabe Anis; thi den Blinde, der har et meget skarpere Øre, vilde straffe den, der gjorde det, med en svær Sygdom eller maaskee endog slaae ham ihjel.

For at faae Vandet til at komme frem i Brøndene

eller faae det stigende Hav til at falde, bruger man Besværgelser, som aldrig slaae feil; thi er Udfaldet ugunstigt, saa har man begaaet en eller anden Feil eller Ordene ere ikke rigtigt udtalte.

Skjøndt man ikke viser Høvdingerne nogen særegen Ærefrygt, saa udøve de dog en vilkaarlig Ret over Andens Eiendom. Chamisso saae selv nogle Høvdinger at skjule de Foræringer, de havde faaet af de Fremmede, for at de mægtigere Høvdinger ikke skulde see dem. Naar en Høvding lægger til ved en Ø, bliver der fra hans Baad givet et Signal, og man giver ham af det Bedste, man har, hvad han trænger til. Sønnen arver ikke umiddelbart efter Faderen, men Arven gaaer fra den ældre Broder til den yngre, og naar alle ere døde, saa træder den førstefødte Søn af den ældste Broder som arveberettiget ind i Rækken. Dette fandt ogsaa Sted paa Marianerne hos de gamle Chamorroer.

I Blidhed og Godmodighed skulle Radackerne efter Kotzebues og Chamissos overeensstemmende Dom overgaae alle andre Polynesiere, et Fortrin, som de maaskee kunne takke deres Qvinders Sædelighed for, men maaskee er det ogsaa en Følge af deres større Fattigdom og magre Fasteføde, som dæmper alle vildere Lidenskaber. Trods disse milde Sæder bestaaer hos dem en grusom Lov, hvis Grund ligger i den truende Mangel og Jordens Ufrugtbarhed. Enhver Moder tør kun opklække og opdrage 3 Børn, det fjerde, som hun føder og alle de følgende maa hun selv levende begrave. Høvdingernes Familier ere ikke underkastede denne rædsomme Lov.

Den russiske Expedition lærte først, og især paa Gruppen Otdia, at kjende det yndige Folkeslag paa Radack.

„De Mennesker," fortæller Chamisso, „som venligt kom os imøde og indbøde os, syntes i lang Tid i Følelsen af vor Overlegenhed at være bange for os. Høvdingerne vare de modigste og viste meest Tillid. Efterat Bekjendtskabet

var gjort, bleve disse vore nye Venner aldrig paatrængende, aldrig besværlige. Ved at sammenligne vor store Rigdom med deres Fattigdom forfaldt de aldrig til Tiggeri. De begik meget sjelden Tyveri, og de holdt Ord, naar man stolede paa dem. Vi vandrede daglig enkeltviis, uden Vaaben om paa deres Øer, vi sov under deres Tage og lagde vore Sager, Knive, Jern o. dsl., som for dem vare Skatte, fra os; vi toge med dem i deres Baade paa længere Reiser og stolede paa deres Tænkemaade, som vi hjemme stole paa Lovens aarvaagne Beskyttelse. Vi byttede Navn med dem, hvortil de selv opfordrede os. Overalt hvor vi kom hen, kom Folk os gjæstevenligt imøde og bøde os Cokosnødder. Paa Otdia handlede vi ikke, vi gav og fik Foræringer. Nogle syntes at have ligesaa megen Lyst til at give, som vi, og bragte os med fiin Takt Foræringer, skjøndt de ikke mere kunde vente en Gjenforæring. Andre opførte sig mere egennyttigt. Qvinderne vare undseelige og tilbageholdne, de gik bort, saasnart vi viste os, og kom kun frem, naar Mændene vare med. Naar vi gav dem Ringe og Glasperler, som de syntes at sætte mindre Priis paa end paa det vellugtende Træ af de engelske Blyanter, saa bød de os meget gracieust det Smykke, som de bar, f. Ex. en Krands af Muslingskaller eller Blomster.

Overalt traadte os et Billede af Freden imøde hos et Folk, som er i Opkomst; Radack er sandsynligviis blevet befolket fra Carolinerne og rimeligviis meget senere end de andre Øer i Sydhavet; vi saae nye Plantager, fremskridende Cultur, mange opvoxende Børn, skjøndt Folketallet var ringe, vi saae, at Forældrene havde øm Omhyggelighed for deres Børn, at der herskede Lighed mellem Høvding og Undersaatter, at de Mægtigere ikke undertrykkede de Ringere, og at der ved større Fattigdom og ringere Selvtillid ikke fandtes nogen af de Laster, der vanzire det østligere Polynesiens Folkeslag."

Først senere erfarede man, at Krige ikke sjeldent ra-

her, og at Tvedragt og Lyst til Erobring ogsaa paa Radack anrettede Ulykker. Lamarri, en mægtig Fyrste, havde dengang underkastet sig alle de nordlige Øgrupper, Aur, Kaben, Otdia, Udirck; men hans Rige var udsat for hyppige Overfald fra Arno og Mediuro. Med Eskadrer af 30 Baade, enhver besat med 6 til 10 Mand, drog Fjenderne til Otdia og leverede Slag, hvori der faldt paa hver Side 20 Krigere.

Men Indvaanerne paa Mediuro bleve ogsaa stundom hjemsøgte af Krigens Rædsler og maatte bøde for deres formastelige Overfald.

Kort efter Kotzebues første Besøg i Aaret 1817 foretog Lamarri et stort Felttog mod Mediuro. Hans Flaade bestod af 40 Seil, som førte 400 Mennesker, blandt hvilke der vare Qvinder, som fra den bageste Række kastede Stene. Denne mægtige Flaade, maaskee den største, som Radack nogensinde havde seet, var trukket sammen fra alle Øer i det lille Rige; thi til at udvikle en saadan Kraft maatte nødvendigviis hele Staten anstrenge sig. Det store Foretagende blev belønnet med en glimrende Seir, hvortil de Øxer, som man havde faaet fra Rurick, ikke lidet bidroge. Fem Fjender bleve fældede, medens Lamarri kun beklagede Tabet af en eneste Kriger. Belæsset med Cokosnødder, Pandanusnødder og Brødfrugter (de sydligere Øer — Mediuro og Arno — ere, som ovenfor bemærket, rigeligere betænkte af Naturen), vendte Flaaden triumpherende hjem. Iøvrigt træder Radackernes blide Characteer frem endogsaa i Krigen; thi den fældede Fjende bliver ikke fortæret eller lemlæstet; men begravet efter sin Rang eller kastet i Havet. Man gjør rigtignok Mænd til Krigsfanger, men skaaner de fangne Qvinder. Naar man har indtaget en Ø, plyndrer man vel dens Frugter, men ødelægger ikke Træerne, en Skaansel, som maaskee ikke noget andet Sted forekommer i det h[illegible] Polynesien. Af Radackernes Maade at føre [illegible] [illegible]n faae en Anskuelse ved en Beskrivelse

af en skrømtet Fægtning, som blev foranstaltet paa Kotzebues Forlangende.

To Flokke Mænd og Qvinder stillede sig i ringe Frastand fra hinanden som to fjendtlige Hære. I det første Geled stode Mændene, som istedetfor Spyd vare forsynede med smaa Stokke; i den anden Række stode Qvinderne, som istedetfor Stene havde fyldt deres Kurve med Pandanuskjerner. Ved at støde i Muslinghornet gave begge Anførere Signal til Slaget. Hærene nærmede sig lidt hinanden, men istedetfor en Kamp begyndte nu en meget comisk Dands, medens enhver ved de meest rasende Fagter, ved at forvrænge Ansigtet og fordreie Øinene, saa at man kun saae det Hvide, søgte at overgaae sin Fjende.

Qvinderne vare heller ikke ledige og hylede en Krigssang, der just ikke var meget melodisk. Deres Haar, der ellers var saa siirligt opbundet, flagrede nu vildt om deres Hoveder, saa at de saae ud som Vanvittige; deres Fagter vare ikke mindre vilde end Mændenes. Imidlertid stode Anførerne stille og opmuntrede deres Hære ved Klangen af Muslinghornene til at vise sig mere og mere frygtelige. Da den store Anstrengelse allerede saa temmelig havde udtømt alle Kræfter, taug Krigshornene, og nu traadte nogle af de Tappreste fra begge Sider frem, medens Hærene selv bleve staaende. Disse kamplystne Helte udfordrede nu hinanden gjensidig ved Trudsler og Skjældsord, hvorhos enhver valgte sin Modpart. Nu dandsede og sang de en lang Tid Noget for hinanden og gjorde stundom en Bevægelse med Haanden, som om de kastede et Spyd, hvilket Modstanderen da hver Gang søgte at undvige ved et Sidespring. Begge Hærene og deres Anførere opmuntrede deres Helte til Kjækhed ved Krigssange. De begyndte nu virkelig at kaste deres smaa Stokke, Hornene skingrede igjen, Hærene rykkede under Dands og Sang langsomt mod hinanden; de, som havde været i Tvekamp, stillede sig igjen i deres Geleder, og nu blev under et grueligt Skrig Fægtningen almindelig.

Spydene fløi op i Luften, de heltemæssige Qvinder kastede Pandanuskjerner over deres Mænds Hoveder paa Fjenden, men Hærene kom ikke hinanden saa nær, at de kunde komme i Haandgemæng. Anførerne holdt sig bag deres Krigeres Rækker, blæste af alle Kræfter i deres Horn og uddeelte af og til Befalinger. Da nu en Kriger tilfældigviis eller med Forsæt faldt, saa var Slaget strax forbi, Seiren var afgjort og der blev blæst Retraite. Armeerne vare saa trætte, at de strax kastede sig i Græsset.

Vi ville nu med faa Ord fortælle noget om Opdagelsen af dette fjerne Archipel. Det var en stor Glæde for Rurick og dens Fører, da man den 1ste Januar 1817 opdagede Miadi eller Mesid, som man kaldte „Nyaarsøen". Den hele Natur syntes at høitideligholde denne Opdagelse; i utallig Mængde sværmede Boniterne om Rurick, og da Skibet om Natten krydsede i Nærheden af Øen, stod Fuldmaanen pragtfuld paa den stjerneklare Himmel og beskyttede mod enhver Fare.

Man gik ikke iland, men der blev drevet en livlig Tuskhandel, og Kotzebue, som ved denne Opdagelse troede at kunne slutte, at der laae andre Øgrupper i Nærheden, styrede mod Vest for at gjennemsøge det hidtil ubekjendte Hav.

Først den 4de Januar kort før Middag, efter hvilken Tid det var bestemt at opgive alle yderligere Undersøgelser i denne Retning, viste der sig en Række af smaa, med tæt Skov bevoxede Øer, som tabte sig for Øiet i en Strækning fra Øst til Vest.

Der blev opdaget et Indløb, og om Morgenen den 6te Januar seilede Skibet, med Brændingen paa begge Sider for fulde Seil og med Vind og Strøm gjennem Rurickstrædet ind i Lagunen i Gruppen Otdia, hvis enkelte Øer nu med fuldkommen Sikkerhed kunde undersøges.

Paa Oromed, den nordligste og tillige den frugtbareste af dette Revs talrige Øer, hvor der dog kun levede henved

30 Mennesker, og hvor Cokostræet endnu ikke kneisede i Skoven, bleve de Fremmede modtagne af Høvdingen Laergaii, en gammel, ærværdig Mand. Chamisso beskriver ham som beidhjertet og uegennyttig; han havde kun Lyst til at give og forære, og gjorde dette endogsaa, naar han ikke længer kunde vente nogen Gjengjæld derfor.

Da man just følte sig meest glad ved denne værdige Høvdings Gjæstfrihed og smykkede sig med de Blomster, som man havde faaet af Qvinderne paa Øen, blev den behagelige Stemning forstyrret ved en Forskrækkelse. Den lille Valet, en lille ukyndig Hund, som ikke vidste, at den var saa forfærdelig, kom muntert springende; men ved Synet af dette ubekjendte Uhyre flygtede Alle, og da den ovenikjøbet begyndte at gjøe, saa kostede det ikke ringe Umage igjen at oprette det gode Forhold. Radackerne, som ikke kjendte noget andet Pattedyr end Rotten, havde en næsten uovervindelig Angest for alle fremmede Dyr, f. Ex. Hunden, Svinet og Geden. Men fremfor Alle vare de bange for den lille Valet, som lystig og let løb efter dem og undertiden gjøede. Den 20de Januar ankrede Rurick op under Hovedøen Otdia, den største Ø, som ligger i Kredsens østlige Kant. Her boede Gruppens Høvding, Ralick, som siirligt smykket kom ud til Skibet, og var den første Radacker, der uden Frygt gik ombord.

„Disse sindrige Søfolk", siger Chamisso, „hvis Kunst tvinger os til Beundring, saae naturligviis med spændt Opmærksomhed paa vort store Skibs Bygning. Alting blev betragtet, undersøgt og maalt. Det var dem let at klavre op i Masterne lige til Vimpelen, de besaae Ræerne, Seilene hele Takkelagen og gyngede sig jublende i Tougværket. Derimod vare de ikke saa villige til at gaae ned under Dækkene og undersøge Skibet der. Det var kun først de Tappreste, i Almindelighed Fyrsterne, som vovede sig dertil, og jeg troer, den gode Ralick først sendte een af sine Undersaatter foran. Vore Venners Skatte bestode i nogle Stumper Jern

nogle faa haarde Slibestene, som Havet havde kastet op
a deres Rev. Deres Skibe, deres Prydelser og deres
rommer, det var deres Eiendele. Ikke paa noget andet
ted er Himlen skjønnere og Temperaturen jævnere end paa
sse Øer. Havet og Vinden holde hinanden Ligevægten,
; der mangler ikke Regnbyger, som holde Skovens Grønne
vdigt og friskt. Man bader sig med Glæde i den mørke-
aae Havbølge for at afkjøle sig, naar man er gjennem-
rbet af den lodrette Sol, og dukker ned i denne for at
varme sig, naar man har tilbragt Natten under aaben
immel og om Morgenen føler sig kold. Hvoraf kommer
t, at Jorden er saa stedmoderlig mod dem, som Solen
handler saa kjærligt? Jordbunden er paa ingen Steder
assende til at dyrke spiselige Rødder og Planter, som Ind-
ggerne saa gjerne vilde lægge Vind paa; men overalt
nkring deres Boliger er der plantet skjønne og vellugtende
lievæxter, hvilket vidner om deres Arbeidsomhed og Sands
r det Skjønne.

Paa Øen Otdia, som er omtrent 2 Mile lang, boede
r sædvanligviis 60 Mennesker, men der finder hyppige
andringer Sted., og vor Nærværelse drog Gjæster hid fra
ruppens fjernere Dele. Vi vandrede daglig enkeltviis om
a Øen, gjorde Bekjendtskab med enhver Familie og sov
ven Frygt under deres Tag. Man saae dem ogsaa gjerne
nbord paa Skibet, og Høvdingerne og de Fornemste sadde
bords hos os, hvor de meget let og med Anstand forstode
rette sig efter vore Sædvaner.

Blandt Beboerne paa Otdia var der en Mand, som
'e var af adelig Stamme, men som fremfor Alle udmærkede
; ved Aand og Forstand, ved hurtig Opfattelse og let
remstillingsevne. Denne Mand, som vi havde Tillid til,
d Lagediack; af ham lærte vi meest, og ved ham kunde vi
aabe at skaffe vore Lærdomme Indgang hos Folket; senere
ttede han Navn med mig. Ved ham fik vi Oplysning
a de Indløb, som findes i det sydlige Otdia, om Nabo-

Knippe Blade af dette Træ bindes som Tegn paa Eiendomsret paa den Green, hvor en Frugt er nær ved at modnes, og sikkrer den, der har opdaget den, Ret til at plukke den. Cokostræerne ere Privateiendom. Man seer tidt Cokostræer, som staae i Nærheden af Hytterne, fulde af Nødder, som ere ved at modnes, om hvis Stamme der er svøbt et stort Cokosblad, som ved sin Raslen skal forraade den, der vilde klavre op i Træet.

Foruden Omsorgen for Fødemidlerne udgjøre Skibsfart og Sang deres vigtigste Beskjæftigelse i fredelige Tider. Radackernes kjæreste, eneste Eiendele ere deres Baade og Trommer, hvilke de som Børn allerede lege med. Især om Aftenen, naar de sidde i Kreds forsamlede om en luende Ild, opføre de deres Dandse og synge Viser, i hvilke Mindet om vigtige Begivenheder opbevares fra Slægt til Slægt. Alle gribes da af glad Begeistring og alle Stemmer blande sig i Choret.

De have hverken Templer eller Præster, men ved alle vigtige Foretagender bringe de en usynlig Gud i Himlen — Anis — simple Offere af Frugter. Paa de forskjellige Øer findes hellige Træer, Cokospalmer, i hvis Krone Anis sætter sig. Omkring Roden af et saadant Træ er der lagt 4 Bjælker i Fiirkant. Det lader ikke til, at det er forbudt at træde ind i det Rum, som de omgive, og Træets Frugter blive spiste.

Den nordligste Øgruppe, Bygar, som er øde, har sin egen Guddom. Denne Gud paa Bygar er blind, han har to unge Sønner, som begge hedde Rigabuil, og de Folk, som besøge Bygar, kalde hinanden, saalænge de ere der, Rigabuil, for at den blinde Gud skal ansee dem for sine Sønner og gjøre Godt imod dem. Paa Bygar tør man ikke anraabe Anis; thi den Blinde, der har et meget skarpere Øre, vilde straffe den, der gjorde det, med en svær Sygdom eller maaskee endog slaae ham ihjel.

For at faae Vandet til at komme frem i Brøndene

eller faae det stigende Hav til at falde, bruger man Besværgelser, som aldrig slaae feil; thi er Udfaldet ugunstigt, saa har man begaaet en eller anden Feil eller Ordene ere ikke rigtigt udtalte.

Skjøndt man ikke viser Høvdingerne nogen særegen Ærefrygt, saa udøve de dog en vilkaarlig Ret over Andens Eiendom. Chamisso saae selv nogle Høvdinger at skjule de Foræringer, de havde faaet af de Fremmede, for at de mægtigere Høvdinger ikke skulde see dem. Naar en Høvding lægger til ved en Ø, bliver der fra hans Baad givet et Signal, og man giver ham af det Bedste, man har, hvad han trænger til. Sønnen arver ikke umiddelbart efter Faderen, men Arven gaaer fra den ældre Broder til den yngre, og naar alle ere døde, saa træder den førstefødte Søn af den ældste Broder som arveberettiget ind i Rækken. Dette fandt ogsaa Sted paa Marianerne hos de gamle Chamorroer.

I Blidhed og Godmodighed skulle Radackerne efter Kotzebues og Chamissos overeensstemmende Dom overgaae alle andre Polynesiere, et Fortrin, som de maaskee kunne takke deres Qvinders Sædelighed for, men maaskee er det ogsaa en Følge af deres større Fattigdom og magre Fasteføde, som dæmper alle vildere Lidenskaber. Trods disse milde Sæder bestaaer hos dem en grusom Lov, hvis Grund ligger i den truende Mangel og Jordens Ufrugtbarhed. Enhver Moder tør kun opklække og opdrage 3 Børn, det fjerde, som hun føder og alle de følgende maa hun selv levende begrave. Høvdingernes Familier ere ikke underkastede denne rædsomme Lov.

Den russiske Expedition lærte først, og især paa Gruppen Otdia, at kjende det yndige Folkeslag paa Radack.

„De Mennesker," fortæller Chamisso, „som venligt kom os imøde og indbøde os, syntes i lang Tid i Følelsen af vor Overlegenhed at være bange for os. Høvdingerne vare de modigste og viste meest Tillid. Efterat Bekjendtskabe-

var gjort, bleve disse vore nye Venner aldrig paatrængende, aldrig besværlige. Ved at sammenligne vor store Rigdom med deres Fattigdom forfaldt de aldrig til Tiggeri. De begik meget sjelden Tyveri, og de holdt Ord, naar man stolede paa dem. Vi vandrede daglig enkeltviis, uden Vaaben om paa deres Øer, vi sov under deres Tage og lagde vore Sager, Knive, Jern o. dsl., som for dem vare Skatte, fra os; vi toge med dem i deres Baade paa længere Reiser og stolede paa deres Tænkemaade, som vi hjemme stole paa Lovens aarvaagne Beskyttelse. Vi byttede Navn med dem, hvortil de selv opfordrede os. Overalt hvor vi kom hen, kom Folk os gjæstevenligt imøde og bøde os Cokosnødder. Paa Otdia handlede vi ikke, vi gav og fik Foræringer. Nogle syntes at have ligesaa megen Lyst til at give, som vi, og bragte os med fiin Takt Foræringer, skjøndt de ikke mere kunde vente en Gjenforæring. Andre opførte sig mere egennyttigt. Qvinderne vare undseelige og tilbageholdne, de gik bort, saasnart vi viste os, og kom kun frem, naar Mændene vare med. Naar vi gav dem Ringe og Glasperler, som de syntes at sætte mindre Priis paa end paa det vellugtende Træ af de engelske Blyanter, saa bød de os meget gracieust det Smykke, som de bar, f. Ex. en Krands af Muslingskaller eller Blomster.

Overalt traadte os et Billede af Freden imøde hos et Folk, som er i Opkomst; Radack er sandsynligviis blevet befolket fra Carolinerne og rimeligviis meget senere end de andre Øer i Sydhavet; vi saae nye Plantager, fremskridende Cultur, mange opvoxende Børn, skjøndt Folketallet var ringe, vi saae, at Forældrene havde øm Omhyggelighed for deres Børn, at der herskede Lighed mellem Høvding og Undersaatter, at de Mægtigere ikke undertrykkede de Ringere, og at der ved større Fattigdom og ringere Selvtillid ikke fandtes nogen af de Laster, der vanzire det østligere Polynesiens Folkeslag."

Først senere erfarede man, at Krige ikke sjeldent rasede

her, og at Tvedragt og Lyst til Erobring ogsaa paa Radack anrettede Ulykker. Lamarri, en mægtig Fyrste, havde dengang underkastet sig alle de nordlige Øgrupper, Aur, Kaben, Otdia, Udirck; men hans Rige var udsat for hyppige Overfald fra Arno og Mediuro. Med Eskadrer af 30 Baade, enhver besat med 6 til 10 Mand, drog Fjenderne til Otdia og leverede Slag, hvori der faldt paa hver Side 20 Krigere.

Men Indvaanerne paa Mediuro bleve ogsaa stundom hjemsøgte af Krigens Rædsler og maatte bøde for deres formastelige Overfald.

Kort efter Kotzebues første Besøg i Aaret 1817 foretog Lamarri et stort Felttog mod Mediuro. Hans Flaade bestod af 40 Seil, som førte 400 Mennesker, blandt hvilke der vare Qvinder, som fra den bageste Række kastede Stene. Denne mægtige Flaade, maaskee den største, som Radack nogensinde havde seet, var trukket sammen fra alle Øer i det lille Rige; thi til at udvikle en saadan Kraft maatte nødvendigviis hele Staten anstrenge sig. Det store Foretagende blev belønnet med en glimrende Seir, hvortil de Øxer, som man havde faaet fra Rurick, ikke lidet bidroge. Fem Fjender bleve fældede, medens Lamarri kun beklagede Tabet af en eneste Kriger. Belæsset med Cokosnødder, Pandanusnødder og Brødfrugter (de sydligere Øer — Mediuro og Arno — ere, som ovenfor bemærket, rigeligere betænkte af Naturen), vendte Flaaden triumpherende hjem. Iøvrigt træder Radackernes blide Characteer frem endogsaa i Krigen; thi den fældede Fjende bliver ikke fortæret eller lemlæstet; men begravet efter sin Rang eller kastet i Havet. Man gjør rigtignok Mænd til Krigsfanger, men skaaner de fangne Qvinder. Naar man har indtaget en Ø, plyndrer man vel dens Frugter, men ødelægger ikke Træerne, en Skaansel, som maaskee ikke noget andet Sted forekommer i det hedenske Polynesien. Af Radackernes Maade at føre Krig paa kan man faae en Anskuelse ved en Beskrivelse

af en skrømtet Fægtning, som blev foranstaltet paa Kotzebues Forlangende.

To Flokke Mænd og Qvinder stillede sig i ringe Frastand fra hinanden som to fjendtlige Hære. I det første Geled stode Mændene, som istedetfor Spyd vare forsynede med smaa Stokke; i den anden Række stode Qvinderne, som istedetfor Stene havde fyldt deres Kurve med Pandanuskjerner. Ved at støde i Muslinghornet gave begge Anførere Signal til Slaget. Hærene nærmede sig lidt hinanden, men istedetfor en Kamp begyndte nu en meget comisk Dands, medens enhver ved de meest rasende Fagter, ved at forvrænge Ansigtet og fordreie Øinene, saa at man kun saae det Hvide, søgte at overgaae sin Fjende.

Qvinderne vare heller ikke ledige og hylede en Krigssang, der just ikke var meget melodisk. Deres Haar, der ellers var saa siirligt opbundet, flagrede nu vildt om deres Hoveder, saa at de saae ud som Vanvittige; deres Fagter vare ikke mindre vilde end Mændenes. Imidlertid stode Anførerne stille og opmuntrede deres Hære ved Klangen af Muslinghornene til at vise sig mere og mere frygtelige. Da den store Anstrengelse allerede saa temmelig havde udtømt alle Kræfter, taug Krigshornene, og nu traadte nogle af de Tappreste fra begge Sider frem, medens Hærene selv bleve staaende. Disse kamplystne Helte udfordrede nu hinanden gjensidig ved Trudsler og Skjældsord, hvorhos enhver valgte sin Modpart. Nu dandsede og sang de en lang Tid Noget for hinanden og gjorde stundom en Bevægelse med Haanden, som om de kastede et Spyd, hvilket Modstanderen da hver Gang søgte at undvige ved et Sidespring. Begge Hærene og deres Anførere opmuntrede deres Helte til Kjækhed ved Krigssange. De begyndte nu virkelig at kaste deres smaa Stokke, Hornene skingrede igjen, Hærene rykkede under Dands og Sang langsomt mod hinanden; de, som havde været i Tvekamp, stillede sig igjen i deres Geleder, og nu blev under et grueligt Skrig Fægtningen almindelig.

Sydbene fløi op i Luften, de heltemæssige Qvinder kastede Pandanuskjerner over deres Mænds Hoveder paa Fjenden, men Hærene kom ikke hinanden saa nær, at de kunde komme i Haandgemæng. Anførerne holdt sig bag deres Krigeres Rækker, blæste af alle Kræfter i deres Horn og uddeelte af og til Befalinger. Da nu en Kriger tilfældigviis eller med Forsæt faldt, saa var Slaget strax forbi, Seiren var afgjort og der blev blæst Retraite. Armeerne vare saa trætte, at de strax kastede sig i Græsset.

Vi ville nu med faa Ord fortælle noget om Opdagelsen af dette fjerne Archipel. Det var en stor Glæde for Rurick og dens Fører, da man den 1ste Januar 1817 opdagede Miadi eller Mesid, som man kaldte „Nyaarsøen". Den hele Natur syntes at høitideligholde denne Opdagelse; i utallig Mængde sværmede Boniterne om Rurick, og da Skibet om Natten krydsede i Nærheden af Øen, stod Fuldmaanen pragtfuld paa den stjerneklare Himmel og beskyttede mod enhver Fare.

Man gik ikke iland, men der blev drevet en livlig Tuskhandel, og Kotzebue, som ved denne Opdagelse troede at kunne slutte, at der laae andre Øgrupper i Nærheden, styrede mod Vest for at gjennemsøge det hidtil ubekjendte Hav.

Først den 4de Januar kort før Middag, efter hvilken Tid det var bestemt at opgive alle yderligere Undersøgelser i denne Retning, viste der sig en Række af smaa, med tæt Skov bevoxede Øer, som tabte sig for Øiet i en Strækning fra Øst til Vest.

Der blev opdaget et Indløb, og om Morgenen den 6te Januar seilede Skibet, med Brændingen paa begge Sider for fulde Seil og med Vind og Strøm gjennem Rurickstrædet ind i Lagunen i Gruppen Otdia, hvis enkelte Øer nu med fuldkommen Sikkerhed kunde undersøges.

Paa Oromed, den nordligste og tillige den frugtbareste af dette Revs talrige Øer, hvor der dog kun levede henved

30 Mennesker, og hvor Cokostræet endnu ikke kneisede i Skoven, bleve de Fremmede modtagne af Høvdingen Laergass, en gammel, ærværdig Mand. Chamisso beskriver ham som høihjertet og uegennyttig; han havde kun Lyst til at give og forære, og gjorde dette endogsaa, naar han ikke længer kunde vente nogen Gjengjæld derfor.

Da man just følte sig meest glad ved denne værdige Høvdings Gjæstfrihed og smykkede sig med de Blomster, som man havde faaet af Qvinderne paa Øen, blev den behagelige Stemning forstyrret ved en Forskrækkelse. Den lille Valet, en lille uskyldig Hund, som ikke vidste, at den var saa forfærdelig, kom muntert springende; men ved Synet af dette ubekjendte Uhyre flygtede Alle, og da den ovenikjøbet begyndte at gjøe, saa kostede det ikke ringe Umage igjen at oprette det gode Forhold. Radackerne, som ikke kjendte noget andet Pattedyr end Rotten, havde en næsten uovervindelig Angest for alle fremmede Dyr, f. Ex. Hunden, Svinet og Geden. Men fremfor Alle vare de bange for den lille Valet, som lystig og let løb efter dem og undertiden gjøede. Den 20de Januar ankrede Rurick op under Hovedøen Otdia, den største Ø, som ligger i Kredsens østlige Kant. Her boede Gruppens Høvding, Ralick, som siirligt smykket kom ud til Skibet, og var den første Radacker, der uden Frygt gik ombord.

„Disse sindrige Søfolk", siger Chamisso, „hvis Kunst tvinger os til Beundring, saae naturligviis med spændt Opmærksomhed paa vort store Skibs Bygning. Alting blev betragtet, undersøgt og maalt. Det var dem let at klavre op i Masterne lige til Vimpelen, de besaae Ræerne, Seilene hele Takkelagen og gyngede sig jublende i Tougværket. Derimod vare de ikke saa villige til at gaae ned under Dækkene og undersøge Skibet der. Det var kun først de Tappreste, i Almindelighed Fyrsterne, som vovede sig dertil, og jeg troer, den gode Ralick først sendte een af sine Undersaatter foran. Vore Venners Skatte bestode i nogle Stumper Jern

og nogle faa haarde Slibestene, som Havet havde kastet op paa deres Rev. Deres Skibe, deres Prydelser og deres Trommer, det var deres Eiendele. Ikke paa noget andet Sted er Himlen skjønnere og Temperaturen jævnere end paa disse Øer. Havet og Vinden holde hinanden Ligevægten, og der mangler ikke Regnbyger, som holde Skovens Grønne frodigt og friskt. Man bader sig med Glæde i den mørkeblaae Havbølge for at afkjøle sig, naar man er gjennemgløbet af den lodrette Sol, og dukker ned i denne for at opvarme sig, naar man har tilbragt Natten under aaben Himmel og om Morgenen føler sig kold. Hvoraf kommer det, at Jorden er saa stedmoderlig mod dem, som Solen behandler saa kjærligt? Jordbunden er paa ingen Steder passende til at dyrke spiselige Rødder og Planter, som Indbyggerne saa gjerne vilde lægge Vind paa; men overalt omkring deres Boliger er der plantet skjønne og vellugtende Lilievæxter, hvilket vidner om deres Arbeidsomhed og Sands for det Skjønne.

Paa Øen Otdia, som er omtrent 2 Mile lang, boede der sædvanligviis 60 Mennesker, men der finder hyppige Vandringer Sted., og vor Nærværelse drog Gjæster hid fra Gruppens fjernere Dele. Vi vandrede daglig enkeltviis om paa Øen, gjorde Bekjendtskab med enhver Familie og sov uden Frygt under deres Tag. Man saae dem ogsaa gjerne ombord paa Skibet, og Høvdingerne og de Fornemste sadde tilbords hos os, hvor de meget let og med Anstand forstode at rette sig efter vore Sædvaner.

Blandt Beboerne paa Otdia var der en Mand, som ikke var af adelig Stamme, men som fremfor Alle udmærkede sig ved Aand og Forstand, ved hurtig Opfattelse og let Fremstillingsevne. Denne Mand, som vi havde Tillid til, hed Lagediack; af ham lærte vi meest, og ved ham kunde vi haabe at skaffe vore Lærdomme Indgang hos Folket; senere byttede han Navn med mig. Ved ham fik vi Oplysning om de Indløb, som findes i det sydlige Otdia, om Nabo-

gruppen Erigup og om de øvrige Grupper, hvoraf den store Øgruppe bestaaer. Lagediack tegnede sit Kort med Stene paa Stranden, med Griffel paa Tavlen, og anviste de Retninger, som kunde betegnes efter Compasset. For paa en varig Maade at være deres nye Venner til Gavn anlagde Europæerne den 22de Januar en Have, hvori der blev plantet Yamsrødder og lagt Kjerner af Meloner og Vandmeloner. Radackerne saae paa Arbeidet med Deeltagelse og Opmærksomhed; Lagediack forklarede dem, hvad man havde for og gjorde sig idelig Umage for at udbrede og indpræge de nye Lærdomme.

Chamisso forsømte heller ikke nogen Leilighed til paa alle passende Steder at lægge en stor Mængde Melonkjerner i Jorden. Alle de Kjerner af Vandmeloner, som i Californien og paa Sandwichsøerne vare spiste paa Rurick, bleve enten af ham selv lagte paa Radack eller betroede til driftige Indfødte. Dog den utrolige Mængde Rotter, som er Øen til Byrde, tilintetgjorde hans Forhaabninger. Chamissos Ophold paa Otdia fløi hen som en lykkelig Drøm. Radackernes fine Tact, Siirlighed i Opførsel og store Reenlighed viste sig i ethvert nok saa lille Træk.

Engang sad han i en Kreds ved Siden af en ung Pige, paa hvis Arm han betragtede den nette, tatoverede Tegning; for Øiet saae det ud, som om de mørkeblaae Streger vare ligesom lidt ophovnede i den fine Hud, og for at føle dette lod han sin Haand sagte glide ned over Armen. Det skulde han nu ikke have gjort; men den unge Pige kunde jo ikke dadle den kjære Gjæst for Noget, der ikke var ilde meent, da han jo ikke kjendte Landets Sædvaner og desuden ikke godt forstod Sproget. Hvorledes skulde hun da bære sig ad? Chamisso mærkede i Begyndelsen ikke, at hans Opførsel havde været anstødelig; men da den Sang, som netop blev sunget, var tilende, stod Pigen op, gjorde sig et Ærinde et andet Sted, og da hun kom tilbage, satte hun sig lige

glad og venlig ikke igjen ved Siden af ham, men langt borte mellem sine Jævnaldrende.

Af en Feiltagelse havde en Matros afhugget et smukt lille Brødfrugttræ, som her er saa sjeldent og af saa stor Værdi. Dette Uheld var skeet af Uvidenhed; men Capitainen maatte dog tydeligt lægge Ansvarligheden for denne Gjerning fra sig, han skjældte Matrosen ud og denne maatte strax lægge Øren og gaae sin Vei; nu traadte de godmodige Radacker til, søgte at berolige Capitainen og bade for Matrosen; Nogle gik efter Matrosen, klappede ham og søgte at trøste ham og paanødte ham nogle Foræringer.

Da Rurick fra den 11te til den 23de Februar opholdt sig ved Kawengruppen, fandt man samme Elskværdighed hos Beboerne der, som ogsaa hos de Indfødte paa den mere sydlig beliggende Gruppe Aur. Her var det, hvor Carolineren Kadu, der for 4 Aar siden af Stormen var kastet iland paa Radack, første Gang kom ombord paa Rurick.

Synet af det „store" Skib havde i Aur, hvor Rygtet om det endnu ikke var naaet hen, udbredt Skræk og Bestyrtelse. Kadu, som havde reist meget og var meget erfaren, befandt sig paa den Tid paa en afsides Ø i Gruppen; han blev strax hentet, og man spurgte ham, hvorledes man skulde behandle de mægtige Fremmede, som man var nær ved at ansee for slemme Menneskeædere.

Kadu havde hørt meget om Europæerne, men endnu aldrig seet noget af deres Skibe. Han satte Mod i sine Venner, raadede dem til at afholde sig fra Tyveri og fulgte med dem til Skibet med det faste Forsæt at blive hos de Fremmede og i det Haab ved deres Hjælp igjen at komme hjem til sit kjære Fædreland. Radackerne forfærdedes ved denne saa hurtigt fattede Beslutning; hans Venner bestormede ham forgjæves med Overtalelser og søgte at afholde ham derfra; men Kadu blev fast ved sin Beslutning, han fulgte med paa Kotzebues nordlige Opdagelsesreise, og han, som var født i den tropiske Verden, blev nu bekjendt med

de vinterlige Ørkener ved Behringstrædet. Da han paa Unalaschka saae, at Jorden var saa øde, at der slet ingen Træer var, og Beboerne saa usle, saa yttrede han det inderlige Ønske, at man vilde tillade ham paa passende Steder her at lægge nogle Cokosnødder, som endnu vare ombord, og af hvilke nogle tilhørte ham selv, og man havde Møie med at overbevise ham om, at der Intet vilde komme ud deraf.

Da han i denne Henseende blev skuffet i sine menneskekjærlige Hensigter, gav han sig til at samle Søm og gammelt Jern i Havnen til sine Venner paa Radack; thi Skibet skulde paa sin Fart fra Norden igjen anløbe Radack; blandt Rullestenene valgte han til sine Venner omhyggeligt dem, som bedst kunde bruges til Slibestene. Naturen fængslede meest hans Opmærksomhed og Nysgjerrighed. Han gik daglig ud og saae paa Qvæget, der gik og græssede, satte sig paa den nærmeste Høi og sang der Viser fra Ulea og Radack.

Paa Reisen vandt han hele Mandskabets Venskab; han havde Hjerte, Forstand og Vid; jo nøiere man lærte ham at kjende, jo mere holdt man af ham. Paa en let og passende Maade forstod han at finde sig tilrette i en Verden, som før var ham ubekjendt, at føie sig efter de nye Forhold, hvori han nu befandt sig, skjøndt de for ham vare vanskelige at bedømme. Skjøndt han var fattig, var han rundhaandet, og hans Hjerte var taknemligt. Ved en fornuftig Handel paa Oahu med de smaa Varer, som han havde faaet til Foræring, saae han sig istand til at give Chamisso, som han især høiagtede, og Matroserne, som havde viist ham Tjenester, nogle Gjenforæringer, som kunde være efter deres Smag. For sig selv lagde han Intet op, men gjemte kun det, hvormed han haabede at berige og glæde sine Landsmænd. Ved Afskeden havde han saaledes paa Radack efterladt sine Venner Alt, hvad han eiede; kun et Klenodie havde han beholdt; det var et Halsbaand, som han havde faaet af en Pige,

hvis Fader han engang paa hendes Bønner havde skjænket Livet, da han paa Valpladsen havde overvundet ham. Til de smukke Træk i Kadus Characteer hørte ogsaa en høi Grad af Undseelse og hans dybtindgroede Afsky for Krigen og for Drab; dette var ingen Følge af Feighed, thi Arrene paa hans Bryst viste noksom, at han havde Mod. Kadu var meget vittig, men i den uskyldige Spøg forstod han at holde sig indenfor Sømmelighedens Grændser, og naar han med Overlegenhed havde gjort sig lystig over En eller Anden, forstod han med stor Behændighed ved smaa Tjenstbeviisninger eller Foræringer at gjøre det godt igjen.

Paa Oahu indtog man de nyttigste Dyr og Planter, Stiklinger og Frø, hvormed man før den sidste Afsked vilde berige Vennerne paa Raback. Kadus Glæde var ubeskrivelig, da han igjen saae Otdias Rev, og han jublede med sine kjære Gjæstevenner af Henrykkelse og Glæde. Men det var bestemt kun at blive her 3 Dage, da Besøgets egentlige Øiemed var at være Indbyggerne til Nytte; og Kadu, som havde fast foresat sig at blive paa Skibet, var uafladelig i Bevægelse for at benytte den knappe Tid. De Gaver, som Russerne ved det første Besøg havde efterladt, fandtes der ikke mere. Mægtigere Høvdinger fra Nabogrupperne havde i Medfør af deres Fødsels Privilegium ladet sig udlevere Jernet og Gederne, ja, de havde gravet Yamsrødderne op og taget dem med for at forplante dem til deres Øer. Haven, som man havde anlagt med saa stor Omhu, saae altsaa ynkelig ud. Men man lod sig ikke forbløffe, fordi det første Forsøg havde slaaet feil. Haven blev anlagt paany og endnu rigeligere beplantet; men en Deel af Stiklingerne og af alle Frøsorterne blev lagt tilside for at anstille et lignende Forsøg paa den mere frugtbare Ø Oromed, og for tillige ikke at sætte hele Haabet paa eet Kort. Kadu holdt med Spaden i Haanden ivrige Foredrag for de Omstaaende, underviste dem og gav den nyttige Lærdomme.

Da man paa Otdia havde besørget Alt, hvad der var

fornødent, seilede Chamisso og Kadu til Otomed, hvor den gamle Laergass regjerede, for ogsaa her at plante og saae. Det var for Chamisso et behageligt Arbeide og han befandt sig vel, som han fortæller, ved blandt disse elskværdige Naturbørn ganske at leve som de. Dagen hengik med Arbeide, om Aftenen samledes man til behagelig Selskabelighed. Øens Befolkning bestod for Øieblikket kun af 3 Mandfolk (de Andre vare dragne bort med den mægtige Lamarris Krigsflaade); men der var en Mængde Qvinder og Børn, og alle disse sadde med de to Fremmede ved Strandbredden omkring et Baal. Kadu fortalte sine Hændelser, i hvilke han skjælmsk indvævede morsomme Eventyr, og Pigerne sang lystigt de Sange, som man i Mængde havde digtet om de hvide Søfarere, og som skulde bringe Mindet om dem til Efterverdenen. Paa den Maade lever sandsynligviis endnu Chamissos Navn paa Radack.

Næste Dag, da man seilede tilbage til Skibet, erklærede Kadu, at det var hans sidste, hurtigt fattede, uforanderlige Beslutning at blive paa Otdia og ikke reise videre med Rurick. Han vilde blive, sagde han, for at vogte og passe Dyrene og Planterne, som uden ham af Uvidenhed vilde blive forsømte og ikke blive til Nytte for de uforstandige Mennesker. Han vilde bevirke, at disse Gaver for Fremtiden kunde yde de fattige Indbyggere paa Radack tilstrækkelige Næringsmidler, saa at de for Fremtiden ikke behøvede for at undgaae Hungersnød at dræbe deres Børn, men holde op med dette Uvæsen. Han vilde see at gjenoprette Freden mellem den nordlige og sydlige Deel af Radack, saa at det ene Menneske ikke mere skulde myrde det andet; naar Dyrene og Planterne havde formeret sig tilstrækkeligt, vilde han bygge et Skib og seile til Ralick for ogsaa at udbrede dem der; han vilde give Capitainen Alt, hvad han havde faaet af ham, naar han blot maatte faae en Skovl eller Spade til at grave med og et eller andet nyttigt Værktøi.

Han vilde skjule sit Jern for den mægtige Lamarri og, hvis det behøvedes, forsvare det.

Da Kadus Beslutning blev bekjendt paa Rurick, saae han sig snart og uventet i Besiddelse af uendelige Skatte, saadanne som i denne Verdensdeel, hvor Guld og Sølv tabe deres tiltrækkende Kraft, vække Begjærlighed hos Fyrster og Nationer. Man saae nu tydeligt, hvor kjær han var bleven for de raae Søfolk, og man saae, at Enhver i Taushed skyndte sig af deres eget Forraad at forøge den Bunke af Jern, Værktøi og andre nyttige Ting, som man havde samlet til ham. Da Kadu nu snørede sin Køie, sine Klæder, sit Linned, som han nu beholdt i en Byldt, tog han sine Vinterklæder fra og bragte dem som en Foræring til den Matros, der havde været hans Oppasser ombord; men denne vægrede sig ved at modtage dem. Solen var allerede gaaet ned, da Kadu blev sat iland med sin Rigdom. Han blev af de forsamlede Indbyggere paa Otdia nedsat som de hvide Søfareres Mand, og deres Dyr, deres Planter satte under hans Beskyttelse. Man lovede, at man, efter nu to Gange at have været paa Radack, om nogen Tid vilde komme tilbage for at see til ham og kræve Regnskab. Til Bekræftelse af dette Løfte og til Tegn paa Overmagten affyrede man to Kanonskud og lod en Raket gaae op, da man i den mørke Nat vendte tilbage til Skibet. Næste Morgen, da man lettede Anker, var Kadu paa Strandbredden beskjæftiget med Dyrene og saae tidt efter sine Venner.

Med Hr. v. Kotzebues anden Reise og hans Besøg paa Otdia i April og Mai 1824 er den fortræffelige Kadus Historie forbi for os. Det fremmede Skibs Ankomst i Otdia udbredte en panisk Skræk mellem de Indfødte. Da man havde gjenkjendt den kjære velgjørende „Totabu", indfandt de gamle Venner sig igjen, nemlig Lagediack, Rarick, Laergass. Man sporede en stor Forsagthed og Undseelse hos dem. Af alle de Gaver, som Kotzebue havde bragt til Radack, fandt han kun Katten i vild Tilstand og Yamsroden;

Viinstokken, som havde slynget sig op paa de høieste Træer, var gaaet ud.

Man foregav, at Kadu befandt sig paa Aur hos Lamarri, som han havde affundet sig med, og at Dyr og Planter, som den mægtige Fyrste havde forplantet derhen, under hans Pleie havde formeret sig overordentligt. Efter Sigende var kun Viinstokken gaaet ud. Hr. v. Kotzebue tilføier, at hans Fartøis Størrelse desværre forhindrede ham i at opsøge Kadu paa Aur. Det er vel ikke usandsynligt, at Kadu ligesom saamange Andre, der gjerne vilde være Velgjørere for deres Folk og fremme det Gode, er faldet som Offer for de Mægtiges Egenkjærlighed.

Ralick, som ligger vestlig for Radack, udgjør en lignende Kjæde af lavere Øgrupper, hvis Beliggenhed og Beskaffenhed endogsaa var bekjendt for Qvinderne paa Radack. Ralick er frugtbarere og mere befolket; Folk, Sprog og Tatovering ere de samme. Man dræber der ingen Børn, og Qvinderne gaae ikke med i Krig. Menneskene ere mere velhavende og bedre nærede end paa Radack og bære et endnu større Smykke i Ørerne. Nogle skulle endogsaa være istand til at kunne smøge de udvidede Øreflipper over Hovedet. Indbyggerne paa disse to store Grupper af Øer komme ofte baade i venskabelige og fjendtlige Berøringer med hinanden. Kort før Kotzebues sidste Besøg paa Radack (1825) havde Indbyggerne paa Otdia under Anførsel af Høvdingen Lavadock overfaldet Kaben, og for at hævne dette Røvertog rustede Lamarri sig til at paaføre Otdia Krig. Ogsaa Ralick var dengang ligesom Radack deelt i to fjendtlige Riger.

De nyere Efterretninger udkaste et langt fordeelagtigere Billede om de sydlige Radackøers Frugtbarhed end det, Chamisso har givet af de nordlige Atoller.

Missionairen Doane, som var med paa Skibet „Morning Star", besøgte den 17de November 1858 Øen Mille eller Mulgrave. Han fandt der en stor Lagune, hvor Skibet fra den nordlige Side kunde løbe ind. Indbyggerne opførte sig venligt mod de Fremmede. Deres Sprog er forskjelligt fra Beboernes Sprog paa Ralick-Kjeden, som dog kun ligger 150 engelske Mile borte derfra. Efter Hr. Doanes Mening er Øen Mille 3 Mile lang og 1/8 Miil bred. Han kalder den en lille Ædelsteen, med store Skove af Brødfrugt- og andre Træer, et lysegrønt Tæppe med tæt Løv. Den er i det Hele taget kun 5 Fod hævet over Havets Flade. Indbyggernes Antal blev anslaaet til 600 Sjæle.

Fra Mulgrave seilede „Morning Star" den 29de November til Mediuro. Denne Ø er lang og smal, stærkt befolket og udmærket frugtbar. Man seer herlige Skove af Brødfrugt- og Pandanustræer, Cokospalmer og Bananer.

Paa Ebon, den sydligste Ø i Ralick-Kjeden, have nu ligeledes to amerikanske Missionairer nedsat sig. En af dem, Dr. Pierson, skriver (den 25de Mai 1858), at Ralick-øerne, hvis Indbyggere han skildrer som et vildt og grusomt lille Folk, der ere tilbøielige til at reise meget, allesammen staae under een Høvding-Familie, som har valgt Ebon til sin Hovedresidents, fordi denne blandt alle Kjedens Øer har størst Overflødighed paa de bedste Næringsmidler. For flere Aar siden ødelagde en Orkan mange Brødfrugttræer og Cokospalmer paa andre Øer. Der opstod en Hungersnød, som mange Indfødte laae under for, og ifølge hvilken der blev ført blodige Krige mellem de forskjellige Øers Indbyggere, hvorved ligeledes mange omkom. Det nuværende Folkeantal paa hele Ralick-Kjeden udgjør sandsynligviis ikke mere end 6 til 8000 Sjæle, og efter Alt, hvad Dr. Pierson erfarede, kan man heller ikke anslaae Befolkningen paa Raback-Kjeden høiere.

Tredivte Kapitel.

Carolinerne fra Ualan til Babelthuap.

Ualan. — Ubekjendtskab med Verden. — Sælsomt Dodekarchi. — Duperrey. — Lütke. — Folkets forrige Elskværdighed. — Underlig Bygning af Huse. — En Væv. — Yppig Skovvæxt. — Nogle mærkværdige Træer. — Læla. — Seneste Efterretninger fra Ualan. — Puinipet. — Opdaget af Lütke 1828. — Beboerne. — Mærkværdige Ruiner. — Spor af en gammelspansk Opdagelse. — Vegetationens Pragt. — Sjælesørger og Sjæleforderver. — Lugunor. — Carolinernes Navigationskunst. — Overtro. — Fiskekurve. — Mærkværdige Snyltefisk. — Hogoleu. — Den franske Ingenieur Jacquinots Besøg og natlige Eventyr. — Insulanernes slette Rygte. — Tidligere Opdagelse af de vestlige Caroliner. — Deres Samfærdsel med Marianerne. — Spaniernes mislykkede Omvendelsesforsøg. — Delphinfangst paa Ulea. — Religion. — Feierne. — En voxet Coralø. — Eap. — Pelew-Øerne. — Wilson. — Dumont d'Urville. — Insulanernes slette Rygte. — Dugong-Crocodil.

Fra Ualan til Babelthuap strækker sig i en Retning fra Øst til Vest mellem den 5te og 10de nordlige Bredegrad og i en Længde af mere end 3000 Sømile en Række af Øer og Øgrupper, som Geographerne i Almindelighed under Eet kalde Carolinerne. Dog ingen fælles Regjering, ingen Lighed i Sæderne, ingen indbyrdes Samfærdsel forbinder alle den lange Kjedes Led til et eensartet Hele.

Saaledes hæver det skovbedækkede Ualan sig rigtignok med 1800 Fod høie Fjeldtinder over Havet, men den romantiske Ø ligger saa eensom i det store Hav, saa afsides

idetmindste fra de Landeveie, som Handelen dengang fulgte, og deres Beboere vove sig saa sjelden ud over deres Lagunes lave Vande, saa at Strong, en amerikansk Hvalfanger, da han i Aaret 1806 opdagede denne Ø, fandt, at den ikke alene hidtil var ubekjendt for Europæerne, men endogsaa for deres vestlige Naboer, de uforlignelige Søfolk paa Coraløerne.

Dog er de ualaniske Pirogers Bygning overeensstemmende med hine Havmennesters Piroger, og af dette Fartøiernes Slægtskab kan man nok slutte til Folkenes. De første Indvaandrede, som vare kastede derhen af Storme, medbragte sandsynligviis Modellerne, hvis complicerede Bygning blev bibeholdt, medens Seilene snart kom i Forglemmelse, da man ved at seile inde paa Lagunen kun sjelden kom i det Tilfælde, at benytte Vinden.

Blandt de Bevæggrunde, som fik de første Skippere til at seile ud paa det vide Hav, spillede vistnok Nød og Trang Hovedrollen; men denne Drivfjeder faldt bort paa det frugtbare Ualan, og deraf kan man forklare, hvorfor Øen ikke kom i Berøring med den øvrige Verden. Da Jordbunden og Lagunen tilfredsstillede alle Indvaanernes simple Fornødenheder, saa bleve de lidt efter lidt fremmede for Havet, og uddannede sig fra ustadige Søfarere til agerdyrkende Folk, en Omstændighed, der tillige forklarer, at deres mærkværdige aristokratisk-patriarchalske Forfatning saalænge kunde staae urokket; thi den stabile Landmand er overalt mere tilbøielig til Conservatisme, til at holde fast ved det Bestaaende. Tolv Irosser eller Overhoveder deelte hele Landets Grundeiendom mellem sig og beboede, ligesom de tolv Konger i Ægypten, een og samme Residents. Desuden var der endnu en Mængde Høvdinger af anden Rang, som boede paa de forskjellige Godser som Forvaltere eller Opsynsmænd. Dog ikke blot Landets bedste Frugter tilhørte udelukkende Grundeierne, men det lod til, at de ogsaa efter Godtbefindende kunde skalte og valte med Folkets Arbeidskraft. Alt dette gik ligesom af sig selv, uden

Vold, ifølge medfødt Ærefrygt for Overhovederne, hvis Befalinger man af naturlig Godmodighed og mild, fredelig Tænkemaade adlød uden at tvinges dertil. Paa Ualan kjendte man hverken Krigen eller nogetsomhelst Middel til at udøve Vold mod andre Mennesker, det var maaskee det eneste Land paa Jorden, som fortjente det Hæbersnavn af Fredens Hjem. Men nu, da Hvalfangere og Trepangsamlere gjennemsnuse hele det store Ocean fra Ende til den anden, og de bortrømte Matroser ligesom Søfugle bygge Reder paa alle Øer, er det vistnok ogsaa her blevet ganske anderledes.

Duperrey, som med sin Expedition 1823 kom til Ualan, beskriver Øen som skjøn og behagelig, Indbyggerne som godmodige og fredelige, og Lütke, som fem Aar senere besøgte den, fandt denne Beskrivelse fuldkommen rigtig. Ualanernes Gjæstfrihed og Venlighed gjorde et saa behageligt Indtryk, at man godt kunde sætte dem ved Siden af Radackerne. Hvergang man besøgte dem i deres Hytter, gave de de Fremmede rigelige Foræringer af Levnetsmidler og viste sig bestandig tjenstagtige mod dem uden at være paatrængende. Men naar de som Gjæster kom ombord, blev man ligesaa meget indtaget af dem ved deres uskyldige Elskværdighed som ved den Opmærksomhed og Interesse, hvormed de betragtede de mange mærkværdige Gjenstande, som vare dem nye. Der forefaldt kun et eneste Tyveri, og da man klagede, blev det Stjaalne strax sendt tilbage af Iroserne. Skjøndt der blandt Beboerne paa Coraløerne forekomme kraftigere Skikkelser, saa fandtes paa Ualan intet Exempel paa en virkelig svagelig Legemsbygning, og selv de mere slanke Individer besad dog altid megen Behændighed og Styrke. Qvinderne, der ligesom Qvindekjønnet overhovedet paa Carolinerne, fordeelagtigt udmærkede sig fremfor Qvindekjønnet paa mange andre polynesiske Øgrupper ved deres Blufærdighed, og som i de første Dage endogsaa slet ikke lode sig see, vare af Middelhøide, mange endogsaa paafaldende smaa. Deres Ansigter havde i Almindelighed et venligt, indtagende Udtryk,

ved deres livlige Minespil kom man hvert Øieblik til at see de deilige, altid meget hvide Tænder. De bare sædvanligviis deres lange sorte Haar let slynget i en Knude paa den ene Side, medens Mændene pleiede at binde det sammen i Nakken. Begge Kjøn bare et smalt Belte, men vare forresten nøgne; desuden havde Qvinderne ogsaa et mærkværdigt Halsbind paa af Cocosbast, hvori var befæstet en Række lange Snore, som hængte ned ad Ryggen, og som syntes at være indflettet i den dermed smykkede Persons Legeme og aldrig at lægges af.

Bygningen af deres Huse har meget Eiendommeligt, og de see meget sirlige ud. Grunden udgjør en langagtig Fiirkant. Gulvet, som kun bestaaer af stampet Jord, er saaledes anlagt, at Fugtighed kan faae Afløb til alle Sider. Den største Deel af Bygningen er Taget, som er usædvanlig høit og steilt og fast tægget med Palme- eller Pandanusblade; Taget bestaaer af en forbausende Mængde tynde Lægter, der meget kunstigt og med megen Smag ere sammenføiede, næsten som Fletningen i en Kurv. Gavlen i hver Ende er betydelig høiere end Midten, og naar man betragter Huset fra Siden, seer Taget næsten ud som en Halvmaane. Til yderligere Beskyttelse mod de heftige og hyppige Skylregne er der under hver Gavl et særeget Skjærmtag, som er noget smallere end det fremragende Hovedtag. Det Hele hviler paa lave Stolper, hvis Mellemrum efter Behag kunne staae aabne eller lukkes med Sættestykker.

I det Indre af disse Huse hersker der sædvanligviis stor Reenlighed. Hos de mere Velhavende er Gulvet belagt med Sivmaatter, som man overhovedet bruger til Senge og til at sidde paa. En afbarket Træstamme, der er lagt langs med Væggen, maa gjøre Gavn istedetfor Stole og Bænke, Sophaer og Divaner. Fra Midten af Taget hænger der et langt Toug ned, som er forsynet med en eller flere Trækroge og som forneden løber ud i fire Ender. Disse 4 Ender bære et fiirkantet, horizontalt svævende Brædt, som

ved Lister om Randen er forvandlet til en flad Kasse og som hænger nær nok ved Gulvet til paa en Maade at kunne bruges som et Bord. Paa Krogene hænger man ofte hele Druer af Bananfrugter, for at forvare dem mod Rotterne, der ere meget talrige. I kort Afstand fra dette svævende Spisekammer findes Arnestedet, som bestaaer af en lille Fordybning i Gulvet, der forbetmeste meget omhyggeligt er muret af Stene, og hvor man en stor Deel af Dagen finder det Forraad af heed Aske, som udfordres til at stege og koge. Sædvanligviis adskiller man i Bygningens Baggrund ved en Tværvæg et lille Rum, der synes at være bestemt til Opholdssted for Qvinderne. De Søfarende forundredes over paa en saa affides Ø at finde en lille, meget net udarbeidet Væverstol i Brug, hvis Indretning i Hovedsagen var den samme som den europæiske Væv. Paa denne vævede Qvinderne det smalle Belte, som udgjorde begge Kjøns eneste Klædningsstykke. Traaden, som de vævede, var Trevler af Bananstammer, men hvorledes de bleve tilberedte og farvede, fik de Fremmede ikke at vide. For det meste vare de mørkviolette eller graae; Brunt og Bleggult blev kun anvendt til Zirater og Borter.

Man kunde heller ikke bestemt faae at vide, om det alene var Qvinderne, der forfærdigede de saa vigtige Snore af Cokosbast, som overalt maatte træde istedetfor Søm.

Som Venskabsbeviis at bytte Navne, en Skik, som var ubekjendt paa de vestlige Caroliner, var Sædvane paa Ualan; man forstod her ogsaa at tilberede Kawa, hvilket ogsaa paa de øvrige Caroliner var ubekjendt.

Tatoveringen og den gammelindianske Fremgangsmaade at gjøre Ild paa ved at gnide to Træarter mod hinanden, tilligemed Ansigtsdannelsen, den aristokratiske Forfatning og og saa mange andre Ting, pegede paa det fjerne Malaya, som dette lille afsondrede Folks oprindelige Hjem.

Fra de høieste Bjergaase var Øen bedækket med den frodigste Skov lige til Strandbredden, hvor Mangrove-

buskene dannede et Krat, hvis Rødder gik ud i Havvandet, saa at det var vanskeligt at bestemme, hvor Øens Jordbund ophørte og den lavvandede Lagune begyndte. Talrige Vandløb gjennemskare i alle Retninger Skoven i disse vildsomme Egne, og førte til Kysten, hvor hist og her Bananernes og Sukkerrørets lyse Grønne tilligemed bredbladede Caladier og sjeldnere Cokospalmer viste, at her fandtes Mennesker, men snart igjen smeltede sammen med den vilde Egn. Blandt de forskjellige Planter, som smykkede de mere jævne, sumpede og lave Egne var især en Art Sumppalme (Nipa frutescens) mærkværdig ved sine meget store Fjedervifter, som ogsaa et stort Træ, som de Indfødte kaldte Lum, hvis talrige Rødder henhøre til Planterigets mærkværdigste Dannelser. Hver Rod har nemlig paa den øverste Side i sin hele Længde en fuldkommen opretstaaende Kam, som lidt efter lidt tager af i Høide, efter som Roden bliver tyndere, men som nærved Stammen tidt er 3 til 4 Fod høi. Disse meget tynde, men derhos glatte og meget sirligt dannede Kamme følge paa det nøiagtigste alle Røddernes Bøininger og Forgreninger, og danne paa denne Maade i betydelig Udstrækning omkring Træet en sand Labyrinth, der seer besynderlig ud. Store Strækninger i mange Sumpe og Moser ere heelt bedækkede med denne Vrimmel, og at gaae paa de skarpe Kanter af disse opretstaaende Baand, ved Siden af hvilke Jordbunden i Almindelighed bestaaer af dybt Dynd, er naturligviis meget vanskeligt. Naar man, især paa de høiere Steder, slaaer paa dem, fremkommer der en mærkværdig Klang, der ligner et Paukeslag, og kan høres langt borte.

Paa andre Steder, dog ligeledes i sumpet Jordbund, danner den meget ofte forekommende, krybende Hibiscus populneus, som her kaldes Lo, en ikke mindre sælsom Underskov. Dette mærkværdige Træes Stammer have den Egenskab, at de bøie sig temmelig nær til Jordbunden; paa lange Strækninger voxe de saaledes deels lige henad Jorden, deels krummede som en Bue, medens de talrige Grene voxe opad i

Viinstokken, som havde slynget sig op paa de høieste Træer, var gaaet ud.

Man foregav, at Kadu befandt sig paa Aur hos Lamarri, som han havde affundet sig med, og at Dyr og Planter, som den mægtige Fyrste havde forplantet derhen, under hans Pleie havde formeret sig overordentligt. Efter Sigende var kun Viinstokken gaaet ud. Hr. v. Kotzebue tilføier, at hans Fartøis Størrelse desværre forhindrede ham i at opsøge Kadu paa Aur. Det er vel ikke usandsynligt, at Kadu ligesom saamange Andre, der gjerne vilde være Velgjørere for deres Folk og fremme det Gode, er faldet som Offer for de Mægtiges Egenkjærlighed.

Ralick, som ligger vestlig for Radack, udgjør en lignende Kjæde af lavere Øgrupper, hvis Beliggenhed og Beskaffenhed endogsaa var bekjendt for Qvinderne paa Radack. Ralick er frugtbarere og mere befolket; Folk, Sprog og Tatovering ere de samme. Man dræber der ingen Børn, og Qvinderne gaae ikke med i Krig. Menneskene ere mere velhavende og bedre nærede end paa Radack og bære et endnu større Smykke i Ørerne. Nogle skulle endogsaa være istand til at kunne smøge de udvidede Øreflipper over Hovedet. Indbyggerne paa disse to store Grupper af Øer komme ofte baade i venskabelige og fjendtlige Berøringer med hinanden. Kort før Kotzebues sidste Besøg paa Radack (1825) havde Indbyggerne paa Otdia under Anførsel af Høvdingen Lavadock overfaldet Kaben, og for at hævne dette Røvertog rustede Lamarri sig til at paaføre Otdia Krig. Ogsaa Ralick var dengang ligesom Radack deelt i to fjendtlige Riger.

De nyere Efterretninger udkaste et langt fordeelagtigere Billede om de sydlige Radackøers Frugtbarhed end det, Chamisso har givet af de nordlige Atoller.

Missionairen Doane, som var med paa Skibet „Morning Star", besøgte den 17de November 1858 Øen Mille eller Mulgrave. Han fandt der en stor Lagune, hvor Skibet fra den nordlige Side kunde løbe ind. Indbyggerne opførte sig venligt mod de Fremmede. Deres Sprog er forskjelligt fra Beboernes Sprog paa Ralick-Kjeden, som dog kun ligger 150 engelske Mile borte derfra. Efter Hr. Doanes Mening er Øen Mille 3 Mile lang og 1/8 Miil bred. Han kalder den en lille Ædelsteen, med store Skove af Brødfrugt- og andre Træer, et lysegrønt Tæppe med tæt Løv. Den er i det Hele taget kun 5 Fod hævet over Havets Flade. Indbyggernes Antal blev anslaaet til 600 Sjæle.

Fra Mulgrave seilede „Morning Star" den 29de November til Mediuro. Denne Ø er lang og smal, stærkt befolket og udmærket frugtbar. Man seer herlige Skove af Brødfrugt- og Pandanustræer, Cokospalmer og Bananer.

Paa Ebon, den sydligste Ø i Ralick-Kjeden, have nu ligeledes to amerikanske Missionairer nedsat sig. En af dem, Dr. Pierson, skriver (den 25de Mai 1858), at Ralick-øerne, hvis Indbyggere han skildrer som et vildt og grusomt lille Folk, der ere tilbøielige til at reise meget, allesammen staae under een Høvding-Familie, som har valgt Ebon til sin Hovedresidents, forbi denne blandt alle Kjedens Øer har størst Overflødighed paa de bedste Næringsmidler. For flere Aar siden ødelagde en Orkan mange Brødfrugttræer og Cokospalmer paa andre Øer. Der opstod en Hungersnød, som mange Indfødte laae under for, og ifølge hvilken der blev ført blodige Krige mellem de forskjellige Øers Indbyggere, hvorved ligeledes mange omkom. Det nuværende Folkeantal paa hele Ralick-Kjeden udgjør sandsynligviis ikke mere end 6 til 8000 Sjæle, og efter Alt, hvad Dr. Pierson erfarede, kan man heller ikke anslaae Befolkningen paa Raback-Kjeden høiere.

Tredivte Kapitel.

Carolinerne fra Ualan til Babelthuap.

Ualan. — Ubekjendtskab med Verden. — Sælsomt Dodekarchi. — Duperrey. — Lütke. — Folkets forrige Elskværdighed. — Underlig Bygning af Huse. — En Væv. — Yppig Skovvæxt. — Nogle mærkværdige Træer. — Læla. — Seneste Efterretninger fra Ualan. — Puinipet. — Opdaget af Lütke 1828. — Beboerne. — Mærkværdige Ruiner. — Spor af en gammelspansk Opdagelse. — Vegetationens Pragt. — Sjælesørger og Sjæleforderver. — Lugunor. — Carolinernes Navigationskunst. — Overtro. — Fiskekurve. — Mærkværdige Snyltefisk. — Hogoleu. — Den franske Ingenieur Jacquinots Besøg og natlige Eventyr. — Insulanernes slette Rygte. — Tidligere Opdagelse af de vestlige Caroliner. — Deres Samfærdsel med Marianerne. — Spaniernes mislykkede Omvendelsesforsøg. — Delphinfangst paa Ulea. — Religion. — Feierne. — En voxet Corals. — Eap. — Pelew-Øerne. — Wilson. — Dumont d'Urville. — Insulanernes slette Rygte. — Dugong-Crocodil.

Fra Ualan til Babelthuap strækker sig i en Retning fra Øst til Vest mellem den 5te og 10de nordlige Bredegrad og i en Længde af mere end 3000 Sømile en Række af Øer og Øgrupper, som Geographerne i Almindelighed under Eet kalde Carolinerne. Dog ingen fælles Regjering, ingen Lighed i Sæderne, ingen indbyrdes Samfærdsel forbinder alle den lange Kjedes Led til et eensartet Hele.

Saaledes hæver det skovbedækkede Ualan sig rigtignok med 1800 Fod høie Fjeldtinder over Havet, men den romantiske Ø ligger saa eensom i det store Hav, saa afsides

idetmindste fra de Landeveie, som Handelen dengang fulgte, og deres Beboere vove sig saa sjelden ud over deres Lagunes lave Vande, saa at Strong, en amerikansk Hvalfanger, da han i Aaret 1806 opdagede denne Ø, fandt, at den ikke alene hidtil var ubekjendt for Europæerne, men endogsaa for deres vestlige Naboer, de uforlignelige Søfolk paa Coraløerne.

Dog er de ualaniske Pirogers Bygning overeensstemmende med hine Havmenneskers Piroger, og af dette Fartøiernes Slægtskab kan man nok slutte til Folkenes. De første Indvandrede, som vare kastede derhen af Storme, medbragte sandsynligviis Modellerne, hvis complicerede Bygning blev bibeholdt, medens Seilene snart kom i Forglemmelse, da man ved at seile inde paa Lagunen kun sjelden kom i det Tilfælde, at benytte Vinden.

Blandt de Bevæggrunde, som fik de første Skippere til at seile ud paa det vide Hav, spillede vistnok Nød og Trang Hovedrollen; men denne Drivfjeder faldt bort paa det frugtbare Ualan, og deraf kan man forklare, hvorfor Øen ikke kom i Berøring med den øvrige Verden. Da Jordbunden og Lagunen tilfredsstillede alle Indvaanernes simple Fornødenheder, saa bleve de lidt efter lidt fremmede for Havet, og uddannede sig fra ustadige Søfarere til agerdyrkende Folk, en Omstændighed, der tillige forklarer, at deres mærkværdige aristokratisk-patriarchalske Forfatning saalænge kunde staae urokket; thi den stabile Landmand er overalt mere tilbøielig til Conservatisme, til at holde fast ved det Bestaaende. Tolv Irosser eller Overhoveder deelte hele Landets Grundeiendom mellem sig og beboede, ligesom de tolv Konger i Ægypten, een og samme Residents. Desuden var der endnu en Mængde Høvdinger af anden Rang, som boede paa de forskjellige Godser som Forvaltere eller Opsynsmænd. Dog ikke blot Landets bedste Frugter tilhørte udelukkende Grundeierne, men det lod til, at de ogsaa efter Godtbefindende kunde skalte og valte med Folkets Arbeidskraft. Alt dette gik ligesom af sig selv, uden

Vold, ifølge medfødt Ærefrygt for Overhovederne, hvis Befalinger man af naturlig Godmodighed og mild, fredelig Tænkemaade adlød uden at tvinges dertil. Paa Ualan kjendte man hverken Krigen eller nogetsomhelst Middel til at udøve Vold mod andre Mennesker, det var maaskee det eneste Land paa Jorden, som fortjente det Hædersnavn af Fredens Hjem. Men nu, da Hvalfangere og Trepangsamlere gjennemsnuse hele det store Ocean fra Ende til den anden, og de bortrømte Matroser ligesom Søfugle bygge Reder paa alle Øer, er det vistnok ogsaa her blevet ganske anderledes.

Duperrey, som med sin Expedition 1823 kom til Ualan, beskriver Øen som skjøn og behagelig, Indbyggerne som godmodige og fredelige, og Lütke, som fem Aar senere besøgte den, fandt denne Beskrivelse fuldkommen rigtig. Ualanernes Gjæstfrihed og Venlighed gjorde et saa behageligt Indtryk, at man godt kunde sætte dem ved Siden af Radackerne. Hvergang man besøgte dem i deres Hytter, gave de de Fremmede rigelige Foræringer af Levnetsmidler og viste sig bestandig tjenstagtige mod dem uden at være paatrængende. Men naar de som Gjæster kom ombord, blev man ligesaa meget indtaget af dem ved deres uskyldige Elskværdighed som ved den Opmærksomhed og Interesse, hvormed de betragtede de mange mærkværdige Gjenstande, som vare dem nye. Der forefaldt kun et eneste Tyveri, og da man klagede, blev det Stjaalne strax sendt tilbage af Irosserne. Skjøndt der blandt Beboerne paa Coraløerne forekomme kraftigere Skikkelser, saa fandtes paa Ualan intet Exempel paa en virkelig svagelig Legemsbygning, og selv de mere slanke Individer besad dog altid megen Behændighed og Styrke. Qvinderne, der ligesom Qvindekjønnet overhovedet paa Carolinerne, fordeelagtigt udmærkede sig fremfor Qvindekjønnet paa mange andre polynesiske Øgrupper ved deres Blufærdighed, og som i de første Dage endogsaa slet ikke lode sig see, vare af Middelhøide, mange endogsaa paafaldende smaa. Deres Ansigter havde i Almindelighed et venligt, indtagende Udtryk,

ved deres livlige Minespil kom man hvert Øieblik til at see de deilige, altid meget hvide Tænder. De bare sædvanligviis deres lange sorte Haar let slynget i en Knude paa den ene Side, medens Mændene pleiede at binde det sammen i Nakken. Begge Kjøn bare et smalt Belte, men vare forresten nøgne; desuden havde Qvinderne ogsaa et mærkværdigt Halsbind paa af Cokosbast, hvori var befæstet en Række lange Snore, som hængte ned ad Ryggen, og som syntes at være indflettet i den dermed smykkede Persons Legeme og aldrig at lægges af.

Bygningen af deres Huse har meget Eiendommeligt, og de see meget sirlige ud. Grunden udgjør en langagtig Fiirkant. Gulvet, som kun bestaaer af stampet Jord, er saaledes anlagt, at Fugtighed kan faae Afløb til alle Sider. Den største Deel af Bygningen er Taget, som er usædvanlig høit og steilt og fast tægget med Palme- eller Pandanusblade; Taget bestaaer af en forbausende Mængde tynde Lægter, der meget kunstigt og med megen Smag ere sammenføiede, næsten som Fletningen i en Kurv. Gavlen i hver Ende er betydelig høiere end Midten, og naar man betragter Huset fra Siden, seer Taget næsten ud som en Halvmaane. Til yderligere Beskyttelse mod de heftige og hyppige Skylregne er der under hver Gavl et særeget Skjærmtag, som er noget smallere end det fremragende Hovedtag. Det Hele hviler paa lave Stolper, hvis Mellemrum efter Behag kunne staae aabne eller lukkes med Sættestykker.

I det Indre af disse Huse hersker der sædvanligviis stor Reenlighed. Hos de mere Velhavende er Gulvet belagt med Sivmaatter, som man overhovedet bruger til Senge og til at sidde paa. En afbarket Træstamme, der er lagt langs med Væggen, maa gjøre Gavn istedetfor Stole og Bænke, Sophaer og Divaner. Fra Midten af Taget hænger der et langt Toug ned, som er forsynet med en eller flere Trækroge og som forneden løber ud i fire Ender. Disse 4 Ender bære et fiirkantet, horizontalt svævende Brædt, som

ved Lister om Randen er forvandlet til en flad Kasse og som hænger nær nok ved Gulvet til paa en Maade at kunne bruges som et Bord. Paa Krogene hænger man ofte hele Druer af Bananfrugter, for at forvare dem mod Rotterne, der ere meget talrige. I kort Afstand fra dette svævende Spisekammer findes Arnestedet, som bestaaer af en lille Fordybning i Gulvet, der forbetmeste meget omhyggeligt er muret af Stene, og hvor man en stor Deel af Dagen finder det Forraad af heed Aske, som udfordres til at stege og koge. Sædvanligviis adskiller man i Bygningens Baggrund ved en Tværvæg et lille Rum, der synes at være bestemt til Opholdssted for Qvinderne. De Søfarende forundredes over paa en saa affides Ø at finde en lille, meget net udarbeidet Væverstol i Brug, hvis Indretning i Hovedsagen var den samme som den europæiske Væys. Paa denne væyede Qvinderne det smalle Belte, som udgjorde begge Kjøns eneste Klædningsstykke. Traaden, som de væyede, var Trevler af Bananstammer, men hvorledes de bleve tilberedte og farvede, fik de Fremmede ikke at vide. For det meste vare de mørkviolette eller graae; Brunt og Bleggult blev kun anvendt til Zirater og Borter.

Man kunde heller ikke bestemt faae at vide, om det alene var Qvinderne, der forfærdigede de saa vigtige Snore af Cokosbast, som overalt maatte træde istedetfor Søm.

Som Venskabsbeviis at bytte Navne, en Skik, som var ubekjendt paa de vestlige Caroliner, var Sædvane paa Ualan; man forstod her ogsaa at tilberede Kawa, hvilket ogsaa paa de øvrige Caroliner var ubekjendt.

Tatoveringen og den gammelindianske Fremgangsmaade at gjøre Ild paa ved at gnide to Træarter mod hinanden, tilligemed Ansigtsdannelsen, den aristokratiske Forfatning og og saa mange andre Ting, pegede paa det fjerne Malaya, som dette lille affondrede Folks oprindelige Hjem.

Fra de høieste Bjergaase var Øen bedækket med den frodigste Skov lige til Strandbredden, hvor Mangrove-

buskene dannede et Krat, hvis Rødder gik ud i Havvandet, saa at det var vanskeligt at bestemme, hvor Øens Jordbund ophørte og den lavvandede Lagune begyndte. Talrige Vandløb gjennemskare i alle Retninger Skoven i disse vildsomme Egne, og førte til Kysten, hvor hist og her Bananernes og Sukkerrørets lyse Grønne tilligemed bredbladede Caladier og sjeldnere Cokospalmer viste, at her fandtes Mennesker, men snart igjen smeltede sammen med den vilde Egn. Blandt de forskjellige Planter, som smykkede de mere jævne, sumpede og lave Egne var især en Art Sumppalme (Nipa frutescens) mærkværdig ved sine meget store Fjedervifter, som ogsaa et stort Træ, som de Indfødte kaldte Lum, hvis talrige Rødder henhøre til Planterigets mærkværdigste Dannelser. Hver Rod har nemlig paa den øverste Side i sin hele Længde en fuldkommen opretstaaende Kam, som lidt efter lidt tager af i Høide, efter som Roden bliver tyndere, men som nærved Stammen tidt er 3 til 4 Fod høi. Disse meget tynde, men derhos glatte og meget sirligt dannede Kamme følge paa det nøiagtigste alle Røddernes Bøininger og Forgreninger, og danne paa denne Maade i betydelig Udstrækning omkring Træet en sand Labyrinth, der seer besynderlig ud. Store Strækninger i mange Sumpe og Moser ere heelt bedækkede med denne Brimmel, og at gaae paa de skarpe Kanter af disse opretstaaende Baand, ved Siden af hvilke Jordbunden i Almindelighed bestaaer af dybt Dynd, er naturligviis meget vanskeligt. Naar man, især paa de høiere Steder, slaaer paa dem, fremkommer der en mærkværdig Klang, der ligner et Paukeslag, og kan høres langt borte.

Paa andre Steder, dog ligeledes i sumpet Jordbund, danner den meget ofte forekommende, krybende Hibiscus populneus, som her kaldes Lo, en ikke mindre sælsom Underskov. Dette mærkværdige Træes Stammer have den Egenskab, at de bøie sig temmelig nær til Jordbunden; paa lange Strækninger voxe de saaledes deels lige henad Jorden, deels krummede som en Bue, medens de talrige Grene voxe opad i

en ret Vinkel; disse Grene ere forsynede med lange næsten altid lige Stænger, som næsten udelukkende benyttes til Bygning og til mange andre Ting. Man kan begribe, at det just ikke er nogen let Opgave at vandre gjennem et saadant Krat, da Stammerne overalt lægge En Hindringer iveien. Vanskeligheden ved at krybe over eller under dem forøges overordentligt ved en Væv af Lianer og mangfoldige andre Planter, blandt hvilke et mørkegrønt Sivgræs med lange, skarpkantede Blade især ere fremtrædende. Enkeltviis staaer der ogsaa imellem et kjæmpemæssigt Figentræ, der hviler paa utallige Aflæggere, og hvis uhyre Krone som en grøn Høi rager frem over Skoven.

Blandt de Planter, som characterisere Physiognomiet af Øens Indre, indtager et høit Sivrør en ikke ubetydelig Plads, især i de høiere beliggende Dale omkring Flodbredderne. Kolossale Bregneplanter, som med Hensyn til Stilkenes Tykkelse og Kronernes Skikkelse og Størrelse idetmindste ikke staae tilbage for Træbregnerne, skjøndt de egentlig ikke have nogen Stamme, findes hyppigt og synes især at have hjemme paa de ubestigelige Bjergvægge. Paa de naaleformede Basalttoppe, som ikke ere tæt bevoxede med Skov, staae ved Siden af disse kjæmpemæssige Cryptogamer høie Bjergpalmer, som ifølge deres slanke Form synes at henhøre til Slægten Areka. Et af de stateligste og tillige hyppigst forekommende Skovtræer er et Slags Muskatnøddetræ, som heller ikke saa sjeldent forekommer ved Skovenes Udkanter i Nærheden af de bebyggede Steder; men her opnaaer den aldrig den majestætiske Væxt, som udmærker den i det Indre af Landet.

I Skovene ved Lagunen rører Livet sig paa mangfoldige Maader; snart hist, snart her høres den klangfulde Stemme af den prægtige røde Souimanga (Certhia sanguinolenta Latham), der sidder i Sonneratiernes skjønne, lysegrønne Løv, og de mindre behagelige Toner af Hav-

svalerne og Heirerne blande sig med Sumpbeboernes Sang; men i Bjergskovene derimod er der en sand Dødsstilhed, som ikke bidrager lidt til det melancholske Indtryk, som det ubeboede Øde frembringer. Følelsen af Eensomhed er trykkende paa disse tause Høider, hvorfra man kan see ned i de med Skove opfyldte Dale, hvor der ikke viser sig noget Spor af Menneskets Færd; eller hvorfra man seer længere ud til Havets uendelige Speil, som danner Baggrunden.

Befolkningen paa Øen Ualan, som Kittlitz anslog til ikke mere end 700 Voxne, staaer ikke i noget Forhold til dens Størrelse og Frugtbarhed; de fleste Landsbyer ligge i Nærheden af Havet; men det Indre af Landet med sine steile Høider og store Skove besøges næsten aldrig.

De tolv Høvdingers Residents ligger ikke paa den største Ø, men paa en lille, nærliggende, som hedder Læla. Den er aflang og i Forhold til dens ringe Omfang temmelig høi. Toppen er skjønt bevoxet med Skov, men alt det Øvrige synes at være bedækket med Huse og Haver og seer ud som en eneste By, hvis elegante, stundom anseelige høie Huse, i Forening med de talrige Cokospalmer, som kneise over den, allerede i Frastand yder et prægtigt Syn og staaer i en behagelig Modsætning til Hovedøens frodige vilde Skove. Alle Boliger ere her indhegnede med Havegjerder, som ere opkastede af Basaltblokke; saadanne Gjerder findes ogsaa paa andre Steder paa Hovedøen, skjøndt efter en langt mindre Maalestok. Snevre Gader, som formedelst den hyppige Regn ere meget snavsede, løbe mellem disse høie Mure, hvilke ovenpaa ere bevoxede med frodige Bregner af lige saa siirlige som mangfoldige Former, og der som en Labyrinth bedække den største Deel af Øen; man forbauses over disse store her optaarnede Steenmasser, og man kan næsten ikke forklare sig, hvorledes Landets nuværende Beboere, der ere blottede for alle mechaniske Hjælpemidler, have kunnet reise slige Mure. Indenfor i de paa denne Maade indhegnede Gaarde hæve sig de ovenfor beskrevne

høie, halvmaaneformede Tage med deres zirlige Gavle, der ligesom Kurve ere flettede af tynde Stænger, og hvis Træværk især paa de Bygninger, hvor Overhovederne boe, fornemmelig paa samme Maade som Pirogerne er farvet rødt og hvidt. Paa denne Maade udgjør en saadan ved Mure fra den øvrige Verden adskilt Gaard ligesom en lille By, hvor Antallet af de der reiste Bygninger, saavelsom Underafdelingen af Pladsen i mindre Gaarde retter sig efter Eierens personlige Forhold.

De sidste Efterretninger fra Ualan kaste desværre en mørk Skygge paa det patriarchalske Billede, som Lütke har malet os. Det er ikke mere det uskyldige Eneboerfolk, der under deres arvede Overhoveders milde Herredømme lever lykkeligt, afsondret fra den øvrige Verden. Vi læse om en despotisk Hersker og om en Fisker, som befriede Folket fra dennes Undertrykkelser, og som af Taknemlighed herfor af de mere Anseete blev sat paa Thronen og regjerede Landet flere Aar under Navn af „King George“. Dog skjøndt denne Konge baade havde forbudt sine Undersaatter at brænde Brændeviin og at kjøbe det, saa forfaldt han dog selv til Drikfældighed, hvoraf han i October 1856 døde. Aar for Aar formindskes Befolkningen, men deres slette Tilstand tager til; thi den voxende Samfærdsel med fremmede Søfarere virker meget skadeligt paa Sædeligheden, saa at Missionairerne, der siden 1852 have nedsat sig der, kun med stor Møie formaae at kjæmpe mod denne Fordærvelsens Strøm. Dog vedbliver man at rose det lille Folks blide Characteer, Lærvillighed og Arbeidsomhed.

Det var om Morgenen den 14de Januar 1828 ...
Lütke opdagede den skjønne Ø Puinipet (P...
nabe), som er meget større end Ualan ...
udstyret med lignende Naturens Yndighed...

man langtfra kunde see stige op, viste, at den var beboet af Mennesker, og snart kom de Indfødtes Piroger seilende. Ogsaa her, siger Kittlitz, laae der omkring det høie Land et vidtløftigt Coralrev, i hvis lave Vand der hist og her hævede sig smaa Øer med Skove paa.

Bjergene ere mindre steile end paa Ualan, men meer end 1,000 Fod høiere. De vare ogsaa overalt bedækkede med høi Skovvæxt, men som Culturen allerede synes at have fortyndet mere end paa Ualan. Beboerne førte trekantede Seil af Maatter paa deres Fartøier, men vi gjorde snart den Bemærkning, at det underligt nok var Seil uden Master. Kun en bevægelig Stang, som een af Mandskabet holdt i Haanden, støttede Seilet, der var udspændt mellem to andre i en Vinkel fastgjorte Stænger, og Seilet blev med stor Hurtighed og Bestemthed stillet for Vinden snart paa den ene, snart paa den anden Side af Fartøiet. Baadenes Bygning selv var siirligere og finere end de paa Ualan, og den Farve, hvormed Træværket var malet, udmærkede sig ved større Fiinhed og mere Livlighed i det Røde, men Modellen var en anden, og vi traf denne Form siden ikke mere i i Carolinernes Archipel.

De fleste af disse Fartøier vare allesammen besatte med 6—8 Mand. Nogle af dem roede, medens Andre betjente Seilet; de Fornemste befandt sig i Almindelighed i Midten af Fartøiet, hvor de ved det for dem vistnok ganske nye Syn af et saa stort Skib, teede sig meget uroligt og dandsede næsten bestandigt paa det meget lille Loft paa Udlæggeren og sang og skreg. I deres Udvortes havde de megen Lighed med Indbyggerne paa Ualan, Hudfarven forekom os her ganske lidt mindre brun end paa Ualan, i Almindelighed saae man her mange kraftige Skikkelser; Alt [illegible] om stor Behændighed og Livlighed. De bare ikke Haar slynget i Knuder; hos Mange var det ıfskaaret, hos Andre hængte det ned i lange ynntet ved Krandse eller temmelig brede

Baand, hvis lange Ender fordetmeste flagrede bagud. Fra Beltestedet til Knæet bare de Allesammen et Slags Skjørt, der var sammensat ligesom Frynser af løse, men tæt ved hinanden ordnede Snore af Cocostrevler, saavidt man kunde see. Skjørtet havde den naturlige Farve, som saadan Bast har, nemlig guulgraat. Mange bare ogsaa om Skuldrene en kort Kappe af lignende Sammensætning; hos Nogle var dette Tøi ogsaa ufarvet; men hos Andre fremviste de flagrende Trevler, hvoraf dette Klædningsstykke bestod, en prægtig skarlagenrød Farve. Sædvanligviis bar man ovenover Skjørtet endnu et Belte af vævet Tøi. De Krandse, hvormed Mange smykkede deres Haar og Hals, vare fordetmeste flettede af store gule Blomster. Hist og her bemærkede vi meget smagfuldt udarbeidede Smykker, som disse Folk bar i Øret. De vare kun tatoverede paa Arme og Been, og Tegningerne vare anderledes end paa Ualan. Enkelte Dandsere, som med mere Udholdenhed end de Andre vedbleve at dandse, hvori saavel Arme som Fingre her toge megen Deel, frembragte en eiendommelig Raslen. Blandt de Roerkarle, der vare fattigst klædt, vare adskillige forsynede med fiirkantede Øienskjærme, som vare flettede af friske Palmeblade, og som sagtens mere bleve baarne for at skaane Øinene end til Pynt. Disse Folks uophørlige Syngen og Dandsen gjorde det meget vanskeligt at komme i Samtale med dem. Bestandig kom der nye Piroger til, Trængselen og deres indbyrdes uvenlige Skrig blev mere og mere forvirret, og det varede længe, inden Nogen vilde komme ombord. En eneste Mand besluttede sig endelig dertil; ja, da han havde faaet rigelige Foræringer, blev han endogsaa ombord, da de Øvrige droge bort i deres Piroger. Det var netop Middag, og Capitainen vilde netop optage Solhøiden med sin Speilsextant, da den fremmede tilbageblevne Mand pludselig gjorde et forvovent Forsøg paa at rive ham Inst
ud af Hænderne. Til Lykke holdt Capitainen fa
med en lille Rift i sin Haand, men den for

skyndte sig nu det Bedste, han kunde, at springe overbord og hurtigt at svømme efter de bortseilende Piroger. Om Eftermiddagen kom vi til en Aabning i Revet, og en Baad blev sendt ud for at sondere Indløbet. Men den store Trængsel af Piroger hindrede i den Grad Arbeidet, at Lieutenant Sawalischin maatte vende tilbage med uforrettet Sag. Skjøndt der hidtil kun var gjort venskabelige Demonstrationer, saa var det dog ikke muligt at komme til nogen Forstaaelse med disse Folk, da de Alle skreg paa eengang og trængte sig frem. Heller ikke de følgende Dage, som bleve benyttede til at undersøge Hovedøens og de nærliggende Coraløers Former, fandt nogen Landgang Sted, da man ved de Vildes heftige, urolige og derhos meget kjække Characteer, næsten ikke ansaae det muligt at kunne undgaae Fjendtligheder og unødvendig Blodsudgydelse.

Der er næppe gaaet 30 Aar siden hiint første Besøg, og hvor ganske anderledes lyde nu de seneste Beretninger. Hvalfangere besøge nu ofte den store Bugt, som er omgivet af Bjerge, tætbedækkede med Skove, hvor den menneskekjærlige Lütke lod være at lande, og Europæere og Nordamerikanere kjøbe her Trepang og Skildpaddeskaller, Perlemoder og Sandeltræ, som de betale med Bomuldstøier og Jern.

Skogman fandt 1853 i Nærheden af Havnen en Tydsker ved Navn Overbeck, som beskjæftigede sig med at fiske Trepang, hvorved Insulanerne mod ringe Betaling flittigt stode ham bi, og en indfødt Lods, Goliath, bragte Eugenie ikke blot lykkeligt til en Ankerplads, men forsynede ogsaa Skibet med Brændsel, Høns, Brødfrugttræer og Bananer. Deserteurer og Missionairer havde indfundet sig og bestræbte sig omkaps — hine ved et slet Exempel, disse ved gode Lærdomme — at føre de Indfødte paa modsatte Veie.

D[illegible]ulanere lignede alle andre Polynesiere, som [illegible], men nærmede sig dog i Udvortes noget

mere Malayerne, idet nemlig Næsen var plattere og Legemets Bygning meget finere og mindre.

Puinipet, som næsten har Form af en Qvadrat, hvis Sider ere 4 Mile lange, skal være deelt i 5 smaa Riger under forskjellige Høvdinger eller Fyrster, og efterat en ødelæggende Koppeepidemi i Aaret 1854 bortrev den største Deel af Befolkningen, har Landet nu i det Høieste kun 5,000 Indbyggere. I Nærheden af Matalanimhavnen ligger der mange Tønder Land, som ere bedækkede med mærkværdige Ruiner, der bestaae af prismatisk dannede Stykker af den Basalt, som man finder paa den nordlige Kant af Øen. Det er tydeligt, at det er Levninger af Bygninger, som ere opførte af et raat, men kraftigt Folk, udentvivl de nuværende Indbyggeres Forfædre; disse Ruiner skulle have Lighed med Ruinerne paa Tinian. Hos Folket lever der endnu den Dag idag mange Traditioner og Sagn om „Aanderne", som fordetmeste referere sig til de afdøde Forfædre. Paa visse bestemte Dage høitideligholde de Indfødte endnu i vor Tid deres hedenske Fester i disse Ruiner, og lige til for 20 eller 30 Aar siden bleve Høvdingernes Lig begravede der. Overalt paa Øen finder man lignende Bygninger, men mindre og af ringere Anseelse. Mange af disse Ruiner ere udentvivl Gravsteder.

Men i geologisk Henseende ere Ruinerne af de Hytter, som findes ved Havets Strandbred, endnu mere interessante; deres Grundvold ligger for Øieblikket under Vandet. De bevise, at Landet bestandig synker, og give et godt Vidnesbyrd for, at Darvins Theorie angaaende Atollernes Dannelse maa være sand.

Gamle Sagn fortælle om Øer, som hævede sig af Havet og igjen forsvandt, et Phænomen, der, som bekjendt, i Middelhavet oftere viste sig ved Øen Santorin, og selv i dette Aarhundrede tiltrak sig alle Geologers Opmærksomhed.

Hos de Indfødte har der vedligeholdt sig en Tradition,

ifølge hvilken der engang landede paa Sydkanten af Øen et Fartøi med Mænd, der vare iførte saadanne stærke Huder, at man kun kunde dræbe dem ved at stikke dem i Øinene. Det var sandsynligviis Spaniere, der vare iførte Pantsersærke. Nogle spanske Sølvmønter og et Sølvcrucifix bleve for faa Aar siden fundne i Hvælvingerne i de berømte Ruiner ved Matalanim. Der fandtes en Sølvpasser i Ruinerne af et gammelt Huus og længere ind i Landet opdagede man for kort Tid siden en Jernkrone. Af alt dette kunde man formode, at Quiros allerede 1595 paa sin Reise fra Santa Cruz til Philippinerne har opdaget denne Ø.

Det høieste Punct paa Puinipet er 2,858 Fod, og Øen udfylder næsten hele det indre Rum af et Coralrev, hvis Omfang udgjør 70 til 80 Mile. Tolv Basaltklipper, som ligge spredte rundtom, danne lige saa mange smaa Øer, og paa Revet findes der mere end 15 lave Coralholme. Korte, rivende Strømme styrte i stort Antal ned fra Bjerget og danne endnu bestandig et Alluvialbundfald, hvor Coralrevet endvidere forøger dette kostbare Alluvium, hvoraf der fremspirer en rig Vegetation. Revet er paa flere Steder gjennembrudt, hvorved der er fremkommet fortræffelige Havne.

Missionairerne skildre Øen som et sandt Paradis. Naar man undtager den nordlige Deel, hvor de adspredt liggende Holme og de kjækt opstigende Høie frembyde en vild, malerisk Udsigt, er Landskabet overalt venligt og livligt.

Climatet er vel fugtigt, men dog eet af de behageligste indenfor den hede Zone. Vegetationen er ikke mindre frodig end paa Ualan. Plantevæxten er saa tæt og Befolkningen saa tynd, at man, naar man seiler der forbi, næppe med Vished vil kunne sige, om Øen er beboet eller ikke, selv om man fik Øie paa en forbiseilende Piroge eller en opstigende Røgsky. Foruden de oprindelige Planter, der ere til Gavn, og som ligne de øvrige Gruppers Flora, have de Fremmede

en ret Vinkel; disse Grene ere forsynede med lange næsten altid lige Stænger, som næsten udelukkende benyttes til Bygning og til mange andre Ting. Man kan begribe, at det just ikke er nogen let Opgave at vandre gjennem et saadant Krat, da Stammerne overalt lægge En Hindringer iveien. Vanskeligheden ved at krybe over eller under dem forøges overordentligt ved en Væv af Lianer og mangfoldige andre Planter, blandt hvilke et mørkegrønt Sivgræs med lange, skarpkantede Blade især ere fremtrædende. Enkeltviis staaer der ogsaa imellem et kjæmpemæssigt Figentræ, der hviler paa utallige Aflæggere, og hvis ydre Krone som en grøn Høi rager frem over Skoven.

Blandt de Planter, som characterisere Physiognomiet af Øens Indre, indtager et høit Sivrør en ikke ubetydelig Plads, især i de høiere beliggende Dale omkring Flodbredderne. Kolossale Bregneplanter, som med Hensyn til Stilkenes Tykkelse og Kronernes Skikkelse og Størrelse idetmindste ikke staae tilbage for Træbregnerne, skjøndt de egentlig ikke have nogen Stamme, findes hyppigt og synes især at have hjemme paa de ubestigelige Bjergvægge. Paa de naaleformede Basalttoppe, som ikke ere tæt bevoxede med Skov, staae ved Siden af disse kjæmpemæssige Cryptogamer høie Bjergpalmer, som ifølge deres slanke Form synes at henhøre til Slægten Areka. Et af de stateligste og tillige hyppigst forekommende Skovtræer er et Slags Muskatnøddetræ, som heller ikke saa sjeldent forekommer ved Skovenes Udkanter i Nærheden af de bebyggede Steder; men her opnaaer den aldrig den majestætiske Væxt, som udmærker den i det Indre af Landet.

I Skovene ved Lagunen rører Livet sig paa mangfoldige Maader; snart hist, snart her høres den klangfulde Stemme af den prægtige røde Souimanga (Certhia sanguinolenta Latham), der sidder i Sonneratiernes skjønne, lysegrønne Løv, og de mindre behagelige Toner af Hav-

svalerne og Heirerne blande sig med Sumpbeboernes Sang; men i Bjergskovene derimod er der en sand Dødsstilhed, som ikke bidrager lidt til det melancholske Indtryk, som det ubeboede Øde frembringer. Følelsen af Eensomhed er trykkende paa disse tause Høider, hvorfra man kan see ned i de med Skove opfyldte Dale, hvor der ikke viser sig noget Spor af Menneskets Færd; eller hvorfra man seer længere ud til Havets uendelige Speil, som danner Baggrunden.

Befolkningen paa Øen Ualan, som Kittlitz anslog til ikke mere end 700 Voxne, staaer ikke i noget Forhold til dens Størrelse og Frugtbarhed; de fleste Landsbyer ligge i Nærheden af Havet; men det Indre af Landet med sine steile Høider og store Skove besøges næsten aldrig.

De tolv Høvdingers Residents ligger ikke paa den største Ø, men paa en lille, nærliggende, som hedder Læla. Den er aflang og i Forhold til dens ringe Omfang temmelig høi. Toppen er skjønt bevoxet med Skov, men alt det Øvrige synes at være bedækket med Huse og Haver og seer ud som en eneste By, hvis elegante, stundom anseelige høie Huse, i Forening med de talrige Cokospalmer, som kneise over den, allerede i Frastand byder et prægtigt Syn og staaer i en behagelig Modsætning til Hovedøens frodige vilde Skove. Alle Boliger ere her indhegnede med Havegjerder, som ere opkastede af Basaltblokke; saadanne Gjerder findes ogsaa paa andre Steder paa Hovedøen, skjøndt efter en langt mindre Maalestok. Snevre Gader, som formedelst den hyppige Regn ere meget snavsede, løbe mellem disse høie Mure, hvilke ovenpaa ere bevoxede med frodige Bregner af lige saa siirlige som mangfoldige Former, og der som en Labyrinth bedække den største Deel af Øen; man forbauses over disse store her optaarnede Steenmasser, og man kan næsten ikke forklare sig, hvorledes Landets nuværende Beboere, der ere blottede for alle mechaniske Hjælpemidler, have kunnet reise slige Mure. Indenfor i de paa denne Maade indhegnede Gaarde hæve sig de ovenfor beskrevne

høie, halvmaaneformede Tage med deres ziirlige Gavle, der ligesom Kurve ere flettede af tynde Lægter, og hvis Træværk især paa de Bygninger, hvor Overhovederne boe, fordetmeste paa samme Maade som Pirogerne er farvet rødt og hvidt. Paa denne Maade udgjør en saadan ved Mure fra den øvrige Verden adskilt Gaard ligesom en lille By, hvor Antallet af de der reiste Bygninger, saavelsom Underafdelingen af Pladsen i mindre Gaarde retter sig efter Eierens personlige Forhold.

De sidste Efterretninger fra Ualan kaste desværre en mørk Skygge paa det patriarchalske Billede, som Kittlitz har malet os. Det er ikke mere det uskyldige Eneboerfolk, der under deres arvede Overhoveders vilde Herredømme lever lykkeligt, affondret fra den øvrige Verden. Vi læse om en despotisk Hersker og om en Fisker, som befriede Folket fra dennes Undertrykkelser, og som af Taknemlighed herfor af de mere Anseete blev sat paa Thronen og regjerede Landet flere Aar under Navn af „King George". Dog skjøndt denne Konge baade havde forbudt sine Undersaatter at brænde Brændeviin og at kjøbe det, saa forfaldt han dog selv til Drikfældighed, hvoraf han i October 1856 døde. Aar for Aar formindskes Befolkningen, men deres slette Tilstand tager til; thi den voxende Samfærdsel med fremmede Søfarere virker meget skadeligt paa Sædeligheden, saa at Missionairerne, der siden 1852 have nedsat sig der, kun med stor Møie formaae at kjæmpe mod denne Fordærvelsens Strøm. Dog vedbliver man at rose det lille Folks blide Characteer, Lærvillighed og Arbeidsomhed.

Det var om Morgenen den 14de Januar 1828, da Lütke opdagede den skjønne Ø Puinipet (Panade eller Banabe), som er meget større end Ualan og med Ødselhed udstyret med lignende Naturens Yndighe ... gen, som

man langtfra kunde see stige op, viste, at den var beboet af Mennesker, og snart kom de Indfødtes Piroger seilende. Ogsaa her, siger Kittlitz, laae der omkring det høie Land et vidtløftigt Coralrev, i hvis lave Vand der hist og her hævede sig smaa Øer med Skove paa.

Bjergene ere mindre steile end paa Ualan, men meer end 1,000 Fod høiere. De vare ogsaa overalt bedækkede med høi Skovvæxt, men som Culturen allerede synes at have fortyndet mere end paa Ualan. Beboerne førte trekantede Seil af Maatter paa deres Fartøier, men vi gjorde snart den Bemærkning, at det underligt nok var Seil uden Master. Kun en bevægelig Stang, som een af Mandskabet holdt i Haanden, støttede Seilet, der var udspændt mellem to andre i en Vinkel fastgjorte Stænger, og Seilet blev med stor Hurtighed og Bestemthed stillet for Vinden snart paa den ene, snart paa den anden Side af Fartøiet. Baadenes Bygning selv var siirligere og finere end de paa Ualan, og den Farve, hvormed Træværket var malet, udmærkede sig ved større Fiinhed og mere Livlighed i det Røde, men Modellen var en anden, og vi traf denne Form siden ikke mere i i Carolinernes Archipel.

De fleste af disse Fartøier vare allesammen besatte med 6—8 Mand. Nogle af dem roede, medens Andre betjente Seilet; de Fornemste befandt sig i Almindelighed i Midten af Fartøiet, hvor de ved det for dem vistnok ganske nye Syn af et saa stort Skib, teede sig meget uroligt og dandsede næsten bestandigt paa det meget lille Loft paa Udlæggeren og sang og skreg. I deres Udvortes havde de megen Lighed med Indbyggerne paa Ualan, Hudfarven forekom os her ganske lidt mindre brun end paa Ualan, i Almindelighed saae man her mange kraftige Skikkelser; Alt vidnede om stor Behændighed og Livlighed. De bare ikke [illegible] sorte Haar slynget i Knuder; hos Mange var det kort afskaaret, hos Andre hængte det ned i lange [illegible] pyntet ved Kransе eller temmelig brede

Baand, hvis lange Ender fordetmeste flagrede bagud. Fra Belteftedet til Knæet vare de Alle iførte et Slags Skjørt, der var sammensat ligesom Fryndser af løse, men tæt ved hinanden ordnede Snore af Cokostrevler, saavidt man kunde see. Skjørtet havde den naturlige Farve, som saadan Bast har, nemlig guulgraat. Mange bare ogsaa om Skuldrene en kort Kappe af lignende Sammensætning; hos Nogle var dette Tøi ogsaa ufarvet; men hos Andre fremviste de flagrende Trevler, hvoraf dette Klædningsstykke bestod, en prægtig skarlagenrød Farve. Sædvanligviis bar man ovenover Skjørtet endnu et Belte af vævet Tøi. De Krandse, hvormed Mange smykkede deres Haar og Hals, vare fordetmeste flettede af store gule Blomster. Hist og her bemærkede vi meget smagfuldt udarbeidede Smykker, som disse Folk bare i Øret. De vare kun tatoverede paa Arme og Been, og Tegningerne vare anderledes end paa Ualan. Enkelte Dandsere, som med mere Udholdenhed end de Andre vedbleve at dandse, hvori saavel Arme som Fingre her toge megen Deel, frembragte en eiendommelig Raslen. Blandt de Roerkarle, der vare fattigst klædt, vare adskillige forsynede med fiirkantede Øienskjærme, som vare flettede af friske Palmeblade, og som sagtens mere bleve baarne for at skaane Øinene end til Pynt. Disse Folks uophørlige Syngen og Dandsen gjorde det meget vanskeligt at komme i Samtale med dem. Bestandig kom der nye Piroger til, Trængselen og deres indbyrdes uvenlige Skrig blev mere og mere forvirret, og det varede længe, inden Nogen vilde komme ombord. En eneste Mand besluttede sig endelig dertil; ja, da han havde faaet rigelige Foræringer, blev han endogsaa ombord, da de Øvrige droge bort i deres Piroger. Det var netop Middag, og Capitainen vilde netop optage Solhøiden med sin Speilsextant, da den fremmede tilbageblevne Mand pludselig gjorde et forvovent Forsøg paa at rive ham Instrumentet ud af Hænderne. Til Lykke holdt Capitainen fast og slap med en lille Rift i sin Haand, men den forvovne Øboer

skyndte sig nu det Bedste, han kunde, at springe overbord og hurtigt at svømme efter de bortseilende Piroger. Om Eftermiddagen kom vi til en Aabning i Revet, og en Baad blev sendt ud for at sondere Indløbet. Men den store Trængsel af Piroger hindrede i den Grad Arbeidet, at Lieutenant Sawalischin maatte vende tilbage med uforrettet Sag. Skjøndt der hidtil kun var gjort venskabelige Demonstrationer, saa var det dog ikke muligt at komme til nogen Forstaaelse med disse Folk, da de Alle skreg paa eengang og trængte sig frem. Heller ikke de følgende Dage, som bleve benyttede til at undersøge Hovedøens og de nærliggende Coraløers Former, fandt nogen Landgang Sted, da man ved de Vildes heftige, urolige og derhos meget kjække Characteer, næsten ikke ansaae det muligt at kunne undgaae Fjendtligheder og unødvendig Blodsudgydelse.

Der er næppe gaaet 30 Aar siden hiint første Besøg, og hvor ganske anderledes lyde nu de seneste Beretninger. Hvalfangere besøge nu ofte den store Bugt, som er omgivet af Bjerge, tætbedækkede med Skove, hvor den menneskekjærlige Lütke lod være at lande, og Europæere og Nordamerikanere kjøbe her Trepang og Skildpaddeskaller, Perlemoder og Sandeltræ, som de betale med Bomuldstøier og Jern.

Skogman fandt 1853 i Nærheden af Havnen en Tydsker ved Navn Overbeck, som beskjæftigede sig med at fiske Trepang, hvorved Insulanerne mod ringe Betaling flittigt stode ham bi, og en indfødt Lods, Goliath, bragte Eugenie ikke blot lykkeligt til en Ankerplads, men forsynede ogsaa Skibet med Brændsel, Høns, Brødfrugttræer og Bananer. Deserteurer og Missionairer havde indfundet sig og bestræbte sig omkaps — hine ved et slet Exempel, disse ved gode Lærdomme — at føre de Indfødte paa modsatte Veie.

Disse Insulanere lignede alle andre Polynesiere, som Skogman havde seet, men nærmede sig dog i Udvortes noget

mere Malayerne, idet nemlig Næsen var plattere og Legemets Bygning meget finere og mindre.

Puinipet, som næsten har Form af en Qvadrat, hvis Sider ere 4 Mile lange, skal være deelt i 5 smaa Riger under forskjellige Høvdinger eller Fyrster, og efterat en ødelæggende Koppeepidemi i Aaret 1854 bortrev den største Deel af Befolkningen, har Landet nu i det Høieste kun 5,000 Indbyggere. I Nærheden af Matalanimhavnen ligger der mange Tønder Land, som ere bedækkede med mærkværdige Ruiner, der bestaae af prismatisk dannede Stykker af den Basalt, som man finder paa den nordlige Kant af Øen. Det er tydeligt, at det er Levninger af Bygninger, som ere opførte af et raat, men kraftigt Folk, udentvivl de nuværende Indbyggeres Forfædre; disse Ruiner skulle have Lighed med Ruinerne paa Tinian. Hos Folket lever der endnu den Dag idag mange Traditioner og Sagn om „Aanderne", som fordetmeste referere sig til de afdøde Forfædre. Paa visse bestemte Dage høitideligholde de Indfødte endnu i vor Tid deres hedenske Fester i disse Ruiner, og lige til for 20 eller 30 Aar siden bleve Høvdingernes Lig begravede der. Overalt paa Øen finder man lignende Bygninger, men mindre og af ringere Anseelse. Mange af disse Ruiner ere udentvivl Gravsteder.

Men i geologisk Henseende ere Ruinerne af de Hytter, som findes ved Havets Strandbred, endnu mere interessante; deres Grundvold ligger for Øieblikket under Vandet. De bevise, at Landet bestandig synker, og give et godt Vidnesbyrd for, at Darvins Theorie angaaende Atollernes Dannelse maa være sand.

Gamle Sagn fortælle om Øer, som hævede sig af Havet og igjen forsvandt, et Phænomen, der, som bekjendt, i Middelhavet oftere viste sig ved Øen Santorin, og selv i dette Aarhundrede tiltrak sig alle Geologers Opmærksomhed.

Hos de Indfødte har der vedligeholdt sig en Tradition,

ifølge hvilken der engang landede paa Sydkanten af Øen et Fartøi med Mænd, der vare iførte saadanne stærke Huder, at man kun kunde dræbe dem ved at stikke dem i Øinene. Det var sandsynligviis Spaniere, der vare iførte Pantserserke. Nogle spanske Sølvmønter og et Sølvcrucifix bleve for faa Aar siden fundne i Hvælvingerne i de berømte Ruiner ved Matalanim. Der fandtes en Sølvpasser i Ruinerne af et gammelt Huus og længere ind i Landet opdagede man for kort Tid siden en Jernkrone. Af alt dette kunde man formode, at Quiros allerede 1595 paa sin Reise fra Santa Cruz til Philippinerne har opdaget denne Ø.

Det høieste Punct paa Puinipet er 2,858 Fod, og Øen udfylder næsten hele det indre Rum af et Coralrev, hvis Omfang udgjør 70 til 80 Mile. Tolv Basaltklipper, som ligge sprebte rundtom, danne lige saa mange smaa Øer, og paa Revet findes der mere end 15 lave Coralholme. Korte, rivende Strømme styrte i stort Antal ned fra Bjerget og danne endnu bestandig et Alluvialbundfald, hvor Coralrevet endvidere forøger dette kostbare Alluvium, hvoraf der fremspirer en rig Vegetation. Revet er paa flere Steder gjennembrudt, hvorved der er fremkommet fortræffelige Havne.

Missionairerne skildre Øen som et sandt Paradis. Naar man undtager den nordlige Deel, hvor de adsprebt liggende Holme og de kjækt opstigende Høie frembyde en vild, malerisk Udsigt, er Landskabet overalt venligt og livligt.

Climatet er vel fugtigt, men dog eet af de behageligste indenfor den hede Zone. Vegetationen er ikke mindre frodig end paa Ualan. Plantevæxten er saa tæt og Befolkningen saa tynd, at man, naar man seiler der forbi, næppe med Vished vil kunne sige, om Øen er beboet eller ikke, selv om man fik Øie paa en forbiseilende Piroge eller en opstigende Røgsky. Foruden de oprindelige Planter, der ere til Gavn, og som ligne de øvrige Gruppers Flora, have de Fremmede

allerede indført Oranger, Kaffe, Tobak, Ananas, Guayave, Bataten og Vandmelonen.

Naturen har gjort Alt for at gjøre Puinipet til en misundelsesværdig Eiendom, og da Handelen i det stille Hav gaaer saa rask fremad, saa vil een af de store Sømagter før dette Aarhundredes Slutning sandsynligviis gjøre det til en blomstrende Colonie.

I Lugunor, som er opdaget af Mortlock 1795, see vi den første større Coralgruppe af de østlige Caroliner, hvis Beboere udmærke sig ved den samme livlige Lyst til Handel og Søfart, som er almindelig paa de lavere Øer i det hele vidtløftige Archipel. Her see vi nu allerede et Folk, som ikke længere nøies med, hvad det snevre Hjems Jordbund frembringer, men med Flid og Duelighed forfærdiger en Mængde Artikler, som kunne udføres, og som tillige forstaaer med Fordeel at omsætte disse Varer paa fjerne Øer. Maatter, flettede af Blade af Pandanus, i hvilket Arbeide især Qvinderne ere øvede; Reb og Seilgarn af Cokosnøddernes Trevler; Vaaben af forskjellig Art, hvortil bruges de haardeste Dele af Cokospalmen, som ogsaa mange Redskaber, der forfærdiges af Brødfrugttræets Ved, — Alt dette finder Afsætning paa de høie Øer blandt Carolinerne. De, som boe paa de lavere Coralholme, føre aldrig Krig; de forstaae at drage bedre Nytte af de Vaaben, som de forfærdige, idet de sælge dem for høi Betaling til deres krigsførende Naboer paa Rug og Puinipet.

Man forbauses ved at see, hvor lange Søreiser de foretage sig med deres smaa, skrøbelige Piroger, og ved de geographiske Kundskaber, som de paa denne Maade erhverve sig. Høvdingerne eller Tamolerne paa Lugunor (den Titel „Iros", som ogsaa bruges paa Puinipet, er her ubekjendt), som besøgte Lütke ombord paa hans Skib, tegnede med Kridt

paa Dækket formelige Kort af Carolinernes hele Archipel tilligemed de nærliggende Marianers. Først paa hiin Side af Pelewøerne laae deres Verdensgrændse; der, meente de, havde Himmelhvælvingen allerede nærmet sig Jorden formeget, til at det var muligt at seile der, man vilde der i det høieste kunne krybe paa Jorden eller svømme i Vandet. Disse Vildes Verden omfattede i hvert Tilfælde større Rum end den homeriske Verden, og deres Begreber om Himmel og Jord stode ikke paa et lavere Trin end den gamle Digters. Nøiagtigt Kjendskab til Stjernehimlen viser Carolinerne Vei over Havet; de inddele Stjernehimlen i forskjellige Constellationer, af hvilke enhver har sit særegne Navn. En Stjernes Høide over Horizonten, som de med beundringsværdig Nøiagtighed forstaae at angive, viser dem den Brede eller snarere den Paralel, i hvilken denne eller hiin Ø befinder sig. Tillige iagttager man med største Opmærksomhed de herskende Vinde og Strømmenes Virkning. De forskjellige Stjernebilleders Nedgang bestemmer, hvorlænge Vagten skal vare, som om Natten skifteviis holdes af Mandskabet. Den ene f. Ex. styrer Baaden, indtil Gjeden (maléghédi) forsvinder, en Anden til Orion (eliel) synker i Horizonten.

Ifølge Cantovas Beretning faae Drengene Underviisning i Astronomie, og man bruger hertil en Globus, hvorpaa de vigtigste Constellationer ere tegnede. Underviisningen meddeles i Sange, som gaae fra den ene Slægt til den anden, og som indeholde astronomiske, geographiske og nautiske Grundsætninger, og som man skylder Lodsernes Opdagelser og Erfaring og de første og meest anseete Lærde blandt dette søfarende Folk. Paa denne Maade bringes ogsaa historiske Begivenheder og udmærkede Mænds hæderlige Navne til Efterverdenens Kundskab.

Compasset bliver ligesom hos Chineserne inddeelt i 24 lige Dele; Aaret deles i 12 Maaneder, som forene sig til to Grupper: Hefang, den Tid fra Juni til November, da

der herſker hyppige Storme, og den anden Halvdeel af Aaret Rag, naar Vindene ere mildere.

Ingen tæller Aarene; Ingen veed, hvor gammel han er, men drager sorgløs i Nydelſen af gode Dage afſted med Livets Strøm.

Som alle ſøfarende Folk ere Carolinerne meget overtroiſke. De mane Vinden og beſværge Stormen, for at den ſkal lægge ſig. Før man ſeiler bort, adſpørger man altid Skjæbnen, hvortil man iſtedetfor vore Spillekort betjener ſig af Cokosblade. Man troer paa Trolddomskunſter, paa Stjernernes Indflydelſe, paa lykkelige og ulykkelige Dage, og det ringeſte ſlette Varſel er tilſtrækkeligt for dem til at opſætte et nok ſaa vigtigt Foretagende.

Blomſten af Pandanus, ſom Qvinderne iſær gjerne ſmykke ſig med, ſkal ſtaae i en myſtiſk Forbindelſe med Regnen, der fordetmeſte er meget kjærkommen i Landet, men tilføier Søfareren mangehaande Skade. Regnen maner man bort ved at blæſe i den overalt paa Carolinerne brugelige Muslingtrompet; men da der hører megen Øvelſe til at træffe den rigtige Melodie, ſaa findes der i ethvert Selſkab, der beſeiler Havet, en øvet Trompeter, hvis Hverv det er med ſit Inſtrument at faae Regnen til at ſtandſe. Men ham er det nu ſtrengeligt forbudt at ſmykke ſig med en Blomſt, der ſtaaer i Forbindelſe med ſelve Regnen; thi da vilde hans Beſtræbelſer paa Søreiſen udentvivl beſtandig miſlykkes; og til ſtørre Forſigtighed udſtrækkes dette Forbud endogſaa til hans hele Familie, ſaa at en ſaadan Regnmaners Døttre ligeledes maae give Afkald paa denne Pynt, ſom deres Veninder tør bære.

En Søreiſe kunde umulig faae en god Ende, naar der var Bananer omborд, og en Familie, hvis Slægtninge ere paa Reiſer, vogte ſig vel for i deres Fraværelſe at ſpiſe af denne Frugt. Derimod udøver Halen af Rokken med de 5 Pigge en ſaa heldig Indflydelſe, at den, ſom har dette

Dyr ombord, kan være sikker paa ikke at forvilde sig paa Havet.

En Tryllestav, hvorpaa der er sat Halen af en Rokke, og som er smykket med Pandanusblade, svinges om i Luften for at besværge den ugunstige Vind, hvilket imidlertid ogsaa skeer paa anden Maade. Saaledes saae Dumont D'Urville en Olding, der ligesom en Bedende i lang Tid stod ved Pirogernes Forstavn, strakte Armene ud og trak dem atter sammen, hvorhos han ligesom i Tact klappede i Hænderne og nikkede med Hovedet; hans Øine vare stive, og han mumlede uforstaaelige Ord. Da der tilsidst kom et heftigt Vindstød, sprang han op, trak sin Poncho af og begyndte af alle Kræfter at dandse og ledsagede sine intet mindre end anstændige Fagter med et frygteligt Hyl, hvilket imidlertid kun vakte hans Kammeraters Latter, der tilsyneladende med stor Ligegyldighed saae paa ham. Men den Gamle lod sig ikke forbløffe ved de Vantroes Ligegyldighed, han fortsatte med stor Alvor sine Anstrengelser saalænge, til Vinden endelig lagde sig, hvorpaa han igjen begyndte den afbrudte Tuskhandel, udentvivl overbeviist om, at han havde bragt Vinden til Rolighed, men ogsaa selv den Eneste, der syntes at være af denne Mening.

Kittlitz saae, at Beboerne paa Lugunor vare i Besiddelse af mange flere Klædningsstykker end paa Puinipet og Ualan. Enkelte, især ældre Folk, havde paa Hovedet de kegleformede, af tørrede Pandanusblade flettede Hatte, der ligne de chinesiske, og som findes paa alle de vestligere Øer; de bare ogsaa gule Kapper, som vare tilskaarne som den amerikanske Poncho. Begge Dele bare de for at beskytte Huden og Hovedet, naar de vare ude paa Havet, mod den brændende Sol. Belterne, der kaldtes Thol, vare forskjellige fra dem paa Ualan derved, at de snarere vare løse Bind og sædvanligviis af guul Farve. Tatoveringens Tegning var omtrent den samme, dog havde Nogle ogsaa Tatoveringer paa Brystet. Ansigtet var frit derfor, men var

overalt eller paa enkelte Steder sminket med lysegult Curcumapulver, en Skik, der ligeledes hersker paa de vestligere Øer. Mændene synes her at anvende særdeles megen Omhyggelighed paa at pynte Hovedet; deres meget rige, fordetmeste krøllede, sorte Haar, bliver sædvanligviis opbundet i en meget bred Vidsk i Nakken og paa forskjellig Maade smykket med Blomster eller Fjedre; disse ere fæstede paa et eget Slags Kam. Man saae ogsaa, især paa Folk, der havde indskibet sig, et Hovedbind, der tillige kunde bruges som Slynge, og som tilligemed et let Spyd var det eneste Vaaben, man bemærkede.

De Indfødte, som kom ombord, gjorde et meget godt Indtryk ved deres anstændige, agtelsesfulde og tillige aldeles troskyldige Opførsel, hvilket iøvrigt gjorde det utvivlsomt, at Synet af store Skibe og hvide Mennesker ikke var noget Nyt for dem. Kittlitz fandt dog disse Folk meget elskværdige og mere uforkrævede end deres vestlige Stammebeslægtede, hos hvilke den hyppigere Samfærdsel med Europæerne allerede havde avlet sine sædvanlige Frugter, større Egennytte, mindre Gjæstfrihed. Streng Ærlighed havde ogsaa endnu hjemme paa Lugunor; thi der forekom ikke et eneste Exempel paa Tyveri.

Til de interessanteste Redskaber, som man bemærkede paa denne og de andre lavere Caroliner, henhørte meget net flettede Ruser. Saadan en Ruse med en tilstrækkelig Vægt af Stene sænkes flere Favne ned paa Havets Bund og bliver igjen trukket op næste Dag, og er da tidt rigeligt fyldt med mangehaande Fisk af mindre Sorter, som ere komne ind i Rusen gjennem den tragtformede Indgang og ikke kunne finde ud igjen. De mindre Ruser forsyner man med Lokkemad, som snart bestaaer af smaa Krebs, snart af gjæret Brødfrugt, men de største ere uden Madding.

I Begyndelsen kunde Kittlitz paa Lugunor slet ikke blive klog paa, hvad de enkelte Piroger, der seilede omkring i Lagunen, havde for; han saae dem af og til ligge stille,

medens Mandskabet med Hænderne om Øinene bestræbte sig for at see ned til Bunden; men han erfarede snart, at det var for at opsøge hine udstillede Ruser. Beboerne paa Lugunor og sandsynligviis ogsaa paa mange andre Øgrupper, hvor denne Maade at fange Fisk paa er brugelig, betjene sig af en rund, med Stene tynget Kugle, der har en Træspids forsynet med Kroge, til at hale disse Ruser op med. Denne Kugle bliver ved et Toug sænket ned til Rusen, Spidsen trænger ind i Fletningen og holder den fast ved Krogen.

Senere hen saae man paa Uleai lignende Ruser som paa Lugunor, men ikke det Redskab, hvorved man trak dem op; man lod her Dykkere hente de Ruser op, som vare sænkede ned inde i Lagunen. Fiske med den vidunderligste Farveglands komme paa denne Maade for Dagen, men man overraskes ved at see, hvor hurtigt denne Farvepragt blegner, naar Dyret døer. De Indfødte dræbe i Almindelighed strax de fangne Fiske ved at bide dem i Nakken og gjøre dette saa rask og behændigt, at man siden ikke kan see noget Spor deraf.

Da jeg nu netop taler om disse Sødyr, vil jeg her nævne de høist mærkværdige Snyltefisk, som Naturforskerne paa Skibet „Senjawin" fandt i to usædvanlig store Holothuriers Bug, der var opfyldt med modificeret Søvand. Disse geleeagtige, fire til fem Tommer lange Dyr, hvis bruskagtige hvide Skelet kunde sees, da Legemet var gjennemsigtigt, døde strax, naar de bleve tagne ud af deres Opholdssted og satte i sædvanligt Søvand; og en Række af Erfaringer gjorde det utvivlsomt, at de paa ingen Maade udenfra eller tilfældigt havde kunnet komme ind i dette Bløddyrs Indre. At lavere Dyr — Indvoldsorme af forskjellig Art — leve parasitisk i høiere udviklede Skabningers Organisme, derpaa forekommer der tusinde Exempler; det modsatte Tilfælde staa er derimod i saa stærk Modsigelse til alle forudfattede Meninger, at de fleste Lærde maaskee kunde være tilbøielige

til at tvivle om hine Iagttagelsers Grundighed. Dog hvormange Ting have ikke allerede Sagkyndige tvivlet om, som dog senere viste sig som Sandhed?

Høie Øer — Rug, Doublon, Moenn, Tol, Periadik, Tois o. s. v. — bestyggede af den prægtige Skov, og en Mængde lave Holme, der som Smaragder hæve sig paa Ryggningen af et vidtudstrakt Coralbelte, udgjøre Gruppen Rug, Tuck eller Hogoleu, een af de betydeligste i hele Carolinernes Archipel. Vi kaste Anker med D'Urville i December 1838 ved den lille Ø Tois, og benytte denne Leilighed til med Naturforskeren Jacquinot at besøge den maaskee endnu ikke af nogen Europæer betraadte Ø Rug eller Falang.

„Vi fandt ved Strandbredden," skriver den muntre Franskmand, „en usel Hytte, udenfor hvilken der sad en Olding, der blev overmaade forskrækket ved at see os; han vilde strax gaae bort, og den unge Tamol, vor Fører, havde største Møie med at holde ham tilbage; vi gave ham nogle Foræringer, og dette lod til at berolige ham noget.

Efter kort Tids Forløb gjorde Tamol Tegn til os, at vi igjen skulde gaae ombord. Vi vidste ikke, hvad han meente dermed, og da vi frygtede for, at han vilde have os igjen ombord for at berolige Oldingen, saa lode vi ham forstaae, at vi vilde op i Skoven; han søgte at faae os derfra, men vi holdt fast ved vor Beslutning og begave os paa Veien, og han fulgte da med.

Men vi mærkede dog snart, at vi havde havt Uret i ikke at adlyde ham, thi Veien førte gjennem et uhyre dybdet Morads, som vi maatte vandre over paa Rødder af Mangletræerne, og det var meget holde Ligevægt paa disse skrøbelige Støtter,

Par Fod over Vandet, for ikke ved et Feiltrin at synke ned lige til Veltestedet i den sorte, stinkende Sump.

Rundt om os laae der en tæt, mørk Skov; smukke grønne Duer fløi op, naar vi nærmede os og forsvandt i Træernes Toppe. Da vi kom over Mosen, aabnede der sig en Slette, bedækket med store Basaltblokke. Der var ingen Sti gjennem dette Chaos af Steen, vi maatte springe fra den ene Blok til den anden, til vi endelig efter lange Omveie ikke langt fra Strandbredden fandt en betraadt Vei.

Stien, som løb langs Strandbredden, var behageligt beskygget af en Mængde skjønne Træer, mellem hvilke jeg til min Forbauselse saae et meget høit Orangetræ, der var fuldt af Frugter; de laae rundt omkring paa Jorden, og det saae ud, som om de Indfødte forsmaaede dem. De vare rigtignok vilde, dog temmelig gode, maaskee lidt for sure og skarpe. Hvorfra stammede nu dette Træ? Man veed, at det ikke har hjemme i Oceanien. Vi traf snart paa enkelte adspredte Hytter, men de vare næsten alle forladte; deres Beboere vare formodenlig i dette Øieblik med deres Piroger ude hos vore Skibe. Husene vare stærke, byggede af Træ og tæggede med Cokosblade; deres Form var en aflang Fiirkant, i det Indre laae der kun nogle Maatter og store Vandkar af Træ, som vare rødtmalede. Paa Væggene hængte Vaabnene: Kastespyd, hvis Od bestod af Rør, lange, omhyggeligt polerede Stokke, guulfarvede og tykkere i begge Ender, som en Knippel; Hovedknusere af meget haardt Træ. Et af deres vigtigste Vaaben er Slyngen, der er flettet af Cokostrevler, hvormed de meget behændigt kaste Stene af Form og Størrelse som et Hønseæg.

Nogle Hytter, som vare større end de andre, tjente til Opbevaringssteder for deres store Krigspiroger. Vi gik ind i eet af disse Skur, og medens Hr. Lafond tegnede een af de
n stod der, og som var meget net udskaaret og
alet med rød og hvid Farve, begyndte flere
om havde sat sig i en Kreds paa Gulvet

i Hytten, en meget livlig Samtale, der udentvivl angik os. Hidtil havde vi endnu ikke seet noget Fruentimmer, dog da jeg kiggede ind ad een af Hyttens Døre, saae jeg flere unge Piger, der halvt skjulte bag de brede Bananblade, nysgjerrigt betragtede os. Da de mærkede, at man saae paa dem løb de bort, men kom snart igjen, og gjentoge flere Gange dette Spil, til endelig en af de Vilde, der bemærkede denne Overgivenhed, i Vrede befalede dem at gaae bort, hvorpaa de strax adløde.

Til venstre Side fra Strandbredden laae der nogle Høie bedækkede med skjønne Træer, gjennem hvis Løv man hist og her saae Taget af en Hytte rage frem. Vi gik op ad en Sti, som førte derhen, skjøndt vor Veiviser bad og besvor os ikke at gjøre det, og vi opdagede snart Grunden hertil. Thi saasnart vi vare komne til Toppen af Høien, styrtede pludselig en Mængde Qvinder os med Glædesskrig imøde. Forgjæves raabte vor Veiviser til dem, at de skulde gaae bort; de skreg og raabte og viste os med livlige Fagter de Ringe og Glasperler, som deres Mænd og Brødre havde faaet paa vore Skibe. De fleste af disse Qvinder vare smaa, temmelig hæslige, og i Almindelighed stod deres Udvortes tilbage for Mændenes. Deres sorte Haar flagrede om Skuldrene. De havde en lille, meget fiin, guul Maatte med sorte Striber eller Tærner bundet om Livet; og den ovenfor omtalte Poncho, hvis to Ender hængte foran og bagved, ligesom en Messehagel, udgjorde deres hele tarvelige Paaklædning.

Vor Veiviser syntes saa ulykkelig og ængstelig ved at see os i Qvindernes Selskab, at vi ikke gad pine ham længere. Den øvrige Deel af Dagen tilbragte vi med at skyde Fugle og samle Planter, Insecter og Landsnegle. Disse Vilde kjendte ikke Skydegeværet, hvilket tydeligt viste sig ved den Bestyrtelse, som mit første Skud foraarsagede, og som endnu blev større, da de saae den trufne Fugl falde blodig og død til Jorden.

Henimod Aften, da vi jagede efter Søfugle paa Strandbredden, saae vi en Mængde Piroger komme tilbage efterat have besøgt vore Skibe. De Indfødte trak med Omhyggelighed deres Baade iland og adspredte sig derpaa hen over Strandbredden. Vore Ledsagere løb de Nyskomne imøde og meddeelte dem udentvivl deres Forbauselse over vore Vaabens Virkninger; thi de omringede os snart og gave mig ved Tegn at forstaae, at jeg skulde skyde nogle Havsvaler, der løb mellem Rullestenene paa Strandbredden. Jeg traf flere Gange, og ved ethvert Skud yttrede de deres Forundring ved et langttrukkent oh! og en løierlig Fagte, som bestod deri, at de slog dem i Nakken med den høire flade Haand.

Nogle af dem havde fjernet sig fra Sværmen, men kom snart tilbage med en Olding, der forekom mig at være meget tilaars; hans lange Skikkelse var bøiet, og skjøndt man ikke kunde see, at han var syg, gik han dog med Besværlighed, støttet paa to af sine Ledsagere. Da han kom til Træerne, som groe paa Kysten, satte man ham omhyggeligt paa en stor Steen. Det var allerede næsten mørkt, og det var meget vanskeligt at see Fuglene; Insulanerne afsøgte Kysten i alle Retninger, idet de bukkede dem ned. Endelig gjorde En et Tegn, at han kunde see en Strandløber, og pegede hen til Stedet, hvor den stod. Det varede længe, inden jeg kunde faae Øie paa Fuglen, dog tilsidst saae jeg Hovedet og Halsen af en lille Krebsheire, hvis sorte Silhouette viste sig tydeligt mod Aftenrøden. Jeg skjød, og strax løb nogle Vilde hen til det Sted, hvor Fuglen laae. De bragte den til den gamle Mand, som tog den og betragtede den længe med stor Opmærksomhed. Han slog sig paa Nakken og begyndte derpaa en Tale, som alle de Andre hørte paa med største Andagt. Det var udentvivl Stammens Viismand, dens Patriarch, maaskee dens Ypperstepræst. Jeg vilde ønske, jeg havde kunnet forstaae ham!

Nu skiltes de Vilde ad, og vi fulgte med Nogle af dem

til den nærmeste Hytte, hvor flere Qvinder og Børn sadde omkring en i Jorden gravet Stegeovn, som man havde fyldt med Fiske og Bananer til Aftensmad. Vi havde allerede længe følt Trang til at spise noget; vi satte os derfor ned og tog vor beskedne Proviant, Bisquiter og noget Ost, frem af vore Jagttasker. Øieblikkelig strakte alle Hænder sig ud imod os, og saa smaa end de Stykker vare, som vi gav Enhver, var Efterspørgselen dog saa stærk, at vi selv kun fik lidt; imidlertid trøstede vi os med den Tanke, at vor Gavmildhed vilde rigelig belønnes, naar den Ret blev uddeelt, som blev stegt i Ovnen.

Tvebakken spiste de Alle med Fornøielse, men Osten kastede de bort med Væmmelse; de smagte ogsaa paa Brændevinen, men dog ikke uden at gjøre Grimacer.

Vort Maaltid var tilende; men vor Madlyst var ikke tilfredsstillet, og vi fandt, at det varede grumme længe, inden de aabnede Ovnen. Hr. Lafond især havde en glubende Sult og gik ud for om muligt at opdage noget Spiseligt og bad i Forveien indstændigt at holde Øie med Ovnen. Det varede endnu en god halv Time, førend man ryddede Jorden bort, som bedækkede Maden, hvorpaa alle Mand strakte Haanden ud og fik sin Portion. Man gav mig en temmelig stor Fisk, men som desværre endnu var halv raa. Nu kom ogsaa Hr. Lafond tilbage, han smagte paa Fisken og fandt den uspiselig. „Hvad mig angaaer", sagde han, „saa har man givet mig Krabber; jeg veed ikke, om de ere kogte, men ligegodt, jeg spiser dem!" Med disse Ord gav han mig nogle smaa Krabber, men ak! de vare mere end raae, de vare levende!

Det var allerede ud paa Natten, og vi lode vore Værter forstaae, at vi havde Lyst til at sove; de førte os til et Skuur, under hvilket der laae en stor Piroge, og udbredte Maatter paa Gulvet, som vi lagde os paa; men flere af de Indfødte satte sig i Nærheden af os og førte en levende Samtale. Man kan derfor begribe, at vi, skjøndt

vi vare trætte, ikke kunde faae Søvn i Øinene; desuden havde jeg allerede følt mine nærmeste Naboers Hænder isærd med at rage efter min Jagttaske; jeg stod derfor op. Ved at betragte Pirogen fik jeg en lykkelig Idee; Udlæggeren, som var omtrent 5 til 6 Fod over Gulvet frembød en bred, jævn Flade; jeg kastede først min Maatte derop, derpaa Bøssen og Jagttasken og klavrede tilsidst selv derop. Med Jagttasken under Hovedet, Bøssen i den ene Haand og en tung geologisk Hammer i den anden, laa jeg nu i et Slags Fæstning og ventede med Rolighed paa, hvad der vilde komme.

Hidtil havde de Vildes Opførsel ikke givet os nogen berettiget Grund til Mistanke, men deres forræderske, troløse Characteer, som jeg havde hørt saa mange Exempler paa, og deres Havesyge, som var pirret ved Synet af vore Skatte, kunde vel gjøre mig noget urolig. I temmelig stort Antal havde de forsamlet sig om et stort Baal; thi Natten var kold og der faldt stærk Dugg. Snart begyndte een af dem at synge med ynkelig skrigende Stemme og endte sin Sang med en skingrende Tone. Da han var færdig, yttrede han Lyst til at høre Hr. Lafond synge, som imidlertid var kommet hen til Baalet. Hr. Lafond lod sig ikke bede to Gange, men gav Marseillaisen og nogle Stumper af Beranger tilbedste, som vakte stort Bifald blandt Tilhørerne, der sloge sig i Nakken alt, hvad de kunde. Efter Sangen kom Touren til Dandsen; en stor Karl stod op og gjorde syngende og fægtende med Armene de sælsomste Pirouetter. Det rødlige Gjenskin af Ilden paa de kobberfarvede Ansigter, den sorte Skygge af Dandseren, som sprang omkring mellem Ilden og mig, og hans underlige Fagter, gjorde denne Scene til een af de meest phantastiske, man kan tænke sig. Nu kom Raden til Hr. Lafond, som begyndte nok saa rask at dandse; men hans Costume var sandsynligviis til Skade ved at sammenligne ham og hans Forgjænger: man bad ham derfor at klæde sig af, og snart saa[illegible] i

til at tvivle om hine Iagttagelsers Grundighed. Dog hvor mange Ting have ikke allerede Sagkyndige tvivlet om, som dog senere viste sig som Sandhed?

Høie Øer — Rug, Doublon, Moenu, Tol, Periadik, Tois o. s. v. — bestyggede af den prægtige Skov, og en Mængde lave Holme, der som Smaragder hæve sig paa Ryggningen af et vidtudstrakt Coralbelte, udgjøre Gruppen Rug, Tuch eller Hogoleu, een af de betydeligste i hele Carolinernes Archipel. Vi kaste Anker med D'Urville i December 1838 ved den lille Ø Tois, og benytte denne Leilighed til med Naturforskeren Jacquinot at besøge den maaskee endnu ikke af nogen Europæer betraadte Ø Rug eller Falang.

„Vi fandt ved Strandbredden," skriver den muntre Franskmand, „en usel Hytte, udenfor hvilken der sad en Olding, der blev overmaade forskrækket ved at see os; han vilde strax gaae bort, og den unge Tamol, vor Fører, havde største Møie med at holde ham tilbage; vi gave ham nogle Foræringer, og dette lod til at berolige ham noget.

Efter kort Tids Forløb gjorde Tamol Tegn til os, at vi igjen skulde gaae ombord. Vi vidste ikke, hvad han meente dermed, og da vi frygtede for, at han vilde have os igjen ombord for at berolige Oldingen, saa lode vi ham forstaae, at vi vilde op i Skoven; han søgte at faae os derfra, men vi holdt fast ved vor Beslutning og begave os paa Veien, og han fulgte da med.

Men vi mærkede dog snart, at vi havde havt Uret i ikke at adlyde ham, thi Veien førte gjennem et uhyre dyndet Morads, som vi maatte vandre over paa de krumme Rødder af Mangletræerne, og det var meget besværligt at holde Ligevægt paa disse skrøbelige Støtter, der laae et

Par Fod over Vandet, for ikke ved et Feiltrin at synke ned lige til Veltestedet i den sorte, stinkende Sump.

Rundt om os laae der en tæt, mørk Skov; smukke grønne Duer fløi op, naar vi nærmede os og forsvandt i Træernes Toppe. Da vi kom over Mosen, aabnede der sig en Slette, bedækket med store Basaltblokke. Der var ingen Sti gjennem dette Chaos af Steen, vi maatte springe fra den ene Blok til den anden, til vi endelig efter lange Omveie ikke langt fra Strandbredden fandt en betraadt Vei.

Stien, som løb langs Strandbredden, var behageligt beskygget af en Mængde skjønne Træer, mellem hvilke jeg til min Forbauselse saae et meget høit Orangetræ, der var fuldt af Frugter; de laae rundt omkring paa Jorden, og det saae ud, som om de Indfødte forsmaaede dem. De vare rigtignok vilde, dog temmelig gode, maaskee lidt for sure og skarpe. Hvorfra stammede nu dette Træ? Man veed, at det ikke har hjemme i Oceanien. Vi traf snart paa enkelte adspredte Hytter, men de vare næsten alle forladte; deres Beboere vare formodenlig i dette Øieblik med deres Piroger ude hos vore Skibe. Husene vare stærke, byggede af Træ og tæggede med Cokosblade; deres Form var en aflang Fiirkant, i det Indre laae der kun nogle Maatter og store Vandkar af Træ, som vare rødtmalede. Paa Væggene hængte Vaabnene: Kastespyd, hvis Od bestod af Rør, lange, omhyggeligt polerede Stokke, guulfarvede og tykkere i begge Ender, som en Knippel; Hovedknusere af meget haardt Træ. Et af deres vigtigste Vaaben er Slyngen, der er flettet af Cokostrevler, hvormed de meget behændigt kaste Stene af Form og Størrelse som et Hønseæg.

Nogle Hytter, som vare større end de andre, tjente til Opbevaringssteder for deres store Krigspiroger. Vi gik ind i eet af disse Skur, og medens Hr. Lafond tegnede een af de Baade, som stod der, og som var meget net udskaaret og paa Randene malet med rød og hvid Farve, begyndte flere af de Indfødte, som havde sat sig i en Kreds paa Gulvet

i Hytten, en meget livlig Samtale, der udentvivl angik os. Hidtil havde vi endnu ikke seet noget Fruentimmer, dog da jeg kiggede ind ad een af Hyttens Døre, saae jeg flere unge Piger, der halvt skjulte bag de brede Bananblade, nysgjerrigt betragtede os. Da de mærkede, at man saae paa dem løb de bort, men kom snart igjen, og gjentoge flere Gange dette Spil, til endelig en af de Vilde, der bemærkede denne Overgivenhed, i Vrede befalede dem at gaae bort, hvorpaa de strax adløde.

Til venstre Side fra Strandbredden laae der nogle Høie bedækkede med skjønne Træer, gjennem hvis Løv man hist og her saae Taget af en Hytte rage frem. Vi gik op ad en Sti, som førte derhen, skjøndt vor Veiviser bad og besvor os ikke at gjøre det, og vi opdagede snart Grunden hertil. Thi saasnart vi vare komne til Toppen af Høien, styrtede pludselig en Mængde Qvinder os med Glædesskrig imøde. Forgjæves raabte vor Veiviser til dem, at de skulde gaae bort; de skreg og raabte og viste os med livlige Fagter de Ringe og Glasperler, som deres Mænd og Brødre havde faaet paa vore Skibe. De fleste af disse Qvinder vare smaa, temmelig hæslige, og i Almindelighed stod deres Udvortes tilbage for Mændenes. Deres sorte Haar flagrede om Skuldrene. De havde en lille, meget fiin, guul Maatte med sorte Striber eller Tærner bundet om Livet; og den ovenfor omtalte Poncho, hvis to Ender hængte foran og bagved, ligesom en Messehagel, udgjorde deres hele tarvelige Paaklædning.

Vor Veiviser syntes saa ulykkelig og ængstelig ved at see os i Qvindernes Selskab, at vi ikke gad pine ham længere. Den øvrige Deel af Dagen tilbragte vi med at skyde Fugle og samle Planter, Insecter og Landsnegle. Disse Vilde kjendte ikke Skydegeværet, hvilket tydeligt viste sig ved den Bestyrtelse, som mit første Skud foraarsagede, og som endnu blev større, da de saae den trufne Fugl falde blodig og død til Jorden.

Henimod Aften, da vi jagede efter Søfugle paa Strandbredden, saae vi en Mængde Piroger komme tilbage efterat have besøgt vore Skibe. De Indfødte trak med Omhyggelighed deres Baade iland og adspredte sig derpaa hen over Strandbredden. Vore Ledsagere løb de Nyskomne imøde og meddeelte dem udentvivl deres Forbauselse over vore Vaabens Virkninger; thi de omringede os snart og gave mig ved Tegn at forstaae, at jeg skulde skyde nogle Havsvaler, der løb mellem Rullestenene paa Strandbredden. Jeg traf flere Gange, og ved ethvert Skud yttrede de deres Forundring ved et langttrukkent oh! og en løierlig Fagte, som bestod deri, at de slog dem i Nakken med den høire flade Haand.

Nogle af dem havde fjernet sig fra Sværmen, men kom snart tilbage med en Olding, der forekom mig at være meget tilaars; hans lange Skikkelse var bøiet, og skjøndt man ikke kunde see, at han var syg, gik han dog med Besværlighed, støttet paa to af sine Ledsagere. Da han kom til Træerne, som groe paa Kysten, satte man ham omhyggeligt paa en stor Steen. Det var allerede næsten mørkt, og det var meget vanskeligt at see Fuglene; Insulanerne afsøgte Kysten i alle Retninger, idet de bukkede dem ned. Endelig gjorde En et Tegn, at han kunde see en Strandløber, og pegede hen til Stedet, hvor den stod. Det varede længe, inden jeg kunde faae Øie paa Fuglen, dog tilsidst saae jeg Hovedet og Halsen af en lille Krebsheire, hvis sorte Silhouette viste sig tydeligt mod Aftenrøden. Jeg skjød, og strax løb nogle Vilde hen til det Sted, hvor Fuglen laae. De bragte den til den gamle Mand, som tog den og betragtede den længe med stor Opmærksomhed. Han slog sig paa Nakken og begyndte derpaa en Tale, som alle de Andre hørte paa med største Andagt. Det var udentvivl Stammens Viismand, dens Patriarch, maaskee dens Ypperstepræst. Jeg vilde ønske, jeg havde kunnet forstaae ham!

Nu skiltes de Vilde ad, og vi fulgte med Nogle af dem

til den nærmeste Hytte, hvor flere Qvinder og Børn sadde omkring en i Jorden gravet Stegeovn, som man havde fyldt med Fiske og Bananer til Aftensmad. Vi havde allerede længe følt Trang til at spise noget; vi satte os derfor ned og tog vor beskedne Proviant, Bisquiter og noget Ost, frem af vore Jagttasker. Øieblikkelig strakte alle Hænder sig ud imod os, og saa smaa end de Stykker vare, som vi gav Enhver, var Efterspørgselen dog saa stærk, at vi selv kun fik lidt; imidlertid trøstede vi os med den Tanke, at vor Gavmildhed vilde rigelig belønnes, naar den Ret blev uddeelt, som blev stegt i Ovnen.

Tvebakken spiste de Alle med Fornøielse, men Osten kastede de bort med Væmmelse; de smagte ogsaa paa Brændevinen, men dog ikke uden at gjøre Grimacer.

Vort Maaltid var tilende; men vor Madlyst var ikke tilfredsstillet, og vi fandt, at det varede grumme længe, inden de aabnede Ovnen. Hr. Lafond især havde en glubende Sult og gik ud for om muligt at opdage noget Spiseligt og bad i Forveien indstændigt at holde Øie med Ovnen. Det varede endnu en god halv Time, førend man ryddede Jorden bort, som bedækkede Maden, hvorpaa alle Mand strakte Haanden ud og fik sin Portion. Man gav mig en temmelig stor Fisk, men som desværre endnu var halv raa. Nu kom ogsaa Hr. Lafond tilbage, han smagte paa Fisken og fandt den uspiselig. „Hvad mig angaaer", sagde han, „saa har man givet mig Krabber; jeg veed ikke, om de ere kogte, men ligegodt, jeg spiser dem!" Med disse Ord gav han mig nogle smaa Krabber, men ak! de vare mere end raae, de vare levende!

Det var allerede ud paa Natten, og vi lode vore Værter forstaae, at vi havde Lyst til at sove; de førte os til et Skuur, under hvilket der laae en stor Piroge, og udbredte Maatter paa Gulvet, som vi lagde os paa; men flere af de Indfødte satte sig i Nærheden af os og førte en levende Samtale. Man kan derfor begribe, at vi, skjøndt

vi vare trætte, ikke kunde faae Søvn i Øinene; desuden havde jeg allerede følt mine nærmeste Naboers Hænder ifærd med at rage efter min Jagttaske; jeg stod derfor op. Ved at betragte Pirogen fik jeg en lykkelig Idee; Udlæggeren, som var omtrent 5 til 6 Fod over Gulvet fremhød en bred, jævn Flade; jeg kastede først min Maatte derop, derpaa Bøssen og Jagttasken og klavrede tilsidst selv derop. Med Jagttasken under Hovedet, Bøssen i den ene Haand og en tung geologisk Hammer i den anden, laa jeg nu i et Slags Fæstning og ventede med Rolighed paa, hvad der vilde komme.

Hidtil havde de Vildes Opførsel ikke givet os nogen berettiget Grund til Mistanke, men deres forræderske, troløse Characteer, som jeg havde hørt saa mange Exempler paa, og deres Havesyge, som var pirret ved Synet af vore Skatte, kunde vel gjøre mig noget urolig. I temmelig stort Antal havde de forsamlet sig om et stort Baal; thi Natten var kold og der faldt stærk Dugg. Snart begyndte een af dem at synge med ynkelig skrigende Stemme og endte sin Sang med en skingrende Tone. Da han var færdig, yttrede han Lyst til at høre Hr. Lafond synge, som imidlertid var kommet hen til Baalet. Hr. Lafond lod sig ikke bede to Gange, men gav Marseillaisen og nogle Stumper af Beranger tilbedste, som vakte stort Bifald blandt Tilhørerne, der sloge sig i Nakken alt, hvad de kunde. Efter Sangen kom Touren til Dandsen; en stor Karl stod op og gjorde syngende og fægtende med Armene de sælsomste Pirouetter. Det rødlige Gjenskin af Ilden paa de kobberfarvede Ansigter, den sorte Skygge af Dandseren, som sprang omkring mellem Ilden og mig, og hans underlige Fagter, gjorde denne Scene til een af de meest phantastiske, man kan tænke sig. Nu kom Raden til Hr. Lafond, som begyndte nok saa rask at dandse; men hans Costume var sandsynligviis til Skade ved at sammenligne ham og hans Forgjænger; man bad ham derfor at klæde sig af, og snart saae jeg ham i

Naturens simple Klædemon udføre en cavalier seul for de Vilde.

Det var allerede langt ud paa Natten, Selskabet skiltes lidt efter lidt ad; Baalet kastede kun af og til nogle enkelte Straaler; jeg sank i en dyb Søvn og vaagnede først ved Morgengry."

Saaledes løb dette Besøg lykkeligt af uden videre Eventyr, og hvis D'Urville ikke havde opholdt sig længere ved denne Øgruppe, saa vilde han maaskee have givet en lige saa glimrende Skildring om dens Beboeres blide og uskyldige Sæder, som f. Ex. hans Forgjænger Amerikaneren Morrell (1830). Men et forræderisk, fuldkomment uberettiget Angreb paa een af hans Baade, som kun med Vaabenmagt kunde slaaes tilbage, aabnede hans Øine. Han havde paa Rug kun lært troløse, slette Mennesker at kjende, og traf i hele Sydhavet ingen mere egennyttig Gjæstfrihed. De foræerede ikke det Mindste bort, de vare lige saa haardnakkede i at afslaae en Bøn som begjærlige og paatrængende, hvor det gjaldt om at faae Noget. Paa intet andet Sted havde han seet et mere smudsigt Folk, Stanken i deres Hytter var saa stærk, at man næsten ikke kunde trække Veiret, og det saae ud, som om de levede nedtrykkede af den største Fattigdom.

Deres vævede Klædningsstykker var vel det eneste, som Tonganerne, Samoerne eller Nukahiverne kunde have misundt dem. Slyngen forstod de ypperligt at bruge, derimod kjendte de Intet til Buer og Pile, som de sorte Folkeslag paa de australske Øgrupper gjøre en saa fortræffelig Brug af. De Efterretninger, som D'Urville senere hen paa Guajan fik om disse Folk, stadfæstede fuldkomment hans egne Erfaringer. De Indfødte paa Hogoleu-Gruppen staae endogsaa blandt deres egne Landsmænd i det sletteste Ry. Især skildres Indbyggerne paa Hovedøen Rug som yderst ondskabsfulde og, som man paastaaer, de eneste Kanibaler blandt alle Carolinerne. Deres slette Rygte var saa vel

bekjendt og fast begrundet, at ikke engang Trepangfiskerne vovede sig til dem. Rug blev 1795 opdaget af Torres, og i de nyere Tider først igjen (1824) besøgt af Duperrey. Gruppens Befolkning skal beløbe sig til 10 à 15,000.

De østlige Caroliner — Ualan, Puinipet, Lugunor — bleve først seent bekjendte, hvorimod de vestlige Grupper af den vidtudstrakte Vrimmel af Øer allerede for lang Tid siden kom i Berøring med Europæerne og navnligen med Spanierne. Portugiseren Diego de Rocha, som i Aaret 1525 opdagede Matelotaerne O. N. O. for Palaoerne, er den første af de Søfarere, som vi skylde Kjendskabet til disse Øer; efter ham følge i korte Mellemrum Alvaro de Saavedra (1527), Villalobos (1543) og Francis Drake (1579).

1686 opdagede Lodsen Lazeano Øen Farroilap, som han til Ære for den dengang regjerende Konge i Spanien kaldte Carolina, et Navn, der, som bekjendt, siden gik over paa det hele Archipel.

To Aar efter denne Reise bleve to Baade fra Lamurrek med 29 Personer drevne til Samaar, een af Philippinerne. I et Antal af 35 havde de indskibet sig for at seile til en nærliggende Ø, men en Orkan drev dem langt fra deres Reises Maal og lod dem hele 70 Dage drive om paa Havet. Spanierne vilde nu ogsaa gjøre disse Øer, som de paa denne Maade havde opdaget, deelagtige i de samme Velgjerninger, som de havde viist Marianerne; men til Lykke for Carolinerne hindrede Storme Spanierne i at udføre deres Forehavende.

Efter flere mislykkede Expeditioner opdagede Don Bernardo Egoy (1712) Coralgruppen Uluthy, Falalep og Mogmog (Egoy-Øerne, Mackenzie-Øerne), og 20 Aar senere indskibede de to geistlige Fædre Cantova [illegible] lbec sig, for

at forkynde Christendommen der, hvilket udentvivl vilde have medført Hoveri og Folketallets Formindskelse. Cantova landede paa Mogmog, hvor han med Venlighed blev modtaget og strax begyndte Omvendelsesværket. Men Ualdec vendte tilbage til Agania for at hente nogle andre Missionairer og Proviant. Men et Skibbrud og alle Slags Hindringer holdt ham over 2 Aar tilbage, og da han endelig igjen saae Øgruppen, var Cantova allerede slaaet ihjel.

Hermed ender de carolinske Missioners Historie, men enten tilfældigt eller med velberaad Hu besøgte Carolinerne tidt Marianerne, og der fandt Handelsforbindelser Sted mellem dem. I Aaret 1789 opdagede Luito, en Søfarer fra Uleai, hvis Navn endnu lever blandt hans Landsmænd, paany Veien til Guajan, om hvilken der endnu levede gamle Traditioner hos hans Landsmænd. Ved det heldige Udfald af den første Reise og opmuntret ved den Modtagelse, som han fik, kom han næste Aar igjen med 4 Baade og bad Gouverneuren om Tilladelse til regelmæssigt at gjentage sine Besøg. Man tillod ham det gjerne, men da de seilede hjem igjen, gik de under i en Storm, og herved standsede den begyndte Samfærdsel. Om Sommeren i Aaret 1804 løb „Maria" fra Boston ud fra Havnen paa Agania for at samle Trepang paa Carolinerne. Don Luis de Torres, en Efterkommer af den berømte Søfarer, der opholdt sig paa Marianerne, gjorde Reisen med som Passageer i det Haab igjen at see disse Øboere, som han godt kunde lide og gjøre dem noget Godt og faae at vide, hvorfor de havde ladet være at besøge Guajan og faae dem til at komme igjen.

Paa Ulea hørte han, at man ikke tilskrev Elementerne, men Spanierne Luitos Udeblivelse. Det lykkedes ham uden Besvær at bevise sine Landsmænds Uskyldighed i denne Henseende, og da Insulanerne saaledes havde faaet Sand-

heden at vide, lovede de igjen at begynde den afbrudte Handel og holdt Ord.

Fra den Tid af har intet nyt Uheld afbrudt den gjenoprettede Samfærdsel, og Carolinerne komme aarlig i stort Antal til Guajan. Deres Eskadre, som bestaaer af Baade fra Ulea og de omliggende Grupper, fra Elath, Lamurrek og Setoan, forsamler sig i Lamurrek. Derfra tiltrædes Reisen i April Maaned, man regner paa i 2 Dage at kunne naae Fayo, en øde Ø, hvor man holder Rast et Par Dage; i tre Dage kommer man fra Fayo til Guajan. Tilbagereisen skeer ad samme Vei senest i Juni Maaned, før den frygtede Vest-Monsoon indtræder. Carolinerne tilbytte sig i Guajan Jern, Glasperler, Tørklæder osv. for Baade, Perlemoder, Trepang og sjeldne Muslinger, saaledes komme disse Sager til vore Museer og Samlinger. Deres Ankomst er hvert Aar en Fest for Guajanerne, hvis eensformige Liv ved dette velkomne Besøg paa en behagelig Maade bliver afbrudt. Det er Carolinere, der paa deres egne Baade beforbre Gouverneurens Sendinger til Tinian og Saypan og underholde den ellers vanskelige Forbindelse med Marianerne. Nogle, som ere døbte, have endogsaa nedsat sig paa Guajan. Ikke mindre interessant er den indbyrdes Samfærdsel mellem Carolinerne. De paa Feis, Eap og Mogmog kjøbe sig Ulea-Baade for Curcumapulver, de fra Nuguor og Rug kjøbe paa samme Ø Jern for Klædevarer. Carolinerne paa Ulea seile ogsaa til Rug og Nuguor, og Indbyggerne besøges paa disse Reiser uden selv at besøge andre Øer. De Indfødte paa Ulea og de omliggende Øer staae i Ry for at være de dristigste Søfarere, og man behøver kun at kaste et Blik paa Kortet for at see, i hvilken vid Omkreds deres Farter gaae; thi de seile lige til Merir i Vest, og naar de ere drevne til Radack, saa finde de Vei igjen tilbage til deres Hjem. Paa de lavere Øer af Carolinerne er Naturen rigere og mere rundhaandet mod Mennesket end paa Radack. Saaledes er Ulea tildeels tæt

bevoxet med meget høie Træer, i hvis Skygge Husene ligge adspredte paa smaa Græspletter. Omkring de høie Callophyller og Hernandier flagrer især en talrig Skare af hvide Havsvaler (Gygis candida), hvis glimrende hvide Skikkelser tage sig godt ud under den klare Himmel og ved Siden af det mørkegrønne, kraftige Løv. Her, som paa de smaa Caroliner i det Hele taget, findes fortrinsviis Sydhavets fortræffelige Arrowrootplante, Tacca pinnatifida.

Paa de lavere Øer bestaaer Folkets Hovednæringsmiddel af Brødfrugt og Fiske; Cokosnødder findes hyppigt og blive især tagne med paa Reiser, og Freycinet fortæller, at en Mand en heel Dag igjennem maa nøies med en Nød. Naturligviis kan man paa de smaa Piroger ikke medtage megen Proviant, og Klogskab byder, at man i Forveien tænker sig Muligheden af en Storm, der kan kaste det lette Fartøi langt bort i Oceanets Ørkener. Som Kittlitz beretter, skal der paa de lavere Øer aarlig herske en formelig Hungersnød; thi Forraadet af gjæret Brødfrugt strækker ikke altid til, og at tørre og salte Fiskene, der i visse Perioder udeblive, var Noget, man dengang idetmindste ikke kjendte til.

Frygtelige Orkaner, som ofte forekomme i Havet om Carolinerne, ødelægge stundom paa de lavere Øer alle Frugter, saa at Menneskene i slige Tilfælde i lang Tid alene maae holde sig til deres Fiskeri. Saa er det naturligviis saameget frygteligere, naar Havet nægter at yde sine sædvanlige Gaver. Disse Orkaner sætte ogsaa Øerne i Fare ved at oprøre Havet imod dem. Kadu, Chamissos Ven, oplevede paa Mogmog en Storm, under hvilken Havet skyllede en heel Ø bort; den var vel ubeboet, men bevoxet med Cocospalmer og Brødfrugttræer; og der blev kun et skaldet Rev tilbage, hvor der før stod en skyggefuld Skov.

Naar Havet ikke sjelden skuffer Fiskerens Forhaabninger, saa begunstiger det ham ogsaa stundom med uventede rigelige Gaver. Paa samme Maade, som man paa Færøerne fanger

Grinden, fanger man andre Sødyr i det stille Hav, og Mennesket forstaaer ogsaa her at bruge Øieblikket.

Naar en Flok Delphiner nærmer sig til en Ø, saa stikke saa mange smaa Baade som muligt i Søen, slaae en Kreds om den tumlende Trop, kyse den ved Steenkast og jage den paa Grund. Der bliver da stor Festlighed; thi Kjødet bliver ligesaa gjerne spiist, og Jublen er ikke mindre over det heldige Udfald end hist paa Færøerne. Paa de til Ulea henhørende Øer drives denne Klapjagt med stort Held; paa de andre Øer forstaaer man ikke Kunsten saa godt. Naar man skjærer de fangne Fiske istykker, maa man iagttage visse bestemte Regler; thi et urigtigt Snit siges at fjerne Dyrene paa en vis Tid fra Øen. En lignende Overtro forbyder Børnene at lege med en vis lille Fisk. Hvis det skeete, at Nogen tog een af disse Fiske ved Halen og løftede den, saa at Hovedet hængte nedad, saa vilde ved den næste Fiskefangst alle Fiske ligeledes med Hovedet nedad søge tilbunds, og man kunde ikke fange nogen.

Paa alle Carolinerne troer man kun paa usynlige himmelske Guddomme; man finder der ingen Afgudsbilleder, og livløse Ting tilbedes ikke. De afdøde Forfædres Sjæle vaage som Skytsaander over deres Efterkommeres Skjæbne.

Paa Ulea og de østligere Øer (Lamurrek o. s. v.) er der hverken Tempeler eller Præster, og der finder ingen høitidelige Offringer Sted. Dog ere Folkene ikke uden religieus Følelse. Enkelte af dem lægge stundom Frugter tilside, som Offere for de Usynlige, og Ingen forarger sig over, naar man tager dette Offer og spiser det.

Paa Mogmog, Eap og Ngoli er der opbygget særegne Tempeler, hvor der bringes Offere, og man holder Gudstjeneste.

Fra Eap til Rug findes samme Maade at bygge Baade paa, kun med ringe Afvigelser. Paa Rug og Nuguor tales et andet Sprog end paa de mere vestligt beliggende Øer, der ligeledes ikke alle have det samme Maal. Ægteskaberne

sluttes og hæves uden videre Omstændigheder. Manden, som tager en Pige til Kone, sender hendes Fader en Foræring af Frugter, Fiske og lignende Ting og sender Konen igjen tilbage, naar hun ikke mere behager ham. Saalænge Ægteskabet varer, bevarer idetmindste Konen ubrødelig Troskab. Det hører til Landets Skik at have flere Koner, men det er formodentlig kun Høvdingerne, som kunne følge denne Skik, da det er forbundet med Vanskelighed at ernære en stor Familie.

Det menige Folk seer her, ligesom overalt i Polynesien, op til Fornemheden, skjøndt Tamolen hos Søfolkene paa de lavere Øer har mindre at sige, end Irosſen paa det agerdyrkende Ualan. Høvdingerne synes at være hinanden underordnede efter et Slags Lehnssystem, og stundom staae flere Øgrupper under et fælles Overhoved, som for 40 Aar siden Lamurrek, Elath, Sug, Buluath under den vidtherskende Toua, Fyrste paa Ulea; men efter hans Død opløstes det lille Ørige igjen. Naar Mandskabet paa Baadene faae Øie paa Øen Mogmog, hvor denne Øgruppes Overhoved boer, saa stryge de deres Seil. Denne Ærbødighed og Hylding af den adelige, maaskee guddommelige Oprindelse, synes ikke af gribe ind i de reent menneskelige Forhold, som uden at skade Rangforholdene, finde Sted mellem Høvding og Undersaat.

Sang og Dands, som fordetmeste ere uadskillelige, udgjøre overalt de vigtigste Fornøielser; men man har intet musikalsk Instrument og paa Carolinerne kjender man ikke engang Trommen.

Den lille Ø Feys, som ligger Østen for Coralgruppen Mogmog eller Uluth, er især mærkværdig i geologisk Henseende, da den bærer utvetydige Tegn paa, at den har hævet sig af Havets Skjød. Først arbeidede Lithophyter paa den, derpaa skjød Vulkanen den iveiret, nu staae Coralklipperne, hvoraf den bestaaer og som fordum Stormfloden brusede over, med lodrette Klippevægge næsten 100 Fod over Hav-

fladen; ovenpaa er den som sædvanlig flad, men bliver libt dybere indad og viser albeles tydeligt, at der her fordum har været en Lagune, fyldt med Vand, som nu er hævet iveiret, og hvis hesteskodannede Rand udgjør det Heles høieste Punct. Udenfor Klippevæggene, idetmindste hist og her, løber der en smal Strandbred, som man kan see, maa hidrøre fra Corallernes senere Arbeide, hvorved Øen er omringet af Grunde. Denne Holm er kun libt meer end en halv Miil i Omfang, men Befolkningen er usædvanlig stor, hvilket man allerede kan see deraf, at Husene ligge saa tæt ved hinanden. Overalt ligge Boligerne under talrige Cokospalmers Skygge; disse Træer groe ogsaa paa de høie Kanter, som i fordums Tid vare Havgrunde, og desuden dyrke Indbyggerne meget omhyggeligt Taroroden og Bananen. Blandt alle de lavere Øer har Feys den frugtbareste Jordbund og den rigeste Flora. Bambusrøret, som er til saamegen Nytte, er fra Eap forplantet herhen og trives godt. Men Menneskene og deres Boliger ligne i Hovedsagen dem paa Ualan, der ligger langt borte mod Øst.

Den høie, betydelige Ø Eap, som ligger vestlig for Mogmog, fortjener især at omtales. Blandt dens Frembringelser finde vi Arecapalmen, Bambusrøret, som de andre Øgrupper hente herfra; tre paa Bjergene voxende Træarter, af hvis Ved man bygger Baade, hvortil man paa de lavere Øer kun bruger Brødfrugttræet; Aleurites triloba, Krydernelliketræet, som efter Chamissos Forsikkring ikke blot ikke agtes, men endogsaa ringeagtes, og som tillige med to andre Træer, som ikke due til noget og have en bitter Smag, bruges som Billeder paa Slethed og Hæslighed; Orangetræet, Sukkerrøret og Curcuma, der rigtignok ogsaa forekommer paa Ulea og de lavere Øer, men meget rigeligere paa Eap. Agerdyrkningen paa denne Ø er uden Lige i hele Oceanien. Man anlægger f. Ex. paa Vandene, paa et Flaad af Træ og Bambusrør kunstige svømmende Tarohaver.

Paa Eap er der ogsaa mange flere Dyr end paa de lavere Øer. Der er et Slags store Firben, som kaldes Kalui; det forekommer ogsaa paa Pelli, gaaer stundom ud i Vandet, hvor det kan blive farligt for Mennesker og æder Fiske, men opholder sig dog meest paa Landet og kryber op i Træerne, hvor det sover i Middagsheden. Delphiner svømme stundom op i Floderne paa Eap, man spærrer dem da Tilbageveien ved Net og dræber dem med Harpuner. Eap frembringer Slibestene, som de østligere lavere Øer hente derfra. Det er en bedre Gave af Naturen end det Sølv, som skal findes paa Eap, hvilket, hvis Sagnet havde viist sig som Sandhed, vistnok for længe siden vilde have bevirket Folkets Ødelæggelse. Skjøndt der ikke findes høie Aase eller betydelige Bjerge, er Eap dog en Skueplads for vulkanske Kræfter. Jordskjælv ere meget hyppige og saa stærke, at endogsaa de Indfødtes letbyggede Huse omstyrtes derved. Naar der er Jordskjælv paa Eap, spores Rystelserne paa Coralrevene paa Mogmog og Ulea, dog med mindre Voldsomhed. Foruden disse Elementernes Stridigheder lide Menneskene af den Uenighed, som de selv foraarsage. Før var der Fred paa Eap, saalænge Øen stod under eet Overhoved, men i den senere Tid hersker der Krig mellem Høvdingerne i de forskjellige Afdelinger af Landet, af hvilke der efter Kadus Beretning fandtes 46. Saasnart der var skeet en Overtrædelse eller tilføiet en Fornærmelse, blæses der i Tritonshornet. Begge Partier væbne sig og drage mod hinanden. Man underhandler. Nægtes der Opreisning, saa at intet Forlig kan komme istand, saa slaaes man. Krigen varer saalænge, til der paa hver Side er faldet en af Høvdingernes Klasse, og Modpartiet har smagt hans blodige Kjød. Ifølge Kadus Beretning skulde rigtignok kun Enhver føre et lille Stykke til Munden; dog hvem veed, om ikke siden Appetiten er steget med Blodtørsten.

Eap har sit eget Sprog, som kun ogsaa tales paa den lille Gruppe Ngoli, som ligger ikke langt derfra mod Søn-

den og paa Veien til Pelli. Den malayiske Vane at tygge Betel er ogsaa trængt til Yap: men den paa Ualan brugelige Kavabrik er derimod ubekjendt her ligesom paa alle de lavere Øer. Fra Aaret 1856 af har der nedsat sig spanske Missionairer paa Yap, og de Indfødte skildres som godmodige, arbeidsomme og lærvillige.

Peleweøerne, som man ogsaa kalder Palaos og de vestlige Caroliner, bestaaer af en Kjæde lange og smalle Øer af Middelhøide og rigeligt bedækkede med Skove; de strække sig fra Nordost til Sydvest. Dette lille Archipel er heelt omringet af et Coralrev, som paa nogle Steder ligger 5 til 6 Sømile fra Landet, og paa den vestlige Kant aldrig nærmere end 2 til 3 Sømile. Disse Øer ere altsaa sandsynligviis, som saa mange andre Grupper i Sydhavet, kun et betydeligt Gebet, der er sunket, og hvis øverste Deel endnu ligger oven over Havet, og som idetmindste har været lige saa stort, som det omliggende Rev. Peleweøerne have ligesom Yap de Fordele, som et høit Land frembyder og have en Mængde Frembringelser, som aldrig vilde trives i de lavere Coraløers tarvelige Jordbund. Rigtignok har endnu ingen Naturforsker været iland der, ikke engang flygtigt har nogen videnskabelig Expedition besøgt den, dog kan man af de forskjellige nyttige Palmer paa Philippinerne (Palma brava, Palma de Cabello negro), som ogsaa anføres blandt Peleweøernes Planter, slutte sig til deres rige Vegetation.

Indvaanerne leve forbetmeste af Taro, som de dyrke i forskjellige Afarter, og af hvilke nogle opnaae en overordentlig Størrelse, og af Cokospalmernes Frugter, som i frodig Væxt omkrandse Øerne. Desuden skjenker Havet dem en stor Mangfoldighed af Fiske, og foruden andre Muslinger ogsaa den kjæmpestore Tridacna, der tidt af øvede Dykkere hentes op fra en Dybde af 6 til 7 Favne og bliver spist raa. I Vandene omkring Peleweøerne ligesom ved Philippinerne forekommer det indiske Oceans mærkværdige Dugong; det er et nu næsten forsvundet Dyr, som danner en

Overgang fra Hvalen til Sælhunden; ligesom Hvalen har den en kraftig, lodret Hale, men ligesom Sælhunden bevægelige Forbeen, som den støtter sig paa, naar den æder Tangen paa de lave Strandbredder. Høvdingerne pleie at bære Armbaand, som ere forfærdigede af dens Been. En mindre uskyldig Gjæst er en Art af Krokodil, som kaldes Ga-ut, der bestandig opholder sig i Vandet og har en tynd Hale. De Toner, som dette farlige Dyr frembringe, have Lighed med Børnestemmer og kunne let forlokke Ukyndige. Denne Krokodilart findes ikke paa Cap. Efter Kadus Beretning har der kun eengang viist sig en Krokodil der, men den blev dræbt efter at den havde slugt en Qvinde.

Pelewøerne bleve rigtignok allerede i det syttende Aarhundrede opdagede af Spanierne; dog først i Aaret 1783, da Skibet „Antilope" strandede her, blev Europa nøiere bekjendt med dem. Skibets Capitain, Wilson, bjergede sig med hele Mandskabet, som bestod af 33 Europæere og 16 Chinesere, og da det lykkedes ham at faae hele sit Forraad af Krudt og Geværer ubeskadiget iland og tillige de fleste Dele af Vraget, kunde det ikke falde ham vanskeligt at faae Tilladelse af Øens Konge til at bygge et nyt Skib, som var stort nok til at føre ham til den nærmeste europæiske Colonie, især da han hjalp ham i hans Krige. Efter 3 Maaneders Forløb var Skibet færdigt, og Wilson kom lykkelig til Makao; men her døde af Kopper den unge Prinds Lee Boo, som hans Fader, Kong Abba Thulle, havde betroet Capitainen for at føre ham til England. Ved Hjælp af Wilsons Dagbøger og mundtlige Fortællinger skrev en vis Hr. Keate en tyk Bog om alle disse Begivenheder, som dengang vakte megen Opsigt. Indbyggerne paa Pelewøerne skildres her som de elskværdigste, med alle Dyder udrustede Mennesker; men disse Efterretninger stemme saalidt overeens med senere Skibbrudnes Rapporter, at man vel ikke gjør Capitain Wilson Uret, naar man bebreider ham en vis Overdrivelse.

Den 15 Januar 1839 seilede Dumont d'Urville langs med Østkysten af det lille Archipel, men saae der hverken Indbyggere eller Huse eller Piroger eller nogetsomhelst Spor af Opdyrkning. Men da han om Eftermiddagen klarede Sydpynten af Øen Pillilew fra sig, stødte 3 Piroger fra Land og kom for fulde Seil ud til ham. Han lagde bi, og snart kom der 15 til 20 Insulanere ombord. De lignede Carolinerne, deres Tænder vare sorte af at tygge Betel, og Nogle havde et Menneskebeen paa Hovedet som et Slags Kam. Pirogerne vare smaa og smalle, men nydeligt byggede, og syntes ogsaa at kunne udholde længere Reiser. Medens D'Urville kjøbte nogle Frugter af deres Kunstflid, Daaser, Beenkamme, Leerkar, traadte en Mand hen til ham og sagde paa Malayisk, at han havde henhørt til Mandskabet paa en Bark, som for elleve Maaneder siden havde lidt Skibbrud paa disse Øer.

Den stakkels Malay skjælvede i Begyndelsen af Angest og søgte at undgaae sine Ledsageres Blik; men da D'Urville lovede ham at beholde baade ham og en Kammerat, som han forestillede ham, ombord, fik han Mod og fortalte, at der var 7 Mand ombord paa den Bark, som i en Storm strandede paa Pelew, at Indbyggerne havde slaaet Capitainen ihjel og gjort de Andre til Slaver. Da Malayerne stege ombord paa Corvetten, vaagnede Haabet hos dem om igjen at faae deres Frihed, og den Spænding, hvormed de ventede paa D'Urvilles Beslutning, var saameget større, som de efter dette Forsøg paa at undslippe kunde vente at blive skrækkeligt mishandlede af deres fortørnede Herrer. Det viste sig ogsaa snart, at deres Frygt ikke var uden Grund, thi næppe var deres Fortælling endt, før en Vild med et sandt Bøddelfjæs gik hen til de to Malayer og med barsk Stemme befalede dem at forlade Skibet. Da de svarede, at de ikke vilde, men tvertimod benytte Skibet til at komme hjem til deres Fædreland, saa udstødte han frygtelige Trudsler, der dog ikke havde videre Følger, end at et Par haandfaste Ma-

troser paa D'Urvilles Befaling greb ham i Nakken og kastede ham tillige med det øvrige Pak just ikke paa den blideste Maade ned i hans Piroge, hvorpaa Corvetterne fortsatte deres Cours og tabte snart Gruppen afsyne.

Malayerne klagede bitterligt over den slette Behandling, som de havde lidt hos de Vilde, og skildrede disses Tilstand som høist ynkelig. De ansloge Folketallet paa Øen Caracong til 100, paa Pillilew til 400 og paa Babelthuap maaskee til 1000; den sidste Ø var den største og folkerigeste, havde Overflod af Sviin og endogsaa af Hornqvæg.

Paa Øen Coror havde een af Malayerne seet en Amerikaner, som for 4 eller 5 Aar siden der havde lidt Skibbrud, og hvis Ulykkesfæller alle vare blevne myrdede.

Ogsaa Kadu, som havde været paa Pelew, fældede en meget ugunstig Dom over Øens Beboere og dadlede især deres ublu Usædelighed. En Spanier, som Chamisso talte med paa Cavite, og som havde opholdt sig 9 Maaneder paa Pelewøerne, beskyldte endogsaa Insulanerne for at være Kanibaler og sagde, at de næsten ikke saae ud som Mennesker.

Da nu efter Wilsons Besøg baade Englændere, Spaniere og Amerikanere uafbrudt anløbe Palaosøerne, og der bestandig samles Trepang paa Revene deromkring, saa troer Chamisso, at man kan søge Grunden til Insulanernes senere moralske Fordærvelse i deres hyppigere Samfærdsel med Europæerne; men da Pater Cantova allerede 60 Aar før Wilson skildrer dem som nøgne Kanibaler, der af de østligere Carolinere med Afsky bleve betragtede som Menneskeslægtens Fjender, saa synes det meget sandsynligt, at de ikke let kunde blive værre.

Etogtredivte Kapitel.

Marianerne.

Guajan. — Yppig Formerelse af Limonia Trifoliata og af Hjorten, som er indført. — Indenlandske Fugle. — Fiske. — Kjæmperokken. — De gamle Marianeser eller Chamorros. — Aristokrater og Plebeier. — Bygningskunst. — Mønter af Skildpadde. — Pottemagerarbeide. — Arvefølge. — Oulitaerne.

Den vulkanske Gruppe Marianerne bestaaer af 13 Øer og nogle Ferraloner, som paa Spansk betyder smaa Holme med lodrette Kyster. De ligge i en lang Række fra Nord til Syd og ere fordetmeste adskilte fra hinanden ved store Strækninger af Hav, og det er tydeligt, at de maae være de høieste Punkter af en mægtig Bjergkjede, som dukker op over Havets Flade, og som i en utænkelig Fortid steg op af den revnede Jordskorpe og ved fortsatte Udbrud og Hævninger fik deres nuværende Skikkelse. Kun i det Nordlige af Økjeden, paa Guguan, viser sig endnu den underjordiske Ild, ellers ere Kraterne overalt slukkede, og paa Guajan eller Guam, den sydligste og tillige den største og vigtigste af Marianerne, minder endnu kun af og til en svag Jordrystelse om de truende skjulte Magter.

Denne Ø, hvis Overflade Freycinet anslaaer til omtrent 150 Qvadrat Sømile, bestaaer i den nordlige Deel af et middelhøit, jævnt hævet Coralplateau med bratte Kyster; men den stiger i den sydlige Halvdeel til høie Bjergmasser,

sluttes og hæves uden videre Omstændigheder. Manden, som tager en Pige til Kone, sender hendes Fader en Foræring af Frugter, Fiske og lignende Ting og sender Konen igjen tilbage, naar hun ikke mere behager ham. Saalænge Ægteskabet varer, bevarer ibetminbste Konen ubrødelig Troskab. Det hører til Landets Skik at have flere Koner, men det er formodentlig kun Høvdingerne, som kunne følge denne Skik, da det er forbundet med Vanskelighed at ernære en stor Familie.

Det menige Folk seer her, ligesom overalt i Polynesien, op til Fornemheden, skjøndt Tamolen hos Søfolkene paa de lavere Øer har mindre at sige, end Irosfen paa det agerdyrkende Ualan. Høvdingerne synes at være hinanden underordnede efter et Slags Lehnssystem, og stundom staae flere Øgrupper under et fælles Overhoved, som for 40 Aar siden Lamurrek, Elath, Sug, Buluath under den vidtherskende Toua, Fyrste paa Ulea; men efter hans Død opløstes det lille Ørige igjen. Naar Mandskabet paa Baadene faae Øie paa Øen Mogmog, hvor denne Øgruppes Overhoved boer, saa stryge de deres Seil. Denne Ærbødighed og Hylding af den adelige, maaskee guddommelige Oprindelse, synes ikke af gribe ind i de reent menneskelige Forhold, som uden at skade Rangforholdene, finde Sted mellem Høvding og Undersaat.

Sang og Dands, som fordetmeste ere uadskillelige, udgjøre overalt de vigtigste Fornøielser; men man har intet musikalsk Instrument og paa Carolinerne kjender man ikke engang Trommen.

Den lille Ø Feys, som ligger Østen for Coralgruppen Mogmog eller Uluty, er især mærkværdig i geologisk Henseende, da den bærer utvetydige Tegn paa, at den har hævet sig af Havets Skjød. Først arbeidede Lithophyter paa den, derpaa skjød Vulkanen den iveiret, nu staae Coralklipperne, hvoraf den bestaaer og som fordum Stormfloden brusede over, med lodrette Klippevægge næsten 100 Fod over Hav-

fladen; ovenpaa er den som sædvanlig flad, men bliver lidt dybere indad og viser aldeles tydeligt, at der her fordum har været en Lagune, fyldt med Vand, som nu er hævet iveiret, og hvis hesteskodannede Rand udgjør det Heles høieste Punct. Udenfor Klippevæggene, idetmindste hist og her, løber der en smal Strandbred, som man kan see, maa hidrøre fra Corallernes senere Arbeide, hvorved Øen er omringet af Grunde. Denne Holm er kun lidt meer end en halv Miil i Omfang, men Befolkningen er usædvanlig stor, hvilket man allerede kan see deraf, at Husene ligge saa tæt ved hinanden. Overalt ligge Boligerne under talrige Cokospalmers Skygge; disse Træer groe ogsaa paa de høie Kanter, som i fordums Tid vare Havgrunde, og desuden dyrke Indbyggerne meget omhyggeligt Tarororoden og Bananen. Blandt alle de lavere Øer har Feys den frugtbareste Jordbund og den rigeste Flora. Bambusrøret, som er til saamegen Nytte, er fra Eap forplantet herhen og trives godt. Men Menneskene og deres Boliger ligne i Hovedsagen dem paa Ualan, der ligger langt borte mod Øst.

Den høie, betydelige Ø Eap, som ligger vestlig for Mogmog, fortjener især at omtales. Blandt dens Frembringelser finde vi Arecapalmen, Bambusrøret, som de andre Øgrupper hente herfra; tre paa Bjergene voxende Træarter, af hvis Ved man bygger Baade, hvortil man paa de lavere Øer kun bruger Brødfrugttræet; Aleurites triloba, Krydernelliketræet, som efter Chamissos Forsikkring ikke blot ikke agtes, men endogsaa ringeagtes, og som tillige med to andre Træer, som ikke due til noget og have en bitter Smag, bruges som Billeder paa Slethed og Hæslighed; Orangetræet, Sukkerrøret og Curcuma, der rigtignok ogsaa forekommer paa Ulea og de lavere Øer, men meget rigeligere paa Eap. Agerdyrkningen paa denne Ø er uden Lige i hele Oceanien. Man anlægger f. Ex. paa Vandene, paa et Flaad af Træ og Bambusrør kunstige svømmende Tarohaver.

Paa Eap er der ogsaa mange flere Dyr end paa de lavere Øer. Der er et Slags store Firben, som kaldes Kalui; det forekommer ogsaa paa Pelli, gaaer stundom ud i Vandet, hvor det kan blive farligt for Mennesker og æder Fiske, men opholder sig dog meest paa Landet og kryber op i Træerne, hvor det sover i Middagsheden. Delphiner svømme stundom op i Floderne paa Eap, man spærrer dem da Tilbageveien ved Net og dræber dem med Harpuner. Eap frembringer Slibestene, som de østligere lavere Øer hente derfra. Det er en bedre Gave af Naturen end det Sølv, som skal findes paa Eap, hvilket, hvis Sagnet havde viist sig som Sandhed, vistnok for længe siden vilde have bevirket Folkets Ødelæggelse. Skjøndt der ikke findes høie Aase eller betydelige Bjerge, er Eap dog en Skueplads for vulkanske Kræfter. Jordskjælv ere meget hyppige og saa stærke, at endogsaa de Indfødtes letbyggede Huse omstyrtes derved. Naar der er Jordskjælv paa Eap, spores Rystelserne paa Coralrevene paa Mogmog og Ulea, dog med mindre Voldsomhed. Foruden disse Elementernes Stridigheder lide Menneskene af den Uenighed, som de selv foraarsage. Før var der Fred paa Eap, saalænge Øen stod under eet Overhoved, men i den senere Tid hersker der Krig mellem Høvdingerne i de forskjellige Afdelinger af Landet, af hvilke der efter Kadus Beretning fandtes 46. Saasnart der var skeet en Overtrædelse eller tilføiet en Fornærmelse, blæses der i Tritonshornet. Begge Partier væbne sig og drage mod hinanden. Man underhandler. Nægtes der Opreisning, saa at intet Forlig kan komme istand, saa slaaes man. Krigen varer saalænge, til der paa hver Side er faldet en af Høvdingernes Klasse, og Modpartiet har smagt hans blodige Kjød. Ifølge Kadus Beretning skulde rigtignok kun Enhver føre et lille Stykke til Munden; dog hvem veed, om ikke siden Appetiten er steget med Blodtørsten.

Eap har sit eget Sprog, som kun ogsaa tales paa den lille Gruppe Ngoli, som ligger ikke langt derfra mod Søn-

den og paa Veien til Pelli. Den malayiske Vane at tygge Betel er ogsaa trængt til Eap; men den paa Ualan brugelige Kavabrik er derimod ubekjendt her ligesom paa alle de lavere Øer. Fra Aaret 1856 af har der nedsat sig spanske Missionairer paa Eap, og de Indfødte skildres som godmodige, arbeidsomme og lærvillige.

Pelewøerne, som man ogsaa kalder Palaos og de vestlige Caroliner, bestaaer af en Kjæde lange og smalle Øer af Middelhøide og rigeligt bedækkede med Skove; de strække sig fra Nordost til Sydvest. Dette lille Archipel er heelt omringet af et Coralrev, som paa nogle Steder ligger 5 til 6 Sømile fra Landet, og paa den vestlige Kant aldrig nærmere end 2 til 3 Sømile. Disse Øer ere altsaa sandsynligviis, som saa mange andre Grupper i Sydhavet, kun et betydeligt Gebet, der er sunket, og hvis øverste Deel endnu ligger oven over Havet, og som idetmindste har været lige saa stort, som det omliggende Rev. Pelewøerne have ligesom Eap de Fordele, som et høit Land frembyder og have en Mængde Frembringelser, som aldrig vilde trives i de lavere Coraløers tarvelige Jordbund. Rigtignok har endnu ingen Naturforsker været iland der, ikke engang flygtigt har nogen videnskabelig Expedition besøgt den, dog kan man af de forskjellige nyttige Palmer paa Philippinerne (Palma brava, Palma de Cabello negro), som ogsaa anføres blandt Pelewøernes Planter, slutte sig til deres rige Vegetation.

Indvaanerne leve fordetmeste af Taro, som de dyrke i forskjellige Afarter, og af hvilke nogle opnaae en overordentlig Størrelse, og af Cokospalmernes Frugter, som i frodig Vext omkrandse Øerne. Desuden skjenker Havet dem en stor Mangfoldighed af Fiske, og foruden andre Muslinger ogsaa den kjæmpestore Tridacna, der tidt af øvede Dykkere hentes op fra en Dybde af 6 til 7 Favne og bliver spist raa. I Vandene omkring Pelewøerne ligesom ved Philippinerne forekommer det indiske Oceans mærkværdige D u g o n g; det er et nu næsten forsvundet Dyr, som danner en

Overgang fra Hvalen til Sælhunden; ligesom Hvalen har den en kraftig, lodret Hale, men ligesom Sælhunden bevægelige Forbeen, som den støtter sig paa, naar den æder Tangen paa de lave Strandbredder. Høvdingerne pleie at bære Armbaand, som ere forfærdigede af dens Been. En mindre uskyldig Gjæst er en Art af Krokodil, som kaldes Ga-ut, der bestandig opholder sig i Vandet og har en tynd Hale. De Toner, som dette farlige Dyr frembringe, have Lighed med Børnestemmer og kunne let forlokke Ukyndige. Denne Krokodilart findes ikke paa Cap. Efter Kadus Beretning har der kun eengang viist sig en Krokodil der, men den blev dræbt efter at den havde slugt en Qvinde.

Pelewøerne bleve rigtignok allerede i det syttende Aarhundrede opdagede af Spanierne; dog først i Aaret 1783, da Skibet „Antilope" strandede her, blev Europa nøiere bekjendt med dem. Skibets Capitain, Wilson, bjergede sig med hele Mandskabet, som bestod af 33 Europæere og 16 Chinesere, og da det lykkedes ham at faae hele sit Forraad af Krudt og Geværer ubeskadiget iland og tillige de fleste Dele af Vraget, kunde det ikke falde ham vanskeligt at faae Tilladelse af Øens Konge til at bygge et nyt Skib, som var stort nok til at føre ham til den nærmeste europæiske Colonie, især da han hjalp ham i hans Krige. Efter 3 Maaneders Forløb var Skibet færdigt, og Wilson kom lykkelig til Makao; men her døde af Kopper den unge Prinds Lee Boo, som hans Fader, Kong Abba Thulle, havde betroet Capitainen for at føre ham til England. Ved Hjælp af Wilsons Dagbøger og mundtlige Fortællinger skrev en vis Hr. Keate en tyk Bog om alle disse Begivenheder, som dengang vakte megen Opsigt. Indbyggerne paa Pelewøerne skildres her som de elskværdigste, med alle Dyder udrustede Mennesker; men disse Efterretninger stemme saalidt overeens med senere Skibbrudnes Rapporter, at man vel ikke gjør Capitain Wilson Uret, naar man bebreider ham en vis Overdrivelse.

Den 15 Januar 1839 seilede Dumont d'Urville langs med Østkysten af det lille Archipel, men saae der hverken Indbyggere eller Huse eller Piroger eller nogetsomhelst Spor af Opdyrkning. Men da han om Eftermiddagen klarede Sydpynten af Øen Pillilew fra sig, stødte 3 Piroger fra Land og kom for fulde Seil ud til ham. Han lagde bi, og snart kom der 15 til 20 Insulanere ombord. De lignede Carolinerne, deres Tænder vare sorte af at tygge Betel, og Nogle havde et Menneskebeen paa Hovedet som et Slags Kam. Pirogerne vare smaa og smalle, men nydeligt byggede, og syntes ogsaa at kunne udholde længere Reiser. Medens D'Urville kjøbte nogle Frugter af deres Kunstflid, Daaser, Beenkamme, Leerkar, traadte en Mand hen til ham og sagde paa Malayisk, at han havde henhørt til Mandskabet paa en Bark, som for elleve Maaneder siden havde lidt Skibbrud paa disse Øer.

Den stakkels Malay skjælvede i Begyndelsen af Angest og søgte at undgaae sine Ledsageres Blik; men da D'Urville lovede ham at beholde baade ham og en Kammerat, som han forestillede ham, ombord, fik han Mod og fortalte, at der var 7 Mand ombord paa den Bark, som i en Storm strandede paa Pelew, at Indbyggerne havde slaaet Capitainen ihjel og gjort de Andre til Slaver. Da Malayerne stege ombord paa Corvetten, vaagnede Haabet hos dem om igjen at faae deres Frihed, og den Spænding, hvormed de ventede paa D'Urvilles Beslutning, var saameget større, som de efter dette Forsøg paa at undslippe kunde vente at blive skrækkeligt mishandlede af deres fortørnede Herrer. Det viste sig ogsaa snart, at deres Frygt ikke var uden Grund, thi næppe var deres Fortælling endt, før en Vild med et sandt Bøddelfjæs gik hen til de to Malayer og med barsk Stemme befalede dem at forlade Skibet. Da de svarede, at de ikke vilde, men tvertimod benytte Skibet til at komme hjem til deres Fædreland, saa udstødte han fr[...] Trudsler, der dog ikke havde videre Følger, end a[...]ndfaste Ma-

trosér paa D'Urvilles Befaling greb ham i Nakken og kastede ham tillige med det øvrige Pak just ikke paa den blideste Maade ned i hans Piroge, hvorpaa Corvetterne fortsatte deres Cours og tabte snart Gruppen afsyne.

Malayerne klagede bitterligt over den slette Behandling, som de havde lidt hos de Vilde, og skildrede disses Tilstand som høist ynkelig. De ansloge Folketallet paa Øen Carakong til 100, paa Pillilew til 400 og paa Babelthuap maaskee til 1000; den sidste Ø var den største og folkerigeste, havde Overflod af Sviin og endogsaa af Hornqvæg.

Paa Øen Coror havde een af Malayerne seet en Amerikaner, som for 4 eller 5 Aar siden der havde lidt Skibbrud, og hvis Ulykkesfæller alle vare blevne myrdede.

Ogsaa Kadu, som havde været paa Pelew, fældede en meget ugunstig Dom over Øens Beboere og dadlede især deres ublu Usædelighed. En Spanier, som Chamisso talte med paa Cavite, og som havde opholdt sig 9 Maaneder paa Pelewøerne, beskyldte endogsaa Insulanerne for at være Kanibaler og sagde, at de næsten ikke saae ud som Mennesker.

Da nu efter Wilsons Besøg baade Englændere, Spaniere og Amerikanere uafbrudt anløbe Palaosøerne, og der bestandig samles Trepang paa Revene deromkring, saa troer Chamisso, at man kan søge Grunden til Insulanernes senere moralske Fordærvelse i deres hyppigere Samfærdsel med Europæerne; men da Pater Cantova allerede 60 Aar før Wilson skildrer dem som nøgne Kanibaler, der af de østligere Carolinere med Afsky bleve betragtede som Menneskeslægtens Fjender, saa synes det meget sandsynligt, at de ikke let kunde blive værre.

Etogtredivte Kapitel.

Marianerne.

Guajan. — Yppig Formerelse af Limonia Trifoliata og af Hjorten, som er indført. — Indenlandske Fugle. — Fiske. — Kjæmperokken. — De gamle Marianeser eller Chamorros. — Aristokrater og Plebeier. — Bygningskunst. — Mønter af Skildpadde. — Pottemagerarbeide. — Arvefølge. — Oulitaerne.

Den vulkanske Gruppe Marianerne bestaaer af 13 Øer og nogle Ferraloner, som paa Spansk betyder smaa Holme med lodrette Kyster. De ligge i en lang Række fra Nord til Syd og ere fordetmeste adskilte fra hinanden ved store Strækninger af Hav, og det er tydeligt, at de maae være de høieste Punkter af en mægtig Bjergkjede, som dukker op over Havets Flade, og som i en utænkelig Fortid steg op af den revnede Jordskorpe og ved fortsatte Udbrud og Hævninger fik deres nuværende Skikkelse. Kun i det Nordlige af Økjeden, paa Guguan, viser sig endnu den underjordiske Ild, ellers ere Kraterne overalt slukkede, og paa Guajan eller Guam, den sydligste og tillige den største og vigtigste af Marianerne, minder endnu kun af og til en svag Jordrystelse om de truende skjulte Magter.

Denne Ø, hvis Overflade Freycinet anslaaer til omtrent 150 Qvadrat Sømile, bestaaer i den nordlige Deel af et middelhøit, jævnt hævet Coralplateau med bratte Kyster; men den stiger i den sydlige Halvdeel til høie Bjergmasser,

der ere rigt forsynede med Vand, og hvis meest fremragende Toppe naae en Høide 12 til 1500 Fod.

Der var en Tid, da frodige Skove bedækkede den største Deel af Landet, men Ilden har dog udryddet Urskoven ligetil de høiere liggende Egne og har erstattet den oprindelige Vegetation ved en ny. Hvor der nu paa de solbrændte Sletter og Høie kun findes eensformige Stepper, har navnlig den tornede Limonia trifoliata yppigt formeret sig; man kan ikke mere sætte den Grændser, thi Fuglene, som elske dens saftige røde Bær, der ere saa store som Kirsebær, kaste dens Frø overalt, og den danner tilligemed andre, for største Delen indførte Planter, saasom Guayaven, der ogsaa her ligesom paa Tahiti gjør sig vigtig, et uigjennemtrængeligt Krat.

I Urskoven forekommer blandt Andet fire vilde Afarter af Brødtræet, Kaalpalmen (Areca oleracea), som er ubekjendt i det østlige Polynesien, forskjellige Ulvemelksarter, en Daphne, som der i Landet kaldes Tyvestrikke, fordi dens seige, om Anklerne bundne Grene benyttes til at klavre op i Cokospalmerne for at plyndre dem; en Eugenia, hvis jernhaarde Ved meget godt kunde anvendes til indlagte Arbeider, og 3 Slags Figentræer, hvis Frugter Mennesker og Fugle qvæge sig ved.

Mimosa scandens med dens træede Stængler, som tidt ere saa tykke, som en Arm, den piggede Dioskorea, som især groer paa de tørre Bjergskraaninger og en Mængde andre Lianer slynge sig om Skovens Træer, paa hvis Grene Orchideer og andre Snylteplanter klynge sig.

Overalt, hvor der hjælpes paa Jordbundens naturlige Frugtbarhed ved Vandets oplivende Kraft, der er Vegetationen paa Marianerne ikke mindre frodig end paa de heldigst stillede polynesiske Øer. Hvor rigeligt vilde Jorden be- belønne Menneskets Flid, hvor Maisstraaet bliver 15 F[illegible] høit og Riiskornet giver 100 Fold, hvor [illegible] af sig selv i 5 Arter, som have hjemme h[illegible]

buſken befinder ſig ſaa vel, at den paa Tinian beklæder hele Bjergſkraaninger med ſit hvide Duun, hvor Hampebananen (Abaca) ſaa hurtigt formerer ſig, at en Stamme, der er eet Aar gammel, leverer over 10 Pund Trevler; hvor Brødfrugttræet og Cokospalmen, Yams- og Tarovoden ypperligt trives, og hvor det Sagotræ, ſom har hjemme her, næſten uden nogetſomhelſt Arbeide ſkjenker Mennesket ſin nærende Marv?

Men en doven, ligegyldig Slægt, fornedret ved Despotisme og Overtro, lader den rundhaandede Naturs Gaver gaae tilſpilde og tilbringer i doven Ligegyldighed et Liv, ſom under andre Omſtændigheder ſaa let kunde forædles og forſkjønnes.

Foruden Rotten, der er ſaa almindelig udbredt paa Øerne i Sydhavet, er en flyvende Hund (Pteropus Keraudrenii) det eneſte Pattedyr, der oprindeligt har hjemme her. Man undres over, at dette Dyr flyver om ved høilys Dag i Solſkin og ikke ſom dets Beſlægtede om Natten og i Tusmørke. Den ſvæver paa ſamme Maade ſom Rovfuglene, og naar den vil hvile ſig, ſaa hænger den ſig faſt ved Træer og Klipper. Indbyggerne ſpiſe dens Kjød, ſkjønbt det har en ubehagelig Lugt.

Foruden vore ſædvanlige Huusdyr have Spanierne tillige fra Philippinerne indført en lille Art Axishjort, ſom paa de ſtore Græsſletter og i det vilde Krat har formeret ſig utroligt, ſaa at Mandſkabet paa de Skibe, der lægge til ved Guajan, næſten ikke faaer andet Kjød at ſpiſe. Dens Gevier er meget lidt udviklet og dens Skind er ſortagtigt og ubdent. Naar den forfølges til Strandbredden, ſpringer den i Havet og ſvømmer med overordenlig Hurtighed og Kraft, medens den holder ſin lange Hals over Vandet. Af ſtyrter den endogſaa ind i den raſende Brænding, overſkyller den med ſine mægtige Bølger. Inde i Skovene utallige Inſecter det ſtakkels Dyr Livet, de

lægge deres Æg i dets Hud, hvorved der fremkommer væmmelige Bylder.

De fredelige Fugle ere saameget talrigere paa disse smaa Øer, forbi Mennesket kun sjelden forfølger dem. Især udmærker sig den smukke Kurukuru-Due, der ved sine grønne og gule Fjedre og sin purpurrøde Top let kunde ansees for en Papegøie; men af dem er der ingen paa disse Øer. Den opholder sig i stor Mængde i Skovene, hvor dens melancholske Kurren undertiden klinger som menneskelige Suk og Klager. Foruden nogle andre Duearter findes ogsaa i Skovene Fluefangere og Drosler. Mellem Palmernes brede Blade opholder sig røde og sorte Suimanger, som suge den søde Saft af Blomsterne, medens Bagtelkongen gaaer i de tætte, fugtige Skovegne.

Fuglen Sassegniat (Megapodius La Perouse), som ligner en Høne og har hjemme paa Marianerne, henhører til samme Fuglefamilie, som den pragtfulde australske Lyrefugl, men uden at have dens elegante Hale; den levede tidligere i stor Mængde paa Guajan og Rota, hvor den blev holdt som en tam Huusfugl. Men nu er den aldeles forsvundet paa begge disse Hovedøer, og forekommer endnu kun meget sjelden i Tykningerne paa Tinian.

Foruden den spiselige Skildpadde, der tidt kommer iland paa de ubeboede Kyster, og den sjeldnere Testudo imbricata, som leverer den kostbare Skildpaddeskal, avler det marianske Hav en Mængde fortræffelige Fiske; ligesom Brislingen ved vore Kyster viser sig i utallige Stimer, saaledes kommer her, men kun i faa Dage, en Fisk, som kaldes Magnahak, der kun er 2½ Tomme lang (Amphacanthus argenteus). Man skynder sig at benytte dens flygtige Besøg og samler da et Forraad, som enten bliver tørret i Solen eller nedsaltes. Fremdeles findes der eu Fisk, hatchouman, der ligner vor Makrel, og regnes blandt de mest yndede Saltvandsfiske, og Bækkene ere rige paa Aal, Karper og Muller, hvilke sidste ogsaa fiskes i Havet.

En uhyre stor Rokke (Raia quinque aculeata) som veier over 100 Pund, og hvis mørkebrune Hud er besaaet med runde, himmelblaae Pletter, er mærkværdig ved sin Hale, som har 5 lange Pigge paa Siderne ligesom Modhager, hvis Stik ansees for at være dræbende. I Indløbene til Lagunerne og i Havnene opholder sig den farlige Alou, som bliver 5 Fod lang og har Tænder, ligesaa skarpe som en Kats. Man kan begribe, at en saadan Fyr ikke gjør Svømningen i disse Vande mindre betænkelig, end Haien, som ogsaa sværmer her.

Marianerne have en stor Mængde spiselige Crustaceer, thi foruden en kjæmpestor Havkrabbe og flere velsmagende Flodkrebs forekommer her ogsaa en meget stor Landkrabbe, Ranglao, og den berømte ostindiske Taskekrebs (Birgus latro).

Paa disse Øer findes der altsaa en større Mangfoldighed af Former saavel i Dyre-, som i Planteriget end paa de østlige polynesiske Grupper og minde i denne Henseende om Malayernes Hjem; men derimod hjemsøges de ogsaa rigeligere af besværlige Insecter. Den store sorte Myre, hvis Bid er smerteligt, den røde Myre, der er berygtet som Huusplage, saavel ved sin Mængde som ved sit Stik, de modbydelige Møl, der forekomme i utroligt Antal, Mosquitoerne, den giftige Tusindbeen, der kryber ind i Øret, naar man ligger og sover og derved kan frembringe de farligste Tilfælde, Væggelusen, der maaske er indført ved europæiske Skibe, men naturligviis trives vel i Marianesernes smudsige Hytter og endnu andre sexbenede Plageaander forstyrre paa mange Maader Insulanernes Ro og Livsnydelse.

Da Marianerne vare uafhængige, beboede et mere talrigt, et mere livligt Folk, der henhørte til den vidtudbredte malayiske Race, denne Øgruppe. I Øernes nuværende Til-

stand ligger en haard Fordømmelsesdom over den spanske Regjering, som under et Overherredømme i næsten 2 Aarhundreder nedtrykkede en ikke slet begavet Nation i den dybeste Elendighed, uden at være istand til at udrette noget Godt for dem. Rigtignok have ogsaa Englænderne tidt gjort sig skyldige i mangen Grusomhed og Ondskab mod de uciviliserede Stammer, som maatte bøie sig for deres Magt; rigtignok har deres Komme bragt mange oprindelige Folkeslag til at forsvinde, men af de Ødelæggelser, som de foraarsagede, er der overalt opstaaet et nyt og skjønnere Liv, medens kun Ruiner betegne Spanierens Vei. Den samme aristokratiske Forfatning og Inddeling i Kaster, som endnu for Øieblikket hersker i hele Polynesien, herskede ogsaa i gamle Dage paa Marianerne. Et bundløst Dyb adskilte Adelen fra Folket, og ligesom paa Sandwichsøerne udmærkede Adelen sig ved høiere Væxt og større Legemskraft fremfor den svage, lavere Folkeklasse.

Almuen, (Mangatchonger) havde ikke Lov til at seile paa Havet; kun de Adelige (Matouaer) og de smaa Eiendomsbesiddere eller Halvadelige (Atchaoter) havde udelukkende Ret til at bygge Skibe, til at fiske paa Havet og til at deeltage i Krigen.

Hvis en Mangatchong gik forbi en Matoua uden at hilse ham, vilde han allerede derved have fortjent Døden, da dette gjældte for en Udfordring til Kamp, som En af ringe Fødsel aldrig turde driste sig til. Aalen, som de Adelige havde Væmmelse for, var den eneste Fisk, som Menigmand maatte spise, men de maatte fange den med Haanden, naar de ved Skinnet af Blus havde bedøvet den ved at slaae den med en Stok, thi at bruge Medekrog og Net var kun de privilegerede Stænder tilladt. Matouaernes Koner flettede med deres egne Hænder af Pandanusblade Vugger til deres Børn og de finere Maatter, som brugtes til deres Paaklædning, tillige forbeholdt de sig selv Tillavningen af visse Spiser, som ingen Simpel maatte berøre; Qvinderne af lavere Stand maatte

forfærdige Tougværk til Pirogerne, Maatter til Seil og en Mængde andre til grovt Brug bestemte Gjenstande. Men undertiden overvandt dog Kjærligheden alle Fødselens Fordomme. En Yngling af fornem Stand flygtede saaledes engang med en smuk Pige af Almuen, og da han blev forfulgt af sin Familie, tog han sin Tilflugt til Skovene og Bjergenes Huler. Tilsidst besluttede det unge Par ved Døden at unddrage sig Menneskenes Grusomhed, de knyttede deres lange Hovedhaar sammen og styrtede sig fra et steilt Forbjerg ned i Havet. Dette Forbjerg kaldes nu de Elskendes Forbjerg, Cabo de los amantes.

Den menige Mand havde de Feil og Laster, som sædvanligviis ere en Følge af Undertrykkelse; de vare underfundige, hevngjerrige, feige; medens Adelen blev rost for Ædelmodighed og Sandhedskjærlighed. Den Adelige benyttede Seiren med Maadehold, holdt strengt sit givne Ord, og naar han havde fanget en Adelig, saa viste han denne den Tillid, at det var ham nok, naar denne blot gav sit Ord paa ikke at ville flygte.

Hverken den ubønhørlige Grumhed i Krigen eller den afskyelige Kanibalisme, som i større eller mindre Grad besmittede næsten alle Polynesiens Folkeslag, eller det almindelig udbredte Børnemord, hvorfor endogsaa Fædre og Mødre paa Tahiti beskyldtes, bebreides de gamle Marianesere, som tillige besad alle deres Brødres andre gode Egenskaber.

De svømmede ogsaa som i en Leg gjennem den brusende Brænding, og paa steile Stier tilbagelagde de hurtigt og sikkert lange Vandringer med tunge Byrder paa Skuldrene. Efter gammel Skik og Brug maatte den unge Mand, som vilde gifte sig, først aflægge Prøver paa sin Duelighed i at klavre op i et Træ, i at styre en Baad eller i andre legemlige Øvelser; og da det blev anseet for en Skjændsel i denne Henseende at staae tilbage for Andre, saa bestod

trosier paa D'Urvilles Befaling greb ham i Nakken og kastede ham tillige med det øvrige Pak just ikke paa den blideste Maade ned i hans Piroge, hvorpaa Corvetterne fortsatte deres Cours og tabte snart Gruppen af Syne.

Malayerne klagede bitterligt over den slette Behandling, som de havde lidt hos de Vilde, og skildrede disses Tilstand som høist ynkelig. De ansloge Folketallet paa Øen Carakong til 100, paa Pillilew til 400 og paa Babelthuap maaskee til 1000; den sidste Ø var den største og folkerigeste, havde Overflod af Sviin og endogsaa af Hornqvæg.

Paa Øen Coror havde een af Malayerne seet en Amerikaner, som for 4 eller 5 Aar siden der havde lidt Skibbrud, og hvis Ulykkesfæller alle vare blevne myrdede.

Ogsaa Kadu, som havde været paa Pelew, fældede en meget ugunstig Dom over Øens Beboere og dadlede især deres ublu Usædelighed. En Spanier, som Chamisso talte med paa Cavite, og som havde opholdt sig 9 Maaneder paa Pelewøerne, beskyldte endogsaa Insulanerne for at være Kanibaler og sagde, at de næsten ikke saae ud som Mennesker.

Da nu efter Wilsons Besøg baade Englændere, Spaniere og Amerikanere uafbrudt anløbe Palaosøerne, og der bestandig samles Trepang paa Revene deromkring, saa troer Chamisso, at man kan søge Grunden til Insulanernes senere moralske Fordærvelse i deres hyppigere Samfærdsel med Europæerne; men da Pater Cantova allerede 60 Aar før Wilson skildrer dem som nøgne Kanibaler, der af de østligere Carolinere med Afsky bleve betragtede som Menneskeslægtens Fjender, saa synes det meget sandsynligt, at de ikke let kunde blive værre.

Etogtredivte Kapitel.

Marianerne.

Guajan. — Yppig Formerelse af Limonia Trifoliata og af Hjorten, som er indført. — Indenlandske Fugle. — Fiske. — Kjæmperokken. — De gamle Marianeser eller Chamorros. — Aristokrater og Plebeier. — Bygningskunst. — Mønter af Skildpadde. — Pottemagerarbeide. — Arvefølge. — Oulitaerne.

Den vulkanske Gruppe Marianerne bestaaer af 13 Øer og nogle Ferraloner, som paa Spansk betyder smaa Holme med lodrette Kyster. De ligge i en lang Række fra Nord til Syd og ere fordetmeste adskilte fra hinanden ved store Strækninger af Hav, og det er tydeligt, at de maae være de høieste Punkter af en mægtig Bjergkjede, som dukker op over Havets Flade, og som i en utænkelig Fortid steg op af den revnede Jordskorpe og ved fortsatte Udbrud og Hævninger fik deres nuværende Skikkelse. Kun i det Nordlige af Økjeden, paa Guguan, viser sig endnu den underjordiske Ild, ellers ere Kraterne overalt slukkede, og paa Guajan eller Guam, den sydligste og tillige den største og vigtigste af Marianerne, minder endnu kun af og til en svag Jordrystelse om de truende skjulte Magter.

Denne Ø, hvis Overflade Freycinet anslaaer til omtrent 150 Qvadrat Sømile, bestaaer i den nordlige Deel af et middelhøit, jævnt hævet Coralplateau med bratte Kyster; men den stiger i den sydlige Halvdeel til høie Bjergmasser,

der ere rigt forsynede med Vand, og hvis meest fremragende Toppe naae en Høide 12 til 1500 Fod.

Der var en Tid, da frodige Skove bedækkede den største Deel af Landet, men Ilden har dog udryddet Urskoven ligetil de høiere liggende Egne og har erstattet den oprindelige Vegetation ved en ny. Hvor der nu paa de solbrændte Sletter og Høie kun findes eensformige Stepper, har navnlig den tornede Limonia trifoliata yppigt formeret sig; man kan ikke mere sætte den Grændser, thi Fuglene, som elske dens saftige røde Bær, der ere saa store som Kirsebær, kaste dens Frø overalt, og den danner tilligemed andre, for største Delen indførte Planter, saasom Guajavaen, der ogsaa her ligesom paa Tahiti gjør sig vigtig, et uigjennemtrængeligt Krat.

I Urskoven forekommer blandt Andet fire vilde Afarter af Brødtræet, Kaalpalmen (Areca oleracea), som er ubekjendt i det østlige Polynesien, forskjellige Ulvemelksarter, en Daphne, som der i Landet kaldes Tyvestrikke, fordi dens seige, om Anklerne bundne Grene benyttes til at klavre op i Cokospalmerne for at plyndre dem; en Eugenia, hvis jernhaarde Ved meget godt kunde anvendes til indlagte Arbeider, og 3 Slags Figentræer, hvis Frugter Mennesker og Fugle qvæge sig ved.

Mimosa scandens med dens træede Stængler, som tidt ere saa tykke, som en Arm, den piggede Dioskorea, som især groer paa de tørre Bjergskraaninger og en Mængde andre Lianer slynge sig om Skovens Træer, paa hvis Grene Orchideer og andre Snylteplanter klynge sig.

Overalt, hvor der hjælpes paa Jordbundens naturlige Frugtbarhed ved Vandets oplivende Kraft, der er Vegetationen paa Marianerne ikke mindre frodig end paa de heldigst stillede polynesiske Øer. Hvor rigeligt vilde Jorden her belønne Menneskets Flid, hvor Maisstraaet bliver 15 Fod høit og Riiskornet giver 100 Fold, hvor Sukkerrøret voxer af sig selv i 5 Arter, som have hjemme ... Bomulds-

busken befinder sig saa vel, at den paa Tinian beklæder hele Bjergskraaninger med sit hvide Duun, hvor Hampebananen (Abaca) saa hurtigt formerer sig, at en Stamme, der er eet Aar gammel, leverer over 10 Pund Trevler; hvor Brødfrugttræet og Cokospalmen, Yams- og Taroroden ypperligt trives, og hvor det Sagotræ, som har hjemme her, næsten uden nogetsomhelst Arbeide skjenker Mennesket sin nærende Marv?

Men en doven, ligegyldig Slægt, fornedret ved Despotisme og Overtro, lader den rundhaandede Naturs Gaver gaae tilspilde og tilbringer i doven Ligegyldighed et Liv, som under andre Omstændigheder saa let kunde forædles og forskjønnes.

Foruden Rotten, der er saa almindelig udbredt paa Øerne i Sydhavet, er en flyvende Hund (Pteropus Keraudrenii) det eneste Pattedyr, der oprindeligt har hjemme her. Man undres over, at dette Dyr flyver om ved høilys Dag i Solskin og ikke som dets Beslægtede om Natten og i Tusmørke. Den svæver paa samme Maade som Rovfuglene, og naar den vil hvile sig, saa hænger den sig fast ved Træer og Klipper. Indbyggerne spise dens Kjød, skjøndt det har en ubehagelig Lugt.

Foruden vore sædvanlige Huusdyr have Spanierne tillige fra Philippinerne indført en lille Art Axishjort, som paa de store Græssletter og i det vilde Krat har formeret sig utroligt, saa at Mandskabet paa de Skibe, der lægge til ved Guajan, næsten ikke faaer andet Kjød at spise. Dens Gevier er meget lidt udviklet og dens Skind er fortagtigt og lodbent. Naar den forfølges til Strandbredden, springer den i Havet og svømmer med overordenlig Hurtighed og Kraft, medens den holder sin lange Hals over Vandet. Af Skræk styrter den endogsaa ind i den rasende Brænding, overskyller den med sine mægtige Bølger. Inde i Skovkrattet utallige Insecter det stakkels Dyr Livet, de

lægge deres Æg i dets Hud, hvorved der fremkommer væmmelige Byldér.

De fredelige Fugle ere saameget talrigere paa disse smaa Øer, fordi Mennesket kun sjelden forfølger dem. Især udmærker sig den smukke Kurukuru-Due, der ved sine grønne og gule Fjedre og sin purpurrøde Top let kunde ansees for en Papegøie; men af dem er der ingen paa disse Øer. Den opholder sig i stor Mængde i Skovene, hvor dens melancholske Kurren undertiden klinger som menneskelige Suk og Klager. Foruden nogle andre Duearter findes ogsaa i Skovene Fluefangere og Drosler. Mellem Palmernes brede Blade opholder sig røde og sorte Suimanger, som suge den søde Saft af Blomsterne, medens Vagtelkongen gaaer i de tætte, fugtige Skovegne.

Fuglen Sassegniat (Megapodius La Perouse), som ligner en Høne og har hjemme paa Marianerne, henhører til samme Fuglefamilie, som den pragtfulde australske Lyrefugl, men uden at have dens elegante Hale; den levede tidligere i stor Mængde paa Guajan og Rota, hvor den blev holdt som en tam Huusfugl. Men nu er den aldeles forsvundet paa begge disse Hovedøer, og forekommer endnu kun meget sjelden i Tykningerne paa Tinian.

Foruden den spiselige Skildpadde, der tidt kommer iland paa de ubeboede Kyster, og den sjeldnere Testudo imbricata, som leverer den kostbare Skildpaddeskal, avler det marianske Hav en Mængde fortræffelige Fiske; ligesom Brislingen ved vore Kyster viser sig i utallige Stimer, saaledes kommer her, men kun i faa Dage, en Fisk, som kaldes Magnahak, der kun er 2½ Tomme lang (Amphacanthus argenteus). Man skynder sig at benytte dens flygtige Besøg og samler da et Forraad, som enten bliver tørret i Solen eller nedsaltes. Frembeles findes der en Fisk, hatchouman, der ligner vor Makrel, og regnes blandt de mest yndede Saltvandsfiske, og Bækkene ere rige paa Aal, Karper og Muller, hvilke sidste ogsaa fiskes i Havet.

En uhyre stor Rokke (Raia quinque aculeata) som veier over 100 Pund, og hvis mørkebrune Hud er besaaet med runde, himmelblaae Pletter, er mærkværdig ved sin Hale, som har 5 lange Pigge paa Siderne ligesom Modhager, hvis Stik ansees for at være dræbende. I Indløbene til Lagunerne og i Havnene opholder sig den farlige Alou, som bliver 5 Fod lang og har Tænder, ligesaa skarpe som en Kats. Man kan begribe, at en saadan Fyr ikke gjør Svømningen i disse Vande mindre betænkelig, end Haien, som ogsaa sværmer her.

Marianerne have en stor Mængde spiselige Crustaceer, thi foruden en kjæmpestor Havkrabbe og flere velsmagende Flodkrebs forekommer her ogsaa en meget stor Landkrabbe, Ranglao, og den berømte ostindiske Taskekrebs (Birgus latro).

Paa disse Øer findes der altsaa en større Mangfoldighed af Former saavel i Dyre-, som i Planteriget end paa de østlige polynesiske Grupper og minde i denne Henseende om Malayernes Hjem; men derimod hjemsøges de ogsaa rigeligere af besværlige Insecter. Den store sorte Myre, hvis Bid er smerteligt, den røde Myre, der er berygtet som Huusplage, saavel ved sin Mængde som ved sit Stik, de modbydelige Møl, der forekomme i utroligt Antal, Mosquitoerne, den giftige Tusindbeen, der kryber ind i Øret, naar man ligger og sover og derved kan frembringe de farligste Tilfælde, Væggelusen, der maaske er indført ved europæiske Skibe, men naturligviis trives vel i Marianesernes smudsige Hytter og endnu andre sexbenede Plageaander forstyrre paa mange Maader Insulanernes Ro og Livsnydelse.

Da Marianerne vare uafhængige, beboede et mere talrigt, et mere livligt Folk, der henhørte til den vidtudbredte malayiske Race, denne Øgruppe. I Øernes nuværende Til-

stand ligger en haard Fordømmelsesdom over den spanske Regjering, som under et Overherredømme i næsten 2 Aarhundreder nedtrykkede en ikke slet begavet Nation i den dybeste Elendighed, uden at være istand til at udrette noget Godt for dem. Rigtignok have ogsaa Englænderne tidt gjort sig skyldige i mangen Grusomhed og Ondskab mod de uciviliserede Stammer, som maatte bøie sig for deres Magt; rigtignok har deres Komme bragt mange oprindelige Folkeslag til at forsvinde, men af de Ødelæggelser, som de foraarsagede, er der overalt opstaaet et nyt og skjønnere Liv, medens kun Ruiner betegne Spanierens Vei. Den samme aristokratiske Forfatning og Inddeling i Kaster, som endnu for Øieblikket hersker i hele Polynesien, herskede ogsaa i gamle Dage paa Marianerne. Et bundløst Dyb adskilte Adelen fra Folket, og ligesom paa Sandwichsøerne udmærkede Adelen sig ved høiere Vægt og større Legemskraft fremfor den svage, lavere Folkeklasse.

Almuen, (Mangatchonger) havde ikke Lov til at seile paa Havet; kun de Adelige (Matouaer) og de smaa Eiendomsbesiddere eller Halvadelige (Atchaoter) havde udelukkende Ret til at bygge Skibe, til at fiske paa Havet og til at deeltage i Krigen.

Hvis en Mangatchong gik forbi en Matoua uden at hilse ham, vilde han allerede derved have fortjent Døden, da dette gjældte for en Udfordring til Kamp, som En af ringe Fødsel aldrig turde driste sig til. Aalen, som de Adelige havde Væmmelse for, var den eneste Fisk, som Menigmand maatte spise, men de maatte fange den med Haanden, naar de ved Skinnet af Blus havde bedøvet den ved at slaae den med en Stok, thi at bruge Medekrog og Net var kun de privilegerede Stænder tilladt. Matouaernes Koner flettede med deres egne Hænder af Pandanusblade Vugger til deres Børn og de finere Maatter, som brugtes til deres Paaklædning, tillige forbeholdt de sig selv Tillavningen af visse Spiser, som ingen Simpel maatte berøre; Qvinderne af lavere Stand maatte

forfærdige Tougværk til Pirogerne, Maatter til Seil og en Mængde andre til grovt Brug bestemte Gjenstande. Men undertiden overvandt dog Kjærligheden alle Fødselens Fordomme. En Yngling af fornem Stand flygtede saaledes engang med en smuk Pige af Almuen, og da han blev forfulgt af sin Familie, tog han sin Tilflugt til Skovene og Bjergenes Huler. Tilsidst besluttede det unge Par ved Døden at unddrage sig Menneskenes Grusomhed, de knyttede deres lange Hovedhaar sammen og styrtede sig fra et steilt Forbjerg ned i Havet. Dette Forbjerg kaldes nu de Elskendes Forbjerg, Cabo de los amantes.

Den menige Mand havde de Feil og Laster, som sædvanligviis ere en Følge af Undertrykkelse; de vare underfundige, hevngjerrige, feige; medens Adelen blev rost for Ædelmodighed og Sandhedskjærlighed. Den Adelige benyttede Seiren med Maadehold, holdt strengt sit givne Ord, og naar han havde fanget en Adelig, saa viste han denne den Tillid, at det var ham nok, naar denne blot gav sit Ord paa ikke at ville flygte.

Hverken den ubønhørlige Grumhed i Krigen eller den afskyelige Kanibalisme, som i større eller mindre Grad besmittede næsten alle Polynesiens Folkeslag, eller det almindelig udbredte Børnemord, hvorfor endogsaa Fædre og Mødre paa Tahiti beskyldtes, bebreides de gamle Marianesere, som tillige besad alle deres Brødres andre gode Egenskaber.

De svømmede ogsaa som i en Leg gjennem den brusende Brænding, og paa steile Stier tilbagelagde de hurtigt og sikkert lange Vandringer med tunge Byrder paa Skuldrene. Efter gammel Skik og Brug maatte den unge Mand, som vilde gifte sig, først aflægge Prøver paa sin Duelighed i at klavre op i et Træ, i at styre en Baad eller i andre legemlige Øvelser; og da det blev anseet for en Skjændsel i denne Henseende at staae tilbage for Andre, saa bestod

der en alminbelig Kappelyst til at udmærke sig ved Kraft og Behændighed. Marianeserne vare begavede med gode Aandsevner; de havde stor Lyst til at lære og havde meget godt Haandelag til alle de Slags Haandværker og Kunster, som have udbannet sig hos den polynesiske Race. Som Søfolk stode de idetmindste ved Siden af de dygtigste paa Carolinerne, og de Ruiner, som endnu staae paa Tinian og Saypan vidne om, at de i Bygningskunst vare de øvrige Polynesiere overlegne, da deres Boliger hvilede paa murede Søiler og bestode af forskjellige Afdelinger, medens man ellers i Polynesien kun finder simple Hytter. Opfindelsen af Mønt synes at betegne et umaadeligt Fremskridt i Civilisationen, som de have gjort forud for alle det store Oceans Insulanere. Chamisso fortæller om denne Gjenstand, deels hvad han selv har seet, og deels hvad han har hørt af den allerede i forrige Capitel omtalte Don Luis de Torres, der var en Ven af Indianerne og kjendte nøie deres Sæder. Skiver af Skildpadde, saa store som en Knapform, men tynde som Papir, tæt pressede paa hinanden, blank polerede, ere trukne paa en grov Traad af Cokosbast. Det Hele udgjør en bøielig Rulle af en Fingers Tykkelse og af nogle Fods Længde. Disse Snore siges at have været i Omløb som et Middel i Handelen, og det var kun faa Høvdinger, som havde Ret til at forfærdige dem og give dem ud. Plader af Skallen af den store Skildpadde have i Midten et større og ved den bredere, tyndere Rand flere smaa Huller, eller ogsaa de have kun et eneste Hul i Midten. Den, som formodentlig svømmende havde dræbt en Skildpadde (sagtens et svært Vovestykke), bragte en Plade af dens Pantser til Høvdingen, der borede Huller deri, som havde Hentydning til Omstændighederne ved Bedriften; jo færre Huller, desto større var Værdien. Saadanne Seierstegn siges da at have givet Eieren en vis Tvangsret, saa at han kunde bytte det efter visse antagne Bestemmelser med Andres

Eiendom, og det var paa en vis Maade et Middel i Handelen og et Værditegn".

Kun en eneste Landsby paa Tinian havde Ret til at fabrikere disse sælsomme Mønter, der tillige brugtes som Pynt. De henhøre nu til de største Sjeldenheder, fordi de første europæiske Handlende, som nedsatte sig paa Marianerne, omhyggeligt samlede dem for at sælge dem til Chineserne.

Den Kunst at forfærdige Tapaklæde synes at have været ubekjendt. Foruden den fattige Maro kastede man i Slaget eller paa Havet en Kappe af Pandanusblade om Skuldrene, og en spidspullet Hat af samme lette Stof beskyttede Hovedet mod Solens Straaler.

Naar man fangede Fiske paa de skarpe Coralrev, beskyttede man Fødderne ved Sandaler af Palmeblade, der vare vævede paa samme Maade som de, der ere fundne i de ældgamle ægyptiske Monumenter.

Maatter af Pandanusblade brugtes til Natteleie og ved Maaltiderne som Bordduge, udbredte paa Gulvet; de Betelblade, som de ligesom Malayerne tyggede, gjemtes i pene, flettede Daaser, og mange Slags Kurvearbeider vidnede om Qvindernes Færdighed. Calebasser eller Flaskegræskar af alle Størrelser spillede her en ikke mindre vigtig Rolle end i Hawaiierens Huusholdning, og Leddene af Bambusrøret, som ikke kjendtes paa Hawaii, vare ikke mindre nyttige, saavel til at gjemme forskjellige Gjenstande som til at føre Provision af Vand med paa Reiser.

Marianerne forstode Pottemagerkunsten fremfor de øvrige Polynesiere; kun hos Fidschiinsulanerne fandtes den ogsaa. Deres Leerkar kunde, uden at være glaserede, holde Ilden ud og brugtes til at koge forskjellige Retter.

Ligesom hos Chineserne blev Tiden inddeelt i Dage, Maaneder og Aar. Dagene havde sandsynligviis, ligesom endnu hos Carolinerne, særegne Benævnelser, men de gamle

Navne ere nu glemte. Aaret blev inddeelt i 13 Maaneder.

Hvor meget Marianeserne i fordums Tid forstode sig paa Astronomie og Sømandsskab, er ligeledes gaaet i Forglemmelse; men da de havde Navne til de forskjellige Stjernebilleder, kan man forudsætte, at deres Kundskaber i denne Henseende ikke stode tilbage for Carolinernes.

Deres Sprog havde ingen Benævnelse for Guddommen, men de tilbade Antierne eller deres Forfædres Aander, som de tilskreve en stor Magt, saa at, naar Makahuaerne, deres Troldmænd eller Præster, besvore disse Aander, vare de istand til at skaffe god Medvind, en lykkelig Fiskedræt, rigelig Høst eller Helbredelse af farlige Sygdomme. Forfædrenes Been og især Hovedet bleve omhyggeligt gjemte i Kurve, enten i Husene eller i særegne Bygninger.

Paa Marianerne havde der ikke uddannet sig nogen monarchisk Regjeringsform som paa Hawaii eller Tahiti, men enhver Ø var deelt i et vist Antal Stater, som vare uafhængige af hinanden, og i hvis Spidse bestandig den ældste Høvding stod. Naar den gamle Regent døde, fulgte nemlig den ældste Broder, Fætter eller Brodersøn ham i Regjeringen; hans egen Søn maatte vige for enhver ældre Slægtning.

Qvinderne, som stode i høi Agtelse og regjerede uindskrænket i Huset, havde ogsaa stor Indflydelse paa Statens Anliggender, saa at egentlig Intet blev gjort uden deres Raad og Billigelse.

Ogsaa i en anden Henseende saae man et Beviis for Qvindernes Forrang; efter Mandens Død tilfaldt nemlig Mandens Formue Enken, hvorimod naar Konen døde, bemægtigede hendes Slægtninge sig ikke blot Mandens Gods, men ogsaa de Børn, hun havde født ham.

De gifte Koner udmærkede sig ved Sædelighed, og Ægteskabsbrud forekom meget sjeldent; Pigerne derimod

en ubunden Frihed, og Oulitaoernes hemmelige Selskaber mindede ved deres Tøilesløshed om de ligeledes nu forsvundne Arreoier paa Tahiti.

Ligesom Marianerne ved deres Vegetation slutte sig deels til det østlige Polynesien, deels til den malayiske Ø, saaledes finde vi ogsaa, naar vi betragte deres Beboeres Tilstand i Fortiden, talrige Vink, som pege paa fjerne Nationer i Øst og Vest.

Toogtredivte Kapitel.

Marianernes Historie.

Opdagelse af Magellan. — San Vitores, Marianernes Apostel. — Chineseren Choco Sanglai. — Marianesernes haardnakkede Opstande. — Don Jose de Quiroga. — Rebellernes Underkastelse paa Rota 1680. —Det sidste fortvivlede Oprør undertrykt af Quiroga. — Straffefangernes Sammensværgelse. — De nordlige Øers Undertvingelse. — Agonigan indtages ved Storm. — Befolkningen tager af i en frygtelig Grad. — En ædel Gouverneur. — Statholdernes ubegrændsede Magt. — Marianesernes nuværende Tilstand. — Hanekampe. — Sjælesørgerne. — Spedalskheden. — Fiskeskjæludslettet. — Pianen. — Sanct Lazarusilden.

At Magellan 1521 opdagede Islas de las Velas latinas eller Ladronerne er allerede ovenfor omtalt. I selvsamme Aarhundrede bleve Øerne tidt besøgte af spanske, engelske og hollandske Søfarere: Loyasa 1526, Saavedra 1528, Legaspi 1565, Cavendish 1588, Mendana 1596 og Olivier van Noort 1600; tillige pleiede allerede tidligt Gallionerne med deres Sølvlast paa Veien fra Acapulco til Manilla at anløbe Guajan; dog skjøndt disse flygtige Besøg ikke sjeldent affstedkom Plyndring og Mord, gjorde de dog ikke nogen Forandring i Marianernes Skjæbne i Almindelighed. Først efterat den fromme Pater Don Diego Louis de San Vitores, der var af en gammel berømmelig Slægt, havde givet Afkald paa en glimrende Løbebane for at hellige sig Kirkens Tjeneste, var paa Skibet „San Damian“ kommet til Ladronerne og strax følte en hellig Begeistring for at omvende

dem, først da steg en mørk Sky op paa deres Himmel, som snart med ødelæggende Magt skulde udtømme sig over det ulykkelige Land.

San Vitores havde dog endnu mange Hindringer at overvinde, før han kunde begynde sit apostoliske Arbeide. Afviist fra Manilla reiste han tilbage til Spanien, hvor han fik Dronningen til at interessere sig for hans Plan; men skjøndt han bragte Gouverneuren paa Philippinerne en allerhøieste Haandskrivelse, hvori det befaledes denne at forsyne ham med Alt, hvad han trængte til, kunde han heller ikke denne Gang opnaae Noget, og saae sig nødsaget til at reise til Mexico, hvor han i hele 6 Aar maatte opholde sig, indtil endelig Vicekongen der stillede et Skib med Soldater til hans Raadighed. Da San Vitores i Juni 1688 landede paa Guajan med de 5 Padres, som han havde valgt til sine Ledsagere, kaldte han Øgruppen Marianerne til Ære for sin Velynderinde, Dronning Marie Anna af Østerrig, Philip den Fjerdes Gemalinde. Han blev modtaget venligt af de Indfødte, og det Første, han gjorde, var at bygge en Kirke i Agania, Landets Hovedstad, og strax at begynde Omvendelsesværket. Den første Hindring, som han stødte paa, var Adelens Hovmod; de vilde paa ingen Maade staae paa samme Trin som den menige Mand, og det kostede stor Møie at gjøre dem begribeligt, at det høieste Væsen, som i lige Grad skjænker alle sine Skabninger Lys og Varme, ogsaa vil, at Alle uden Hensyn til Rangen i lige Maal nyde Religionens Velsignelser.

Men snart optraadte der imod ham en farlig Modstander; det var Chineseren Choco Sanglay, som 1648 af en Storm var kastet ttl Ladronerne, og som nu her prædikede sit hjemlige Afguderi. Han havde allerede faaet et betydeligt Antal Tilhængere, da de spanske Munkes Ankomst krydsede hans Planer. Nu hændte det sig, at nogle Børn døde kort efter Daaben, og den listige Choco udspredte hurtigt det Rygte, at den hellige Ceremonie ikke var Andet end en

hedensk Besværgelse, som blev foretaget med forgiftet Vand. Bagvaskelsen bar sine Frugter, man nægtede at lade sig døbe, man greb til Vaaben mod Spanierne, og disse beroligede kun med megen Møie de ophidsede Gemytter. Trods alt dette kunde San Vitores i et Brev af 15de April 1669 melde Dronningen, at 13,000 Indfødte allerede vare døbte.

Hidtil havde Missionairernes Bestræbelser kun indskrænket sig til Øerne Guajan og Saypan, men nu begav Pater Morales sig mod Nord, opdagede Annatajan, Sarigouan, Alamagouan, Pagon og Grigan. Allerede efter et halvt Aars Forløb havde han døbt 4,000 Børn og Voxne, som sagtens ikke kunde forstaae meget af Ceremonien. Nu fulgte San Vitores efter ham og opdagede Øerne Assongsong og Mang. Da han kom tilbage til Guajan havde en vedvarende Tørke ødelagt Frugterne.

Makahnaerne eller Troldmændene benyttede den derved bevirkede Hungersnød til igjen at kalde Dyrkelsen af Forfædrenes Aander tillive og bringe den angerfulde Mængde til Frafald fra den nye Tro. Dog lykkedes det den fyrige Apostel at føre de forvildede Faar tilbage til Hjorden, og da der snart efter, den 9de Juni 1671, fra Acapulco kom en meget velkommen Forstærkning af Soldater og Munke, indrettede han fire nye Kirkesogne. Imidlertid søgte Troldmændene at ophidse Folket mod de Fremmede, og Høvdingen Hourao, som hadede Spanierne og i al Hemmelighed havde forbundet sig med Chineseren Choco, ventede kun paa den første gunstige Leilighed til at jage de forhadte Fremmede bort. En saadan Leilighed tilbød sig, da den første Statholder paa Øen, Don Juan de Santjago, formedelst et paa en ung Spanier begaaet Mord, vilde lade nogle Marianesere fængsle, og ved den derved opstaaede Tumult, een af de Fornemste blev slaaet ihjel. Hvis Angrebet var skeet strax, saa vilde Spanierne, som endnu ingen Fæstningsværker havde, sagtens vanskeligt kunde have slaaet det tilbage; men ved

Fjendens Nølen fik Statholderen, der rigtignok kun havde 31 Soldater hos sig, men ved Forvovenhed og Mod erstattede, hvad han manglede i Antal, Tid nok til at forskandse sig og endogsaa tage Hourao tilfange, hvorved imidlertid Oprørernes Raseri kun forstærkedes. Den 11te September 1671 angreb 2,000 Marianesere under Chocos Anførsel Spanierne; deres Forfædres Been bleve baarne foran dem; men en dræbende Geværsalve viste dem snart, hvor lidt de kunde stole paa denne Beskyttelse. De lode desuagtet ikke Modet falde, holdt de forhadte Fremmede tæt omringede og foruroligede dem Dag og Nat, — til endelig en Forstærkning i rette Tid ankom, og et fortvivlet Udfald fuldstændigt jog Insurgenterne paa Flugten.

Den 21de October 1671 blev Freden under tilsyneladende maadeholdne Betingelser sluttet; de Indfødte skulde ifølge disse paa Søn- og Helligdage regelmæssigt bivaane Messen og lade deres Børn døbe; men Roligheden var kun af kort Varighed; thi allerede i det følgende Aar blev San Vitores dræbt paa en Missionsreise, og Spanierne saae sig endnu engang indskrænkede til Fæstningen Agania. Disse gjentagne Oprør bevise, hvor utaaleligt Spaniernes Tyrannie allerede i de første Aar af deres Herredømme maa have været.

Først efter en Beleiring af 6 Maaneder, da den nye Gouverneur Don Juan de Salas kom med en Forstærkning af 30 Soldater, følte de sig stærke nok til at gjøre et Angreb. De trængte seirrige frem, og skjønbt de vare saa faa, fik de ved deres overlegne Vaaben, ved deres Krigskunst og Disciplin Magt over deres Fjender, som deels flygtede til Øen Rotu, deels overgave sig paa Naade og Unaade.

Don Jose de Quiroga af en gammel berømt gallicisk Familie, der ligesom Loyola havde begyndt sin Løbebane som Soldat, og ligesom han besluttet at hellige sig den strengeste Udøvelse af Religionen, indskibede sig, saasnart han hørte om San Vitores Martyrdød, til Guajan, hvor

han troede at finde den meest passende Virkekreds, og hvor han indtraf i Juni 1679. Gouverneuren, Don Juan de Salas, der ved Familieanliggender var nødsaget til at reise til Spanien, overdrog denne udmærkede Mand Statholderskabet, men han paatog sig først dette Embede efter mange Bønner og under den Betingelse, at Kongen ufortøvet skulde udnævne en Efterfølger.

Quiroga udstedede nu Love, der skulde beskytte de Indfødte mod hans Soldaters Tyrannie og Vilkaarlighed; han inddeelte Guajan i to Districter, lod bygge Kirker og Landsbyer, i hvilke han samlede den hidtil adspredte Befolkning, og anlagde Landeveie gjennem Egne, som før vare utilgjængelige. Rebellerne, som havde taget deres Tilflugt til Rota, og hvis Udsendinge endnu bestandig vedligeholdt den oprørske Stemning, opsøgte han der 1680, tog en Mængde af dem tilfange og lod dem lide en efter spanske Begreber velfortjent Straf.

1681 ankom den nye Gouverneur Don Antonio de Saravia, og da han efter 2 Aars Forløb døde, kom i hans Sted Don Damian de Esplana. Han sendte 1684 den utrættelige Quiroga med den største Deel af den spanske Besætning til de nordlige Øer for fuldstændigt at underkaste sig dem, og gav derved Anledning til den sidste fortvivlede Opstand, der bragte Colonien til Randen af dens Undergang.

Den 23de Juli drage 60 velbevæbnede, kjække Mænd ind i Agania under Paaskud af at ville høre Søndagsmessen. Efter endt Gudstjeneste fordele de sig paa forskjellige i Forveien aftalte Puncter for overalt med eet Slag at tilintetgjøre Spanierne. Gouverneuren, der uden at ane noget Ondt, spadserer paa Byens Hovedplads, bliver pludseligt overfaldet af Djota, Anstifteren af Oprøret, og haardt saaret, Andre trænge ind i Husene og [illegible] henved 50 Soldater, Andre ile til Seminariet og [illegible] e Salorzano og Dubois ihjel. Nu kommer e[illegible]

Tjenere og melder, at hans Herre endnu lever og ønsker en Skriftefader, og de Sammensvornes Bestyrtelse herover forøges endmere, da de erfare, at Djoba allerede har bødet for sit Forræderi med Døden, og at Don Damian er bragt til Citadellet af Soldaterne, som vilde hævne ham. Her søger man i al Hast at ruste sig til Modstand, og Faren synes saameget mere paatrængende, da man erfarer, at et betydeligt Antal Oprørere kommer ned fra Bjergene, men snart kommer ogsaa en Mængde troe Indfødte tilhjælp.

Efter Djobas Død satte en anden Høvding sig i Spidsen for Oprøret, sendte Bud til Rota for ogsaa at udbrede det der, og rykkede frem for at angribe Fæstningen. Pater Strobach, som havde paataget sig at bringe et Brev til Quiroga, blev slaaet ihjel paa Tinian, og samme Lod traf Pater Boranga paa Rota. Sex Piroger, som fra denne Ø bragte Forstærkning til Oprørerne fra Guajan, udbredte her Rygtet om Quirogas Død, saa at de haardbetrængte Spaniere allerede ansaae Alt for tabt, da de ikke mere kunde gjøre Regning paa Hjælp.

Quiroga, der imidlertid befandt sig paa Saypan uden at vide det Mindste om, hvad der var forefaldet, saae sig ligeledes snart truet af Oprørets stigende Bølger. Corvetten, som havde bragt ham derover, blev ved Tinian stukket ibrand og dens Mandskab myrdet, medens han selv pludselig blev overfaldet og maatte, kun med 37 Mand og næsten uden Levnetsmidler og Munition forsvare sig mod 800 Insurgenter. Stillingen var mislig, men Quiroga, som vel vidste, at i saadanne Tilfælde er Dristighed den bedste Raadgiver, gik modigt Marianeserne imøde, slog dem paa Flugt og mistede i en Række af Fægtninger selv ikke en eneste Mand. En Kone, som var kommet for at sælge Levnetsmidler, blev [illegible] fangen og tvunget til at føre Spanierne til de for[illegible]vdingers Leir, og disse kom paa denne Maade i [illegible]ænder. Een af dem blev sendt med et Brev [illegible]ten paa Guajan, med den Trudsel, at han

vilde hænge de Øvrige, hvis han ikke fik noget Svar. Paa denne Maade erfarede Quiroga Don Damians vanskelige Stilling og ilede strax til Agania, hvor hans uventede Tilbagekomst indjog Rebellerne en saadan Skræk, at de flygtede ind i Bjergene, og da han ogsaa forfulgte dem her, udvandrede de til de nærliggende Øer, hvor de skjulte sig i de meest utilgjængelige Huler.

Men den skinsyge og misundelige Damian viste sig ikke taknemlig mod den Helt, som havde frelst ham; han traadte overalt op imod ham, haanede ham saavel i Soldaternes som de Indfødtes Paahør og løsnede ved sin ligesaa troløse som uforsigtige Opførsel Lydighedens Baand, hvorved Colonien blev bragt sin Undergang nær. Thi da han 1688 indskibede sig til Philippinerne under det Paaskud, at han trængte dertil for sin Sundheds Skyld, men egentlig kun for at bringe i Sikkerhed, hvad han havde plyndret paa Øen, og i sin Fraværelse overdrog Quiroga Statholderskabet, saa gjorde Soldaterne, der vare vante til at leve uden Disciplin, Opstand, fængslede deres Commandant og vilde have myrdet ham, hvis ikke Missionairernes Forbøn havde forhindret dem i denne Forbrydelse. Efterretningen om denne Opstand udbredte sig hurtigt over hele Øen, og allerede var Alt færdigt til Oprør, da Hovedmanden for Mytteriet angerfuld kastede sig for Quirogas Fødder og strax som Pant paa sin Oprigtighed kaldte sine Medskyldige tilbage til deres Pligt. Quiroga, som nu havde frie Hænder, lod strax et lille Antal af de Opsætsige fængsle, de Skyldigste henrette og de Andre bringe i Lænker til Philippinerne, og oprettede ved sin sædvanlige Aarvaagenhed og Klogskab snart igjen Orden og Ro. 1690 kom Don Damian meget utilfreds tilbage fra Manilla; man havde der taget ham det meget ilde op, at han uden særegen Orlov var borte fra Guajan, saa at han for at undgaae Straf saae sig nødsaget til at opoffre de Penge, som han havde haabet at sætte paa gode Renter. For at holde sig skadesløs for dette Tab lod han strax efter

sin Hjemkomst for Statens Regning bygge et Skib, som han senere for egen Regning solgte i Manilla.

I samme Aar strandede to Skibe fra Ny-Spanien i Havnen ved Merizo, hvorved Colonien fik en Tilvæxt af 20 Franciscanere og 100 Mand. Disse havde man kunnet bruge til at underkaste sig de nordlige Øer, men Damian foretrak at lade dem arbeide paa endnu et Skib til sin egen Privatfordeel. Blandt disse Arbeidere befandt sig en Mængde løsladte Forbrydere; de sammensvore sig for at myrde Gouverneuren, hans Stabsofficerer og Missionairerne med Undtagelse af en eneste, den de, som gode Catholiker, havde Brug for til Skriftefader, og tillige at bemægtige sig Gallionen fra Acapulco med dens Sølvladning, som ventedes i August Maaned. Planen skulde udføres paa den hellige Rosas Dag, men da Gallionen udeblev, kom Planen i Uorden, og det Hele blev forebragt Statholderen. Sandsynligviis ansporet ved sin egen Fare handlede Don Damian dennegang undtagelsesviis med saamegen Kraft og Klogskab, at den hele Bande næste Morgen efter kort Proces hængte i Galgen.

Dog den største Tjeneste, som Don Damian viste Colonien, var at døe; hans Død indtraf den 16de August 1694, hvorved Quiroga, hvis Characteerfasthed og Retfærdighed de i høi Grad havde Trang til, igjen kom til Roret.

Han foranstaltede allerede i det næste Aar en Expedition til Saypan og fuldendte derved Øens Underkastelse. Derpaa drog han til Tinian, som han fandt forladt af Indbyggerne, der havde trukket sig tilbage til den lille Ø Aguijan. Denne Ø hæver sig meget høit af Havet og er paa alle Kanter fuldkommen utilgjængelig, undtagen gjennem to snevre, næsten ubestigelige Kløfter. Her havde Indbyggerne fra Tinian befæstet sig og havde besluttet at forsvare sig til Døden. Quiroga inddeler sine Soldater i to Afdelinger, men da den østlige Kløft var for steil, befal-

et almindeligt Angreb fra den anden Side og ansporer ved sit eget Exempel sine stormende Krigeres Iver. Insulanerne overøse dem med en Regn af Steen og lade Klippeblokke rulle ned, Angriberne blive tvivlraadige, men Sergeanten Juan Perez Bello og Capitainen Pablo de la Cruz kjende hverken Frygt eller Hindringer; de klavre op ad Klippevæggen, henrevne ved deres Exempel følge de Andre efter, man naaer Forskandsningerne, man indtager dem, og de Overvundne bede om Naade, som ogsaa skjænkes dem under den Betingelse, at de skulle flytte over til Guajan. Alle mod Norden beliggende Øer underkaste sig ved denne Efterretning, og deres Beboere maae ogsaa paa Quirogas Befaling udvandre til Saypan, for der under militair Opsigt at faae Underviisning i Christendom.

Nu havde Christendommen altsaa faaet fast Fod, og Omvendelsesværket gik saa rask fremad, at der før Aarhundredets Slutning paa de endnu alene beboede Øer, Guajan, Rota og Saypan, ikke fandtes en eneste Hedning, men rigtignok næsten heller ingen Befolkning mere.

Thi Frugterne af San Vitores Fromhed og Quirogas jernfaste Energie vare sørgelige for det stakkels Folk, og hvad Tacitus siger om Romerne: „De frembringe en Ørken og kalde det Fred", kunde med fuld Ret anvendes paa Spanierne.

En spansk Munk, Fray Juan de la Concepcion, siger om dem: Marianeserne elskede deres Frihed høit og kunde ikke taale noget fremmed Aag; dette blev dem saa trykkende, at, da de ikke vare istand til at afkaste det, hængte de sig hellere eller toge sig i Fortvivlelse afdage paa andre Maader. Qvinderne kastede deres nyfødte Børn i Vandet, overbeviste om, at de ved denne tidlige Død, som udløste dem af Møisommelighed og Elendighed, vilde gjøre dem lykkelige og salige. Afhængighed betragtede de altsaa som den yderste Elendighed og den ynkeligste Tilstand. En epidemisk Syg-

dom bortrev i Begyndelsen af Aarhundredet næsten alle de Øvrige.

Jordomseileren Gentil de la Barbinais, den første Franskmand, som landede paa Guajan, skildrer i Aaret 1716 den trøstesløse Tilstand, hvori Marianeserne levede. Trods alle kongelige Forbud og Forordninger til deres Gunst, paalagde den umættelige Statholder dem uden al Godtgjørelse de haardeste Hoveriarbeider. Nedtrykkede baade i physisk og moralsk Henseende, tog deres Antal hver Dag af, saa at Befolkningen der oprindelig idetmindste beløb sig til 45,000 og endogsaa paa Erobringens Tid blev anslaaet til 20,000, 18 Aar senere var sammensmeltet til 1,500.

For at bøde noget paa denne Aftagen af Folkemængden, blev der fra 1743 af hvert andet Aar forplantet 5 til 6 Familier fra Philippinerne til Guajan og dem indrømmet alle de Privilegier, som hidtil kun spanske Colonister havde nydt; dog var i Aaret 1759 Ulykke og Elendighed saa stor, at mange Marianesere af Fortvivlelse toge sig afdage og Andre ved Mord hævnede sig paa deres Undertrykkere.

Efterat Øerne saalænge havde staaet under lutter rov-gjerrige og grusomme Statholdere, seer man med Glæde i Aaret 1771 Regjeringen betroet til den ædle Don Mariano Tobias.

Blandt andre nyttige Planter indførte han ogsaa Mais og beskjæftigede sig selv med Agerdyrkningen for at vække det dovne Folk til Flid. Han bestræbte sig paa alle mulige Maader, uden at træde Creolernes dumme Stolthed for nær, at forbedre de Indfødtes Tilstand, idet han hævede alle de Forordninger, som kunde krænke deres Selvfølelse. For at skaffe deres Producter Affætning, udvirkede han Tilladelse for dem til disses Transport til Philippinerne at benytte de Gallioner, som hvert Aar paa Veien fra Acapulco til Ma-nilla anløb Umata. Desværre var denne Menneskevens Regjering kun altfor kort; thi allerede 1774 kom i hans

Sted en anden Statholder, der var af samme Slags som hans Forgjængere.

Abbé Raynal har i sin Bog, „begge Indiers Historie", paa sin Maade indviet den ædle Tobias til Udødelighed; La Peyrouse fandt ham snart efter paa Manilla i Inqvisitionens Hænder, og tilskrev dette Philosophens Lovtaler. „Med bedre Localkundskab", siger Chamisso, „betvivle vi dog at Skylden for denne Uret ene og alene kan tilskrives den franske Oplysningsskribent. Inqvisitionen rammer, ligesom Tilfældet, blandt Høie og Rige Enhver, som er angivet, og det er Skik og Brug, at Konerne under huuslige Misforhold bevæbne den hellige Domstols Arm for deres egen Sag. De Domfældtes Eiendomme tilfalde Domstolen, og kun det fattige, ubekjendte Menneske nyder Sikkerhed".

Trods alle Don Tobias's Bestræbelser stod det sig endnu stedse sørgeligt med Agerdyrkningen, og i den Grad var al Virksomhed lammet, at de skjønne Øer frembragte kun saameget, som var tilstrækkeligt for Indbyggernes Nødtørft, og der opstod Mangel, da der i Aaret 1774 strandede en Fregat med Landgangstropper og derved pludseligt formerede Consumenternes Antal med et Par Hundrede Mand.

Et saadant Forfald synes næsten utroligt, men Nøglen til Gaaden ligger deri, at det 6aarige Embede som Gouverneur paa denne afsides Krog i Verden blev givet som en Forsørgelse. Han alene havde hele Coloniens Handel og satte Priserne efter Godtbefindende. Hans Magt var ubegrændset, og hvor store hans Undertrykkelser end vare, behøvede han ikke at frygte nogen Dommer. Pereira, der regjerede fra 1806 til 1812, udmærkede sig saaledes ved sin umættelige Havesyge. Da han vendte tilbage til Manilla, blev han efterfulgt af 19 Criminalanklager, dog istedetfor at faae fortjent Straf blev den ublue Forbryder for sine troe Tjenester smykket med Ordener.

Da Freycinet 1815 opholdt sig paa disse Øer, var Forbindelsen med Europa blevet saa sjelden, at mere end een

Statholder i hele sin Embedstid ikke fik noget andet europæisk Skib at see end det, som bragte ham derhen og igjen hentede ham.

I Aaret 1818 blev endelig Monopolet ophævet, som saa længe trykkende havde hvilet paa Marianerne; det stod nu Enhver frit for at sælge, til hvem han vilde, og kjøbe, hvor han fik bedst Kjøb. Men Dumont d'Urville fandt dog i Aaret 1839 Guajans Tilstand saa lidt forandret, at alle tidligere Beskrivelser endnu fuldkommen passede paa den. Paa hele Øen var der ikke en eneste Kjøbmand, og den eneste Fordeel, som Handelens Frigivelse hidtil havde bragt den, bestod deri, at de kunde bytte deres Producter med Varer paa Hvalfangerskibene, men af hvilke der kun kom faa.

De nuværende Marianesere vise sig for Betragteren som et stille, ægte catholsk lille Folk, hvis Dovenskab og Uvidenhed næsten er ubegribelig stor; et Folk, som uden al aandig Bevægelse og understøttet i sin Dovenskab af en yppig Natur, fører et reent Planteliv. De kjende ikke mere til Havet, som vækker til Virksomhed, de ere ikke mere Søfolk, ikke dygtige Svømmere, de have holdt op at bygge Baade. Med Nød og næppe udhule de endnu ubehændigt Træstammer, for med dem at gaae paa Fiskeri indenfor Brændingen. Den Baad, som 1ste Januar 1839 roede d'Urville imøde, lignede snarere paa en vild Horde end paa en europæisk Colonie. Et langt Trug, forsynet med en Udlægger, og med smaa Skovle paa lange Skafter til Aarer, det forestillede den spanske Marine i Havnen ved Umata. I denne Baad sad Stedets første Notabiliteter, den spanske Padre og Alcalden, hvis mørkebrune Ansigtsfarve røbede, at han var en Indfødt; men Baaden blev roet saa slet, at den ikke kom til Skibene, før disse allerede havde kastet Anker i Havnen.

Ogsaa den gamle Bygningskunst er glemt; Folkets Huse bestaae af Bure, som staae paa Pæle af Bambusrør

og ere tæggede med Palmeblade. I disse usle Hytter, hvis skidne Udseende sørgeligt stikker af mod den omgivende Naturs Pragt, nyder Marianeseren Lediggangens hele Salighed, og det Eneste, som kan vække ham af denne Ro til Lidenskab er den yndede Hanekamp. En gode Kamphane er sin Herres Stolthed og Glæde. Han bærer den overalt under Armene, og pleier den meget omhyggeligt, bundet ved den ene Fod, i sin Bolig.

Disse Hanekampe ere en Morskab, der drives paa Søn- og Helligdage fra Kl. 5 om Morgenen lige til Angelus. De Kjæmpendes Sporer blive bevæbnede med Jernspidser. Man holder dem med Hovedet mod hinanden, søger at vække deres Vrede tilstrækkeligt ved at ophidse dem og støde Næbene mod hinanden, og naar de saa ere rasende, slipper man dem. Med Cigaren i Munden følger Marianeserens ængstelige Blik den blodige Kamps Omvexlinger, opmuntrer bønligt sin Hane, paa hvis Seir han har sat sin sidste Skilling, naar han seer den vakle, og klapper begeistret i Hænderne, naar den seirer; derpaa gaaer han inderlig glad bort med sin Yndling for at forbinde dens Saar og saasnart som muligt sætte den istand til at vinde nye Laurbær.

Efter Folket ville vi nu ogsaa betragte dets Sjælesørgere. 4 Præster forvalte Gudstjenesten paa hele Øen, som omtrent har 7,000 Indbyggere; Sognepræsten i Hovedstaden Agania, som har 3,500 Indbyggere, fører tillige Titel af apostolisk Præfect og Directeur for Seminariet. Men i det forfaldne Seminariums Værelser fandt d'Urville ikke en eneste Discipel, men vel en Mængde fortræffelige Kamphaner, som den høiærværdige Padre Bernardo paa det Omhyggeligste tog sig af. Disse Præster findes kun der for paa mange Maader at udsuge det uvidende Folk, slet ikke for paa nogen Maade at undervise det. Indianerens barnagtige Forfængelighed ønsker, at der ved alle religieuse Ceremonier, Daab, Bryllup, Begravelse, skal vises saa megen Pragt som muligt; og istedetfor at modsætte sig den unyttige

Pragtsyge, der stundom koster disse fattige Tosser deres sidste Hvid, saa søger den geistlige Begjærlighed at drage den størst mulige Nytte deraf. Enhver Geistlig har en fast Indtægt af 360 Pjastre; men han forstaaer betydeligt at forøge denne Indtægt, deels paa hiin Maade og deels ved at handle med Producter, skjøndt dette er hans Stand strengt forbudt. Det var saaledes Sognepræsten paa Merigo, som for temmelig høi Priis forsynede d'Urvilles Skibe med 50 Sviin.

Ved denne den catholske Verdens yderste Grændse har Kirketugten ingen Magt, og uden at opfylde nogen af sine Pligter, hengiver Pateren sig til alle sandselige Nydelser og fortærer Landets Melk og Honning.

Den sunde Luft paa Marianerne bliver rost, og mangen Jordomseiler har ved at opholde sig der igjen skaffet sit af Skjørbug svækkede Mandskab Helbred og Kræfter. Desuagtet hersker der i en forfærdelig Grad den frygtelige Spedalskhed, som under forskjellige Former forekommer næsten overalt i Polynesien.

Man skjelner 3 Grader i denne forfærdelige Sygdom. Den første Grad er Fiskeskjæludslettet (Ichthyosis), som lidt efter lidt udbreder sig over det hele Legeme og bedækker det med sorte hornagtige Skorper. Patienterne synes ikke at lide meget af denne Sygdom og kunne blive meget gamle med den. Hvis dette hornagtige Skjæludslet var smittende, saa vilde ubentvivl Ingen gaae fri; thi paa hele Guajan fandtes der ikke en eneste Familie, som jo idetmindste havde eet Medlem, der var belemret med dette Udslet; og Alle sove sammen i et snevert Værelse paa de samme Maatter. Sygdommen overlades til sig selv, og man prøver slet ikke paa at helbrede de Syge. Man havde fra Acapulco indført Kassiatræ, og man meente at kunne læge Sygdommen hurtigt, naar man pressede og knuste de friske Blade og indgned den Syge dermed; men skjøndt denne Cuur flere Gange viste sig virksom, saa blev dette Lægemiddel snart aldeles

forsømt, og det var forgjæves, at man anvendte lovlig Tvang for at faae dem til at benytte det. Det gik ikke bedre med Vaccinen, som blev indført 1809, men som allerede efter nogle Aars Forløb gik tabt.

Den anden Grad af Spedalskheden er den saakaldte **Pian**, et skrækkeligt Onde, som æder om sig og lemlæster. En lille Knude sætter sig i Huden og buldner, saa at Kjødet heelt rundt omkring bliver til eet Saar. Den ene Knude kommer efter den anden, Bylderne formere sig, og den Ulykkelige døer ved denne Buldning. Skjøndt denne Sygdom er mindre udbredt end Fiskeskjæludslettet, forsikkrer dog Naturforskeren Quoy, at han under sit Ophold i Agania saae idetmindste 50 Mennesker, som lede af Pian. Naar man selv har seet de skrækkelige Ødelæggelser, som denne Sygdom kan afstedkomme, kan man begribe, hvor piinligt det maa være for Lægen, naar han seer stærke, unge Folk, der allerede have nogle smaa Bylder, slet ikke bryde sig derom. Forgjæves advarer han, men det lykkes aldrig at udrive de Ulykkelige af deres lade Ligegyldighed.

Den skjælagtige Hud indgyder mindre Modbydelighed og Medlidenhed end den spedalske Blegn, som i og for sig allerede er modbydelig og gaaer over til endnu væmmeligere Bylder; men kommer man nu til den sidste og yderste Grad af Spedalskheden, til St. Lazarus's Ild, saa maa man være noget hærdet til at see menneskelig Elendighed for ikke med Gysen at træde tilbage. Mennesker uden Næse og Øren; her En, hvis Mund er saa sammensnerpet, at den seer ud som et rynket Hul; hist Een, hvis Fødder ere faldne af, eller hvis Haand kun er en uformelig Stump. Tidt er hele Huden ganske rød og brændende varm som Ild, saa at de Ulykkelige ikke kunne sove. Henlagte i smudsige Lazarether, næsten uden al menneskelig Pleie, vente de [illegible] Døden, der skal forløse dem.

Ogsaa den knudrede, tørre Spedalskhed (Ele[illegible] forekommer hyppigt paa Guajan. Bland[illegible]

Freycinets Reiser findes der afbildet et Menneske, der foruden flere Udvæxter over hele Legemet, der ere saa store som et Hoved, paa Ryggen har en Udvæxt, der er lige saa tyk som Legemet, og ligesom en Sæk næsten berører Jorden. Grundene til, at Spedalskheden saa hyppigt forekommer, har man søgt i de brændende Solstraalers Indflydelse, i Ureenligheden, i Søluften, som er opfyldt med saltagtige Partikler, og i den hyppige Nydelse af en tyk Grød af Mais.

Treogtredivte Kapitel.

Tinian.

Anson paa Tinian. — Den frelsende Havn. — Et jordisk Paradiis. — Melkehvidt Qvæg. — Nydelser og Bekymringer. — Erobring af et Sølvskib. — Lykkelig Hjemkomst. — Ruinerne paa Tinian. — Marianerne bestemte til Deportationsplads. — Spaniernes Fordringer paa Carolinerne.

Vi have forladt Anson*) da han med et meget formindsket Mandskab, men forfrisket ved Opholdet paa Juan Fernandez, den 18de September 1747 for fulde Seil styrer ud af den frelsende Havn; vi følge ham nu til den amerikanske Kyst og derfra til det romantiske Tinian ved den modsatte Side af det stille Hav, hvor en ligesaa venlig Skjæbne udriver ham af en lignende Nød.

Skjøndt hans sammensmeltede Eskadre ikke mere tillod ham at udføre sine oprindelige Planer i deres hele Omfang, saa indtog han dog med bevæbnet Haand den lille By Payta paa den peruanske Kyst, og da Generalcapitainen hovmodigt nægtede at betale Løsepenge, lod han Magasinerne og de offentlige Bygninger gaae op i Luer. De Fangne bleve behandlede med største Menneskelighed, thi Anson havde alle de Egenskaber, som pryde en Helt. Derpaa begav han sig til den mexikanske Kyst og krydsede længe udenfor Hav-

*) Sjette Kapitel.

nen ved Acapulco, i det Haab at opsnappe de til Spanien bestemte Sølvskibe paa deres Fart til Manilla. Da der ingen kom, maatte han formode, at Fjenden havde faaet Nys om, at han var i Nærheden, og nu besluttede han sig til at seile over det store Hav for paa de modsatte Kyster at lure paa det rigtladede Skib.

Men en uhelbig Stjerne syntes igjen at ville tilintetgjøre hans Forhaabninger; thi kort efter at han havde forladt den amerikanske Kyst, udbrød (6te Mai 1742) hans gamle Fjende, Skjørbugen igjen, skjøndt man havde Overflod af godt Vand og de Syge fik frisk Svinekjød og Hønsekjød, og Mandskabet ofte fik Fisk. Over 7 Uger herskede der Modvinde og ustadigt Veir. Og da „Glocester", der tillige var læk, i en frygtelig Storm mistede sin Stormast, blev dette Skib ganske opgivet og Mandskabet taget ombord paa „Centurionen." Paa denne Maade var den stolte Eskadre indsmeltet til et eneste Skib, som endnu havde meget at udstaae; thi den Storm, som havde været saa forderve-lig for Glocester, havde drevet dem langt fra deres Maal mod Nord, og Skjørbugen tog saa skrækkeligt Overhaand, at der ikke gik en eneste Dag, da jo 8—10 og stundom endogsaa 12 Mand bleve sænkede i Havet.

Endelig kom de den 25de August til Øen Anatajan, men da her ingen Ankerplads var, saae man sig nødsaget til at holde af fra den farlige Strandbred, og det eneste Haab var nu kun snart at finde en anden af Ladronerne, som gjæstfrit kunde modtage de Fremmede. Menneskets Haab skuffes ofte; men denne Gang skulde dog Ansons Ønsker over al Forventning opfyldes; thi den 27de August saae han det liflige Tinian stige op af Bølgerne. En Proa, med een Spanier og 4 Indianere ombord, der listede sig langs Strandbredden, blev taget, og hvad man hørte af de Fangne, var meget glædeligt: Øen var ubeboet, og havde Overflod af Alt, hvad et Skib trængte til, thi den spanske Underofficier, der gav dem denne velkomne Oplysning, var med

en lille Bark paa 15 Tons og 22 Indianerne ombord afsendt til Tinian for at jage efter vilde Oxer og tørre disses Kjød i Solen. For 25 Aar siden havde Spanierne udryddet Øens Indbyggere; de havde overladt Øen til de vilde Dyr og en tropisk Naturs yppige Plantefylde; nu blev dette ubeboede Land et Asyl for deres Fjender. Efter saa mange udstandne Besværligheder og saamange Savn, var det altsaa naturligviis med Henrykkelse, at Anson og hans Ledsagere saae dette jordiske Paradiis aabne sig for dem.

Thi det Landskab, som de med længselsfulde Øine betragtede, lignede ikke en udyrket, ubeboet Ørk, men snarere en prægtig Have, hvor brede Enge og pyntelige Lunde vare ordnede smagfuldt ved en Gartners Kunst. Den noget sandede Jordbund, hvor Planterne ikke altfor frodig kunde voxe, hvorved et Krat i de tropiske Egne ofte er uigjennemtrængeligt, var Grunden til, at Eng og Skov ikke var saa tæt bevoxet med Underskov og frodigt Ukrudt. I bløde Bølgelinier steg Landet i Midten af Øen og dannede en liflig Afvexling af blomstrende Enge og prægtige Skove.

Selv Hornqvæget paa Øen havde noget Pynteligt, og bidroge ikke Lidt til at forhøie Naturmaleriets Ynde; de vare nemlig alle melkehvide, men havde sædvanligviis sorte Øren og man saae tidt Hjorder af flere Tusinde græsse sammen paa de brede Engskraaninger.

Man savnede dog Mennesket her, men Hanernes Galen vakte dog stundom den skuffende Tanke, at der maaskee laae en Landmands Hytte bagved Krattet, og gav den smilende, vilde Egn en munter Characteer.

Dengang anslog man Antallet af det paa Øen græssende Hornqvæg idetmindste til 10,000, de vare ikke meget sky, og deres Kjød var meget velsmagende og delicat. Hønsene smagte ogsaa fortræffeligt, og da de ikke kunde flyve langt, kunde man fange saa mange af dem, som man havde Brug for. Der var ligeledes en Mængde vilde Sviin, som

leverede den kosteligste Steg; men da de vare meget glubske, maatte de jages med store Hunde, som tilhørte de ovenfor omtalte landede Indianere. Disse Hunde, som vare afrettede til Jagt, fulgte meget villigt med Englænderne, men skjøndt de vare af en stærk og modig Race, forsvarede Vildsvinene sig dog med saadant Raseri, at de ikke sjelden maatte bøde med Livet for deres forvovne Angreb.

I Skovene fandtes en utrolig Mængde Cokosnødder, Guavabær, Oranger, Limoner og Brødfrugter, hvilke sidste Anson og hans Ledsagere spiste istedetfor Brød af Meel, og fandt, at det var bedre. Desuden fandtes der mange kostelige Urter, som vare gode mod Skørbug: Vandmeloner, Portulak, Pebermynte, Syrer, Kokleare og Karse. Endelig var der ogsaa en Overflod af vilde Fugle, thi to smaa Ferskvandssøer, som laae midt paa Øen, og hvis Bredder vare saa nette, at de saae ud, som om de vare anlagte der til Stads, vrimlede af Ænder, Krikænder og Snepper. Alle disse Fordele forhøiedes endvidere ved det yderst sunde Klima, den forfriskende Søluft og hyppige Regnbyger, som vel ikke frembragte rislende Bække, det eneste, der manglede i Landskabet, men dog en Mængde Kilder og Brønde.

Da Anson kastede Anker, havde han endnu kun 71 Mand ombord, som vare istand til at staae paa deres Been, og af disse vare endogsaa de fleste slet ikke istand til at arbeide. De Indianere, som vare blevne iland og saae, at Baaden var taget, flygtede strax ind i Skovene; dog deres Hytter sparede Englænderne megen Møie og en Lade eller et Magasin, som var opreist ved Strandbredden, 20 Alen langt og 15 Alen bredt, blev strax anvendt til der at indlægge de Syge, som i et Antal af 128 her kom under Tag. Ved at udskibe disse Stakler var Ingen mere hjælpsom end Anson selv, der selv tog fat og bar dem. De kom sig i utrolig kort Tid; thi skjøndt man samme Dag, da man landede og den næste, maatte begrave 21 Mand, saa døde der

Sted en anden Statholder, der var af samme Slags som hans Forgjængere.

Abbé Raynal har i sin Bog, „begge Indiers Historie", paa sin Maade indviet den ædle Tobias til Udødelighed; La Peyrouse fandt ham snart efter paa Manilla i Inqvisitionens Hænder, og tilskrev dette Philosophens Lovtaler. „Med bedre Localkundskab", siger Chamisso, „betvivle vi dog, at Skylden for denne Uret ene og alene kan tilskrives den franske Oplysningsskribent. Inqvisitionen rammer, ligesom Tilfældet, blandt Høie og Rige Enhver, som er angivet, og det er Skik og Brug, at Konerne under huuslige Misforhold bevæbne den hellige Domstols Arm for deres egen Sag. De Domfældtes Eiendomme tilfalde Domstolen, og kun det fattige, ubekjendte Menneske nyder Sikkerhed".

Trods alle Don Tobias's Bestræbelser stod det sig endnu stedse sørgeligt med Agerdyrkningen, og i den Grad var al Virksomhed lammet, at de skjønne Øer frembragte kun saameget, som var tilstrækkeligt for Indbyggernes Nødtørft, og der opstod Mangel, da der i Aaret 1774 strandede en Fregat med Landgangstropper og derved pludseligt formerede Consumenternes Antal med et Par Hundrede Mand.

Et saadant Forfald synes næsten utroligt, men Nøglen til Gaaden ligger deri, at det 6aarige Embede som Gouverneur paa denne afsides Krog i Verden blev givet som en Forsørgelse. Han alene havde hele Coloniens Handel og satte Priserne efter Godtbefindende. Hans Magt var ubegrændset, og hvor store hans Undertrykkelser end vare, behøvede han ikke at frygte nogen Dommer. Pereira, der regjerede fra 1806 til 1812, udmærkede sig saaledes ved sin umættelige Havesyge. Da han vendte tilbage til Manilla, blev han efterfulgt af 19 Criminalanklager, dog istedetfor at faae fortjent Straf blev den ublue Forbryder for sine troe Tjenester smykket med Ordener.

Da Freycinet 1815 opholdt sig paa disse Øer, var Forbindelsen med Europa blevet saa sjelden, at mere end een

Statholder i hele sin Embedstid ikke fik noget andet europæisk Skib at see end det, som bragte ham derhen og igjen hentede ham.

I Aaret 1818 blev endelig Monopolet ophævet, som saa længe trykkende havde hvilet paa Marianerne; det stod nu Enhver frit for at sælge, til hvem han vilde, og kjøbe, hvor han fik bedst Kjøb. Men Dumont d'Urville fandt dog i Aaret 1839 Guajans Tilstand saa lidt forandret, at alle tidligere Beskrivelser endnu fuldkommen passede paa den. Paa hele Øen var der ikke en eneste Kjøbmand, og den eneste Fordeel, som Handelens Frigivelse hidtil havde bragt den, bestod deri, at de kunde bytte deres Producter med Varer paa Hvalfangerskibene, men af hvilke der kun kom faa.

De nuværende Marianesere vise sig for Betragteren som et stille, ægte catholsk lille Folk, hvis Dovenskab og Uvidenhed næsten er ubegribelig stor; et Folk, som uden al aandig Bevægelse og understøttet i sin Dovenskab af en yppig Natur, fører et reent Planteliv. De kjende ikke mere til Havet, som vækker til Virksomhed, de ere ikke mere Søfolk, ikke dygtige Svømmere, de have holdt op at bygge Baade. Med Nød og næppe udhule de endnu ubehændigt Træstammer, for med dem at gaae paa Fiskeri indenfor Brændingen. Den Baad, som 1ste Januar 1839 roede d'Urville imøde, tydede snarere paa en vild Horde end paa en europæisk Colonie. Et langt Trug, forsynet med en Udlægger, og med smaa Skovle paa lange Skafter til Aarer, det forestillede den spanske Marine i Havnen ved Umata. I denne Baad sad Stedets første Notabiliteter, den spanske Padre og Alcalden, hvis mørkebrune Ansigtsfarve røbede, at han var en Indfødt; men Baaden blev roet saa slet, at den ikke kom til Skibene, før disse allerede havde kastet Anker i Havnen.

Ogsaa den gamle Bygningskunst er glemt; Folkets Huse bestaae af Bure, som staae paa Pæle af Bambusrør

og ere tæggede med Palmeblade. I disse usle Hytter, hvis skidne Udseende sørgeligt stikker af mod den omgivende Naturs Pragt, nyder Marianeseren Lediggangens hele Salighed, og det Eneste, som kan vække ham af denne Ro til Lidenskab er den yndede Hanekamp. En gode Kamphane er sin Herres Stolthed og Glæde. Han bærer den overalt under Armene, og pleier den meget omhyggeligt, bundet ved den ene Fod, i sin Bolig.

Disse Hanekampe ere en Morskab, der drives paa Søn- og Helligdage fra Kl. 5 om Morgenen lige til Angelus. De Kjæmpendes Sporer blive bevæbnede med Jernspidser. Man holder dem med Hovedet mod hinanden, søger at vække deres Vrede tilstrækkeligt ved at ophidse dem og støde Næbene mod hinanden, og naar de saa ere rasende, slipper man dem. Med Cigaren i Munden følger Marianeserens ængstelige Blik den blodige Kamps Omvexlinger, opmuntrer bønligt sin Hane, paa hvis Seir han har sat sin sidste Skilling, naar han seer den vakle, og klapper begeistret i Hænderne, naar den seirer; derpaa gaaer han inderlig glad bort med sin Yndling for at forbinde dens Saar og saasnart som muligt sætte den istand til at vinde nye Laurbær.

Efter Folket ville vi nu ogsaa betragte dets Sjælesørgere. 4 Præster forvalte Gudstjenesten paa hele Øen, som omtrent har 7,000 Indbyggere; Sognepræsten i Hovedstaden Agania, som har 3,500 Indbyggere, fører tillige Titel af apostolisk Præfect og Directeur for Seminariet. Men i det forfaldne Seminariums Værelser fandt d'Urville ikke en eneste Discipel, men vel en Mængde fortræffelige Kamphaner, som den høiærværdige Padre Bernardo paa det Omhyggeligste tog sig af. Disse Præster findes kun der for paa mange Maader at udsuge det uvidende Folk, slet ikke for paa nogen Maade at underviise det. Indianerens barnagtige Forfængelighed ønsker, at der ved alle religieuse Ceremonier, Daab, Bryllup, Begravelse, skal vises saa megen Pragt som muligt; og istedetfor at modsætte sig den unyttige

Pragtsyge, der stundom koster disse fattige Tosser deres sidste Hvid, saa søger den geistlige Begjærlighed at drage den størst mulige Nytte deraf. Enhver Geistlig har en fast Indtægt af 360 Pjastre; men han forstaaer betydeligt at forøge denne Indtægt, deels paa hiin Maade og deels ved at handle med Producter, skjøndt dette er hans Stand strengt forbudt. Det var saaledes Sognepræsten paa Merigo, som for temmelig høi Priis forsynede d'Urvilles Skibe med 50 Sviin.

Ved denne den catholske Verdens yderste Grændse har Kirketugten ingen Magt, og uden at opfylde nogen af sine Pligter, hengiver Pateren sig til alle sandselige Nydelser og fortærer Landets Melk og Honning.

Den sunde Luft paa Marianerne bliver rost, og mangen Jordomseiler har ved at opholde sig der igjen skaffet sit af Skjørbug svækkede Mandskab Helbred og Kræfter. Desuagtet hersker der i en forfærdelig Grad den frygtelige Spedalskhed, som under forskjellige Former forekommer næsten overalt i Polynesien.

Man skjelner 3 Grader i denne forfærdelige Sygdom. Den første Grad er Fiskeskjæludslettet (Ichthyosis), som lidt efter lidt udbreder sig over det hele Legeme og bedækker det med sorte hornagtige Skorper. Patienterne synes ikke at lide meget af denne Sygdom og kunne blive meget gamle med den. Hvis dette hornagtige Skjæludslet var smittende, saa vilde udentvivl Ingen gaae fri; thi paa hele Guajan fandtes der ikke en eneste Familie, som jo idetmindste havde eet Medlem, der var belemret med dette Udslet; og Alle sove sammen i et snevert Værelse paa de samme Maatter. Sygdommen overlades til sig selv, og man prøver slet ikke paa at helbrede de Syge. Man havde fra Acapulco indført Kassiatræ, og man meente at kunne læge Sygdommen hurtigt, naar man pressede og knuste de friske Blade og indgned den Syge dermed; men skjøndt denne Cuur flere Gange viste sig virksom, saa blev dette Lægemiddel snart aldeles

forsømt, og det var forgjæves, at man anvendte lovlig Tvang for at faae dem til at benytte det. Det gik ikke bedre med Vaccinen, som blev indført 1809, men som allerede efter nogle Aars Forløb gik tabt.

Den anden Grad af Spedalskheden er den saakaldte **Pian**, et skrækkeligt Onde, som æder om sig og lemlæster. En lille Knude sætter sig i Huden og buldner, saa at Kjødet heelt rundt omkring bliver til eet Saar. Den ene Knude kommer efter den anden, Bylderne formere sig, og den Ulykkelige døer ved denne Buldning. Skjøndt denne Sygdom er mindre udbredt end Fiskeskjæludslettet, forsikkrer dog Naturforskeren Quoy, at han under sit Ophold i Agania saae idetmindste 50 Mennesker, som lede af Pian. Naar man selv har seet de skrækkelige Ødelæggelser, som denne Sygdom kan afstedkomme, kan man begribe, hvor piinligt det maa være for Lægen, naar han seer stærke, unge Folk, der allerede have nogle smaa Bylder, slet ikke bryde sig derom. Forgjæves advarer han, men det lykkes aldrig at udrive de Ulykkelige af deres lade Ligegyldighed.

Den skjælagtige Hud indgyder mindre Modbydelighed og Medlidenhed end den spedalske Blegn, som i og for sig allerede er modbydelig og gaaer over til endnu væmmeligere Bylder; men kommer man nu til den sidste og yderste Grad af Spedalskheden, til St. Lazarus's Ild, saa maa man være noget hærdet til at see menneskelig Elendighed for ikke med Gysen at træde tilbage. Mennesker uden Næse og Øren; her En, hvis Mund er saa sammensnerpet, at den seer ud som et rynket Hul; hist Een, hvis Fødder ere faldne af, eller hvis Haand kun er en uformelig Stump. Tidt er hele Huden ganske rød og brændende varm som Ild, saa at de Ulykkelige ikke kunne sove. Henlagte i smudsige Lazarether, næsten uden al menneskelig Pleie, vente de paa Døden, der skal forløse dem.

Ogsaa den knudrede, tørre Spedalskhed (Elephantiasis) forekommer hyppigt paa Guajan. Blandt Kobberne til

Freycinets Reiser findes der afbildet et Menneske, der foruden flere Udvæxter over hele Legemet, der ere saa store som et Hoved, paa Ryggen har en Udvæxt, der er lige saa tyk som Legemet, og ligesom en Sæk næsten berører Jorden. Grundene til, at Spedalskheden saa hyppigt forekommer, har man søgt i de brændende Solstraalers Indflydelse, i Ureenligheden, i Søluften, som er opfyldt med saltagtige Partikler, og i den hyppige Nydelse af en tyk Grød af Mais.

Treogtredivte Kapitel.

Tinian.

Anson paa Tinian. — Den frelsende Havn. — Et jordisk Paradiis. — Melkehvidt Qvæg. — Nydelser og Bekymringer. — Erobring af et Sølvskib. — Lykkelig Hjemkomst. — Ruinerne paa Tinian. — Marianerne bestemte til Deportationsplads. — Spaniernes Fordringer paa Carolinerne.

Vi have forladt Anson*) da han med et meget formindsket Mandskab, men forfrisket ved Opholdet paa Juan Fernandez, den 18de September 1747 for fulde Seil styrer ud af den frelsende Havn; vi følge ham nu til den amerikanske Kyst og derfra til det romantiske Tinian ved den modsatte Side af det stille Hav, hvor en ligesaa venlig Skjæbne udriver ham af en lignende Nød.

Skjøndt hans sammensmeltede Eskadre ikke mere tillod ham at udføre sine oprindelige Planer i deres hele Omfang, saa indtog han dog med bevæbnet Haand den lille By Payta paa den peruanske Kyst, og da Generalcapitainen hovmodigt nægtede at betale Løsepenge, lod han Magasinerne og de offentlige Bygninger gaae op i Luer. De Fangne bleve behandlede med største Menneskelighed, thi Anson havde alle de Egenskaber, som pryde en Helt. Derpaa begav han sig til den mexikanske Kyst og krydsede længe udenfor Hav-

*) Sjette Kapitel.

nen ved Acapulco, i det Haab at opsnappe de til Spanien bestemte Sølvskibe paa deres Fart til Manilla. Da der ingen kom, maatte han formode, at Fjenden havde faaet Nys om, at han var i Nærheden, og nu besluttede han sig til at seile over det store Hav for paa de modsatte Kyster at lure paa det rigtladede Skib.

Men en uheldig Stjerne syntes igjen at ville tilintetgjøre hans Forhaabninger; thi kort efter at han havde forladt den amerikanske Kyst, udbrød (6te Mai 1742) hans gamle Fjende, Skjørbugen igjen, skjøndt man havde Overflod af godt Vand og de Syge fik frisk Svinekjød og Hønsekjød, og Mandskabet ofte fik Fisk. Over 7 Uger herskede der Modvinde og ustadigt Veir. Og da „Glocester", der tillige var læk, i en frygtelig Storm mistede sin Stormast, blev dette Skib ganske opgivet og Mandskabet taget ombord paa „Centurionen." Paa denne Maade var den stolte Eskadre indsmeltet til et eneste Skib, som endnu havde meget at udstaae; thi den Storm, som havde været saa forbærvelig for Glocester, havde drevet dem langt fra deres Maal mod Nord, og Skjørbugen tog saa skrækkeligt Overhaand, at der ikke gik en eneste Dag, da jo 8—10 og stundom endogsaa 12 Mand bleve sænkede i Havet.

Endelig kom de den 25de August til Øen Anatajan, men da her ingen Ankerplads var, saae man sig nødsaget til at holde af fra den farlige Strandbred, og det eneste Haab var nu kun snart at finde en anden af Ladronerne, som gjæstfrit kunde modtage de Fremmede. Menneskets Haab skuffes ofte; men denne Gang skulde dog Ansons Ønsker over al Forventning opfyldes; thi den 27de August saae han det liflige Tinian stige op af Bølgerne. En Proa, med een Spanier og 4 Indianere ombord, der listede sig langs Strandbredden, blev taget, og hvad man hørte af de Fangne, var meget glædeligt: Øen var ubeboet, og havde Overflod af Alt, hvad et Skib trængte til, thi den spanske Underofficier, der gav dem denne velkomne Oplysning, var med

en lille Bark paa 15 Tons og 22 Indianerne ombord afsendt til Tinian for at jage efter vilde Oxer og tørre disses Kjød i Solen. For 25 Aar siden havde Spanierne udryddet Øens Indbyggere; de havde overladt Øen til de vilde Dyr og en tropisk Naturs yppige Plantefylde; nu blev dette ubeboede Land et Asyl for deres Fjender. Efter saa mange udstandne Besværligheder og saamange Savn, var det altsaa naturligviis med Henrykkelse, at Anson og hans Ledsagere saae dette jordiske Paradiis aabne sig for dem.

Thi det Landskab, som de med længselsfulde Øine betragtede, lignede ikke en udyrket, ubeboet Ørk, men snarere en prægtig Have, hvor brede Enge og pyntelige Lunde vare ordnede smagfuldt ved en Gartners Kunst. Den noget sandede Jordbund, hvor Planterne ikke altfor frodig kunde voxe, hvorved et Krat i de tropiske Egne ofte er uigjennemtrængeligt, var Grunden til, at Eng og Skov ikke var saa tæt bevoxet med Underskov og frodigt Ukrudt. I bløde Bølgelinier steg Landet i Midten af Øen og dannede en liflig Afvexling af blomstrende Enge og prægtige Skove.

Selv Hornqvæget paa Øen havde noget Pynteligt, og bidroge ikke Lidt til at forhøie Naturmaleriets Ynde; de vare nemlig alle melkehvide, men havde sædvanligviis sorte Øren og man saae tidt Hjorder af flere Tusinde græsse sammen paa de brede Engskraaninger.

Man savnede dog Mennesket her, men Hanernes Galen vakte dog stundom den skuffende Tanke, at der maaskee laae en Landmands Hytte bagved Krattet, og gav den smilende, vilde Egn en munter Characteer.

Dengang anslog man Antallet af det paa Øen græssende Hornqvæg idetmindste til 10,000, de vare ikke meget sky, og deres Kjød var meget velsmagende og delicat. Hønsene smagte ogsaa fortræffeligt, og da de ikke kunde flyve langt, kunde man fange saa mange af dem, som man havde Brug for. Der var ligeledes en Mængde vilde Sviin, som

leverede den kosteligste Steg; men da de vare meget glubske, maatte de jages med store Hunde, som tilhørte de ovenfor omtalte landede Indianere. Disse Hunde, som vare afrettede til Jagt, fulgte meget villigt med Englænderne, men skjøndt de vare af en stærk og modig Race, forsvarede Vildsvinene sig dog med saadant Raseri, at de ikke sjelden maatte bøde med Livet for deres forvovne Angreb.

I Skovene fandtes en utrolig Mængde Cokosnødder, Guavabær, Oranger, Limoner og Brødfrugter, hvilke sidste Anson og hans Ledsagere spiste istedetfor Brød af Meel, og fandt, at det var bedre. Desuden fandtes der mange kostelige Urter, som vare gode mod Skørbug: Vandmeloner, Portulak, Pebermynte, Syrer, Kokleare og Karse. Endelig var der ogsaa en Overflod af vilde Fugle, thi to smaa Ferskvandssøer, som laae midt paa Øen, og hvis Bredder vare saa nette, at de saae ud, som om de vare anlagte der til Stads, vrimlede af Ænder, Krikænder og Snepper. Alle disse Fordele forhøiedes endvidere ved det yderst sunde Klima, den forfriskende Søluft og hyppige Regnbyger, som vel ikke frembragte rislende Bække, det eneste, der manglede i Landskabet, men dog en Mængde Kilder og Brønde.

Da Anson kastede Anker, havde han endnu kun 71 Mand ombord, som vare istand til at staae paa deres Been, og af disse vare endogsaa de fleste slet ikke istand til at arbeide. De Indianere, som vare blevne iland og saae, at Baaden var taget, flygtede strax ind i Skovene; dog deres Hytter sparede Englænderne megen Møie og en Lade eller et Magasin, som var opreist ved Strandbredden, 20 Alen langt og 15 Alen bredt, blev strax anvendt til der at indlægge de Syge, som i et Antal af 128 her kom under Tag. Ved at udskibe disse Stakler var Ingen mere hjælpsom end Anson selv, der selv tog fat og bar dem. De kom sig i utrolig kort Tid; thi skjøndt man samme Dag, da man landede og den næste, maatte begrave 21 Mand, saa døde der

dog fra denne Tid af ikke mere end 10 i de to Maaneder, man opholdt sig paa Øen. Det var især de syrlige Grøntsager og Urter, som frembragte en saa gunstig Forandring, og allerede efter en Uges Forløb kunde næsten Alle gaae uden Understøttelse.

Den sunde Luft vakte fabelagtig Madlyst, men Fordøielsen var saa god, at der intet Sygdomstilfælde indtraadte ved den rigelige Næring, og med hver Dag fik de svækkede Invalider Livskraften. Da jeg nu har omtalt alt det Gode, som Englænderne nøde paa Tinian, maa jeg paa den anden Side ikke fortie de Ulemper og Sorger, som forstyrrede deres lykkelige Dage. De maatte lide meget af Mosquitoer og Tæger, disse den tropiske Verdens utaalelige Plager; og den paa visse Tider af Aaret usikkre Ankerplads havde nær hidført deres Undergang; thi den 22de September, da Anson og den største Deel af hans Mandskab vare iland, blev Centurionen drevet ud i Havet og forsvandt snart aldeles af Synskredsen. De Tilbageblevnes Fortvivlelse kan man forestille sig; de maatte maaskee blive her bestandig, næsten vaabenløse udsatte for deres Fjenders Angreb; og de tabte næsten aldeles Haabet, da den ene Dag gik efter den anden, uden at Skibet viste sig i Horizonten; og man kan tænke sig deres Glæde, da Centurionen den 11te Oktober igjen dukkede op af Kimingen og gjorde Ende paa deres Fortvivlelse. Den 22de October tog Anson og hans Helte med taknemlige Hjerter Afsked med Tinian. Efterat han i Makao havde repareret sit havarerede Skib og forstærket sit Mandskab, krydsede Anson over en Maaned ved Cap Espiritu Santo, for at opsnappe Manilla-Gallionerne. Han havde erfaret, at det var stærke Skibe med 44 Kanoner og over 500 Mand ombord; men skjøndt han kunde vente, at de begge to vilde komme paa eengang og han selv kun havde 227 Mand, saa afholdt Fjendens Overlegenhed ham dog ikke fra paa det Ivrigste at søge hans Spor.

Den 2den Juli 1743 fik man Gallionen „Nuestra Sennora de Cabadongo" i Sigte, og snart udspandt sig en rasende Fægtning. Spanierne sendte det ene Lag efter det andet mod Centurionen, men de engelske Kugler ramte dog bedre; Spanierne flyrede fra Merset, men de britiske Rifler feiede Dækket reent, og Castilien maatte igjen denne Gang, som saa ofte før, stryge sit Flag for det britiske.

Det var en stor Glæde! Dog midt i Triumphen hviskede Lieutenanten, der ønskede Anson tillykke med sin Prise, ham i Øret, at der var udbrudt en farlig Ild i Nærheden af Krudtkammeret. Uden at forandre en Mine og vel vogtende sig for at skræmme sine Folk, giver Commodoren de nødvendige Befalinger til at slukke, hvilket ogsaa snart lykkes, skjøndt man i Begyndelsen kunde frygte det Værste.

Gallionen havde 1,313,843 Dollars og 35,682 Unzer Sølvbarrer ombord, saa at dens Værdi beløb sig til ikke meget mindre end 400,000 Pund Sterling, en uhyre Sum navnlig i den Tid, da Pengene stode i saameget større Priis end nu. Halvdelen deraf tilfaldt den heldige Chef, den anden Halvpart efter Rangen deelt mellem Officererne og Mandskabet. Lykken, som hidtil havde sat Anson paa saa haarde Prøver, syntes fra nu af bestemt at ville begunstige ham; thi paa sin Tilbagereise omkring det gode Haabs Forbjerg seilede han med sin Prise, understøttet af Taage midt igjennem den i Canalen krydsende franske Flaade og ankom i Juni 1744 i Spithead.

Paa Tinian findes nogle høist interessante Ruiner, som det vel er værd at betragte noget nøiere. Omtrent en Kabbellængde fra Strandbredden seer man Levningerne af en Bygning, som snarere synes at hidrøre fra en civiliseret Nations Fortid end fra en vild Folkestammes. Det er 10 pyramidalske Søiler, mærkværdige ved deres Størrelse og regelmæssige Stilling, af hvilke 7 endnu staae paa deres Fodstykke, medens 3 ere styrtede. De danne 2 Rækker, der

staae omtrent 6 Fod fra hinanden, og Midten af Søilegangen er dobbelt saa bred. Søilerne hvile paa firkantede Fodstykker, ere ved Basis 5 Fod i Omfang og omtrent 13 Fod høie; paa Spidsen af dem alle ligger en Halvkugle med den flade Side opad. De ere sammenkidtede af Steen og Sand og overstrøgne med et Slags Muurkalk, og see nøiagtigt ud endnu, som Anson beskriver dem; men efter 100 Aars Forløb give de talrige Planter, hvis Rødder ere trængte ind i Murens Revner og bedække det Hele med en grøn Kappe, disse Fortidens Mindesmærker et ganske andet Udseende end dengang. Ikke langt derfra seer man endnu mange andre lignende Ruiner, dog ere Støtterne meget mindre. Paa eet Sted danne de en Allee, som er 200 Favne lang. Paa Bjergene, paa Sletterne, med eet Ord, hvor man saa kommer hen, finder man en Mængde lignende Levninger, som tydeligt bevise, hvor stor Befolkningen maa have været i fordums Tid. Søilerne tjente naturligviis til at bære et Tag, under hvilket en Familie boede, eller Communen samlede sig eller vel ogsaa, hvad man endnu seer paa Tonga og andetsteds, Pirogen, et Søfolks kostbareste Eiendom, laae beskyttet mod Veirligets skadelige Indflydelse.

Øen skal have havt 30,000 Indbyggere førend Spaniere bemægtigede sig den; da Korset fortrængte Afgudsdyrkelsen paa Marianerne, blev den til en menneskétom Ørk, og først i de senere Tider have igjen nogle Amerikanere og Hawaiiere nedsat sig der for at forsyne Hvalfangerne med Proviant.

I Aaret 1856 bleve Marianerne valgte til Deportationssted for Forbrydere. Til Slutning vil jeg endnu omtale, at Spanierne nylig have gjort Fordring paa hele Mikronesien, lige fra Pelewøerne til Marschall- og Gilbert-Grupperne. Som Retsgrunde hertil angive de deres Coloniers, Philippinernes og Marianernes Naboskab, at de

først have opdaget disse Øer, og at der fra Philippinerne gjentagne Gange er gjort mislykkede Forsøg paa at omvende dem. Men efter de Prøver paa deres Regjeringskunst, som de have aflagt paa Marianerne, maa man haabe, at det ikke vil lykkes dem, at sætte disse Forbringer igjennem.

Fireogtredivte Kapitel.

Boninøerne.

Lütke paa Bonin. — En tydsk Robinson. — Romantisk Eremitbolig. — Gjæstfri Bevertning. — Dyre- og Planteverdenen. — Frygtelige Storme. — Den lille Colonie. — Nutid og Fremtid.

Paa fine Reiser over det store Hav ganske uventet at finde et Paradis; en Ø, som endnu ikke er beskrevet af nogen Søfarer, bevoxet med Skov og omringet af romantiske Klippestrande; ikke blot i Forbigaaende at beskue den, men ved et længere Ophold dybt i Sjælen at præge det yndige Billede, kan vel ansees som en sjelden Lykke for en Naturven og Kunstner.

En saadan misundelsesværdig Gunst af Skjæbnen blev Hr. von Kittlitz tildeel; han ledsagede den russiske Jordomseiler Lütke, og tidligt om Morgenen den 1ste Mai 1828 fik han i det nordvestlige store Ocean mellem Marianerne og Japan Øie paa Boninsøerne. Det hørte med til Expeditionens Opgave at opsøge disse Øer og nøiere bestemme deres geographiske Beliggenhed.

Der var fire Grupper, som bestode af steile Bjergmasser, og hvis enkelte Øer laae hinanden saa nær, at det var vanskeligt i Frastand at tælle dem. Man styrede hen til den nærmeste, som med Undtagelse af de nøgne Klipper ved Strandbredden syntes overalt bevoxet med Skov, og

man fulgte langs med Kysten i fuldt Arbeide med at optage denne geographisk. Medens Sømændenes hele Opmærksomhed paa denne Maade var henvendt paa de talrige Bjergtoppe og Pynter, betragtede Hr. von Kittlitz den skjønne Skovvæxt, og saaledes kom det sig, at han netop i det Øieblik, da Skibet var i Begreb med at seile forbi, fik Øie paa en tynd Røgstøtte, som steg op gjennem Skovens Løv paa et Forbjerg, bag hvilket der hævede sig høiere Bjerge. Lütke undersøgte Stedet med Kikkerten og sendte strax en Baad med Levnetsmidler iland, da han havde seet et lille, engelsk Flag vaie ved Siden af Ilden. Han vidste, at alle disse Øer vare ubeboede, det kunde derfor kun være Skibbrudne, der maaske trængte til hurtig Hjælp, og skjøndt Frastanden var stor og Dagen begyndte at hælde, vilde han dog komme dem til Hjælp, før Natten faldt paa.

Kittlitz fulgte med denne menneskekjærlige Expedition, vistnok een af de interessanteste, man kan tænke sig; thi en ny Verden, som lovede meget, laae for ham, og med ethvert Aaretag udfoldede sig et mere yndigt Maleri. Steile, vildttakkede Klipper, med phantastiske Kløfter og naturlige Tunneler traadte dristigt frem i Havet, og længere inde vare de steile Høider bedækkede med prægtig Skov, hvori talrige Palmer af to forskjellige Slags hilste paa de Kommende.

Baaden styrede naturligviis efter Røgstøtten, og da den var kommet saa nær til Kysten, at Klippevæggene her skjulte den for dem, fandt de Indløbet til en dyb, smal Bugt. Denne var omringet af lodrette Basaltmure, hvori der var mange Huler og Revner; Stenens Farve var deels gulgraa, deels sortebrun, men ovenpaa og paa alle Pynter livligt smykket og behængt med grønne Buske og Slyngplanter med smukke Blomster.

Langsmed en af kolossale runde Blo[illegible] [illegible]aet mærkværdigt sammensat Klippevæg krummede [illegible] Indløb sig mod Nord, og kort ef[illegible]
med sandede Kyster, hvi[illegible]

Her ved Strandbredden stod allerede to Mænd, der saae ud som Europæere; de vare klædte som engelske Matroser, men vare barfodede; ved Vink viste de, hvor man kunde lande; da de havde seet Baaden nærme sig, vare de ilede ned fra Bjerget. Kittlitz blev meget forundret, da den ældste af disse to Mænd, hvis lange blonde Skjæg gav ham et ærværdigt, patriarchalsk Udseende, tiltalte ham paa Tydsk, og strax fremstillede sig for ham som en Landsmand fra Pillau, som nu i 30 Aar havde tjent som Matros under engelsk Flag. Denne Mand og hans Ledsager, en ung Normand, henhørte til Mandskabet paa Hvalfangerskibet „Williams“, som omtrent for 2 Aar siden i denne samme Bugt under en frygtelig Orkan var revet fra sine Ankere og var strandet paa Klippevæggene i det Indre af Bugten. Hele Mandskabet bjergede sig iland og blev kort efter taget ombord paa en anden Hvalfanger, der foer [illegible]. Kun Wittrin og Peterson (det var deres Navne) besluttede sig til at blive paa den smukke Ø og leve der i Rolighed som Robinsoner, til Skibet igjen anløb Øen. De havde omtrent tilbragt et Aar i Eensomheden, da Capitain Beechey besøgte Boninsøerne og toge dem i Besiddelse for England, en Efterretning, som Lütke først her fik og var ham intet mindre end behagelig, da han gjerne havde villet indlemme det lille Archipel i det store russiske Rige.

Da Hvalfangeren, som de ventede, udeblev samme Aars Efteraar, og heller ingen anden lod sig see, bleve de to Eneboere ængstelige for, at man maaskee ganske havde glemt dem, tillige frygtede de for, at Havnen ved Rygtet om hiint Skibbrud var kommet i Vanry, og at de maaskee vare fordømte til at tilbringe deres hele Liv paa Bonin.

Dette var omtrent Indholdet af den første livlige Samtale med Eneboerne, som nu førte de Fremmede til deres Bolig for der at beverte dem saa godt som muligt.

Under prægtige høie Træer, hvis Kroner først i betydelig Høide berørte hinanden, saa at der var temmelig fri

Udsigt til alle Sider, og det Hele saae ud som en meget stor med friskt Løv smykket Spisesal. Saae det lille Huus, som var bygget af det strandede Skibs Vrag, meget smukt med en net anlagt Brønd, som bestod af en nedgravet Tønde, og som bidrog meget til at give den beskedne Bolig et behageligt Udseende.

Russerne havde medbragt Levnetsmidler for at hjælpe dem, de troede at være i Nød; men det var en behagelig Overraskelse, da de saae, at de vare komne midt i Overflødighedens Skjød, og istedetfor at mætte Andre med simpel Skibskost, bleve de nu selv satte ved et udmærket Aftensbord. Thi af de mere eller mindre tamme Sviin, som oplivede denne landlige Scene, blev strax det fedeste stukket, nogle Duer tagne af og deraf, tilligemed ypperlige Kartofler og forfriskende Vandmeloner fra den lille Have, tillavet et rigeligt Maaltid.

Den lille meget frugtbare Flade med de før omtalte høie Træer og den friske grønne Underskov var i ringe Afstand begrændset af steile, skovbevoxede Høie, mellem hvilke der rislede en klar Bæk. Huset selv laae ikke langt fra Kysten af den sydlige Deel af Bugten, som Beechey havde kaldt Port Lloyd, og udenfor Døren kunde man mellem Træerne see den steile, kegleformede Klippe, der ligger ved Hovedindløbet til denne Bugt. Bredkronede Catapper (Terminalia Catappa), Figentræer og Morbærtræer, der vare 14 Fod i Omfang, den tahitiske Tamanu, hvis meget faste Træ ligner den brasilianske, og især Hernandia ovigera med sit tætte guulgrønne Løv og sin glatte okergule Bark, udmærkede sig mellem den lille Skovs høiere Væxter, medens i Underskoven den hede Zones Planteformer malerisk blandede sig med den nordlige tempereredes; thi her saae man zirlige Viftepalmer (Corypha japonica) ved Siden af smukke Hyldetræer, som i Væxt havde Lighed med vor Sommerhyld. En Mængde Fugle oplivede Skoven; der var Duer, Drosler og Ravne og store Kjernebidere med prægtige rø-

dog fra denne Tid af ikke mere end 10 i de to Maaneder, man opholdt sig paa Øen. Det var især de syrlige Grønt-sager og Urter, som frembragte en saa gunstig Forandring, og allerede efter en Uges Forløb kunde næsten Alle gaae uden Understøttelse.

Den sunde Luft vakte fabelagtig Madlyst, men Fordøielsen var saa god, at der intet Sygdomstilfælde indtraadte ved den rigelige Næring, og med hver Dag fik de svækkede Invalider Løvekræfter. Da jeg nu har omtalt alt det Gode, som Englænderne nøde paa Tinian, maa jeg paa den anden Side ikke fortie de Ulemper og Sorger, som forstyrrede deres lykkelige Dage. De maatte lide meget af Mosquitoer og Tæger, disse den tropiske Verdens utaalelige Plager; og den paa visse Tider af Aaret usikkre Ankerplads havde nær hidført deres Undergang; thi den 22de September, da Anson og den største Deel af hans Mandskab vare iland, blev Centurionen drevet ud i Havet og forsvandt snart aldeles af Synskredsen. De Tilbageblevnes Fortvivlelse kan man forestille sig; de maatte maaskee blive her bestandig, næsten vaabenløse udsatte for deres Fjenders Angreb; og de tabte næsten aldeles Haabet, da den ene Dag gik efter den anden, uden at Skibet viste sig i Horizonten; og man kan tænke sig deres Glæde, da Centurionen den 11te Oktober igjen dukkede op af Kimingen og gjorde Ende paa deres Fortvivlelse. Den 22de October tog Anson og hans Helte med taknemlige Hjerter Afsked med Tinian. Efterat han i Makao havde repareret sit havarerede Skib og forstærket sit Mandskab, krydsede Anson over en Maaned ved Cap Espiritu Santo, for at opsnappe Manilla-Gallionerne. Han havde erfaret, at det var stærke Skibe med 44 Kanoner og over 500 Mand omborb; men skjøndt han kunde vente, at de begge to vilde komme paa eengang og han selv kun havde 227 Mand, saa afholdt Fjendens Overlegenhed ham dog ikke fra paa det Ivrigste at søge hans Spor.

Den 2den Juli 1743 fik man Gallionen „Nuestra Sennora de Cabadongo“ i Sigte, og snart udspandt sig en rasende Fægtning. Spanierne sendte det ene Lag efter det andet mod Centurionen, men de engelske Kugler ramte dog bedre; Spanierne styrede fra Merset, men de britiske Rifler feiede Dækket reent, og Castilien maatte igjen denne Gang, som saa ofte før, stryge sit Flag for det britiske.

Det var en stor Glæde! Dog midt i Triumphen hvisker Lieutenanten, der ønskede Anson tillykke med sin Prise, ham i Øret, at der var udbrudt en farlig Ild i Nærheden af Krudtkammeret. Uden at forandre en Mine og vel vogtende sig for at skræmme sine Folk, giver Commodoren de nødvendige Befalinger til at slukke, hvilket ogsaa snart lykkes, skjøndt man i Begyndelsen kunde frygte det Værste.

Gallionen havde 1,313,843 Dollars og 35,682 Unzer Sølvbarrer ombord, saa at dens Værdi beløb sig til ikke meget mindre end 400,000 Pund Sterling, en uhyre Sum navnlig i den Tid, da Pengene stode i saameget større Priis end nu. Halvdelen deraf tilfaldt den heldige Chef, den anden Halvpart efter Rangen deelt mellem Officererne og Mandskabet. Lykken, som hidtil havde sat Anson paa saa haarde Prøver, syntes fra nu af bestemt at ville begunstige ham; thi paa sin Tilbagereise omkring det gode Haabs Forbjerg seilede han med sin Prise, understøttet af Taage midt igjennem den i Canalen krydsende franske Flaade og ankom i Juni 1744 i Spithead.

Paa Tinian findes nogle høist interessante Ruiner, som det vel er værd at betragte noget nøiere. Omtrent en Kabbellængde fra Strandbredden seer man Levningerne af en Bygning, som snarere synes at hidrøre fra en civiliseret Nations Fortid end fra en vild Folkestammes. Det er 10 pyramidalske Søiler, mærkværdige ved deres Størrelse og regelmæssige Stilling, af hvilke 7 endnu staae paa deres Fodstykke, medens 3 ere styrtede. De danne 2 Rækker, der

staae omtrent 6 Fod fra hinanden, og Midten af Søilegangen er dobbelt saa bred. Søilerne hvile paa fiirkantede Fodstykker, ere ved Basis 5 Fod i Omfang og omtrent 13 Fod høie; paa Spidsen af dem alle ligger en Halvkugle med den flade Side opad. De ere sammenkidtede af Steen og Sand og overstrøgne med et Slags Muurkalk, og see nøiagtigt ud endnu, som Anson beskriver dem; men efter 100 Aars Forløb give de talrige Planter, hvis Rødder ere trængte ind i Murens Revner og bedække det Hele med en grøn Kappe, disse Fortidens Mindesmærker et ganske andet Udseende end dengang. Ikke langt derfra seer man endnu mange andre lignende Ruiner, dog ere Støtterne meget mindre. Paa eet Sted danne de en Allee, som er 200 Favne lang. Paa Bjergene, paa Sletterne, med eet Ord, hvor man saa kommer hen, finder man en Mængde lignende Levninger, som tydeligt bevise, hvor stor Befolkningen maa have været i fordums Tid. Søilerne tjente naturligviis til at bære et Tag, under hvilket en Familie boede, eller Communen samlede sig eller vel ogsaa, hvad man endnu seer paa Tonga og andetsteds, Pirogen, et Søfolks kostbareste Eiendom, laae beskyttet mod Veirligets skadelige Indflydelse.

Øen skal have havt 30,000 Indbyggere førend Spaniere bemægtigede sig den; da Korset fortrængte Afgudsdyrkelsen paa Marianerne, blev den til en menneskétom Ørk, og først i de senere Tider have igjen nogle Amerikanere og Hawaiiere nedsat sig der for at forsyne Hvalfangerne med Proviant.

I Aaret 1856 bleve Marianerne valgte til Deportationssted for Forbrydere. Til Slutning vil jeg endnu omtale, at Spanierne nylig have gjort Fordring paa hele Mikronesien, lige fra Pelewøerne til Marschall- og Gilbert-Grupperne. Som Retsgrunde hertil angive de deres Coloniers, Philippinernes og Marianernes Naboskab, at de

først have opdaget disse Øer, og at der fra Philippinerne gjentagne Gange er gjort mislykkede Forsøg paa at omvende dem. Men efter de Prøver paa deres Regjeringskunst, som de have aflagt paa Marianerne, maa man haabe, at det ikke vil lykkes dem, at sætte disse Fordringer igjennem.

Fireogtredivte Kapitel.

Boninøerne.

Lütke paa Bonin. — En tydsk Robinson. — Romantisk Eremitbolig. — Gjæstfri Bevertning. — Dyre- og Planteverdenen. — Frygtelige Storme. — Den lille Colonie. — Nutid og Fremtid.

Paa sine Reiser over det store Hav ganske uventet at finde et Paradis; en Ø, som endnu ikke er beskrevet af nogen Søfarer, bevoxet med Skov og omringet af romantiske Klippestrande; ikke blot i Forbigaaende at beskue den, men ved et længere Ophold dybt i Sjælen at præge det yndige Billede, kan vel ansees som en sjelden Lykke for en Naturven og Kunstner.

En saadan misundelsesværdig Gunst af Skjæbnen blev Hr. von Kittlitz tildeel; han ledsagede den russiske Jordomseiler Lütke, og tidligt om Morgenen den 1ste Mai 1828 fik han i det nordvestlige store Ocean mellem Marianerne og Japan Øie paa Boninsøerne. Det hørte med til Expeditionens Opgave at opsøge disse Øer og nøiere bestemme deres geographiske Beliggenhed.

Der var fire Grupper, som bestode af steile Bjergmasser, og hvis enkelte Øer laae hinanden saa nær, at det var vanskeligt i Frastand at tælle dem. Man styrede hen til den nærmeste, som med Undtagelse af de nøgne Klipper ved Strandbredden syntes overalt bevoxet med Skov, og

man fulgte langs med Kysten i fuldt Arbeide med at optage denne geographisk. Medens Sømændenes hele Opmærksomhed paa denne Maade var henvendt paa de talrige Bjergtoppe og Pynter, betragtede Hr. von Kittlitz den skjønne Skovvæxt, og saaledes kom det sig, at han netop i det Øieblik, da Skibet var i Begreb med at seile forbi, fik Øie paa en tynd Røgstøtte, som steg op gjennem Skovens Løv paa et Forbjerg, bag hvilket der hævede sig høiere Bjerge. Lütke undersøgte Stedet med Kikkerten og sendte strax en Baad med Levnetsmidler iland, da han havde seet et lille, engelsk Flag vaie ved Siden af Ilden. Han vidste, at alle disse Øer vare ubeboede, det kunde derfor kun være Skibbrudne, der maaske trængte til hurtig Hjælp, og skjøndt Frastanden var stor og Dagen begyndte at hælde, vilde han dog komme dem til Hjælp, før Natten faldt paa.

Kittlitz fulgte med denne menneskekjærlige Expedition, vistnok een af de interessanteste, man kan tænke sig; thi en ny Verden, som lovede meget, laae for ham, og med ethvert Aaretag udfoldede sig et mere yndigt Maleri. Steile, vildttakkede Klipper, med phantastiske Kløfter og naturlige Tunneler traadte dristigt frem i Havet, og længere inde vare de steile Høider bedækkede med prægtig Skov, hvori talrige Palmer af to forskjellige Slags hilste paa de Kommende.

Baaden styrede naturligviis efter Røgstøtten, og da den var kommet saa nær til Kysten, at Klippevæggene her skjulte den for dem, fandt de Indløbet til en dyb, smal Bugt. Denne var omringet af lodrette Basaltmure, hvori der var mange Huler og Revner; Stenens Farve var deels gulgraa, deels sortebrun, men ovenpaa og paa alle Pynter livligt smykket og behængt med grønne Buske og Slyngplanter med smukke Blomster.

Langsmed en af kolossale runde Blokke meget mærkværdigt sammensat Klippevæg krummede det smalle Indløb sig mod Nord, og kort efter kom man ind i en lille Bugt med sandede Kyster, hvis Baggrund var bevoxet med Skov.

Her ved Strandbredden stod allerede to Mænd, der saae ud som Europæere, de vare klædte som engelske Matroser, men vare barfodede; ved Vink viste de, hvor man kunde lande; da de havde seet Baaden nærme sig, vare de komne ned fra Bjerget. Kittlitz blev meget forundret, da den ældste af disse to Mænd, hvis lange blonde Skjæg gav ham et ærværdigt, patriarchalsk Udseende, tiltalte ham paa Tydsk, og strax fremstillede sig for ham som en Landsmand fra Pillau, som nu i 30 Aar havde tjent som Matros under engelsk Flag. Denne Mand og hans Ledsager, en ung Normand, henhørte til Mandskabet paa Hvalfangerskibet „Williams", som omtrent for 2 Aar siden i denne samme Bugt under en frygtelig Orkan var revet fra sine Ankere og var strandet paa Klippevæggene i det Indre af Bugten. Hele Mandskabet bjergede sig iland og blev kort efter taget ombord paa en anden Hvalfanger, der foer for det samme Huus. Kun Wittrin og Petersen (det var deres Navne) besluttede sig til at blive paa den smukke Ø og leve der i Rolighed som Robinsoner, til Skibet igjen anløb Øen. De havde omtrent tilbragt et Aar i Eensomheden, da Capitain Beechey besøgte Boninsøerne og toge dem i Besiddelse for England, en Efterretning, som Lütke først her fik og var ham intet mindre end behagelig, da han gjerne havde villet indlemme det lille Archipel i det store russiske Rige.

Da Hvalfangeren, som de ventede, udeblev samme Aars Efteraar, og heller ingen anden lod sig see, bleve de to Eneboere ængstelige for, at man maaskee ganske havde glemt dem, tillige frygtede de for, at Havnen ved Rygtet om hiint Skibbrud var kommet i Vanry, og at de maaskee vare fordømte til at tilbringe deres hele Liv paa Bonin.

Dette var omtrent Indholdet af den første livlige Samtale med Eneboerne, som nu førte de Fremmede til deres Bolig for der at beverte dem saa godt som muligt.

Under prægtige høie Træer, hvis Kroner først i betydelig Høide berørte hinanden, saa at der var temmelig fri

Udsigt til alle Sider, og det Hele saae ud som en meget stor med herligt Løv smykket Søilehal, laae det lille Huus, som var bygget af det strandede Skibs Vrag, meget smukt med en net anlagt Brønd, som bestod af en nedgravet Tønde, og som bidrog meget til at give den beskedne Bolig et hyggeligt Udseende.

Russerne havde medbragt Levnetsmidler for at hjælpe dem, de troede at være i Nød; men det var en behagelig Overraskelse, da de saae, at de vare komne midt i Overflødighedens Skjød, og istedetfor at møtte Andre med simpel Skibskost, bleve de nu selv satte ved et udmærket Aftensbord. Thi af de mere eller mindre tamme Sviin, som oplivede denne landlige Scene, blev strax det fedeste skudt, nogle Duer tagne af og heraf, tilligemed ypperlige Kartofler og forfriskende Vandmeloner fra den lille Have, tillavet et rigeligt Maaltid.

Den lille meget frugtbare Flade med de før omtalte høie Træer og den friske grønne Underskov var i ringe Afstand begrændset af steile, skovbevoxede Høie, mellem hvilke der rislede en klar Bæk. Huset selv laae ikke langt fra Kysten af den sydlige Deel af Bugten, som Beechey havde kaldt Port Lloyd, og udenfor Døren kunde man mellem Træerne see den steile, kegleformede Klippe, der ligger ved Hovedindløbet til denne Bugt. Bredkronede Catapper (Terminalia Catappa), Figentræer og Morbærtræer, der vare 14 Fod i Omfang, den tahitiske Tamanu, hvis meget faste Træ ligner den brasilianske, og især Hernandia ovigera med sit tætte guulgrønne Løv og sin glatte okergule Bark, udmærkede sig mellem den lille Skovs høiere Væxter, medens i Underskoven den hede Zones Planteformer malerisk blandede sig med den nordlige tempereredes; thi her saae man sirlige Viftepalmer (Corypha japonica) ved Siden af smukke Hyldetræer, som i Væxt havde Lighed med vor Sommerhyld. En Mængde Fugle oplivede Skoven; der var Duer, Drosler og Ravne og store Kjernebidere med prægtige røde

Fjedre, som har det skjønneste Rød af alle bekjendte Arter i denne talrige Familie (Fringilla Papa Kittlitz).

Men nu var Aftensmaden færdig, og man satte sig tilbords og nød et ypperligt Maaltid; thi foruden de før nævnte Retter stode her ogsaa fortræffelige Pandekager paa Bordet. De vare lavede af en stor Havskildpaddes Æg og af dette Dyrs fine, velsmagende Fedt og af udmærket Hvedemeel, som henhørte til det strandede Skibs bjergede Proviant. En duftende Thee af Bladene paa den her hyppigt voxende Sassafras (Laurus Sassafras), som de to Eneboere havde vænnet sig til, blev sat paa Bordet og smagte Gjæsterne fortræffeligt. Da de ikke havde Dækketøi nok til alle deres Gjæster, saa lavede de i al Hast nogle Skeer ved at befæste Stilke af Palmeblade paa Muslingskaller. Det Indre af Hytten og dens Indretning gjorde ogsaa et velgjørende Indtryk og vidnede om Beboernes Sands for Orden og Reenlighed. Bohavet, som især bestod af Skibskister og de to Hængekøier, tog sig meget net ud; der laae ogsaa nogle Bøger, som vare bjergede fra Skibet, og som især i de lange Vinteraftener havde faaet Timerne til at gaae. Den samme gode Lykke, der havde skjænket Eneboerne saa Meget, havde ogsaa sørget for deres Belysning, naar de om Aftenen vilde læse; thi der var Overflødighed af Hvalrav, som det forulykkede Skib for største Delen var ladet med. Efterat Vraget var knust, vare nemlig alle Fadene bist og her drevne iland og laae mere eller mindre sønderbrudte med deres marmorhvide Indhold overalt i Skovene nærved Strandbredden.

Hr. von Kittlitz benyttede den maaneklare Aften til at spadsere med Wittrin ned til Strandbredden, hvor han saae temmelig mange Skildpadder; thi det var netop paa denne Aarstid, at disse Dyr, drevne af et forunderligt Instinct, søge til de afsides Øers sandede Kyster for at lægge deres Æg. Han hørte af sin Ledsager, at de hele Sommeren igjennem opholdt sig i stor Mængde, saavel paa Strand-

bredden som paa side Steder i dens umiddelbare Nærhed, for at vente til Ungerne kom ud af Ægget, og at de derpaa om Efteraaret med dem søgte det aabne Hav; men ogsaa om Vinteren viste der sig stundom enkelte ved Strandbredden. De Huller, som disse Dyr grave i Sandet, ere meget store og rummelige. En saadan underjordisk Rede kan rumme en betydelig Mængde Æg, som hurtigt lægges der, det ene efter det andet, og derpaa omhyggeligt bedækkes med Sand, saa at Jorden igjen er ganske jævnet. Her ligge Æggene fuldkommen sikkrede mod Ravnene, men ikke mod de rodende Sviin, som opsøge dem med Begjærlighed. Ingen Rede er sikker for deres Snude; de vare først komne til Øen med „Williams", men vare nu saa mange, at de truede med ganske at udrydde Skildpadderne. Det er uberegneligt, hvilke Forstyrrelser og Omvæltninger der kan frembringes i et Lands oprindelige Dyreverden ved at indføre et nyt Dyr. Man har mange Exempler herpaa; da man indførte den europæiske Hund til Ny-Zeeland, saa forsvandt lidt efter lidt den vingeløse Kiwi, og Katten, som ikke fandtes paa Ny-Zeeland, udryddede Fuglen Kakapo, en Art af Gjøg, som pleiede at bygge Rede paa de lavere Grene. Det er ikke alene de vilde Folkestammer, som visne og døe, naar den hvide Mand kommer, ogsaa hans Huusdyr bringe Ørkenens frie Beboere Død og Tilintetgjørelse.

Disse store Skildpadder ere ganske værgeløse; i Almindelighed ere de 5 Fod lange; naar de ere paa Landjorden, gaae de saa langsomt, at de blive et let Bytte; i Vandet derimod undgaae de med stor Hurtighed ofte Forfølgelsen. To Mænd maa sædvanligviis forene deres Kræfter for at vælte dette tunge Dyr, naar det kryber paa Sandet; men naar det engang ligger paa Ryggen, saa kan det ikke vende sig igjen, og man kan da med Lethed dræbe det med et Hug i Halsen. Dets hele Forsvar bestaaer i kraftløse, keitede Slag med Fødderne, der have Form af Finner; det forstaaer ikke at bruge sine skarpe Kindbeen som Vaaben.

Da Capitain Lütke besluttede at opholde sig nogen Tid i Port Lloyd for at istandsætte sit Skib, der var læk, og fandt her Alt forenet, hvad en Sømand i sligt Tilfælde kan ønske, havde Kittlitz Tid nok til at gjøre sig bekjendt med Alt, hvad der levede paa Øen. Foruden de mangfoldige Fugle fra Falken paa Bjergets Top til Pelikanen paa Strandbreddens Klipper, beskjæftigede han sig især med den Dyreverden, som levede i Havet. Det var nemlig fortryllende at staae paa de [illegible] ved Kysten, hvor man kunde see ned paa de lave Koralgrunde, hvis [illegible] Sand skinnede gjennem det klare Havvand. Mellem de [illegible] skinnende, med levende Polyper forsynede Stammer saae man i broget Vrimmel Holothurier, Søstjerner, Svampe af vidunderlig Størrelse og Skjønhed langsomt bevæge sig paa Bunden, medens det 12 til 14 Fod dybe, fuldkommen gjennemsigtige Vand ovenover fra Øverst til Nederst blev gjennemkrydset af de pragtfuldeste Fiske og Dorider. Synet af den idelige Vrimmel af alle disse forskjellige Dyr, der glimrede med alle Regnbuens Farver, og den bestandige Afvexling var saa tiltrækkende, at Kittlitz, da han engang var paa Fuglejagt og kom til et saadant Sted, blev staaende, og først da han igjen vilde gaae, opdagede han med Forbauselse, at han havde tilbragt hele to Timer der.

Nogle af disse Fiske smagte meget godt, ligesom ogsaa de mange Slags Krebs og Krabber, som ikke alene skjulte sig i Klippekystens Kløfter, der stode under Vand, eller gik paa Rov paa Coralrevene, men ogsaa fandtes i Skovdalenes rislende Bække.

Paa Øen fandtes ingen Fiirbeen eller Slanger, og de Pattedyr, som havde hjemme der, vare modbydelige og uhyggelige, nemlig Rotten og en temmelig stor Flagrer, der blev kaldt den „flyvende Bjørn" (Pteropus ursinus), forbi den lignede en Bjørn. Dette Dyrs Krop var 8 til 9 Tommer langt, dets Vingestrækning omtrent 3 Fod; det levede især paa Viftepalmerne, hvor det ligesom en Flager-

muus hængte sig med Hovedet nedad, eller med pibende Skrig fløi omkring. Dog foretog den ikke sin Udflugt som vor Flagermuus i Aftenskumringen, men fløi allerlivligst omkring i den stærkeste Middagssol. I dette Dyrs Mave fandtes altid kun Plantedele, især Stumper af Frugter.

Eneboerne beskrev Øens Klima som fortræffeligt, selv om Vinteren var Kulden saa ubetydelig, at de aldrig havde følt Trang til Skotøi, og Sommerens Hede formildedes bestandig ved den kølige Søluft.

Det saae altsaa ud til, som om Naturen her havde forenet Alt for at gjøre dette Sted til et udmærket godt Opholdssted for Mennesket, hvis den ikke stundom skræmmede ham ved frygtelige Storme og Jordskjælv. De Orkaner, der som bekjendt udfolde et saa frygteligt Raseri i de japanske og chinesiske Have, rase ogsaa ved Boninøerne i deres hele forfærdelige Kraft. Endogsaa i det Indre af Bugten kommer Vandet da i et saadant Oprør, at det ligner en eneste Masse af hvidt Skum. Da Bugten er forholdsviis lille og næsten overalt omringet af steile Høider, skulde man troe, at et Skib fuldkommen sikkert kunde ligge for Anker der; men det var netop her, at „Williams" i November 1826 led Skibbrud, og en paafølgende Storm knuste kort efter Vraget. Især er den sydøstlige Side af Bugten, der trods sit smalle Indløb lider meest af Brændingen, aldeles ubrugelig til Ankerplads; men paa den nordlige Side findes heldigviis en sikker Havn, som Beechey kaldte Tifavnehullet, ten fathoms hole.

Trods deres Heftighed kunne disse Storme dog ikke sammenlignes med en senere, der rasede i Januar 1827. Den var ledsaget af et Jordskjælv, som rystede Øen i dens Grundvold, og Stormfloden steg tillige til en saadan Høide, at den i en vid Omkreds satte alle Sletter og Dale under Vand, opslugte heel og holden den første Bolig, som de Skibbrudne havde bygget og tvang dem selv til at flygte op paa Bjergene, da de troede, at Øen var sin Undergang nær.

Wittrin, der var en gammel, erfaren Sømand, forsikrede, at han aldrig havde oplevet noget lignende.

Disse hyppige Storme ere visselig ikke meget opmuntrende for dem, der kunde have Lyst til at nedsætte sig paa disse ved Frugtbarhed og Clima ellers saa begunstigede Øer, og det er maaskee ogsaa Grunden til, at de lige til vor Tid ere blevne ubeboede.

Thi længe førend Europæere kom i disse Farvande, skal denne Gruppe have været bekjendt for Japaneserne. I det japanesiske Riges Aarbøger — fortæller Kæmpfer — fortælles der ved Aaret 1675 om tre Indbyggere fra Nangasaki, som mathematisk bestemte Gruppens Beliggenhed og fandt den ganske ubeboet. Men nu havde man allerede i flere Aarhundreder for Skik at anlægge Forbrydercolonier paa de nærliggende, næsten utilgængelige Øer, ligesom nutildags paa den steile Holm Fatsisio, som ligger henad Boninsgruppen. De nysopdagede Øer bleve strax tagne i Brug hertil, men Colonien var ikke af lang Varighed, og efter 50 Aars Forløb var der ikke et Menneske paa Bonin. Iøvrigt tvivler Beechey om, at de her omtalte Øer ere de samme som de, der bleve opdagede af Japaneserne, og i ethvert Tilfælde er det paafaldende, at der ikke findes det ringeste Spor til hiin tidligere Colonisation, f. Ex. ingen Ruiner, intet Huusdyr, som er blevet vildt. I en senere Tid finder man rigtignok Gruppen afsat paa et spansk Kort med nøiagtig angivet Beliggenhed under Navnet Islas del Arzobispo, Erkebiskopsøerne; men først Beechey har bragt Vished i Sagen og opdaget Øen for Videnskaben, om end Hvalfangere før ham have besøgt den.

Efterat Wittrin og Petersen med den russiske Expedition havde forladt deres smukke Eremitbolig, blev Bonin kun i kort Tid overladt til Svinene og de flyvende Bjørne; thi to driftige Mænd, Richard Millichamp fra Devonschire i England og Mateo Mozaro fra Ragusa, som havde faret meget i Sydhavet med Hvalfangere, fattede paa den Tid

den Beslutning at grundlægge en Colonie her, og seilede den 21de Mai 1830 med to Amerikanere, en Dansk og flere Indbyggere fra Sandwichøerne (5 Mandfolk og 10 Fruentimmer), som de havde indtaget for deres Plan, fra Honolulu til Boninsøerne. Den lille Colonie forøgedes snart med 3 Deserteurer og fik næste Aar ny Tilvæxt ved 9 Matroser, som vare rømte fra en engelsk Hvalfanger. Et andet engelsk Skib strandede ikke langt fra Boninsøerne, og 12 Mand bjergede sig til Port Lloyd, og af dem besluttede 4 at blive der. Den rask opblomstrende Colonie kom dog i Fare for at gaae tilgrunde, da en engelsk Hvalfanger, trods al Modsigelse, satte 14 oprørske Matroser, sande Galgenfugle, iland der; de satte Ild paa Husene, dreve allehaande gale Streger, indtil endelig Halvdelen af Banden ved et heldigt Tilfælde omkom, og den anden Halvdeel blev transporteret til Botany Bay.

Da den engelske Krigsbrig „Raleigh" i August Maaned 1837 lagde ind i Port Lloyd, bestod Colonien af 42 Personer; men i Aaret 1853 fandt den amerikanske Commodore Perrey kun 31; de dyrkede søde Kartofler, Mais, Græskar, Tarorødder, Bananer, Ananas osv., og havde saa rigeligt Forraad deraf, at de kunde forsyne Hvalfangerne, der i temmeligt stort Antal anløbe Øen, og sælge deres Varer for Brændeviin.

Den Tobak, som avles der, er udmærket god og voxer overordentlig frodigt, da Planten kan naae en Høide af over 5 Fod. De tamme Sviin, som fores med Mais, bleve efter deres Størrelse betalte med 4 til 9 Dollars; de talrige Vildsviin jagede man ved Hjælp af Hunde fra Sandwichøerne.

Fra den 28de August 1853 at regne har Colonien, som foreløbigt regjerer sig selv, en Constitution, der var nødvendig for at gjøre en Ende paa Kiv, der opstod af Mangel paa Øvrighed. Regjeringens Hoved og 2 Raadsherrer vælges paa 2 Aar, alle Pengebøder anvendes til Coloniens Bedste

To Lodser have udelukkende det Hverv at føre ankommende Skibe ind i Havnen. Alle nye Anordninger maae have to Trediedele af Colonisternes Stemmer for sig.

For de Dampbaade, som nu snart skulle seile mellem China og Californien, vil Port Lloyd blive een af de vigtigste Kulstationer, da det næsten ligger i lige Linie mellem Shanghai og Sandwichøerne, omtrent en Trediedeel af Veien fra det første Sted. En stor Verdenshandelsvei vil altsaa berøre dette Punct, som i Aartusinder ubekjendt og ubeboet laae skjult afsides i et ubesøgt Hav, og denne Omstændighed vil forøge dets Befolkning, Rigdom og gjøre dets Navn berømt.

Wittrin, der var en gammel, erfaren Sømand, forsikkrede, at han aldrig havde oplevet noget lignende.

Disse hyppige Storme ere vistelig ikke meget opmuntrende for dem, der kunde have Lyst til at nedsætte sig paa disse ved Frugtbarhed og Clima ellers saa begunstigede Øer, og det er maaskee ogsaa Grunden til, at de lige til vor Tid ere blevne ubeboede.

Thi længe førend Europæere kom i disse Farvande, skal denne Gruppe have været bekjendt for Japaneserne. I det japanesiske Riges Aarbøger — fortæller Kæmpfer — fortælles der ved Aaret 1675 om tre Indbyggere fra Nangasaki, som mathematisk bestemte Gruppens Beliggenhed og fandt den ganske ubeboet. Men nu havde man allerede i flere Aarhundreder for Skik at anlægge Forbrydercolonier paa de nærliggende, næsten utilgængelige Øer, ligesom nutildags paa den steile Holm Fatsisio, som ligger henad Boninsgruppen. De nysopdagede Øer bleve strax tagne i Brug hertil, men Colonien var ikke af lang Varighed, og efter 50 Aars Forløb var der ikke et Menneske paa Bonin. Iøvrigt tvivler Beechey om, at de her omtalte Øer ere de samme som de, der bleve opdagede af Japaneserne, og i ethvert Tilfælde er det paafaldende, at der ikke findes det ringeste Spor til hiin tidligere Colonisation, f. Ex. ingen Ruiner, intet Huusdyr, som er blevet vildt. I en senere Tid finder man rigtignok Gruppen afsat paa et spansk Kort med nøiagtig angivet Beliggenhed under Navnet Islas del Arzobispo, Erkebiskopsøerne; men først Beechey har bragt Vished i Sagen og opdaget Øen for Videnskaben, om end Hvalfangere før ham have besøgt den.

Efterat Wittrin og Petersen med den russiske Expedition havde forladt deres smukke Eremitbolig, blev Bonin kun i kort Tid overladt til Svinene og de flyvende Bjørne; thi to driftige Mænd, Richard Millichamp fra Devonschire i England og Mateo Mozaro fra Ragusa, som havde faret meget i Sydhavet med Hvalfangere, fattede paa den Tid